İLHAN BERK

◆

Toplu Şiirler

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

İlhan Berk Necatigil'in deyimiyle "şiirimizin uç beyi", Memet Fuat'a göre ise "dokunduğu şiir". 1918'de Manisa'da doğdu. İlk şiirleri *Manisa Halkevi* dergisi, *Uyanış*, *Varlık*, *Çığır* gibi dergilerde çıktı. 1944 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Fransızca Bölümü'nü bitirdi. Destansı yönünün ağır bastığı, adeta bir Türk Walt Whitman'ı olarak adlandırıldığı dönemde *İstanbul* (1947), *Günaydın Yeryüzü* (1952), *Türkiye Şarkısı* (1953) ve *Köroğlu*'nu (1955) yayımladı.
1953 yılına kadar çıkardığı kitaplarla gerçekçi bir şair görüntüsü veriyordu. 1953'te *Yenilik* dergisinde yayımladığı "Saint-Antoine'ın Güvercinleri", ileride İkinci Yeni adını alacak şiir akımının habercisi oldu. Bu özellik daha sonraları gelişerek sürdü ve İlhan Berk'in özgün tutumu durumuna geldi. Giderek İkinci Yeni şiirinin öncüsü ve en güçlü savunucusu olarak anılmaya başladı. Şiirlerinde cinsellik ve tarih ana temalar olarak belirdi. Çeşitli nesneleri, kent, sokak gibi olguları ayrıntılı bir "kimlik kartı" somutluğu taşıyan bir biçimde şiirleştirdi. Düzyazı şiirlerden aforizmalara harfleri, nesneleri ve semtleri sevmeye dek genişleyen çok kollu bir şiir ırmağıdır İlhan Berk.
Başlıca Yapıtları:
Şiir: Bütün yapıtları üç ciltte toplanmıştır **Eşik** (1947-1975): *İstanbul* (1947), *Günaydın Yeryüzü* (1952), *Türkiye Şarkısı* (1953), *Köroğlu* (1995), *Galile Denizi* (1958), *Çivi Yazısı* (1960), *Otağ* (1961), *Mısırkalyoniğne* (1962), *Âşıkane* (1968): *Şenlikname* (1972), *Taşbaskısı* (1975); **Aşk Tahtı** (1976-1982): *Atlas* (1976), *Kül* (1978) ve *Deniz Eskisi/Şiirin Gizli Tarihi* (1982); **Akşama Doğru** (1984-1996): *Delta ve Çocuk* (1984), *Güzel Irmak* (1998), *Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum* (1993), *Avluya Düşen Gölge* (1996). Ayrıca *Kuşların Doğum Gününde Olacağım* (2005), *Ev* (1997), *Çok Yaşasın Sayılar* (1998), *Şeyler Kitabı* (2002) adlı kitapları vardır. **Deneme / Günlük / Otobiyografi:** *Uzun Bir Adam* (1982, genişletilmiş baskı 2005), *Şifalı Otlar Kitabı* (1982, 2004), *El Yazılarına Vuruyor Güneş* (1983, genişletilmiş baskı 1992), Şairin Toprağı (1992), *İnferno* (1994, genişletilmiş baskı 2004), *Kanatlı At* (1994), *Logos* (1996), *Poetika* (1997), *Kült Kitap* (1998); **Çeviri / Antoloji:** *Başlangıcından Bugüne Beyit Mısra Antolojisi* (1960, 2. baskı 2004), *Fransız Şiiri Antolojisi* (2001), *Seçme Kantolar* - Ezra Pound: (1969), *Seçme Şiirler* - Arthur Rimbaud (1962), *Aslı Eros* (1996), *Güldeste - Başlangıçtan Bugüne Türk Şiiri Antolojisi* (2004); **Yabancı dillere çevrilmiş yapıtları:** *Estambul / İstanbul*, Madrid, 1988; *Histoire Secrète de la Poésie / Şiirin Gizli Tarihi*, Paris: Arfuyen 1991; *Poemas / Şiirler*, Madrid, 1992; *Rio Hermoso / Güzel Irmak*, Madrid, 1995; *Selected Poems / Seçme Şiirler*, Londra, 2006, *Mar de Galilea / Galile Denizi*, 2006, Madrid; *Selected Poems /Seçme Şiirler*, United Kingdom, 2007.

İLHAN BERK

TOPLU ŞİİRLER

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 1800
Delta- 1

Toplu Şiirler / İlhan Berk

Kitap Editörü: Mehmet Taner
Düzelti: Fahri Güllüoğlu

Kapak Tasarımı: Nahide Dikel
Uygulama: Gülçin Erol
Baskı: Promat

1. Baskı: İstanbul, Mart 2003
ISBN 975-08-0545-3

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2002

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
Bilgi Hattı: (0 212) 473 0 444
http://www.yapikrediyayinlari.com
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://www.estore.com.tr/bulvar/yky
www. teleweb.com.tr

İçindekiler

İSTANBUL

ilk şiirler (1939)

29 • Serseri Huylu Gemiciler
30 • Dünyada En Güzel Şehirler Uyanır
32 • Ve İnsanlar da Ağaçlar Kadar Yağmura Arzuludur
33 • Müslümanlar
35 • Sen Fena Kadın Fena Sevgili
37 • Hayatı Deliler Gibi Yaşayan Şehirler

İstanbul

41 • İstanbul
60 • Son Yerine

Bir Halk Ayaklanması Notları

66 • Bir Halk Ayaklanması Notları

Yedi Vilayet ve Eski Bir Başşehir İçin Şiirler

75 • 1919
76 • 1939
78 • Yedi Vilayet ve Bir Eski Başşehir Türküsü
81 • İstanbul, Sen ve Hatırıma Gelenler

GÜNAYDIN YERYÜZÜ

85 • Ağac

Romancero

86 • Yaşadıkça
87 • Kötü Günlere Rağmen
88 • Ümit Ölmez

89 • Bir Orman
91 • Ağacın Her Sabahki Duyduğu
92 • Dünyada Bir Nehir
94 • Hikâye
96 • Bir Alageyik
98 • Gecenin İçinden..

Günaydın Edibe
99 • Kasım Ayı
100 • Her Günkü Gökyüzü Altında
102 • Sabahları
103 • Bekirkadı Mahallesi'ndeki...
105 • 22 Temmuz 1950
108 • İstanbul Önünde İki Balık
110 • Vatandaş

TÜRKİYE ŞARKISI

115 • Kilim
116 • Ayrığın Yüreği
117 • Bir Dağın Kederi
119 • Kızılırmak
120 • Tohum
121 • Çarık
129 • Kör Halit'in Bulutu
130 • Coğrafya
131 • Güneyde Bir Orman
132 • Massey Harris
137 • Otuz Sekiz Pare Köy

Sebenli Halil
140 • Hatırlama
141 • Yakup Bey'e Dair
142 • Sebenli Halil'in Ardından

Yukarı Fırat
143 • Rüstem Bey'in Rüzgârı
144 • Bütün Hikâye
146 • Bozoklu Dünyada...
147 • Bir Gün Gelecekte

Karanlık Ova
148 • Ovanın Sesi
148 • Rüzgâr
149 • Ovada Allahdiyen Dağı
150 • Ovanın Üstündeki Gökyüzü
151 • Toprak Sürülüyor

151 • Tarih
152 • Bir Yabanınane
153 • Türkiye Şarkısı

KÖROĞLU

157 • Rüzgâr

158 • *Ovada Esen Rüzgârlar...*
159 • Biz İyi İnsanlardık...
160 • Hep Bu Yeryüzü...
161 • Bir Ağızdan

162 • *Bir Sabah Ver Elini...*
164 • Çamlıbel'in Üstünde...
166 • Evliya Çelebi'nin...
169 • Bir Ağızdan

170 • *Dururdu Kıpırdamadan...*
171 • Tutsak Ayvaz'ın...
172 • Gülizar'dı Gelen...
173 • Gül Dalı
174 • Yaslı Su
174 • Anlatılır Gibi Değil...
176 • Asılı Sazın Yası
176 • Bir Ağızdan

177 • *Ne Kadarsaydık Dağlarla...*
178 • Kırat Yolu Bilir...
178 • Sonra Geliyordu...
179 • İlk Dört Divan Ovasına...
180 • Bir An Durup...
181 • İlk Köroğlu'nun...
182 • Son Olarak...
183 • Bir Ağızdan

184 • *Zulüm Üzerine...*
185 • Sivas Üstünde...
186 • Beş Atlı Erzurum'a...
187 • Zulüm Oldukça...
188 • Bu Gökyüzünü...
188 • Ne Böyle Sevdalar Gördüm...
189 • Bir Ağızdan

190 • *Ne Varsa Hürlük Diye...*
193 • Ovada Narın, Ayvanın..
195 • Aldı Tepeler...
197 • Bir Ağızdan
197 • Son Yerine

GALİLE DENİZİ

Saint Antoine'ın Güvercinleri
201 • Eleni'nin Elleri
202 • Gençlik
204 • Saint-Antoine'ın Sevişme Vakti
206 • Fenerdeki Çocukluk
207 • Sabah
208 • Eleni Işığı
209 • Gökyüzü
210 • Sait Faik
213 • Pablo Picasso
215 • İvi Stangali
216 • Paul Klee'de Uyanmak
Arma Viriumque Cano
217 • Cumartesi Karanlığı
218 • Sur
218 • Az
219 • Gökyüzü Haritası
220 • I. Ahmet Kapısı
220 • Çağrı
Bel Canto
221 • Öndeyiş
222 • Fakir Kolyozlar Korosu
222 • Horozbinalar Sinaritler Korosu
223 • Bileyci Niko Margarit
224 • Aldı Çiçekçi Çingene Kadın
225 • İlya Avgiri'nin Karısının Acı Türküsü

Galata Kulesi
226 • İvi Sabahı
227 • İlhan Berk Galata Kulesi'nin..
228 • Şair Leyla Hanım'ın Göğü
228 • Sevdalar Hep Sevdalar
229 • İlk Gökyüzü Çekip Gitti
230 • Gökyüzünün Ardı
231 • Kalan Kovanın...
232 • İvi Işığı

233 • Kötü Evlere
İnen Balad
234 • Aşk
235 • Te Deum
237 • Guernica
240 • Sakarya Sokağı
Baladı
243 • Uzun Karanlık
244 • Sokak
245 • Balad
246 • F
248 • Galile Denizi

ÇİVİ YAZISI

253 • Atımı İstedim Evin
Göğü Gerindi
254 • Siz Ne Güzeldiniz
Benimle Bilemezsiniz
255 • Ben Senin Krallığın
Ülkene Yetiştim
256 • Siz Dedim de F, O
Denizler Aldı Beni
257 • Babil
259 • Teb'deki Kral
Mezarları İçin
261 • Alfa Suyu
264 • Sahi Siz mi Geldiniz
Saksılarım Işıdı
265 • Sabahla Ne Güzel
Durdunuz Aşkıma
266 • Güneşler, Bütün O,
Durdum Bir Denizde
267 • Troya'da Siz Sözü
Güzeldi Eskiden
268 • İskenderiye'de Bir
Homeros Yazısı
268 • Ben Uyandım
Bir Aşk Demekti
Bu Dünyada
269 • Ben Şimdi Bir Şiirden
Geçenim Çok Eski
270 • Ülkem Bölündü Bu
Öğlemi Sana Ayırdım

OTAĞ

273 • Yazıt, I
274 • I. Balad
277 • II. Balad
279 • III. Ara Balad
282 • IV. Balad
284 • V. Balad
287 • Yazıt, II

MISIRKALYONİĞNE

292 • İhtiyarintiharırmak
294 • Us Çarşafı
295 • Kent
296 • Pavurya
297 • g
298 • Han Yü Yazıtı
299 • Kartaca
300 • Marble Arch
301 • Delta
304 • II. Ramses
307 • Ve

ÂŞIKANE

313 • Şiir
314 • Leda ile Zeus
315 • Kral Su

316 • Ülke
317 • Sevi
318 • Beyaz
319 • *Av Vakti*
320 • Av
321 • Kadınlar
322 • Sur
323 • Çocuk
324 • Adamlar
325 • Akıt
326 • Ben
327 • Sefine
328 • Sondeyiş
329 • Siz
330 • Çıkrıkçılar Yokuşu
331 • Âşıkane
332 • Kıyı
333 • Aşkyüzlü
334 • Haziran

ŞENLİKNAME

337 • Nigâri
339 • Karadeniz
343 • İstanbul
349 • Mai ve Siyah
352 • Ölü Doğa
353 • Anka
355 • Sis
361 • Âşıkane
371 • Fatih
375 • Hamsi
379 • Karahisari
380 • Âşık Veysel
382 • Orhan Duru
385 • Şenlikname

TAŞBASKISI

393 • Mayıs
393 • Gün
393 • Vadi
393 • Ebemkuşağı
394 • Yeryüzü
394 • Üç Servi
394 • İlkyaz
394 • Hava
395 • Çançiçeği
395 • Bozkır
395 • Bulut
395 • Kış I
396 • Ozanın Günlüğü
396 • Gül I
396 • Güz I
396 • Gül II
397 • Alan
397 • Park
397 • Su Birikintisi
398 • Ev I
398 • Çiğli
398 • Sarmaşık
399 • Katırtırnakları
399 • Bahçe
399 • Ev II
400 • Yeşilyurt Sokağı
400 • Deniz
400 • Koy
401 • Sonbahar
401 • Kır
401 • Boruçiçeği
402 • Güz II
402 • Doğa
402 • Soyunuk
402 • Cumartesi

403 • At
403 • Sıkıntı
403 • Tarlakuşu
403• Arsa
404 • Balkon
404 • Ses
404 • Rüzgâr
405 • Su
405 • Eski Şiirler
405 • Pencere
406 • Yağmur I
406 • Çukurova
406 • Yağmur II
407 • Erciyeş
407 • Beyaz
407 • Kış II
408 • Akşam
408 • Kahve
408 • Deniz-Ev
408 • Kasım Ayı
409 • U
409 • Şiir
409 • Bataklıkotları
409 • Çağlayan
410 • Sokak
410 • Kale
410 • Irmak
411 • Köprü
411 • Burun
411 • Bafa Gölü
412 • Gece
412 • Pazar
412 • Güneş
413 • Çocuk
413 • Aslanağızları
413 • Kır Hayatı
414 • Kıyı
414 • Köy Mezarlığı
414 • Aralık Sabahı
415 • Güz III
415 • Köy
415 • İkindi
416 • Günbatımı
416 • Iskaroz
416 • Yaz I
416 • Çulluk
417 • Yaz II
417 • Ben
417 • Ay
417 • Kent
418 • Resim
418 • Pencere
418 • Çınar Yaprakları
418 • Gökyüzü

ATLAS

Yerküre
423 • İstanbul, I, Haliç
428 • İstanbul, II, Boğaziçi
441 • İstanbul, III, Üsküdar
448 • Taymis
457 • Ankara
466 • Bir Sokak Bir Deniz Sokağını İniyor
468 • Paris
475 • Roma
481 • İki Nehir Arası Ülke
488 • Taşbaskısı

Dört Kent
492 • Sofya
493 • Filibe

494 • Tırnova
495 • Varna

Atlas
499 • Yeryüzü
500 • Dağ
501 • Gökyüzü
502 • Su
503 • Orman
504 • Ova
Üç Mevsim
505 • Şubat
506 • Kış
506 • Ağustos

Karaada Defteri
507 • Karaada
508 • Su Çocuk Çimen
508 • Göl Saatleri
509 • Kül
509 • Su

Taşbaskıları
513 • Şeker Ahmet Paşa
514 • Etlik Sırtlarından Ankara
515 • Kır

Turan Erol'un Üç Resmi Üstüne
516 • Ağaç
517 • Kır
517 • Luxembourg Parkı
518 • Hacı Bektaş Veli
519 • Piri Reis
522 • Yahya Kemal
525 • Atkestanesi
528 • Safiye Ayla

Kül
533 • Homeros İçin, I
533 • Homeros İçin, II

Aşklar
537 • Aşklar, I, Bozgun
538 • Aşklar, II, Seni İlk Görüyordum
539 • Aşklar, III, Öğle
540 • Aşklar, IV, Orman
541 • Aşklar, V, Bitez

Zeus'un Serüvenleri
542 • Danae
543 • Io
544 • Europa
544 • Leda
545 • Asteria
546 • Hünsa

Halikarnassos Yazısı
551 • Halikarnassos

Deniz Kitabı
560 • İşler
561 • Üçkuyular Sokağı
562 • Kent
563 • Ot
564 • Karyalılar
565 • Doğabilim

Eski Ege
566 • Batık
566 • Deniz
567 • Liman

Bana Alarga Et Gel Gel Diyen Gök
568 • Poyraz
569 • Kervansaray
570 • Burun
571 • Lodos
572 • Bekir
573 • Yol
574 • Torba Koyu

Homeros'un El Yazısı
575 • İhtiyar Deniz
577 • Duru Su
579 • Ölü Kent Koruyucusu
581 • Yaralı Toprak
583 • Etin Çağrısı

Gökova
585 • Kent
587 • Ölü Deniz
589 • Bük
591 • Tekne
592 • Su
594 • Bir Dor Yazıtı
596 • Üç Dişli Zıpkın

KÜL

Tanyeri
603 • Yavaş Yavaş Geçtim Kalabalıkların Arasından
604 • Homeros Yazıcıları ve Köleler
606 • Lucretius ya da Nesnelerin Özellikleri Üstüne
607 • Akıp Gidiyordu Gök Üstümde
608 • Köle ile Balta
609 • Doğanın Gizli Tarihi
610 • Li Po'yu Okurken

Bir Yüzün Tarihi
Bir Yüzün Tarihi, I
613 • Tarih
614 • Yüz
616 • Kasımlarda
Bir Yüzün Tarihi, II
617 • Ses
618 • Eski Bir Han Kapısı
619 • Aşkımız

Bir Yüzün Tarihi, III
620 • Sürgün
621 • Orman
622 • Ben Acıyım

Berk Sözlüğü
Berk Sözlüğü I, Nesneler
625 • Harfler
628 • Pipo
631 • Virgül
633 • Dana
634 • Ekmek
635 • Kurşunkalem
637 • Patates

Berk Sözlüğü II, Otlar
639 • Ebegümeci
640 • Ayrıkotu
645 • Sarmısak
647 • Sardunyaya Övgü
649 • Kereviz

Berk Sözlüğü III, Söylenler
651 • Çınar
654 • Lale
656 • Güvercin
658 • Göktepe
660 • Kapalıçarşı
662 • Topburnu
663 • Kınalıada

Mezar Taşları
Halikarnas Balıkçısı
669 • Ölümle Kalan
670 • Adın Yazıldı
671 • Ölüm Yazamaz Yazısını
672 • Cahit Sıtkı Tarancı İçin Yazıt
673 • Bir Mezar Yazıtı

Tanyeri
677 • Üç Ateşçisi Tanyerinin
678 • Uzun Yürüyüş
Ölü
679 • Acının Sınırında
680 • Ölüm
681 • Giderayak

Ozan ve Sardunya
682 • Kâğıt Kalem ve Sardunya
683 • Ozan ve Sardunya
684 • Sardunya ve Demir
685 • Ozan
685 • Sunu

Gökdörtgen
689 • Sait Faik
690 • Cihat Burak
694 • Ece Ayhan
697 • İlhan Berk

Bir Kentin İçinden
707 • Güneş
708 • Yol Boyu
709 • Sesler
710 • Asmalımescit Sokağı'nda
711 • 1977 Haziranında Değirmenburnu'na Çıktım
712 • Pera'nın Eski Bir Sokağında

Acının Adı
715 • Acının Adı

DENİZ ESKİSİ

Körfez
721 • Littera Amor, I
722 • Littera Amor, II
723 • Littera Amor, III
724 • Littera Amor, IV
725 • Littera Amor, V

Arşipel
729 • Kayıp Oğlunu Arayan Bir Baba İçin Şiir
730 • Bir Kadının Her Akşam Bir Kıyıdan Gördüğü
731 • Bir Deniz Kurdu
732 • Kuşlar
733 • Kayık

734 • Görünüm
735 • Güneşli Bir Kıyı Boyunca Yürüyen Adam
736 • Ölü Bir Ozanın Sevgili Karısını Görmeye Gitmek
737 • Yaşlı Gemiciler
738 • Akşamla Bir Sap Fesleğen
739 • Adamlar
740 • Günlük İşlerdenmiş Gibi Ölüm
741 • Bir Yeryüzü Tanığı
742 • Bir Ölüyü Almaya Gitmek
744 • Bir Kıyı Kahvesinde

Ölüler Kitabı
747 • Bir Bulmanın Acı Ölümü Üstüne
748 • İbn-i Hacer Heytemi'ye Göre Bir Ulunun Hayatı Üstüne Konuşmalar

Gökkuşağı
753 • Üç Kez Seni Seviyorum Diye Uyandım
754 • Aşklar İçinde Bir Kentin Herhangi Bir Kentin
759 • Yıkılıveriyordu Geceme Düşüveren Ağzın

Herakleitos Suları
763 • Herakleitos ile Kalabalıklar
764 • Kuyudan Su Alan Adamlar
765 • Ozan ve Sesler

Gül Tansığı
769 • Taşlık Hamam Sokağı
770 • Kadınlar
771 • Burun / Dağ
772 • Parıltı
773 • Deniz Eskisi

Kıyı
777 • Bedri Rahmi Eyuboğlu
781 • Behçet Necatigil

ŞİİRİN GİZLİ TARİHİ

DELTA VE ÇOCUK

Şimşekli Bir Gecede Eski İberik ve Ölüm Üstüne Konuşmalar
845 • Şimşekli Bir Gecede Eski İberik ve Ölüm Üstüne Konuşmalar

Ses
851 • Otağ
851 • Dünya Bir Yansımadır
852 • Ses

Her Sabah
855 • Yoldan Geçen Biri
855 • Ve Çok Yaşlı Bir Gece

856 • Bruegel
856 • Kötü Yazgı
856 • Döşek
856 • İpek Kılıçla Oynayan
857 • O Kadının Sabahına Karşı
857 • Bir Sabah Gelen İçin Şiir
858 • Güzel
858 • Adaçayı
858 • Filo
858 • Gök
859 • Hava Korsanı
859 • Eğreltiotu
859 • Su
859 • Çorap
859 • Eşik
860 • Saç
860 • İlk Ölüler
860 • Beyaz
860 • Sizi Niçin Andım mı Diyorsunuz
861 • Böcekbilimci
861 • Bıyıklı
861 • Gece
861 • Dağlarca
862 • Su
862 • Tuna
862 • Çulluk
862 • Coğrafya
862 • Çocuk
863 • Kuş Sesleri
863 • Muğla
863 • Bir Ulunun Yapıtları Üstüne
863 • Bir Mısırlı
863 • Akhalar
864 • Irmak
864 • Saat
864 • Bir Gezgin İçin Bir Kadının Söylediği
864 • İbrani Takvimi
865 • İlya
865 • Soyunuk
865 • Bu Yaralı Dünya
865 • Tay
866 • Söz
866 • Ev
866 • Yılan
866 • Sandal
867 • Doping
867 • Yılancı
867 • Beyaz
867 • İsa
868 • Mendil
868 • Vapur Yürüten
868 • Sabah
868 • Uzun
869 • Ölüm
869 • Vefa
869 • Saatler
869 • Delta
870 • Temmuz
870 • Çocuklar
870 • Buyuru
870 • Ağız
871 • Asur
871 • Ayva
871 • Topal
871 • Belgrad
872 • Gökyüzü
872 • Hareket
872 • Güz
872 • Kuşlar, I

872 • İklim
873 • Kafiye
873 • Kuşlar, II
873 • Orman
873 • Sotiri
873 • Sur
874 • Hubehaya
874 • Yüz
874 • Ot
874 • Resim
874 • Erzincan
875 • Orman
875 • Sıkılan
875 • Tekne
875 • Lale
875 • Tai-Şen Dağı
876 • Biri
876 • Ayraç
876 • Duran
876 • Üçgen
876 • Olta
876 • Eskil
877 • Tahta Tabut
878 • Öğrenci
878 • Güzel
878 • Basra
878 • Değişim
878 • Artırma
879 • Eylül
879 • Koşukçu
879 • Su
879 • Bir Ölünün Ardından
880 • Yaşayan
880 • Buharlı Vapurlar
880 • Yalnızlık
880 • Hey Defneler
881 • Rüzgâr
881 • Şiirler
881 • Yatak
881 • Minyatür
882 • Ölüm
882 • Tütün

Ortaköy
885 • Ortaköy

Aşk Tahtı
889 • Hasta Olan Ben Yatıyordum
890 • Çok Eski Zamanda Oldu Bunlar
891 • Bir Kadın Maviler İçinde Etekleri
892 • Tay
893 • Bir Fenikeli
894 • Ölü Deniz
895 • Yukarılar
896 • Yaşlı Kakmacılar
897 • Donuk Ama Sırlı Bir Güzellikti
898 • Aşk Tahtı
899 • Uğuldayan Denizi Geçip Geldik
900 • Yüz
901 • Beyaz Bir Ev Lo Taşlı

Aşklar Aşklar İçinde
905 • Irmak
906 • Yaprak
907 • Yüz
908 • Aşkta ve Acıda
909 • Akşamım Ben
910 • Sürgün
911 • Sesler

912 • Ben Gelirdim
913 • Ölümlerde Aşklarda
914 • Ben ki
915 • İyi Gül
916 • Yaşamış Olan

GÜZEL IRMAK

921 • Oltu Taşı
922 • Gri Sevgili
923 • Çok Uzun Bir Gündü Aşka Dönüyordum
924 • Bir Düzyazıyımdır Belki De Ben
925 • Ten Kaygandır Aşkım Benim
926 • Aşk O Sıvı
927 • Korkunç Seviyorum Gövdeni

Aşkla Ölüm

931 • Aşkla Ölüm
932 • Küçük Bir Gül Şimdi Dünyadan Geçerken
933 • Benim Gölgeme Gir Aşkım
934 • Tarar Saçımızı Ölüm
935 • Ben Her Gün Bir Çarşıyı Bir Uçtan Bir Uca Giderim
936 • Bu Senin Sabaha Karşı Boynun
937 • Ölüm O Pas

Bakmak Aşktır

941 • Sözcükler
942 • Bakmak Aşktır
943 • Kasık
944 • Senin Aşkın Kırmızı Mıdır
945 • Güzel
946 • Teşekkür
947 • Güzel Irmak

ŞAİRİN KANI

DÜN DAĞLARDA DOLAŞTIM EVDE YOKTUM

I

993 • Oktay Rifat

II Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum

1001 • Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum
1003 • Ağaçlardan Arkadaşlarım Oldu
1012 • Harflerle Sesler
1018 • Nerden Baksak Kendini Anlatıyor Her Şey
1026 • Düşünmek İstemiyorum
1030 • Benzetmeler
1038 • İm Ad Değildi Daha
1045 • Asklepios
1051 • Su Saatı
1056 • Düşünürken Buldum Kayayı

III
1063 • Güzel Devedikeni

AVLUYA DÜŞEN GÖLGE

I Kayalar
1075 • Kayalar, I
1075 • Kayalar, II
1075 • Kayalar, III
1076 • Kayalar, IV

II Ses
1079 • Çıplak
1079 • Beyaz Gömlek
1079 • Akşama Doğru

III Otlar
1083 • Eğreltiotu
1083 • In Memoriam
1083 • Göz
1084 • Bahçe
1084 • Sıkıntı
1084 • Ayrıkotu İçin Özür

IV Gece ile Ayaküstü Bir Konuşma
1087 • Orda
1088 • Geceyi Gördüm
1088 • Ağar Gece
1089 • Gece ile Ayaküstü Bir Konuşma
1089 • Sen Soyunasın Diye

V Su Günleri
1093 • Su Günleri, I
1093 • Su Günleri, II
1093 • Su Günleri, III
1094 • Su Günleri, IV
1094 • Su Günleri, V
1094 • Su Günleri, VI

VI Ölüm Büyük
1097 • Ölüm Büyük
1098 • Kuşlar
1098 • Çıt
1099 • Ölüm Hiçbir Şeye Benzemiyor
1099 • Gök Kof

VII Avluya Düşen Gölge
1103 • Kadınlar
1103 • Homeros
1103 • Deniz Kenarı
1104 • Yokuş Yukarı
1104 • İşler
1104 • Yaprak
1105 • Avluya Düşen Gölge
1105 • Duran
1105 • Tırtıl
1106 • Şair Kâğıt Kalem
1106 • Keçi Yolu
1107 • Sessizlik de
1107 • Böyle de
1107 • Tansık
1108 • Yuen Kuşu
1108 • Üçgen
1108 • Yüzün Geçti
1109 • Gökyüzü Gökyüzünün Kavranmasıdır
1109 • Bir Kara Parçası
1109 • Yazarken Ben
1110 • Dinle Bak
1110 • Güzel Ceset

1110 • Hiza
1111 • Elma
1111 • Karıncagiller
1111 • Ertelenen
1112 • O Oluyor
1112 • Ashes and End

VIII Evler
1115 • Evler, I
1115 • Evler, II
1116 • Evler, III
1116 • Evler, IV
1117 • Evler, V

IX Ağaçlar
1121 • Ağacın Dediği
1121 • Ağaçlıklı Yol
1122 • Sonsuzluk
1122 • Ağaçlar

X Sözcükler
1125• Sözcükler, I
1126 • Sözcükler, II
1126 • Sözcükler, III

XI Su Zamanı
1129 • Su Zamanı, I
1129 • Su Zamanı, II
1130 • Su Zamanı, III
1130 • Su Zamanı, IV
1130 • Su Zamanı, V

XII Sarı Çocuk
1133 • Sarı Çocuk

ŞEYLER KİTABI

BİR ŞEY OLANLARLA BİR ŞEY OLMAYANLAR
1139 • Hermes'e

Bir Şey Olanlarla Bir Şey Olmayanlar
1146 • Şeyler
1148 • Lir

Su
1157 • Su, I
1160 • Suyu Gördüm, II
1164 • Su, III

Taşlar
1169 • Taşlar

İşlerle Günler
1179 • İşlerle Günler Kitabı
1181 • Ey Elma Gibi Çalışkan
1183 • Sarısmakuşu
1185 • Aitsiz Kimlik Kitabı

Dört Sessiz Metin
1191 • Masa
1200 • Yuvarlak
1206 • ?
1212 • Neyzen Tevfik

Sessiz Dünya
1219 • Sümüklüböcek
1223 • Ağaç
1225 • Eldiven
1228 • Çöp

1231 • Sutyen
1233 • Çamur
1238 • Serçe
1240 • f
1244 • Çıplak Ayak
1249 • Bazilika
1252 • Nokta / Çizgi
1256 • Sayfa / Kâğıt / Kalem

Tümceler I
1265 • Tümceler, Geliyorum!

Tümceler II
1273 • Gece Doğuya Bakıyor

Kitap / Yapıt
1281 • Kitap / Yapıt
1294 • Poetika

ÇOK YAŞASIN SAYILAR

1299 • I
1339 • II
1355 • III
1389 • *bitirme*

EV

ev I
1403 • I
1405 • II
1407 • *büyük bir eğretileme: ev II*
1413 • *evin tini III*
1423 • *bir aile olarak ev IV*

kapı
1427 • Kapı

oda
1433 • Oda

pencere
1437 • Pencere

duvar
1441 • Duvar I
1443 • Duvar II
1444 • Duvar III
1445 • Duvar IV

bahçe
1449 • Bahçe

evin küçük tanrıları V
1453 • Eşik
1455 • Merdiven
1458 • Tavan
1460 • Çatı
1461 • Balkon
1521 • *ev* / Tipografik Yorum: Savaş Çekiç

GALATA

1573 • *Öndeyiş*

I. Kitap
1583 • Galata Kulesi Alanı'nı ve Yeditepeler'i Onları Anlatır
1587 • Galata Kulesi'ni Onu Anlatır
1592 • Voyvoda Caddesi'ni Onu Anlatır

1602 • İlkbelediye Caddesi'ni Onu Anlatır
1607 • İlkbelediye Caddesi'nin Bir Sakini Demir Özlü'yü Onu Anlatır
1609 • Şair Ziya Paşa Caddesi'ni Onu Anlatır
1611 • Galata Kulesi Sokağı ile Hacıali Kartçınar Sokaklarını Onları Anlatır
1614 • Kartçınar Sokak'ta Bir Kahvedeki Bir Taşbaskısını Onu Anlatır

II. Kitap
1619 • Yüksekkaldırım'ı Onu Anlatır
1622 • Bir Yüksekkaldırım Sakini Şair Şeyh Galip'i Onu Anlatır
1624 • Galata'nın Şahkulu, Serdar-ı Ekrem, Lüleci hendek, Alageyik Sokaklarını Onları Anlatır
1631 • Serdar-ı Ekrem Sokağı'nın Bir Sakini Abidin Dino'yu Onu Anlatır
1649 • Serdar-ı Ekrem Sokağı'nın Bir Başka Sakini Cavit Yamaç'ı Onu Anlatır
1651 • Şahkulubostanı Sokağı'nı ve Lüleci-hendek Caddesi ile Alageyik Sokağı'nı ve de Salâh Birsel'i Anlatır
1658 • Eski Yüksekkaldırım Sakinlerini Onları Anlatır
1661 • Yüksekkaldırım'ı Çıkanları Çıkmayanları Onları Anlatır
1665 • Yüksekkaldırım'ın Bir Başka Sakini Ressam Habip Gerez'i Onu Anlatır
1667 • Yüksekkaldırım'ın Küçük Esnafını Onları Anlatır
1673 • Tünel'i Ve De Bir Tünel Yolcusunu Onu Anlatır
1677 • Yüksekkaldırımlı Bir Caniyi Psikolog Petri'yi Onu Anlatır
1680 • Yüksekkaldırım'ın 1984 Yılı 5 Mayıs Perşembe Günü Sakinlerini Onu Anlatır
1684 • Eski Galata Sakinlerini Onu Anlatır

III. Kitap
1689 • Karaköy'ü Karaköy'ün Rıhtım ve

Kemankeş Caddelerini
Onları Anlatır
1693 • Karaköy'ün Leblebici
Şaban, Kadem ve
Mangır Sokaklarını
Onları Anlatır
1701 • Tophane'yi
Onu Anlatır
1706 • Karaköy'ün Tersane
Caddesi'ni Onu
Anlatır
1709 • Perşembe Pazarı'nın
Yanıkkapı Sokağı'nı
Onu Anlatır
1711 • Perşembe Pazarı'nın
Anlatılmazlığını Onu
Anlatır
1712 • İnsanoğlunun
Uğraşlar Sözlüğü
1715 • Karaköy'ün Eski
Banka Sokağı ile
Banker Sokağı'nı ve
de Galata Bankerlerini
Onları Anlatır
1721 • Banker Avram
Kamondo
(1785-1873)
1723 • Banker Zarifi
1725 • Galata
Bankerlerinin İş
Adamlarının
Avukatı Yazar-Noter
Mithat Cemal'i
Onu Anlatır
1727 • Galata'nın Karaköy
Sınırlarını
Onu Anlatır
1730 • Minyatüre Çıkmayan
Galata Sokakları
Baladı
1734 • Matrakçı Nasuh'un
Minyatürünün Elini
Son Kez Tutup
Galata'yı
Noktalamamızı
Onu Anlatır

PERA

1741 • *Öndeyiş*

I. Kitap

1747 • Bir Nirengi Noktası
Talimhane Üzerinedir
1749 • Cumhuriyet
Atlaslarında Bir
Dörtyol Ağzı Taksim
Üzerinedir
1754 • Bir Fotoğrafta
Park-Otel Üzerinedir
1757 • Abdülhak Hamit,
Lamartin, Şehit
Muhtar, Recep Paşa
Caddeleri Üzerinedir
1761 • Caddeler İçinde Bir
Cadde Sıraserviler
Üzerinedir

II. Kitap

1771 • Bir Gayya Kuyusu
1774 • Bir Gayya Kuyusu
Tarlabaşı Üzerinedir,I
1781 • Bir Gayya Kuyusu
Tarlabaşı Üzerinedir,II

1784 • Bir Gayya Kuyusu Tarlabaşı Üzerinedir, III
1788 • Bir Gayya Kuyusu Tarlabaşı Üzerinedir, IV
1790 • Bir Gayya Kuyusu Tarlabaşı Üzerinedir, V
1792 • Bir Gayya Kuyusu Tarlabaşı Üzerinedir, VI
1795 • Bir Gayya Kuyusu Tarlabaşı Üzerinedir, VII
1797 • Bir Gayya Kuyusu Tarlabaşı Üzerinedir, VIII
1799 • Bir Gayya Kuyusu Tarlabaşı Üzerinedir, IX
1801 • Bir Gayya Kuyusu Tarlabaşı Üzerinedir, X

III. Kitap
1810 • Pasajlar ya da Gizemli Dünyalar Üzerinedir, I
1821 • Pasajlar ya da Gizemli Dünyalar Üzerinedir, II
1823 • Pasajlar ya da Gizemli Dünyalar Üzerinedir, III

IV. Kitap
1833 • Sokaklar İnsanlar Evler Üzerinedir, I
1838 • Sokaklar İnsanlar Evler Üzerinedir, II
1842 • Sokaklar İnsanlar Evler Üzerinedir, III
1846 • Sokaklar İnsanlar Evler Üzerinedir, IV
1848 • Sokaklar, İnsanlar, Evler Üzerinedir, V
1852 • Sokaklar İnsanlar Evler Üzerinedir, VI
1854 • Sokaklar İnsanlar Evler Üzerinedir, VII
1857 • Sokaklar İnsanlar Evler Üzerinedir, VIII
1861 • Bir Perabeyi Said N. Duhani'yi Onu Anlatır

V. Kitap
1867 • Caddeler Caddesi Cadde-i Kebir Üzerinedir

VI. Kitap
1891 • Haritada Bir Nokta Meşrutiyet Caddesi Üzerinedir, I
1897 • Haritada Bir Nokta Meşrutiyet Caddesi Üzerinedir, II
1905 • Haritada Bir Nokta Asmalımescit Üzerinedir
1910 • Haritada Bir Nokta Tepebaşı Üzerinedir

Sondeyiş
1917 • Beyoğlu

İSTANBUL
(1947)

1. Baskı: Sakarya Basımevi, 1947
2. Baskı: *İstanbul Kitabı 1947-80*, Ada. 1980 [*1980 Necatigil Şiir Ödülü*]

Yayın Notu: İSTANBUL bölümü, bazı şiirler İlhan Berk tarafından çıkarılarak yeniden düzenlenmiştir.

ilk şiirler
(1939)

Not: *Istanbul*'un birinci basımından önce yayımlanmış olan bu şiirler ilk kez (1994) yılında *Istanbul Kitabı*'na (Adam Yayınları) alındı.

SERSERİ HUYLU GEMİCİLER

Sait Faik Abasıyanık'a

1
Aynalarında bir iklim hevengi sarkan kahvemiz
Geniş ve rahat evler kadar iyi arkadaşlar
Bir nefesle cama adlarını ve hikâyelerini yazdıklarımız
Saz benizli açlar, uzun boylu hırsızlar
Bol yemekli sofraların iştahasını taşırlar gözlerinde
Kimi sevdiği kızın fotoğrafını çıkarmıştır çerçevesinden
İhtiyar kızların oyalı mendillerini saklarlar koyunlarında

2
Alınlarıyla kahvelerden mermerin soğukluğunu çalan serseriler
Niçin konuşmazlar? şehri camlardan seyretmesini severler.
Niçin, şakır şakır rakıyla yıkanırlar rüyalarında?
Ve ihtiyar balıkçı duvara çivilenmiş vapurlara bakarak
Şehre her akşam sarhoş balıkların hücum ettiğini görür;
Güzel ve kuvvetli tayfalarını düşünür daima bir kaptan

3
Serseri huylu gemiciler, bir ayva büyüklüğündeki gözlerini
Pırıl pırıl bir balığın gözleriyle değişmişlerdir.
Denize uzanan kahvelerinin camlarına vurup kaçan çocuklara
Keskin bir balık kokusu sinmiş beyaz gümüş paralar hediye
etmişlerdir.
Sarı, medar kuşları uçurmuşlardır komşu evlere
Diz dize, ağız ağıza olmanın saadetini tatmışlardır
Kimi düşünürler? Hatırlarında yaşayan kimlerdir? Bilinmez.
Işıklar, yüksek evler, büyük şehirler
Karınca gibi insan kaynaşan iskeleden
Bir mavna karpuzu nasıl kaçırdıklarını bilirim.
Şehri bir anda boşaltışlarını, sır oluşlarını bilirim.

DÜNYADA EN GÜZEL ŞEHİRLER UYANIR

Dünyada en güzel şehirler uyanır
Ben yirmi yıl şehirlerin sonsuz uyanışlarını seyrettim

Sabah akşam asker şarkılarıyla yatanlarını kalkanlarını
biliyorum
Bıçak gibi apartmanlar, hastaneler, bankalar şehrin uykusunu
böler
Açık limanlarda barınmış gemilerin tayfaları dünyaya karşı
gözlerini uğuştururlar

Direklere bayraklar çekilir uzak dünyalara ait
Sahiller boyunca denizlere koca köprüler, vinçler uzanır
Bütün yataklarında doğrulan insanlar aşkı ve Allah'ı
düşünmez olurlar

Sabahla dükkânını açmak üzere evlerinden çıkanların iyi şeyler
düşündükleri bilinmelidir
Bu en sonra kepenklerini kaldıran sevdiği kadın için yolda
gecikmiştir
Mukavvadan bir yelpazeyle mangalını tutuşturan hâlâ gece
gördüğü rüyaları düşünüyor
Sokakları dolduran insanlar arasında bu sıkıntıdan patlayacak
gibi duran kahvelerin açılmasını beklediği için kederli
Kasap, koyunlarını ve yeni müşterilerini düşündüğü için
uyuyamaz
Manav, meyveden bir dünya cümbüşündedir
Sevdiği adamla uyuyan kadının rüyaları büyük bir dünyada
haylazlıklarla dolu caddelerdir
Kadınlar, erkekler, çocuklar hep aynı şekilde hayal ederler
Yani hepsinin rüyaları yaşamaya ait olduğu meydanda

Geniş ovalarda kayan trenlerde seyahat edenler yataklarını
düşünürler uyuyamazlar
Kapanık bir gök önünde açık caddelere karşı soyunanların
aşkları bende saklıdır

Herkese ait bütün aşklar yataklarda yaşanır
Ben dünyanın bütün yataklarına izinsiz giriyorum

Bir ışık yağmuru altında uyuyanların itiraflar mahmurluklarla
dolu gözleri bende büyür
Sen en güzel uykularını yatağının dışında uyursun
Dünya yıldızlarıyla sencileyin bir keyf içredir
Evlerini kalkan gemiler trenler için terk edenlerin sıkıntıları
bence bilinmektedir

Bu camlı sahil kahvesinden gemilere bakan büyük firarlar
peşinde
Her gün istasyonlarda görülen bu gezgin kadın dünyayı tek
başına sever
Bu sabahla sokaklara düşen yataklardan kaçmış
Dünyada yataklarda çok uykusuz vardır

Öte yanda yani başımızın üstünde bir gök uzanır durur
Dünya sayısız trenlerin limanlara giren ve çıkan gemilerin
davetindedir
İnsanla ağız ağıza dolu tramvaylar otobüsler yeni kıtalar keşfine
çıkmış gezginlere benzerler
Bütün yataklarında doğrulan kadınlar güneşe karşı
pencerelerini korkarak açarlar
Kadınların hepsi sabahları kendilerini sevmemizin imkânsız
olduğunu bilirler

Sen en güzel şarkılarını dünyanın bütün şehirlerine karşı
söylersin

Bütün şehirler insanları sevmeye mahsustur

VE İNSANLAR DA AĞAÇLAR KADAR YAĞMURA ARZULUDUR

Ve insanlar da ağaçlar kadar yağmura arzuludur

Yeniden sevmek hali bütün güzel şeyleri
Allah'ı tanımayan çocukları, denizi, eşyayı

İstif istif zengin mallarıyla dolu bir çarşı olmalıdır
Herhalde bir pazarın gördüğü rüyasında

Şehir ki beyaz minareleriyle güpegündüz rüya görür
Ve minareler uzaklaştığımızı bağırırlar Allah'tan

Uzanır yağmurlar halinde beyaz sabahlara açık düşünceler
Üç adam büyüklüğündeki kocaman güllü yorganlarıyla
bedesten

O eski resimler ki hâlâ hafızada yaşar
Hangi el aralayacak bize kapılarını gizli zevklerle dolu
cennetin

Zengin hayatına alışmalıyım artık ağaçların
Düşünceme misafir inen bir iklim bir memleket boyunca
insanlar

Gitmekten daha saltanatlı hali düşünmenin
Aynı vagonda seyahat etmiş olmanın sevinci

Niçin bir yabancı namaza durur gibi ellerini bağlayarak
Vapur acentalarının önündeki seyahat resimlerine bakar

O evler ki bana mutlu sahiplerini düşündürür
Mermer aslanlı odalarıyla rüyalarıma girmiştir

Büyüyen gizi hâlâ gözümde ilk insanın
Ve çıldırası hali rahmetle beslenen hürmetin

MÜSLÜMANLAR

Bol minareli şehirlerin akşamüstlerinin sessizliği
O Müslümanlar ki benimle beraber yaşarlar aynı hayatı

Kuşlar Allah'a yakın dururlar rahat camilerde
Bir mevsimin mürüvvetini taşırlar inanmak kadar güzel ve iyi

Garip ve cahil arzulanışların büyüyen saltanatı
O korkunç temizliğine hazırlanış bayram sabahlarının

Bir salânın yarı aydınlığı içinde abdal kızlara
Sevdiğim çocuklar aşksız haremlerin gözleriyle bakmasını
bilirler

Kurşun rengi havasında kocaman kubbelerin
Namaz kılan ihtiyar askerlerin ruhudur dolaşmakta

Bedevi at üstünde de dindardır her zamankinden
Müezzinleriyle ünlü memleketler düşünmektedir

Uzak dağlarda malları yağma edilen bezirgânlar var
Ve garip camiler dolup boşalmaktadır

Neden sonra Tanrı adıyla dolu bir duaya
Zengin bismillahlarla hazır oluşu bütün cemaatin

Arabalar dolusu narlar ve hurmalar ikindi üzerleri
Müslüman pazarlarından seyahate çıkarlar

Dağca arzular ve sıkıntılar olur insanlarla devam eden
Şükür ki insanlar Tanrım yaşarlar ve ölürler

Uzak bahçelerde salâ veren Müslüman çocuklar var
Selam kadar engin ve sonsuz hikâyeler söylemesini bilirler

Beyaz cami avlularında bol sularla akan o çeşmeler
Yarıda kalmış bir eski zaman şarkısıdır masallara

Zengin eşyalı dükkânlarda sabahla beklerler
O satıcılar ilk siftahını bir Müslümanın

Akşam vakitleri dindar havayı dolduruşu ezanların
Yeni bir namaz için abdest alan Müslümanlar

SEN FENA KADIN FENA SEVGİLİ

Güzel yüzün, uzamış siyah saçlarınla maruf
Sen fena kadın, fena çocuk, fena sevgili
Kitaplardan, müzelerden, heykellerden kaçırdığım
Rakı ile sarhoş İstanbul akşamlarından firar eden sen
Ben aşklar düşünürüm senin için, gizlenmez, ilan edilmez
Mesela, karlı kânun akşamları sokaklarda olduğun hatırıma gelir
Ağzın, yüzün ve tütün kokan ellerin üşür
Keşiflerin vardır şehirlerin gecelerine ve hayatlarına ait
Benim en uzak evlerden şiirlerimin daima beraber olduğu insanlar uzanır

Sen bakkal dükkânları meyhaneler fırınlar önünde durursun
Yüzün akşamları sokaklarda kartpostal satan delikanlının ezberindedir
Üç beş kişiyle içilen yerlerde adın geçer
İşte böyle, senin rüyalarının güler yüzlü insanları vardır
Tutalım ki küçük bir tiyatrodan şarkılar ilan edilir
Fena aşklar yaşatan bir çingene takımı Amerikan havası çalar
Sen aklından uzun seyahatler geçirirsin
Bir dükkândan vapur resimleri satın alan kadın senin neler hayal ettiğini bilir
(Dünyanın milyonlarca kadını benim kendileri için yazdığım şiirleri bilmezler)

Geceleri ağzında cıgara ile iskelede görünürsün
Ben şarkı söylenir kumar oynanır aşklar yaşanır o kahveyi düşünürüm

Karanlık gecelerde kaçakçı motorlarının ışıkları aynalara takılır
Saçları darmadağın insanlar iyi şeyler düşünmelerine rağmen yüzleri gülmez
Benim içlenip yolculuklar düşündüğüm saatlerde sen ellerine bakmaya cesaret edemezsin
O sonsuz akşamların birinde seni rüyalarımıza soyunuk düşmüş buluruz
Her gece dünyanın birçok kadınları büyük bir ayna önünde dünyadan gizli soyunurlar
Sen, küçük bir kuliste yeni şarkıların için elbise değiştirirsin
Bir kral gibi giyinmiş dünyalarda methin yapılır

HAYATI DELİLER GİBİ YAŞAYAN ŞEHİRLER

Uzun boylu tayfaları büyük denizlerde demir atmış gemilerin
Eşsiz mavi gökte kanat geren büyük kuşlar

Hayatı deliler gibi yaşayan şehirler
Daima kendilerini düşündüğüm, bilmediğim insanları
Geceleri dükkânını Tanrı'ya emanet edip kapayan mücevherci
Heyecanlı bir tavla oyununu takip eden emekliler
Akşamları ağaç tablalarını sokağa çıkaran manav

Bir el bir göz hareketiyle anlaşıverdiğimiz yeni arkadaşlar
Bende sade mektuplarıyla yaşayanlar yıllardır
Rifat'ın daima demir masaya vurarak konuşuşu
Ahmet'in bembeyaz elleri ve çocuk yüzü

Ağaçlar ve aptallar memleketi
Büyük grevler yaşamış denizler
Kendilerini bir daha hatırlamamak üzere sevdiklerimiz
Allah'ı bir ayna parçasına değişen çocuklar

Hatırladığım o denizciler ki denizi hâlâ sevmektedir
Pek genç duran karıları artık denize şarkı söylemesini
sevmezler

Havasında yağmur yerine bıçak yağan limanları o
memleketlerin

En iyi bıçak atan serserisi cenubun
Romanyalı sevdiği kızın saçını deri bir cüzdanda saklayan
arkadaşım

500 sayfalık bir romanın yapraklarını çeviren karaborsacılar
Arka bahçelerde asılı kadın çamaşırlarına meraktan
çıldırırcasına bakan sarhoşlar
Rakıları ve eski şaraplarıyla ünlü meyhaneleri vilayetlerin
Genelev sokağındaki arkadaşının intiharını vilayet gazetesinin
ilan sayfasında okuyan Erzurumlu
Uzak bir limandan eroin kaçakçılığı yapan Vanlı
Bir cigaralık esrarı sade düşünmekle kaldıkları için elkârdan
çıldıran iyi dostlar
Harap hapishanelerini merak ettiğim şehir
Mahkûmlar ne düşünür geceleri, belli değil
Sevdikleri birçok insanlar ki sade fotoğraflarda yaşar
Yıllardır katilleri bir türlü unutmayan gardiyanları
hapishanelerin
Avuç içi kadar göğü küfrederek öven mahpuslar

Uzak bir denizden hayatlarını düşündüklerim
Halk bahçelerinin yapyalnız dolaşan bahriyelileri
Asla gelmeyecek olan sevdikleri kadınları beklemektedirler

Daha birçokları düşünceme uzanan insanların
Giritli'nin kadınlı meyhanesindeki şarkıcı kızlara kötü şeyler
düşünerek bakan ihtiyar denizci
Pembe kâğıtlarda sevda şarkıları ısmarlayan sarı yüzlü iyi
delikanlılar gülüşürler

Gece yarılarının uzayan prafa partileri o şehirlerin

Ve harikulade çocuklarıyla meşhur istasyon

istanbul

İSTANBUL

İşte kurşun kubbeler şehri İstanbul'dasın
Havada kaçan bulutların hışırtısı
Karaköy çarşısından geçen tramvayların camlarına yağmur yağıyor
Yenicami Süleymaniye arkalarını kirli bir göğe vermişler
Hiç kımıldamıyorlar
Ayasofya elleriyle yüzünü kapamış bütün iştahıyla ağlıyor

İnsanlar sokak sokak çarşı çarşı ev ev
İnsanlar sırt sırta omuz omuza verip durmuşlar
Boyunları bükük
Yorgun asabi kederli kindar
Yığın yığın olmuşlar hepsi köprünün açılmasını bekliyor
Bir anda şehrin dört bucağına akacaklar
Bir anda iki ayrı kıtadaki insanlar gibi
Fatihliyle Beşiktaşlı sarmaş dolaş olacak

Sarı uzun yüzlü cesur işçiler
Dört köşe halinde veya dağınık bir şekilde durmuşlar
Hiç konuşmuyorlar
Benim onları birer birer çalıştıkları yerlere götürüp bıraktığım olmuştur
Hepsi dar kapanık yerlerde, sıkıntılı işlerde çalışırlar
Hepsi deli gibi severler yaşamayı
Bu en önde gidenler
Tophane'de Dikimevi'nde çalışır
Sekiz kızdır ancak üçü evlenmiştir
Bu saçları darmadağın asık suratlı delikanlılar
Kömür işçisidir
Bu üç kız Beyoğlu'nda büyük bir mağazada tezgâhtar
Bunlar yol amelesidir
Bunlar vapur işçisi
Öbürleri duvarcı hamal ırgat kayıkçı
Hepsi bu gök altında sarmaş dolaş olmuş yürüyorlar

Dünyada işlerine giden insanları görmek kadar güzel bir şey
yoktur
(Biliyorum artık akşama kadar onları hiç görmeyeceğim)

Durduğun yerden İstanbul köprüsü tramvayları mavnalarıyla
sanki yürüyor
Bu sislerin ve bulutların arasından en son harekete geçen Kız
Kulesi'dir
Kayıkların direklerin insanların üzerinde
Büyük bir bulut gelip durmuştur
İşte karın karına vermiş motorlardaki balıkların üstlerine
yağmur yağıyor
Bir defa olsun akıllarına gelmemiştir
Gözleri pırıl pırıl balıkların
Bir İstanbul göğü altında ağlamak
Hepsi denizde geçen hayatlarını düşünüyorlar
Dokunsanız ağlayacaklardır

İstanbul açları tokları hastalarıyla aynı kıta üzerinde bulunuyor

Bu saatte dünyada sabahtır
Bu saatte yeryüzünün birçok limanlarına gemiler girip çıkar
Birçok insan balıktan döner
İstanbul bin göz bin dudak halinde ayakta
İşte sırayla kalkan kepenklerin gürültülerini duyuyorum

Camlar siliniyor

Tramvayların havayı yarıp geçtiklerini görüyorum

Tünel'de vagonların ışıkları yandı

Gülhane Parkı'na güneş vurdu

Fatih'teki "Garipler Mahallesi"nde şimdi sade çocuklar kalmıştır

Edirnekapı tramvaylarında iğne atsan yere düşmez

Sanki bir can pazarı kurulmuştur
Uyuyan şehirleri evlerini Allah'ı satıyorlar

Bu saatte İstanbul insanı deli eder
Bu saatte yeryüzü çalışan insanların elindedir
Bu saatte düşman uykudadır
İstanbul'un çalışkan fakir halkını
İşleri başında görüyorum
Kapanık sokaklarda kunduracılar
Bazıları elektrik bazıları gaz lambası altında çalışıyor
İki yana açılmış kollarıyla havalanmak üzere olan kuşlara
benziyorlar
Hepsinin başları önlerinde
Hepimiz ayaklarımızın rahatlığını ellerine bırakmışız
Memnunuz
Demirci kızgın ateş önünde çeliğe su veriyor

Bakkal ayakta ellerini kavuşturup durmuş

Yorgancı bir sıra kırmızı gülleri sıraya koydu dikecek

Eski elbiseciler kapılarının önlerine çıkıp oturdular

Kapalı Çarşı'nın küçük esnafları el kadar dükkânlarını açtı

Mercan Yokuşu tıklım tıklım
Sabahla işe giden o insanların hepsi ayakta
Ben bu sokağın öğle paydosundaki halini bilirim
Ellerinde ekmekleriyle işçiler
Yan sokaklara çöküvermişlerdir
Kadınlı erkekli

Bir an makinelerden yağlardan kurtulmuşlardır
Gelip geçenlere garip bir şekilde bakarlar
(Bu bir an işten ve dünyadan uzak saatlerde
Onların akıllarından geçenleri bilmek isterdim)
Hiçbir zaman büyük ve ölmez olduklarını bilmezler

Dünyaya sade çalışmaya ve cefa çekmeye geldiklerine
inanmışlardır
Bütün fukara sokaklarda kalabalık halk mahallelerinde
Durgun ve düşünceli yüzleriyle onlar vardır

Marangoz hem tahtayı ölçüyor hem şarkı söylüyor
Kitapçı bize yeryüzünü unutturan kitapların tozunu alıyor
Tekrar yerine koyuyor
Havada
Çalışan insanların sesleri
Manav çamurların ve yağmurun arasından karpuzlarını
kurtarıp sıraya koyar

Bakırcı ip gibi ince kırmızı ve halis bakırdan memnun
İki eliyle bir kulp yapıyor, sonra bozuyor
Berber aynalarını aletlerini koltuklarını temizlemiş makası
elinde bekliyor
Terzi ütüsünü almış omuzlarımıza yuvarlaklık veriyor sonra
iğneyı alıyor
Mürettip daima yanı başında duran büyük adam isimlerini
bozmadan bağlayıp makineye veriyor
Eskıci bir kadın kundurasının bir tekini bitirdi
Öbürüne başlayacak
Kahveci umumun arzusu üzerine eski çayı döktü yenisini
demledi
Seyrüsefer memuru yerinde
Gözünden hiçbir şey kaçmıyor

Ben arkamda bir gömlekle insanların arasındayım
Bu saatte İstanbul küçük insanlarındır
Hepsi işin ve çalışmanın o hür o kardeş dünyasına doğru yola çıkmışlar
Gözlerinde ümitli ve emin dünyaşı insanoğlunun
Neşeli veya kederli yüzleriyle
Hepsi cesur ve mağrurlar

Sen yatağın yorganın bir faytonda dünyada yapyalnız olduğunu hissediyorsun
Aklından sırayla büyük şehirlerimiz geçer
Ankara İzmir Eskişehir işçileri dönüyor
Zayıf sert bakışlı halim selimdirler
Büyük şehirlerimizin ağızlarında kıvrılıp uzanmışlardır
Büyük şehirlerimiz
Ambarsız İstasyonsuz Silosuz
Fırınların önüne kurşun yağdırsan nafile

Benim de aklımdan aynı şeyler geçer
Ama daha kahırlı daha kindar daha söylenmez şeyler

Sen üzerleri camlarla örtülü garlar vagonlar hayal edersin
Önünde dört ucu ile kapalı bir gök uzanır
Güpegündüz okunan ezan seslerinde sesin yaşanır
Bir şarkı halinde girer rüyalarına
Duvarlarında gümüş İsa'lar asılı kiliseleri İstanbul'un
Arkan sıra ellerin serinliğinde bir gece yürür
Yakın pencerelerden sabaha doğru beyaz evlerin sahibeleri gerinirler
Mavi gök yerinden oynar
Rıhtımda bir adam cigara yakar, dumanlarını ağzında tutmaz
Gözleri büyümüş bir kız köprüden geçenlere bakar konuşmak ister konuşamaz
Sokaktan bir şair geçer hiçbir şey için değildir

Bakarsın dünya güzeldir, bu kubbe bu baştan ayağa kuşanmış
dağlar için deli olunur
Şuramızda biri soyunur
İnsanın aklı oynar
Öteden birbirlerine sarılmış insanlar geçer
Sokaklar iştaha gelir

Bu kepenkleri inik dükkânların arasından ıslıkla geç
Ardınca kalan dağ dağ arzulardır
Bir defa dokunup geçtiğin havada
Koltuğunda bir İncil'le kiliseye giden bu kadın
Üç ispermeçet mumu ile itirafta bulunacaktır
Bu bütün vücudu ile işaretler yapıp geçenin öyle aşkları vardır,
söylenmez
Salisen bu kırmızı saçlı kız bütün türküleri yarım bilir

Hep aynı insanlar geliyor aklına
Bu akşam en geç saatlerde sokaklarda görün
Bu akşam ömründe bir defa bir adam
Caddeden geçen insanlarla kardeş olmak istemiştir
Bir defa bir eskici ispirto lambası altında mektup okumuştur
Aşktan ve kadından bahseden saf insanlar namına aklına
ağlamak gelmiştir

Mamafih ya dünya ya yıldızlar ya insanlar için şarkılar söylenir
Bu akşamlarda harikulade bir çingene kızı bacakları ve ağzı
için üzüldüğümüzü bilir

Kanadı mükemmel bir kırlangıç tramvaylara sürünüp geçer
İnsanlar minareler deniz esner
Küçükpazar kahvelerinde ay ışığında iskambil oynayan işçiler
seni tanır
Sen
Bu geceler ardının mahzun insanları için ağlarsın

Bir anda yalınayak çocukların sattığı gazeteler okunup atılmıştır
İnanılmayacak şeyler olmuştur yeryüzünde

Avrupa istila edilmiş
Tekrar kurtulmuş
Hamdolsun Hitler Mussolini ölmüştür
Beyaz kravatlarıyla Laval'ler artık namevcuttur
Vatanımda günde bir milyon balık denize dökülüyor
.....
Dağ oyuklarına sokulmuş kasabalarımıza kamyonlar tırmanıyor
Trenler buğday taşıyor
İnsanlarımız ufalmış küçülmüş çöpe dönmüşler
İstanbul'da ekmek yağ kömür sıkıntısı
Fırınların ofislerin hastanelerin önünde yığın yığın halkımız
Büyümüş sarı çekik gözleri dal gibi vücutlarıyla gelip dizilmişler

İstanbul mahzun avare çıplak
Bir ince gömlek arkasında
Çalışan insanların alın terinden
Çalışan insanların emeğinden

Eskici işini bitirmiş peynir ekmek ve karpuzla karnını doyuruyor
Hepsi öyle hepsi dörder beşer olmuş öğle yemeklerini yiyorlar
Duvarcı hemen duvarın dibine çökmüş, yiyor
İşinden ve diğerlerinden uzakta değil
Fırıncı ateşin karşısında tezgâhtar tezgâhta deniz işçisi denizde yıyor
Boyacı birinci kat boyanın kuruduğunu artık ikinci katı sürebileceğini düşünüyor

Kuyumcu şalimoya gazocağına benzin koyup hemen işe başlayacak
Saatçi gözlüğünü taktı
Askerler vatmanlar polisler nöbet değiştiriyor

İnsana dokunmak ihtiyacı veren bir güneş Galata Kulesi'ni aşarak büyük caddelere uzanıyor
Büyük küçük gemiler insanların hayvanların binaların önünde gelip demir atmışlar

Böyle hep insanların arasındayım, yürüyorum
Daima telaşlı halkını sevdiğim Karaköy çarşısını, tıklım tıklım
sokaklarını geçiyorum
Zürefa Sokağı'ndan sesler geliyor
Sen Paris sokaklarının ressamı Utrillo
Ben küçük bir asmanın süslediği bu dar sokağı seviyorum
Gökyüzü diye el kadar bir bulut parçası uzanır
Hiçbir şey yokken yaşamak arzusu verir insana
Kimselerin dinlemediği bir radyo harp havadislerini bildirir
Akşamları boyunlarında mendil bağlı delikanlılar hava almaya
çıkarlar
Uzakta büyük küçük gemiler gerinir
Projektörleri uyuyan serserileri aydınlatır
Gökyüzünden kalkan bir yıldızın nereye düştüğünü onlara
sorun, söylesinler

Bir teşrinisani gecesi gayetle pis bir lokantadaki kadın
hatırımdadır
Bana beraberce ağladığımız bir şair resmi göstermişti
O her akşam armonika çalan delikanlının sesini çok
uzaklardan tanır
Kupa bir faytonun içinde ağlayan kadının kim olduğunu bilir
Namütenahi güzel gecelerin birinde esrar içilen kahveyi ondan
öğrendim
Ben o zamanlar dehşetli hassastım
(Ben o zamanlar İstanbul'un Tophane ile Yüksekkaldırım
akşamlarının haylazlık şarkılarını söylerdim)

Bu sokağın Polonyalı bir kızı vardır, düşünürüm

Bunun krallar ve padişahlar kadar hür akşamüstleri vardır
Seyyar bir sinema makinesinden uzak memleket resimlerine
bakılır
Allah'ın günü bahriye neferleri dolaşır
Günde üç defa işçiler geçer

Bu sokak eski aşk plakları çalar
Kadınlar sabahları kapılarının önlerinde yarı çıplak, geceleri soyunup otururlar
Gramofonlara serseri akşamüstlerinin en yeni İspanyol plakları konur
Gece yarısından sonra sarhoşlar için gitar çalan delikanlının sesi harikuladedir
Müstesna zamanlarda kocaman bir ay bu merdivenli sokağa vurur
Kapanık binaların camlarına İtalyan Kilisesi'nde söylenen dualar dökülür
Uzakta büyük küçük camiler gerinirler
Karınca gibi çalışır insanlar
Üzüm çuvalı un çuvalı altında geçerler
Sinemaların önünde Yahudi çocukları oynar

Sen çiçekli beyaz sabahlığınla hatırıma gelirsin
Bir minyatür misali yüzün berber dükkânlarının camlarına işlenmiş
Ağır bir çay kokusu dağılır saçlarından
İki yanında çok defa aşksız garip insanlar oturur
Bu yüzünde bıçak yaraları taşıyanın üç cinayetle dolu bir hayatı vardır
Bu gelip geçenlere gülen kadın artık hiç kimseyi beklemediği için neşeli
Bu en çok aşktan korkar
Bu sıkıntıyı sevmez başını alıp gider
Ben onlar kadar dünyayı sevenlere rastlamadım
Benim onlar için yazdığım şiirlerim vardır
Neşredemem

Ben bu sokakların ağır bir öğle güneşi altında gerindiklerini bilirim
Kilise sokağının bütün bir sene sıkıntılı halkını seyrettim
Ermeni kilisesinin çan seslerine ezan sesleri karışırdı
Hâlâ uykusuz gecelerime musallat olan bu sokağın sıkıntılı kadınlarıdır
Göğün sonuna kadar alçalışını ve büyük ve aziz oluşunu
Ben bu sokaklarda seyrettim
İşleri için sabahla evlerini terkeden insanları gördüm
Sevdiğim eski kiliseleri camileri koca şehre bu sokaklar birleştiriyordu
Ben insana en yakın sıkıntıyı neşeyi bu sokaklarda gördüm

Benim dünyayı ve insanları bu sokaklardan ibaret bulduğum zamanlarım vardır

Vatanları milletleri hudutları birleştiren bir akşamüstüdür
İstanbul çalışmaktan yorulmuş dönüyor
Her yerde sıcak bir ter kokusu halkımın
Her yanda gürültüler

Dört yanın akşam
Üsküdar'da gaz lambaları yandı
Fatih daha yakınına sokulmuş insanların
Daha çözülmez olmuş insanlar

Yeniden açlığımızın şehri İstanbul'dasın
Beşiktaş ayağının altında kalır
Bu tramvay Aksaray'a gider
Bu Edirnekapı'ya
Elini uzatsan fakir Üsküdar'dasın

Beyoğlu'ndan gürültüler geliyor
Tamam akşam
Birtakım insanlar ellerini yüzlerini yıkayıp sokağa çıkmışlar
Daha çok geniş meydanlara köprülere caddelere gelip
durmuşlar
Bir kısmı Yenikapı'ya Çakır'ın gazinosuna koşmuş
Bazıları Eyüp'e Kasımpaşa'ya Üsküdar'a çıkmışlar
Beşiktaşlı hemen caddeye ve denize nazır bir yere oturmuş
Hepsi geniş ve ferahlık veren meydanları seviyorlar
Hepsi iyi şeylere hasretler
Hepsi güzel günlere inanmışlar
Mutlaka büyük bir rahatlık olan denizi ve gökyüzünü görmeye
çıkmışlardır
Denizde ve gökyüzünde
Hürriyetsiz hiçbir şeyin yaşadığı görülmemiştir

Herkes elinden geldiği kadar sever dünyayı

İşte dileğimce bir gök önündeyim
Birtakım insanların evlerine döndüklerini görüyorum
Bir anda hepsi yattıkları gibi uyuyacaklar
(Allah'ı düşünmeyi işsiz güçsüz insanlara bırakmışlardır)

Soğuk bir gece evlerin kapılarından pencerelerinden girip
Babıâli'ye gelip yaslanmış
Bu saatte Babıâli
Geceyi bir meme gibi emmektedir
Mürettipler az mumlu bir ışık altında sıralanmışlar
Harfler elinde
Kimi diziyor kimi sayfa bağlıyor
Yarın İkinci Bastil'in düşüşünü öğreneceğiz

Uyuyanları uyumayanları görüyorum
Sirkeci adamakıllı karanlık
Sultanahmet'te darağaçları hazırlanıyor
Çarşıkapı'da üç serseri karakolluk oldu
Bütün Fatih'i derin uykularda görüyorum
Kenar mahalleliler bir daha hiç kalkmayacaklarmış gibi
uyumuşlar
Elleri kolları kaybolmuş, büzülmüşler
Dünyamızın sıcak yerlerine doğru kayıyorlar
Bu saatte uyuyan bütün insanlar akraba
Aksaraylıyla Eyüplü el ele vermişler, sımsıkı tutunmuşlar
Bazıları sırt sırta olmuşlar, dizlerini karınlarına çekmişler,
uyuyorlar
Bazıları ağızları açık olduğu halde daha rahat uyuyor
Erken yatanlarla geç yatanlar hep aynı uykuda buluşmuşlar
beraber olmuşlar
Çoğu yüz yüze yatmış, birbirlerinin nefesleriyle yaşıyorlar
Her şeyden korkuyorlar
Avuçlarının arasına gecenin dolmasından, aralarına birinin
girivermesinden, bir sabah uyanıvermemekten
Onun için sımsıkılar
İçlerinde açılanları kalkıp örtenler var
Şu anda Çin'in bir kenar mahallesinde uyuyanlardan haberleri
yok
Dünyada yalnız olmadıklarını bilmiyorlar

Maçka Şişli güpegündüz

Düşünceli ve mahzunum
Bu saatte uyumayan insanları sevmiyorum
Bu saatte bütün insanlar uyusun isterim
Sabahla kalksınlar giyinsinler yıkansınlar işlerinin başında
olsunlar
Eski İstanbul kalyonları kadırgalarıyla çoktan uykudadır
Fakir mahallelere beyaz atıyla Fatih çıksa yerinden kıpırdamazlar
Bu saatte İstanbul'un geniş ve ölümsüz yüreği
İnsanların dar ve kahırlı yüreğine karşıdır

Gayrı bütün encamıyla kurşun ağırlığında bir gece Dersaadet
üzerindedir
Bu saatte Karaköy'deki Batumlu geveze salepçinin
Alaca kedisinden başka konuşacak kimsesi yok
Soğuk bir rüzgâr ikisini birbirine yanaştırmış kıpırdamadan
duruyorlar
Bol mumlu bir ışık altında çalışan tramvay işçileri
Bir şarkı tutturmuşlar
Kazma sesleri arasından geliyor
Meksikalı zenci demiryolu işçilerinin şarkılarına benziyor
İstanbul'un bütün gece yarısı insanları kulak kesilmişler
Yani geceyi üzerlerine çekmemişler
Kayıkçı yattığı sandalın içinde doğrulmuş, dinliyor
Beygir üstünde iki yanı güğümlerle sarılı sütçü başını sallıyor
Bekçiler düdüklerini daha yavaş çalıyorlar
Süleymaniye kendini zorlayıp aydınlığa çıkmış, dinliyor
Ayasofya ellerini indirmiş
Memnun

Sen sade insanların bulunduğu küçük bir barın önünde
durmuşsun
Burada kadınlar ekseriya sıkıntılı ama asla hafifmeşrep değildir
Hepsi çok çirkin ve sevdikleri adam için ıstırap çekerler
Onlar bir Fenikeli kadar denizden
Ve bir Lübnanlı kadar yıldızlardan anlarlar

Bu Yahudi sokağından akşamları vücut vücuda geçilir
Havagazı fenerlerinin ışıkları papağanlarla eğlenen kızların
yüzlerine değer
Sen ellerin cebinde kötü havalara kızıp tükürürsün
(Artık avuçlarınla çocukların yüzlerini ısıttığın zamanlar sana
kızmayacağım)

Senin böyle havalara düşman olup şarkılar söylemen nereden
geliyor
Oysa ki sen sıcak bir Avrupa garında açık saçık çocukların
uyuduğunu bilirsin

İnsanları toprağı havayı severek yürüyorsun
Bilirim hiçbir şeyi dünyada olmaya değişmezsin
Hiçbir şey dünyada olmak kadar güzel değildir
Benimle ol
Gökyüzü birdenbire düşüverecek
Köprü'nün açılışını sabahla işlerine giden insanları
Tekrardan seyredeceğiz

İşte o nefis o tertemiz gökyüzü İstanbul'un
Sabah olmuş
İstanbul tepeleri köprüleri sokaklarıyla çalışmaya iniyor
Peşin bütün kenar mahalleler ayakta
Peşin askeri fabrika işçileri
Sonra tahmil tahliye inşaat amelesi
Küçük memur küçük esnaf ayak satıcısı
Ahir garipler diyarsızlar
Yollara düşmüşler

Bu gürültü kalkan kepenklerin gürültüsü
Bu kalabalık Beşiktaş'a gidiyor
Bu gerilerden gelenler Çarşıkapı esnafı
Bunlar İstanbul emekçileri
Kasketlerini yana yıkmışlar yürüyorlar

Bu defa aç fakir İstanbul'u
Büyük surların dışından seyredeceğiz
Bir anda fakirler işsizler sökün edecek
Önünden yorgun düşünceli yüzleriyle geçecekler
Yeniden açılacak köprü dükkânlar fabrikalar
Yeniden katledilecek emeği
Fukara halkın
Birtakım insanların elindeki İstanbul'u
Rüyada gezer gibi geçeceksin
Dilin tutulmuşa dönecek
Gözlerin daha büyümüş yüreğin daha dar
Yani bir efkârdır basacak

Öteden bir başka çeşitleri geçecekler
Fakir mahallelere caddelere yangın yerlerine doğru dağılacaklar

İstanbul'u ilk aydınlıkta görüyorsun
Üniversitesi karakolları mektepleri hapishaneleriyle
Kenar mahallelerden doğrulan iğri büğrü insanlarıyla
Kirli göğü minareleri kubbeleriyle
İstanbul'u ilk aydınlıkta görüyorsun
Bu şehir aşktan değil şehvetten düşüp gebermeye hazır

Sabahla üç çingene kızı kemanla "yolculuk var" şarkısını söyler
Yağmur altında bir adam sallanır durur sehpada
İki yanından uzamış saçlarıyla
Sevdiği kadından vatandan harplerden kaçmış birtakım
insanlar geçer
Dünyayı ve insanları görmeye çıkmışlardır

Nefes nefese geçen işçi kafilelerini görünce rahatlayacaksın
Ama bir dakikada hepsini kaybedeceksin
Sonra yine İstanbul'la tek başına kalacaksın

Bir bahriyeli bu şehrin parkında gördüğü rüyalardan utanıp
kaçtı
Kocaman gemi direkleriyle dolu gökyüzü için şiir yazıldı
Birinde senin iyi yüreğin yoktur
Geceleri el kadar bayraklı gemiler kızların rüyalarına girip
dolaşır
Bir meyvedir intihar sabah akşam bölüşülür
Rakının adı geçtiği yerde ayağa kalkılır
Fildişi kakmalı aşağılık bir gökyüzü çalkalanıp durur
Minarelerine takılan bulutların sarhoş olduklarını şairler söyledi
Sualler tanzim edilir yaşamaya ait, sorulmaz
Dört yanında Allah'a söve söve yaşanır

Bir şehirdesin ki kimse seni tanımaz

Uzun fakat ölümsüz bir uykudan sonra
Yeniden çalışan insanların sesleri
Ovalar denizler üstünde
Demir dövenin ray döşeyenin
O erkek sesi sonsuz çalışmanın
Yedi tepeden birden

İşte 1944 sabahının insanları
Balıkçılar işçiler çocuklar
Çocukların kursakları ufacık
Elleri şiş
Kadınlar birbirlerine tutunup yürüyorlar
Ne kadar mümkünse o kadar mahzun insanlar

İşte gazeteler muhakemeler karaborsa
Ticaret siyaset propaganda

Her yerde sıcak nefesi insanların
Balıkçı motorları sırt sırta verip durmuşlar
Tramvaylar havayı oyup geliyor
Aç İstanbul tok İstanbul'a doğru taşınıyor

Sen köprünün demirine arkanı verip durmuşsun
Uzağındasın yanan şehirlerin
Yalnızlık Allah'a mahsustur
Yüreğini ortaya koymuş bakıyorsun
Paris'i İstanbul'u Zonguldak'ı yapanlarla yüreğin

Kulağın hep çalışan insanların sesinde
Haliç'ten gürültüler geliyor
Bu işbaşı düdüğüdür
Çalışan halkın ölümsüz halkın

Taze ekmek kokusu ilk Küçükpazar fırınlarından yayılır
İlk Unkapanı köprüsü kıpırdar
Suratları asık adamlar geçer
Bir bulut başını çıkarıp kaybolur

İşte yeniden bir yağmur İstanbul'un üstünde
Bu önünde gelip durduğun
Sarı bir ışık altında uyuyan çocukların sokağıdır
Onları gözlerini çıkarıp avuçlarına bırakacak kadar sevdiğini
biliyorum
Artık eski plaklar çalan kahveleri unut
Benimle ol

Bir anda bütün kıtaları dolaşan kuvvetli ve mükemmel bir
gün ışığı önümde
Seni düşünüyorum
Sen genç orospular ölü padişahlar frengililer şehri
Seni demir parmaklıkların arkasından seyrettim
Kıtlıkların hürriyetsizliklerin elinde gördüm
Her defasında daha yalnız daha kimsesiz daha fakirdin
Her defasında kinlerin kahrın elinde yapyalnızdın
Bir yanınla aç bir yanınla tok gördüm
Her seferinde gösterişsiz halkın büyük emeğin çalışan
insanlarınla güzeldin
Sisin dumanın yağın içinde bizimdin
Kalelerin surların katil kulelerin önümüzde duruyor
İyi yüreğinle demir alan demir atan gemilerin sevinçlerin
kinlerin ihtiyar öfken çözülmüş duruyor
Ölümsüz bakışın havai halin sıkılı yumruğunla önümüzden
geçiyorsun
Aşklar ölümler başlanmamış işler gerinde duruyor
Sen büyük kederimizin şehri
Sen elimiz ayağımız
Sen bunca yılın açlıkları kinleri sefaletleri
Sen uğrunda şarkı yaktığımız destan düzdüğümüz
Asırlar ardı insanlar hep senin hasretini çekmiş
Seni beklemişiz
Sen çarşıların evlerin zindanların arasından doğrulmuş
geçiyorsun
Önünde sevinçler işler gelecek günler doğrulmuş bakıyor
Sen büyük kederimizin şehri
Bir sen eskisin dünyamızda

Kulelerin minarelerin surlarınla
Vapurların limanların bankalarınla
Bir sen eskisin
Bir eskimeyen çalışan insanların emeği
Bir onların emeği göz nuru alın teri yenidir
Bir onların elinde güzelsin
Bütün onların eli göz nuru sıcak yüreği
Bir dokunsan her yerin
Sen çalışkan halkın şehri
Devletler milletler vatanlar geçti, sade iyi olan kaldı
Arabalar, sırmalar peşleri sıra boyunları buruk insanlar geçtiler
Ticaret siyaset tarih bir avuç iyilik, her dölden insanlar geçtiler
Yeniden arabalar ve zayıf ve şişman ve uzun ve kısa ve semiz
birtakım insanlar geçtiler
Dalkavuklar ölümler cebir peşleri sıra geldiler
Şairler zenginler fakirler her soydan hürriyet düşmanları geldiler
Kimse sana hakkını vermedi
Seni herkes gençler ihtiyarlar her boydan milletler sevdi
Her gelen seni sevdi bağlandı bırakıp gitti
Her gelen sana köstek kelepçe yeni zincirler bıraktı
Her gelen açlıkları kinleri arabaları surları devraldı
Zindanları şiddetli yalnızlığını kimsesizliğini daha genişletti
Harpler sulhler her çeşit insanlar seni olduğun gibi bırakıp
geçtiler
Sen duvarlarını kederlerimizin yanı sıra daha kuvvetlendirdin
Sen nesilden nesile daha kuvvetlenen daha ölmezleşen cebri
devraldın
Kalelerini yeni bilgilerle daha muhkem kurdun
Böyle seni her seferinde açlıklarımızla daha yenilenmiş daha
semirmiş bulduk
Bir gün zayıflamadı kederimiz
Bir gün unutmadık kendimizi
Sen en bahtsızı şehirlerin
Yığın yığın kötülükler pislikler kendine göre her yerde
çözüldüler
Krallar padişahlar imparatorluklar geçtiler

Yeni insanlar yeni halkı yeni devletleri yeni şehirleri kurdular
Bu defa iyiler bu defa kötülükleri süpürüp attı
Sen en bahtsızı şehirlerin
Bir sen eskisin dünyamızda
Bir sen eskisin dünyamızda
Bir sen sonu gelmeyen kederler kinler zulümler içinde
asırlardır beklediğimiz

Bir sen aptalları budalaları uşaklarını peşin sıra sürüyorsun
Arkanda kötülükler yığın yığın kederler ağır şatafatlı takım taklavatlarıyla geliyor
Gerinde kederli soluk yüzler omuz silkişler daha mütehammil daha asil bekliyor
Bir açılsan bütün nimetler
Bir açılsan ümit
Bir açılsan kurtuluş
Bir açılsan çocuklar kadınlar erkekler şarkılar sulh
Bundan böyle seninle senin önünde eğilmeler yalvarmalar
Bundan böyle işler devletler topraklar cumhuriyetler seninledir
Bundan böyle dünyanın ölmez şairleri seninledir
Bundan böyle paydos pisliklere çirkeflere cebre
Paydos yolunu kesen çamura kelepçelere boyunduruğa
Paydos zincirlere kara günlere topyekün paydos

SON YERİNE

(İstanbul şiiri boyunca yer yer yinelenen bu şiir, sonradan bütün şiirin oluşmasına kaynaklık eden ilk biçimdir. Büyük Doğu *dergisinin 3. sayısında yayımlanmıştır. / 1944)*

İşte kurşun kubbeler şehri İstanbul'dasın
Yağmur altında bir adam sallanır durur sehpada
Bir damla mavi gök gölgesi gözlerinin üzerindedir
Karnını taşlara vermiş biri yatar camilerin önünde
Denize ve ağaçlara karşı
Bir bahriyeli bu şehrin parkında gördüğü rüyalardan utanıp kaçtı

Köprü başında yağlı ekmeklerini camekâna sıralayan
İhtiyar satıcı memnun
Kocaman gemi direkleriyle dolu gökyüzü için şiirler yazıldı

Bakarsın ayağın dibinde boyalı, kirli yelkenler yatar
Fildişi kakmalı aşağılık bir gökyüzü çalkalanıp durur
Memurun, serserinin aşkları hayalleri kendilerine mahsus
Hassaten deliler durup durup küfür etmesini unutmazlar
Minarelerine takılan bulutların sarhoş olduklarını şairler söylediler

Geceleri el kadar bayraklı gemilerin
Kızların uykularına girip dolaştıkları malumunuzdur
İnsana daima güzel şeyler düşündüren yıldızların
Zil zurnalığı için sigaralar yakılır
İki gözü iki çeşmedir serseriler için İstanbul
Dört yanında Allah'a söve söve yaşanır

Bir meyve gibidir intihar sabah akşam bölüşülür
Rakının adı geçtiği yerde ayağa kalkılır
Sualler tanzim edilir yaşamaya ait, sorulmaz

İki yanından uzamış saçlarıyla
Sevdiği kadından, vatandan, harplerden kaçmış birtakım
insanlar geçer
Dünyayı ve insanları görmeye çıkmışlardır
Elleri arkasında bir adam köprünün ortasında durur
Nereye baktığı belli olmaz
Ben gökyüzünü, parkı, beyaz sarayları seyrettiğimi
söyleyebilirim
Bu şehir aşktan değil, şehvetten düşüp gebermeye hazır
Genç orospular, ölü padişahlar, hastalar şehri Rezil İstanbul!

bir halk ayaklanması notları

"Osmanlı toprakları üzerindeki ayaklanmalar, 16'ncı asrın ortalarından itibaren, bu asır başlarında ortaya çıkan Celâl veya Celâli adlı bir adamın adiyle anılır olmuştur."

"Celâli isyanları tâbiri çok umumidir. Bütün memleketçi ayaklanmalarına bu ad verilegelmiştir."

"Bazen bu hareketler bir köylü veya daha umumi mânâsiyle bir halk isyanı hüviyetini gösteriyordu."

"... Osmanlı İmpartorluğu'nun tarihini bir bütün olarak ve her çeşitten hâdiselere aynı derecede ehemmiyet vererek gören bir ilmî görüş mahsulü tarih tetkiklerinde bu hareketlerin tasvir ve tahlilinin mühim yeri olacaktır; böylelikle İmparatorluğun devamınca sadece hükümdarların ve maiyeti erkânının, vezirlerin ve valilerin icraatını, biyografilerini, bir kelime ile resmi şahısların ve onların etrafında toplanan hâdiselerin tarihini değil, bütün bir cemiyetin tarihî seyrini öğrenmemiz mümkün olacaktır."

P. N. Boratav

BİR HALK AYAKLANMASI NOTLARI

(Celâlilerin Üsküdar önü bozgununu müteakip Çomar Bölükbaşı'nın halini bildirir.)

Ben Üsküdar cenginde
Sağ cenahı tutan
Çomar Bölükbaşı.
İzoli Kürdi kabilesindenim.
Van dağlarında adım söylenir
Koca Evliya Çelebi'nin methin almışım
Kellelerden kaleler bina etmiştim
Çevrildiğim vaki değildir.

Celâli haşaratındanım
Camili minareli şehirleri bilmem.
Altın ve gümüş sahanlarda yemek yemedim
Adamlarım fukara kimselerdir
Benim başım, canım, kanım yoldaşlardır.
Yüzleri rahat yastığı görmemiştir.
Cihan başlarına dar olup
Celâli olmuşlardır
Ne çok şey görmüş bu göz
Ne dağlar düz etmişim.
Ben yine kendi yağımla kavrulurum

Ferman yine Padişahımındır.
Rüyanın dedikleri çıkıyor
Şimdi bir başka minval üzre geçiyor günler.
Kılıç gibi gelmiş kış
Gece yollarda giderim
Gündüz ormanlardır yerim
Gayri iflah olmam
Yerim kel dağlardır!

(Katırcıoğlu'nun ahvalini beyan eder.)

Hikâyet etmem
Halimiz söylerim.

İlkin hava adamakıllı güzeldi
İlkin ümitler dağ dağ idi,
Ahir işimiz tamam oldu.

Hâlâ hatırımdadır
Adlarına canı ortaya koyup çıktığımız
O yerler, o yürekler acısı canım insanlar.
Hâlâ görür gibi oluyorum
Çöp gibi zayıf çocukları
Kadit ihtiyarları,
İmdi halleri nicedir
Malumum değil.

Tam yüz bir köy, kasaba saydım
Bitap serilmiş, upuzun
Şimdi melul mahzun
Gayri ot yediklerinin resmidir
Anladım her şeyi öğrenmek varmış
Şimdi bir benim böyleleyin kalan
Bir garibüddiyarım
Üryanım püryanım
Hiçbir canibe gidemem
Önümde yatan Bulgurlu dağlarıdır
Başımın üstünde uçuşan
Sürüleyin Kargalar
Ya bu upuzun yatanlar
Bencileyin kimselerdir.

Halbuki bunca hikâyelerde
Benim şimal, benim cenup.
Benim ol Bedreddinleyin ıslanan!
Kōroğluleyin gōrünen!
Benim ol masal kahramanı
Katırcıoğlu derler benim adımı.
Dağ mı kodum çıkmadık
Ova mı kodum inmedik
Kurtlayın, Kartallayın!

Imdi ben dahi Mansurleyin asılayım!

(Donsuzların başı Katırcıoğlu'na benim hitabımdır.)

Demin yağan yağmur durdu
Birdenbire ve kendiliğinden.
Şimdi Üsküdar esnafı dükkânlarını açıyor
İlk salâlarla beraber.

Kalk bak Katırcıoğlu'm
Dahi işbu hal ilen
Geçirilen başlarını adamlarının
Bâb-ı Hümayun önünden.

Ama felaket insan başınadır
Hem huy çıkmamalı insan ölmeylen!
Hürriyet oldur kim
Yatışmaz kurşunlanmaylan!

İşte hep yanın sıra
Hürriyeti, ekmek, hava, su gibi
Aziz bilmiş kardeşlerim
Spartaküs, Katilina, Mara!

Bu minval, bu üslup üzre
Neler beklenmez ki insanoğlundan.
Sen ümidi kesmemelisin sade
Reayadan ve berayadan.

(Halep'te bir gecede katledilen binlerce misafir Celâli başı, eli, ayağı, kolu, yüreğinin dile gelip konuştuklarını bildirir.)

1.

Adamakıllı ufalan yürek
Adamakıllı büyüyen göz
Adamakıllı boşalan kursak
Adamakıllı ağır olan zincir

Bu ülkede
Dert insan başınadır
Reaya mısın
Derdin bini bir paradır

Bu başa ve bu yaşa gelinceye dek
Şöyle dursun yollar
Şöyle dursun dağlar taşlar
Kursağımız söylesin
Merak edilmedi ne yiyip içtiğimiz
Bütün hikâye malumdur
Bir lokma padişah ekmeği yoktur

Ahret oldu
Kıyamet oldu
Biz canımızı üryan ettik
Dağlar açıldı sinemizde
Esir-i zincir olduk

Bizim işbu garip cana
Ne ki gelir
Vükela babından gelir
Ya zaruretten ya fermandan sefer düşer

"Ama karınca kanatlandıkça zevalin bulur"
Peşin halk katından
Ahir tatlı canından olur
Gayri kana kan istenir
Gayri kana kan isteriz.

2.

Bir akşam Leğen dağının ayağına doğru at tepip gittik
Dağları ve yolları avucumun içi gibi bilirim
Gördüm ki can beraberlerim
Ferman üstüne fermandan bizar olup
Göçüp gidenler
Gördüm ki birer birer düşerlerdi
Gördüm ki bu kere de yalnızdılar
Bu kere de gariptiler
Bu kere de baştan ayağa yareydiler.
Gördüm ki üç adımda bir
Yere uzanıp
Yumruklarıyla karınlarına basardılar
İnsan sevmemek Allah'a mahsustur
"Başımı verdim Kavgaya."

3.

Bre kâfir gidiler
Böylesin hiç görülmemiştir
Hem misafir olalım
Hem sıkboğaz edilelim

Bıçak deyip
Kılıç deyip
Girmek.
Ferman deyip
Kelle deyip
Çıkmak.

Ama bir kere sana dahil düştük
Bir kere nöbet bizimdir.
Bir kere fukaralığı dile yâr ettik
Ne yapsak ne etsek
El şehrinde demir zincir kırılmaz

Birer birer anlatsak
Hepimiz bitmez hikâyeyizdir
Mesela ellerimiz
İlânihaye konuşabilir:
"Ah" der.
"Kara sapan" der.
"Vefasız toprak" der.

Gözlerimiz
Bıraksak boşanacaktır
Dursak; kan çanağıdır
Ayaklarımız
Yollardan açar lafı
Dağdan açar.
Zincirden açar.
Senin anlayacağın
Ne başı vardır
Ne sonu hikâyemizin.
Ne kadar günlerimiz varsa dünyada kaldı.

yedi vilayet
ve eski bir başşehir için şiirler

1919

Ben dünyaya bir idare lambası altında geldim
Yeryüzü Birinci Dünya Harbi'ni yaşıyordu
Başımın üstünde mendil boyunda bulutlar vardı

Yunan Harbi'nde yanan şehirlerimizi bir dağdan seyrettim
O çadır çadır insanları askerleri esirleri
Arkalarında bir gömlekle kaçan halkımızı
İlk topu ilk tayyareyi gördüm
Anam kardeşim ve ben ayaktaydık
Kapanık dükkânlarıyla çarşılarımıza yağmur yağıyordu

Her sınıf insanıyla şehrim dağlara taşınmıştı

O yangından nehirlerimiz dağlarımız ve çeşmelerimiz
kurtuldular

Yanmış ve yakılmış şehrimize bir akşamüzeri askerlerimiz girdi
Kursaklarında bir parça ekmekle insanlar ayaktaydı
O gün dünyayı ve insanları tanıdım
O gün ayağımın dibindeki şehirden ağlamayı öğrendim

1939

Senin için birkaç el ateş etmek isterdim deniz
Senin için çıplak yaz gecesi
Göksü kaba dağlara sürünerek gelen rezil rüzgâr, senin için
Dağlar ardı devletli güneşi gözlerine dolduran çocuk için
Sokağa karşı penceresinde harp havadisleri okuyan soyunuk
kadın için
Kahrolası bahçeler toprak deniz için
Ayakları öpülesi yeryüzünün uzak memleketlerinde haylazlık
eden gün ışığı için
Hepimizin rahat caddelerde yalınayak dolaşmaktan mahrum
çocukluğumuz için

Kendi şehrinizde kurtulmak için ne bekliyorsunuz esirler
Yaşamak için yarım bıraktığınız şarkılarda cinayet kırıntıları
olmalı
Sana bir şey sormadılar güpegündüz asılan Çek talebe
Elinizle diktiğiniz bu şehrin heykellerine el sürmeyiş nedendir
Rüyalarına ne oldu bu saçları kesik kızların
Halbuki yeryüzünde ömründe bir defa harbe girmemiş
insanlar var, yaşıyorlar

Bu dükkânını kapayarak ölüme gelen en meşhur bıçakçısı
vilayetin
Ağzına kurşun sıkılan kardeşim, seninleyim
Sen gözleri bağlanan
Senin arkandan benim de kurşuna dizilmem
Ağzından kan gelen uzun boylum
Ölümün üçüncü düğmeden

Sen bu kadar insanı birden asılmış görecek miydin kardeşim
Üst üste yığılmasını aziz ölülerin
Bu baş hangi vücudun

Bu kolu aynı kurşun mu götürdü
Bu eller bu ayaklar nasıl şeydir
Bu yere kömür tükürен en iyi işçisiydi bu maden şehrinin

Bin yataklı hastanelerin yaralıları, kulunuzum
Sizin için çarşaf gibi büyük ve mavi bir gökyüzü isterim
Altın iğnelerle dikilmiş göz değmedik olsun

Hani gökyüzüne varan şarkılarınız kızlar
Günde bin defa uzandığınız yıldızlara n'oldu
Üzerinizden geçen insana iştah veren bulutların soyunup
beklediğiniz rahmeti
Limanlara kalın halatlarla bağlı gemileri kim sefere çıkaracak
Tavla tavla atları kimler koşacak
Her defasında insana rahatlık veren şehirleri bir göz açıp
kapayıncaya kadar mı seyredecektik

Bu çocuğunu emzirerek giden kadına bir şeyler söylemeliyim
Bombardımana tutulan sokak halkına bir şeyler diyemediğim
için kahroluyorum
Bu cigarasını yakıp giden kolunu yaşamak için kaybetti
Vücuduna kurşun yağdırılanın
Ayaklarının sağ olduğunu duyurmalıyım
Bu güzel türküler yaşamak için kâfi gelmiyor
Bir çini gibi döşeli gökyüzü için ben de öfkeleniyorum
Keyfince şarkı söyleyerek gezenin ben de düşmanıyım.

YEDİ VİLAYET VE BİR ESKİ BAŞŞEHİR TÜRKÜSÜ

Bir gece yarısı Çankırı'dan çalışan insanların sesleri geliyordu
Yol amelesiydiler kazma seslerinden anladım
Hem durup durup tekrar başlıyorlardı
Sebze arabaları çarşıya varınca yattım

Bir başka defasında Çankırı'da tıs yoktu
Askerler kışlalara kapanmış yağan yağmuru dinliyorlardı
Demiryolu işçileri erkenden yatmıştı
Uzakta sık sık soluduğunu nefes aldığını duyuyordum
Mum idare gaz lambası altındaki köylerin

Vatanımda insanlar ya çalışırlar ya uyurlar

Ben o geceyi bütün ayakta geçirdim
İlk aydınlıkta Yerköy köylüleri buğday taşıyordu
Kızgın bir güneş tepeleri sıra mürtesemdi
Dağ dağ yığılı buğdayları gördüm
Halkımın sıcak teri sinmişti

Kadınlarımız baktım tarlalara dökülmüş ekip biçiyorlardı
Kadınlarımız ip gibiydi
Kadınlarımız memleketim demekti

Dağlar peş peşe dağlar al aldılar
Büyük şehirlerimiz dağların önünde
Sessiz sadasız ve ufacıktılar
Yağmurun altında Ankara bembeyazdı
Altındağ'dan sesler geliyordu
Afyon Manisa Eskişehir Adana
Arkalarını karanlığa vermişler
Ötesindeydi dağların ve insanların
Çukurova'da insanlar pamuktan dönüyorlardı

İstanbul baktım karanlığın altında boşalıyordu
Haydarpaşa'da trenler asker taşıyordu
İnsanlarımız her zamankinden daha telaşlı daha yalnız ama daha kederli değildi
Gayetle kötü bir havada birtakımları balığa çıkıyorlardı
Kollarından yüzlerinden belliydi deniz insanlarıydılar
İstanbul gene güzel ve dünyada gene en fazla hürriyetten mahrum insanlar vardı
Beş kıtanın insanları topları arabaları yürüyüşe geçmişler hazırdılar
Dağlarımız sıra sıra idi
Dağlarımız bir defa kıpırdamamışlar binlerce senedir
Bir dağlarımız güzeldir
Bir dağlarımız dağdır
Bir dağlarımız hürdür

O gün her şey susmuş her şey bitaptı
O gün dağlar nehirler bakir ormanlar
Üzerlerinde cefakâr hayvanlarımızın otladığı meralar bozkırlar
Çam meşe gürgen ağaçları
Mayın döşeli denizler
Fındık mısır tarlaları
Bir hizadaydı

İnsanlarımız baktım gariptiler kimsesizdiler yalnızdılar
Torbalarında kederli ekmekleri, ağızlarında cigaralarıyla
Sade düşünüyor ve hiç konuşmuyorlardı
Büyük ve mükemmel toprağın sırtında topraksız yaşıyorlardı
Garpta işçi cenupta ırgat ve şimal boylarında denizciydiler
Her yerde dalgın ve kederliydiler
Arkalarında yorganları torbaları çıkılarıyla
Ya yol kenarlarına
Ya büyük şehirlerimizin ağzına uzanmıştılar
Onlar uzun sarı yüzleriyle benim memleketimin insanlarıydı
Büyük şehirlerimize insanlar şehirler görmeye
Ve çalışmaya gelmişlerdi

Büyük şehirlerimizde kocaman elleri ayaklarıyla acayip bir
kuştular
Onlar hafızama olanca ölmezliği kinleri sabırlarıyla girdiler

Aynı gök altındaydık
Milletlerle vatanlarla
Ayağımın ucunda Gelibolu şehri
Askerlerimiz gidip geliyor
Gemiler başlarını çekip yatmışlar
Yıldıztepe vıcık vıcık asker
Toprağımızı karış karış tahkim ediyoruz
Tümenler sırt sırta vermişler
Ne ki hürriyete dairse
Onu bekliyorlar

İSTANBUL, SEN VE HATIRIMA GELENLER

Nihayet soğuk pis yağmurlu gecelerden sonra
Paydos vakti oturmuş dinleniyor insanlar
Yeni bir işten çıkmışlar terlerini siliyorlar
Lokomotifler arabalar adamlar geçiyor
Yeni bir işe hazırlanıyorlar

Günlerce ötede İstanbul
Günlerce öteden ufacık ellerin havai halinle
Sokaklar evler dükkânlar arasından
Sıcak yorgun bir havanın içinden
Birdenbire aklıma geliveren sen

Hiç şüphesiz orada da sabah olmalıdır
Dükkânlar birer birer açılıyor
Sen sokağı döndün, fabrikanın önündesin
Daha iş başı düdüğü çalmadı
Daha gerinde yığın yığın gelenler var

Bu ne durgunluk İstanbul'un üstündeki
Ben onu hiç böyle görmemiştim
Böyle bir kenara çekilsin yaşasın
Onu ben ekmeğe aşka düşkün bilirdim
Bu halini hiç ama hiç aklıma getirmezdim

Bir cıgara yaksam daha iyi hatırlar mıyım dersin
Seni, Köprü'yü, kısaca İstanbul'u
Geçerler mi önümden sırasıyla Cibali işçileri
Fatih, Şehzadebaşı, Küçükpazar kahveleri
Görür müyüm lodoslu denizini İstanbul'un

Hep öyle tıklım tıklım mı Mercan Yokuşu
Mezat başladı mı ki Balıkpazarı'nda
Bir gürültüdür geliyor
Köprü açılmış olmalı
Şüphesiz onlar bu geçenler

Bu ne kalabalık caddelerde
Yine birini mi astılar dersin
Ya sana ne oluyor nedir bu halin
Böyledir işte insanlar
Bir türlü sevmeyi bırakmazlar dünyayı

Demin oturan işçiler kalktılar şimdi
Motorlar hazır sahilde
Denizden korkulmaz bu kollar varken
Rüzgâr onları bekliyormuş
Şimdi nerdeyse bir şarkıya başlayacaklar

GÜNAYDIN YERYÜZÜ
(1952)

1. Baskı: Yeditepe Yayınları. 1952

AĞAÇ

(Eluard'a)

Bu gökyüzü aklına esip biraz daha büyüyeyim deseydi,
Bu naçar ağaç
Silinir giderdi.

ROMANCERO

I

YAŞADIKÇA

Yaşamalıyız mutlaka
Büyümesi için peşin çocukların
Bin bir keyifle akan suyun
Hatta çiçekteki ağacın hatırına

Bir şey var ki biz dünyadakiler için
Boyuna üzülmesi
Boyuna dayanması düşüyor
Yaşadıkça altın yüreğinin

Bu pırıl pırıl dünyayı
Bizimle yaşar her şey sonsuz bir sevinç içinde
Bizimle hiç şüphesiz
Alabalıklar, dereotları

Hiçbir şey daha güzel değildir herhalde
Dünyada hiçbir şey
Bizim ona baktığımız
Duyduğumuz kadar yüreğimizde

Mutlaka yaşamalıyız
En çok da rüzgârda bir ağaç gibi hür
En çok keder içinde
En çok yaşamasını istediğimiz

II

KÖTÜ GÜNLERE RAĞMEN

O'nun şarkıları dünyalar kadar derindir
Şimdi bir ormanda bir kuşun yüreciği küt küt atıyorsa
Bir ağaç karanlıkta büyüyorsa yavaş yavaş
Onun şarkılarındadır muhakkak

Uyanır uyanmaz aradığı bir badem ağacıdır
Bir gökyüzü çıldırtacak gibi durur
Düşünmeden çıkarır verir yüreğini
İstemeye kalksa badem ağacı, mavi gökyüzü

Yani nasıl söylemeli bilmem ki
Öyle pırıl pırıl bir yüreği var ki
Sizin için geldim der dünyaya
Şu bildiğimiz karıncalara, hanımellerine

O gelmeden önce de dünyada
Bugün bildiğimiz şeyler vardı
Zengin yine vardı mesela
Fakir desen vardı

Bir sabah el değmedik şarkılarla
Öyle bir geliş gelmiş ki dünyaya
O kadar macera
İnsanca yaşamak adına olmuştur

Sen bu toprak bu dünya bu insanlar içinsin
Biz bütün senden öğrendik
Daha bir sevmeyi yaşamayı
Daima şart koşmayı hürriyeti
Hayata karşı bu kadar saygı
Bu kadar büyük bir aşk bilmek hayatı
Gözü yaşlı neslime senden kalmıştır

III

ÜMİT ÖLMEZ

Korkunç bir şekilde daha çok geceleri büyüyor herhalde
Isırgan otları, danaburunları
Senin de yüreğin memleketinde daha hızlı
Geceleri atıyor olmalı

Ne varsa dünyamızda iyi ve aydınlık
Mesela şu nehirlerin akışı
Şu meyve vermeye hazırlanan ağaç bilhassa
Sana çekmiş halbuki

Kimse dünyaya senin kadar bağlı değildir
Kimse kendine onu
Senin kadar yakın bilmez
Senin kadar iş edinmemiştir

Ölüme karşı nasıl bir kin duyulursa
O günler öyle hışımla yaşıyorduk
Gözümüz kalkacak en güzel kuşta idi
Bursa'dan, İstanbul'dan

Bugün cihanda
Bütün ama bütün iyi şeylerin
Hasretini çekiyor kardeş
Birlikte seninle memleketin

Sen şu mavi gökyüzü gibisindir
Baktıkça ferahlık verirsin insana
Aşkın, buğdayın yanı sıra gelir adın
Biz de, dünya da

BİR ORMAN

Hanginiz aklınıza getirdiniz
Benim bir gün insanlığımı
Bitkilere hayvanlara kadar
Bir gün tutup genişleteceğimi
Bütün bu dünyayı saracağımı sonra da

Şu esen rüzgâra bıraktım işte
Yaşayan duyan her şeyimi
Onların hesabına yaşayacaklar bundan sonra
Ellerime saçlarıma kadar
Her şeyim dünyada

İlk defa bu kadar iyi farkediyorum
Bu yüreği paramparça uçan kuş
Bu çamur gibi gökyüzü
Bu deniz, bu garip karınca
Cihanda ümit ölmez deyip yaşamışlar

Her şey bir başına yaşamış bundan önce
Toprakta bir başına yürümüş kökler
Gecenin içinde bir başına uzamış ovalar
Yalnızlıklarını duyurmayacağım bundan böyle
Bir daha hiçbirine

Yeni yeni anlıyorum
Her şey şu gecelerin içinde oluyor
Aydınlığa her şey hazır çıkıyor
Su geceleyin yürüyor dikkat ettim
Geceleyin biz uyurken ağaçlara

Hiç unutmam bir gün geç vakit
Tam benim geçtiğim zamana rastlamıştı
Büyüme saati bir ormanın
Şöyle iyice dinlesem sanırım artık
Bütün ormanları büyürken duyarım

Beni beklemişler kardeşçiğim
Beni bu ağaçlar, nehirler, gökyüzü
Geleyim anlatayım diye bir gün kendilerini
Bir kere girdikten sonra şiirlerime
Bilmişler bir daha ölmeyeceklerini

AĞACIN HER SABAHKİ DUYDUĞU

Ah, nasıl sevindiğimi bilmezsiniz
İmkânı yok, her sabaha çıkışımda
Beni nasıl deliye döndürdüğünü
Havaya sürünüp geçen bir kırlangıcın
Bir gökyüzünün değişinin dallarıma
Her seferinde yeniden geliyorum dünyaya
Yeniden büyüyüp gelişiyorum
Anladınız ne demek istediğimi.

Sunu

Bir bize mahsus değil
Dünyayı vazgeçilmez bulmak.
Bir serçecik tanırdım ki ben
Yüreğini yarıp baksaydınız
Bir gökyüzü bulacaktınız eminim
Eminim İstanbul'dan.

DÜNYADA BİR NEHİR

Bir gece şu ormanın kıyısından
Gizlice geçip gitmeliyim
Kimseler bilmemeli, kimseler
Şurda bir zaman benim de yaşadığımı.
Arkamdan sade bir ağaç
Bir ağaç, ertesi gün ancak
"Dün gece," demeli, "burdan bir nehir geçmiş."
İş işte bu kadarla kapanmalı.
Habersiz çıkıp gidişime üzülmemeli
Bir işim çıktığını bilmeli
Bilmeli ki bu dünyada
Herkesin bir işi vardır
Kimin çok kimin az çalıştığını ise
Dünyada kimse bilmez.
Hem, şimdi, şu anda beni
Ağrı'ya yakın bir yerde
Bir yığın tohumun beklediğini
Sanırım biriniz bilmez.
Bir varsam yanlarına
Kim bilir nasıl bayram edeceklerdir

Bir de böyle düşünün.
Biz ki hepimiz ayrı ayrı bekleniriz
Kimimizi bir papatyadır bekleyen
Kimimizi bir kavak ağacı.
Keyfime göre yaşadığımı
Hanginiz ileri sürebilir?
Şu gökyüzünü doyasıya seyrettiğimi bilmem.
Ama siz yine de,
Böyle gece gündüz
Akıp durduğuma bakmayın benim
Benim de şüphesiz geçen hayatıma bakıp
Tutulduğum olmuştur
Ölümü düşündüğüm sizin gibi
Böyle olacak olduktan sonra

Niçin geldiğimi sormuşumdur
Yani benim de Hitler,
Benim de Mussolini kadar
Yalnız kaldığım olmuştur dünyada.
Ama ne çok şey var sevilecek
Bize ölümü düşündürmeden

Tutacak şu dünyada
Dedim ya şu hepimizin üstündeki
Gökyüzü var bir kere
İnsanı tutup kolundan
Yere çalıveren.
Sonra belki büyük denizlerin
Şaşkın balıkları vardır
Ve nerede olursak olalım
İnsanlar vardır belki evvela
Belki de aynı hizada
Sümüklüböcekler gibi çıplak, kimsesiz.
Ve nihayet ekilmemiş topraklar vardır
Bizi düşünüp gelmiş
Bizi ölümden alıkoyan.
Şimdi belki anladınız
Niçin durmadan akmak isterim.
Niçin geçen hayatımdan çok
Önümdeki günlerime bakarım
Niçin ölemem.

HİKÂYE

Her şey bir gece içinde oldu
Sabahleyin her şey tamamdı.

Bu gördüğümüz gökyüzü
İlk defa gelip yerini aldı

Gökyüzünün gelmesiyleydi
Dünyada büyük bir değişiklik oldu

Mesela, ovalar daha o gün
Yalnızlıklarını unutuverdiler

Bu şimdi elsiz ayaksız gibi duran gece
O zaman ağaca yürüyen bir su gibi geliyordu

Gökyüzünün hemen arkasındandı
Denizleri gördük

Baktım bir kuş ilk defa keyifli keyifli
Baktım uçuyordu

Akşama doğruydu
Bitkilerle, hayvanlarla merhabalaştık

Her şey yaşamaya hazırlanıyordu
Her şey gelir gelmez hayatlarını

Himalayalar, Antlar, Erciyeşler
Bir daha kımıldamamak üzere yerleşiyorlardı

Herkes aklından geçirdiği kadar bir yeri
Dünyada kolayca bulmuştu

Gökyüzünde, yerde
Her ağacın, her taşın bir yeri vardı

Hatırlarım küçük kirli bir bulut
Durmuş olup bitenleri seyrediyordu

Dünyaya niçin bu kadar geç geldiğini
Elinde olsa tutup soracaktı

Şimdi bu geceyi, bu yıldızları fevkalade buluyorsunuz ama
Bu hiç de kolay olmadı

En başta, başıboş atlar gibiydi nehirler
Bu şiire girmeden önce

Her şey yerini alıyordu sırası geldikçe
İlhan Berk bütün bunları görüyordu.

BİR ALAGEYİK

Kimsecikler yoktu gayet iyi hatırlıyoruz
Bir sabah biz erkenden geldik dünyaya
Ortalıkta büyük bir sessizlik vardı
Deniz kestaneleri ağır ağır nefes alıyordu

Baktık her şey hazırdı dünyada
Gökyüzü, dağlar, ovalar yerini almıştı
Her şey durmadan büyüyüp gelişiyordu
Anladık dünyadaydık artık

Hepimiz ayrı ayrı tutulduk dünyaya
Denizi görenler deliye döndü
Gökyüzüne bir bakışı vardı bir ceylanın
Bütün ömrümce unutmam

Bizden biraz önce gelmişlerdi sanırım
Gökyüzü dağlar ovalar
Gökyüzü dağlar ovalar
Daha yeni yeni kendilerine geliyordu

Asıl sevincimiz güneşi görünce oldu
Baktık bir geçtiği yerden
Adam boyu kalkıyordu otlar
Bir dokunduğu şey
Bir zaman kendine gelemiyordu

Bir sabah deniz kıyısında
Bir koruyu uyurken bastırdı
Deliye döndüğünü gördüm
Nasıl deliye döndüğünü bir korunun
Şarkılara başladığı hatırımda

Gökyüzünün bir perişanlığı vardı üzerinde
Yüzyılda silkip atılacak gibi değildi
Bu kadar yer kapladığı için dünyada
Belli utanıp sıkılıyordu

Daha o zaman bu gökyüzünün, ovaların
Dünyaya sımsıkı sarılacakları belliydi
Başkaldıramayacakları
Bir vakit yaşamaktan

Hiç unutmam akşama doğruydu yağmur yağdı
Bütün balıklar denizin üstüne çıktı
Hepimiz işimizi gücümüzü bıraktık
Tam beş dakika dünyayı dinledik

Her şey yavaş yavaş oluyordu dünyada
Sarmaşıklar yavaş yavaş uzuyordu
Bir pencere yavaş yavaş açılıyordu
Dünyanın içinden

Dağlara ovalara doğru koştu o gün kimimiz
Kimimiz nehirlere doğru koştuk
Fevkalade sevinmiştik hatırımızda
Bugün işte bir bunu biliyoruz

GECENİN İÇİNDEN BİTKİLERE, HAYVANLARA SESLENİŞ

Biz yaşayanlar ayrı değiliz birbirimizden
Önce bunu söylemeliyim size
Sonra bütün güzel şeyleri sevmekte
Beraber olmalıyız derim
Değil mi ki bu dünya ailesindeniz
Bize bu düşer bu savaşta

Kötüye karşı hep bir olmalıyız
Bütün işlerin iyi gitmesinde bir
Ve şunu bilmeliyiz ki zaten
Bir başına yaşamak, yaşamak değildir
Bilsek nehirler bizden habersiz yaşarlar
Bilsinler ki hiç yaşamamışlardır

Sebepsiz değil iyinin yaşamasını istediğimiz
Karşı koymamız ölüme
Daha iyi bir hayat içindir şüphesiz
Şüphesiz bunun manası dünyamızda
Başka türlü anlaşılmaz elbet
Bunca çalışma bunca didinme

Ben size şunu derim ki kardeşler
Bizsiz güzel değil bu dünya
Bizsiz mesela gökyüzü genişlemez
Biz bugüne bugün dünyada
Güzel diye bildiğimiz ne varsa
Dört elle sarılmalıyız, o kadar.

GÜNAYDIN EDİBE

I

KASIM AYI

Sana bağlı diyorum, ağacın, kuşun, karıncanın hayatı
Edibe'm sana canım ciğerim
Bir dakikası yoktur akıp duran suyun
Sensiz aksın.

Su seninle yürür bitkilere
Yaprakları sen kıpırdatırsın
İstanbul gibi bir rüzgâr esmesin
Gezgin şiirsin beş kıtada.

Sen Bursa bıçağı gibi sevilmek istersin
Nefes alsan korkarım
İşte her şey açık, ceylan gözlüm
Üflesem uçarsın.

Bir soğumasın havalar ödüm kopuyor
Aklıma bin kötülük gelir
Hiçbir şey daha güç değil seni sevmekten
Bıçak yarası senin yanında hiç kalır.

Sana bağlı diyorum, ağacın, kuşun, karıncanın hayatı
Nefes alışım, nefes verişim sana bağlı her defasında
Daha çetin değil gözümün nuru
Daha çetin değil sokak muharebeleri
Seni sevmekten.

II

HER GÜNKÜ GÖKYÜZÜ ALTINDA

Ne kadar çok seviyorum
Güneşlenen kertenkeleyi
Kişneyen atları
Okula giden çocukları
Gökyüzünü, güneşi.

Belli seni düşünüyorum.

Bütün seni düşünüp yükselmiş şehirler
Kanallar, demiryolları, nehirler
Hayatlarına bakıyorum da.

Akdeniz'de şimdi bir kuş uçuyorsa
Senin için uçuyor.
Bir ağaç uzatmışsa dallarını aydınlıklara doğru
Sen geçiyorsun aklından.

İnsanların en iyileri seni düşünüyor,
Bursa'da koca bir yürek senin için atıyor
Sarıdeniz'de şaşkına döndü balıklar
Senin için ömrümün varı.

Şimdi daha iyi anlıyorum
Niçin yaşıyorum.

Sunu

Ben bu şiiri bin dokuz yüz kırk dokuzda yazdım
Derdim başımdan aşkındı
Ellerim cebimde İstanbul'a bakıyordum
Önümden bir yığın atlar geçti
Vücutları kan ter içindeydi
Senin gücün aklıma geldi, hiçbir şeyim kalmadı
Senin küheylanım
Senin al kısrağım
Bütün gün atlar önde ben arkada İstanbul'u dolaştım.

SABAHLARI

20 Haziran 1949

Bir pazartesi sabahı seni düşündüm
Ağaçlara ve gökyüzüne bakarak
İstanbul gözlerin gibi pırıl pırıldı
Denizin dibinden geçen balıkları gördüm.
Seni düşündüm de ağlamak geldi içimden
Sonra beni elimden ayağımdan
Sonra beni bu kadar senden eden İstanbul'a
Dönüp merhaba dedim.

23 Aralık 1949

Günaydın İstanbul
Günaydın 23 Aralık 1949 sabahı
Çin'deki, Birmanya'daki, Pasifik'teki sabahlar günaydın
Günaydın ciğerköşem

1 Şubat 1949

Döne döne uçan kuşlardan belli
Elimin, ayağımın halinden anlıyorum
Akşamüstleri geliyor
Gülüm, yaprağım.

BEKİRKADI MAHALLESİ'NDEKİ GÖKYÜZÜ

Bir gökyüzü gördüm Bekirkadı Mahallesi civarında
Kim görse aklını oynatırdı
Çocuklar el ele vermişler şarkı söylüyorlardı
Bir kadın kapısının önünü süpürüyordu
Üç kişi oturmuş harıl harıl konuşuyordu
Biri evet diğeri hayır diyordu
On yedisinde bir rüzgâr
Bir kızın eteklerine musallattı
Karıncalar, kertenkeleler sanki ilk defa dışarısını görüyordu
Sanki ilk defa ağaçlar bu kadar rahattı
Gökyüzünü kimsenin gördüğü yoktu.

Kartpostal sergisi önündeki insanlara baktım
Dünyayı görmüyorlardı.
Adam diyordu ki:
"Burası Hamburg Limanı
"Bunlar Hamburg göğü üzerinden kalkan kuşlar
"Şu meşhur Aysberg Caddesi
"Bu Etoile Meydanı."

Birden bir korna sesi bütün çarşıyı yerinden oynattı
Bir korna sesinde kartpostallar dahil herkes ayaktaydı
Ben bütün bunları duyuyordum
Bir baba kızını sarılıp öptü
Ben bütün bunları görüyordum.

Gökyüzü olduğu gibi duruyordu
Dünyada kimse Bekirkadı Mahallesi'ni bilmez diyordum
Sarı bir ayın bu Mahallenin üzerinde nasıl durduğunu kimse bilmez
Bir bayram günüydü,
Bir bayram gününün ne demek olduğunu Mr. Truman bilir
Bir de bilse bilse Ernest Bevin bilir diyordum.

Efendim, sonra önümden yaban kazları geçti
Bir bayram günüydü,
Ama herkesin aklı Belediye Meydanı'ndaki davul sesindeydi.
Anaç bir karınca bir peynir parçasını sürüyordu
Kapısının önünü süpüren kadın
Kapısını kapayıp gitti
Kartpostal sergisi önündeki insanlar
Kertenkeleler, ağaçlar
Öyle duruyordu.
Bekirkadı Mahallesi'ndeki gökyüzünü
Baktım kimsenin gördüğü yoktu.

22 TEMMUZ 1950

İlhan Berk köprüye geldiği vakit
Ortalık henüz ağarıyordu
Bir kuş delicesine uçuyordu
Bir kadın durmuş ona bakıyordu

Otelde dört kişi horul horul uyuyorlardı
Dünyada herkes uyuyordu
Dünyada yağmur yağıyordu
Dünyada üç kişi ayaktaydı

22 Temmuz 1950 Cumartesi günüydü
Sabahleyin saat beşe doğruydu
Biri İstanbul'u görmeye çıkmış belliydi
Göğsü bağrı açık elinde kâğıt kalem vardı

İğne atsan yere düşmeyen İstanbul'da
Kimseler yoktu
Çıkıp gitmişlerdi o kadar insan
Sanki dünyadan

Eminönü'yle Karaköy arası dünyada
Tam bir sis altındaydı
Gidip uzaklara doğru baktım
Bitkiler görülecek şeydi yeryüzünde

Hava balık ve rakı kokuyordu İstanbul'da
Bir kış günüydü kendimde değildim
Uzakta bir pencere duruyordu
Ben pencereye bakıp ağlamıştım

Saat beşte ilk defa gelmiş gibiydim dünyaya
Kadın hatıralarıyla ağlıyordu
Yeni bir dünyada sarhoş uçuyordu
Kuş Üsküdar'da

Kadının kral sofrası gibi bir gençliği vardı
Kadın gençliğine sımsıkı bağlıydı
Gençliğinde beyaz manolyalar hatırlıyordu
Bir araba her zaman kapıda dururdu

Kuş hayretle Sirkeci Garı'na baktı
Kuşun hatırlayacak hiçbir şeyi yoktu
Her şeyi yeni görüyordu
Her şey güzeldi

Dünya dümdüzdü
Kim çalışıyor kim çalışmıyor belliydi
Bu defa daha açık görülüyordu
Yatanın yürüyene borcu vardı

Kuş daha iyi bir dünyadaydı
Yaşıyordu ve seviyordu
Dünyada bir ölecek kadar vakti olanlar vardı
Adımı gelecek günlere yazıyorum

Meserret Oteli'ndeki dört kişi
Çalışan insanların sesleriyle uyandı
İnsanlar çalışıyordu
İnsanlar çalışırken görülecek şeydi

Dünya pırıl pırıldı
Dünyanın hiç kabahati yoktu
Her zamankinden daha iyi görülüyordu
Kim haklı kim haksızdı

Dünyada kadınlar erkekler çocuklar vardı
Dünyada ağlayan gülen insanlar vardı
Dünyada bir İstanbul vardı ki
Safi rakı kokardı

Sabahın içinden bir pencere açıldı
Gökyüzü bir kat daha güzelleşti
Şimdi dünyanın en güzel bir göğü altındaydılar
Kadın, kuş, İlhan Berk

İSTANBUL ÖNÜNDE İKİ BALIK

İstanbul'un üstündeki gökyüzüne bakın
Gittikçe nasıl alçalıyor
Evleri, insanları
Nasıl daha bir yakından görmek istiyor

Bununla dünyada yüz bininci sabah oluyor
Kalkın, hepiniz kalkın, bitkiler, hayvanlar
Ben size diyorum ki
Dünyada sabahlar görülecek şeydir

Şu sularımıza vuran gökyüzünü, ağaçları
Kim bilir sen de ne kadar merak etmişsindir
Kaç geceler bu dünya yüzünü düşünüp uyuyamamışımdır
Ben şahsen

Bir defa gökyüzünden bir bulut hızlı hızlı geçiyordu
Bir çocuk gelmişti dünyaya besbelliydi
Peşin Hıristaki Pasajı üzerindeki bulutları gördü, sevindi
Bize baktı sonra dehşetli hoşlandı

Ben Pasifik kıyılarından mı geldim diyordun sen
Dünyada en rahat sular burada mı
Niye öyle susup duruyorsun
Dünyada işler iyi gitmiyor mu diyorsun

Gel şöyle çıkalım biraz seninle
Ne iyi yürekler tanıyacaksın, açılırsın
Neden bu huzursuzluk dünyada biliyor musun
Tutup biraz olsun tanımamışız birbirimizi

Daha bin yıl yaşasın şu Üsküdar önü
Önümden geçen kızın neydi o saçları
Bıraksa yeminle sarhoş ederdi havayı
Ömrüm oldukça ben bu kıyıdan ayrılmam

Durup dururken bu ne karanlık denizin üstünde
Ya bu telaş ne pisibalıklarındaki
Çıkıp gitmeliyim daha kuytu bir yere
Anlaşıldı dünyada yağmur yağıyor

Ben bir balığım, insan kardeşlerim, Boğaz'da,
Karış karış dolaşıyorum dünyayı
Şimdi Ümitburnu'ndayım, şimdi Büyük Okyanus'ta, şimdi
İstanbul'da
Dünyayı sevdirmek ödevim

VATANDAŞ

Bir rüzgâr esti denizin üstü kabardı
Bozkırda akşam oldu olacak dedim
Senin bulunduğun şehirde gaz lambaları yanmıştı
Karıncalar, tarla fareleri bir başınaydılar yine dünyada.

Bir şiir başını alıp çıkmıştı
Bir şiir şehirlerin yüreğini dinledi
Senin bulunduğun şehrin yüreği paramparçaydı.

Bir sabah hava dayanılmayacak kadar güzeldi
Bir sabah kaya oyuklarında yaşayan insanların
Yürekten dostu bir kişi
Bir sabah daha iyi bir hayat adına
Başını alıp çıkmıştı.

Bir gökyüzü gördüm ki İstanbul'da
Daha hiçbiri görmemiştir insanların
Bulutlara baktım boyuna yer değiştiriyorlardı
İnsanlara baktım hepsinin bir hikâyesi vardı
Bir çocuk durmuş denize işiyordu
Vapurların biri geliyor biri gidiyordu
Ölüm çıkar burdan
Ama ben çıkmam dedim.

Ne kadar insan yaşarsa dünyada
O kadar bölük bölüğüm
Ama daha ilk adımda paramparça oldum
Daha ilk adımda aklıma sen geldin yüreğim küt küt etti.

Ufacık yüzünü gördüm kahvenin camında
Önümden el ele vermiş çocuklar geçiyorlardı
Bir kırlangıç havayı yarıp geçti
Gökyüzü neredeyse düşecekti.

Efendim, bir yaprak nasıl dönerse rüzgârda
Öyle yaşadım
Yani bir altı ay ben kendimde değildim
Bir altı ay ben kendimi düşündüm dünyada
Yani bir altı ay yaşamadım.

Bir gün bir sabah bir akşam
Bir sen değilsin dedim, İlhan Berk, kendi kendime
Bir sen değilsin
Ne kadar insan yaşıyorsa bu memlekette
O kadarız dayanan
Dedim de rahatladım.

TÜRKİYE ŞARKISI
(1953)

1. Baskı: Kaynak Yayınları. 1953

KİLİM

Sabahın içinde bir Sivas kilimi
Pembe pembe gülüyordu

Almış parıltısını nehirlerin ırmakların
Pul pul'du

Ovada pamuk ovada tütün ovada iğde
Onsuz karanlıktı

Onsuz bir yalnızlık çocukların gözlerinde
Bakınca görülürdü

Dünya güzelim mavisi karışmalıydı bütün kilimlere
Bütün kilimlerde yaşamalıydı

Yaşamayı daha haklı gösteremezdi
Sivas üzerinde başka hiçbir şey

Bir Sivas kilimi sabahın içinde
Bilinsin istiyordu bütün kıtalarda
Bahtiyar rengi

AYRIĞIN YÜREĞİ

Sessiz sedasız yaşayan bir ayrık otuydu Orta Anadolu'da
Kıtlıktan önce.
En küçük bir şeyden coşardı
Mesela bir kuş uçmasın Kızılırmak'a doğru
Köklerine su yürümüş gibi sevinirdi.
Bir bulut geçsin üstünden
Ayrıklıktan çıkardı.
Dünyayı, derdi, dünyayı
Hiçbir şeylere değişmem.

Şimdi yaşamak istemiyor.

BİR DAĞIN KEDERİ

Ben fakir bir milletin dağı
Mümkün olduğu kadar insanlara yakın
Mümkün olduğu kadar insanların.
Bir güneş altında ellerim, kollarım, ayaklarım
Bir kara kuru insanlar üstümde
Bir bakarsın alabildiğine uzayan gökyüzü
Susuz, küçük, fukara dağ köyleri
Bir yağmur altında bütün vücudum.

İnsanlar geçiyor akşam akşam
Ellerinin, ayaklarının sıcaklığını duyuyorum.
İnsanları gündeliğe giderken, gündelikten dönerken görüyorum
Basık damlı evler, kahveler, dükkânlar, köy yolları arkaları sıra gelip durmuşlar.
Hasandağ, Alidağ, Topuz, sıraya girmişler, geçiyor.
Başköy, Sarıhıdır, Beyçayırı, Mıstapaşa geçiyor.
Hepsi karanlık sıkıntılı bir yere gidip durmuş
Kimsesizlikler, açlıklar, kederler arkalarına düşmüşler, geliyor
Göller, sarı nehir kenarları çözülmüş geliyor
Kızıltepe, Hisarcık, Aslanbey akşamın elinde
Karasu akşamın elinde.

Ben yarıbelime kadar güneş altındayım.
Kale kapılarından serin bir rüzgâr başını çıkarmış bakıyor
Kayseri'yi büyük surların ardından seyrediyorum
Bez fabrikası işçileri çıktılar
İlk ezanlar okundu
Şimdi mahpuslar türkü söylüyor.

Kol kola vermiş dağları, susuz köyleri görüyorum
Mazı'da insanlar sıraya girmiş bir kuyunun önündeler
Üç yüz haneli Mıstapaşa bir çeşmenin başında
İhtiyar Karasu'nun sesini duyuyorum
İhtiyar Karasu çok şey bilir
Ama söylemeden akar.

İnsanlar gidiyor, geliyor, el sallıyor, selam alıyor, selam veriyor.
Göğüslerinin inip kalktığını duyuyorum.
Kimi ip gibi
Kimi bir sümüklüböcek gibi yalnız
İnsanları yollar, çeşmeler yaparken görüyorum
İnsanlara bayılıyorum.

İşte gün ışığı Alidağ eteklerinde
En sonra sıra bende
Ben bu çalışkan halkın
Ben bu fakir memleketin Erciyeş Dağı
Ben iyilik, ben yaşamak, ben hürriyet dostu
Ben çalışan insanların, akan suların, toprakların dostu
Ben köylü, işçi, fukara halk
Yürükler, çobanlar
İnsanlar geçiyor yalınayak
İnsanlar kederden, kahırdan çeneleri kilitli geçiyor
Utanıyorum halimden.

KIZILIRMAK

7 Ekim 1951
Bir soğuk, bir karanlık, bir ıssız geceydi
Otuz kişiydik, ağzımızı bıçak açmıyordu
Seni gördük kamyonun penceresinden
Keyifli keyifli akıyordun
Hepimiz tutup cigaralarımızı yaktık
Türkü söyledik.

TOHUM

Kurtulmuşum kıl çuvaldan
Değmiş ıslak toprağa vücudum
Kök salmışım bir gecede
Bir gündüzde değmişim maviliğe
Durmadan büyüyorum

Görür gibi oluyorum şimdi
Bütün ev halkını
Yedi kişi aç susuz kaldılar da
Beni aş etmediler
Koca kışta kıyamette

Aklımda işte bütün konuşulanlar
Bir gün bir toprağımız olur da
Kıl çuvaldan kurtarıp beni
Toprağın sıcaklığına
Tutup koyuveririz dedikleri

Sunu

Karşı yola güneş vurdu
Ver elini gökyüzü
Bundan böyle işim gücüm yaşamak
Kötüyü iyi kılmak
Ölüme gülüp geçmek

ÇARIK

Bir sabah vaktiydi dünyada
Dünyada tıs yoktu
Yollar daha uyanmamıştı
Bazı evlerin ışıkları yanıyordu
Bazı evler karanlıktı

Ankara'yı ilk
Bir sabaha karşı gördüm
Baktım uzun uzun çarşılardı
Çarşılardı dolup dolup boşalan
Ne el erer
Ne göz değerdi
Kadınlar geçiyordu
Çocuklar geçiyordu
Bir çocuk durmuş
Bir elma koçanını kemiriyordu
Önümüze ilk çıkan adama
Tutup güldük
Alman mı
Dedik
Kaça
Dedi
Beş
Dedik

Adam bir bize bir yağa baktı
Daha
Daha ne diyelim ki
Bakır kap dile geldi
Halis inek yağı
Yağın ruhu
Yedi göbek soyunu sıraladı
Yağın kendisi
Bir utandı bir utandı
Sonra hep birden
Vallâ
Dedik
Billâ
Dedik
Nafile
Tutup ikinci adama yanaştık
Aynı dilleri döktük
Aynı dereden
Aynı suyu getirdik
Gelmez ya
İşte

Birinci macera İsa Çavuş
İsa Çavuş'un ayağında
Ne dar
Ne boldum
Ben ancak onuncunun ayağında
Kopçayı koyverdim
Bir ayağı vardı herifin
Açılır açılırdım da
Yine sığmazdı
Şimdi hatırlıyorum da
Ev sıcaktı
Sofrada tarhana vardı
Başında yedi kişi vardı
Yedisinin de yüreği
Pırıl pırıldı
Pencereden dışarıya baktım
Otuz hane bir köydü
Karıncalı dedikleri
Yol geçiyordu
Yolun üstünden adamlar geçiyordu
Baktım lambaları isli isliydi
Çocukların gözleri isli isliydi
Sonra akşam oldu
Yattık
Geceyi dinledim
Korkunç bir yalnızlıktı
İlk duvarlar dile geldi
Hoş geldin
Hoş bulduk
Sonra dünya kararıverdi
Ben baktım

Sabahtı
Köy odasındaydım
Baktım on kişiydi
Onu da düşünüyordu
Üstleri çıplaktı
Ayakları çıplaktı
Gece düğündeydim
Dünya hiç de sandığım kadar karanlık değildi
Türküsü vardı bir kere
Kilimi vardı
Rakısı vardı
Narası vardı
Üç gün hep İsa Çavuş'un ayağında gittim geldim
Bir akşamdı
Daha gazımızı yakmamıştık
Daha birimiz yatmamıştık
Baktım biri çıkageldi
    Yarın dedi
    Şehre varacam
    Ölmez sağ olursak
    Öbür gün burdayım
Sonra gözleri bana kaydı
Bakıştık

Dünya sandığım kadar aydınlık değildi
Sabahtı, adam
Kapa gözlerini dedi
Kapadım
Aç gözünü
Açtım
Ne görüyorsun
Koca bir bedesten, bedestende insanlar
Tamam
Herifin önüne tutup serdiğimiz
Bir Kürt-kilimiydi
Maviler gökyüzüne
Sarılar buğdaya çalıyordu
Önümüzden adamlar geçiyordu
Önümüzden adamlar geçerken
Dünya hiç fena değildi
Hem üzülecek ne vardı
Biri çıkar İsa Çavuş'un
Pabucunu isteyebilirdi
Çarığını isteyebilirdi
Olur muydu bu
Olurdu
Sonra tutar ceketini isteyebilirdi
Olur muydu
Olurdu ya
Hem niye gelmiştik dünyaya
Sevmeye değil mi
Bunda dünyayı kötüleyecek ne vardı
Ben de öyle dedim

Efendim
Yedincinin ayağında
Gidip durduğumuz şehir
Niğde idi
Al bizimkini
Vur ona
Bu defakinin elinde yumurta vardı
Bizimki bakkala
        Alan mı
Yumurtalar
        Tazeyiz
Bütün Karıncalı'nın tavukları
        Gık gık gıdak dedi
Herifin eli sıcaktı
Yumurtacık dünyayı sevdi
Bizimkinin elinden
Tutup herifin eline kaydı
Sonra gidip
Öbür yumurtaların yanına durdu
Baktık rahattı
Çıktık

Sonuncu macera
Bir oğul bir kız bir ana
Sonra iki cılız eşek
Ben oğulun ayağındayım
Ana önde kız arkada
Oğul iki eşeğin arasında
Kirli bir çaputun üstünde
Yol uzun gök uzun
Arkadaki eşek yoruldukça
Oğulun ayaklarını yalıyordu
Yani beni yalıyordu yoruldukça
Dağlardan gittik
Derelerden gittik
Gündüz gittik gece gittik
Önce kızın ayağı kanadı
Bir bana bir kanayan ayağına baktı
Sonra dönüp dönüp anasına baktı
Kız çıkarıp ağasının ayağından
Beni ayağına taktı
Bir gece bir gündüz de
Böyle gittik
Bir sabaha karşı ana baktı ayaklarına
Tabanları kan içindeydi
Ben baktım ananın ayağındaydım

Bir gece bir gündüz
Bu defa da böyle gittik
Bir koca kapının önünde durduk
Ben tekrar oğulun ayağındaydım
Hava soğumuştu
Dünyada üçüncü defadır ki
Horozlar ötüyordu
Belli sabah oluyordu
Uzakta Alidağ
Uzakta Nezirağa sırtları
Uyanıyordu
Daha elimiz kapıya uzanmamıştı ki
Daha kapılar açılmamıştı ki
Oğul ruhunu teslim etti
Kurtulduk

Ama yollar bitmemişti
Yollar yine o yollardı
Bu defaki yollar
Yokuş yukarıydı
Ondan sonradır ki
Yerim ilk defa raflardan
Ev halkının ayağıydı
Çoluk giydi artık
Çocuk giydi
Ama daha üç defa Ankara'ya gittim
Ama çoluğun ayağında gittim
Ama çocuğun ayağında gittim
Senin anlayacağın
Bütün Karıncalı'nın ayağında gittim
Akşamlar oldu sonra
Sabahlar oldu dünyada
Dünyaya bir karanlık havalar geldi
Bir karanlık havalar gitti
Ama yine de kardeşler ben
Ben bu dünya kötüdür diyemem

KÖR HALİT'İN BULUTU

Bir bulut oynadı yolun ucundan
Ayaklandı yürüyor
Kör Halit binmiş atına geliyor
At arap atı bilekleri incecik
Kurulmuş üstüne kuş uçurtmuyor

Candarma takmış fişekleri baştan aşağı
Kesik Köprüsü'nde benim kollarım bağlı

Bu köy Kasımlar Köyü
Bu bulut Kör Halit'in bulutu
Bir çekirge sürüsü gibi
Peşin yavaş yavaş iner ovaya
Sonra insanların üstü sıra gidip durur

Dünyada esen rüzgârlar kardeş kardeş eser
Dünyada esen rüzgârlar vızgelir Kör Halit'e

Bu yıl harmanlar dağ dağ ovada
Kör Halit çatmış kaşını
Tabanca belinde dolaşıyor
Üç köy yalınayak ayakta
Bir kendilerine bir Kör Halit'e bakıyor

Kelepçe kolum sıktı halim yamandır
Böyle olursa kardeşler ölenece yerim zindandır

Kör Halit'in konağında ışıklar yandı
Aşıboyası perdelerini
Deli rüzgâr uçuruyor
Kör Halit oturmuş sedire
Buğday yüklü kamyonlara bakıyor

Dünyada bir cumartesi pırıl pırıl yaşanası
Kesik Köprüsü'nde benim kollarım bağlı

COĞRAFYA

Bu gökyüzü Sivas'a doğru giderken görülür
Ben hiçbir göğünü kaçırmamışımdır
Daha memleketimin.

GÜNEYDE BİR ORMAN

Bir buğday büyüyorsa şimdi Türkiye'de
Yeminle aşkla büyüyor.
Yeminle lavanta çiçekleri, haşhaşlar, kekikler aşkla büyüyor.
Koyunlar, keçiler, sığırlar
Mısır, pirinç, yulaf
Aşkla büyüyor dünyada.
Binlerce senedir nehirler dünyayı görmeye çıkarlar
Binlerce senedir böyle öğrendik dünyanın birçok yerlerinde akan ırmakları, büyüyen bitkileri.
Bazı yosunlarla bazı eğreltiotlarıyla bazı balıklarla konuştum,
Dünyayı görmeyen kalmamış.

Şimdi Güneyde bir yonca büyüyorsa benim gibi
Daha iyi bir hayat için büyüyor.
Gelincikler köklerimin yanı sıra onun için büyüyor.
Pamuklar daha beyaz açıyorlarsa
Sebep aynı.
Ben bütün ormanları düşünerek büyürüm,
Bütün ormanları düşünerek büyürler
Benim gibi bütün ormanlar Türkiye'de.
Öyle bir vaktine eriştik ki dünyanın
Şimdi kimse kimseden daha az sevmiyor dünyayı,
Ben İngiltere'deki ormanlardan, nehirlerden, ovalardan daha az sevmiyorum yaşamayı,
Amerika'dakilerden daha az sevmiyorum.
Burada pamuklar, su içindeki pirinçler, tütünler daha az sevmiyor
Şimdi sarmaşıklar, şimdi asmalar, şimdi fasulyeler birbirlerine daha sarılarak büyüyorlar
Şimdi stepler, dağlar yalnızlıklarını sevmiyorlar.
Şimdi dünyada yalnızlığı kimse sevmiyor.
Şimdi İran'da, şimdi Mısır'da, şimdi Sudan'da ormanlar niçin büyüdüklerini biliyorlar
Şimdi petrol damarları niçin aktıklarını biliyor
Şimdi her şey dünyada niçin yaşadığını biliyor.

MASSEY HARRIS

Her şey uyuyordu ovada
İlkin bir bulut yerini değiştirmişti
Bir karaca uzun uzun dünyaya bakmıştı
Sonra dağ aydınlığa çıkmıştı.
İlk toprak uyanmıştı
Toprak
Başka bir dünyaya taşınıyormuş gibi ayaklanmıştı.
En önde insanlar duruyordu.
Kadınlar, çocuklar duruyorlardı.
Kadınların kupkuru göğüsleri, elleri, kolları, yüzleri,
bacakları duruyordu
Ağaçlar duruyordu, sessiz, sakin, haklarında bir karar
dinler gibi
Yuvalarını bırakıp gideceklermiş gibi karıncalar duruyordu.
İlk bir gürültü oldu toprakta
Ta köklerinden duyuldu
Toprak son derece memnundu
Toprak yaşıyordu.
Ellerini, kollarını, ayaklarını ilk defa alabildiğine uzatıyordu
Alabildiğine ısınıyordu ilk defa.
Yerin altındaki rüyaları dünyaya çıkmıştı.
Dünyayla dosttu.

Massey Harris'ler burunlarından ötesini görmüyorlardı
Burunlarından ötesini görecek vakitleri yoktu.
Bıçaklar pırıl pırıl parlıyordu toprakta
Gözleri parlıyordu.
Kara ayakları parlıyordu.
Toprak gülüyordu bıçaklar inip kalktıkça
Bıçaklar inip kalktıkça kuşlar havada dönüyor dönüyorlardı
Köstebekler, tarla fareleri toprağa daha bir sarılıyorlardı.
Ağaçlar köklerini biraz topluyorlar
Biraz daha şaşırıp kalıyorlardı.
Su kollarını biraz daha çekiyordu
Biraz daha korkuyla bakıyordu toprağa.

Toprak oralı değildi
Daha mutluydu her sefer
Her sefer yüreğine su yürüyor gibi oluyordu
Güneşte bir ısınıyor bir ısınıyordu
Toprağı artık kimse yolundan döndüremezdi.
Toprak için Massey Harris
Dünyaya yeniden gelmek için bir şeydi
Yaşamaktı.

Massey Harris'lerin gözü dünyayı görmüyordu
Dünya neydi ki zaten?
Topraklar, topraklar, topraklardı
Bir bulut geçerdi üzerlerinden, sarı olurdu, esmer olurdu,
mavi olurdu
Yahut hiçbir şey olmazdı.
Sonra insanlar, insanlar, insanlardı
Daha çok da onlardı
Her yerde topraklardan çok onlar vardı.
Burada da Massey Harris'ler onları bulmuşlardı
Ama topraklar burada nefes alamayacak derecede yorgundu
İnsanlar yorgundu.
Sonra yine de topraklar ve insanlar burada hiçbir yerde
görülmeyecek derecede boldu
Hiçbir yerde görülmeyecek derecede toprakla dosttular
Hiçbir yerde görülmeyecek şekilde toprakla haşır neşirdiler.
Massey Harris'ler topraklara ve insanlara baktılar sevindiler.
Yüzleri gülecek diye düşündüler,
Toprağa ve insanlara doğru yürüdüler.
İnsanlar bakakaldılar.
Bir acayip kuştular Massey Harris'ler,
Memleketimin göğünde.
Yolda, evde, çarşıda ısınılacak gibi şeyler değildi.
Halbuki her toprakta ekmek, aydınlık, aşktı.
Burda,
İnsanların karısını, kızını, öküzünü alan şeydi
Daha çok oydu.

Halbuki peşin sevinerek bakmışlardı insanlar
Massey Harris'lere
Hatırlarım, tekerlekleri, bıçakları, vidaları, somunları
okşamışlardı.
Evlerine ekmek bilmişlerdi
Kardeş bilmişlerdi
Yâr bilmişlerdi.
Ekmek demek varlık demekti, güneş demekti, yağmur demekti
Her şey demekti yani
Yani yazın bayılıp kalmamak
Kışın donmamak
Yani ölmemek demek.
Kardeş:
Ana demek
Baba demek
Korku nedir bilmemek demek
Beraber ekip biçmek
Beraber yiyip içmek
Karısını, ökûzünü elinden almamak
Yaşamak demekti kısacası.
Massey Harris gurbet demekti:
İnsanı üşüten bir gökyüzü, yavan bir su, kel bir dağ demekti.
Tavuksuzluk, köpeksizlik, hayvansızlık demekti.
Ve her şeyden önce de bu demekti.
Yani toprağı yok bilmek
Yani topraksız, köpeksiz yaşamak
Küçücük yüreğine anasının, karısının yüzünü koyup çıkmak
demek
Çıkmak demek boynu bükük
Anası ölmüş gibi mahzun.
Yâr:
Akşam olunca dünyada yalnız olmamak demekti.
Suyun akışını
Çiçek açmış bir badem ağacını
Sarmaşıkları
Gökyüzünün maviliğini
Çocukların, bitkilerin büyüyüşünü

Yani yaşadığını duymak
Yani dünya demekti.
Massey Harris:
    Türküsüz
    Aşksız
    Cigarasız
    Umutsuz
Sıcak, aydınlık, kardeş, dost bir gökyüzüsüz
Kaput bezsiz kalmak demekti.

Toprak,
Toprak yeniden ellerini, kollarını uzatmış dinleniyordu
Gülüyor ve dinleniyordu.
Massey Harris'ler yorgundu
Toprak yorgundu.
Ağaçlar yeniden köklerini uzatmışlar
Su yeniden yaşamaya başlamıştı.
Yeniden havada dönüyor dönüyordu kuşlar.
Massey Harris'ler soluyordu.
Massey Harris'ler dünyayı ilk defa görüyorlarmış gibi baktılar
Baktılar ki ortalıkta kimseler yoktu
İnsanlar çekip gitmişlerdi,
Çocuklar, kadınlar, hayvanlar çekip gitmişlerdi.
Tarla fareleri çekip gitmişlerdi.
İnsanları çekip gittikleri evin içinde bir düşüncedir almıştı
Sanki koca ova su altında, sürülmeyecek, ekilmeyecekti
Sanki yağmur yüzü görmeyeceklerdi
Haşhaşlar çiçek açmayacaktı sanki
Ebegümeciler büyümeyecekti
Sanki sabaha çıkmayacaklardı.
Bir rüzgâr esmiş, elmaları, kayısıları süpürüp gitmişti
Evin önündeki güneşi
Avlunun karıncalarını
Süpürüp gitmişti
Sanki.

Adamların içi bir idare lambası gibi karanlıktı
Toprağa oturmuşlar Massey Harris'lere bakıyorlardı
İlkin kadınlar anlamışlardı gurbet vardı adamlara
Kadınlara, çocuklara adamlarsız yaşamak vardı.
Odalara, evin karıncalarına bir ıssızlık
Bir ağlamaklık, tavuklara, köpeklere.

Öyle oldu.

OTUZ SEKİZ PARE KÖY

Biz otuz sekiz pare köyün insanları
Genç, ihtiyar, çoluk çocuk
Yaz kış bir gömlekle
Yaz kış, yalnız, fakir, kimsesiz
Ben yedi yaşındaki çocuk Kölek Köyü'nden
Kölek İlkokulu'nda numaram yedi
Bir kardeşim var üç yaşında
Biri üç aylık henüz
Ben Babarlık'tan bir garip kişi
Bire bin veren toprağın bir fakir kulu
Biz otuz sekiz pare köy
Fakir, zengin, orta halli
Sekiz saat kimimiz Tarsus'a
Dört saat kimimiz
Çukurova'yı görürdük geceleri
İğri büğrü insanları görürdük
Soru işareti şeklinde kimi
İp gibi kimi

Biz ağaçlar,
Dağlar, tepeler, ovalar bizde
Ben yedi köyden biri
Cennet gibi uzaktan
Biz pamuk, pirinç, buğday tarlaları
Arkası pekin, ayağı çıplağın
Her şeyi
Ben yedi kişinin aşı, ekmeği
Yedi çıplak ayağın, elin
Senin anlayacağın yedi boş kursağın
Her şeyi
Üç çocuk çapaladılar beni
Bir ana bir baba bir kardeş ektiler
Ben on üç kişiyi barındıran çatı
Kumumu on sekiz saat öteden hayvanlar
Suyumu çocuklar çektiler
Bir deri bir kemik çocuklar
En çok onlar için üzülüyorum
En çok onlar yaşamalıydılar
Biz boğazına kadar su altındaki
Portakal, armut, kiraz ağaçları
Biz buğday tarlaları
Biz pirinç
Biz su altındaki otuz sekiz pare köy
Herekeli ben
Midik, Yenice, Özelköy biz
Kayadağ, İncirlik, Kocabucakağzı şunlar
Ben Yenice Köyü'nden fakir bir çocuk

Bu kol Ali'nin kolu
Bu baş Gülsüm'ün başı
Bir kadın bir çocuk bu ağacın üstündeki
Kadının yüzü kaşık kadar
Sımsıkı tutmuş çocuğunu
Çocuk yaralı bir kuş gibi sarılmış anasına
Kadının gözleri suda
Biz su altındaki tarlalar
Suda yüzen hayvanlar biz
Bu defa uyur uyumaz uykuda bastırdı bizi
Bu defa hık diyemedik
Biz haber alınmayan köyler
Biz ağaçlar üstündeki insanlar
Banarlık Köyü görünmez olmuş
Allahaısmarladık Yenice, allahaısmarladık Midik
Hıdırlı, Kocabucakağzı, Herekeli, allahaısmarladık
Ekinler ekili kaldı
Hayvanlar gebe
Dükkânlar kapalı

Sunu

Siz yaşayan kardeşlerim
Siz her şeyi memleketimin
Başıkabak yalınayak çalışan
Taşı toprağı kadar
Sız şanlı halkı memleketimin
Sular ki çekilecektir
Elbet çekilecektir sular
Bütün tarlalar görünecek yeniden
Ekinler çıkacak meydana
Bu paramparça toprak yeniden gülecektir
Bu defa otuz sekiz pare köy
Daha emin başlamalı yaşamaya
Daha sağlam kurulmalı bu defa evler
Daima daha büyük bir kuvvetle sarılmak hayata
Halkıma mahsustur.

SEBENLİ HALİL*

I

HATIRLAMA

Dün daha ilk
Oturup dağa çıkışımı düşündüm
Sonra aklıma Yakup Bey geldi
Bütün gün bıçak biledim

Düşünüyorum da
Senin yaptığını kimse yapmadı
Nice öşürcüler gördük
Kimse tutup dağa çıkmadı

Hem dünya önceleri böyle değildi
Rafta ayrı yerde ayrı bir pabucumuz olurdu
Dünya deyince hatırımıza
Beysiz paşasız bir yer gelirdi

Hangi birine yanalım bilmeyiz
Bir su geçerdi evimizin önünden
Kırmızı bir toprak bırakırdı
Ölenece gözümden gitmez

Senin hatırcığın için olacak
Dört tarafa ferman gitmiş üstüme
Öyleyse hazır ol Yakup Bey
Bütün bıçaklar bilenende.

* "Sebenli Halil, öşürcünün haksızlıklarına dayanamayıp dağa çıkmış, günlerce dağda gezmiş, halk tarafından sevilerek yardım görmüş, sonra da kendi eceliyle ölmüş."

II

YAKUP BEY'E DAİR

Yakup Bey'in avlusunda
Atlar kişner
Şimdi Yakup Bey Seben'de
Takınır hançer bıçağı

Gece demez gündüz demez
Ev ev çarşı çarşı dolaşır
İpek mintan kadife yelek üstünde
Ot demez saman demez alır

Bey azmaz diye söylerler bütün
Yalan işte her şey meydanda
Sende bende bulunan
Asıl beyde bulunmaz

Akşam olur, Yakup Bey bıçak atar duvara
Pencereden Seben'e bakar bakar
Gümüş saplı bıçağını
Daha bir aşkla saplar

Geceleri yatak yatak dolaşır
Uyanır, bir sandalye attırır havuz başına
Din iman hak getire
Elin namussuzunda

III

SEBENLİ HALİL'İN ARDINDAN

Evinizin içi ne karanlık
Pencereleri el kadar

Karşı ovalara güneş vurdu
Kaldırsam ayağa kalkmaz mısın

Işıkdağı'na, Büyüksu'ya
Son bir bakmaz mısın

Ağaç yetiştireyim derdin ağaç yetiştireyim dünyada
Yakup Bey'in gözü kör olsun

Yabani kestaneler, kavaklar
Şimdi sensiz pamukluyor ovada

Atın başıboş gezeceğe benziyor
Bir zaman Seben'de

Bir zaman türkün söylenecek
Sonra her şey bitecek

Devraldıkça anlayacağın kötülükleri
Biz daha bir sarılacağız yaşayanlara

Ama bu dünya böyle gitmez
Zulümle yapılan çabuk yıkılır

YUKARI FIRAT

I

RÜSTEM BEY'İN RÜZGÂRI

Ben Yukarı Fırat'ı
Avcumun içi gibi bilirim
En yavuz denizler geçer aklından
Nehirlerin ırmakların

365 gün dünyada
Kışlar gelir Ağrı üstüne
Kanlı Rüstem Bey'in rüzgârı
Girer yedi hane içine

Ovada fukara evlerin
Pencereleri donar
Bir yağmur yağar
Yanı sıra yalnızlığın

Bir bıçak gibidir Aras boylarında
Rüstem Bey'in rüzgârı
İnsanların sol böğrüne
Saplanıp kalır

Halbuki uzak ovalarda
Bir rüzgâr kınalı kekliklerin
Tavşanların, yabani nanelerin
Eser ardı sıra

Şimdi yukarılara
Arabalar buğday indirir
Şimdi, şu anda Yukarı Fırat'ta
Dört kol gezer Rüstem Bey'in adamları

II

BÜTÜN HİKÂYE

Mahpushanenin pencerelerini
Küçük yapmışlar
İnsan dünyayı görmüyor
Dünya bir penceredir
Ben sensiz bakamam

Eleşkirt Ovası'nda hatırlarım
Bir gelincik dünyayı yeni görüyordu
Manga manga candarmalar
Dört yanı tutmuştu
Kuş uçurtmazdı

Saat on sularıydı
Tıs yoktu Balıkgölü'nde
Gecenin içinde bir at sade
Bir at soluyordu
Hatırlarım

Biz dağdan hiç inmeyecektik
Aladağ fakirdi çıplaktı ama
Sır vermezdi
Bizi Kürt beylerine
Satmazdı

Biz kaderimizi kendimiz yazdık
Dünya yüzüne
Rüstem Bey'in candarmaları değil
Senin ipmiş yerin
Benim mahpushane

Alışılacak gibi şey değil
Alışılacak gibi yokluğun
Yaşaman gerekli Lo
Peşin benim için
Dünya için sonra

Bundan böyle diyorum
Bütün türküleri Doğu'da
Bizim üstümüze yaksınlar
Seninle benim
Üstüme diyorum.

III

BOZOKLU DÜNYADA KARDEŞLİK ESASTIR DİYOR

Ben bıçaklıydım Bozok'ta
O bir evin bir tanesiydi

Zeytin ağaçları gibi büyüdük bir avluda
Rüstem Bey hiç aklımıza gelir miydi

Ben sanırdım ki dünyada
Kardeşlik esastır her şeyde

Varlıklı olmak demek
İnsan olmaktan çıkmak demek değildir

Yukarı Fırat'ı
Su altında bırakmak hiç değildir

Kimseyi yoksul komadı İlhan Berk
Kimseyi benim çıplaklığım.

IV

BİR GÜN GELECEKTE

Bilirim dumanlıdır Ağrı'nın dorukları
Kavaklar gıcır gıcır gıcırdar
Şimdi ovaların düzünde
Şimdi Yukarı Fırat'ta
Yaşaması güç olur
Malum fukaranın gök ekinini
Sen biçersin çekirge değil
Arayan senin üstünde bulur
Yetim gömleğini diken iğneyi
Ağrı'ca Erciyeş'çe
Hışmım sana hiç bitmez Rüstem Bey
Sarısu Munzur önünde durulur da
Ben durulmam

Çıplak olduksa gâvur olmadık ya
Zamanında biz de Bozok'ta
Yüz kot arpa beş yüz kot çavdar ekerdik
Sabahaca kandilimiz yanardı
Döndü kahpe zaman döndü beylerden yana
Ama görür gibi oluyorum Rüstem Bey
Senin de defterinin dürüleceği günü
Şimdi nice günler dünyada
Daha güzel günlere bırakıyor yerini

KARANLIK OVA

I

OVANIN SESİ

Hep aynı şeydir uyanık tutar beni böyle
Hep aynı şey içindir ölemem
Şu dünyada akan pırıl pırıl nehirleri düşünür de
Daha bir sarılırım yaşamaya.
Bunun dışında ben yokum
Gevenler, yabani ahlatlar, üzerlik otları varmış
Ben yokum.

II

RÜZGÂR

İş edinmiş Resuller'in âhını
Bir rüzgâr

Söyler
Dağ ilen taş ilen insan ilen

Söyler dilince:

Su var, gençlik var, heves var
Toprak yok

Tohum var, sapan var, öküz var
Toprak yok.

III

OVADA ALLAHDİYEN DAĞI

Ovada her şey doğrulmuş
Bakıyordu

Ovada buğdayın, mercimeğin, defnenin
Ovada üzümün, antepfıstığının yüreği

Ovada her şeyin yüreği
İnsanlardan yanaydı

Ovada her şey
İsyan halindeydi

Ovada Allahdiyen Dağı
Allah demiyordu

IV

OVANIN ÜSTÜNDEKİ GÖKYÜZÜ

Karanlıkova'nın üstündeki gökyüzü
Yerinde duramıyordu

Ovada her şey yaşamak istiyordu
Katırtırnakları yaşamak istiyordu mesela

Kırk yıllık ovanın kendisi
Artık o ova değildi

Tepeler vardı
İnip çukurları doldurmaya hazırdı

Nehirler bir işaretine bakıyordu
Hadi demek için ovanın

Buğdayın ayağı yere bir değse
Karanlıkova'yı yeşil edecekti

Ovada her şey insanlara
— Artık yeter diyordu

V

TOPRAK SÜRÜLÜYOR

23 Ocak Cumartesi
Toprağa karşı durduk
Sahipsiz Karanlıkova uyuyordu
Sahipsiz su uyuyordu

Ovada en güzel düşler
Nehirlerin ırmaklarındı
Nehirler vardı
Ovanın karanlığına güler geçerdi

Dünyada her şey güzeldi
Dünyada her şey intizar içindeydi
Saban koşulu bekliyordu
Öküzler koşulu bekliyordu

Karanlıkova sürülü ovalara baktı
Sürülü ovalar Karanlıkova'ya baktı
Bir yarım saat toprak bize
Bir yarım saat biz toprağa baktık

Sonra ağaçlar çekildi
Çekildi çalılar, dikenler
Çekildi her türlü ot
Toprak sürülüyordu.

TARİH

Neler çekmiş halkım
Türküler şahit.

BİR YABANİNANE

Iğdır'da büyümeyi bırakmış
Kardeş bir yabaninane düşünüyordu.
Aynı arz dairesinde New York, San Francisco, Çin ve Japonya vardı.
Hepsi de gayet yabanlarındaymış gibi Iğdır'dakini görüyorlardı.
Çin'de birtakım yabaninaneler vardı ki
Iğdır'dakini düşünerek büyüyorlardı.
Sonra nehirler vardı dünyada steplere doğru akmak isterlerdi
Dünya son derece büyüktü, nerde başlar, nerde biter, bilinmezdi
Ama bu mühim değildi,
Öyle topraklar vardı mesela pırıl pırıldı
Öyleleri de vardı ki karanlık mı karanlık.

Topraklar ki bir gökyüzü altında kayar dururdu
Ağaçlar, nehirler kayar dururdu.
Ama öyle insanlar vardı ki dünyada,
Yeryüzünün bir köşesinde büyüyen buğdaylarla yürekleri,
Beraber durur
Beraber atardı.
Yine öyle nehirler, öyle ağaçlar, öyle insanlar vardı ki dünyada
Dünyasız olamazlardı.
Bir karınca doğsa cihanda
Bilmelilerdi.
Ölse,
Bilmelilerdi.
Öyleleri de vardı ki
Paris'te işçilere haksızlık ediyorlar diye yas tutarlardı
Her şeyin bir hayatı vardı onlarca
Her şeyin dünya yüzünde.
Iğdır'daki yabaninane
Dünyada yalnız olmadığını bilse
Düşünmeyi bırakıp büyüyecekti.

TÜRKİYE ŞARKISI

Senin üstünedir
Ne varsa yalnızlık, fakirlik namına
Sevmek, yaşamak aşkına
Devam eden ve edecek olan adına
Nasırlı elden sarı yüzden yana
Yani ne varsa yorgun, fakir halkım adına
Senin üstünedir.

Sen âhı ekenin biçenin
Sen âhı taş kıranın, şarkı söyleyenin
Trenler ki senden geçer
Başı açık yalınayak halkım senden geçer
Türkülerin en hazinleri senin üzerinedir
Anamın, kardeşimin, kavmimin gözyaşı senin üzerinedir
Halkım arabacısı, köylüsü, ırgatıyla senindir
Ben bütün şiirlerimle halkımın.

O ovalar ne öyle, birbiri arkasına akıp durur?
O yorgun o soluk o namuslu yüzler o erkek bakışlar
O gökyüzü, sarı, kırmızı, mavi say sayabildiğin kadar
Ya o şehirler, vefakâr Antep, zalim İstanbul, kanlı Zonguldak?
Köyler, bozkırlar, kasabalar?
İnsanlar ki çıkık elmacık kemikleri, acayip elleri, ayaklarıyla durmuşlar veya yürüyorlar
Zile'de kör bir adam gelip geçen trenlere türkü söylüyor
Sivas'tan bıçak satıcılarının sesleri geliyor
Pis, fakir o canım Kürt köyleri arkalarını dağlara dayayıp görünmez olmuşlar
Peşleri sıra tuz gölleri, nehirler, gökyüzü kayıyor.

Sen bir kenara durmuş bakıyorsun
Dağlar senin önünde gelip durur
Yol senin serine görünür
Kötüsü sana vurur rüzgârın
Eğrisi sana yağar yağmurun
Ekmeğin karası sana düşer.
Sen şu koca Türkiye toprağı
Sen Yunus'un, Karacaoğlan'ın, Pir Sultan Abdal'ın vatanı
Sen kimsesizliğimizin, büyük yalnızlığımızın, alın terinin
memleketi
Gözümüzün içindeki sarılık
Avucumuzun içindeki yara
Sen her gün biraz daha bağlandığımız
Her gün bizi bağlayan hayata
Tuzu ekmeği şiirimizin
Sen çarık, potur, kuşak
Sen çavdar ekmeği, mısır ekmeği, buğday ekmeği
Dinlenmekten yorulmuş toprak, durgun sular, ihtiyar dağlar
Karakollar, hapishaneler, okullar
Yani yirmi milyonun kederi
Yani yirmi milyonun ümidi
Sen büyük kederimiz
Sen büyük ümidimiz
Düzülse sana düzülür destan
Yakılsa sana yakılır türkü
Ama şüphesiz en insancası işin
Devam etmektir yaşamaya.

KÖROĞLU
(1955)

1. Baskı: Dost Yayınları, 1955

RÜZGÂR

Bir rüzgâr ilk bakışta belli
Gökyüzünü çocukları büyütmüş
Denizle kuşlarla evlerle var
Dünyaya aşk diye hürlük diye
En yavuz gerçek tohumlar ekmiş
Bir rüzgâr yosunlar kadar eski

O rüzgâr nerde olursak olalım
Ana eli gibi her zaman yanımızda
Bir anda dolaşan yeryüzünü
Tüm silip süpüren kötülüğü
Aşkı kardeşliği asıl kılan
Her gün bu gökyüzü genişliğinde

Bir rüzgâr dünyalar kadar eski
Anaların çocukların gözlerinde
Toprağa suya öyküsü işlemiş
Dolaşmış nice insan yüreğini
Köroğlu'nda asıl yerini bulmuş.

1

OVADA ESEN RÜZGÂRLAR AMAN VERMİYOR HAYIN BOLU BEYİ BOŞ KOMUŞ EVLERİ

1
Dört Divan Ovası üstündeki güneş
Bir gelip bir gidiyordu.
Bir sarıya boyuyordu ovayı
Bir kırmızıya.
Göllerde alabalık göllerde sazan zor nefes alırdı
Öküz, camız, at arabaları zor götürürdü buğdayı
Ne kadar büyük olursa olsundu yeryüzü, uzaktaydı
Bir buğday tanesi vurmazdı madem ki gökyüzüne
Madem gökyüzünü esmer etmezdi, yazıktı.
Ova ne zaman yalnızsa, umutsuzsa soluğunu keser
Soluğunu keser geçen suyu dinlerdi
Üç adım ötede pırıl pırıl bir dünyada akardı su
Üç adım ötede
Keten, kenevir, pancar pırıl pırıldı.
Bir rüzgâr nice toprağı nice yaylayı nice ovayı büyütürdü.
Nice karanlık, soğuk, karlı geceler içinden
Duyulurdu sesi suyun.
Dört Divan Ovası halkı
Giden her şeye ağlardı
Giden saman mıydı ovalarından
Ağlardı.
Bir kardeş karınca mıydı
Karamuk muydu
Ağlardı.
Ama dünya ışıl ışıldı
Buğday her yerde ışıl ışıldı
Bilirdi.

2
BİZ İYİ İNSANLARDIK
BUĞDAYI GÜLLERİ SEVERDİK

(Bolu Beyi'ne layık at seçmediği için Baytar Ahmet'in gözlerine mil çekildiğini duyduk.)

Kırat'ın önünde ince bir yol
Aydınlık pırıl pırıl

Kırat zayıf ama tığ gibi
Uçar gibi gider

Beyçayırı'nda atlar kişner
Baytar Ahmet bilir hangi at kişner

Biz fakirdik bizde ne bağ ne bahçe vardı
Ama insandık

Baytar Ahmet kimseyi incitmemiş
Koparsa çiçek koparmıştır

Bolu Beyi'ni biz namussuz bilirdik ama
Attan anlar derdik.

3
HEP BU YERYÜZÜ GÜVERCİN AKLIĞINDA HEP BU YERYÜZÜ GELİP VURAN YAŞAMAMIZA

İnsan olarak hep kızıyorduk
Bir insan olarak Köroğlu kızıyordu
Köroğlu dünyayı bilirdi bu dünya doğdu doğalı karanlıktı
Köroğlu bu dünyada
Çocuktu
Ağabeydi
Delikanlıydı.
Bu dünyada bir gömlek giymemişti çocukken
Kimse bilmezdi çocuklar nasıl yaşardı bu dünyada
Köroğlu dağlarda koyun otlatmıştı, dağları anası gibi severdi
Dağlarda Demircioğlu'nun, Köse Kenan'ın, Koca Bey'in gezen adını duyardı
Dağlarda bir avuç kendirini
Bolu Beyi'nden kaçırmış insanlara rastlardı
Fukaralara rastlardı
Kiminle konuşmuşsa
Kimi dinlemişse
Gezmişse kiminle
Karanlığı seveni görmemişti.

Biz hepimiz böyle diyorduk
Köroğlu susuyordu.

BİR AĞIZDAN

Hep o rüzgârdır bildiğimiz
Bir yangın yerinden eserdi mutlaka
Bir buğday tarlası dalgalandırmamış
Harman savurmamış
Pıtrak, karaçalıydı herhalde
Bütün gördüğü.

Hep o rüzgârdır memleketin bildiği
Bin yıldır.

II

BİR SABAH VER ELİNİ DEDİK VER ELİNİ DAĞLARA TAŞLARA

1

Bir şafak vakti
Şafak vakti Kırat'ın ayakları yumuşak toprağa batardı
Karşıyaka'nın bulutu bir gelir bir giderdi
Karşıyaka'nın dağları alçaktı, hayındı, sevilecek gibi değildi.
Cihanda nice memleketler nice insanlar nice dağlar vardı
Nice şey evrende Bolu Beyi'ne karşıydı.
Dünyada bey çoktu, fakir çoktu, Çamlıbel'e daha çok fakir gelmişti
Deli Hoylu öyle gelmişti
Kabre-sığmaz
Dellak Hasan
Cıdalı Kenan
Han Ayvaz öyle gelmişti.
Sonra nice yağmurlar yağmış nice yağmurlar toprakları ıslatmış bitkileri büyütmüştü.
En başta buğdayı nazlı bir çocuk gibi toprak büyütmüştü
Buğday ilk peşin Aktaş Mahallesi'nin çocuklarını emzirmiş
Sonra nice bey zulmünden kaçanları, nice Celâli kursağını
Tok etmişti.
Dünyada Çamlıbel
Nice fukaraya
Nice donsuza
Ruma, Ermeniye
Kürde
Buyur etmişti.
Havaya bakan
Köroğlu'nun ilk tutup koyduğu taşın
Çamlıbel'de kalacağını sanmazdı uzun zaman
Uzun zaman, bir gün, bir gün sanki kalkıp gideceklermiş gibiydiler

İlk bakışta belli değildı sanki
Dünyada kalışları.
Suyu çevirenler öyleydi peşin
Oyleydi sürenler, ekenler, biçenler
Hepsi öyleydi peşin.
Ama Köroğlu, Köroğlu dünyayı bilirdi dünyaya niçin gelmiştik bilirdi
Dünyayı anasının yüzü gibi bilirdi, öyle değildi.
Pırıl pırıldı her şey dünyada
Dünyada her şey açıktı
Dünyada nice şeyler çürür atılır
Nice şeylerin miadı dolardı
Ama dünya, dünya hiçbir şeye değişilmeyecek kadar güzeldi
Sımsıkı sarılmak lazımdı
Bunu bilen yaşardı
Çamlıbel bunun için yaşayacaktı.

2
ÇAMLIBEL'İN ÜSTÜNDE ESEN HALK RÜZGÂRI HER SABAH SÖKEN HALK ŞAFAĞI

Her şey her şey Çamlıbel'de bir sabah olmasın her şey durmaz uyanırdı
Ovalar ekiliyse, yeşilse, sıra kendilerindeyse gözünü yummaz büyürdü
Her zaman her zaman sabah olurdu
Ama yine çocuklar beklerdi kadınlar beklerdi adamlar beklerdi
Pirinç, yün, sahtiyan beklerdi.
Deri beklerdi.
İlk işi ne zaman meyveye duracağını sormaktı, bir tohum düşmesin yere
Göllerde tatlı su balıkları vardı, başını suyun yüzüne çıkarır beklerdi.
Dünyada sabah oldukça
Daima daima sabah olurdu Çamlıbel'de.
İlkin insanlar uyanırdı, kadınlar erkekler çocuklar uyanırdı
Bütün çarşı ekmek kokardı ilkin
İlkin bakırcılar dükkânlarının önünü süpürür bakırın başına geçerdi
Sonra tabaklar derilerini yayarlar sonra şaplarlardı.
Bir uzak buluttan atlar suya iner
En önde Kırat, Kırat dünyayı hiçbir şeye değişmeyecek kadar severdi.
Çok zaman bir su görünürdü Çamlıbel gibi aydınlık ovaların düzünde
Durup dururken gülerdi
Anlardı kayın, köknar, dişbudak
Anlardı Köroğlu'nun kalpağı, kuşağı, bıçağı
Arif Bey
Koca Arap

Anlardı Köse Kenan.
Anlardık sabah oluyor.
Çamlıbel'in vakti başlıyor.
Evler, dükkânlar, çarşılar uyanıyor
En önce uyanan kadınlar ellerini yüzlerini yıkayıp tezgâhların başına geçiyor
Ağaçlar, ovalar, ekili topraklar veryansın ediyor yeşili
Peşin Düzce, peşin Gerede, Göynük, Mudurnu, Mudurnu'da bir orman veryansın ediyor.
Taş daha sert, kalay daha yumuşak, su daha pırıl pırıl uyanıyor
At üstündeki basma, iğne, çuvaldız, nal uyanıyor
Etfeni Gölü, yaylalar, yaylaların türlü çiçeği uyanıyor
Tezgâhlarda çarşaf, şalvar, heybe, kilim uyanıyor
Bilirdik kimse uyumuyor
Köroğlu uyumuyor
Dört Divan Ovası'nda çingene uyumuyor.
Demircioğlu uyanmışsa bilirdik Çamlıbel'de her şey uyanmıştır.
Yedi yüz at uyanmıştır
Kızılcık, ahlat, şerbetçi otu, cehri uyanmıştır.
Aladağ, Arkot mutlaka uyanmıştır.
Uyanan çocuklarsa okula gitmek için uyanmışlardır
Adam uyanmışsa, çapası elindeyse bil ki tarlaya gidiyordur
Geceyse, daha yatmamışlarsa, oturmuş türkü söylüyorlardır
Çamlıbel'de atlar eyerleniyorsa, gemleri takılıyorsa hep bilirdik zulme karşıdır
Kılıçlar kuşanılıyorsa sebep aynıdır.
Dünyada
Şu kadar sabah şu kadar akşam onun içindi.
Çamlıbel'de ne uyanırsa
Onun içindi
Ne uyanırsa
Daha iyi için uyanırdı.
Bilirdik.

3
EVLİYA ÇELEBİ'NİN ÇAMLIBEL SEYAHATNAMESİ

(10 Muharrem 1067)

Bir sabah daha dağlarda sular dağlarda daha nice güzel şey uyurdu
Hakir yoldaydı.
Ne biliyorsak güzel diye ne biliyorsak
Yoldaydı.
Bir cumartesi ver elini dedim ver elini dağlara taşlara
Dünya güzeli elini bir sabah
Uzattı Çamlıbel.
Bu dünyada en güzel şeyler bu gökyüzü, bu sular, bu topraklar değil mi sizce
Değil işte.
Bu dünyada en güzel şey
Zulüm üstüne seferdi.
Ben birçok krallar gördüm
Padişah mendilleri kullandım.
Cihanda en güzel şey
Kulluğu yok etmekti.

(12 Muharrem)

Çamlıbel'e gelen peşin Etfeni Gölü'nü peşin Mudurnu Suyu'nu, Melen Deresi'ni görür.
Büyüksu'yu, Ulus'u, Karadere'yi görür.
Doksan bin evi görür.
Ben insanları gördüm.
Evlerin içini gördüm.
Evlerin önüne düşen güneşi gördüm.
Ben çarşıları severim bilirsiniz
Çarşı esnafını severim, bakırcıları, dokumacı esnafını, terzi ayakkabıcı türlü kuşlar esnafını severim.

Akan suları severim ve sulardaki alabalığı ve mercanı severim.
Bursa yastığını, Yeniçeri keçesini, sim hançeri severim.
Kırmızı elmayı
Melek Ahmet Paşa'yı severim.
Çamlıbel'de
Eşitliği sevdim.
Özgürlüğü sevdim.
Beyleri sevdim.
Beylerin yaşamasını istediğim o düşlerini sevdim.
Beyler insanları
"Ne yol ile meydanı muhabbete getirirler"
Onu sevdim.
Çamlıbel'de herkes lata potur sıkma şalvar giyer, bütün sıkma şalvar giyer
Kadınlar işlemeli kürk giyer.
Kadife yelek giyer.
İşlemeli kürkü, kadife yeleği sevdim.
Çamlıbel'de nice ağaçlar vardı, en ulu ağaçlar zeytin ağaçlarıydı
En sevilen ağaç zeytindi, defneydi
Onu sevdim.

(25 Muharrem)

Çamlıbel'e her gün bir yığın fukara gelirdi
İlkin dağlarda yaşayanlar, su kenarlarında, ormanlarda yaşayanlar geldi.
Çamlıbel'e her gün Bolu'dan bir sürü insan gelirdi
Bir sürü insan
Çamlıbel'e yerleşirdi.
Bütün gelenler Çamlıbel'e
Zulümden kaçıp gelirdi.

Çamlıbel'de ilkin Köroğlu'nu, Han Ayvaz'ı ve Demircioğlu'nu ve Kiziroğlu Mustafa'yı ve Bıyıklı Yusuf'u gördüm. Binbaşı Koca Kenan'ı, Köse Sefer'i, Dellak Hasan'ı gördüm. Bölükbaşı Deli Mahmut'u, Kenan Oğlu Ahmet'i, Uzoğlu Hasan'ı gördüm. Yumurta Dağı'nı, Ağpınar'ı, Soğandağı'nı gördüm. Demircileri, nalbantları, dellakları gördüm. İçkale'den bütün Çamlıbel'i gördüm. Çamlıbel'de ayağı çıplak, sakalı uzamış kimse görmedim. Buğday, mısır, pirinç tarlalarını, tarlada çalışan insanları gördüm. Çarşafı, kilimi, heybeyi nasıl dokurdular onu gördüm. Kiminle konuştumsa Çamlıbel'de herkes çoluğu çocuğuyla yaşamak istiyordu. Herkes onu istiyordu. Han Ayvaz'la sabahtan akşama kadar konuştum, onu istiyordu. Demircioğlu aynı şeyi istiyordu. Çamlıbel'de Eyvan Köşkü'nü, daha birçoklarını gördüm. Eyvan Köşkü'nde Köroğlu'nu gördüm. Çamlıbel'de ne kadar gün ne kadar saat kaldımsa, Köroğlu'yla kaldım.

Ne kadar konuştumsa Köroğlu'yla
Bolu Beyi'nden konuştuk.
Beylerin puştluğundan konuştuk.
Çamlıbel'de ayva, Çamlıbel'de nar, üzüm, altın sarısı ova,
ovada akan su, ala şafak,
Dul yetim hakkı Çamlıbel'de
Ondan konuştuk.
Han Ayvaz dünyada en çok gülleri sevdiğini söyledi
Köroğlu'nun
Çamlıbel'de her şey vardı
Bir gül yoktu.

BİR AĞIZDAN

Her sabah bakırın çeliğin demirin yüreği her sabah çıkarlardı
Çamlıbel'den
Her sabah dünyaya.
Her şafak vakti
Bu dünya daha bir büyür ta ötelere giderdi gökyüzünden
Ta ötelerdeki dünyada bakırın demirin çeliğin yüreği sertti
gülmezdi.
Çamlıbel bakırı yumuşaktı sıcaktı.
Dünyada
Demir uyurdu bakır uyurdu çelik uyurdu uyusa
Çamlıbel demirinin kulağı insanlardaydı.
Bakır dövülmeye hazır durur
Hazır dururdu çelik.
Çamlıbel demiri dövüldükçe daha bir aslanlaşır
Yüreği buğdaydan tütünden pirinçten yana olurdu.
Anlatılmazdı bakırınki
Dünyada bir yerde bir zerdali çiçek açsın o sevinirdi peşin.
Hepsi bilirlerdi buğdayın kendilerinden yana olduğunu evrende
Hepsi için dünyanın ölümsüzlüğü malumdu.
Birçok şeyler biliniyordu hepsi için
Dünyayı görmeye geldiği biliniyordu mesela milyonlarca
tomurcuğun
Biliniyordu kulluğa karşıydı her biri.
Ölüme karşıydı
Biliniyordu.
Daha nice şeyler bilinmeliydi dünyada
Dünya büyüktü bir kez
En başta bu bilinmeliydi.
Hiçbir vakit tutup küçüleyim demeyecekti sonra
Bu da bilinmeliydi.
Her sabah bakırın, demirin, çeliğin yüreği çıkarlardı Çamlıbel'den
Her sabah dünyaya.
Çamlıbel demiri
Dünyada kapı pencere çivi, dünyada sapan olmak isterdi
Bıçak olmak istemezdi.

III

DURURDU KIPIRDAMADAN BİR KARANLIK BOLU ÜSTÜNDE

1

(Çamlıbel'e gül getirmeye giden Ayvaz'ın Bolu'da tutulduğunu bildirir.)

Bolu'ya giden yollar
Karanlık mı karanlık

Gecenin içinde Ayvaz
Tek ışık

Bir yağmurdur yağan dağlara
Bir yağmur bugünkü gibi

Atın üstünde Ayvaz
Dünyanın ışığı sanki

Sabah adamakıllı uzaktı
Bolu'da

Güllere baktı
Güller daha açmamıştı

Kür Nehri'ne geyikler iner bu saatte
Daha inmemişti

Sabahtı işte bayağı sabahtı
Ayvaz'ıma kelepçe vurulanda

Üç kök gül elinde
Bütün çarşı durmuş bakardı

Dünyada ha Bolu Beyi ha beyler varmış
Ha karanlık.

2
TUTSAK AYVAZ'IN AYVA AĞACINA SÖYLEDİĞİ

Ayva dalın uzat
Çiçek açtığın göreyim
Sen yaşıyorsan eğer
Bileyim ki dünyada
Bütün güzel şeyler
Mutlaka yaşıyordur.

Biz buğdayı sevdik
Pırıl pırıl suyu sevdik
Türlü çiçeği sevdik
Buğdayı çiçeği suyu
Sevenleri sevdik.
Tutsaklığı sevmedik
Kimseye sevdirmedik
Bir ağaç meyveye durmasın
Biz ondan yanaydık.

Ben değilim o hikâyelerdeki
Gözü dövüşte olan
Ben insanları sevdim
Şavkını dağların nehirlerin
Ne ki sabahla uyanır
Onunla uyanırım ben
Ne ki güzeldir dünyamızda
Bilirim yaşayacaktır.

3
GÜLİZAR'DI GELEN AKLINA AYVAZ'IN

O şimdi uyanmış
Sade güzel şeyler düşünüyordur.

Gözlerinin içinde bir deniz
Mavi
Ezik
Duruyordur.

Baksa suya
Bütün balıklar suyun yüzüne çıkar.

Baksa ovalara
Yeşil eder.

4

Çamlıbel'de kimse uyumazdı üç gündür. Kimse kimseye bir şey sormazdı. Güller vardı kıpırdamadan dururdu. Sular dururdu. Havada başka gökyüzlerine gidecek kuşlar vardı, dururdu. Gökyüzünde akıp giden yıldız değildi. Su güzelse, ay ışığı güzelse, ağaçların büyüyüşü güzelse, toprağın uyanışı, bir kelebek, bir deniz kestanesi, bunlar hep güzelse, Köroğlu bunları duymazdı. Duymazdı kimse. İlk Ayvaz'ın atı geldi. Üç gül dalı eyere sokulmuş dururdu. Üç gül dalının üçü de çiçekteydi. Gül dalıyla gelen iğde, su, bir parça gökyüzü yas içindeydi. Nar yas içindeydi.

GÜL DALI

Gül dalı
En güzel Ayvaz'ın elinde dururdu
Kökünde değil.

Nice çiçek
Onun elinde
Göz verirdi.

Nice su
Gökyüzü
O bakınca
Bir şeydi.

Nice dünyada olduğunu unutmuş şey
O olunca
Uyanır
Büyürdü.

5
YASLI SU

Her sabah bu ovayı
Elinden tutup büyütmek işi
Benimdi.
Her sabah yaşamayı
Daha doğru daha güzel yapmak
Bu dünyada en güzel işimdi.

6
ANLATILIR GİBİ DEĞİL
YASI ÇİÇEKLERİN

Karanfil

Adın
Her sabah uyandığımız gökyüzünün yerini aldı.
Hangi su olursa olsun
Yeşil sen bakınca.
Her gün sen baktıktan sonra
Bu kadar güzel
Bu gökyüzü.

Fesleğen

Sen varken karanlık bilmez
Hiçbir su.
Hiçbir su
Kaybolmaz.

Sarı Çiğdem

İlk biz geldik dünyaya
Gelir gelmez
Sevmeyi çalışmayı öğrendik
Bir gün yası öğreneceğimizi
Hiç bilmiyorduk.

Defne

Kimse ölümü övemez
Seni gördükten sonra
Kulluğu
Savaşı
Güzel gösteremez.

Lale

Yalan Ayvaz'ın laleyi sevmediği
Doğru değil sonra
İlk defa çiğdemin gördüğü dünyayı
İlk Ayvaz geldi
Bu manzara
Ona bakarak geldi
Hep ona bakarak geldik.

7
ASILI SAZIN YASI

Çiçek açmış bir badem ağacının
Bir gökyüzünün, bir gülün
İşi sade güzellikten ibaret
Nice güzel şeyin
Bir anda yaptığını dünyamıza
Benden beklemeyin bundan böyle
Bundan böyle aşkı, kardeşliği
Bu dünyada en lazım şeyi
Benden beklemeyin.

BİR AĞIZDAN

Orada her şeyin
Uyuduğu olurdu
Bizde olmazdı

Orada suyun ormanın
Beylerden yana olduğu vardı
Bizde yoktu

Orada sabahın olacağı
Belli değildi
Bizde belliydi.

IV

NE KADARSAYDIK DAĞLARLA OVALARLA HEP BİRDEN BOLU ÜSTÜNE YÜRÜDÜK

1
Önümüzde dağlar, önümüzde Arkot, Sündürce, Seben
Benli Ovası, Yünlü, Kızık Yaylası
Yanımızda kestane, kayın
Etfeni Gölü, Uğursu
Akyokuş, Gümüşova, ovada nar, ayva, kendir
Gerimizde Ağpınar, Yumurtadağ, Sütsu, İçkale
1500 tezgâh, bez, çarşaf, heybe, çuval, kilim
Hepsinden önce buğday gerimizde.

Bizimle ovalar, gökyüzü, pirinç, orman, sapan demiri, örs,
balta, çekiç bizimle.
En önde Köroğlu'nun atı, Kiziroğlu Mustafa, Koca Arap,
Tekeli Bey, Bıyıklı Yusuf.
700 at, 366 bey, en önde
En önde Mudurnulu köylünün dört ölçek kendiri,
yensiz gömleği
Dul yetim hakkı
En önde.

2
KIRAT YOLU BİLİR GİBİ GİDERDİ DURUNCA BİLİR GİBİ DURURDU

Düz bir çizgi Kırat
Namludan çıkan kurşun gibi
En kısa yol
Onun.

En güzel türküyü
O söylüyor.
En çok onun
Dediği dedik.

Su uyumaz diye biliriz değil mi biz
Uyumayan o.
Kuş uçar değil mi
Uçan o.

3
SONRA GELİYORDU KÖROĞLU'NDAN YAŞAYAN HER ŞEY SONRA

Kuşağı, kalpağı Köroğlu'nun
Köroğlu'nun üstündeki esvap
Canı gibi tezdi.
Tezdi
Üstündeki gökyüzü
Toprak
Dağlar
Yürüyen ova.

Peşi sıraydı Köroğlu'nun
Yaşayan her şey.

Köroğlu mu geçiyor
Rüzgâr durur bekler.

Su mu akan
Durur sonra akar.

Ova onun sesinde duyar
Ovalığını.
Biz onun sesinde
İnsan olduğumuzu.

Düşmanı o böler ilkin
Sonra biz.

O girer peşin
Bıçak sonra.

4
İLK
DÖRT DİVAN OVASI'NA GİRDİK

İlk Dört Divan Ovası'na girdik
İlk Dört Divan Ovası kurtuldu.
Sularımız, ağaçlarımız kurtuldu ilk
İlk anda tavşanlarımız, kuşlarımız, beş ülkede ünlü
ormanlarımız, çiçeklerimiz, balıklarımız kurtuldu.
Bir de baktık bütün dostlardı gerimiz, gerimiz teslim olmamış
ağaçlardı, dağlardı.
Bir kere beylerden yana olmamış, hiç çevrilmemiş, hür
dolaşmış gökyüzüydü, ahlat ağaçlı yollardı gerimiz.

İlk Dört Divan Ovası kurtuldu.

5
BİR AN DURUP SUYU DİNLEDİK HEP SUYU DİNLEDİK

Siz gideli biz hiç akmadık
Bir gökyüzü düşmedi üzerimize
Bir gökyüzü yankılamadık.
Siz gideli biz
Kilitli tutulduk.

Bir adım ötemizdeki tarlalar
Yandı durdu
Gidemedik.

Kınalı kekliklere
Su olamadık.

Gün oldu
Hiç yapmadığımız işi yaptık:
Ölümü düşündük.

Siz gideli
Biz hiç yaşamadık.

6
İLK KÖROĞLU'NUN SESİNİ DUYDUK

Köroğlu'nun sesi ilk
Vur, dedi.
Arkasından gelen ova, su, orman, dağ
Vur, dedi.

Vurduk.

Hep duyuyorduk
Balta, bıçak bırak diyordu, kılıç bırak diyordu, bırak diyordu su,
taş, ağaç
Bırak, bıçak, demir olalım.
Ne varsa bizimle gelen
Bizden olan
Bırak diyordu.

Bıraktık.

7
SON OLARAK
DAĞLAR SULAR OVALAR ALDI

Adım adım görüyorduk karanlığın
Yerini aydınlığa bıraktığını.

İlk bir gül tomurcuğu tutup açıverdi

Hiçken
Her şey oluyorduk.

Ayrı ayrı iken
Birleşiveriyorduk.

Birden her şey
Bir işe yarar oluyordu.

Şafak sökende
Öpüşen öpüşene.

BİR AĞIZDAN

Durur Kırat gecelere karşı
Çamlıbel'de bir başına.

Bütün atların soluğu kesilir uyur
O uyumaz.

Bilir kendisiyle büyür her şey
Işır dünya aydınlanır yoncalar.

Bir su dağların birinde
Başını çıkarır akmaya başlar.

Uzaklarda bir iğde ağacı
Çiçeğe durur.

Pırıl pırılsa aydınlıksa yaşamak
Kolay olmamıştır.

Cihanın en umutsuz gecelerinde
Yitirmemiş umudunu.

Daima en öne
Yaşamayı koymuş.

O aşk durur dünyamızda
Bugün gecelere karşı.

V

ZULÜM ÜZERİNE YEDİ YOL ÖNÜMÜZDE

1

Dünyada bir yerde bir kuş uçsun, bir gökyüzü parçası, bir bulut, bir başka gökyüzüne, bir başka buluta doğru yürüsün, bunu kimse görmesin, işitmesin kimse, duyulmamıştır. Hele Istanbul göğü yankılamasın olur şey değil. Bizim haberimiz çabuk gider. Bütün haberler Istanbul'a çabuk gider. Bolu Beyi'nin başına geleni Istanbul'da ilk bir balıkçı duydu. Tutup denize açıldı. Ölü bir su gibi duran Istanbul denizi ilk defa çalkalandı. Istanbul'da bizi duymayan kalmadı. En son padişah duydu. Padişah elinden ne gelir? Bütün padişahların elinden gelen gelir. Üstümüze yedi ferman yazar. Yedi fermanı yedi başşehire gönderir: "Köroğlu nerde yakalanırsa ya cellat ya idam."

Zulüm üzere
Yedi yol önümüzde

Yedi karanlık şehirde
Katlimize ferman.

Zulüm oldukça dünyada
Ayvaz'ın kılıcı gibi bir kılıç
Yüreği gibi bir yürek
Bizimledir.

Zulüm oldukça
Ben her yerdeyim
Benimle bütün Çamlıbel
Her yerde.

Ver elini kanlı Sivas.

2
SİVAS ÜSTÜNDE GECE BİTER GİBİ DEĞİL

Sivas içi ıssızlık
Ağaçları, paşası karanlık.

Köroğlu gecenin kenarında durdu.

Sivas üstünde gece
Bin yıllık gibi durur
Bin yıl ötede
Akan su
Çiçek açmış ağaç

Sivas paşası gelen adama baktı
Adam yerde saplı bir kılıç gibi dururdu.

Bu dünyada ölüm
Kimseye göre değil.

Sıcak bir kan
Halının yeşiline karıştı.

Kahve yüklü develer geçti bir yoldan
Boz bir bulut her şeyi sildi.

Can çabada Köroğlu çıktı.

3
BEŞ ATLI ERZURUM'A GECEYLE BERABER İNDİK

Erzurum'da
Bey elinde gül, gülen toprak kırmızı karanfil
Türlü ağaç
Türlü kuş bey elinde.

Dünyada.
Bir katırtırnağı
Dünyada ışıl ışıl bir söğüt dalı
Dudak dudağa.

Çamlıbel'de
Bizim yerimiz gülün yanında
Dikenin, karaçalının karşısında
Erzurum'da.

Sivas'ta, Konya'da, Bursa'da, İstanbul'da
Yalnızız.
Sivas'ta, Konya'da, Bursa'da, İstanbul'da
Umutsuzuz.

Dünyada umudumuz
Biter gibi değil.

Erzurum'a geceyle beraber indik
Beş atlı arkamızda
Arkamızda bin atlı
Ferman elimizde çıktık.

4
ZULÜM OLDUKÇA BENİM VAKTİM BİTMEDİ LÜZUMUM HİÇ AZALMADI DÜNYA YÜZÜNDEN

Diyorlar ki Kırat'ım
Çamlıbel'e, Çamlıbel'de akan suya
Kırmızı toprağa
Zeytine, aydınlık Benli'ye
Sana bana
Yaşamak yok.

Bütün bu fermanlar Kırat'ım
Yaşamak yok diyor.

Bir ağacın büyüdüğünü görmek yok
Toprağı sürmek
Suya geyiklerin indiğini görmek yok.

Bu dünya var ya
Bu dünyada bu gökyüzü, bu toprak hep böyle aydınlıktır
Bu nehirler hep böyle kıvrıla kıvrıla akar, hep böyle çiçek açar ağaçlar
Bunlar yok.

En güzel şey ne bu dünyada
O yok.

5
BU GÖKYÜZÜNÜ BEN BÜYÜTTÜM

Ağaçlara yürüyen özsu gibi
Benli'nin aydınlığıdır
Buğdaya, güllere, evlere
Deli rüzgârlar gibi benden vuran
Aşkla sular toprak aydınlık
Aşkladır gülün kızıllığı
Aşkla genişledi bu gökyüzü bu kadar.

6
"NE BÖYLE SEVDALAR GÖRDÜM NE BÖYLE AYRILIKLAR"

Ne zaman seni düşünsem
Bir ceylan su içmeye iner
Çayırları büyürken görürüm.

Her akşam seninle
Yeşil bir zeytin tanesi
Bir parça mavi deniz
Alır beni.

Seni düşündükçe
Gül dikiyorum elimin değdiği yere
Atlara su veriyorum
Daha bir seviyorum dağları.

BİR AĞIZDAN

Bir su Çamlıbel'de
Akardı çarşılar içinden
Demircileri saraçları Agbayır'ın
Vururdu üstüne.

Buğdayların defnelerin arasında
Bir rüzgâr dururdu.

Agbayır'lı su görünürdü
Her yerden.

Uyurdu öbür sular gibi
Şafak vakti hariç.

Cihanda bugün de nice sular akar
Onun gibi şafak vakitleri.

VI

NE VARSA HÜRLÜK DİYE BİZİMLEYDİ

1

Her haber İstanbul'a gider. Köroğlu'nun, üstüne çıkan fermanları topladığı haberi de gider. Bolu Beyi'nin kardeşi, Köroğlu'nun üstüne gitmek için üç paşa, bir ordu asker, yedi cihangir pehlivan ister. Üç paşa, bir ordu asker, yedi cihangir pehlivan verilir. Düşmanın Çamlıbel'e yürüdüğünü ilk Uğursu gördü. İlk haberi o verdi. Sonra dağlar, tepeler, ağaçlar duydu. Dağlar, tepeler, ağaçlar yerlerinde duramıyordu.

Uğursu

Düşmanı gördüm
Düşman derya misal
Sarılır gibi değil
Ama sardım.

Aldı Aladağ

Sen Uğursu
Burada dur.
Haber ver.
Ben daha ilerlere gideceğim
Bütün sağ kanat senin.

Sen de Melen
Uğursu'nun ardı sıra dur
Ya ölüm
Ya istiklal.
Sivritepe sen de
Sen de Elmatepe, sen de Fesbayır Tepesi

Melen'in ardını tutun.
Sol kanat da sizin.

Garipçeburnu sen de, sen de Malasburnu, sen de Sıcakburun
Sonra siz Selenli, Işıklı dereleri
Siz de ortada durun.

Tamam.

Şimdi biz bütün dağlar, Sündürce, Arkot, Seben, Ardıç
Şimdi biz
Bütün geriler
Bizim.

Kavak

Düşman topraklarımızda!

Zeytin

Sıra bizde.

Aladağ

Sıra bizde.

Işıkdağı

Nihayet sıra bende.
Görün nasıl durulur
Düşmana.

Ardıçburnu

Sen beni gör
Nasıl girerim
Kılıç girmez.
Nasıl çıkarım sonra
Yılan dişi hançer çıkmaz.

Sülütepesi

N'olur beni sür Aladağ
Beni en öne.
Daha güzel duramaz kınında
Bıçak benden.

Şanlıova

Duydum düşman inmiş
Ama geçemez ne atlısı
Ne yayası.

2
OVADA NARIN, AYVANIN
OVADA ACISU'YUN, IŞIKGÖL'ÜN ANLATTIĞI

Nar

Kuş olmuş bizimkiler
Uçuyor.
Düşüyoruz hep beraber
Düşmanın üstüne üstüne.

Işıkgölü

Uğursu'yu gördüm
Nasıl çöreklenmiş
Nasıl sarmış
Sarmaz öyle hiçbir yılan
Düşmanını.

Ölenece unutmam.

Ayva

Ortada mı durdu Köroğlu nedir
Düşmanın nevri döndü
Bel veriyor işte
Çöktü çökecek.

Sol kanadı Demircioğlu tutmuş
Ne tutuş tutmuş
Aladağ gibi kımıldamak yok.
Avcumuzun içinde gibi biliyoruz
Zafer bizim.

Yabangülü

Sağ kanat çöktü
Yetiş Bıyıklı Yusuf

Yetişti.

Yarımova

Şehit ovayım
Bundan böyle.

Acısu

Bu dünyadaki yaşamaya
Kimse kilit vuramaz.

3
ALDI TEPELER
BÜTÜN BİLDİK TEPELER

1. Tepe

Biri düştü
Ne kan akıyor
Nah bilek gibi
Kim ki?

2. Tepe

Ayvaz!

Dağlar Taşlar

Düşen Ayvaz!

3. Tepe

Nabzı durdu.
Ama kılıç sallıyor
Hâlâ kolu.

Bir Ses

Bir gün öleceğiz diye düşünmedik
Ölecek diye
Ayvaz.

Köse Kenan

Düşmanın iki kanadında hayır yok

Kabre-sığmaz

Bütün kanatlarında hayır yok.

4. Tepe

Bir ses.

5. Tepe

Evet bir ses.

Köroğlu

Zafer bizim!

Bütün Tepeler

Zafer bizim!

Köroğlu

Merhaba dağlar taşlar!

— Merhaba!

BİR AĞIZDAN

Bir kılıç savaş meydanında
Bizim yanımız sıra dövüşürdü
Neremiz sıkışsa
Oraya koşardı
Hep görürdük.

İşimizi bitirdik
Ayvaz'ın başına geldik
Baktık o da geldi
Kırık bir dal gibi bizimle
Döndü durdu
Sonra üzgün ezik
Tutup kınına girdi
Hepimiz gördük.

SON YERİNE

Zulmün her türlüsü
Kötü kardeşler
Hiçbiri
İnsana göre değil
Ağaç dikmek sabahları uyanmak iyi
İyi hayvanlara bakmak çiçekleri sulamak
Rahatsalar uyuyan insanların soluğunu dinlemek iyi
İyi hürlüğü düşünmek
Yaşamak onun için
Bütün gün çalışmak onun için iyi
Bütün çocukların uyuyuşu uyanışı iyi
Zulmün her türlüsü kötü.

GALİLE DENİZİ
(1958)

1. Baskı: Varlık Yayınları, 1958
2. Baskı: Adam Yayınları, 1982

SAINT-ANTOINE'IN GÜVERCİNLERİ

I. ELENİ'NİN ELLERİ

Bir gün Eleni'nin elleri geliyor
Her şey değişiyor.
İlk İstanbul şiirden çıkıp yerini alıyor
Bir çocuk ilk gülüyor
Bir ağaç çiçek açıyor.

Eleni'den önce
Daha ben çocuktum daha tütüne daha kahveye alışmamıştım
Sabahları, akşamları bilmiyordum daha
Bir gün bakıyorum akşam ellerimde gözlerimde
Bir gün sabah her yanım.

Eleni geliyor
Dünyaya bakıyorum
Dünya sanıldığı kadar küçük değil o gün anlıyorum
Sanıldığı kadar üzgün değiliz dünyada
O gün bütün şiirleri yakmalı yeniden yazmalı diyorum
Brise Marine'i yeniden
Yeniden *Annabel Lee*'yi.
Eleni ile anlıyoruz
Bu gökyüzü niçin kalkıp gelmiş
Deniz niçin başını alıp gitmiş onunla anlıyoruz.

Bir gün Eleni'nin elleri geliyor
Bir sokaktan ilk defa deniz görünüyor.

II. GENÇLİK

Ruhum,
İlhan Berk köprüden geçiyor duyuyor musun?
Bir serçe yavaş yavaş uçuyor
Bir balık başını suyun yüzüne çıkarmış bakıyor
Düştü düşecek dalından bir yaprak.

Lambodis raftan bir şişe aldı açtı
Bir bulut durdu pencerede
Lambodis işine devam etti
Ellerini sildi, hıyar, domates doğradı
Sonra oturup gençliğini düşündü.

Bir evdeydi
Eleni on sekizinde, İlyadis yirmi üç
Eleni'nin şarkıları vardı
İnsan akıl erdiremezdi
İstanbul'un her tarafı kahve
Kapalı kahve açık kahve
Şarkılar ne kadar güzel olursa olsun
Eleni'yi anlamazdı.

O günler Lambodis'in ağzında bir cigara bir aşağı bir yukarı
İstanbul'da
Eleni'nin en güzel yerleri elleri sarmısak kokan ağzı
Daha Lambodis meyhaneci değil
Daha Lambodis hiçbir şey değil
O günler her pazar Saint-Antoine'a gidiyorlar
Eleni'nin göğsü soyulmuş badem
Güvercin gibi elleri
Daha o zamandan Lambodis'in düşmanı çok
Bütün İstanbul Eleni'nin arkasında.

Evet
Lambodis'in gençliği bir yaprak düştü düşecek
Pencereye oturmuş gelip geçenlere bakıyor
Sen de bak diyor bana
Bak insanlar geçiyor
Ben sıkıldım mı insanlara bakarım
Hiçbir şeyim kalmaz
Hiçbir şeyimiz kalmıyor.

Her iş bunun gibi ruhum
Bir kadın bir adam aynı şeyi yapıyor
Ben birazdan kalkıp Sirkeci'ye gideceğim
Sevgilim trene binip gidecek
Bir zaman bir güneş doğmayacak sabah olmayacak, bir zaman dünyada değilmişiz gibi korkacağız.
Bunlar hep olacak ruhum
Bir gün bakacağız İstanbul güzel
Ondan sonra her gün İstanbul güzel.
Eskiden çok eskiden bu dünya daha bir güzelmiş mesela
Bu bulutlar bu gökyüzü uzanınca dokunacağımız bir yerdeymiş
Şimdi şiirdeymiş bunlar
Her şey bu hesap ruhum.

Bu dünya güzel
Gülhane ağaçlık.

III. SAINT-ANTOINE'IN SEVİŞME VAKTİ

Bu gökyüzü
Her gün böyle değildir Saint-Antoine'ın üstünde
Belli sevişme vakti
İşte pencereler ilk kollarını açtı
Karıncalar yuvalarından çıktı
Yosunlar uyandı
Gerildikçe gerildi gökyüzü
Dikiş diken kız penceresinde ilk kez mutlu
Denize bakan evler kahveler ilk kez mutlu
Hiç korkmamalı artık Lambodis
Eleni hiç korkmamalı
Bütün güvercinler havalandı kimse korku nedir bilmeyecek
Her şeyin uyandığı bir saatte
Aşk başlayacak
Her şey duracak
Bir kızın elleri elbisesine uzanmışken duracak
Saint-Antoine ilk sandukasından çıkıp deniz kıyısı bir yere gidecek
Onunla tüm sandukalar, evliya resimleri, İsa'nın kendisi arkasından gelecek
Her şey yerini aşka bırakacak
Sandalye aşka
Pencere aşka
Saint-Antoine'ın tavanı bir başka tavana doğru yürüyecek

Kapı bir başka kapıya doğru
Hiçbir şey küçüleyim demeyecek
Daha bir büyüdüğünü göreceğiz gökyüzünün
Daha bir mavi denizi
Gözlerden gözlere bir esmerlik halinde o aşk gidecek
En güzel şarkılarla şimdi İstanbul'a gelen o
Şimdi herhangi bir yerde bir kızın elleri ağzı onun için büyüyor
Bir çocuk annesinin memesini onun için bırakmıyor
Saint-Antoine'ın güvercinleri
Onun için havada
Şiirde bu düzen kaygusu onun için
Bu gökyüzünün başka anlamı olamaz.

IV. FENERDEKİ ÇOCUKLUK

Saint-Antoine'ın çocukluğu
Fener'de geçti

Daha yeni kiliseye gidiyor
İlk gördüğü resim İsa'nın limon gibi yüzü
İncecik bacakları.
Bir bulut pencereye takılmış
Kendisinden biraz büyük bir çocuk dua ediyor
Birden bütün evliyalar gözünün önüne geliyor
Mum elinden düşüyor.
Antoine'ın babası o günler Karaköy'de kunduracı
Çekici örsü gibi Allah'ını seviyor
O günler her gün yağmur yağıyor İstanbul'a

Bir gün Aya Nikolas'ın sandukası önüne gidip duruyor
Kim bilir ne kadar özlemiştir denizi diye düşünüyor
Pencereyi açıyor
Denize bakıyorlar
Sonra eve gidip
Her şeyi anlatıyor.

Fener'deki çocukluk
Denizle ilk temas.

V. SABAH

Bir sabah hatırlıyor Saint-Antoine
İlyadis'in şarkılarıyla gelen sabahlara benziyor.
Bir sabah ilk tutup caddeye çıkmış
Vitrinlere, gökyüzüne, sinema afişlerine bakıyor
Yeni bir sabahlayım diyor dünyada ilk kendi kendine
Karşı karşıyayım suyla ilk
Şiirle ilk.
O gün bütün gün caddeyi seyrediyor.
Çocukları içeri alıp olmayacak şeyler anlatıyor
Allah yok diyor mesela
Sonra hep beraber tutup köprüye iniyorlar
Merhaba diyor ilk denize.
Sonra tekrar yerine dönüyor
Bakıyor bütün evliyalar uyanmış yüzlerini yıkıyor
Belli bir iş var
Evliyalar hepimiz gibi çalışıyor
Cam siliyor kimi
Kimi su çekiyor.

O gün hiç akşam olmuyor
Sabah hiç bitmiyor.

VI. ELENİ IŞIĞI

Iaos Yokios'a gidiyor bir sabah Saint-Antoine
Yolda gece oluyor.
Birden Fotini Nermeroğlu aklına geliyor,
Fotini Nermeroğlu'nun evine iniyor.
Fotini Evliya Saint-Antoine efendimiz geldi diyor
Bütün Zürefa Sokağı'nın pencerelerine kahve ısmarlıyor
Bir telaş kızlarda elleriyle memelerini kapıyorlar
Elpiniki gökyüzüne bakıyor gökyüzünde her şey yerli yerinde.
Fotini'nin evine sırayla Marvido Apiyos sırayla Eftelaya,
Aya Feya sırayla Aya Nikolas
Galata Kulesi, koca Yüksekkaldırım, Eleni'nin o dünya kadar
güzel ağzı
Sırayla hepsi geliyor.
Saint-Antoine dünyaya bakıyor, "Dünya hiç kötü değil, Fotini
Nermeroğlu hiç kötü değil," diyor kendi kendine.
Bir İncil istiyor,
Bir İncil veriyorlar.
Alıyor birçok yerlerini çiziyor, yeniden yazıyor.
Bir buluttan Teo Fano, Maneli, Avi Antimos, Kalina geliyor
Diz çöküyor Salomi
Yok diyor Antoine ilk, böyle şey yok artık, diyor
Salomi'yi tutup kaldırıyor
Yeni İncil'i uzatıyor Kalina'ya
Bundan sonra İncil bu diyor.

Eleni'nin o yerleri ışıyor birden
Birden pırıl pırıl evren.

VII. GÖKYÜZÜ

Bir bulut İstanbul'un üstünde
Beyaz bulut sarı bulut siyah bulut

Sabahın 5'i
Saint-Antoine'da tıs yok
Biri ne yapmış bu adam diyor
Sonra gene kendi cevap veriyor
Hepimizin uyuduğu saatte
Gökyüzünü çalmış.
Biz ne yapıyoruz
Asıyoruz.

Ha ha
Ha ha

Ne diyor bu kalabalık
Üç gündür dua edemiyoruz
Gökyüzü yok.

Ruhum ipini kopardı
Gökyüzü düştü düşecek.

Ne tuhaf şey şu gökyüzü
Bir mendil gibi
Cebe sığacağını bilmezdik.

Bir kımıldama kalabalıkta
İpi kim çekecek?
Şey diyor biri
Ulan şey

Şey yok.

O gün hiç akşam olmuyor
Sabah hiç bitmiyor.

SAİT FAİK

Yitik Ufuk

Binlerce top kumaşa yazdım sıkıntımı
Şimdi bir dünyada giden gemide ellerim
Pis bir denizde
Bir demiryolu bir çayır bir gökyüzü hava almaya çıkmış
görüyorum
Ben geçerken bir evin penceresinde bir dal çiçekleniyor
Bir kadın soyunuyor göğsünü tüylerini en olmadık yerlerini

görüyorum
Görüyorum bir çocuğun gözlerinin içinde denizler inip
kalkıyor
İşte yeniden dünyadayız, dünyada bayağılıklarla pisliklerle
yan yana dünyadayız
Bir sudaki balıklara bakıyor balıklara gözlerimizi çıkarıp
veriyoruz
Bizim verilmeyecek hiçbir şeyimiz yok
Aynı yerden bir kadını öpüyor aynı yerden bir denizi
seyrediyoruz
Bir daha seninleyim seninle yaşanmayacak sıkıntılar sevgiler
Cezayir mahalleleri Sicilyalı gökyüzleri yok anlıyorum
Gemiler geçiyor uzaklardan kimse inip bineyim demiyor,
kimse görünmüyor, kimse görmüyorum

Yitik bir ufukta
Bağırıyorum bağırıyorum.

Kalem

Hikâyelerimde ne diyorum ben
Şunu şunu şunu değil mi
Bir bulut geçiyor
Diyorum yaşasın böcekler çiçekler balıklar insanoğulları Barba Antimos
Bir sabah geliyor Matisse yeşili
Alıyorum uykularınıza kitaplarınıza evlerinizin önüne koyuyorum
Ne zaman bir yeşil görseniz artık her işinizi bırakıp bakacaksınız
Mesela bilmiyorum ama bir şiirde bir kadının ayakları suya değdi değecek şimdi
Hem mutlaka hiç kimse geçmeyecek biraz sonra bu sokaktan
İşte bir kuş uçuyor bir yere konacak sağlama ben yazacağım
Bir gökyüzü peşinde gidiyor bu çocuk
Bu adamı bu kadını bu masada tutan başka başka şeyler

Hep böyle diyorum ben
Bir dülgerbalığını alıyorum gözleri güzeldir diyorum
Bir bulut çıkıyor bir bulut çıktı diyorum
Sarılıyorum kaleme.

Ağıt

Baktık bir evin bahçesi ilk defa bir evin bahçesi başını almış
gidiyor
Bir çocuk Grenoble'da İtalyan Mahallesi'nde bir çocuk
görüyor ilk
Deniz kıyısındaki o her akşamki kahve birdenbire tutup
batıyor
Ne varsa umutlu umutsuz sıkıntılı sıkıntısız o cumartesi
akşamları frengili ağaçlar çekip gidiyor
Yeşil zeytin, limon gibi bir İstanbul sarısı kalıyor geriye
Bir evin bahçesi ilk defa gülmüyor ilk defa büyümek istemiyor
Gece her taraf gece Katina'nın elleri gece en sevdiğimiz yerleri
gece, gece hiç bitmiyor
Bağırmak sabahlara, akşamüstlerine bir pencereden bir denizden
bağırmak bağırmak
Uyandık Eftalikus uyandık İstiklal Caddesi yok Beyoğlu'ndaki
güneş yok
Gökyüzü yok

PABLO PICASSO

L'Homme au mouton

Dünyada yapayalnız bir bulut yapayalnız bir dal bir aydınlık
Bir gök bir çiçek, suyun sonrasızlık, suyun aşk, özlem,
mutluluk duyusu
Biraz umut biraz ışık biraz ilerdeki sabah
Hepsi ayrı ayrı, ayrı ayrı güzel, ayrı ayrı yalnız, ayrı ayrı kardeş
Gidiyordu faydasız

Picasso fırçaya sarıldı.

Nu au fauteuil noir

Bir ağaç gördüğü pencerenin
Çiçeğe durdu duracak
Koltuğunki eller saçlar gözler
Eller saçlar gözler bir başına
Kadın bir gökyüzüne bakıyor
Kadın hiç kımıldamıyor hiç konuşmuyor bakıyor
Bakıyor bakmakla bitecek gibi değil gökyüzü diyor
Pencere bir daha böyle durmam diyor

Ne maviler ne karalar bilin ki bir daha böyle durmayız diyorlar
Binde bir bu dünyada beklediğimiz o binde bir söylediği
şairlerin bu işte
Böyle duracağız diyor eller
Bizi hiç kimse bir daha yerimizden oynatayım demeyecek
Saçlar böyle kalacağız diyor
İlk bu mutluluk her şeyi ilk görüyoruz diyorlar
Odada ne varsa soba, ayna ve daha ne varsa bunun gibi bunun
gibi bir kıyıda duran
Bunu diyor.
Hepsi bir şey söylüyor
Hepsi bir şeye bakıyor

Picasso yalnız onlara.

Nature-morte

Uyandı Picasso
Elleri esmer.

İVİ STANGALİ

Evrende bir cumartesi, İda'nın görmediğim yerlerine benziyor
Daha bir çocuktu İda ağzıyla bir havrada sabahladık.

Her şeyimiz alınmış bir dünyadaydık
Umutsuzduk, yitiktik.

İsa'nın o on iki balıkçısı bir daha denize dönmeyeceklerdi yazık
Bir daha dünyadan haber almayacaktık.

Baksak nereden
Ufuk yıkık, ütüktü.

Birden İvi Stangali'nin resimleri çıktı geldi
Yalnız değildik artık.

Gittik ağaçlarla sularla namuslu bir yerde durduk
İlk kez mutlu.

Bir hovarda çağda
Paris'te aya yaklaşıyoruz.

PAUL KLEE'DE UYANMAK

Uyandım çiçek gibi dayanılmaz güzel kızlar
Ad Marginem'den asma köprüler kurmuşlar İstanbul'a
Nehirler, aylar çevirmişler o Ayla'lar, Münibe'ler
Tümü bir uzak denizde A'lar, V'ler, U'larla
Gece sarı bir evde bir iki yaprak evlerinin önünde
Açtı açacaklar dünyamızı açtı açacaklar

Bu denizi Ayla ayaklarını soksun diye getirdim
Bu dünyaları onun için açtım bu balıkları tuttum
Bir sabah çıkmak güneşler, aylar bir sabah çıkmak
Bir ağacı bu evleri sarı ters bir kuşu düzeltmek
Edibe bu sokağı al götür görmek istemiyorum
Edibe bu evleri Edibe bu göğü bu güneşleri Edibe

A'lar V'ler U'larla olmak Paul Klee'de uyanmak

ARMA VIRIUMQUE CANO

(Vergilius)

I. CUMARTESİ KARANLIĞI

Bin yıl yürüyeceğiz
Bir sokağa çıkacağız ilk

Bir Cenevizli seni bana haber verecek
Seni soyunuk bekleyeceğim

Bizi Ayasofya'dan görüyorlar
Bizi görmeyen yok

Cumartesi karanlığı
Lehliler Kilisesi'ne bakıyor

Bin yıl durduk
Bir şiirde ilk beraberiz

Geceye bırakıp esvaplarını
Bizi koşup Sultan Mehmet'e haber verecekler

Seni göreyim diyemem bir daha
Bir daha göremeyiz birbirimizi.

II. SUR

Sen krallar kuşağından geliyorsun
Ben hiç bilmem imparatorlukları.
Bir gün bakacağız çarşılardayız
Çarşılarda Konstantin VI, Evliya Leon'un eli, İsa'nın
ayakkabıları o şey yüzü çarşılarda
Evlerin önünde Got'ların dikili taşı, Balıklı Manastırı'nın
güneşleri evlerin önünde
Daha İstanbul düşmemişti ne güzel bir balık kızartıyorlardı
İstanbul bir türlü düşmüyor.

Adımıza bastırdığımız bütün paraları kaldırıyoruz bir daha
para bastırmıyoruz
Ne Beato Majano ne Paolo Bellini'nin madalyonlarını alıyoruz,
tümünü geri çeviriyoruz
Bize sur hiç lazım değil hiç kimseye böyle bir şey lazım değil
Bakın bu doğru sahiden kimseye böyle bir şey lazım değil
Senin soyun az surlar yaptırmadı
Az kalmadık mutsuz.

Beni bir daha İstanbul görmeyecek.

III. AZ

Bir sabah uyandık tüm kapıları kapalı bulduk tüm sokakları
tutulmuş
Kolay kolay kendime gelemem
Sanırım bir daha o sokaklar böyle bir yere gidip durmazlar
artık sensiz
Sensiz bir pencere açılmaz bir deniz kolay kolay durayım
demez evinizin önünde
Durup dururken aklına gelmez yağmak yağmurun
Gitsen nereye gidebilirsin hâlâ bilmem
Bizans'ta olmak belki iyi belki fena belki bunu da diyemem

Ben küçük dükkânlarsız, kahvelersiz sokakları sevmem, odaları
duvarları sevmem
Hıç sevmem kralları
Tut ki dediğin oldu tut ki çıktın sokaklarımızdan ilk
Ne mangal, ne balık kızartıyorlar
Bir sokaktasın
Yeşil marullar ayvalar o fukara sıcaklığı yok, yok dediğim şeyler
Bir yığın şey gitmeyen insana gitmeyecek bir günde
Böyle bir yerdesin hadi
Bütün suları sana vermiş Konstantin VI.
Değiştirmek değil bu evreni
Bu o değil.

IV. GÖKYÜZÜ HARİTASI

Bir gece gökyüzü karasındayız
Gece tüm gökyüzüne bakıyoruz
Saint-Paul don gömlek dolaşıyor
Konstantin'in aklı fikri dünyada
Burada daha bir yalnız Leon II.
Bir kadırga yavaş yavaş geçiyor
Sular takım takım sular duruk
Gökyüzünde hiçbir şey yok
Yazık bir yığın insan sıkılıyor.

Bir gün bunları görüyoruz seninle
Bir gün yoksun sen o gün hiçbir şey yok.

V. I. AHMET KAPISI

Hepsi ulam ulam yangınlar, kırımlar, ölümler, kıyınçlar hepsi
Sesleniyorsun böyle bir gecenin içinden bana
Yetsin diyorsun bu yakıp yıkma bu düşmanlıklar I. Ahmet
Kapısı'nda dursun, sıçramasın artık hiç
Hiç bilmeyelim öldürmeyi
Bir adım atsan meydanlık önümüz, önümüz bir daha biteyim
küçüleyim demeyecek
Hiçbir şey çözmüyor yangınlar, kıyımlar hiçbir şeyi
düzeltmiyor
Bak ne kadar uzaktayım senden bir şey değişmiyor
Bir sabah uyanmamız hiçbir şeyi bozmaz yoluna koymaz
Bir sevgiler koparıp alır beni yerimden, beni bilmediğim
yerlere onlar götürür bir
Gittik gittik işte durduk.

II. Ahmet Kapısı'nda
Yeryüzü bir daha alındı.

VI. ÇAĞRI

Bağırma bana seni görüyorum
Yangınları söndürüp geleceğim.

BEL CANTO

ÖNDEYİŞ

Uyandı sokaklar, tuhaf deyip uyandılar. Uykudaydı midyeler, bir çocuğun ağzı uykudaydı. Uyanıktı çinekop, lapina, izmarit, horozbina. Pisi, mercan uykudaydı. Baktı Ilya Avgiri'nin kedisi Hiristaki Pasajı'nı balık basmış, bir tabak, bir çatal uyuyor, Koço'nun İsa'ya benzeyen yüzü uyuyor,

Ne yaptı Ilya Avgiri'nin kedisi
Pencereyi açtı
Bütün Beyoğlu uyandı.
Bir kız elleriyle memelerini tutup kalktı
Bir çocuk güldü.
Avgiri bütün kepenkleri kaldırdı
Baktı Avgiri balık önü ardı
Karaköy'e dolaşmaya çıktı.
Ilya Avgiri'nin kedisi baktı sabah
Baktı olmayacak
İstiklal Caddesi'ne çıktı
Esnedi esnedi esnedi.

I

FAKİR KOLYOZLAR KOROSU

Bu dünyayı bırakıp nereye gidiyor bu gökyüzleri, yağcı Boris
Nihas, bileyci Niko Margarit
Bir evin sokağa bakan penceresi, eski bir balkon, yeni dikilmiş
bir sabahlık
Ayia Efemiya, alabalıklar, Boao İmparatoru, Lehliler Havrası,
Katını?
Ya Küçük Duvarcı Sokağı'na ne denir
Güneşi gökyüzünü yüklenip gitsin
Ayios Ianios mumları söndürsün, bizim gibi giyinsin, iki kızla
göğe çıkıp kaybolsunlar?
Hiçbir şey anlaşılmıyor kim ne derse desin.

II

HOROZBİNALAR SİNARİTLER KOROSU

Hişt, Saint-Michel, Dame de Sion, Robert College
Bizim kimsenin toprağında gözümüz yok.
Biz sinaritler, horozbinalar, fakir kolyozlar
Sıkılıp çıkmışız bir pazar denizden
Bir su bir pencere önü bir bulut
Bir çiçeğin bir kadının yanı sıra yürümek
Evler sokaklar caddeler ağaçlar
Hep evler sokaklar caddeler ağaçlar
Galatasaray, Küçük Duvarcı Sokak, İstiklal Caddesi
Biz fakir sinaritler kolyozlar horozbinalar.

Baktı Avgiri karagözler orkinozlar baktı bütün balıklar,
sardalyalar, mercanlar
Baktı basıyor, Beyoğlu'nu.
Avgiri çıktı Kızkulesi'ne
Bağırdı bağırdı bağırdı.
(Ilya Avgiri'nin bağırmasını bir bileyci Niko Margarit bir
Terzi Toridis bir çiçekçi çingene kadın anladı.)

III

BİLEYCİ NİKO MARGARİT

Ben kimim mi diyorsunuz siz
Tuhaf, bileyci Niko Margarit
Bıçak bilemektir benim işim
Her canım bulutsuz cumartesi akşamı
Yağcı Boris Nihas, karidesçi İsmail
Bir fena çocuk bir aşağı bir yukarı Beyoğlu'nda.
Bir cam kıracak olsa bulutlar
Ben görürüm, herkeslerden önce.
Bir şiirde bir kadın soyunsa
Önüne gider dururum.
Bıçak bilemektir benim işim
Her Allah'ın günü gökyüzüne karşı.

IV

ALDI ÇİÇEKÇİ ÇİNGENE KADIN

N'oldu bu Istanbul'a
Ne Sevim ne Yanula biri yok.
Anlamıyorum doğrusu
Karidesçi bu dünyayı koyup gitsin.

Sevim'in penceresi pencerelerin şahı
Gel dayan bu haline.
Denize bakmak bence
Para etmez nafile Sevim'siz.

Diyorum yetiyordu bana çünkü
Deniz, bir sokağın gülüşü.
Ben kime satayım bu çiçekleri şimdi
Güneşi, ayı alıp gitmişler.
Işıdı ortalık. Baktı kedi her şey yerli yerinde, yerinde gökyüzleri, sinaritler, karidesler, Taksim yerinde.
(Tuttu Avgiri karısını uyandırdı, olup bitenleri anlattı,
Avgiri'nin karısı kendisi yok diye üzüldü.
Gidip pencereyi açtı:)

V

İLYA AVGİRİ'NİN KARISININ ACI TÜRKÜSÜ

Benim günlerim Soğanağa'da geçti
Bir pencere, avuç kadar bir gök
Sevim Matilda Hayrünnisa Eleni
Her Allah'ın günü daha bir sevmek
Daha bir cumhuriyeti, İlya Avgiri'yi

Benim gençliğim güzeldir bakın
Her gün elele denizle rüzgârla
Her şiirde seçme mısra güzelliğim
Her evde yatakların andığı ben
Mis gibi her gün hikâyem ağızlarda

Ne cumhuriyet ne İlya Avgiri umrumda
Ben eskiden hayvan gibi yaşardım
Bir karanfil iki memem arasında
Gökyüzünü ayna yerine kordum da
Geçer ayıp yerlerime bakardım

Benim gençliğimde kimse ama kimse
Ayla, güneşle, cumhuriyetle uğraşmazdı
Gökyüzü, deniz dünyayı koyup gitmezdi
İlk çıkıyor balıklar daha denizden
Bunların biri olmazdı benim zamanımda

GALATA KULESİ

I

İVİ SABAHI

İvi uyandı
Bıçak pencere onunla uyandı
İlk gökyüzü geçti önünden İvi güldü.
Çingene kızları denizi dört ucundan tutup getirdiler
Dürüp bıraktılar.
Sarı erikler geldi odayı sarıya boyadı
İvi gökyüzünü alıp İstanbul'a indi
Bir sevinç İvi'yi gören İstanbul'da
Baktığı her şey beni çiz diyor İvi'ye
Bir yüz para çiz diyor
Bir rüzgâr Galata Kulesi'ne çarpıp geçiyor
İvi ışıyor.

II

İLHAN BERK GALATA KULESİ'NİN DÜŞLERİNİ ANLATIYOR

Bir kuleyim ben İstanbul'da. Bir sabah İstanbul'u yaktım. İlk oturduğum sokağı yaktım. Hâlâ anımda bir çocuk, yarı soyunuk bir kadın, bir akşamüstü anımda. Kuşları, ağaçları yaktım. Kuşları, ağaçları yanmaz diye biliriz biz değil mi? Yaktım. Gördüm dünyalara değişilmezdi ağzı. Ağzı nehirleri, dükkânları, güneşleri, trenleri, yolları, çarşıları hatırlattı durdu bana. Kolları sıcak nehirleri tutuşturdu bütün gece, bütün gece dünyada değilmişiz gibiydik.

Belki de İvi'nin daha eli değmediği sabahlardaydık
Ben böyle diyordum.

Diksek çiçekleri dedim
Yeter dürülü durduğu denizin

Denizi açtım.

(II. Ahmet'in oğullarını aldım, şair Leyla Hanım'ın göğünü görmeye gittık.)

III

ŞAİR LEYLA HANIM'IN GÖĞÜ

III. Selim'in elleri eşittir şair Leyla Hanım'ın göğü.
Şair Leyla Hanım'ın göğünü bir III. Selim anladı
I. Ahmet'in oğullarına o gösterdi.
III. Selim'in elleri güneşe değdi kadına dokundu çiçek kopardı
Yazdığı şiirlerde bir Leyla Hanım'ı düşündü.

III. Selim'i boğdum.

IV

SEVDALAR HEP SEVDALAR

Bir gece ellerimi kollarımı İstiklal Caddesi'nde unuttum. Bir gece ben yoktum, o gece Venedikli ay, o gece kimseler yoktu baktım.

Baktım sevgilim uyuyor, adam uyuyor, bir gece uyandığım çocuk, yarı açık ağzı, cumartesiler uyuyor.

Adamı öldürdüm.

II. Ahmet'in yalnızlığını aldım
Yerime durdum.

V

İLK GÖKYÜZÜ ÇEKİP GİTTİ

İlk gökyüzü çekip gitti
Gökyüzünün önünde Hiristaki Pasajı, Amerikan Haberler Bürosu, Saint-Antoine'daki Lambodis'in meyhanesi gökyüzünün önünde
Sonra hiç düşünmediğimiz saraylar, Çırağan, Yıldız, Teodora'nın kahve fincanları, güneşler, sokaklar
Bir akşam önünde oturduğumuz bahçe, her sabah III. Selim'in bakıp bakıp ne güzel dediği kırlar gökyüzünün önünde
Gökyüzü de hani İlhan Berk'in her şiirinde çarşılara, evlere indirdiği, hani mahpuslara oya gibi işleyip ellerine verdiği
Hani bir sabah doğan çocuğun önüne koyduğu, bu ne diye annesine sorduğu
Hani yüz paraya hani hiç paraya baktığımız hani kadınların, çocukların gözlerinde daha bir sevdiğimiz
Günaydın Yeryüzü'nde Berrin Taşan'ın sözünü ettiği vapurlardan, trenlerden inip baktığı
Hani kimseler yokken evlerde uyuyup kalan, hani soyunan dökünen hani meme uçlarını kaldıran
Hani yüz sayfa hani bin sayfa tutacak kadar çok hani sabahları hani akşamları alıp çıktığımız, döndüğümüz
Hani öldürecek kadar güzel, haşhaş çiçeklerine, kızlara, çocuklara benzeyen
Üzerlerini açan
Hani çarşaf gibi
Hani ak
Hani katil olan
İşte o gökyüzü
Galata Kulesi'nin üstünden kalktı
Denizle gitti.

VI

GÖKYÜZÜNÜN ARDI

Gökyüzünün ardından türlü şeyler yürüdü türlü evler türlü çarşılar türlü pencereler gitti.
İlk önce de Sultan Mehmet'in 726 kişilik mutfağı, 63 kantar bal, 544 tavuk, 28 mut pirinç
Sonra 61 kaz, 19 kıyye safran, 116 istiridye, 78 karides, 400 balık, 10 kıyye biber
Eflak tuzu, 51 şişe boza, 61 baş, 649 yumurta yürüdü.
Sonra II. Murat'ın 1.117 kişilik mutfağı, 30.000 tavuk, 255.000 kuzu, aşağı hint biberi, zencefil
Sonra şeker, francala, fodla
sonra Valde Sultan'ın günlük tayınları, 3 kıyye şeker, 12 kilo sade yağ, 5 kilo pirinç
Güzelim kırmızı, siyah üzüm, has un, nişasta
Sonra düzgün, rastık, İtalyan allığı, Bağdat kınası
Sonra Vezir mutfakları, mesela Damat İbrahim Paşa mutfağı, Sokullu, Yedi Sekiz Hasan Paşa mutfağı
Sonra II. Ahmet'in dünya kadar yalnızlığı,
II. Valde Sultan'ın erkeksizliği
Sırayla hep yürüdü.
Yani Kanlı Nigar Hanım'ın sabahları, Süreyya Bey'in gençliği, Çıplak Ahmet'in akşamüstleri,
Yani hepsi yani Büyük Konstantin'in önünde durup denize baktığı pencere
Yani, kan, yani frengi, kanser dünyada adı anılmayacak, yani çağrışımsız, yaşantısız
Yani namussuz
Yani iyi ne varsa
Yani kötü
Gitti.

VII

KALAN KOVANIN ESKİ ZAMAN YALNIZLIK BALADI

Şimdi hepsini unuttum, bu kaçan göğü, bu denizi unuttum
diyordu kova.
Şair Vasıf'ın tarih düşürdüğü yangınları unuttum.
Şimdi cumaları Allah Baba sıkılmadan nasıl yapar bilmem
Ben patlıyorum cumaları bir buçuklara doğru.
Ben I. Ahmet'in oğulları, şair Leyla Hanım'ın göğü, Serefnaz
Hanım'ın memeleri beni bırakmayın.
Ben çıplak Ahmet'in ölümünü gördüm ama inanmadım
Gökyüzünü boğduklarını gördüm ama inanmadım
Allah Baba'nın sıkıldığını, kimi evlere kimi sokaklara indiğini
yalnız ben mi biliyorum?

Recai Bey bu akşam evleniyor beni bırakıp gitmeyin.

VIII

İVİ IŞIĞI

İvi tüm bu denenleri duydu
Baktı kule kanlı kule ağrılı kule küsüktü
Kule ömründe kule bütün ömründe bin kez Allahsız,
gökyüzüsüz, penceresiz
Kule beş bin kez küçük sokaklarsız, dükkânlarsız, evlersiz, sarı
eriklersiz, yaşamasız
Kule etmişti.
Bunları biliyordu İvi
İvi insanları biliyordu
Denize inmişler balıklarla, yosunlarla, midyelerle konuşmuşlar,
balıklara, midyelere, yosunlara neler dememişlerdi.
İvi bütün yaptığı resimleri düşündü
Karaları aklara çevirdiği resimleri düşündü
Bir başına bir karayı bir akı nereye getirip koyduysa
Para etmiyordu.
Gördü yalnızlık
Nereye konursa neresinden tutulursa nereye götürülürse
Bir sokağa çıkarılsın bir pencereye konsun denize çıkarılsın
ister
Gidecek şey değildi insana.
Kuleyi anladı İvi
Denizi tutup ayağına getirdi.
Kule denize bir baktı
İki baktı
Üç baktı
Kendini içine attı.

İvi insanları aldı
Yaşamaya çalışmaya yolladı.

KÖTÜ EVLERE İNEN BALAD

Aldım otuz beş yaşımı, o canım ağzını, sana geldim
Bir pencerede bir kadın yavaş yavaş soyunuyordu, bakmadım
Dünyalar değişti gerimde, gerimde güneşler, çocuk gözleri
Bir pazar alıp kırlara çıkardığım yalnızlığım.
Kalktık aşağı odalara indik, göğe yakın oturduk
Bir yer evrende ille düşecekti duyacaktık
O gün o gece o sabah öyle hep bekledik durduk.

Ellerin aklıma geldi de kalktım sana geldim
Bütün gece öptüğüm yerlerin bin yıllık yalnızlığımdı
Bir doldu bir boşaldı yukarı odalar, yörede çocuklar uyandı
Kirli bir ses bir su aktı durdu gecede, duyduk
Bir adam ne kadar sıkıldı ki uzun uzun kahve ısmarladı.
Böyle hep yangınlar, açlıklardı alan göğümüzü
Anladık aşkımızdı daha bin yıl yaşayacak başka değil.

Sunu

Aldım her gün biraz biraz umutsuzlukları sildim
Karalara akları çıkardım bu şiiri yazdım.

AŞK

Sen varken kötü bir şey bilmiyorduk
Mutsuzluklar, bu karalar yaşamada yoktu
Sensiz karanlığın çizgisine koymuşlar umudu
Sensiz esenliğimizin üstünü çizmişler
Nicedir bir pencereden deniz güzel değil
Nicedir ışımayan insanlığımız sensizliğimizden.

Sen gel bizi yeni vakitlere çıkar.

TE DEUM

Ne güzel uyuyordunuz hepiniz, bir kez daha ne güzel
uyuyordu bir kadın bir çocuk
Daha bu deniz gelip durmamış daha pencereler dünya yüzü ne-
dir bilmiyorlardı
Böyle binlerce şey bir bahçeye bir sokağa bakmak nedir bunu
bilmiyordu
Benim bildiğim bir de uyanıp bakacaktınız yok uyuyup
uyandığınız sabahlar, öpüştüğünüz odalar yok
Yok ağaçlar sular şiir yazdığınız masa, her gün size doğru
gelen deniz yok
Manav Yani dükkânını arayacak bulamayacaktı
Rum fırıncı karakola koşacak böyle böyle böyle diyecek kimse
inanmayacak
Bakacaksınız biri namussuzluklarının ardından ağlayacak
herkesler soracak
Siz gelecektiniz sonra en sonra siz gelecektiniz pencerelere
bakacaktınız, bulamayacaktınız
Asıl eskici Abdullah şaşacak, Abdullah çekicini örsünü
arayacak, yok.
Asıl o çekicine örsüne ağlayacak hepiniz üzüleceksiniz.

Sizinle gelirdi bakın çocuklar, taze marullar sizinle gelirdi
Yani kapısının önüne oturdu mu hepimiz bilirdik artık iş
gökyüzündedir
(Gökyüzü bir kez daha şiirime giriyor demektir.)
Bakarsınız birden anlayıveririz Abdullah'ın bir sabah mutluluk
dediği şeyi
Birden daha bir güzel gelmesi pazartesilerinin onunladır artık
Onunla gelen bir sabah erkenden gelecektir bir daha
hiç gitmeyecektir
Gelmeyen güzel bir şey yoktu sizinle, bir deniz sizinle yüz kere
görünürdü
Durup dururken bir yere bir yıldız düşse siz geçiyorsunuz
derdik

Sizi bekliyorlarmış gibi mısırlar, yoncalar bir anda büyürdü
Siz dedikten sonra resimler başaklar sarıdır
Bir şey sizinle mi geliyor sizinle mi dünya kötü tutar düzeltirdik
Tüm iş sizinle gelen denizdeydi bir işi bitirmek başlamak bir işe
o denizleydi

Yanıt

Benim bildiğim elimde bir ölüm özgürlüğüm vardı, alamazlardı
(Bunca şeyi bunun için anlattım örneğin ne güzel uyuyordunuz
dedim)
Bir sabah salt daha iyiye böyle giderdi dünya
Diyordum tüm düşmanlıklar böyle biter dünyada başka değil
O şehri aç bırakan adamı göremezdiniz bir daha bir daha açlık
nedir bilmezdiniz
Bir düşünün bakacaktınız o düşmanlıklar açlıklar bir sabah bir
sabah hiçbiri yok
Ben onu bunu bilmem bakacaktınız bir sabah her şey güzel
Bıraksalardı en başta bunlar olacaktı.

Bu sefer olmadı.

GUERNICA

Önce eli gördüm
Benimle beraber tabaktaki uskumru domatesle boyun boyuna
biber rakı gördü

100 mumluk lamba bir yandı bir söndü
Öldü dirildi
Guernica
Dünyada mıyız değil miyiz diye
Bir adam kendi kendine sordu
Bir kere eli gördüm ya
Arkasından yeşil bir göz gelip durdu önümde
Yeşil göz herkese denizi hatırlatıyordu
Bana hiçbir şey hatırlatmadı
Yeşil göz
Yeşil bir gökyüzüne bakıyordu
El
Bir ağaç gibi parmaklarını açtı
Göz kırptılar gökyüzüyle

Yeşil bir âlemdi
Picasso bir mavi çekti
Gökyüzü kendine geldi

Daha sabah
Ağaç kararmamıştı
Boğayı gördüm
Boğayla beraber yüzlerce adamı gördüm ilk defa
Guernica ana baba günüydü

Su gerisingeriye akıyor
Kuş gerisingeriye uçuyor
Ağaç gerisingeriye
Bir fırtına bir yangın
Öyle bir şey
Göz gözü görmüyor göz tabaktaki uskumruyu boyun boyuna biberi domatesi görmüyor
Belli savaş
Belli ölüm
Üç adam kim yaptı bunu diyor
Ha diyor herifin biri
Picasso siz dıyor
Ha

Daha sabah
Hep sabah Picasso

Akşam Amerika
Baktım bir siyah
Guernica'dan çıktı
Gökyüzünün bir kıyısına gidip durdu
Bu gökyüzü daracıktı eskiden
Picasso geldi
İş değişti

Yerde bir adam yatıyor, öldü ölecek

Daha sabah
Ananın uykusu var
Elinde bir lamba dolaşıyor habire dolaşıyor
Kırmızılar sarılar siyahlar konuşuyor

Savaş oldukça
İşin iş kırmızı
İşin iş pencere

Amerika işin iş

Bir kadın girdi odaya ana belki kız belki
Rakı şişesi yere yuvarlandı
Döşemedeki suyla buluştular
Su kollarını açtı
Rakı her yanını
Sarmaş dolaş oldular
Bu dünyada ölüm
Belli onlara göre değil
Belli dünya Guernica'da iyi değil
Belli Picasso üzülüyor

Bir su üşüdü
Guernica'da herkes gördü

Guernica Amerika'da karanlık
Dünyada değil.

SAKARYA SOKAĞI BALADI

Baktım yöremiz burçlar, yöremiz Kova Burcu, Yengeç, Başak,
Boğa Burcu yöremiz
Bir kız Oğlak Burcu'nun üstünde, Sevinç belki,
soyunuk oralarıyla oynuyor
Ben seni, öbür burçları alıyorum sokaklara, denizlere çevirip
bakıyorum
İlkin Sakarya Sokağı, Akdeniz'in kırık dökük bir kolu ilkin
gelip çarpıyor
Sonra dünyalar güzeli yinin çizgileri, yorgun, mutlu alaz alaz
hani
Hani beni yerden yere vuran o Salamis'li Denizciler Korosu
boynun
O yanından ayırmadığın gök, acımsı koşuk olmayan nesir
halinde hani
Aşağılarda maystro aşağılarda bakıyoruz beybaba, frikik, sifos
bakıyoruz
O gök o alasız çizgileri yinin o dudağına tam arasal inen çizgin
Birer birer gelip vuruyor.

Tuttum hey dedim aldım sokakları, Bayındır, Devrim, Adakale
Sokağı'nı hey dedim aldım
Her birini nasıl hele birinin çizgilerini nasıl seviyorum,
karıştırıyorum nasıl
Baktım Sakarya Sokağı Karanfil Sokağı'na bakıyor,
Karanfil Sokağı yattı yatacak baktım
İlkin çiçek kokan üstlüğünü o korkunç yeşil üstlüğünü
çıkarıp attı geceye
Gecede bir kıpırdama oldu bir yeri ağardı bir yeri korkunç
koptu duyduk
Sonra şöyle çırılçıplak şöyle kuştüyü o canım kollarını açtı
şöyle mavi
Yürüdü vakit deyip Sakarya Sokak elleri kolları her yanı vakit
deyip yürüdü
Bir yer belki bin belki daha da eski çağlar daha eski yıkılar,
şatolar düşüverdi

Bir dürüldü bir açıldı hiç açılmayacakmışleyin bir dürüldü bir açıldı gece
Çiroz, Adakale Sokak bir de fakir bitli bir sokak,
Çırağan Sokağı çıngırağı çekti

Bütün sokaklar bütün öbür sokaklar yerlerine döndüler, dönüp işlerine başladılar
Belki bin belki daha eski taş tunç çağları geçti belki de, biter gibi değildi gece
Önce bir çocuk bir okullu çocuk bağırdı hey dedi hey cumartesiler, salılar, pazarlar
Hey 2'ler, 3'ler, kalemler, defterler, dili dılı geçmişler bütün geçmişler, üçgenler hey
Çavuşağa hey, balıkçı Necati, Florya, bizim Misuri, karikatürist Halim hey dediler
Hey bu kadar yeter diye bağırdılar Sakarya Sokağı'na bu kadar yeter diye bağırdılar
Birbiri ardına dizildi sabahlar, sabahlar öbür sokaklar öbür denizler
Birden doğruldu Sakarya Sokak aklına balıkçı Necati geldi birden, Necati dükkânını açmalı diye düşündü
Baktı çırılçıplak uyuyordu Karanfil Sokak bir yeri bin yeri uyuyordu baktı

Açsa üstünü
Sabahtı
Herkesin istediğiydi

Üstünü açtı

Sunu

Nereye diyor burçlar, İkizler Burcu, Koç, Oğlak burçları nereye diyor
Hiç diyorum hiç on beş yıl öteye, on beş yıl ötede bir çocuk beni bekliyor
Gidiyoruz dünya güzeli bir ormanda bir kocaman bir sarı ay düşüyor
Gözleri gözleri çıkıp çıkıp geliyor, gözlerinin içini bilmezler nasıl bilirim
Gözlerinin içini bir bilseler kimse savaşın adını ağzına almaz
Bilseler bir sabah sonrasız, bin satır on bin satır bir sabah bilseler
Böyle alıyorum Akrep, Boğa, Öküz Burcu'nu tüm kötücül burçları böyle alıyorum

Ulan diyorum
Çekip gidin artık

Çekip gidiyorlar

UZUN KARANLIK

Neydi o güneş o sular güneşi çıkı çıkıveriyoruz
Ben seni alıyorum seni cumartesi çocuğu soyuyorum
Birden bir yerlere gidiyoruz bir yerlerden geliyoruz
Bungun, karası, bak diyorum bak acunsuzluk önün diyorum
Hiç yokken böyle diyorum böyle güzel diye diyorum
Sonra birdenbire sen yoksun işte birdenbire yoksun
Bakıyorum Amerikan bir gök sıkılıyorum kalkıyorum
Sen yoksun ya seninle binlerce yerim yok.

Bir sabah uyandım bütün dörtleri beş yaptım.
Çıktım bir bir camları, caddeleri indirdim ses yok.
İnsan böyle n'apar bilmem seni hele bak hiç bilmem
Gidip ağaçları tutuyorum, çocukları çocukları öpüyorum
Durdum bir yerden göğü, sokakları hep sokakları dinledim
Evlerini deniz yıkayan bir kıyıdan bağırıyorsun bana
Bir soluksuzluk bir duvarlar bir duvarlar duyamıyorum
Böyle bir uzun karanlıktan bağırıyorum bağırıyorum.

SOKAK

Çok oldu, bir akşam beni sıkıverdi etin türküsü
Ön kapıdan bir adım attım doğru o karanlık
O kalemler, defterler, yalnızlıklar Edibe'nin koyduğu
Bir karanlık iyi günler diyor iyi günler durup baktık
Bütün o şehirler biraz önce yangından çıkmıştı sanki
O uyumalarını uyanmalarını ben güzel yaptım
Şimdi kimse dünyada senleyin güzel uyumaz uyanmaz senleyin
Aman o baktığın denizler anlatılır gibi değil
Sen bir şeye bakıyor musun o anlatılmaz artık
Böyle bir yaprağı bir suyu bir yolu yanın sıra geçiyorum
Bir sokaktan bin sokaktan rüzgârlar koyveriyorum
Bütün gün seni düşünüyorum da bir başkasıyla yatıyorum

Bir şiirde bunları diyorum demediklerime geçiyorum
Ne güzel giyimlerini balıkları yolları alıp boyuyorsun
Yalnızlıkları, bir yapraksız ağacı, yukarki karanlığı çiziyorsun
O ala sevin senin şimdi hızlanan çoğalan o şehirlerde
Nice soğuk, kımıltısız gecelerimizden trenler geçiyor
Bu karanlığı ben indirdim bilmem biliyor musun
Sanki bir yaşamlar görmüştük, fukara soluğumuzu yitirmiştik
En çok insan bir yerimiz kopup gitmişti duyuyor musun
Yeniden o sokağa o ulu sıkıntımızın sokağına indik
Hani bir ışıkla başlar ya şiirler artık hep öyle başlıyorum
A'dan Z'ye bir karanlığı büyütüyorum

Şu kadınlar var ya şu kadınlar şu kadınlar yok

BALAD

Ben böyle deniz görmedim ne kadar seni düşündüm
Gittim ne kadar bilemezsiniz ne türlü karanlık
Baktım biri yok o kentlerin hiç olmamışlar gördüm
S bir kadın balkonunda baksam ne zaman olurdu
E sesinde yüzlerce trenler yürürdü Galile'de
Sizi bilmem ben galiba olmadım o dünyalarda
Salt bir it karanlık akşamüstü denizlere doğru
Durmuş nasıl bu gökle bu yalnızlıklar yaşamada
Ne yaşanmışsa görmemişiz yaşanmış o kentlerde
Gittik gittik bizi bu surlar tuttu böyle kaldık

Böyle güneşlere bayılıyorum çok güneşlere
Hafif otlar yürüyor evlere pis İstanbullara
Şey ile şeysiz geçiyorum o kapanık güneşlerde
Siz bir durma benim karanlığımı yadsıyorsunuz
Sokağa çıkmayın diyorum çıkmayın duymuyorsunuz
Benimle gelen o büyük sıkıntıdan gelenlerdi
Ta Galile içlerinden yürüyerek gelmişlerdi
Biriniz beni görmediniz ne kadar bağırdımsa
Denizler baktığın tüm o denizler gösterdi bana
Bir yalnızlık yeryüzündeki kapılar bir o gördüm

Sunu

Ben bütün çizgilerde oldum bütün o çizgilerde
Her sefer böyle geldi vurdu yaşamama bir deniz
Aldı bir yaşamadan bir yaşamaya kodu nasıl
Al bir çocuk vardı o korkularda o gecelerde
Büyük ulu sular yudu beni çokum artık nasıl
Bir deniz size de gelir vurur elbet anlarsınız

F

Siz o gökleri görmediniz Asur'da
Kral yazıtı sularla Herodotos vakti, milat soğuğuna durur nasıl,
nasıl Met Kralı Urikos'a ırmak ötesi valiler getirir gösterirler, kim
bilir ne güzel gösterirler, durur sonra nasıl güzel Asur'larda özel
evlerde Akadca, kim bilir. İngiliz nesrinde kim bilir ne güzelsi-
nizdir, oyma put dökme put gibilerde o küçük harf haliniz Het
Dağları'na dedi
nasıl korkun
ben burda kalıp çay dağıtacağım yazıcı Ezra'ya siz ne ya-
pacaksınız ey falan

Siz o gökleri görmediniz, milat göklerini
Nasıl İstanbul defterde nerden bileceksiniz.

Virgül

Bu karanlık böyle yalnız kalmayalım.

Ur alfabesine vuran yüzünüz Mısır'da en çok Mısır'da bizim en çok olduğumuz sabah şeydiniz öyle güzeldiniz.

Duyduk Got Denizi'nden geliyormuşsunuz, Mısır'da parasız yediğimiz balığı, hıyarları, karpuzları kralın önünde tarihler kitabına yazdık çünkü Met, Fars kralları çünkü başkaları güzeldi

Siz benim konsüllüğümde geldiniz sabahtan şimdiye değin kaldınız, birtakım küçük denizleri taşladık birtakım denizlere aktık

Bu sokaklar ne güzel böyle bu sokaklara çıktık.

GALİLE DENİZİ

O kadın Yunanlıydı ama Fenike soyundandı o gece ilk
geliyordu ilk görüyorduk daha
Geçmiş ne korkunç yollardan bir onları anlattı durdu bütün
gece bütün sabahlara
"Beato Angellico'yu siz hiç görmediniz, Sanisiata Anuziata
Kilisesi'ni hele hiç
Beato'nun bir yedi ekmeği birkaç küçük balığı hep bir on yirmi
balıkları vardı
Benimleyken bu gördüğünüz resimleri bütün bu resimleri
ışıtacağını bilirdi er geç
Deri tüyü giyer çekirge yaban balı yerdi bir bu ikisini yerdi işte
hep nedense
Gördüm o da benim gibi Elam'dan geliyordu İzmir'e benim
gibi onunla saat altıydı
Onu ben kapıda bıraktım bakın on altılar yirmiler ne zamandır
bakın kapıda artık
Bakın denizin üstüne bu 16'ları 26'ları bu göğü o getirdi kodu
düz rakı şimdi hepsi
Siz onun Allah'ın sağına oturduğunu duydunuz bütün
bildiğiniz duyduğunuz da bu işte"
Böyle bütün gece konuştu bütün gece f bütün gece bindi on bin-
di yüz bindi baktık
Sanki çok suların sanki Yunanlı değil sanki Asur Truva İzmir'di
sanki sesi
Bunları dedi çıkıp gitti neden gelmişti neden çıkıp gitmişti
sonra belli değildi
Birçok soğuklara koyverdi ama bizi o birçok soğukları bilmem
niye sevdik
Pencereleri açıp otururduk biz pencereleri tutup kapattı tutup
her şeyi bir şey etti
Yeniden Beato'nun resimlerini açtı o en çok çiçekleri gösterdi en
çok güldük
Beytlehem ya da Erden Irmağı'ydı ya da hiçbiri değildi biz bile
değildik akıyordu

Petrus denilen Simon, herhalde Petrus denilen Simon denize ağ atıyordu çünkü balıkçıydı
İsa türlü hastalığı iyi ederek Beytlehem'de yahut Medice'de galiba türlü dolaşıyordu
Sonra büyük bir T çizdi ne güzel çizdi büyük bir T büyük kuşlar geçiyordu
Malta'nın vergi topladığı kentlerde belli dolaşmış belli bizi sevmemişti
A b t c d e h g k l m o p n b ş j k l m n b c s w n e r y Z
Bir sıkıntı mıydı bunlar onun yazdığı o geceye kadar hani hiçbirimizin bilmediği
Daha çok o Kudüs'lerden geç vakit getirdiği bir sıkıntı aşağı yukarı sonu Z
O gece birdenbire bir güneş bir güneş tam sabaha kıl kalalarda tam oralarda
Bir çocuğun bin çocuğun Efsos'tan o gece Sebt gününe Yeruşalim'e yakın sesi
Tabriye Gölü o gece ta uzakta kaldı Lübnan'dan da Keferhum'dan da ta o kadar uzakta
Bin yıl gelecek diye beklediğimiz biraz sonra gelecek saat altılar 366'lar gelmedi
Bin yıl öteden üçüncü S'den buralara bu sabahları Kudüslü hanımlar 300 getirmişler
Hep Beytsa'da da İzmir'de hep o en güzel incirleri denize hep üçüncü saatlere satarlar
Hep bu saatte Petrus'ta Andreas'ta İsa çağırsa da çağırmasa da sağlama balığa gidecekler
Ne yapsak bütün gemileri çocuklar İstanbul'a çekecekler doğruysa sonra bırakacaklar
Ne yapsak üçüncü saat üçüncü gün çabuk geliyor işte hep yere yakın Sevgi'lere
O gece bütün saatler beşi vurdu, bütün saatler bir iki üç dört beş Leyla'larda
O gece hep işte bütün bunlar bitiyor kötü nesir zeytinlik kötü T. bap 3 işte

O gece birdenbire bir güneş bir güneş tam sabaha kıl kalalarda
tam oralarda

Sunu

Ne zaman dinlediğinizde bir ses duyarsanız Elam gecelerinden
ben şimdi oyum
Hiç duymayacağınız bir sesle yanınızdan kim bilir yavaş yavaş
geçiyorumdur
Bilmediğiniz Sümer'de ya da Gudea'da bir beş bin yıldır bir o
kadardır kalıyorum
Şimdi Truva gecelerinizde ondan söz açıldıkça sizin gibi en
aşağı susuyoruMdur

ÇİVİ YAZISI
(1960)

1. Baskı: Ataç Kitabevi, 1960

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
Genel Kütüphane

ATIMI İSTEDİM EVİN GÖĞÜ GERİNDİ
(Rondo)

Atımı istedim evin göğü gerindi
Çin gülleri bir yerden ordan geliyordum
Öyle sular dağların üstüydü isminiz
Yeşil, o solukları gibi rüzgârların
Bir bin yıl rüzgâr değirmeninizde kaldım

Teb kralları gibiydim öyle yalnızdım
Bir çağda seni bu beyazlığında tuttum
Ak, sabah kalyonlarım hep gökyüzündeydi
Ben rüzgâr değirmeninizde kaldım

İşte ellerin o dünya kadar Akdeniz
Hansı, gecenin pancurunda Berk kuşlarım
Ey benim sığlığım eskim karanlığım siz
Yitik gülüşünün açtığı sular şimdi
Ben o gecelerde saçıydım çocukların
Bir bin yıl rüzgâr değirmeninizde kaldım

SİZ NE GÜZELDİNİZ BENİMLE BİLEMEZSİNİZ

Siz ne güzeldiniz benimle bilemezsiniz
A harfinden bir çarşı güneşi yüzünüzde
Helene uyruklu bir rüzgârdınız her şiirde
Benimdi, Ronsard'ın bir ülkesiydi yeriniz.

Şimdi kim bilir İstanbul'sunuz değilsiniz
Bir f'ydiniz Ônasya'larda o şey evlerde
Şimdi nasıl bir yalnızlık eser yüzünüzde
Uzun sular olur duymak gibi bir şeydiniz.

Şimdi h, şimdi M sesi ilk nasıl karanlık
İpek gibiydiniz iyisi mi anlatmamalı
Ben yokum ya yoksunuz bakın nasıl artık.

Şimdi bakın nasıl bir yalnızlık vuran benden
Şimdi şiirlerde benim yazdığım sıkıntı
Bayılırsınız bir rüzgâr oynatsam ülkemden.

BEN SENİN KRALLIĞIN ÜLKENE YETİŞTİM

Ben senin krallığın ülkene yetiştim
Kaldım gölge tanımayan güzelliğinle.
Her sabah büyüten denizimizi böyle
Gülüşlerindi o ülkede bilmez miyim.

Sen o çıktığım sularsın, zencim benim
Denize bakan evler gibiydim seninle.
Dur, geliyorum ellerin ne güzel öyle
Beni şey et gülüşlerini bekleyeyim.

Sen gittiğim o ülkesin varılmıyorsun
Vurmuş sonrasız nasıl en güzel sulara
Güzelliğin balıkları gibi İstanbul'un.

Şimdi her yerde ne güzeldiniz o kalmış
Yankımış denizlere öbür kadınlara
Dünyada sizinle İstanbul olmak varmış.

SİZ DEDİM DE F, O DENİZLER ALDI BENİ

Siz dedim de f, o denizler aldı beni
Sabah haliniz o eski suları geçtim.
Helene'nin baktığı denizlerde Paris'tim
Yeni sesler buldum, renkler, diller yeni.
Kral yalnızlıklarımda düşündüm sizi
O çok günler Çin denizlerinde gittim
Sular, güneşler onlardı karşılaştırdım
İstanbul gibiydiniz belki daha da yeni.
Bu denizler ne güzel böyle değil mi f?
Hayır siz o denizlere bakıp geçtiniz
Kaldı işte sonnet'lerimde olduğu gibi f
Kaldı a'dan z'ye bütün baktıklarınız.
Eski zamanda gelseniz ölümsüz olurdunuz
Benim zamanımda geldiniz ölümsüz oldunuz.

BABİL

Biz şeydik görmedik güzel trenleri Argos'ta, uyanır karanlıkta çay içerdik
İç içe odalardı Babil ihtiyar denizlere çıkardı köy Yahudileri, Yahudi Mordakay
En uzun beyaz Asur tüccarlarına Pers prenslerine, birlikte İs'e iner vergi verirdik
Daima güzel olan İs suyunda yalnızdık daima üç yüz kırmızı gül daima bir sarı ay
Bin yıl birbirimizi görmez akşama doğru erkekler saçlarını tarar kanala çıkardı
Biz ta dip odalara çekilir, kadınları kocalarından uzun boylu Mısır resimlerine bakardık
Kadınlar büyük bir kıskançlıkla kalçalarını gizlerler ama memelerini bırakırlardı.

BABİL ÇOK ESKİ BİR SOĞUKTU
BAYILIRDIK

Sen gelirdin yağmurlar falan yağmış bulurduk, uzun çağlar öyle kalırdık biz bize
Bir uzardı yalnızlığımız en uzak evlere gider denizle tanıştıktan sonra dönerdi
Bir el Doğu balkonunda bize Ön-Eleni gösterir sonra geyikler çıkar girerdik evlerimize
İç odalarda annemin halayıkları bana ilk Frik kralının Gordiyos olduğunu söylerlerdi.
Sonraları Katolik bahçesini sulayan bu kadınlar Babil'deyken hepsi aşkı bilen kadınlardı
Dünyada ilk kez bu kadar uzun sen öteki kadınların güzelliğini gölgeler bir seninle kalırdık
Böyle bir gecede atı, kırmızı boyayı buldular o gün bütün yalnızlığımız dağıldı

BABİL ÇOK ESKİ BİR SOĞUKTU
BAYILIRDIK

Biz ama hep seni beklerdik, adımın göğüydü göğün kimi sular
seni anlatırdı dinlerdik
Sen gelirdin senin artan güzelliğinden anlardık bir başka yerde
olduğumuzu
Bir gülü büyütürdük senin iriliğinde geldiğin denizlerin
uğultusuna bırakıverirdik
O gecelerde biz hep böyleydik ama sen hiç gelmezdin ki
dindirelim uğultumuzu
Hep böyleydin sen tam ölümden konuşacağız komazdın gelip
dururdun önümüzde
Yeniden dünyada bu kadar uzun bir daha hep senin
karanlığında kalırdık
O zaman dünyada Fenike diye bir yer vardı tam yatacağız
oradan gelirlerdi bize
BABİL ÇOK ESKİ BİR SOĞUKTU
BAYILIRDIK

Sunu

Bugün bin yıl sonra Yunan yalnızlığımda hep o şey ağzındır do-
laşır akşamlara kadar
İşte o hepsi gökyüzüyle dolu defterlerim beyaz Babil'de bir uzay-
da hepsi seninle karanlık
Mısır güneşinde o iç denizlerde şimdi bir safran her akşam sizi
sevmekten açar
BABİL ÇOK ESKİ BİR SOĞUKTU
BAYILIRDIK

TEB'DEKİ KRAL MEZARLARI İÇİN

Ve gidip durduk akşamüstü gibi ırmak kayıkları duran göğüne K'nın
Öyle yalnızdık ki (hiç bu kadar olmadım çok) bütün yol boylarında sarıydı ağzın
Bir dünyadaydık Sayda geçişiydi beyazlığının ıssız kentlerine İskit'in
Şimdi kim bilir bir gecedir sokakları yalnızlıkların yazılı o Ölüler Betiği'nin
Biz ne zamandır 22 sessiz harftik o sokaklarda bir karanlığı sürdürüyorduk
Gökyüzü gibi her yerde o uzak güzelliğindi senin birdenbire hep onu buluyorduk
İşte öyle tenhayım ki denizleri evin sağına, Doğu tarafına, Güneye koyuyorum
Bak ne güzel ev rüzgârları, Etrüsk kuşları geçti ben hâlâ hep seni dinliyorum:

KORO

"Gök! bu öpüşümün yaptığı kıyı ordan o kral mezarlarından sesleniyorum
Her gece Teb'de o ihtiyar denizlerde hâlâ bir şeydir uyanır esmerliğimden
Her gün yalnızlığımdır büyüyen sana doğru elleri gibi çocukların sevmekten
Öyle mutluyum ki mutsuzluğumda karanlığıma çılgınca daha bir uzanıyorum."
Ben şimdi böyle duruyorum ya benim ölümüm hep akşamüstüdür bütün kentlerde
Her gece bir gülü uyandırırım yüzünün denizinde sonra ölürüm ölürüm işte
Kim bilir o uzak ülkenize giderim yağmurlarınızda yıkanırım (yağmurlarınız güzel) ışır çızgilerim

Dur ben işte ölümü eskittim geliyorum ırmaklar ki bir gökyüzü
prensiydi evlerde
Hiç durmamış işte hep o güzelliğin bu, Avrupa'ya yakın
sularda ve küçük İskit'te
Bir gün ölürüm ben Teb üzerinde durur binlerce kayık durur
belki eski evlerim
Böyle bir gün ne kadar yalnızmışım ki denizlerde var dedim
karanlık karanlık
Bir uzayda ünüm seninle ışıdı şimdi onları açarım onları
korum kalır artık.

ALFA SUYU

Bıraktık, bırakmayacaktık biz o uzun suları, takvimleri 3 a, kapadık yaşamaları Çenk'e nasıl sevindik çocuklarımızı alıp önünde nasıl durduk
Büyük bir ulus büyük bir duvarın önüne geldi
a çağı
Akad'da
kırları bir severdi o bir severdi denizleri aklımıza geldi ilk taşı koduk. Uruk adlı Yahya geldi büyük Mısırlılar büyük Çin köylüleri geldi Uruk nasıl kurulmuştu en çok onu düşündük. Adamla karısı aynı adama giderlerdi, Teoko çobanları fır döner güç verirlerdi. İlk Urukça öğrendik bin yıl Çinceyi unuttuk, boyalı sırlı çanaklar güzeldi onları sevmedik.

Fenike denizini gördük
24 cadde.

Bu çok sevdiğimiz çağdı III. Salmanasar çağı Akad'da unuttuk bunu.

Uruk bize hep duvarı öğretti yedi kez yıkıldı yedi kez kurduk ama bir milat sabahı biz Çin'e döndük. Akhilleus ile Aias dama oynuyorlardı İskitlerde ne güzel oynuyorlardı, ama biz Çin'e döndük.

Siz Uruk yazısını görmediniz bizim düşmanlığımız Uruk'tan eskiydi. Uruk bize bir şeyler öğretemezdi anladık. Biz Uruk olmak istemiyorduk istiyorduk, tutup hep duvarcı olduk bin yıl çini boyamadık bin yıl çocuklarımızı bıraktık büyüdüler, ilk kuzey duvarını kurduk.

Irmağı düşündük bir ilkyaz ırmağın düşmanlığımızı azalttığını gördük bütün gücümüzle ırmakları kaldırdığımız hatırımda bizim ülkemiz büyüktü bir sabah düşmanlığımızı istediğimiz gibi yaptık Çenk ne sevindi, hiç istemediğimiz bir yerde o gök geçiyordu hiç istemediğimiz şeylerle,

Unutmam bir kadın balkonunda uzun uzun ellerini ovdu şey dedi şeyin eline alıp baktığı bu tutup ağladık.

bir gün Got kentlerine indik.
santur sesleriyle boş türküler söyleniyordu ne sevdik.

Senin dediklerin hiç değil aklımda.
sonra gene ırmakları getirdik ırmakları tuttuk düşmanlığımıza
bu düşmanlık lazım mı dedik ırmaklara baktık.
Urga en eski bir kent Çin'de, Çin'de her şey eski birçok sorular
sorulabilir işte biri.

Kimse buna cevap vermedi kim bilir biliyorsunuz.

Biz bir daha güzel olmadık
bilmiyorsunuz bizim ayaklarımız küçüktür
Hong-hu'yu görmüşsünüzdür ne güzel uyur
Si-king'de öyledir
ne güzeldik.

Sonra tutup Çin denizlerine indik
o en eski Çin denizlerine

duydunuz mu?

SAHİ SİZ Mİ GELDİNİZ SAKSILARIM IŞIDI

Sahi siz mi geldiniz saksılarım ışıdı
Güzel ağzın belli çarşılardan geçmişsiniz
Bunlar Akad'da öyle defterler, kitaplardı
Cumartesi işte ellerinizi değdiniz.
Usumda ben sizinle ne güzel gökler tuttum
Büyüttüm kiliseler gibi yalnızlığımı
Baktım yazılarıma, kentlerime görüyorum
Siz getirdiniz bu şey padişah akşamını.
Böyle bir karanlık, f'li öyle bir şeydiniz
Bize o sulardan bir o rüzgârlardır vurmuş.
Akad'da bir gül güler şimdi mektuplarda
"Bir haziranla bir başka eylül arasında."

SABAHLA NE GÜZEL DURDUNUZ AŞKIMA

Sabahla ne güzel durdunuz aşkıma
Yaşamamdan padişah uyanıyorsunuz.
Ne güzel bir kırmızı oluyorsunuz
Pis, yalnızım ben eş ülkende Elam'a.

Esmer, durdu işte vurman sularıma
Dağıldı Berk prensliğim görüyorsunuz.
Siz o kehribar çağlarda da buydunuz
Gökyüzüydünüz İngiliz akşamıma.

Her gün siz bakıncaydı güzel kentlerim
Büyük, çok sordular bana gözlerimi
Karanlık bir Sur alfabesi gibiyim.

Katolik gül, değil bu yalnızlık senden
Biz güzeldik kral yazıları gibi
Yalnız ben çok üşümüşüm epeskiden.

GÜNEŞLER, BÜTÜN O, DURDUM BİR DENİZDE

Güneşler, bütün o, durdum bir denizde
Bir ağa sabahta Menelas gibiyim
Hanlık sürüyorum yeni bir ülkede.
Seni gördüm, bir gül beyazlanıverdim.
Kim bilir bir ilk çağ göğündeydik belki
Bir bulut çarpıyor eski bir kalyona
Bir sabah dünyaya nasıl bakmışım ki
Geçmiş esmerliğim tay soluklarına.
Bu çağda Troya'da güzel bir sizdiniz
Sizinle korlardı yan yana denizi
Bir daha siz sabah gibi güzeldiniz
Bir gün gelir alır aydınlığım sizi.
Geçtiniz o kadar karanfil soluğum
Baksanız kim bilir ne güzel olurdum.

TROYA'DA SİZ SÖZÜ GÜZELDİ ESKİDEN

Troya'da siz sözü güzeldi eskiden
Baktım öpüşündü duran baktım bungun.
Benim şimdi Hitit çağı benim yorgun
Benim ey gök çılgın uzaklığın hep ben.

Büyük sularıma sen o hep geç gelen
Beni çıktığınız gecelere tutun.
Beyaz, kâğıtlarca gittiniz ya uzun
Güzelliğimde bir yarı geceler sen.

Ellerin bir daha sarı ovalarım.
Sesini dönmeyeyim bütün yalnızlığım
Bütün gök gök gök, o akşamlara kadar.

Güzel yalnızlığım işte dünya kadar.
Ne denizler gördüm hiç anmamışımdır
Bir sesim ben git git o binlerce yıldır.

İSKENDERİYE'DE BİR HOMEROS YAZISI

Denizi gördüm öbür denizlere bakıyordu
eee T aa uu SSe C nnn EEE eee

BEN UYANDIM BİR AŞK DEMEKTİ BU DÜNYADA
(Rondo)

Ben uyandım bir aşk demekti bu dünyada
— Sesin, bir gülü bırakmak gibi bir şeydi.
Karaydım, kâğıt gibiydim yaşamalarda
Adım görseniz her gün o denizlerdeydi
Bin yıl bir M sesiydim aşağı Mısır'da.

Ben vurdum sevilere belli değil miydi
Bin yıl seni açtım işte yalnızlığımda.
Ne zaman aydınlığında adım geçti miydi
Bir aşk demekti bu dünyada.

Bir zamanlar yalnızlık güzeldi Mısır'da
Seninle yepyeni bir göktü gidilirdi
Baktım mı, büyürdü bir zambaktı anımda
Şimdi bir gölgedir uzar ovalarımda
Böyle uyanırdım ya uyanmak değildi
Bir aşk demekti bu dünyada.

BEN ŞİMDİ BİR ŞİİRDEN GEÇENİM ÇOK ESKİ
(Rondo)

Ben şimdi bir şiirden geçenim çok eski
— Uyuyarak severek siz benim aşkımsınız.
Şimdi dünyada beni anmalara dursanız
Kim bilir denizi gösteriyorsunuz belki.
Görüyorum ne kadar büyük yalnızlığınız.

Durun beni daha ansıyın bir daha eski
Öylesine çok ki yenilensin sularınız
Ne varsa anımla genişleyen evrende ki
Bir şiirde şimdi yalnız

Sarı, hep aşktı açan benden bu dünyadaki
Çıplak daha uzun daha güzel daha ıssız.
Hâlâ vurur sizden bir yağmur gecede eski
Kalandı yalnızlığınız gibi rüzgârınız
O durduğunuz ön güzelliğim bir zaman ki
Bir şiirde şimdi yalnız.

ÜLKEM BÖLÜNDÜ BU ÖĞLEMİ SANA AYIRDIM
(Rondo)

Ülkem bölündü bu öğlemi sana ayırdım
Ben kentlerimi hep sana bakarak yapardım
Gecene derin kadırgalarımı bırakır
Öpüşünün o ıssız kentlerine varırdım
— Kleopatra bir gökyüzüydü geçmişte anladım

Sen ey benim uzak güzelim, Sur Krallığım
Sizden o gecelerde bir pencere açıktır
Hanlarım uyur, ben dünyada sana çıkardım
Ülkem bölündü önüm yalnızlıktır

Ben dünyada bir senin yalnızlığına vardım
Geldiniz, seninle bir ikindilerdi kalır
Ey şimdi denizlere açılanlar yıllardır
Kentlerim düzen yüzü görmeyecek anladım
Ülkem bölündü önüm yalnızlıktır

OTAĞ
(1961)

1. Baskı: Gergedan Yayınları, 1961

YAZIT, I

İşte A, D, Z, saçın gecesi.
Geç evim, ey benim eski zaman ırmağım.

Bir yerdeyim, oranı iniyorum,
İşte açık aynasındasın bunluğumun.

Ben size ne dedim rüzgârın atları
Ki oraya çıkıyorum.

Gelin durun benim eksenime
Vardır ölümün büyük evleri çıkarsınız.

I. BALAD

Ve bir çocuk büyük uykusunda İstanbul, Avrupa'yı uyuyordu/
Sesini koydu İhtiyar.
Şimdi eski zamanlarda civar yerler bizim göçümüzü bekler/ şimdi ne kadar güzel olduğudur sesin.
Kıl çadırlarımızı sôker artık yalnız ağzının yangınına durur-rum/Düşer krallar.
Yalnız ben ateşler yakarım // Eskir onüçaltmışdörtsıfırüç / Eskir en uzak at, resimlerin.
— Şu İstanbul neresidir? Gelirim seni, ellerini, içini // Bir geceye dururuz.
Çıkar uzun şövalyeler kral sulara, belki aşk belki değil belki yalnız benim.
Rum ve Ceneviz kadırgalarını yakıyorumdur belki, bir yerin düşmüştür büyüyordur Sonsuz.

Senin bir körfezindir anaforlanır önümde benim.

Ve biz çadırları kurarız belki aşk // senin surlu gecene dururuz
Yitik.
Bir balıkçıl seni uçar, bir göl uzun atlarını indirir kim bilir ne kadar yalnızlık.
Kalmaz gitmiştir Eşkıyalar, dağsı hanlarda ateşler sönmüştür.
Durur bir gemi çekik.
Biz senin kentine ağarız / Bir kadın uzun saçlarını açar ne kadar artık.
Ben seni çıkarım, belki o balkonları // çekilir odaları denizin / Bir yeldeğirmeni havayı döver.
Ey eski zamanları hatırlamak. Atlarını gökyüzünün Üçyüzbindörtyüzkırkaltı Bir isim.
Ben şimdi gecenin içinde bir telefon ben şimdi sana giderim herhalde/ Beyazlanır bir yer.

Senin bir körfezindir anaforlanır önümde benim.

Ve biz ağlarımızı atarız... İnsan bir yerden sonra hatırlamak ister denizi Ölü.
Uyanır 7. Uyanır bizim de dünyada olduğumuz... Bir uzak suya bakmak bakmak.
Senin vaktin bizim göçümüzü büyümektir, bembeyaz tutmak kulelerimizi, bir gülü.
Sen bir sabah uyanmak: bir suru bin suru kaldırmak: bir güneş saatini kurmak.
Uzar eski zamanlarda olmak! atlarımızın yelesi ıslanır, gecede kervanları buluruz.
Ağarız artık aşka herhalde oraya // ben taşbasması resimlerimi alır size gelirim.
Bir geceyi bin geceye çekeriz / Bu zamanlara geliriz: uzar ellerinin caddesi / Bir gündüzü durdururuz.

Senin bir körfezindir anaforlanır önümde benim.

Sunu

Ey şimdi dünyada olanlar! kadınlar erkekler, rüzgâra karşı o kürek çekenler!
Şimdi bir şiirde bir resim bir parça sabah bir parça akşamdır ne zaman baksam.
Bir çocuk bir göğü büyür, senin yanın sıra getirip bırakır / Bir su düşer Esmer.

Senin bir körfezindir anaforlanır önümde benim.

II. BALAD

O zaman çadırlar sökülür / bir çağdaş Yahudi ardımızdan göğü kapardı.
Sen gelirdin / Dağlarda yay çeken dağlılar yavaşça oklarını değiştirirlerdi.
O vakit yılların büyük gülü döner, bir kadın uzun kara saçlarını gerer bağlardı.
Alırdı yüzün beni. Ağızlarında ada çaylarıyla sömürge halkım geçerdi.
Hey kırlangıç! Kırlangıç! Akdeniz'deyken benimle gemilerdeydin sen / Artık burdayız.
O vakit bir gök süvarisi seni açar, beyazlığın esmer ülkeyi çağırırdı durmadan.
Benim ülkem duruktu... Bütün güzel kentler gelirdi aklıma ama ben bir senin göğünle kalırdım yalnız.
Bütün birleşik kralların gürültüsü iç surlara dayanır, herkes sıkılırdı benim yaşamamdan.
Çok ölüm gördüm ben... ve develer ve atlar hızlı hızlı solurdu, solurdu askerler.
O zaman ben şimdiki gibi öpüşünün dağınık ulusuna dururdum, dururdu benimle evler.

Koro

"Artık Leylalardayız, yalnızlıktan başka ne konuşulur? Kim ne konuşur?
Hey yalnızlık! Şu dağlarda yay çekenler olmasa pek çok şey hatırlardım muhakkak!
Kalsan kim bilir neler öğrenecektin, sıkıldın. Demek ki gidiyorsun artık.
Sıkılmak değil. Yalnızlık kurulmuyor görüyorsun. Hem bir yerde bu kadar oturulur."

O zaman bir yaprak o zaman atları bıraktık, o zaman ilk gökyüzünden sıkıldım.
Sen evleri görmedin, evlerdeki yalnızlığı nereden bileceksin? Akşamdı dağıldık.
Ben bir daha ulusumu toplayamadım; bir daha atlarımı görmedim, bir daha hiç yaşamadım.
Yeryüzü krallarını değiştiriyordu, seni düşündüm uyuyamadım, seni soydum artık.
— Iyi geceler yalnızlık! Iyi geceler! Buradayken ne güzel geliyordu sesin, ne çirkindik.
O zaman bu dünya döndü, benim deve tüyünden esvabım döndü; boylar halinde yaşıyorduk.
— Ey Firavun arabaları. Kır geyikleri ey! Bu dünya var ya bu dünyada biz hiçbir şey değildik.
O zamanlar yalnızlıklar sakalı gökyüzüne çıktım / Bütün düşük krallardık ve harp çalıyorduk.
Çok ölüm gördüm ben... Ateşler yaktım... Dağlar üzerinde muştucunun ayakları ne güzeldir.
O vakit ben bir karanfil koptuğunda duyardım, gelir dururdu bir Hazirandır bir İkindidir.

III. ARA BALAD

Kapanık! Kim geçti bu yerlerden böyle? Bu duvarları koydu, bu aynaları açtı?
Ölüm mü, kim bu beyazlık? Ki yavaş ki aptal ki esmer yürür durur?
Bu denizi biliyorum: Mısır papirüslerinin Gök-adamları getirip bıraktı.
Ben beyazım işte o kadar uzak. Siyah, senin bir yerindir ki durma vurur.
— Ey sokak şarkıcıları. Sevgi şölenleri! Sülünlerim, durduğum ölü deniz ey!
Olurdu ya senin bir ellerin; onu düşündüm geldim // seni döşeğinde aradım bulamadım.
Ben bazı sulara çıkarım bazı evlere *(Gittim seni ne uzun: Ölüm gibi bir şey.)*
Bu saçları bırak, bu Ağustos'u! Gal-köyü rengini hatırlar mısın? Ben hatırlarım.
İşte herkes: "Çin!" diye bağırıyor. Herkesler bir yalnızlığı, bir onu bağırıyor.

" — Ve Eden yolundan sular geldi kentleri yıkıyor."

Koro

İşte açık, korkunç uzun beyazlığım,
Deli öpüşüne, ey benim göklerim!
Kapanık onulmaz isli karanlığım
Eskidi ellerim uzun çiçeklerim.

Aşktı ellerimde bir uzak beyazlık
Çocukları gibi eski zamanların.
Her zaman gidilen bir yer mi yalnızlık
Bir nehir ağar hep yaşamaya yakın.

Sen ey dar yalnızlık, ezik eskil ayna!
Soyunuyorum pis, duyuyor musunuz?
Kapanık kapanık beyazlığım bana,
Ölü su, ağ artık vücuduma sonsuz.

İsli, yalnızlık! Bunlar hangi evler hangi yerler? Bu kapıları böyle kim kapattı?

Bu saçlarını bırakacak mısın? Yeter büyüttüğün yalnızlığı, artık burda dur.

Gel uzat geceme ağzını, deltama / Seni biliyorum hep bu denizlere bakmak sıktı.

— Sen ey benim en çok durduğum beyaz. Hangi sular böyle pruvaları aşan, ey?

Kapanık! Ben binlerce yıl Delta'da kaldım, anladım ölüm Nil'de uzun boyludur.

"Kayıkhaneniz duruyor mu? Bir kayıkhaneniz vardı sizin: toplanıp bağırırdık, bağırırdım.

Hani Cenevizliler sakal bırakırlardı? İstanbul'da kadınlar uzun boylu, U gibi güzeldi! Venedikli gemici hey?"

İşte her şey ölümü büyütüyor. *(Hani ölüm sözünü bir daha hiç anmayacaktım?)*

Kalk, büyük kente git: Sen artık sevmek oluyorsun: işte kimse sensiz edemiyor.

"Ve Eden yolundan sular geldi kentleri yıkıyor."

IV. BALAD

Bir sülün düştü Birdenbire yüzümüz eskidi Bir çarşı büyürken baktım durdu.

Barbarlar geliyordu Biz Kuzey uca gidip durmuştuk // Denizi hatırlarım şimdi.

— Ey bütün sizler, yoldan geçenler! Bir anda yalnızlık bir anda ıssız kalmak şimdi.

Unu getirdik: Aşkın havanın yerin hafifliğinde koyduk / Çok uzak bir saat A'yı vurdu.

Ben L. Gen prensi yazmanı Barbar akınlarını durdurmuş Tonyuk'u gördüm. Beyaz.

Bildiğiniz bütün yalnızlıkları gittim / Anladım ölüm gökyüzüsüz olmaz *(Gitti gitti kötü göğe baktı.)*

Hepimiz tezgâhtaki ipliği bırakıp gelmiştik, siz neyi bırakmıştınız? Hangi Ölüm-atı?

Hiçbir ölüm kalmaz, sicimler halatlar, eski zamanlar... "Siz mi? — Siz hiç olmaz."

İşte artık yalnız karanlık ve sıkıntı! Uluyun ey Tarşiş kadırgaları, uluyun artık!

Okumu aldım bir yere durmak vardı, bütün yerlere birden durmak vardı: Oraya durduk.

Koro

"Karanlık. Artık denizin vakti, artık bin yıl sabah gibidir Çin'den sinekler geldi.
İşte vapura beş dakika var. Galata ulusu yağmaya durdu. İnsan konuşmalı. Konuş, Siyah.
Eski zaman kralları dağları, gölleri neden yakarlardı? —Çıldırmışsın! Kimse böyle bir şey demedi.
Karanlık, Doğu'dan yırtıcı kuşu çağırdım / Şimdi bizim Başbuğumuz çıkar. Sabah."

Bir sülün düştü // Baktım ellerindi artık bir kanalı yavaş uzun tutan şimdi.
Tentelerimizi söktük, evin ağacın yalnızlığını aldık / Kim kim ne hatırlar artık. Çıktık.
— Ey Akdeniz pencereleri! Ey kadınlar! yel değirmenleri... Bitmemiş şiir! Bıraktık.
Bir kadın kapısının önünü süpürüyordu bir çocuk uyuyordu Bir yere gitmek vardı artık Çin gibi şimdi.
"Sizi niçin mi hatırladım Bayan N.? Biz yolculuk ederken iki takım otağ kullanırdık.
Ejder dağına çıkarken de mi öyle yapardınız? Oradan denizi her zaman güzel göremezsiniz."
Ben çekip gittim... Kapısının önünü süpüren kadını bir daha görmedim. Karanlık.
Siz Karnak yazıtlarını okumuşsunuzdur, ama barbarları Karnak yazıtlarına göre bilemezsiniz.
Ben gerisingeri döndüm, gerisingeri sıkıntıydı. *(Eski zamanlarda bizim yalnız beş vezirimiz vardı.*
En ünlü şairler Du Fu ile Li Bo idi. Şimdi şiirler her yerde yarım kalıyor. Yazık!)

V. BALAD

Ve biz kepeneklerimizi, Çin harmaniyelerimizi sürüyorduk... İlçeler duruktu / Boru çaldılar.
— Ey sen, denizden gelen, artık haritaları aç, işte suların kaynağına çıktık!
Bir yabanıl adadaydım, senin duvarlı ovama geldiğini söylediler, arabamı koştular.
Artık hiçbir barbar başkaldıramaz, gülleri kulağıma taktım, ağırdım artık.
Taşı göğü dediğin yere koyduk, bir Karnak yazıtına göre denizi iyice solumuza çektik.
Beyazdım artık bir İ gibi deniz kenarında / Beyazdı görseniz nasıl bütün lotüsler.
O zaman bir katı yasa yaptım: kalemi kâğıdı aynı yere koydum, ilk kez dünyada yalnız değildik.

Ben artık sana dururum ağar bir yer.

Ben bazı denizlere bazı ölümlere eğildim, baksanız kim bilir görürdünüz Lübnan gibi güzeldim.
— Sen denizden gelen, benim soyumu dağlarımı görmedin, dağlarda yaşamayı nerden bileceksin?
Deniz kenarındaydım, papirüsleri açmıştım, siz siz nasıl Hansız olabilirdiniz? bilir miydim.
Taşıyabileceğimiz kadar kadınları çocukları taşıdık; sen herhalde köylerde geceledin.
O zaman biz burada konakladık. *(Galata Köprüsü ağıyor, düştü düşecek. Düştü düşeceğiz.)*
O zaman Doğu'dan tuğlar geldi / imparatorluk ipeklileriyle dolup taştı evler.
Kimimiz denize gece kayıklarını indiriyordu, koyu kış atlarına koşuyordu kimimiz.

Ben artık sana dururum ağar bir yer.

Sabahleyin okçular ayaktaydı: "Sabah oldu," diye aralarında konuşuyorlardı.
— Ey sen, işte ala çadırlarımızı yeryüzüne diktik bilir miydin? Kim nerden bilirdi.
İlk bulutu koydum. İlk yalnızlığın üstüne oynadım, yalnızlık silkip atıldı.
Artık gecede her şey pırıl pırıldı, gecede her şey kral mühürleri gibiydi.
Sabaha doğru Güney'den falcılar geldi // Artık akşamdan öncedir krallığımız.
— Hey! benim atlarımı getirin! bütün barbarlara karşı duracağım, açılacak önümde kentler.
Böyle dedim... Baktım gelmişti, baktım en güzel bir şekilde hazırdı ağırlıklarımız.

Ben artık sana dururum ağar bir yer.

Sunu

Şimdi dağlarda kimi rüzgârları eserken görürseniz, bilin ki ben o rüzgârlarlayımdır.
Kentlerin birinde bir gülü suluyorumdur, bir bulut kopmuştur onu dikiyorumdur.
— Sen ey denizden gelen, senin yerinde kim bilir hangi denizler hangi yaşamlardır,
Ama şimdi dünyada bizden bir yerlere aşk gibi birlikte büyüttüğümüz bir şey vuruyordur.

YAZIT, II

Bir ilk çağıydı göğünün dünyada
Ben geldim senin som akşamını açtım.

Beyaz, bir yerdeydik hani oluruz ya
Alınmış sularım flavtalarım defterlerim.

Otağı topladık en eski bir zamanda
Vaktin neresiydi prenslerim mağralarım?

Eskir korkunç ben şimdi geçiyorum ya
Kuşlarım askerlerim hiyerogliflerim.

MISIRKALYONİĞNE
(1962)

1. Baskı: Dost Yayınları, 1962

"İmgeler anlamı, sözcükler imgeyi anlatır. Bir anlamı gün ışığına çıkarmak için imgelerden daha iyi bir yol olamaz; aynı şekilde bir imgeyi gün ışığına çıkarmak için sözcüklerden daha iyi bir yol olamaz. Sözcükler, imgelerin yöresinde toplanmalıdır, o zaman imgeleri kurabilmek için doğru sözcükler meydana çıkar. İmgeler anlamın yöresinde toplanmalıdır, o zaman anlamın kurulması için doğru imgeler meydana çıkar. Anlam imgelerle aydınlanır, aynı şekilde imgeler de sözcüklerle. Şuraya varıyoruz: imgeleri aydınlığa çıkarmak için konuşan imgelere uzanır, bunun sonucu olarak da sözcükleri unutur. Bir tavşan izini izleyene benzer bu; tavşanı yakalayınca, izi unutur. Ya da ağla balık avlayan birine; balığı yakalayınca, ağı unutur. Demek ki sözcükler, imgelerin sesli izleridir, imgeler anlatımların gözle görülebilen ağlarıdır. İmgeler bir anlatımdan çıkar, ama insan kendini imgelerin akınına bırakırsa, bunlar doğru imgeler olamaz. Aynı şekilde, sözcükler imgelerden doğar, ama bir insan kendisini sözcüklerin akınına bırakırsa bunlar doğru sözcükler olmaz. Böylece anlam ancak imgeler unutulunca yakalanabilir, yine ancak sözcükler unutulunca imgeler yakalanabilir. *Anlamın anlaşılması, imgelerin kıyılması koşuluna bağlı, imgelerin anlaşılması da sözcüklerin kıyılması koşuluna.*"

Wang Bi (226-249)

İHTİYARİNTİHARIRMAK

Kalıyordum artık ölümden konuşacaktık / Kalıyordu bir siyah bir 3.
Bir beyaza girdim.
(İşittim bir vadiye rüzgâr iniyordu / bir bedevi
hisarlarını ateşe veriyordu / sen gökleri sağ elin
yapıyordun

Ey Bayan F,
— ve kasabalarda ses yoktu
bir körfez ölümü büyütürdü.)

Sen geçiyordun, nalınlarında deniz suyu bir ormanın saçlarını uzatıyordun/

Gökyüzüne indim.

US ÇARŞAFI

geçiyordu soğuk tüccarları, bunalım tüccarları majesteleri-nin sakalı, tüccarlar tüccarı deniz tüccarları / 4, 6, 8 / alplerin ötesindeki galya / kral yolu ramses II / daha ağaçlı bir dünyada XII. paris kralları / küçük bir barbar kenti u n c h e u v r e i l a s s i s / krezüs ve lidyalıların sonu

(Şimdi kim bilir deniz kenarına çıkıyorsunuzdur) altı büyük ev / bir kadının göğe yazılar yazan elleri O MON REINE OBSCURE /// seni sevmekten uyandı roma / sonra giridin vergisi / libyaya uçan güvercin, çeliği sakıza ilk getiren glagus, kral ay /(yorganlarım tütün kokuyordu) yunancada teb adını alan kent, epitaphe of a dog – ıssızlığımdaki bir çiçek / sarı uygurlar

MISIRBALIKLARI prenses nefertiti / cebi kuş üzümüyle dolu izmirli tüccar ///. mısırkalyoniğne (devam)
baktım geçiyordu

durdum isyana bir beyaz bir esmer

KENT

Sizi gördüm denizin evinde. Akşamüstleri gibi güzeldiniz. Bir balık su değiştiriyordu. Yeni yeni bunalım duvarları çıkıyorduk her gün. Sıkıntımıza giriyordu adın. Büyüttükçe: artıyordunuz.

— Gökyüzü duyuluyor, dedim.

Baskının sessiz ülkesine vardım

Seni yürüyorum.

PAVURYA

Göğül odasından bir pavurya başını çıkardı
— Sol ne kadar uzak, dedi.
libya sefine beyoğlutaşı / bir deniz ermeni gerindi. Bir 3 eden 2'den daha gerçek bir I yoktur, dedi Forneret. Pavurya gidip göğün hendeğine ağdı.

Ben yalnızlık doluydum. lo'ya verdim ormanlarımı. Sarı ağzı sularımı aldı durdu. Sen geçiyordun, korkuncu, cinneti denemek istiyordum. Yanında arka pencereler gibi çıkıntılıydı ermeni esmerliğim.

Çıplak, sıkıntılı bir hıristiyanlıktı çıplaklığımız.

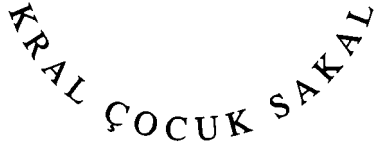
— Su uyuyordu güzel ve iri.

Sabahın ışıklı suyuna demir attı sefine. Bunalımın güzelim elleri boşlukta kaldı. Denizin pencereleri sürgülüydü / Ben seni bekliyordum

Bir uzun taşlıktı gözlerin yahudi evleri gibi.

g

Bir yerdeyim ceneviz eskimiş
Denizin sofalarında enuzakyosunları aralıyorum
Gecesafranlarımı, suikindilerimi açıyorum. Seni görmemiştim işte çıplaktık.
karanlıktı

Gecenin pancurlarını açtım.
Bir yerini dönüyordum, durma oranı yaşıyorum. Eskitiyorum eskitiyorum kalıyor ne kadar güzel olduğuN.

HAN YÜ YAZITI

Bir Çin erkeni yaşadığım evin üstündeki gök.
Hey, sıkıntının pencereleri! Beyazsakal. Sığınaklara girin!

Benim ülkemin güney sınırına yakın bir deniz sık sık
kabarmakta.

Ölüyor musunuz, büyüyorum?
Sabahın kuyruğunda sizi bekliyorum.

İyi dedim az sonra sevgiye girdik. Kırmızı, rüzgârın elleri.
Çou dukası beyaz.

Hey, yağmur! Doğa, hey! Girin sığınaklarınıza!

Baskıyı yazacağım.

KARTACA

sizi ölüyorum, bir deniz oluyorsunuz, açıyorum / bir ata biniyordum okulun 'Paydos çanını çalıyordum denizde' konaklarımı yalınayak seslere bırakıyordum.

sizi bilmem ben kartacaya geldim kalırım

böyle sesinleyin gittim, bir yalnızlık olan geceyi açtım // defterlerimde ilk gemilerin dolaştığı denizlerdi aşk, ilk kayıklar ve gemiler,
sevdim bir uzak

'den gelerek sana,

giderek seni/

bir ağacı topluyordum / büyüyordum güzelliğini,
sizi ölüyordum

kartaca'da olmak iyi, kalır rüzgârlarım

MARBLE ARCH

Siz mi Bir Münih yağmur.

DELTA

deltaya indiler o eskiden saçları uzayan kadınlar
kelt uzun egemenlikleri kuzeyuç egemenlikleri / uygarlık tecim gerisinde ve kayser gerisinde o denizlere, lu devletinden bayan wen-ciang'ın güzel uzaklığının mercurus göğüne / o benim dediğim

göğün sarayı çarşılara /// en çok oralara, yahudiyeye X o kuşların çizgili uçtuğu göğe, kuzeyuca / çok geçmeden de bizim buralara döndüler
bizim buralarda bir yağmur bırakırdım // o bir deniz gibi duran şimdi bizim kayserimiz minos'a,
iyi dedim dışardaki gökyüzü /
ay arabası /

sonra büyük kargaşalıklar çıktı

,

durmuş denizi ölçmüştük
ve hâlâ oralarda adım güzeldi / durmadan bir ilkçağ göğünü ararlardı / annemin resimleri yalnızlığına ve sessizliğine varırdı
ve oradaydım ben bunluk günlerim sabahlara kadar beyaz sabahlara kadar ben

kelt'in güneyinde büyük bir deniz vardır
oturdum uzun uzun yukarı baktım

II. RAMSES

... ve side de olmak yok. Çin.
Çünkü artık çoktandır gerçek bir Kayser yok.
— Ey yahudi
evi!
(Hep bu ölüm sözü)
Eski zamanlarda da işsiz gezenler çoktu /

Bekçi, geceden ne var?

II. Ramses çadırında bir sūvari uçurur.

Ben gelirim ta uzaklardan toplarım.
Bir atlı denizden ayrılıp sana gelir.

ف

Belki aşkların duyduğu

VE

mısır krallarını sedra uzun egemenlikleri, hiyeroglif egemenlikleri, uygarlık tecim ve kral gerisinde / kent tarih baskı dağlarında, bunluk taş kaynaşmalarından, kent herodotos oldukça frikya fenike ırmakları, yani kıyının bulunan ülkesine, (fenike elverişli A) tarih şehirlerinde,

bir meydana ülke fenikeliler fenike karışıp kurdular

kurdular çıkmıştır mezopotamya büyük kent lübnan çok ağaçlardan

büyük altından, M.Ö. 1200 bugün yaşadılar

eskiden, tarihinden devletler özgür egemenlikleri gemiciliğe vardı

tarihi sonra / lübnan şehir zaman devletleri zamanla sayda yapılırdı

işte bu ve

,

ayrı ayrı beş prensliktik ve akşam ol yordu

ÂŞIKANE
(1968)

1. Baskı: de yayınevi, 1968
2. Baskı: Adam Yayınları, 1982

"Sex contains all." – *Walt Whitman*

ŞİİR

Sarı, o Çokgüzel, giriyor kentime
Koyuyor sesini balıkçıl ve yalnız
Nehirlerleyin o, yavaşça etime.
Kırmızı, karışıyor ağızlarımız.
Göğü, bir ormanı gidiyoruz. Uzun
duyuyorum bunlar kirpiklerin. Buğday.
Sonsuz Temmuz yüzün, o intiharım. Bunlar oraların, Ey Aşkyüzlüm benim,
Ey.

Bir aşkı gitmek var, şimdi sen osun
Cinselliğimizi büyütmek büyütmek
Dağlamak çıplaklığımızı göklemek.

Böyle seni suya göğe tutuyorum.
Seni artık korkunç karıştırıyorum.

— Uzar şimdi bizden bir gece Upuzun.

LEDA İLE ZEUS

Cinsel, uyuyor ellerini yüzünü
Leda kapanık öpüşlerime benim.
Bırakır vücudunun bir yerini Kim
bilir şimdi nasıl. Kapar gündüzünü
sonra bir zaman krallığıma,
suskun.

— Bir kış denizi sanırım saçlarıydı.
Gelirdi ya hep oydu artık. Çılgın
boyuna yenilerdi bizi al bir tutku.
Hep nehirleri bilen ağzı sarıydı.
Genişlerdi gök her öpüşümde. Eflatun.
Böyle diyordu, Zeus, eğilmiş uyku-
suna kösnül ve çırılçıplak Leda'nın
Şimdi onların (al) sevisidir herhalde
Bu kadar uzun büyüyen şiirlerde.

KRAL SU

Bunlar senin aşkının konaklarıdır
Sen uzun Haziran uzun ormanıma

Senin şövalyelerinin mızrağıdır
Çatan silahlarını geceme benim

Sen gelirsin, artık nasıl yalnızlıktır
Islanır süvarilerim, kulelerim

Şimdi yüzünün neresine uyanır
Kim bilir o kuzgunlarım uzun ağır

Senin aşkının kapanık şafağıdır
Süren o atlarını önüme benim.

ÜLKE

Şimdi senin aşkın büyür, uzak, bungun
öğleme düşer. Karanlık, gelirim ben
vurur surlarıma aydınlığın. Uzun.
Şimdi bir beyaza ağmak artık sen,
ve,
kapanık bir gülünü koymak sessizce
yanına intiharımızın. Bir sıkın-
tıya bir göğe durmak sonra gizlice
Eskil.

(Sen ey hansı, uygur yüzü aşkın
Koşan yalnızlığın atlarıyla Beyaz.)
Şimdi ben mızrağımı isterim. Atı-
mı çekerler ülkene bir deniz vaktı
Ölü. Kalırım artık Yılgın Unulmaz.
Şimdi senin iç denizlerine çıkar
Beyaz gülü yıkıntımızın. İhtiyar.

SEVİ

Beyazdı. Beyaz bir su, kocaman, eski
Düşendim ben öpüşünün balkonların-

dan. Vurmuş göğüme yatıyordu Çılgın.
Ağzı durma çoğalan bir şeydi sanki.

Yiniydi, yininin ülkesiydi belki
Krallığım artık benim. Aptal. Dalgın.

Beyazdı aşkım benim, beyaz bir yangın
Etimde gergin dururdu.

Hanlarım ki
beklerlerdi gecede beni. Dağınık.
Korkunç, uzar saçının sokağı artık.

— Ben eğilir bir daha öperim seni
Bir daha saçların karanlık.

Seninle
şimdi bak bir aşkı koyuyoruz Yeni.
Çoğul uyanırsınız artık benimle.

BEYAZ

Beyaz,
uyanır bir uykularda şimdi
Ağar aşka, herhalde oraya, yıkık.
— Büyük, geçerdi sûvarilerim (Şeydi
ôpüşünün bir safranıydı Kapanık
düşen seninle şiire siyah, çıplak.)
Durur dun tenha ağzın gecede Islak
Büyürdü ellerimiz ve her yanımız.

Şimdi sizden ince otlar büyür. Issız.
Duyulur bir uzayda çağrısı etin.
— Kalmaz dôner sûvarilerim Kırmız-ı.
Sessiz bir yere doğru kayarsın artık.
Bu karanlık belki de odur ellerin.
Uyanır, Beyaz, şimdi gecede yalnız
Koyar o ağzını ağzıma Karanlık.

AV VAKTİ

Öndeyiş

(Ey sen! Ve ey çay saati.) Uyanır ev. Halayık çayı döker. El şekeri kor. Bütün eller şekeri kor. Bedevi saati kurar. Sallanır incecik köprüsü Bey'in. *Kalenin kapısı gıcırdar. Bir kız bir kızı uyandırır.*

.. ve Bey iner seni öper. Yavaşça sallanır ev ve yok.

Çocuk kâğıt gemilerini bırakır. Gelir çayı bekler.

+

Uzaklara gider yüz.

I

AV

Adamlar ava giderdi. Ellerinde kuş tutarlardı. Kadınlar konuşmaz, adamları beklerdi. Çiçeklerle dönerdi adamlar. Kuğular avdan dönen adamlara bakardı. Yanardı ocaklar. Kadınlar oturur bir kitabı dinlerdi. Kuşlar, çiçekler dinlerdi kitabı. Bir tavus resimde gibi dururdu. Bir Ortaçağ penceresi içerden açılır, içerden kapanırdı. Sonra bir adam gelir kadınlara hesap öğretirdi. (Kadınlar o zamanlar hesap bilirdi.) Bir köpek olanlara bakar, sonra giderdi. Sonra süvariler gelirdi. Savaşı kimse düşünmezdi. Savaş yalnızlıktı. Hiçbir eve giremezdi. Kızların elleri ayakları vardı. Yahudi bir rahleye oturur, bir kız girerdi. Bir kız öbür kızlara bakardı. Adamlar kadınların ellerini tutardı. Kadınların yüzleri hep uzundu,

uzun
ince bir yüz
resimlere girerdi.

O zamanlar Amerikalılar yoktu. Kadınlar içlik giyerdi. Açık saçık bir şiire başlardım ben ve bitiremezdim.

Sonra,

kadınlar resimlerdeydi. Kimse evlere girmiyordu. Ava çıkılmıyordu. Ama avdan dönülüyordu. Bir kitap hep açık dururdu. Bir pencere gökyüzüne kapanırdı,

(görürdük).

II

KADINLAR

İlk kadınlar karşılardı onu. İlkin bir kadın memelerini doğrultur, sonra bütün kadınlar memelerini doğrulturdu.

Uyurdu adamlar.

Ben oynardım. Ellerimi ağzının kıyısına getirip kordum. İki pazar kayığı denize iner. Sonra oturup onu beklerdik. Bir kadın yanıbaşımızda yıkanır. Ben yıkardım kadını. Çizgilerini alır giderim. Kadın kalçalarını tutar senin. Kapılara vurur o. İpince.

Dışarıda bir atı koşarlar

bembeyaz

bırakırlardı.

+

Neden sonra gelirdi o.

Siyah.

III

SUR

(a)

Yukarısı yalnızlıktır. Surlar kapar surları. Koyunları, ipeği, arap kırmızısını kapar. Tecimen ipeklerini kor gider. Gergefler gerilir. Kızların incecik yüzleri çıkar. Bin zülüflü oğlan surun kapısını tutar. Çalgıcılar girer. Bıyık burarlar Padişaha karşı.

Uzakta kalır ada.

Bir ipek suya düşer. Üç Bey gülerdi. Bize bakar gelirdi.

(b)

İner Kraliçe,
epeski.
Bir şey iner
onunla
sarı
aşk gibi.

IV

ÇOCUK

(Kadınlar aşağıda çok aşağılarda kalırdı.)
Bağlar bozulur. Bir oğlan uzun,
ayağını
ayağımıza kordu.
(Ağaçlar, bir su, bir suyu geçer. Siyahi, aynayı, nakış sepetini getirir. Koyunların tüyleri kırkılır, taranır. Bir kadın balkonla sevişir. Kalyonlar girer.)

Çin.

O bir kitabı açıp okurdu. Bir pencere bir pencereden bakar. Bir zenci resimle geçer. Bir uyku balkona yaslanır.

+

Çocuk bir kanalı alırdı hep.

V

ADAMLAR

... ve adamlar oralarını alır donanmaya katılırdı. Çıkardı sonra Padişah. (Birden bakıyorum ellerin değişik.) Padişah bağdaş kurar oturur. Senin ayakların gider. Giderdi gecede. Sonra o adam uzun,

güzel

seni alır. Sen.

Padişah hep oturur. Bakar. (Bir kıpti gider ipi okşar.)

O adam seni bırakmaz. O adam güler. Ayakların var ya senin (hiç olmadı ayakların senin) yaslanır göğüme benim. Padişah çıkar. Donanma durur. Belki hiç çıkmaz. Padişah. Zayıf. Hiç çıkmaz ip cambazları, çadırlar ve köprüler, havada tabak çevirenler hiç çıkmaz sıkılmasın diye canı Padişahın. *Ben seni nerelere götürebilirim? Nereler orası? Bir araba içinde kesik kanlı bir el belki. Belki kadırgalara, kalelere ateş veriyorlar ve biz yokuz.*

Ve Padişah çıkar. (Otobüsler durur.)

VI

Bir kadın bir kadının ağzını alırdı yukarılarda.

VII

AKIT

Dôl gerinirdi. Dünyaya yeni gelmiş gibi gerinirdi. Bir su bırakırdı ilk. Gür. Kaygan. Öbür suya doğru kayardı. Sonra bir denizanası gibi açılır, sarardı öbür suyu. Dalgalanırdı öbür su. Dalgalanır kalırdı. Neden sonra sabunla yıkanmış gibi dönerdi.

Ölü, düşerdi sonra.

Geçerdi kızlar. Adamlar bakmazdı. Geçerdi basıp. Sarı kalırdı o tahtalarda ve çıkmazdı.

+

Ben bir çocuğu alır giderim.

VIII

BEN

Aşağılarda beyaz bir haçı taşıyorlar. Çocuk Muhammed gülüyor duvarlarda. Kara güzel devesinin üstünde kuşlara yem veriyor. Üç kat dört kat evler. Kemerli, küçük, pencereleri, duvarları yok. Balkonları sarı. Ve yataklar beyaz. (Yataklar her çağda beyazdır. Bizim çağımızda da beyazdı.) Çok ağlanırdı. Kış şerbetleri gelir, gülsuları serpilirdi. Ve eşekler develer güzeldi. Bir Arap kızları toplar soyardı. Kapardı kızlar önlerini. Bir resimde Zeus, Europa'yı kaçırır, sonra düzerdi. (Adam kitabı ne güzel tutardı. Melekler gelirdi, inmezdi.)

Ve dip odalarda sevişilirdi. Kadınlar aralarına kimseyi almaz, sevişirlerdi. Daha bir büyümüş inerlerdi aşağıya. Bizim beyaz bir yönümüz onları çekerdi. Belkı senın ellerini severlerdi.

Ben zayıftım. Ayakta duramazdım. Bakardım. Bakardım ve zayıftım. Yeni ve hilali bir gömlek giyerdim. At hep kapıda beklerdi.

Büyümüş inerdin sen.
Büyümüş bakmamdan.

+

Çıkardım ben.

IX

SEFİNE

Bir akşam av biter. Sefine çıkar. Kalyonlar durur. Üç Bey attan iner. İner keklikler, doğanlar, kuşbazlar. Fişekler, donanma. (Bir adam ölüyü güldürür.) Bir sülünü alır gider Kraliçe. Adamlar avı dağıtır. Ateşi açar oğlanlar. Ve kadınlar kâğıt gibi bir rüzgârı bırakırlar. Kadırga durur. Helva lengerleri gelir. Av kokar. Göğü kor gideriz. Birden dolar ev. Ev çekilir. Çıkar çadırlar. Bir adam avı kor. *Ne güzel bir çocuktur av. Ayakları çıplak.*

Ben kalyonları ateşe veririm. Gelir diri kokusuna dururum etin. Gerilir et ve bekler. Bakır sahanlar ve pirinç durur. Kuşlarla gelir kızlar. Kızlar kanalı geçip gelir. Ellerini ateşe tutarlar ve çekmezler.

Sen boyuna bir merdiveni çıkardın ve boyuna inerdin.

Av kalkar.

X

Sondeyiş

(Ey sen! Ve ey...) Ölü gelir akşamı kor. Bakarız biz. Siyahi, lambayı yakar. Çıkar kızlar. At kımıldamaz. Ölüye solur. Gök girer. Halıları toplar. Kızları çağırır. El sayfayı kapar. *Sesler aşağıya iner. Evlerin içini dolaşır, gelirler. Bir testiyi kaldırırlar.*

O sarı durur. Tırnakçı gelir, **Padişah**'ın[1] *el ve ayak tırnaklarını keser.*

Ölü sıkılır. Karanfili iter.

Bir kanalı inerim ben.

Paris, 1964

1 Ölünün

SIZ

Size baktım. Sesin eski ve yalnız
Sizi soyuyorum. Büyük ağzınız.

Gözlerinizi alıyorum. Gözle-
riniz Ortaçağ. Kocaman ve ıssız.

Alıp ellerini beyaz diyorum
Beyaz çıplak etin, oralarınız.

Oralarınızı açıyorum. Gök-
yüzü, ağaçlar gibi kokuyorsunuz.

Uzanıp sesinizi alıyorum
Sesiniz! İstanbul. Elgin. Sonrasız.

Dik bir suru çıkıyoruz. Bir attan
iniyorum. Beyazım. Beyazsınız.

Sunu

Sonra ben bütün gün dolaştım durdum
Bu gazeli yazdım belki duydunuz.

ÇIKRIKÇILAR YOKUŞU

Ve yüzünü alıp çıktım. Öğleye doğruydu
Çıkrıkçılar yokuşuna yağmur yağıyordu

Ellerin ellerimde sessiz yürüyorduk ve
Kapkara bir oğlan durma bize bakıyordu

Tuhaf uzun bir sokaktı ve ben susuyordum
Bir kız memelerini bırakıp gidiyordu

Âşıktım ve hep seni soyuyordum aklımda
Bir adam çarşıyı üstümüze kapıyordu

Kadınların kızların ardından gittim durdum
Öptüğüm yerlerin içimde durulmuyordu

Üç kez yokuşu indim çıktım boncuklar aldım
Kocaman kırmızı ağzın ki hiç bitmiyordu

Akşama doğru bir aşçı dükkânına girdim
Sana benzeyen incecik atlar geçiyordu

Sonra birdenbire büyük bir sessizlik oldu
Bu dünyadan İlhan Berk geçti dedim yürüdüm.

ÂŞIKANE

Geceye hey dedim Bir bulut beyaz aydınlık
geçiyor ve ben gôrüyorum Belki yalnızlık

Kâğıt gibi bir kadın sana bakıp gülüyor
Demek sen daha güzelsin gôkyüzünden artık

Sokakları bembeyaz evleri geçiyorum
Bir koşu bır rüzgârı alıyorum Karanlık

Bir kenttesin ve var ta ne zamandan beri
O zamandan trenler evler geçiyor Kapanık

Aşkın ki hiç durup dinlenmek nedir bilmiyor
Aşkın ki anlatılamaz ihtiyar ve yıkık

Nice nice yaşamalara açılmışsındır
Nice yaşamalar ki kalmıştır yarım buruk

İşte Adakale Sokağı'ndayım ve birden
Benim işte dünya kadar güzel ağzın artık

Durup bir yıkık aşk dedim İlhan Berk bir yıkık
aşk Şimdi o şiirlerde senden kalan ancak

KIYI

Ey dirliğim eskiin tükenmezim sen
Göğüm İstanbulum değişmezim sen

Seni soyuyorum uzun geceler
Duyuyor musun Vazgeçilmezim sen

Korkunç ağzın gelip beni buluyor
Görüyor musun Ey yerilmezim sen

Vücudun ki sabun gibi kayıyor
Biliyor musun Ey eskimezim sen

Yaprağım sığlığım beyaz som gülüm
Aşkım kıyım yenim İlhan Berk'im sen

AŞKYÜZLÜ

Aşkyüzlü, eğilmiş, suya bakıyor
Beyaz, uzun boynu suya çıkıyor

Bir rüzgâr Eski zamanlar gibi bir
rüzgâr Ağzının gülünü yoluyor

Sesi, o al sonsuz imgesi aşkın
Geceme geceme gelip vuruyor

Sanki bir şiirde soyunuyor ve
Çıplaklığı bu kâğıda çıkıyor

Uzun, asi beyazlığını sonra
Bu sayfaya bırakarak gidiyor

HAZİRAN

My love is like a red, red rose
(e.e. cummings)

Kırmızı kırmızı bir güldür aşkım
İnce yüzünüzde. Kırmızı. Korkunç.

Kor sevişmemizden deli bir yalım
Koyuna sevdanın. Kırmızı. Korkunç.

Karanlık, büyür büyür benim aşkım
Gecenizde sizin. Kırmızı. Korkunç.

Vücudunuza, ağzınıza iner
Gezer etinizi. Kırmızı. Korkunç.

Kalır bir gün bir krallık olduğu
Güzelliğinizin. Kırmızı. Korkunç.

ŞENLİKNAME
(1972)

1. Baskı: Yeditepe Yayınları, 1972
2. Baskı: Adam Yayınları. 1982

NİGÂRİ

Nigâri, bir kâğıdı bir kalemi sevdi. Padişahları gördü Galata'dan. II. Selim'le ava çıktı.

I. François'yı, V. Charles'ı çizdi.

Büyük dedesi gibi satranç oynadı. Bir deniz kitabı yazdı. Bulunamadı.

Karanfili sevdi. Bunun için Barbaros'un, II. Selim'in eline karanfil verdi.

Kanuni'yi, I. François'ya yazacağı mektubu düşünürken gördü. Kanuni onun için düşüncelidir. Gezdiği yerde yeşil bir dal vardır.

Padişahların yüzünü sevdi. Yavuz Sultan Selim[1] önünde bir elma gibi durmasını bilmedi.

İhtiyarlığında tanıdı Barbaros'u. Bu yüzden yeşil bir göğe bakar.

Ummanı dolaştı. Şiir yazdı.

Her sabah oturur kalemlerini sivriltirdi. Onun için eli hiç titremedi.

Neden sonra yeryüzüne bir Nigâri tavrı çıktı.

1 Yavuz Sultan Selim sıkılgandı. İstanbul'a gizlice girdi. Okurken gözlük takardı.

Artık Kanuni hep düşüncelidir. Doğan burunlu, seyrek dişlidir. Resimdeki gibidir.

II. Selim sarı pabuçlar giyer. Bir taşlığa basar. Ava çıksa bir adam sağ eliyle hedefi tutar.

Barbaros ne zaman arkasına bir şey giyse açık mavidir. Elini kaldırsa, otursa resimdeki gibi oturur.

Bir kâğıt üstündedir artık V. Charles. Başka hiçbir yerde de olmayacaktır.

Yavuz'un boyunu hiç bilmeyeceğiz.

Şimdi bir kuşbaz dursa, bıyığını bursa, yürüse, Nigâri tavrında yürür.

Şimdi Galata'da bir XV. yüzyıl denizi Nigâri'nin boyalarına giriyordur.

Sıkılıyordur bir kalem bir fırça bir kâğıt.

KARADENİZ

İşte Karadeniz üstüne bildiklerimiz:

Bir içdeniz. Bütün içdenizler gibi de yalnız bir sudur. 41-47 kuzey enlem. 27-41 doğu boylam.

Kuzey yarımkürede bir çıkma. Bir dipnot. Ölü Selçuk kentlerine girer.[1] Sığ. Sıkıntılı.

Güney Bug önlerinde mavi. Saint-Georges ağzında paskırmızısı. Durağan. Bir kolunu sessizce Akdeniz'e atmıştır.

Sanki sülüs bir yazıdır. Karahisari'nin elinden çıkmıştır. Anakaraya vurur. Ürkünç. Soğuk. Asi.

Herodotos'tan beri var (Herodotos mersinbalığından söz ederken Karadeniz'i anar). O zamandan "muzlim" bir denizdir. Süryanice betiklere çıkar. Dikey bir çizgi çizip, Kerç'e ve Dinyeper'e.

Yunan, Roma yazarlarının evlerinde durgun, sessiz. Bir ikon: Haçını düşürmüş. Üzgülü. Çalap işi.

Görmüş geçirmiş bir deniz, Batlamyus'ta. Arap, İranlı coğrafyacıların elinden tutar. Cihan haritası'na girer İdrisi'nin. Taşbasması. Dairevi.

Özdeğin Gizemsel Tarihi'nde yorgun,
kaba,
çirkin

Bir biçimci. Çelişmesiz. Kalımlı. Dural. Ölüme sık sık şahbeyitler düşürür. Usa arkasını dönmüştür. (Us bir frengidir mi der?)

1 Ölü Selçuk kentlerini gördünüz mü?

Büyük yaşıtı Hint Okyanusu gibi uzun boylu. Eksibeli. Eski bir Euksinli. Yemeğinde bulunmuştur Fatih'in, patrikle. Karangat çağını över. — *Beyaz Denizle ilk temas diye mi?*

İhtiyar (Bir ihtiyarlık resmine düşer. Bir ihtiyarlık resmi! Evhamlı. Duruk. Çağrışımsız. Ünlemler, silmeler, çıkmalar. Engine arkasını çevirir. Körfezleri sever).

461.567 km^3. Bütün sıvılar gibi bir kaba konur. Bir kapta öbür deniz suları gibidir. Daha az tuzludur. O kadar. (Bir içdeniz hüznü. Sanki eski Datça'da yaşıyordur ve Papa denizleri bölüştürüyordur. Bir gravürde. Pontus Euxinus yazılı. 27x15. Çinko.)

Bir kalebent. Kara. Hırçın. Zincirlerini sürür.

Pontus Euxinus: misafirperver olmayan deniz.

Dünya deniz dergilerinde, o da arka sayfalarda, ilanlar arasında geçer. Kapakta adı yoktur. Adı da Adriyatik, Azak, Akdeniz gibi güzel değildir. K'yla başlar. Hiç de güzel bitmez.

Okullarda resim derslerinde suluboya çalışmalarına katılır.

Karanlık bir deniz imgesini canlandıracaktır, bir boğa biçiminde. Soluk.

Genel Deniz ve İçsular Ekonomik Coğrafyası'nda kapalı. Issız. Kapalı bir deniz olmak ona dokunmuştur. Öyle yaratılmamıştır çünkü. Ama öyle olmuştur işte.

"*Başkaları Cehennemdir*" mi demiştir?

.. SIVI.

Bir siyah-beyaz. Yabanıl.

Papa XII Pie gibi önü açık yatar. Bir eski zaman orospusudur sanki. Sarkık memeli. Huysuz. Yatalak. Beyaz çoraplar giyer. Zaten hünsa bir denizdir. Derisiyle sevişir. Soğanlar, döğülmüş biberler, adamotları kullanır. Kuvvet macunları karar, on üç kalemlik. Havanında II. Beyazıt'ın. Soyunup *(Çok uyumuş, sıcak iklimlerde kalmıştır çünkü. Yasakları sever. Sık sık orasını yıkar. Yağlar. Dişlerini takıp. Erkeklik organları kazır duvarına. Damarlı. İnce. Uzun. Orgazmlara gitmek için – oğluyla. Yattığı yerden. Ayakları galoşlu).*

Bir nesne (Karadeniz adında).

1. Bir yer kaplar çünkü.
2. Bir tarihi vardır (kurşunkalemin de bir tarihi vardır).
3. Değişir (evrim sonucu). Bir denge kurmak için. Yatay olması dengeli olduğunu göstermez:
   a) bir bardakta duran su da yataydır,
   b) bir şiir de yatay olabilir,
   c) bir ölü de (tırnakları uzar, sakalı çıkar).
4. Bir sonlu. Yoğun. Saydam.

Bizim bir denizimiz olduğunu söyledik mi? Bizim bir denizimizdir. Akdeniz'le karşılaştırırsak onun gibi açık bir deniz değildir. Yine onun gibi şen bir deniz de değildir. Donuk. Neşesiz. Karamsar. Bir Haçlı yüzü.

Dünya denizlerinin sıralanmasında geleceği olmayan denizler arasına girer. Siyasal bir denizdir zaten. Tecim yapılmaz (Boğazlar rejimi). Kitaplarda, haritalardadır. Bir tarihi vardır. Sanki bir zamanlar yaşamıştır. Sonra: "Ey muzlim deniz!" deyip girmiştir yatağına. Organları çekik. (Artık bir yalnızlığa hazırlanır. Samsun önlerine çekilir belki de. Bir asesle. Bir buruna ya da. Sinop'a.

Bütün sesli sessiz harfleri unutup. Bir kasır hayatı.)

Son olarak: Bir dipsu. Dikey akıntılı. İnini sever.

Bir bireyci, bir Kierkegaardcı olduğunu da söyledik mi?

Başka? Evet başka? Bir elips. En uzun ekseni 982 km.

Böyle bir şeydir işte Karadeniz.

İSTANBUL

Küçük, yatık bir dikdörtgen. Ve bir tümce: *İstanbul, 1574; Braun-Hogenberger. Gravür.*

Bir altyazı. Gotik bir resimüstü yazısını ortalıyor: BYZANTYUM LUNC CONSTANTINOPOLIS (böyle okuyorum). Belli Hogenberger'in elinden çıkmış. Giderek resmi dokumaya başlayacaktır: çizgiler, üçgenler, dörtgenler inip. Dikeyler çıkıp. Alımlı. Özerkli. Hogenberger'in alfabesini kurmak için. Dönüşüp bir büyük sözlüğe İSTANBUL adlı Tahtadan. Değil mi ki bir gravürdür: Kazılacaktır, çelik bir kalemle. Baka baka bir taşbasmasına. Galatalı bir Yahudi'nin verdiği. Bir serseri gravürcü ruhu sezip Hogenberger'de (*ki uzun zaman dut, incir satmıştır. Biraz da haritacılığı vardır, dolaşmış bir adam olarak. Ve Lonca'da oturur. Şimdi ağaç üstünde çalışır. Serip önüne İstanbul resimlerini, geceleri. Yeditepeli. Düzlüklü. Vadili. Takviye duvarlı. Bu gravürdeki gibi. Bu gravür: Ben de oraya gelmek istemiyor muyum? Bu öndeyiş'in başka anlamı olabilir mi? Bütün öndeyişler gibi bir ek ve gereksiz. Ama onsuz olamıyor işte. Bütün o ustaları düşünün! hangisi kurtulmuştur bundan? Ve girivermişlerdir konuya? o güzelim ders kitapları gibi. Yalın ve dolaysız. İlk sayfaya bir "İçindekiler" düşüp, büyük puntolarla, alt alta ve geometrik. Peki ama hemen niçin girilmez konuya? Uzatmadan sözü. Ve konumu çizip kabaca. Ve tarihe bir çıkma yapmadan? Bir yarımada deyip örneğin).*

Bir yarımada. Bir üçgene öykünür. Üç boyutlu. Yatay ve şiş. Doruklaşıp bir burunda. Ve bir çizgi çekerek Haliç'e. Ve düşürerek koylar, adalar. Bir anakaraya çıkar. Üç yandan ve tepeleme. Kuşbakışı bakıyordur çünkü. — *Orada da kalacaktır.* Bir doğruyla tamamlayıp kendini; 18 mil. Çıkıntılı ve içrek. Çünkü kapanacaktır, doğrultarak tepelerini. Yedi uçtan, sessizce ve dik. Caddelere, vollara ıner. Bir boğaz aşıp, uzun, dar. Rumca harflerle anılan bir denizde ölmek için. Ve bir çıkma yaparak: TÜRKELİ diye. Üç denizli (hep kuşbakışı baktığından bir İstanbul haritasına). Ve körfezlerde dinlenecektir. S'ler, U'lar, vb. yapıp. Sonra yine içine dönecektir. Adalar bırakarak yine, — ayakları dışarda kaldığından. Bir ahtapot gibi atıp kollarını. Artık orada çiftleşir, — ayrı gövdesinden. Ve ihtiyarlar: cami avlularında, çocukların elinden tutup. Yatarak çocuklarla, ağızları güzel. Ve karanlık. Ve İmparatorsu (Hogenberger de öyle yakalamıştır: Kara ve bir hüznün içinde). Onun için kazar. Siyah boyalar, mürekkep dökülüp. Bir tahtayı. Damarsız. Düz. Güneşlerde kuruttuğu. Hâlâ yağları sızar. Ve şimdi elinin altında kayıyor. Ve ceviz. Apayrı kendinden. Hep ayrı yaşamıştır çünkü. Onca göçler, yangınlar, hiç işe yaramamıştır çoğaltmaktan başka yalnızlığını. Onun için bir Türkeli'dir. Düz ve duruk. Hâlâ da öyledir. Boşuna çıkılmamıştır ki o surlar: iki kat ve yüksek. İşte bütün bunlar için yalnız ve bir başına. Sağadönük ve çıkıntılı. Bir gravüre çıktığı kadar. Yani silik. Madem ki kâğıda çıkıyordur bırakacaktır tarihe adını ve Hogenberger'i. Yavaşça saydamlaşsa da Pera'da ve Galata'da. 12 kapılı. Hıristos kuleli. Ve Latince yazıtlı. Değil mi ki resim yapıyordur gölgeleri kullanacaktır. Koyu, açık, daha açık. Notlar alarak hep. Oranlar düşürüp bütün haritacılar gibi. Bir resim-haritadır yaptığı. Yolları inişinden belli değil mi? Eğrilerle ve kapkara. Beyaz bırakıp denizleri. Ve Boğaz'ı. Bir yarımadadır işte.

Onun için kazır. Bir resim düşü: bir monogram için. Ve çağdaş. Bugünleri düşünmüştür çünkü. Dikilir padişah portreleri düşürür: Orhan. I. Murat. I. Beyazıt. I. Mehmet. II. Murat. Yavuz Selim. II. Beyazıt. Ortalayıp Fatih'i. Uzun yüzlü ve sakallı. Büyük hepsinden. Yalnız Kanuni at üstündedir. Kara ve büyük gözlü. *(Kanuni'yi biliyorsunuz: Geniş alınlı ve kısa bacaklı. Hiç gülmez. Onun için hiç odalık kullanmamıştır. Ve pudra sürer ve kara.)* Üç atlı önünü açar. Silahlı. İleriye bakarlar. Ve kapar Tophane önlerinde, daireler içinde. Yüzden ve profilden. Kavuklu ve sorguçlu. Kadırgalar geçirip Venedik işi *(Bir Venedikli değil midir hem. Alman uyruklu. Ve aksoylu. Galata'dan çıkmaz. Oradan bakıyordur çünkü. Sırtlanıp denizi, elinde kalem).* Bir bir görürüz artık selatin camilerini. Hep bir dile vuran. Bir dil, devimsel. Yukarıya doğru genişleyen ve düşen. Bir bitiş dörtlüğü gibi. Ama evler çıkacak, yalılar inecektir. İner de. Hep bir çelik kalemle, yazarak adını. Artık Langa'ya çıkar. Denizi özlemiştir. Ama durur hemen Karaköy'e vurup. Artık çocuk seslerini oyar. Bir kuşu çevirir. Bir balığı kaldırır, vb. Hem sıra İstanbul otlarındadır. Bir yaprağı işler. Bir serviyi eğer, eski bir Üsküdarlı olarak. Bir mezartaşını kaldırır. Geçip Balkapanı Hanı'nı kalın bir çizgiyle, — bir çerçevede kalsın diye. Ama kalmaz ki. Yeditepe'yi dolaşacaktır.

Anemas Kulesi'ne sürtünüp geçer. Sağda bırakarak Theodos Surları'nı. Bir haçın yanında dinlenir artık. Sapsarı İsa'sı elinde. Onu öper. Ve yeniden kazar surları, kasırları. Bir yalının önünde durur. İki kapılı. Karanlık. Daha iyi görmek için Sarayburnu'nu ve Topkapı'yı. Topkapı! Bir kent. 699.000 m^2. Bir tavan: kubbeli ve sedef. Bir kaside: uzun. Ve akağalar. Kalın duvarlı bir taş. Dört dörtgen. İç içe. Bir Babil Kulesi çıkıyordur sanki. Ağaçlıklı. Zülûf Ağalı: Bir kadırgaya çarpan. Artık Atmeydanı'na çıkar. Bir beşgen biçiminde, İncilci Ioannos'la, el ele. Saray kuşlarını görmeye mi? Ya da Mısır Dikilitaşı'nı mı? Bakır küreli. Cihannüma Tarihi'nde geçen. Artık bakacaktır: Camından bir kahvenin. Haçını sarkıtıp. Dikip gözlerini Süleymaniye'ye. Büyük avlulu. Ve dört köşe. Ve bir zaman çıkmayacaktır, çay içip. Elinde Melling'in gravürleri *(ya da ben böyle diyorum Melling'i düşünüp. Sevgili Melling'i! Ve III. Selim'i. Baharat, kuşçu dükkânlarından çıkmaz. Ve Boğaz'da dolaşan. Elinde şemsiye. Istanbulinle).* Artık nerede midir? Yüksekkaldırım'da? Aya Nikola'da? Bınbirdirek'te (ya da). Yüzünü dönüp Ayasofya'ya. Dimdik. Bir doğru. Petrios kapısında kırılan. Bir tuğra biçiminde, bir mühürde. Neden sonra sahillere inecektir okuyarak Piri Reis'i, dura dura hep.

Bir ada Asağik ve Lazar'a göre. Çıkıntılı. Ve Ermenili. 20 ayak iç surlu. 10 ayak dış surlu. 225 kuleli.[1] Avar akınlı. Andreas, ilk piskopos. Ionnus, aziz. Stakis, kendisine selam yazdığı. Macedonıs, ilk konsül. Photius son patrik. Aya İrini, kilise (görünmüyor). Ioannes, vaftizci ve Fatih gibi nikrisli. Rosario, bir bakire. Mihael, imparator. Hıdraulis, kemer. Khrisi pili, bir yapı. Hovannesyan, bir sarraf (*Peralı. Dükkânında yatar. Lazar'la düşer kalkar. Ve I. Ahmet gibi 14 sayısını sevmez*). Ayvansaray varoşlu. 17 Yahudi mahalleli. Got sütunlu. Dikilitaşlı. At ve eşek. Ve han. Bunun için de bir ada. Ama bir gravür olacaktır. Bir tahtada. Evleri, duvarları, kitapları dolaşır, madene, demire, çinkoya, vurur, kadınlara çıkar. Ama tahtada kalacaktır hep. Ölerek. Hep İstanbul olmak için. 1574'lere doğru. Bir sabaha mı? Ve bugünlere. Bu saate. Değişmeden. Bir durukluk yasasına doğru. Sonra duvarına dönecektir. Gravür asıllı. Theodos hendekli. Olduğu gibi:

Berk'çe. Ve

durur. Çünkü Galata'dadır. Bir ilçe. İki yokuşlu. Hendekli ve kavisli. Denizi dolduruyorlardır. Bir Arap önünü kapamıştır. Latince geceyi haber veriyordur. Zincirler çekip. Ve 12 kapılı. Acı sulu. 146 basamaklı. Uykusuz Manastırlı. Ve Voyvodalı. Ve dikdörtgen. Ve Latin kiliseli. Meryemli: İncilci Luka'nın yaptığı, gümüş kaplı. Ve küçük Thodosius'un karısı Eudoxia'nın Pulkeria'ya gönderdiği, ve Pulkeria'nın hep yanında taşıdığı ve Meryem'in iki kör adama göründüğü, sonra da gozlerını açıp yenıden görünmediği, Aya Nikola'da. Surla çevrili. Venedikli ve Pizalı. Ve okçular yerleştirdiği. Artık kulelerde yaşarlar. 47 yıl 13 gün ve 5 saat.

1 Kule sayısı ve yükseklikleri için bkz: Gullis, kit. I, 193; yine bkz: Du Gange, kit. I, no. 13

Ama biz gravûre dönelim yine. Ve Hogenberger'e. Ve ne görüyorsak onu söyleyelim. Birinci şahısla. Şimdiki zaman çekimli. Gerçeğe en yakın ve en kısa yol (görüyorumla başladığından). Öyleyse: Ey gözüm benim! başlamalısın görüyorum diye bir yolu, uzakta. Samatya önlerinde kıvrılan, bir surla. Ne çok sur mu? diyorsun. Başka türlü olabilir miydi? Değil mi ki bir yol ağzıdır, kapanacaktır. Bir rüzgârla. Ortaçağlı. Peki başka ne görüyorsun? Tepeler mi? Gökyüzüyle kesilen. Sahi gökyüzünü unuttuk. Bir korsan haritasına benzeyen, ve İstanbul'dan hiç çıkmayan. Evet o gökyüzü gördüğün. Byzantion yüzlü. Büyük Konstantin'in baktığı *(Sarı olduğunu söylüyorlar. Ve çok korkmuş. Çok yaşadığından. Zaten al elbiseler giyer Gotlardan korkar Vizigotları sever. Tunç. Tahta ve taş).* Ve dur. Eline alıp bu gravürü. Bir kitaptan koparılmış ve masaya serilmiş, ozanın. Ve hep baktığı, piposunu yakıp. Her sabah. Bir Atakent'ten (kötü bir tümce ama karalamayacağım). Giyinip. Bir yaşamlar için: içinde dolaşacağı: Haçlılarla. Bir yaşama işte. Onun için de duralım. Ve bitirelim. Bir ayraçla — böylesi daha iyi. Öyle başlamadık mı? Öyle sürmeli. Öndeyişe koşut. Özetsiz. Çıkmasız. Ve "Ey"siz — Kırıp boynunu şaireneliğin. Böyle işte.

Bu Kayser toprak tarttı.

MAİ VE SİYAH

Halit Ziya, *İnkılâp ve Aka*; 1963, 244 s. (Sadeleştirilmiş; 2. baskı).

Mai ve Siyah. V'siz.[1] 57 x 82 — 1/16 . 3. hamur. Bir kâğıt olarak

kimya sanayiinin konusu. Bir nesne olarak da Husserl'in.

10 punto, beyaz.

Mir'atı Şuun (Gazete. Şimdi çıkmıyor. Fotoğrafsız). Ali Şekip - Hüseyin Baha - Ahmet Şevki - Sait - Raci. Bir yazı: *Tercüme Nedir?* Yazan: Ahmet Cemil (Roman kahramanı).

97 virgül. Hepsi yerli yerinde (Eskiden virgüller sevilirdi).

Bir tamlama: Edebiyat-ı Cedide. Dukalık. *Tulû tasvirleri*, o! II. Abdülhamit'in hiç bilmediği. Elyazması bir sözlükten düşmüştür.

Ve gök. (Halit Ziya'nın indirdiği). Algısal. Dalgın. Pek az girer Mai ve Siyah'a.

"Bütün yeis kitabı..." Dipnotsuz ve ayraçsız. Çünkü bir gravür. Yalnız yeraltlarına vurur.

Ahmet Cemil — bu uzun güzel adam, Esrar-ı aşk'a çalışır. Şiirinin intiharına hazırlanır.

(Lâmia ve Eseri!)

1 Mai, maiyye, arapça, sıfat (Ma'dan). 1. Suya ait, su ile ilgili. 2. Su renginde, mavi. "Mai pervaz ile kat'olmuş yeşil hâramıdır"- Nef'i.

Karakalem bir Babıâli'ye çıkar, 1876 Anayasasının. Bıyıklı. Güzel.
Önüne bakarak yürür.

Bir tümce: "Ahmet Şevki — mariz, yazın kürk giyer, odasında mangal mayıs ortasında kalkar — kâğıdının üstünde çatırdayan kalemini eline almamıştır." *Uyku Nedir?* üstüne bir yazı. Zamanının zehir havasını yerecektir.

Kül eşeler. Keten yelek giyer.

Bir sözcük: Soğuk... (Sayfa 59). Kış dememek için. 48 katrat. 10 Kal'e (Ey, Gutenberg!)

Ve güzelim eli Halit Ziya'nın Sakin. Titiz. O'yla yazar. (Bir o'lar ormanı diyebilir miyiz, *Mai ve Siyah*'a?) Dokuzyüzonaltı, o.

Bir yalnızlık tarihini kazır (24 bölüm), tozpembe bir kâğıda.

Paul Bourget adlı bir kanala inecektir. Zola karaları sıkmıştır Ahmet Cemil'i çünkü. Onun için bir uçurumun kıyısına gidip dururlar.

"Gözsüz kızlar — eğlenmeye çıkmış berberler — tüccar yazıcıları — esnaf çırakları. Evvela Raphael'i açtı." İs kokan bir gençlik.

Bir sayfa, 96: 37 satır, 8 paragraf, 3 soru işareti, 1 ünlem.

Havasız. Sık. Hiçbir caddeyi görmüyor.

204-205-206: *Müthiş, tatlı, sevgili* (sıfatlar). *Tebessüm üncilası* (Dizgi yanlışı).

İsmin üç İ hali. (Evler).
— İkbal!.. (Bir gül gibi güzel ve beyaz!)

Baranı elmas. (Ahmet Cemil'in kendi kendine söylediği.) Bir alıntı. Ziya Paşa'da geçer.

Birden bir imge: Yeryüzü. Halit Ziya'nın ellerine çıkar. Bir aysberg.

Ve bir sözcük (sayfa 244): SON. 24 punto, siyah. (Şiirin Eski Tarihi'nde geçer. Şimdi bu kâğıda vuruyor, bir resim olarak).

ÖLÜDOĞA

(Hezergradlı Zade Ahmet Ataullah)

Hezergradlı Zade Ahmet Ataullah, diye imzalamış bir gülü Ahmet. Kanırtıp dalından,
III. Selim'in bir çiçek ressamı olarak
Bir kâğıda.

Ölü.

Eğerek yeşil bir dalı, yedi yapraklı ve dikenli. Dikey bir açıya dönüşen yukarılarda.
Ve düşürerek goncasını. Baş aşağı.

Duruyor. Katılıp doğaya,
bir kâğıttan.

ANKA

Anka. İsim. İki hece. A'yla başlıyor. A'yla da bitiyor. Düz. Geniş.

Bir simge. Bunun için de bir elma gibi ele gelmez. İslam Ansiklopedilerinde geçer. Zaten Müslüman bir kuştur. Gökyüzlerini sever.

(Ünlü gökyüzlerini!)

Arap denizlerinde öter, Kenaneli'nde.

Haç seferine katılır *Fuhuş-ı Atik*'te. Ahmet Rasim'in omuzlarına çıkar. *Encyclopaedia Britannica*'ya girmiş bir kuş olarak.

Diller bilir.

Divanına devam etmiştir Süleyman Peygamber'in. Boynunda ölü kuşların listesi, soluk el yazılarıyla. Sonra da görünmemiştir.

Saydam,
Aksaraylı Oğlanlar Şeyhi İbrahim'in bir gazelinde. Zülkarneyn'le dolaşır.

Bir resimde uzun boyunlu. Hicazlı bir çerçinin çoğaltığı. (Kakma.)

Asurlu. II. Dara'nın albümünde bulunmuştur.
Charlemagne'a yapışık.

Rübâb-ı Şikeste'de bir beyit düşürür Tevfik Fikret, ilkçağlı bir kuş diye Serçeyle karşılaştırır. *(Bu iki sözcük çizilmiştir.)*

Yöresinde dönerler bir puhu kuşuyla İsa'nın: Fransızca bir şiirde:

(Gözün Gözbebeği İsa!)

Kuşların Cinsel Tarihi'nde en kabarık yer onun: Bir oğlanı dağa kaldırmıştır. Ayağında **V** işareti.

Şimdi Kafdağı'nda. (Ölü.) Uzun. Beyaz. Ceseti yok.

Dudakları etli.

Anka ile serçe ne mümkün
Bir sahada olsun mütekarin.

SIS

Artık bir şiire bir ek düşmeli. Bir ad, bir çıkma ya da. Bir ayraç açıp. Büyük. Aydınlık. (Çağına.)

Sarmış yine âfâkını bir dûd-i muannid

İlk dize (Valéry'ye göre esinle gelen. Bir öngörü, yalvaç işi. Daha çok gökyüzüne açık, Çalap'

ın.) Bir simge. Kapalı, yoğun, karanlık. Bir imparatorluğa düşer çünkü. Kentsoylu ve duruk.

Bir ses: *mef'ûlü / mefâîlü / mefâîlü / feûlün*. Düzenli. Uzun.

Fikret'e giden. Ulamalar, zihaflar, imalelerle sürecektir. Bir yıkıntıyı daha iyi duyurmak için mi? Onun için yan sözcüklerle yürür; *tozlu, derin, muzlim*.

Bitmez:

Bir zulmet-i beyzâ ki, peyâ pey mütezâyid

demek için.

Bir sayıp dökmeye giriş. Bir görünüm için Sağduyulu. Doğal. Onun için sayar.

Durur. Bir soyutlama adına. *Dûd*'ı, başsözcüğü koymuştur çünkü. Tek bir dize kurmak için (Tek bir dize diye düşünemez miyiz Sis'i?). Başarılı. Parlak. Bir şifreye dönüşen: Çağına uygun düşmek için. Ama *Rücu*'ya dönük. Umudunu yitirmez çünkü. *(Buraya yine geleceğiz).*

Kalemini bırakır. Kalkar. Simgeyi koymuştur artık. Bütün uyaklara açık. Geniş. Boyutlu. Ve cesur *(Cesur, simgeyi açmaktan korkmaz çünkü: surlar, kaleler, zindanlar. Ama niçin mi bu simge? Ne dediğinizi anlıyorum. Bir simge bir çığlık*

Onun için uyaklar kendiliğinden düşer: *eşbâh, elvâh, nazarlar, korkar.*[1]

Ve hep birden bir doruk köğüğe dururlar: *Lâkin sana lâyık bu derin sütre-i muzlim.*

Yeni bir sözcük düşürerek *lâyık* diye. Aklığa. Kinli. Betimi atıp. Tekdüzelik sıkmıştır çünkü. Hem bir çığlık olmak için her şey hazır değil midir: Sürgünler, intiharlar, hapisler, II. Abdülhamit'in yüzü.

Boşuna açmamıştır ayracı. İmgeleri koyacaktır. Bulanık da olsa *(korkusunu anlıyorum)*. Ama bir resimdir yine de. İmparatorsu. Gömütlüklerde çekilmiş. Yeraltı meşrutiyetlerini imler. Bir eğri çizip, *lâyık bu tesettür sana, ey sahn-ı mezalim,* deyip.

1 *Tazyîkının altında silinmiş gibi eşbâh,*
bir tozlu kesafetten ibaret bütün elvâh;
bir tozlu ve heybetli kesafet ki nazarlar
dikkatle nüfûz eyleyemez gavrine, korkar.

olamaz diyorsunuz.

Doğru. Bir çığlık olarak yazılmıştır da ondan. Onun için ünlemsiz edemez. Ünlemlere durur: Gözü yuvasından çıkarmak için. Madem silahlanmıştır. İmlere sarılacaktır).

İner kente (İstanbul'a?). Bir kıyınlar alanına. Felçli. Dul. Ve de frengili. Artık tanımlar birbirini kovalar. Çağrışımlı. Tanıdık. Bir Yüksek Ses Şiirine dönüşmek için (Elden ele dolaşacaktır çünkü. Hep ceplerde kalsa da. Sokağa çıkmasa da. Zaten ince bir kâğıda yazılmıştır. Güzel bir el yazısıyla. Eski harflerle. Düzgün. Silintisiz. Virgüller, noktalar, soru işaretleriyle yürür. Bir kitaba doğru: *Rübâb-ı Şikeste.* Sevgili bir bölüme çarparak *(Yüksek Heyecanlı Eserler).* Üç sayfa. Sık. Soluk. Ve marjsız. Sanki Tayfta basılmıştır. Güneşsiz. Rüzgârsız. Gizliliği sever.

Ve bir beyit, siyah *(altı çizildiğinden)*[2] Bir ölüm beyiti. Soğuk. Sıkıntılı. Bölüp şiiri ikiye. Yeni bir görünüm çizmek için, bir isyana. Saygın. Yürekli (Betimi onun için atmaz mı? — ki baş ilkesidir — her şiirde. Uzun ve resimsel. Bir gözlemci titizliğiyle işlediği. Gözünü onun için İstanbul'dan ayırmaz. Bakan bir adamdır zaten).

2 *Örtün, evet ey haile... örtün, evet ey şehr,*
Örtün, ve müebbed uyu, ey fâcire-i dehr.

Artık "Ey"le yazar. Gömleğinin yakasını açar. Bıyıklarını daha bir bırakır. Hem ne zamandır boyunbağını da atmamış mıdır? Herkes gibi giyinir. Gösterişsiz. Sade. Bir işçi gömleğiyle inecektir Babıâli'ye: cebinde, *Sis*. Bir parti şairliğine hazırlık. Umutlu. Güler yüzlü. Ağbeysi gibi: Namık Kemal (Bir başucu kitabı).

"Ey"le yazar işte. Ürkünç. İlençli. Yırtıp bir *Sis*'i.

Bir çığlıktır artık. Elinden çıkmıştır çünkü. Ve "Ey"ler yerini bulmuştur,[3] ilk kez. Etkin.. Eylemli. (Burada bir dipnot düşüp "Ey"in şiirdeki yerini belirtmeliyim. Bu önce *Sis* için gerekli. O halde:

1) Sürdürme aracı. Bir şiir durur çünkü.

2) Uzatır, büyütür. O büyük şiirler hep "Ey"le büyümemiş midir? Oysa "Ey" de bir sözcüktür, bütün sözcükler gibi. Tek heceli, çelimsiz. Ve kuru.

3) Ünlem işaretini gerektirir. Bu kadar yeter.)

3 *Ey debdebeler, tantanalar, şanlar, alaylar;*
Katil kuleler, kal'alı zindanlı saraylar,
Ey dahme-i mersus-i havatır, ulu mâbed,
Ey gırre sütunlar ki birer dîv-i mukayyed,
Mâzileri âtilere nakletmeğe me'mur;
Ey dişleri dökülmüş sırtan kafile-i sur;
Ey kubbeler, ey şanlı mebânî-i münâcât;
Ey doğruluğun mahmil-i ezkârı minârât;
Ey sakfı çökük medreseler, mahkemecikler;
Ey servilerin zıll-i siyahında birer yer
Temin edebilmiş nice bin sâil-i sâbir:

Toplayalım. 89 dize, *ey kent!* demek için. Dikey iki dikdörtgen. Alt alta. 32-53. Görünsel. Oranlı. Ve iki bağlaç beyit *(siyah olduğunu söyledik)*, ortadirekleri şiirin. Kapar nitekim, bir tarihle: *18 Şubat 1317* (Rumi). Umutsuz. Kinli *(Pislikleri, yangınları küreyemez çünkü. Alanlara inmiş, sokaklara çıkmışsa bir şiirdedir hep. — Niçin saklamalı? Bir beyaz kolalı yakalı ihtilalci değil midir? Halit Ziya gibi okumayı ve çiçek sever. Hiç kahveye çıkmaz. Yavaş sesle konuşur. Aynı sokaklardan gider gelir. Aynı sandalyeye oturur hep Servet-i Fünun'da. Bastonuyla. Yani ki küskün. Melankolik. Ve resim yapar)*.

Ve bir metin: aristokrat. Donmuş. Ve levanten. Ama bir çığlık olmuştur işte: çağına (ayak öpmeler, ağızlar, yalanlar, çocuklar, katil kuleler). Yeni bir ünlem koyarak, bir İbretler Tarihi'ne *(Bunu söylemeliyiz)*.

Durur. Dağıtmıştır çünkü. — kuşlar, saraylar, silahlı korku, kılıç ve kalem — Hem ayraç kapanmalıdır artık. Grafiğini çizmiştir çünkü şiir. Doruklar çıkıp. Nicedir yeraltlarında dolaşmış, yalnızlıkları silmiştir, — çağının büyüttüğü. Onun için güneşlere çıkmalıdır. Evlere girmeli. İnmelidir alanlara, çarşılara. Silahlanıp. Bunun için yazılmadı mı? — onun için kapanır, son bir çığlıkla, ikileyip aynı ölüm beyitini, bir imzayla: *Tevfik Fikret, 18 Şubat 1317. Âşiyan.* Yeni bir ayraç açmak için, *Rücu*'ya.

RÜCU

57 dize. Açık. Yalın. Bir hayırlama. Bir . . . . . .

[Hiçbirşeyinadınınanmadanbaşlarım]

ÂŞIKANE

defter. Çizgisiz. Sarı. El yazılı. Bir aşkı kazır çünkü. Üç lilde.

Kurşunkalem, mürekkep, tükenmez (gereçler).

2 Kasım 1962. Ayraç içinde. Bir kapağa vurur. Kalın. Soluk mavi. Bölüp bir *collage*'ı, bir gazeteden kesilmiş: *Une nuit que j'étais près d'une affreuse juive*. Bir dize. Mavi mürekkeple. Bir başlığa ağar: ÂŞIKANE.

Surréalistes, l'amour-fou, l'amour-ennui, l'enfant-Eros. Bir *collage* çalışması.

...[1] . Altı satır, noktasız, virgülsüz. Bilisiz Edirneli bir taşın bir mezar taşı için yazdığı. Bakarak. Oklar, çizgiler, ayraçlar.

Boşluk (*Beyaz*'ın Dilbilimi için).

Bir imza: İLHAN BERK, 62.[2] Sinirli. Soluk. Bir dehliz yarası. Sızıntı sularla beslenmiş. Bir başına. Çekilip kabuğuna. Yeryüzüne çıkmaz. Kentler, sokaklar, alanlar kapanmıştır biliyor. Fırtınaların üstü çizilmiştir, bir çarpı işaretiyle. Bir umutsuzluğu kazır, bir sürgün kâğıdına. Onun için kalemlerini yontar, sıralar... Sayfaları çevirir, bir elin gezdiği, bir zamanlar. Uzun. İnce.

1. Bir metin, okunmuyor.
2. Defter sahibi. 1918, Manisa. Boy: 170. Göz: siyah. Renk: buğday. Bir

SEX

CONTAINS

ALL

(28 Ekim 62)

L'erotisme est le seul art à la mesure de l'homme.

Küpür. Üç sayfa. Yazan: André Breton. (André Breton'u duydunuz mu? Bir gerçeküstücü. Lağımlardan çıkmaz. Tıknaz. Top saçlı).

(29 Ekim 63)

— Danae ve Zeus Niçin? Bir sonnet'ye hazırlık mı? 14 dizelik. Yalın ve cinsel.

Üşütgen gençlik. Peinture de Jean Boucher (Kim bu Boucher? Bir Sade azmanı mı?). Bir kadın, zincire vurulmuş. Bir saat kara: ikiyi yirmi geçiyor. İki kadın bacağı: bir ağacın gövdeleri. Ayakta. İskarpinli. Ökçeli. Önüne bakıyor. Göğsü, meme uçları sayfayı deliyor.

Ve bir phallus. Boğumlu. Kalın. Büyük. Yere çakılmış duruyor. Balıklar kadar eski.

Sa. 12: *C'est dans la volupté que prend conscience de soi tout notre être.*

Bir alıntı. Bir sarıya (sayfa) çıkıyor, ayaklanıp. Dolaşıp yatakları. Tutup elinden Gide'in (Jid okuyun).

— Y[3] . Bir daire içine alınmış. Duruyor.

Mısırlı hanım. Soyunuk. Kuklalarıyla oynuyor. — Ne denir?

İç çamaşırlarımı attım (çıplaklığını daha iyi duymak için mi? Bir imgelemi belki de. Betime gelen. Görüngülerle).

— *Dionysos.* (Aynen.)

3 Bütün Y'yle başlayan adları düşünün. Uzun. Güzel.

Leurs seins libres mêlant la rue a l'eternel
Leurs chaleurs justifiant le seul amour possible.
(E).

O ciel!
Les Ducs/ Les Patrics/
Les Princes[4]
Bir aynada... savaşa
hazırlanıyorlar
Communists have fine eyes
Saint-Placide, gözlerin
Ey en karanlık su
Şakaedenbirtabut
Merhaba sıkıntım merhaba
(3 kez)
Sıkıntım yok, yazık
Alevini *ağzının*[5]
Akvaryum kraliçeleri
(Cravan)
Canım Place de Voges
Cumartesi ve boyuna zenciler
geçiyor
Eskiden yıkanmak başkaydı
Elsa, ihtiyar
Günsel gözleriniz
O taze oğlan
O mes seins
Denizden kayıklar gelir
giderdi.
Gecenin atı gitti
Hiçbir dilde çiçeklerin
adını bilmiyorum

La Cardinal'de bir saat
Otlar ağaçlar gibiyim
Usulca yanına uzanıyorum
Paris'te gökyüzü yok
XII. Pius'un yorgunluğu
bende
Levez des pierres à ma gloire
Bir çan sesinde büyüyorum
Fransa us kokuyor
Mühürlü mektuplarım
eğerlerim
Bourbon'lar oburdular
Kraliçe Charlotte çok okurdu
(100 kitabı vardı) -
Hepiniz nasılsınız

Seine, pis
Kiliselere güneş sokmalı
Gençliği put gibi kalyonlar
arasında geçti
Oramla oynuyorum
Bir zenciyle konuştum
Ey karşıt kraliçeler
(Aritmetik! Geometri! Cebir!)
Kasaplar kasaplar kasaplar
Ne zamandır Hıristiyan
uyanıyorum

4 Okunmuyor. Belki "**şövalyeler**".
5 Üstüne "**yalnızlık**" yazılmış.

(1 Ağustos 63)

Şimdi senin aşkın büyür, uzak, bungun.

İlk köğüğü, bir şiirin. *Ülke*, başlıklı. Bir sonnet. Alexandrin (6-6). 73 sözcük. Uyaklar: bungun-uzun/ ben-sen/ sessizce-gizlice/ sıkın-aşkın/ beyaz-unulmaz/ atı-vaktı/ çıkar-ihtiyar (Bir intihar şiirine giriş. Ne zamandır beklediği. Çıkmasız. Cinasa açık. Bir simgeyi (gül) sürür, kapalı. Bir kara düşürerek. Bayihtiyarlığa. Ceberrut. — Biliyor ki her şey hazırdır. Bir sözcüğü koymuştur, *beyaz* diye. Bir Yahudi sessizliğiyle. Elleri cebinde. Ve bitiremeyecektir. Ölümlere gidip gelmiştir çünkü. *Otağ*'la. Sevgili bir yüz için. Dolaylı. Onun için benzetmelerle yazar. Simgeleri sever. Sanki bir ihtiyarlık şiiri yazıyordur. Dizeleri bitiremez. Uyakları böler, bir uyak defterine göre. Sıkılmıştır. Dörtlükleri karıştırır. Bir İngiliz sonnet'si mi dener? Üçlükleri kaldırarak, yeni bir görünüm için. Ayraçlı. İmza beyitli. Gizli. Yalnız o sevgili yüz için. Bilinmez ne zaman biter. — Kuşlar, çarşılar, papalar — Hem elleri eskimiştir. Ve dişleri).

İO

Ve bir tümce. *Io'yu yazmak istiyorum*. Bir İo deseni. Zeus'la. Kendi çizdiği. Bir sarı kâğıda düşen, kış esnasında. İpek çoraplı. Ve soğuk. Gerisi görünüyor. Bir gergedan boynuzuna uzanık. Domalmış ve gocunuk.

Stagger: sendelemek.

.../.../.../.../ (kahverengi mürekkeple) Koşuk çalışması.

2 Temmuz 63. Bir ases, atlı (baskılar için). Bir şiire girmeye hazır.

Bir başlık: *Zeus'un Yattığı Kadınlar*. 1) Hera (Kız kardeşi ve karısı). Ayyüzlü. Kıskanç. Zeus'un apış arasından çıkmaz. 2) Mnemosyne. Sessiz yaşadı. Zeus sessizliğini sevdi. 3) Metis. Göğüslü. Soluk. Kalçasıyla ünlü. 4) Europa. Kısa boylu. Uzun bir ad kullanırdı. Uzun süre analığıyla seviştiğinden. Ağzına dek düşen bir kaş. 5) Demeter. 6) Io. Utangaç. Kasıntılı. Anlıyor ki güzeldir. 8) Leto. Zayıf, bir resimde.[6]

(S. 99.)

IL SE MIT À SUCER CET ENFANT À LA PARTIE QUI CARACTÉRISAIT SON SEXE (ya..ak). IL CONTINUAIT DE ME TOUCHER, LA NATURE VAINCUE FAIT COULER DANS LA BOUCHE DE L'UN, CE QUE LANÇAIT UN MEMBRE DE L'AUTRE (dôl). Tükenmezle, mavi.

Marquis de Sade pipo içerdi.

Fahişeler. Carpiccio. İki güzel. Göğüssüz. Bir güz göğüne bakıyorlar. — Tavuslar, güvercinler, köpekler — Bir sessizlik, sağır. Duruyorlar bilinmez niçin? Dudakları açık. Düz gözlü. Arkaik. *Soluğu gezmiş adamların üstünde, sarı. Ihtiyar olduğunu söylüyorlar*.[7] Belli kadavralar üstünde çalışmış. Soyunduğunu biliyoruz, gravür kazırken. Sağ elinde bir ortaçağ bitkisi. Kalın yapraklı. Ara tonlu. Bir fisto düşürmek için, ayakları ucuna. Birden bir güzeli soymuştur artık. Dimdik.[8]

İki orgie (M.S.)[9] İki, sayıyla. Duruk. Devimsiz.

7 Mayıs 63. I kissed her body (Anımsıyorum).

6 Şimdi bu şiirde. Tek satırla ve sönük.
7 Carpiccio'nun.
8 Hep Carpiccio.
9 Bir kısaltma. Biz çözeceğiz.

Y. S. M.[10] *Ödenmeli aşklar ıssız dağlarda* (Necatigil). Üstü çizilmiş.

Vagin: dölyolu; cuisse: uyluk, but (sa. 100).

(23 Mart 63)

E'yle (Diliyle sevişir. Bacakları boyundan üç kat uzun. Sağ elli. Bıyıklı. Ve uzun — Bilmediğim bir dilde. *Niçin uyurdum?* Artık bir ıssızlıktır bir sonnet'de. *Sevi,* başlıklı. Yoğun. Çalışır kalmaya. Bir deniz geçip. Giyinik, altımda benim. Kim bilir?

Bir resim: *Hamamda Yıkanan Kadınlar*. Yağlıboya. 111x67. Genç bir şiir için. Sırayla (sağdan sola). Bir güzel, yarı giyinik. Bir görevli (yıkayıcı mı?). Elleriyle önünü kapıyor. Mahçup. Dalgın (bana bakıyor). Arkası dönük (bana). İnce. Uzun. Kösnül. Yarı yüzünü, sırtını, —güzelim sırtını— kalçalarının kıvrımlarını görüyorum. Konuşuyorlar. Ağır kokulu (kokuları okuyun). III. IV. V. kadınlar (ön planda). Bir üçgen. Topuzlu. Bir sonnet'ye vuruyorlar, üç dizelik. *Sarı,* diye başlayan. Bir İlhan Berk kazısı için. — Bilinmez nasıl canavarlaşır.

Uzun gözlerin.

Boş (sa. 101). Bir sarı, yalnızlığa duran. Sevgili ikinci sınıf bir kâğıda düşer. Bir dörtlü için: Flüt, iki primo keman, obua klarnet.

(genel grev boyunca yabangülü Rosa / koşulu denizlerim / yürüyerek Hindistan'a giderdi / o yastığının üstüne itilen çıplaklığını/ kirpikleri usulca eklemsiz / sonsuz cinsiyet Ortodoks diliyle yatar / üzgün dizlerin suyu

ARE YOU

ağlardı sonra yüreğimde uzak güvercin / gibi dudakları değerdi belki ağzına / I am a wind / evvela Vefa'da bir konak

HAPPY). Alıntılar (sa. 102, 3, 7, 9).

10 Açıklamıyor.

(11 Ağustos 63)

Bir minyatür için metin: *Deli Ibrahim* (102 çocuklu. Kürklü. Güleç. Kaşları düşük. Yatağı hiç toplanmaz çünkü. 18 yıl. Elsiz. Eli zaten hep önüne giderdi. Bu resimde önüne bakacak). Geçelim.

Nudité d'E...., nudité de B., me delivrez vous de l'angoisse.
Mais non.. donnez-moi de l'angoisse encore...

— Leh ovaları (Belki bir şiire girecek. Alıntı. Alıntılarla yazar zaten).

Üç boş sayfa. (Göz için mi? Belki. Ne zamandır *Boşluk Dili*'ne çalışır. Gözüyle. Kareler, dikdörtgenler indirip Beyaz'ın Sessiz Tarihi'ne. Pergeller, gönyeler, cetveller onun için elinden düşmez. *Artık nerde bir beyaz görseniz durup onu anımsayacaksınız.)*

Ben bir çağına dururum senin.

Y. R. M. (7 Nisan 63). Ve bir sözcük: *Yorgunum.* Kurşunkalemle. Güç okunuyor. Bir mağara yazısına çalışıyor sanki. Eğri ve harf harf. Okunmasın diye mi? Bir göz için, E'yle başlayan: Akıllı. Esmer.

Oraya geldim. Ve bir tarih: *25 Ağustos 63.*

V. Sonnet (Güzel bir el yazısıyla. Belli, çarşılar, evler, sokaklar, işyerlerinde gezdirip bu deftere çıktığı. O Çokgüzel için. İntiharsı. — Başka türlü olabilir miydi?)

Bir harf: M. Büyük. Alt ucu kıvrık. Yarı dikey.

(Burada bitiyor. Bir boşluk bırakıp, soluk. İlerde yazılmak için.)

Arka kapak: bir kadana, ayakta. — Niçin uzatmalı?

FATİH

(1481, Sinan Bey. Topkapı Sarayı Müzesi: b.k. 1001.)

Bir suluboya. Bir *aquarelle*. Bir kitaba, kuşe bir kâğıda çıkıyor. Bırakıp bir Venedik kâğıdını, — uçları yenik. Dalgalı. Soluk. Bütün resimler gibi de bir dikdörtgen. Çerçeveli. Altın yaldızlı. Bir Barok. Görkemli (oymalar, girintiler, çıkıntılar). Bir yüzü oyarlar çünkü, — bır yeryüzü kâğıdına. Bir yüz: ince bütün resimlerde. Bütün resimlerde yalın, aydınlık. Kendisi gibi Fatih'

in.

Portre. Bir betimleme. Bir tıpkıresim: arapzamkları, fırçalar, kökboyalar, üstübeçler, ince tüy kalemler. Hep bir yüz için (Fatih kendi suretini mi görmek istemiştir? Bir kâğıtta. Bıyıklarını düşürüp. Kaşlarıyla orantılı. Beyaz atından uzak. İncecik.

Belki). Bir yüz: Duruk. Soluk mavi yüzeyli. Egemen bir maviye düşeceği için. Kürk olup. Kolsuz. Uzun. Bir anabeyazı kesip, ara tonlu, soğuk. Bir yaka: Beyaz. Kırmızı zırhlı. Ve sert. Bir eğri: Kalın. Bir Hint sarısına dayanır, yavaşça, — aşağılarda. Uzatıp eğrisini. Geniş ve rahat. Bir çıkma yapıp sağ kola: kıvrık, dilim dilim, — dolaşıp dizlerini Fatih'in — *Ve orada ölecektir.*

Profil, 3/4 *(Bir Gentile Bellini profili mi? Biliyoruz ki Bellini'yi görmüştür. Onun için yüzün üstüne eğilmez mi? Görüngeler çizip. Bir beyaz çalışması için, — kâğıtlara. Bin yıllık. Oturtup modelini (Fatih'i) dizleri üstüne. İki büklüm. Dürülü beyaz bir mendil verip sol eline, — çizgili ve açık mavi. Zaten ne görüyorsa onu yapıyordur. Sağ eli onun için iki yüzüklü, zafir taşlıdır. Yine onun için Fatih bir yabangülünü koklayacaktır, kendi getirdiği. Üç yapraklı. Bir ayrı resim gibi duran. Biliyor ki Sinan'ın önünde duruyordur. Onun için giyinip gelmiştir. Güler yüzlü ve sivil. Bırakıp kılıcını. — Ve durup yavaşça kavuğa geçer, beyazı bir daha yazmak için. Bir kırmızı düşürüp sorguca. Bir düzeni bozma mı? — Öyle deniyor. Öyle olduğu için. Artık derinlikleri dener. Yüzeyin üstünü çizip. Kaftana onun için dönmez mi? Bir atılım yapıp Siyah Kalem'e. Boğum boğum).* İki gözü görünüyor. Benekli. Kirpikli ve yarım. Bakıyor. Bir sôbûden, bir ovalden. Ak. Uçları kıvrık. Alt doğrusu bir üçgenin, baş aşağı düşmüş. Çenesinde sivrileşen, — bir çizgisiyle. Dikeysi. Alt dudağı kesen (kıvrılarak). Bir oylum duygusu için, — daha boyaların bilmediği.

Bir minyatür (*Anladınız niçin derinlikleri yadsır. Yanlışları sever.*[1] *Sağ kol onun için öyle durmaz mı? Yine onun için öyle oturur. Sakalını bırakır. Zaten az sakallıdır. Ve az gülerdi, Kritovus'un ünlü Tarih'inde. Ilk ciltlik. — Kritovus, Fatih'i gördü mü? Öyleyse esmer, kalın dudaklı, geniş alınlı. Ve kemer burunlu. Elyazması atlaslarıyla uyur Batlamyus'un.* Ilyada *zaten hep açık dururdu, yüksek sesle okuduğundan. Ve bir ilaç şişesi erlikten düştüğü için: karanfil, kebabe, tarçın, kerevizotu, akgünlük, sinameki, özerlikotu, misk. Arap ve Acem hekimlerinin yolladığı, ve Fatih'in her akşam içtiği. Şaşırıp yatağını).* Dört renkli. Ve yoğun. Yoğun çünkü öyle başlamıştır. Bir sakal: Değirmi. Bir göz simgesi için. Bir göz: Büyük. Az kaşlı. Sanki bir sessizliktir bir yazıtta, derilere yazılmış, — çizgilerle. Asyalı. Bir çizgicidir zaten. Ölüler Kitabı'na göre çalışır, Mısır'ın. Onun için sıcak renkleri sıralar. Boyaları karıştırmaz. Bir renkçi olarak — ki cumaları çıkar. Çünkü boyalar cumaları veriliyordur — Ve kıvrık. İnce. İnce fırçalarla çalıştığından. Bir naif. Onun için Fatih'i taşırır. Abartır. Kürkler giydirir. Ve süsler.

1 Yanlışları kim sevmez?

39x27 boyutlu. Bir duvar resmi (beyazlar, sarılar, kırmızılar, maviler). Kat kat. Ve hep ölerek kalan, yukarılarda. *Nerede?* (Artık çekilip geriden bakar. Hep yakından çalışmıştır çünkü. Burun buruna Fatih'le. Onun için uzaktan bakar. İkisine birden. Yan yana duran. Hem Fatih de yorulmuştur. Uzun kırmızı bıyıkları düşmüştür. Her sabah burduğu. Uyanıp. Bir dağlı gibi. Onun için uzaktan bakar. Bakar gibi bir denize. Hem son çizgilerini çizmemiş midir? Kurup geometrisini. Soylu. Atılgan. Sert. "Tamam" deyip, Sultan Mehmet Han-ı Sani diye yazmak için, bir fırça ile, sağ başa, — bir talik yazıyla *(artık okunmuyor)*. Gözü önünde Padişah'ın. Okur gibi bir şiiri içinden, kendi kendine, bir İstanbul kâğıdı üstünde. Beni düşünüp. — Ve bir uçurtma bırakacaktır artık, gökyüzüne, — bir son beyit düşürür gibi, Sinan adı geçen.

Ellerini yıkayıp.)

Fatih de öyle değil midir?

HAMSİ

Ozanın eli bir balığa uzandı.

Bir yazıya vurmak için mi?

Bir yazı: Bir balığa benzeyecek. Balığın kendisi olacak. Sonra da bütün yazıların yazgısını yaşayacak: Bir kâğıda, bir kitaba, bir dergiye çıkacak.

Bir yazıya vurmak! Bunu şiirin başlığı da istiyor.

*

Hamsi: "H". Hidrojen cisminin simgesi. Bütün H'yla başlayan sözcükler gibi söylemesi zor: *Hamsi* (Belki bunun için, belki de albenisiz olduğu için ozanlar hamsiyle ilgilenmemişlerdir. Şimdiye değin şiire girmeyişini başka nasıl açıklamalı? Oysa albeninin ta kendisidir:

1) Ozanların çok sevdiği, sonra da çok kullandıkları ünlem işaretine benzer.

2) Yalındır. Yalınlıksa şiirde vazgeçilmez bir şeydir.

3) Gökyüzü gibi imgeseldir.

Neyse. Şiire girmemiştir işte).

Türk alfabesinin onuncu harfi. Bir sessiz. (Burada, *U*'dan sonra en çok sevdiğim harfin *H* olduğunu söylemeli miyim?)

A.m.s.i (öbür harfler). Bir nesneyi algılamazlar. Onun için de bir sözcük kuramazlar: *Amsi*.

I, biçiminde, "Adımın son harfini atıyorum!" mu demiştir? Uzun burunlu, yarı terminal ağızlı, dorsal yüzgeçli. (Ne mutlu sana Ilhan Berk! hamsiyi anlatıyorsun.)

Esmer. İnce. Devingen.

Bir C. Kıvrık. Asi (ozanın önünde duran. Ölü. Bir tabaktan
kurtulup bu kâğıda çıkmak isteyen. Gökçeyazının ülkesini yeğleyen — Bir ölümsüzlük özlemi mi?).

Uzun. Zayıf. Suskun. Bir minyatür. Evliya Petrus saygıyla anar. Bir keşiş balığı değil midir zaten? (10 gr.) Petrus'la birlikte de Karadeniz'e geçmiştir. Bir sürgün

mü? Atsı yüzlü. Gizli solungaçlı. Zırhlı. Bir Haçlı askeri mi? İstakoz gibi de aksoylu değildir: Bir sokak adamı. Onun gibi (istakoz) bir Ortaçağ orgu da değildir (Çok borulu. Karışık). Düzgün. Yapısal. Dünyanın en güzel iskeletinin hamside olduğunu biliyor muydunuz? Omurlu. İki sıra kılçıklı (45-47). Yalın. Puzonof[1] az çok doğru bir resmini çizmiştir. Ondan sonra gelenler hamsiyle ilgilenmemişlerdir. O da (Puzonof) sessiz yaşamıştır. Adını kimse bilmez. Hamsiyi de önemsiz bir balık diye seçmiştir. Hayatına bakıp. *(Bundan böyle hamsiden söz edecekler ister istemez benden bir mısra düşeceklerdir. Bu metni amaçlayıp.)*

7 cm.[2] *Genus 14. Engraulis Cuvier.* Bıyıklı. Kaygan.

1 Bir Beyaz Rus.

2 Bir Greenland balinasının 1/6 000'i (Greenland balinasını gördünüz mü?) 70 ton. Ağzını bir adam boyu açarsanız dişlerini görürsünüz. İki sıra. Bir sfenks. Hamsigiller ordusu gibi de toplu dolaşır. Eşkıya yüzlü. Beyaz bir gemi iskeleti gibi de kat kat. Vinçle kaldırılır zaten. Hamsinin tersine balinagillerden söz edenler sayılmayacak kadar çoktur: Aristoteles, Plinius, Aldrovandi, Sir Thomas Brown, Gesner, Ray, Linnaeus, Rondeletius, Willaughby, Green, Artedi, Sibbald, Brisson, Marten, Lacépède, Bonneterre, Desmarets, Baron Cuvier, Frederick Cuvier, John Hunter, Owen, Scorresby, Beale, Bennett, J. Ross Browne, Miriam Coffin'in yazarı, Olmestead ve rahip T. Cheever. Bir barbar, ilençli.

Bir T gibi de suda asılı durur.[3] Dikey kuyruklu. Karın yüzgeçleri çekik. Gezgin. Sürüler halinde dolaşır. Bir konvoy. Yalnızlığı sevmez. Yazılmış yalnızlığı. — Niçin söylememeli?

*

Geceleri sevişir. O da gökyüzünün o yarım saatlik sessizliğine rastlar. Sonra suyun yüzüne çıkar. Bir horana katılmak için mi? Giyinip. Kara. Dik. Sırım gibi. Yakıp lambasını. Apışları ıslak. Cinsel yolculuğundan dönmüştür çünkü. Anal yüzgeci açık. Çıt! diye bir şey duyacaktır artık su-kürenin o büyük boşluğunda, çok uzun. Kapatıp anüs'ünü.

(Bir körfeze mi girer artık? omurgasını kanatıp. Lut'u mu uyandırır? kuyruk sokumundan kızının. Bir tarih düşürüp. Ya da bir şiiri mi bekler gelsin tutsun diye elinden? Şimdiki gibi.)

*

— Yalın.

— Kara.

— Som.

Bir phallus (yatay).

3 Çökme hızı azdır çünkü. Çökme hızına a, hamsiye b, biçimi ile sürünme direncine de c ve d dersem, şu denklem çıkar:

$$a = \frac{b}{c \times d}$$

Oysa balina bu denkleme ters düştüğü için batar. Onun için, Suda asılı durur, dedim.

(vb.)

KARAHİSARİ

Karahisari altınlı besmele yazıyor. Kamış bir kalemle. Yatık duruyor bir kalemtıraş. Gümüş kakmalı, hattati ve imzalı.

Hattı bozuk IV. Mehmet gibi eli titriyor.

Ta uzakta miktası ve diviti — ki kuşağına sokar çıkar —

Üst üste duruyor kâğıtları: Ebru, Firuze, Jengar.

Ve kâğıt makası ve asılı mintanı — ki kendisi dikmiştir ve ek yerleri bulunamamıştır.

İlk sayfasına mı çalışılıyor bir Kur'an'ın? Sülüsle. Uzatarak bir S'yi vavlı ve üstünlü esreli.

Yazar gibi kendi mezar taşını:

GEÇTİ HAYFÂ KARAHİSARÎİ PİR

diye.

Nesih hattıyla.

ÂŞIK VEYSEL

Âşık Veysel, Portre: Orhan Peker.

Bir ağacın önünde durmuş Âşık Veysel. Dikenli. Yaban çiçekli.

Kucağında sazı. Başladı başlayacak bir türküye. Düşmüş onun için bıyığı.

Bir sigara kulağının arkasında duruyor. Kendi sardığı.

Hafif kalkık başı. Bir sessizliği yazar gibi.

Sülûs bir yazı gibi gök: Ölçülü. Düzenli. Veysel'i tamamlıyor.

Bakıyor Orhan Peker. Bir güreşe hazırlanır gibi: Bir ustayla. Atmış onun için gömleğini, boyunbağını ve kol saatini.

Bakıyor saygılı: yüzüne, ellerine, urbalarına. Dönüyor sonra yavaş yavaş kendine:

"İlk nerde gördüm, diyor, Veysel'i?" İlk çizgiyi çekiyor. Kara. Acılı. Kendisi gibi Veysel'in.

Gidip uzaktan bakıyor sonra "Tamam" der gibi, yudumlayıp rakısını.

Yavaş yavaş dönüyor sonra yerine, yavaş yavaş siyahını karıyor.

Duruyor Veysel. Biliyor Orhan'ın önünde duruyordur. Kendinden birinin.

Rahat onun için. Onun için daha bir sarılıyor sazına: *"Ben gidersem sazım sen kal dünyada"* deyip.

Dönerek içine. Kuşanıp bozkırı. Kuşanır gibi bir suyu, bir dağ yolunu,

Yazarak adını.

İlk gününde gibi dünyanın soluğunu kesmiş doğa: Veysel'e bakıyor.

Bir ahlat bir devedikeni boyunu uzatmış tekmil verir gibi duruyor.

Bir ilkçağlı gibi dolaşıyor güneş. Cep aynalarına vuruyor.

Gökle ilk buluşacakmış gibi çalımla geçiyor bir kuş.

Duruyor Veysel: Doğanın kendisi gibi.

ORHAN DURU

Nihayet şiire giden bir konu: Orhan Duru. Yalın. Çıplak. Saydam.

Soy bir otu İstanbul'un! (Bu soy ot sonradan yazılara düşecek, bir gün de bu şiire girecektir).

13 Aralık 1933. Rumelihisarı. (Namık Kemal – Tevfik Fikret – Hasan Âli Yücel aralık ayında doğdu.)

Bu güzel ot, İstanbul'un küçük beyaz taşları arasında büyür. Rumelihisarı'nın arnavutkaldırımlı, Ermenili dükkânları arasında gider gelir. Bir kolu uzar.

Büyük memeli bir kızdan alfabe öğrenir. Ülkeler coğrafyasına çalışır. Babasıyla sokağa çıkar.

Bir hikâye: "Kadın ve İçki" (Küçük Dergi, 1953). O zamanlar düşünmüyordur ki.

Çankırı. Afyon. Afyon'da gökyüzü mavidir. (Afyon'da zafer anıtı vardır ve kente kıçını dönmüştür.)

Bir adaya çıkar: Sait Faik. Cümleleri bozulur.

(Daha çok kurak topraklarda büyüyen bu ot, uzun zaman

rüzgârlara karşı durur. İlk güneşli havalarda da boy atar. Onun için hepimizden uzundur.)

Bir kitap: *Bırakılmış Biri* (1959, Ankara). Hamle Matbaası'nda basılmıştır.

1958'de Urfa'da atları çiftleştirir. Haralara girer çıkar. Bu hara adamı, harada *Galile Denizi*'ni okur. Mağrip denizleri gibi hüzünlüdür.

(Ey Mağrip denizleri!)

Artık parklar – aşevleri – Madam Frankenstein – Karabasan – Hamza ile Arkadaşı – Adamev – Lök. – Gökyüzünü söker.

Usdışı iki arkadaşıyla *Yeni Uşuklar* sokağına gider gelir (Ferit Edgü – Demir Özlü).

Artık Çekofsu ahşap bir evde oturur. Bitpazarına iner.

Sıkılır. Suretler oyar. Cumhuriyet ve Evliya Çelebi üstüne sık sık tarih düşürür. Bir inden Mercimek Ahmet'i çıkarır. Onun için devriktir.

Ve ot büyür. Uzun. Güzel.

Üstüne yürür çıkmaz sokakların: *Denge Uzmanı* (1962). Çünkü ağzının içi zehir gibidir.

Roma.

Roma kenttir. Urbino kenttir. Venedik kenttir. Ve enişte-sinin yüzü kenttir.

Ve 1967'de iki kişiyle tanışır: A. Newley – L. Bricusse (Dur-

---

kaynak makinesiyle eritilmiştir

durun Dünyayı İnecek Var).

ŞENLİKNAME

Ve Osman kâğıtları okşadı durdu, sayfaları çevirdi, numaraladı.

56'ya böldü sultani bir kâğıdı *"Madem 56 gün"* dedi.

Dönüp Atmeydanı'na baktı. Büyük bir dikdörtgen çizdi. Büyük Konstantin'i düşünüp.

118 x 320 diye yazdı sonra eski sayılarla.

Dikilitaş'ın yerini işaret edip bıraktı. Bastırarak.

Evlere geçti. İki sayfalık. İki sayfaları severdi. Karşılıklı, dikey.

Yılanlısütun'u koydu. Üçbaşlı. Bir pandomim için.

Bir deniz uzaklarda duruyordu. Getirdi.

Ayları güneşleri oydu. İki uzun minare çekti — Hiç görmediniz.

Bir Ermeni evini noktalayıp bıraktı. Alçak. Uzun taşlıklı.

Bir Arap'ı geçirdi. Tunus fesli. Bir vezir kayığını boyadı.

İbrahim Paşa Konağı'nı çizdi sonra, ince bir kurşunkalemle.

Sonra eğik bir çokgen düşüp, "ATMEYDANI" diye yazdı. El yazısıyla. — Belki biliyorsunuz.

İlk günü böyle çizip bıraktı. Çizip bırakmayı severdi.

Karnında örs dövenler, Dikilitaş'a tırmananlar, başlarında at nalı taşıyanlar diye yazdı ikinci güne.

Sessiz bir gündü ikinci gün. Onun için gökyüzü yok gibidir.

Gökyüzü yerine Şehzade Mehmet'i koydu. Hiçbir değişiklik olmadı. Biraz taştı, onu da sildi, bir alt su çekerek.

"Kadırgalar" diye yazdı üçüncü güne, tırnak içinde. Ve kadırgaları geçirdi. Nakkaş diliyle.

Sonra III. Murat'ı oturttu. Bir başına. Herkes ona bakar. Yalnız o herkese. Bakışı onun için serttir.

İbrahim Paşa (Rumeli Beylerbeyi), Kara Bâli Bey (Mutfak Emini), Nişancı Mehmet Bey (Düğün Nazırı), Yeniçeri Ağası O baksın diye ayaktadır.

Bir adam doğrularak kalktı. Çünkü kadınlar geliyordu. Kadınlar Padişah'ın en sevdiği yerlerini kapayarak geliyordu.

Zırhlar, miğferler, bıçaklar, şişler, mızraklar geçirdi. Bir silah müzesi için.

Bir atlıkarıncayı, bir dolap beygirini, bir urgancı makinesini bıraktı. Geçtiler.

Saray çatılarını koydu onuncu güne. Derinlikli. Düzgün. Sık.

Bir seyirlik salı indirdi. Bir kırmızı koydu.

Padişah'ın gelmesiyleydi bir adam kuklalarını siyah bir ipe dizip bıraktı.

Bir kadın önünü kaşıdı. Osman hızla sayfaları çevirdi.

41. sayfada bir oğlanın yanaklarına bir adamın bıyıkları batıyor, yazılıydı. Osman bir oğlanın yanaklarına bir adamın bıyıklarını batırdı.

Şehzade Mehmet gidip babasının (Padişah'ın) elini öptü.

Kavuğundaki sorguçta iki tüy vardı. — Bir zürafa ipinden boşandı.

İp üstünde bir araba kendi kendine yürüyordu. Osman arabayı boyamadan bıraktı, çırakları boyasın diye.

Tatar, Fas, Venedik elçileri ayaktaydı. Bir Magribi Padişah'ın penceresi önünden geçiyordu (Resim 50).

Beyoğlu ve Galata Hıristiyanları (240 kişi) arabaya bakıyorlardı.

III. Murat tutup tilki avını açtı. Bir kırmızı sayfadan taşıyordu (ki Osman bazen taşırır. Eski bir usdışçı olarak. Bilir ki kusursuzluk yeknesaklıktır ve çekilmez).

On beşinci gün Şehzade Mehmet'i aldı bir koltuğa oturttu. (Onun için iki eli koltuğun kollarındadır. Bir adam kılıcını tutar. Kadınlar sıralanmış ona bakar.)

Bir dönme ipinden inıyordu. Bir oğlan yağlı direkten düşüp ölüyordu. Padişah gülsün diye.

Osman bıraktı. Padişah güldü. Sol eli kalkıktı, öyle bıraktı. Mavi bir su çekti.

III. Murat'ı olduğu yerde bırakıp ayakları burnu üstünde yürüyen adama geçti.

Bir gemiyi karada yürütüyorlardı. Büyük, üç fenerli. *Yürür*, redifli bir beyit asılı.

Osman, gemiyi kalenin dibine çekti. Piyadeleri dizdi, dikine ve alt alta. Kulelere askerleri sıraladı. Savaşı açtı, bir bayrak açarak ve aşağı düşürerek bir el yazısını, bir dipnot gibi. (Biliyor ki bir kitabı resimliyordur. Bir kitap: Padişah elinin gezeceği. Boş vakitlerde. Resimli. Bölmeler, başlıklar, beyitler.)

Padişah, Osman'ı çağırdı. Elini öptürdü. Belli, sıkılmıştı.

Nişancı Mehmet Bey hemen yüz at sürdü. Padişah elinde olmayarak güldü.

Bir adam dilinde kızgın demir gezdirerek geçti. III. Murat gidip oğlunun yanağını sıktı. Gülüşünü yeniden topladı.

III. Murat şişmandı (Resim 7, 16, 97, 101). Gülünce gülerdi. Elinde hep bir kitap tutardı.

Ciriti, kadınları severdi.

Osman, III. Murat'ı üç kez görmüştü. Onun için sağ kulağı küpelidir. Oturunca başını sola eğer.

Üç harem ağasıyla dolaşır.

Eline tespih almamıştır.

Vezirlerini en uzun imzalı vezirlerden seçerdi.)

Osman bütün bunları düşündü. Onun için bir sarı çekti. III. Murat'ın sarıyı sevdiğini duymuştu çünkü. III. Murat, III. Ahmet gibi renkkörü değildi. Sarıdan sonra kırmızıyı, maviyi severdi. Bunları bir başına severdi. Osman'ı da kendisi gibi biliyordu: Bir doğacı diye.

Ve Osman elindeki kitaba: "*Surname-i III. Murat Han*" diye yazıp bıraktı.

Durur hâlâ.

TAŞBASKISI
(1975)

1. Baskı: Yapıt Yayınları, 1975
2. Baskı: Adam Yayınları. 1982

MAYIS

Mayıs ayındayız ve ben körüm

(Londralı bir dilencinin
boyun atkısı)

GÜN

Gün kitabını açıyor,
Düşünür artık uzaktaki bir evi.

VADİ

Bir vadiyi uyandırıp döndüm:
Bir şiir işi için.

EBEMKUŞAĞI

Sığırcıkları gösteriyordum

Gök

/ düşüverdi.

(Ebemkuşağına bakıyordum. İnimde.)

YERYÜZÜ

— Ne yapıyorsun?
Yeryüzünün yaşına çalışıyorum.

ÜÇ SERVİ

Yol boyu üç servi,
Demek ki Levni geçmiş buralardan.

İLKYAZ

Bir kadının ölüsüdür artık yazdığı
Suya,
İlkyaz'ın.

HAVA

Havaya dokundum
Yüzü çıktı elime.

ÇANÇİÇEĞİ

— Kış! diye bağırdı çançiçeği.
(Bir yusufçuğu izliyordum)

BOZKIR

Yavaş yavaş hazırlanmalı artık,
Burdan sonra tek ağaç görmeyeceksin.

BULUT

Dış mahallelere doğru
Bir bulut bir kadının yüzünde
Neden ki?

KIŞ I

Artık içeri almalı fesleğenleri.

OZANIN GÜNLÜĞÜ

20 Şubat 1970

Kaktüsü yazacağım

Yarın: Koru.

GÜL I

İzmir'e götürüyorum bir gülü
Sarı bir gülü.

GÜZ I

Bir ses: "Güz dağda!"

GÜL II

— Bu cadde nereye çıkıyor?
Bir güle bakıp böyle diyorum.

ALAN

Alan,

sürür güneşi.

İter
ağacını. Bir yapıyı.
Bir kırmızı çocuğu.
Bir sarı çocuğu.

Kurar cumhuriyetini.

PARK

Park yeni yeni kendine geliyordu:
Bir serçe su içiyordu.
Bir çocuk masaları hazırlıyordu.
Bir kayın hızlı hızlı büyüyordu.

Neden sonra ozanın geldiğini gördü.

SU BİRİKİNTİSİ

Kırmızı toprakta
Bir su birikintisi

Yolun ağzında.

EV I

Çamaşırlarını sermiş
Kurunuyor
Yarın ordaki ev.

ÇİĞLİ

Çiğli
Ve sabahleyin.

SARMAŞIK

— Saat 5! deyip uyandı sarmaşık
Sabah kırlarını görecek.

Kır ağdı durdu camda.

KATIRTIRNAKLARI

Gün ışıdı
Demek ki dağları göreceğiz
Ve katırtırnaklarını.

BAHÇE

Bilmem bu yalnızlığı nasıl atar üstünden
Bu kış bu bahçe.

EV II

Ev,
Uzatır balkonunu.
Bir fayton
Gölgü indirir. Gider.

Bir ev solur.

YEŞILYURT SOKAĞI

İşte bütün gördüğü sokağın:
Bir adam kamyonu boşaltıyor.
Bir çocuk geçiyor.
Bir kadın durmuş onlara bakıyor.

DENİZ

Deniz avını döker
Sundurmasının önüne. Dişlerini
Takar. Usulca iter kıyıyı
Girer evine.

KOY

Koy serer çulunu
Çekilir dip odasına.
Artık denizi dinler
Lambasını kısıp.

Bir su bir gök bir çocuk gider gelir.

SONBAHAR

— İşte sonbahar diyorlardı,
Bir kayın bir gülhatmi birbirlerine
Yaban kazlarını gösterip.

Kavakların hışırtısı karışıyor konuşmalarına.

KIR

Bütün gün kırlarda dolaştım durdum
Artık bir ot kokusu havalarda.

BORUÇİÇEĞİ

— Nereye?
Boruçiçeğini yazacağım.

GÜZ II

Buldum, güz düştü.

DOĞA

Doğa uyuyor
— Belli Çin şiirleri okuduğu.

SOYUNUK

Soyunuyordun,
Soyunduğun çıkıyordu her yere.

CUMARTESİ

Bir yarım gün cam sildi cumartesi,
Şimdi dışarıyı seyrediyor.

AT

Kış sabahında bir atı görmek bile güzel
Kızılderili bir ozan için.

SIKINTI

Çiçekleri suluyor bir kadın
Demek ki ne kadar sıkılmış.

TARLAKUŞU

Bir tarlakuşu yaprakların üstünde:
— Nereye diyor ben geçerken.

ARSA

Kentin ağzında
Ve bomboş.

BALKON

Kent sakalını bırakmıştı. Bir çocuk
simit satarak geçti. Simit sattı hava.

Büyüklanga'da bir kadın uzun uzun çarşafları silkti.

Horhor'da bir evin balkonu muydum?

SES

Şimdi dışarıya bir ses düşmüştür.

RÜZGÂR

— Ben uyandım! dedi rüzgâr.
(Bir kitabın sayfaları arasından.)

SU

Yatağını bırakıp gitti su,
Artık bir kıyıda ellerine bakar.

(Bir zargana dişlerini göstere göstere geçti.)

ESKİ ŞİİRLER

Gün düştü.
Artık oturup eski şiirleri okumalı.

PENCERE

Saint-Paul o mektupları yazdı da Korinthoslulara
Bu pencere denize gidip durdu.

YAĞMUR I

Hava açtı.

Artık şiirlerde geçer geçse geçse yağmurun elleri.

ÇUKUROVA

Çukurova.

Burdan sonra mı gökyüzü düşüyor?

YAĞMUR II

Çocuk bir denizi bir defteri yanına aldı
Yağmuru yazacak.

ERCİYEŞ

Karanlıkta geçtim Erciyeş'i
Hiç geçmemişim gibi.

BEYAZ

Milas'ta bir Turan Erol beyazı
Bir çocuğun yüzünde.

KIŞ II

Kış kancasını taktı,
Resimlere.
(Bir kutup evinde gördüğü.)

Soğuğun resmini mi yapacak?

AKŞAM

Akşam karanlığını alır gelir
Artık nerelerde açınır kim bilir?

KAHVE

Bir çay uzar
Adamlar gelir.

Köy
ağını toplar.

Çay bekler.

DENİZ–EV

Ev. Kör ışıkta
Ama denizle ağız ağıza.

KASIM AYI

Yerdeki bir yaprağa baktı Kasım ayı
Dönüp uzun uzun güldü sonra
Çekip gitmeden.

U

İstanbul'da kadınlar uzun boylu
U gibi güzel.

ŞİİR

Uyandım, oralarım ıslak.

BATAKLIKOTLARI

Yol boyunca bataklıkotları
Ot diye.

ÇAĞLAYAN

Bir ihtiyar çizmesini çekmiş
Çağlayanı bekliyor.
Güze doğru.

SOKAK

Camını siler sokak
Etini basar.

Kurunur,
Bir konsolos çiçeği elinde.

Çocuk
Sokağı ovar.

KALE

Kuşanır surlarını kale,
Burçlarını sürer. Çekilir
Koğuşuna.
Ulaklarını bekler.

Bir gözcü yayını gerer.

IRMAK

Bu sarı otu kopardım sana
Sarı bir ırmağın ordan.

Sarı bir ırmaktan geçtim diye mi?

KÖPRÜ

Kentin dışında
Köprüyle adam ağız ağıza vermişler.
Ne konuşuyorlar öyle?

BURUN

Otağını kurar burun. Alanına
denizin. Çamaşırlarını döver.
Obasını denetler. Gerer
çadırlarını.

Bayrağını çekmiştir çünkü.

BAFA GÖLÜ

— Bafa Gölü'nden geçiyorsun!
Böyle diyor, bir çocuk bir çocuğa.

Sonra ikisi de susuyorlar.

GECE

Gece yerleri süpürüyor. Kolları
alabildiğine uzun.

Bir atlı geçiyor.

PAZAR

Bugün çalışmıyor.

GÜNEŞ

Güneş çıkar, suluboya takımını alır
Artık bir damın üstüne oturur.

Yineler kendini.

ÇOCUK

Sürer sabah evinin sürgüsünü
Bir dağ köyünde kurulanır.

Bağırır çocuk.

ASLANAĞIZLARI

Aslanağızlarını suluyor çocuk
Bir resimde.

Fırat'ın oralarda.

KIR HAYATI

Bir kıl çadır.
Üç tavuk.
Bir kır hayatı için.

KIYI

Kıyı birden yalnızlığını anlar. Gider
sokulur denize.

Bir burnu alıp döner.

KÖY MEZARLIĞI

Köy mezarlığı
Ya da iki mavi çocuk.

Suyun orda.

ARALIK SABAHI

Bu aralık sabahını ne yapmalı da
Böyle kalmalı?

GÜZ III

Güz çoraplarını giyiyor.
— Yolculuk mu var?

KÖY

Alır sokağını gelir köy.
Ölülerini yıkar.
Ocağını ateşler.
Açar
kahvesini.

Bir istavrit alanı sular.

İKİNDİ

İkindi kıvrıldı
Gömgök.
Dağçiçeklerinin açtığı yerde.

— Sevgili ikindi!

GÜNBATIMI

Günbatımı. Sessizce düştü
aşağılarda.

— Gökyüzüne sürdüm kuşları.

ISKAROZ

Sıkılır kapanır inine ıskaroz.
Fenerini yakar, dışarıyı dinler.

Bir dalga getirip yükünü yıkar.

YAZ I

Yaz öldü.
Şimdi silinmiştir yazılar
Deniz mağaralarında.

ÇULLUK

— Ben Eylülüm. Sen kimsin? dedi, taflan.
Süzülüp gitti çulluk.

Ben sesi arıyorum.

YAZ II

Yaz önüne çıkıyor kapısının
dolaşmaya. Ürkek eşikte soyunuyor.

Bu şiire girmek için.

BEN

— Ben, sıkıntıyım.

AY

Bir yalnız
Gökyüzünün sözlüğünde.

KENT

Bütün gün çalıştı kent.
Caddeleri, sokakları koştu
Göğün buyruğunda.

Şimdi akşamın olmasını bekliyor.

RESİM

Kuru otlar arasında
İki at otluyor
Bir kadın ipe çamaşır seriyor

Bilmeden ovayı büyütüyorlar.

PENCERE

Sarı bir semaver.
Beyaz bir mendil.
Bir pencere olarak.

ÇINAR YAPRAKLARI

Bu çınar yaprakları kim bilir ne düşündürür
On kitap sahibi bir ozana.

GÖKYÜZÜ

Manzara uyanır doğrular kendini
Neden sonra gökyüzü gelir

Aynasını tutar.

ATLAS
(1976)

1. Baskı: Ada Yayınları, 1976
2. Baskı: Adam Yayınları, 1987

yerküre

İSTANBUL, I

HALİÇ

Ve Haliç çocuk dişleri gibi dedim. Gülünce

Çıkan. Esmer. Esmer uyanması gibi vücudumun
Bir yerinin (bir deniz müzesinde iki foklu bir pelikanlı

ve korkunç hüzünler taşıyan
ve Eylül yüzlü).

Eylül bir çocuğun elinden tutmak gibi Fener'de
(ki bir Ortodoks kilisesine devam ediyordur
lacivert elbiseler giyer ve sarı düğmeleri sallanır rüzgârda

ve yeni yeni ağarıyordur vakit ve çok eski bir kazı
ki bir virgül gibi düşüyordur başaşağı

Balat'a).

Hava düştü Kâğıthane'de diyorum sonra da
Ve Eyüp'e bakıyorum. Eyüp'te su suya benziyor
Bir ev bir eve. Bir yaprak bir yaprağa.
Ve incecik çiziyor geceyi bir kâğıt bir ağaç.
Ve eski yeşil denilen bir yeşil.
Ve bir su çarkı
(Yavaş yavaş dönen. Bir atın çektiği
Gözleri bağlı. Sefil).

Köprünün demirlerine yaslanıp bakıyorum sonra yirmi altı yaşımla
Arkamda asker elbisesi. Bıyıklı. Uzun yüzüm.

Bir dağ istiridyesi gibi de sarı
Belli bir kızı seviyorum hep geceleri çıkıyor.

Bir balık geçiyor. Ben balığı yazıyorum. Balığı ve

Ben ki ne zaman doğduğumu bir köşeye yazmamışımdır
Ve hep kendimi götürmüşümdür gittiğim her yere

Ve bir sıkıntıyı alt katlarda oturan

Ve hiç çıkmayan.

Düşüyor Haliç. Felçli bir yüz gibi
Kanında demiryolu işaretleri, çapariler, haçlar
Ve iki küskün incir.

Eğilip damarlarını sayıyorum. Çekiyorum derisini
Ve ürkünç yalnızlığını. Bırakılmışlığını belki de.

Vuruyorum sonra ayağımla. İter gibi bir cesedi. Soğuk.
Ve şafak ıslaklığında.

Ve bir adamın kollarını. Bakır bir heykeli
Memelerini. Atları. Bir tahtayı. Yavaş

Yavaş sürüdüğün. Ve Aynalıkavak'a çıkıyor şimdi.

Ve inıyorum bir vadiyi. Belki bir ölümü
Evsiz, penceresiz ve dağınık bulan beni.

Ey hurda su! Kirleniyorum. Kirleniyorum. Bir sütçüden
Sütler içiyorum çok ihtiyar bir sütçüden

Üç padişah görmüş ve hâlâ topallayarak yürür
Topallayarak gelmiş gibi

Dünyaya
Ve ölüme.

Canım bol sular içmek istiyor bol alkol
Cibali'de sarı bir çocuğun elinden.
Bir patrikhane kapıcısıyla konuşmak sonra
Dünyanın öbür ucundan mektuplar alan
Dünyanın öbür ucundaki bir kadını seven
Ve yalnız anahtarlarıyla yaşayan.

Sonra eski kitapları, eski tarihleri karıştırmak
Suyun en eski tarihini bulmak
Ve bazı çiçekleri
(ki daha ilk duyuyorsundur adını
duyar gibi bir yıkıntıyı).

Eski bir urba gibi kent. Eski bir urba gibi giyiyorum kenti
Bir kadırgayı. Türlü seslerdeki bir saati
Sütlüce'yi. Sütlüce'deki bir avluyu.
Eski takvime göre ok atanları. Nişan taşlarını
Ve bir yağmuru yeraltlarını dolaşan. Yinimin
Atlasında gidip gelen

Ve kalan.

Sen ey benim git dediğim gök! Ve ey yalnız su!
Duyuyorum işte umurunu, kaslarını, yanak kemiklerini

Ve cesedini (eski bir gemi leşi ağırlığında
ve mavi damarları atar hâlâ: Bir hızarın kestiği
ve ne ölüme benzer
ne de dirime ve).

Düşüşünü sonra
Bir deniz askeri kılığında dolaşışını

Ve çekilişini. Çok uzun.

Uzuyor su. Kasımpaşa'da bir balıkçının tablası.
Nişancı Ahmet Paşa çeşmesi. Çarklı bir Şirket-i Hayriye
vapuru
Ki yalnız Fener'e, Kasımpaşa'ya, Eyüp'e uğrar ve elli hissesini
Valide Sultan almıştır.
Ve hamalları Karahisarlıdır. Sudadır sonra hep gözleri
Ve elleri.

Ve dümeni on beş derece meyillidir
Onun için yelkovan kuşlarının karınlarını görürsün
Bir kız sabahları eğik oturur onun için
Ve çillidir nedense.

Kanatlarını açtı açacak bir sülün. Ve bir yeri yüzümün
Çok sarı çok uzun. Uzun yolculuklar düşündüğümden

Ve incecik kemiği bir şiirin

Bir deniz kıyısında.

İSTANBUL, II

BOĞAZİÇİ

I.

Bir duvar resmi: *Boğaziçi*, diye. Sağ alt yanda bir imza: Mehmet Hulusi, eski harflerle ve bir mühüre çalıyor. Bir mühür-resim. Korkunç uzun Hulusi'nin "i"si. Noktalar, üstünler, esreler. Sanki Hezarfen Ahmet Çelebi'yi Galata Kulesi'nden uçarken gösteriyor. Ve Sinan Paşa Köşkü'nden bakıyor Sultan Murat, ilk uçucumuza. Tuğlu. Sıkıntılı. Çirkin (Üsküdar'a mı inecek Hezarfen? Bir buruna, Khrisopolis'e: Bir kilise kandilcisinin su yolları açtığı ve gümüş bir haçla çevirdiği, bir menzil kentine: curalı, zilli, darbukalı – ki köçekleri, akşamcıları kâğıt çıkan kentlere doğru ayaklarını uzatmazlar ve tabakhane sokaklarından geçerken yüzleri kızarır). Ve Tophane'ye iniyor bir yol. Bir yazı:

OMENTO II

diye yazmış Beşiktaş'ı. Kalem gibi Kızkulesi. Ve uzun uzun demir alıyor bir gemi, sürtünüp bir ateş kayığına: iki fitanın izlediği, ipek perdeli, pirinç toplu ve kik duruşlu. İhtiyar bir su Boğaz. Sarı. Buruşuk. Yorgun. Damarları sayılıyor. Şiş ve siğilli eli. Bir tarih yorgunu. Onun için ateşi çıkıyor, yüzü kızarıyor, damarsertliği çekiyor. Tek eğlencesi Darboğaz'da gemileri pusuya düşüren eşkıyalarla işaretleşmek, Rum Feneri'ndeki bir yazıta dikmek gözlerini:

HÜVELBAKİ
KUTBÜL ARİFİN GAVSİL VASİLİN
HAZRETİ HACI BAYRAMI VELİ KUDDESE SIRREHU
EVLADI KİRAMLARINDAN SARI SALTIK
HAZRETLERİNİN MERKADİ
ŞERİFLERİDİR
FATİHA 1204

Ve gülmek deniz dibi haritalarına: Bebek koyunda 58 kulaç, Tarabya ile Beykoz arasında 53, Büyük Liman'da 48 diye. Dağlara çıkmak sonra sis toplarıyla Kalkancı dumanı günlerinde ve kampanalar dinlemek.

Deniz kuşları dövüşüyor Kilyos'un oralarda ve Karaburun'a çıkıyorlar, bir tahlisiye evine canipleriyle, ve havai fişeklerin atışına katılıyorlar. Boğaz kuşları olarak (bir ayraç tümcesi ister Boğaz kuşları, bu kâğıda sığmasa da bir balıkçılın kanadı, ve ne kadar ürkse de beyaz görünce yelkovan kuşları ve "S" biçimini alsa da karabataklar düşerken – bu ayracı isterler). Sonra da hisarların orada kayboluyorlar (Dokuzuncu perendede mi iniyordu Hezarfen Üsküdar'a? Ayakları dibine bir kızın – öyle deniyor). Bu işte mühüre vuran. Ya resim? Silik ve kendini vermiyor. Hem hiçbir şey yerli yerinde değil. Hisarlar yer mi değiştirmiş ne? Ve gürgenler, karaağaçlar, dişbudaklar (Boğaz ağaçları) kavakların yerini almış ve Göztepe, Yuşa, Büyükçamlıca sıraya girmiş. Belli açık havada çalışmamış Mehmet Hulusi. Bir düşçü. Çarpıcı, usdışı. Onun için de istediği yerde başlatmış, bitirmiş Boğaz'ı. *Böyle daha iyi*, deyip. Niye yinelesin?

Bir resim nedir? Hele bu Boğaziçi'yse. Bir gemi geliyor. Ve kocaman bacasından duman tütüyor. Bir Şirket-i Hayriye vapuru olacak. Demek 1855'lerdeyiz: Kanlıca'ya üç kuruşa gidiliyor ve Macaroviç Kaptan köpeğiyle kumanda mevkiinde, ve haç düşüyor suya. Ve Şeref Kaptan Bebek koyuna yanaşıyor 74 ile – ki kendi pişirir kahvesini ve saçlarını hep öne tarar. Rumeli iskelesine yanaşıyor bir pazar kayığı. Dört küreği görünüyor. Sola yatmış geçiyor bir yandan-çarklı: Anadoluhisarı'na dönük burnu. Uzakta üçüncü padişah binişi. Bir sopaya dizmiş geçiyor Kandilli'de bir ciğerci ciğerlerini. Sola yıkmış fesini ve kalçasında bir eli. Uzun dolakları ve bıyıkları. Kendi kuyruğunu ısırıyor bir at. Ve Arnavutköy önlerinde durmuş bir piyade. Sami Bey'in mi? – ki dizlik, yelek, salta için Lui çuhası ve kelikot patiskası Çin'den gelir ve Mir ve Kotero'da giyinir adamları. İnce bir yol çıkıyor surların yanından, çıkar gibi bir dağı burçlarla kırılan. Evler evler evler. Ve kimseler yok. Karartma mı ilan edilmiş (*Kuruçeşme'ye gidiyorum ben, elimde bu duvar resmi, ve dizdizeyiz bir azınlık Türkçesiyle, beyaz bir kadının konuştuğu, şilleri söyleyemeyen ve "h" ile karıştıran "k"ları: Topuzlu, uzun, siyah eldivenli ve hiç saatçıya gitmemiş saatı ve şapkası*

— Bu Abidin Daver şilebine hiç bindiniz mi?
— Ben de onu soruyorum kendi kendime. Hiç bindim mi?

ve ağzı ağzımda gidip gelen Anaplus'a: Papaz Stilit'in bir sütuna çıkıp 27 yıl yaşadığı – İsa'mıza gidiyoruz. Kumral İsa'mıza – ki çilekeş rahibeleri tahta, dikenli taç ve beş çivi diye tanımlarlar İsa'yı.

Birden,
düşüyor resim elimden, büyük bir gürültüyle).

(Ve

İşte Kanlıca'dayım artık! diyorum sonra kendi kendime, yeni bir ayraç açıp ve bakarak yerdeki ölü bir kuşa, büzülmüş ve tortop: Karşı çıkmak için ölüme. Abdülhak Şinasi Hisar mı bu gelen? Üsküdarlı Ali Rıza Bey'in resim sergisinden mi dönüyor? Kolalı yakalı, bastonlu, bir elinde Servet-i Fünun, Kadınlara Mahsus Gazete ve çocukluğu (fesli, bir kalem gibi olan çocukluğu) ve şimdi adlı geçmiş zaman öbür elinde. Geçmiş zamanı yüklenerek çıkmıyor mu hem Ali Rıza Bey'in sergisinden, bir semt ressamının: Bir suluboyacı ve alçakgönüllü. Küçük köy yollarını, küçük evleri sevmiş. Ters düşse de Ali Rıza Bey kendine, değil mi ki o da bir geçmiş zaman insanıdır, sevecektir. Onun için düşüne düşüne çıkıyor Deryadil yalısına, büyük yengesinin. Tozlanmış ayakkabıları, esvabı ve durarak bir

SODOM VE GOMORE

gravürü önünde. Doğru havuzlu odaya *gidecektir: düşünüp Chateaubriand'ı Barrès'i ve Proust'u. Ve gözlerini dikerek saatlere, konsollara, tespihlere, bu eski zaman eşyalarına. Bir Boğaziçili! Hiç delik çorap giymemiş ve hep ütülüdür mendili. Orta boylu muydu Abdülhak Şinasi? Tokatlıyan'da otururken öyle. Ve belli hiç yeşil yemediği ve korktuğu (kakaolar, kremalar, pastalar) ve uçları çıkık beyaz bir mendil taşıdığı bütün Boğaziçililer gibi (Boğaziçi de böyle bir şey değil midir?) ve dalgın. Dalgın, bilir ki budur giden kendine, uzun tümcelerine, uzun Boğaz'a. Bir anı adamıdır çünkü, titiz ve ince, seçer onun için sözcüklerini, iççamaşırlarını ve fotin bağlarını.*

Ve hep bakan bir adamdır sonra ve yüzmeyi öğrenmemiştir. Niçin öğrensin? *Yavaş yavaş iniyor işte merdivenlerden. Insin bırakalım. 61, 62, 63, 64 vapurları geçiyordur çünkü Levanten Boğaz'dan ve tozlanmayacaktır artık pabuçları.* Âsude. Yalnız. Hülyalı.

Resim gibi.)

II.

İşte şimdi de III. Ahmet geçiyor Levni'nin bir minyatüründen, bıkıp kara şenliklerinden, su üstlerini içi çekip, oturarak ve yanına alarak bir seyir defterdarını ve hep sorarak kullarının su evlerini –ki nekestir, cebinde taşır oğullarının cep harçlıklarını ve vermez ve çiçeklerden laleyi sever, kendisi gibi çok yakışıklı, uzun ve bir hüzün taşıyıcısı olduğundan– ve silerek sol eliyle burnunu, top sakalını, biraz sarhoş, biraz çakırkeyf, başı dumanlı. Durgun Bebek'ten Büyükdere'ye doğru mu gidiyor? Arkasında seyir salları. Abraham Paşa Korusu, bentler, kemerler (Büyükdere, bentler, kemerler ve biraz da elini yüzünü zor yıkayan Bizans, Serkldoryan ve taşın konuştuğu değil midir?).

(*Taşın konuştuğu duyulmuş mudur?*)

İstinye'ye mi inecek III. Ahmet, bir Çinlinin ağzına çalan, sessiz, utangaç İstinye'ye? Sarıyer'e ya da? Hayır, dönüyor. Anadoluhisarı'nda işte ve Hisarlı Kale Sokağı'na sapıyor, taş merdivenli, dik (kesip Körfez Caddesi'ni benimle 1971'lere doğru bir öğleüstü, cebinde tütün, kalem dolaşan ve Küçüksu'yla işaretle konuşan ve kıyıya çekilmiş bir tekne hüznüyle duran). Ve işte yavaş yavaş iniyor dik bir yokuşu bir çocuk, Levni'nin görmediği, bayramdolaplarına nanik yapan ve dağkestaneleri yiyen ve III. Ahmet geçerken sakızını cebine koyan ve yeniden:

— *Ya bu kimin yalısıdır?*

diye sormaya başladığı III. Ahmet'in ve ayakparmaklarını kaşıdığı, Halep çıbanları çıkardığı. Sert huylu Arnavutköy önünde işte şimdi de — ki Rum, ki Yahudi Cumhuriyetidir, ki onun gibi saz, zevk düşkünü ve Laz. Ve yavaş yavaş geçiyor Esma ve Atiye Sultan Yalılarını, elinden yüzük eksilmez Damat İbrahim Paşa'yı ve III. Selim'i
ve Şakir Ağa'yı
Tamburi Izak'ı
Sadullah Ağa'yı
Hamamizade İsmail Dede'yi yani. Ve
hışımla çeviriyor yüzünü

— *Ben de varım! Beni niye atladın!*

diyen ve döner diye bekledikleri öbür Boğaz köylerine, en başta da Beykoz'a, at çatlatır Fatih'in cirit oynattığı ve peştemal kuşandığı. Çubuklu önleri mi bunlar? İnsan kılığında dolaştığı poyrazın ve sık sık öksürdüğü? Beylerbeyi'nde, Vaniköy'de miyiz yoksa? Öyle olacak. Değil mi ki Haydarpaşa'dayız ve madem yüzünü buruşturmamıştır daha III. Ahmet, elbet arabayla kızlar geçirecektir Levni ve Sarayburnu'na kuracaktır otağını, kaldırıp parmağını III. Ahmet için ve bir zaman bakacaktır şair mizacıyla, sümkürmeden ve yeniden işine dönecektir.

Sessizce.

(İşte aynı su üstlerini dolaşıyor aynı çocuk ve Bebek'teki evlerinin balkonundan bakıyor Nâzım, Menemencioğlu'ların. Hâlâ mavi gözleri ve yüzü çilli. 69, 71 mi geçiyor? Yani gençliği Nâzım'ın. Uzun. Güzel. Öfkeli. Önünde bir tabak frenküzümü ve Refet Paşa'nın beyaz atı. Bakıyor Nâzım hohlayıp havayı, bir imparatorluk suyuna: Karanlık. Durağan. Pis. Bir imparatorluk: acılı, küskün, yatalak. Ve sıfırla dönmüş yerine. Ve durduramamış haplar, şuruplar, kuvvet macunları o başdönmelerini. Hiç kusmamıştır çünkü. Hep öğürerek yaşamıştır. Onun için büyütememiş sıkıntısını ve kinini birlikte: İnsanca.

Ve imparatoriçe Eugénie çıkıyor Göksu kasrından ve monoklünü düzeltiyor Abdülhak Hâmit ve sofra kuruyor Lüsyen Hanım). *Ve Emirgân'dayız seninle ben, hiç olmadığımız Emirgân'da (böylesi daha mı iyi?), yaprak içinde sokaklar ve üşüyor ellerin ve başparmağın, acının coğrafyası olan başparmağın, ki yüzünün (yüzün var mı senin?) incecik bir sokağıdır ve bana bir Akdeniz kasabasında gördüğüm (Brendizi'de mi?) bir sokağı ansıtır hep (evlerinin bir avlusu gibi almışlardır içlerine, sabun, yemek kokuları gelir ve kurumuş çamaşır). İnce, kıl damarlarını sayıyorsun bir yaprağın ve Boğaz'a bakıyoruz: Bu kör suya!*

(Ey kör su!)

Ve bilmediğimiz sokaklara çıkıyoruz, hepsinde çamaşır seriyor ipe bir kadın ve uzuyor boynun.

III.

Birden *Kıral Yolu* gibi uzuyor Boğaz ve dikey iniyor ve genç, çalımlı kapı fenerinde Boğaz'ın. Ve ayakta Matrakçı Nasuh bakıyor. Kızkulesi'nden mi bakıyor? Bir su aynasından — ki biraz delidir, hayal görür ve plili etekler, yüksek ökçeli kunduralar giymiş görür kendini. Oradan bakıyor işte, bir lekeci titizliğiyle, ayrıntıları atıp ve iki ayak tabanı gibi çizip İstanbul'u ve suları, genç bir coğrafyacı davranışıyla.

Belli genç bir su diye sevmiş Boğaz'ı, Matrakçı.
Çalımlı ve genç.

Ey su!
Deyip ve dizip fırçalarını, boyalarını
Ve kutusunu.

Bir su, Ceviz
Kabuklarıyla ovan dişlerini, etli dudaklarını. Ki

Bir imge gibi tanımlar kendini ve çocukluğunu
(paskalya kekleri, kırmızı yumurtalar ve

Bir sap Bizans fesleğeni yakasında).

Bir su! İnce, öfkeli ve ters huylu
Ve soğuk bir sokak saatı kadar
(yelkovanları birbirinden ayrılmaz
ve birlikte çalarlar saat başlarını).

Bir su! Durgun bütün resimlerde. Bir
Çuval gibi tersine çevirmiş kendini

Ve damarlı elini.

Bir su! Ölümün su biçiminde göründüğü
(su biçimi ölümün!)

Evet, Kızkulesi'nden bakıyor, toplanıp toplanıp açılan bir gök altından, yana alıp Sarayburnu'nu, Haliç'i ve Kâğıthanederesini (cebinde kalemler ve bir yıl daha ihtiyar). Onun için gençliğini koluna alıp çıkmıştır, kadırgalar indirmiştir ve sarıları ve domates kırmızısını sever (kendi kardığı) ve sık sık gökyüzüne dilini çıkarır ve dinler hiç ayırmadan kulağını suyun konuşmasını:

Suyun Konuşması:

Resimlerde sevmedim kendimi
Diyor, su.
Nasıl adamlardır şu ressamlar? Boyuna kendilerini anlatırlar. Alın şu Thomas Allom'u: Bir kuzeyli. Onun için de bir kuzeyli su gibi görmüş beni: Soğuk ve karanlık! Ve bir morina balığıyım sanki Yeniköy önlerinde: Papaz yalısına vurmuşum. Göksuderesi'nde çakmak, iğne, tarak satıyorum ve yeni terlemiş bıyıklarım. Ya Petrusier? Kör bir suyum onun için ve yalnız koyları severim. Onun gördüğü gibi miyim ben? Çallı İbrahim bile uzun saçları, uzun paltosuyla karıştırmıştır beni: Sanki Yahya Kemal'in çocukluğunu alıp çıkmış, saz kayıklarına binmişler, Kanlıca koyunun oralarda saz dinliyorlar. Udi Ali Bey'i mi? ki Samih Rifat Bey'in kardeşidir. Girîftzen Bursalı Asım Bey'i mi? ki piyanist Süreyya Bey'in babasıdır. Tamburi Cemil Bey'i mi? ki Mesut Cemil'in babasıdır, ya da ihtiyar Asdik'i, Andon'u ve Selânikli Ahmet'i ve:

— Küçük hanım mehtaba çıkmak istemiyor mu?

diyen sesini bir yalı uşağının. Sonra da portakali bir kayıkla Rumelihisarı'ndaki yalısına çıkıyorlar şair Nigâr Hanım'ın. (Nigâr Hanım dedim de aklıma geldi. Hem yeter resimlerden çektiğim. Ihtiyarlığımda tanıdım Nigâr Hanım'ı [suyun ihtiyarlığını düşünün]. Eski bir Boğaziçili. Şiirin atardamarı diye bilen beni [atardamarlar]: Bir aksoylu hüznü mü? Onun için de hotozlu, melâle âşina. *Biliyorum oturmuş şiir yazıyordur şimdi, fiyonklu beyaz uzun sabahlığıyla. Sabahları mı yazardı? Öyle anlaşılıyor. Boynu incili ve ensesinde toplamış saçlarını. Hem aynaya bakıyor, hem şiir yazıyor. Âşiyan'daki toplantıdan yeni dönmüş gibi de yorgun yüzü. Belki Tevfik Fikret'e kızmıştır. Kim bilir? En çok kırılan şairimiz değil midir zaten? Suda gözleri. Demek ki dip odalarında çalışıyor yalısının ve imzalı bir resimden ona bakıyor Abdülmecit ve henüz şehzade Vahdettin. Açık duruyor günlüğü:*

"Saat ondan üçe kadar şiir yazdım."

diye bir tümce vuruyor boy aynasına. Çalışkan bir şairdir zaten, erken yatar, erken kalkar ve hiç silgi kullanmamıştır. Mahmutpaşa'ya iniyor şimdi de, pis kalabalığın içinden:

— Aman yarabbi! İstanbul'umuza böyle ne oldu?

Defter almak için mi? Biliyoruz, en güzel defterleri o seçerdi, onun için vesika ekmeğine alışamayacaktır ve pirinç isteyecektir Enver Paşa'dan mektupla. Ve artık her gün:

— Niçin yaşamalı?

diye uyanacaktır, yolup bir sarı gülü, defterinin arasında kuruttuğu ve unuttuğu.)

Böyle diyor su. Ve böyle diyen sudan çekip kulağını dönüyor Matrakçı kendi içine, kesip kendi kendine konuşmasını suyun, büyük bir leke düşerek Boğaz'a, gökle suyu çiftleştirip ve Kıral Yolu gibi uzayıp (görmeden benzettiğim benim) ve Galata'yı dönüp, birden Üsküdar'ı canı çekip çay içmeye gidecektir (yarıda bırakıp resmini, kıl fırçalarını,

[Ey yayılan su!]

suyla yeniden dertleşmeye girip, erguvan ve kardelen toplayıp, çilek yiyip ve bir yunusbalığını izleye izleye aşağıdaki dünyaya gülerek).

Ve köprüdesin sen. Arkanda bir gömlek, cebinde köprü resimleri.

Bir köprü resminde beyaz yüzün ve güneş gözlükleri gözünde.

Ve yürüyor yaşlı bir sabah.

ve

Ve su.

Su!

Su!
Sabahta göçüp giden bilir bunu
İnceleyen tepeden tırnağa suyu!

Gerinip duruyor gök.
Ve düşüyor İstiklal Caddesi'ne. Senin

Şimdi yavaş yavaş çıktığın. Ve durduğun.

Geçiyor su. Geçiyor eli yüzü kentin.
Evler, arabalar. Ve ayaklanmış sabah.

Ve karıncalar: bir ele çıkan ve dönüşen.

İSTANBUL, III

ÜSKÜDAR

Ve kapanık, durgun bir resim Üsküdar. Kapanık, durgun tarihler düşüren bir imparatorluğa
Bir imparatorluğa ihtiyar, ihtiyar çünkü giyitleri bol gelmeye başlamıştır
Ve biraz boynunu eğerek yürür ve solmuş kararmıştır biraz ve taşmıştır yeni bir izdüşüm için
(Sonunda sokaklara inecek, herkes gibi giyinip, sessiz suskun köprüden geçecektir
Ama bütün eski resimler gibi ne denli silse, gizlese de kendini bir resimdir yine de bir kâğıda çıkan
Bir kâğıda kalın çizgilerle bir karşı simge koyabilmek için sınırlı Bizans'a ve huysuz Boğaz'a
Onun için içine kapanmamış mıdır? Daha bir dinlemek için kendini ve hep öyle kalabilmek için
Bizans'ın sokaklarında dolaşmıştır ama ayağından çıkaramamıştır poturunu ve çorabını
Uzun donlar giymiş ve uzun tutmuştur hep boyunu ve orasını, uzun çocuklar için).
Bir resim dağlık, yabanıl. Ve hep evler, sokaklar, hep evler, sokaklar ve gözü akan bir çocuk
(Belli evine gidiyor avcuna alıp gözünü ve nedense hiç bakmıyor arkasına).
Bir resim yalnız siyah-beyazlara vuran, onun için dalgalı, hırçın ve ölü aklığında
Yeraltı yolları, gökler, kanallar, hep gökler, kanallar ve toz ve kireç içinde yazan kendini
Ve vuran Kızkulesi'ne
Kızkulesi'nin çok eski bir gravürüne

Üç katlı ve fırdönü balkonlu
Ve kâğıt fenerlere benzeyen
Ve Thomas Allom'un küçük iki katlı bir fener oturttuğu
Ve Üsküdar'ı nedense hep bir denizanasına benzettiği
Ve hep sis içinde gördüğü
Ve Galata surlarını Haydarpaşa'ya getirip bıraktığı
Ve adamları kadınları hep şişman yaptığı
Ve baç alır gibi yapan Alkibiades'i — o ele avuca sığmaz, o serseri zekâsını Atina'nın
Ve kuşlarla doldurduğu denizi
Ve belli işte senin 1974'lerde bir öğle sonu cebinde onun bir gravürüyle dolaştığın
Ve en çok balıkların gözlerine baktığın
Adlarını hep karıştırdığın balıkların
Ve eskici dükkânlarına girip çıktığın, saatleri ve eskicileri sevdiğin
Ve içtiğin Giresunlu bir yüzle
Üstünüze başınıza benzeyen bir meyhanede
Ve çıkıp sesleri dinlediğiniz sonra

Sesler

I. "Soğuk su satılır" diyor bir ses İstanbul doğumlu ve kırılıp yitiyor
Salacak önlerinde

II. "Ağzımı bırak" diye bağırıyor bir kız, sık ormanlar, yanyana ateşler, sular, yıkımlar getiren akla

III. Bir tabela "Üsküdarı Temiz Tutun" diyor, deniz kıyısı bir okulda ders verir gibi

IV. "Su akımlarını inceliyorum" diyor bir çocuk bir çocuğa, ikisi de gözlerini ayırmadan kitaptaki sudan

V. Ve "Clay, Frazier'i yendi" diyor, Anadolu Diş Dispanser Kliniği, böyle deyip kapıyor kapısını

VI. "Vay eriklere vay" diye bağırıyor bıyıklı erikçi – kulağı lamba ve şişe satan Yahudi İsfahan'da olan

VII. Ve "Geç kaldık" diyor bir çerçi, inadına şişman, inadına beyaz ve ilaç içer gibi içen çayını

VIII. Ve "Erken seçim" diye bağırıyor yerdeki bir el ilanı, bağırıp kalıyor.

Ve sen haritadaki bir yolu soruyorsun bir çocuğa ve bir başka yolun elinden tutuyorsun
Ve haritadaki yolda sur çıkıyor Fatih'in adamları, Galatalı ve yüzü hiç gülmeyen Bizanslılarla
Ve IV. Murat yedi dağ olarak çizip bırakıyor Üsküdar'ı ve Anadolu ve Arap ve Acem ve Hint diyarlarının bir geçit kenti diyerek
Ve yetmiş mahalle İslam, on bir mahalle Rum ve Ermeni ve bir mahalle Yahudi diye bir tarih düşürüyor
Ve Ayşe Sultan Sarayı ve Valide Atik Sarayı ve Hacı Paşa Sarayı ve Nazif Paşa Sarayı diye sayıyor, sayıp bırakıyor
Ve kırmızı domates satıyor bir satıcı ve güvercinini, hep arabasıyla dolaşan Üsküdar'ı
Ve Selimiye'ye doğru yürüyor III. Selim — ki taşı sever ve tahtaya bozulurdu biliyoruz
Ve Sami Paşa Caddesi'nin oralarda bir kapı çarpıyor ve bir evin camına gök düşüyor
Ve ağzını siliyorsun sen, ağzınmış gibi Üsküdar göğü
Ve bir dal maydanoz çiğniyorsun
Ve yeniden sesleri dinliyorsunuz
Yani Papazın Bahçesinden gelen sesleri, yani Ahmet Rasim'in, yani şair Andelip'in, Muhsin merhumun, Borazan Tevfik'in,
yani Ayı Raşit'in sesini

Ve göğün düşen sesini

Bir pencerenin açılışını

Devrilişini bir kayının

Ve aşağılarda çok aşağılarda bir kadın bir adamla konuşuyor ve
onlara bakıyor bir papaz
Ve nedense sarı yüzü
Ve spermler ve ercikbezleri ve yumurtalar ve zigotlar arasında
kâğıt kırıyor bir çocuk
bir cilt evinde
Ve bir kız çıkmaz bir sokağa sapıyor sokakla yatmak ister gibi
Ve haç çıkarıyor bir kadın
Ve düşüyor yüzü
Ve benim asker bıyıklarıma çıkıyor Küçükbakkal'da bir sokak ve
bir yazı ve Latin harfleriyle
Ve yukarılarda bir yol bir yolu kesiyor ve iniyor incecik
Ve uzaktan çok saçlı çocuk yüzlerine benziyor Beyazıt Kulesi
Kara, uzun çok saçlı çocuk yüzlerine
Ve Aya İrini'de gördüğün bir Meryem resmine
Hep önüne bakan bir Meryem'e
Ve bir türlü gözünün önüne getiremeyen yattığı adamın yüzünü
Ve artık yalnız yattığını düşünüp yaşayan
Ve izmarit oltalarına benzeten nedense hayatını
Ve Galatalı bir sokağa
Asalak ve frengili
Ve katolik

Ve Alemdağı'nın oralarda bir burunu dönüyor bir su ve Yahudiler geçiyor
Hep gülen ve iyi geçinen Yahudiler
Hep gülmek ve hep iyi geçinmekmiş gibi gören dünyayı ve tüysüz yüzlerini
Ve bir ses yassı yassı "Bir adım ilerde Bizans" diyor, bir adım ilerdeki Bizans'ta küçük bir evdesin ve yağmur yağıyor
Ve yüzüne bir kadının adı Ruth
Ve bir suya
Bir suya on sekiz kapılı ve tek sıra surlu ve dik inen denize
Ve şimdi ok ve şimdi mızrak, mancınık olan denize
Ve Galatalı tecimenler gibi hırçın olan ve onlar gibi az uyuyan suya
Ve kokulara
Kokular sana "Üsküdar'dasın" diyor, Üsküdar'da, Khripolis'te
Kokulara "Üsküdar'dayım" diyorum, Üsküdar'da çıkmaz bir sokakta
Ve çan sesleri geliyor Surp Haç Kilisesi'nden
Hep haçıyla dolaşan, içkili, lanetin biri olan Surp Haç Kilisesi'nden
Ve kararıyor dolunay
Ve dünyada üç saatlik bir karanlık
Ve ayı oynatıyor bir adam ve sarı. Sarı bir çocukla dolaştığından Üsküdar'ı

Ve bir evin avlusunu — ölûme hazırlanıyormuş gibi uzun
Ve birden dûşûyor Haliç
Ve çıkıyor yûzû Fatih'in, yuvarlak, uzun ve çekme kaşlı
Ve pembe beyaz benizli
Ve elinden gül eksilmeyen eli
Dûşûyor hırçın ve tekin olmayan su
Ve bûtûn sokaklar

Ve Tahta İsa
(tarihin yazdığı)

Ve çocuk seslerini oyuyor Üsküdar. Bir yalınayak sesi, bir Yahudi olan sesi
Oyup bırakıyor

Ve resime çıkıyor hepsi de

TAYMİS

I

Taymis'i çiziyor Turner. Bir kuzey suyunu. Kül kokan.

Uzun boylu muydu Turner? Uzun suları sevmiş ve Taymis'i.

Çamur gibi gök.

Ve ölüm yumurtalarını bırakmış gibi yavaş yavaş dolaşıyor
Manş'ta
El sallıyor bir tepeden Taymis'e
(bir kışa hazırlanır gibi
ya da bir acıya).

Akıp gidiyor Mersey Irmağı ve Humber.

Yavaş yavaş oynuyor omurgaları Taymis'in

Ve üçü vuruyor bir saat bir dörtyol ağzında

Bir gelip bir gidiyor bir karabatak
Ve ispermeçet mumu satıyor bir adam
Ve pul yapıştırıyor mektubuna.

Ben bir nehrin tarihine çalışıyorum Elsworthy'de 1962'lerde bir evde
Bir dilbilgisi kitabına benzeyen ve Galata'daki Ceneviz balyozları gibi eski
Bir nehrin.

Ve geceleri çıkıyorum Piccadilly'ye bir taşa oturuyorum bir güvercini ürkütüyorum
Bardak kırıyorum bir zenciyle bir meyhanede ve uzun uzun bakıyorum bir kadına bir yolun kıvrılışına ve
Taymis'i alıp çıkıyorum sonra belki de bir başka suyu Boğaziçi'ni
(öyle Boğaziçi'ni ve hem de Asafpaşa yalısını, sedirleri, incecik perdeleri
bir kanaryayı –Filipinler'den gelmiş, sarı ve hiç ötmeyen ya da benim kanarya diye baktığım bir pencereyi– odaları, karanlık olan içlerini, fenerleri, ayvazları (Ermeni ulusundan) mutfağı, selamlığı, sahanları, tabakları, kaşık ve çatalları ve lambaları, fitillerini, tokmakları, mangallara kömür koymayı, dışağasını, küçük hanımı, bir anahtarı, setre ve ceketleri,
Louis çuhasından salta ve koltukları
ve bir vapuru, çifte uskurlu, toparlak kıç bodoslamalı – ve Fransız tezgâhlı
ve daha ihtiyar ölümden
ve Temmuz ortasından).

Belki balıkları, kılıç balığını –ki inatçıdır ki aptaldır– ve lüferi ve
uskumruyu
Ya da hiçbir şeyi.

Ama günlük tutuyorum bir parkta ve alt alta on kez SIKINTI di-
ye yazıyorum bir deftere
(bir sabah Şişhane yokuşundan aldığın ve bir adamın uzun uzun
elini değdirdiği
çok yüzlü bir adamın
şimdi boyluboyunca çıkan bu kâğıda)
Ve yakasında kırmızı bir karanfille geçen bir İngilize bakıyorum
Ve sardunyalara.

Tuna'ya benziyor burda Taymis
İnce derili
Ve ürkek Haliç'in Ortodoks yakası gibi
Ve ürüyor geceleri hiç duymadığım bir dilde
Ve ters akıntılı ve karanlık
Ve beyaz bir kadının uyanışı gibi.

Birden izini kaybediyorum işte Abbey'de. Belki bir lokantaya girdi diyorum. Bir yemeği soğuttu. Bir pencereden baktı. Ocakta kaynayan bir çaydanlığı dinledi. Buharını seyretti. Niçin kaynadığını düşündü diyorum suyun. Ve haftanın günlerini: Pazartesi salı çarşamba perşembe cuma cumartesi pazar. Pazar günü Allah'ın ne kadar sıkıldığını. Kravat taktığını. O gün yağmurun yavaş yağdığını. Topalladığını rüzgârın. Güneşin odasına çekildiğini. Perdelerini kapayıp şiir okuyup kimseyi görmek istemediğini. Ve gün ışığını. — Gün ışığı: *Geldim! geldim!* diyordu. — Belki de bir içoğlanın ardısıra gitmiştir diyorum. Bir evin eşiğini yıkamıştır. Trafalgar alanında T. S. Eliot'la selamlaşmıştır ya da. Ve belki Çorak Ülke'ye girip çıktı. Beden eğitimi okudu. Jimnastik yaptı. Kollarını bacaklarını uzattı. Boyunu düşündü. Enini buldu sonra. Ortalamasını çıkardı. Çarptı. Kollarına geçti. Onu da yazdı. Greenwich'e, Blackwall'a geçti.

Sonra da ilk denizleri düşündü. Cin içip. Ve Seylan'ı, Malta'yı, Jamaica'yı, Bahama'yı, Bermuda'yı, Cebelitarık'ı Kanada'yı.

Sonra Avustralya'yı, Yeni Zelanda'yı, Hindistan'ı ve Afrika'yı ve taçlı cumhuriyetleri (*bitki sürgünlerini andıran* – H. G. Wells) ve British Navy'yi ve Süryanilerin Eski Tarihi'ni ve bir kürk toplama merkezini, Hudson By Company'yi ve öbür kumpanyaları, demiryollarını ve buharlı gemileri ve ıkı sürgün yerini ve bohçayı ve Defoe ve Fielding'in yergilerini

Ve de bizimkileri: Namık Kemal'in tiyatroya atla gittiğini, Sultan Aziz'i ve dizbağını ve Ziya Paşa'yı; arkasından kürek mahkûmlarını ve kadın ve erkek şapkalarını ve köleliği ve öküzü ve atı ve Emeğin Tarihi'ni ve John Locke'u, Nasıriyeli İsa'yı ve: *Zenginbiradamıncennetegirmesibirdeveninignedeliğindengeçmesindenzordur!* dediğini ve I., II. Enternasyonalleri ve bir çamurayaklıdev'i
(emperyalizm adlı) ve kendi pis tarihini

I., II., III. Edward'ları

Commonwealth'i ve erkeklik organlarını.

(ilk kuşları ile memelileri)

Sonra da Romalılar zamanında gibi soyunuyor. Harmaniyesini asıyor. *160 milim!* diyor. Duvardaki bir resme bakıyor. Kendi resmine. Bir suyılanı gibi. Ve kıvrık. Bükülüp kentin doruğuna çıkıyor. Limehouse'da yine düşüyor. Dikey West India'ya. Ve St. Paul Katedrali'nden kendine bakıyor durarak. Ve Bow Church'e kadar geliyor. Ve sonra St. Dunston'ın oralara uzanıyor. Karşıya geçiyor

(ve)

Customs House'da geziniyor. Bir varili yuvarlıyorlar bir balıkçıyla. Evlere girip çıkıyorlar. Bir istavroz bir pencereyı kapıyor. Oxford Caddesi'ne yöneliyorlar (Oxford Caddesi'ni biliyorsunuz). Bir muz aldı işte. Bir şişe süt içti. Ve *Akşam!* dedi. Durup dururken bir kırlangıç bir kırlangıcı geçti. Önce Saint-Paul'e bir adam yolladı (*Macaristan'a geçsem gerektir. Hazırlık göresin, Tuna'dan geçerim!*) Hyde Park'ta cebinden kâğıtlar düşürüyor. Ve bir İskoçyalıyla oturuyor.

Sonra Blackfriar Köprüsü'ne vuruyor ve Banksıde'a çıkıyor.

Bir yokuşu çaprazlıyor bir balıkçılı ortalıyor
İstasyonu, vinçleri, deri kokularını geçiyor. Oltasını atıyor
Ve bir Staffordshire porseleninin yanına gidip duruyor.

II

1962 sabahı mı bu? Kapalı. Sisli.
Yüzü gibi Kraliçe Victoria'nın — ki uzaklara bakmıştır hep
Ve hep sol eliyle görmüştür işini
Ve hiç koymamıştır ellerini koltuğuna
Onun için hep geceleri uyanır ve suyunu değiştirir bir sardunyanın
Bir haşhaşın —

Ve sabah hep o sabah Honley yolunda. Ivedi
Ve daha küçük ayakları
Ama hırçın St. Georges'da ve Rotten Roow'da
Çıkarmadan girer pabuçlarını kiliseye. Ve hep ayakta durur

Ve İsa'yı kıskanır.

Ve işte düştü düşecek suya Haziran
Ve kestane ağaçları

Ve tekerlek çeviriyor bir çocuk bir dükkânda ve dün geceden beri uyumadım diyor

Ve dantela ve tül perde ve yaka biçiyor bir kız. Kâğıt gibi yüzü.

Ve hamur yoğuruyor bir fırında bir adam ve ancak lehçesinden okuyor *Manifesto*'yu

Ve çarklı saat soru işareti biçiminde Hardwichke alanında

Ve güneş (U)yla gösteriliyor ve su 4 + 4

Ve büyük Karl zamanında gibi sudeğirmeni Mosel Irmağı kıyısında
Ve yazıkalemi
Ve pamuk kâğıt hâlâ Çin'den geliyor Middle Gardiner Caddesi'ne
Ve Temple'a
Ve Dombart'a.

Dombart'ı sağa alıyor Roundtown ve geceyi ve asılı çamaşırları.

St. Petrus'un orda yine yitirip buluyorum Taymis'i.
Ve her sabah Allah bir bardak su kılığında geliyor 5 sularında
Ve giyiniyor Elsworthy Caddesi'ne çıkıyor bir tanıdığına uğruyor
Ve manyetik iğneyi Araplardan alıp Avrupalılara veriyor 1180'lere doğru
Ve Floransa'ya gözlük götürüyor
Ve bono kullanıyor
Londra Caddesi'ni aydınlatıyor XV. yüzyılda
Cepsaatlerini çalıştırıyor ve kuşüzümü yiyor
Karbon asit midir? diye soruyor sonra. Değilse bu haliyle ölümsüzdür, diyor.
Sonra Doğanın Diyalektiği'ni açıyor
Proteinin ölümsüzlüğünü ilan ediyor
Ve Taymis'e çeviriyor başını
(Taymis: *Neredeyim?* diye aklından geçiriyor)
Köprüleri sayıyor içinden
Greenwich'e çıkıyor. Saatini ayarlıyor.
Blackwall'da oyalanıyor doklara uğruyor bir kanala girip çıkıyor
Küçük bir adayı geçiyor evleri fırdönüyor
(ve yeniden Avustralya'yı, Hindistan'ı, Afrika'yı, adaları, Karaipler'i, Girit yağlarını, favaları, dereotlarını düşünüyor
ve bugüne geliyor)

Allah İngiliz için çalışıyor! diyor. Uzanıyor.

Düşüyor kolu rüzgârın

ANKARA

I

Ve Ankara ili yazılı bir haritanın önünde duruyorum
Bir dörtyolağzında kış günü ve ayakta.

Bir Frik kabartması gibi gök.

Ve bir İlkçağ denizi gibi suskun. Ve düz.
Düz yüzün gibi senin. Ya da uyanmak gibi bir cuma günü

Eski bir Ankara evinde: hayatlı, cumbalı ve yeşil
Ve kesinkes Hacıbayram'da ve Gaziantep Sokağı'nda.

Ve gidilen bir yol gibi sonra.

Gidilen bir yol mudur Ankara?
Ki kıraç ki düz ve Asur yazısı gibi okunmayan

Ve taşlık.

Taşlık bir yolu dönüyor bir kaplumbağa
Bir yokuşu: Bostanlı, çayırlı ve kırmızı topraklı.

Bir evin içi gibi gözleri. İyi atlar gibi.
İşte en eski otları, eski zamanları geçti

Kent başladı işte. Yaşamaya başlaması gibi durup dururken
Bir tahtanın. Durup dururken. Bin yıllık.

Gün, üstüne çapraz düşmüş gibi ve sarı
Yavaşça iniyor bir evin sağrısını ve bir eski

Yapıyı. Yavaşça aldı işte elini eline sabahın. Hızla
Geçiyor Şekerciler Sokağı'nı. İşportasını açtı bir işportacının

Ve çekildi.

Ben sessizce bir yolu tepiyorum Ulucanlar'da
Ve hiç çıkmayan kokular sürünüyorum kör bir adamın elinden
(ki yerinden kımıldamaz şişeleri ve kokularıyla yaşar
ve yalnız pazarları çıkar pazarları sevmediğinden).

Sen ki eski kentleri seversin eski sokakları
Eski bir tokmağı, bir kapıyı (taşlıklı bir avluya açılan)
Ve göğe.

Ve dünyaya yeni gelmiş gibisin bu eski kentte.

Başını almış gidiyor bir asfalt
Ve düşüyor İskitler'in orda bir kavşağa çarpıp
Upuzun yattığı bir adamın (dili dolaşarak dilenir
Ve hâlâ Çankırı'da sanır kendini ve kırık gözlüğünü).

Ve lokma satıyor bir adam Dışkapı'da. Tütün dolu cepleri
Ve: *Sıfırın altında uygarlık olmaz!*

Diyor. Anafartalar'a çıkıyor sonra yüzü bir çocuğun
Keçecileri, bakırcıları ve gön tacirlerini geçiyor

Geçer gibi bir çağı limon kûfû sarısı:
Atlı kağnılı katır sırtlı ve duraklaya konaklaya

Ve çan çalarak ve ateşler yakarak
Yarı haç sayılan bir gidişi.

Ve bir kuş konuyor bir sütuna
Bizanslı arsız bir oğlan gibi bakıyor sen geçerken.

İşte ilk kez anlatılmaz güzel ağzı bir atın ve bir çerçinin
Eski kilitler satan ve eski bağıran.

İskambil mi oynuyor Cebeci'de bir kahvede işçiler?
Bakalit ve galüyor gibi yüzleri
Ve hep vanlarında taşıyorlar geceyi ve bir akarsuyun yavaş yavaş
Sürüklüşünü

Ve akışını sonra.

Hızla geçiyor otobüsler. Geceyi taşır gibi. Geceyi
Ve bir aşkı.

Yıkanmış ipek gibi.

Ve senin bir dağ eteği gibi büyüttüğün.

II

Bin sayfalık bir kitap gibi Ankara: Yollar, köprüler, nehirler iniyor. Güller, ekinler, demiryolları, demir kuşaklar, bacalar, mezarlıklar, fabrikalar.
Ölümlü ölümsüz beton yığınları, oksitler, ökseotları.
Arsalar, depolar, benzin istasyonları.

Bir kitap: Bir ölünün açık bıraktığı
Ve bir kâğıt düşürdüğü sonra incecik elyazısıyla, bir tarih kitabından:

"Timur Ankara'ya doğruldu. Bu taraftan Beyazıt Han yazılı askerini çıkardı. Tatarlar da vardı. Onlar da Ankara'ya vardılar. Timur da geldi. Beyazıt Han ikindi zamanı kondu. Timur hendek kazdı. Cuma günü sabah oldu. Sancaklar çözüldü. Kösler çalındı. Beyazıt Han atını tepti."
Ve sonra bildiğimiz gün düştü.
Sonra ikisi bir halının üstüne oturdular.
Eldivenli ahçılar da geldi. Ve kebapçıbaşı ve hamurcubaşı ve yahnici geldi.

Ve siniler, sahanlar, ve Hint'ten tabaklar ve peşkirleri ve leğen ve ibrikleri ve baklavası ve peluzesi

ve hüdamları gilmanları ve kekik ve düraç ve sülün

ve sabunları, pabuçları, duvarları ve bacaları

ve pak ve pakize ağaları, çuhalar ve nişancıları ve mehterbaşıları

ve küfe ile gelen kavun, karpuz, nar ve turunç

ve yoğurtçuların yoğurdu

ve şerbetçiler ve dahi terziler ve çuhacıların çuhası

ve abacılar ipekçiler tellallar kavaflar mücellitler

ve eskicilerin işleri ve dahi tacirler, sığırcılar, keçeciler, hallaçlar

ve yaz kış üç çeşit hoşaf geldi.

Gök durur mu o da geldi.

Ve Beyazıt Han kendi işini gördü.

Ve uzayıp gidiyor Hüseyingazi dağı. Ve Hıdırlık tepesi Hatip çayırını yalıyor ve Galatları.
Büyük gözlü Galatları.
Ve Augustos'u ve Barbarları ve içkaleyi
— ki gök avcundaymış gibi dolaşırsın
Ve gözleri uzundur çocukların ve kedilerin ve bir bekçinin oğlan kovalamaktan —
Ve bir Sasani beyini. Cebi kabarık.
Sonra da şakul hızıyla düşüyor içkaleye (kınına giren bıçak gibi sokulup zindan kapıya
ki III. Leon bir taşını kendi koymuştur ve Nikefor aynı taşı kaldırıp koymuştur
beyaz hâlâ da

ve Akkale'yi görmez).

Ve bir rüzgâr Çankaya'ya çıkıyor. Bir evin üst katına. Ahşap. Kafes pencereli.
Belli bir yapağı tüccarının eli değmiş ve bir gemiyi andırır
Ve havuzlu ve hiç bekâr kokmamıştır ve faytonla çıkılır

Ve toprak donar

Ve CUMHURİYET diye on harfli bir sözcüğü heceler içinden
Mustafa Kemal. Ayağında kilot ve avcı ceketi/Atpazarı'nda
köftecilere dönercilere gülüp/Kuyulu Kahve'de tavla oy-
nayanlara bakıp/iskambil oynayan çetecilerle selamla-
şıp/ve Taşhan'da dolaşıp/Vasıf'ı, Necati'yi, Mahmut Esat'ı
dinleyip/atlı atsız Kuvayı Milliye'cilerle karşılaşıp/kalpağı-
nı kaşlarının üstüne düşürüp/ve bastonunu kaldırarak ve
köpeğiyle Yahudi mahallelerinden geçip/başını okşayıp
sarı bir çocuğun (haftalardır kendi kendine düşündüğün-
den)/ve sol elini hep pantolonunun cebinde tutup — ki
bıyıklı ki kolalı yakalı ve artık rakıya alışmış/ve şiiri bırak-
tığı için küskün, isyanlı/ve çocuk gibi gözleri ve elleri

Ki Karaoğlan'ı sağına alıp Kurşunlu Hanı'na vuracaktır
Ve öksürecektir.

Ve düşüyor rüzgâr. Düşüp yolunun üstündeki evlere uğruyor
Ve uzun uzun kalıyor gittiği her yerde
Sonra da bir ağacın damarlarını sayıyor adını kazıyor bir çakıyla
Ve üç kez inip çıkıyor aynı yolu
ve bir kitabın yapraklarını.
Açık kalmış bir defteri kapıyor
Kalemine dokunuyor senin

Dönüyor işine.

Ve gürültü ayaklanmış dolaşıyor Hal'de
Yani Hal çalışıyor.

Akşam mı? Akşam Çerkeş Sokağı'na iniyor.
Uzun mu uzun Çerkeş Sokağı
Ve Peçevi Tarihi gibi güzel.

Ve dar.

Soru: *Dünyanın en güzel sokağı hangisi?*
Cevap: *Çerkeş*.

Ve Horoz şekeri yiyerek geçiyor bir adam. Önü açık.
Ve dünyaya ikinci kez gelmiş gibi bıyıklarını buruyor ve
Koluna alıp çıkıyor Çetiner Çıkmazı'nı. Ve dürülü bir mendili.

Ve polislerle çarpışıyor öğrenciler Kızılay'da

Ve ben: *They have fine eyes!*
Diye yazıyorum bir cama

Ve kalıyor.

Ve gece yeniden kuşanıyor geceliğini.
Basımevlerine iniyor.
Yeniden başlıyor kent. Trenler, hastalar, lağımlar ve sargı bezleri

Ve çocuklar.

Ey kent!
Böyle diyorum, böyle bir işçi bir suyu çekip getiriyor.
Büyüyor su.
Sonra yavaş yavaş çekiliyor kınına.

Suyun oraya iniyor kuşlar ve bir yarın
Sağrısına gelip duruyorlar.

Bir ateşi yeniliyorlar. Ve savuruyorlar külünü

Bir külün

yanına.

BİR SOKAK BİR DENİZ SOKAĞINI İNİYOR

I

Duvarda eski bir yüz gibi Belgrad. Duvardaki
Belgrad'a bakıyorum.

Adamlar bir suru çıkıyor.
Bir yelkenli geçiyor.

Beş bin yıl önceye iniyorum Keltlerle
Bizim Keltlerle. Bir Kelt çorbası

Tuzu yok ve yağlı. Kelt. Uzun bıyıklı
Ve sarı mavi gözlü.

Kelt. Alpli ve de
Bir İncil gibi bin sayfalı.

II

Mihaila.
Mihaila'yı yürüyorum.

Bir sokaktan üç kız geçiyor
Havada üç soru işareti bırakıyor.

Gajava'da bir kadın iki mum yakıyor
Ben iki mumun yerini değiştiriyorum.

III

Sabrona Crekva. Kara ve mahzun İsa.
İsa'nın açık elini kapıyorum.

Bir sokak bir deniz sokağını iniyor
Bir deniz sokağında bir Sırp akşamı mı?

29 Novambra'yı çıkıyor üç adam: Ben
Zeleni Venac'ı tepiyorum üç günlük sakalımla.

PARİS

İkiye bölüyor Seine Nehri Paris'i ve dökülmüyor hiçbir yere, hiçbir ölüme

Bir kış günü gibi uzun ve ağaç kokuyor *Gare de l'Est*
Bir akya balığı gibi de partal ve gürültülü

Bıyığını düşürmüş bir adam ve Çin'den gelmiş gibi de sarı

Sessizliği yazıyor bir kayın *Haussmann*'da ve şubatı

Yaban kekiği kokuyor Kardinal Kahvesi ve yaşlı kakmacılar
Ve bankacılar (ölü yıkayıcılığı mı yapardı eskiden bankacılar ki akar hâlâ gözleri)

Rüzgârın elinde Gramont Sokağı
Belli Allah'la oturup kalkmak istiyor, kahveye çıkmak ve dolaşmak sabahları
Eski bir pulcunun elinden pullar almak sonra
Seine'i geçmek, *Saint-Gérmain*'e çıkmak ve Lipp'de oturmak
Resim çizmek kaldırımlara, bir kasap havası çalmak sonra

Ve dönmek

Montparnasse'a mı çıkıyor bu sokak? Bir dükkâna ya da, yaban
otlar, sessiz sedasız çiçekler satan
Ve bir kadının uyuduğu Şap denizli — ki söylene söylene dolaş-
mıştır İskenderiye sokaklarında
Bir güz sabahı da uyanmıştır irkilerek küçük bir kahvede, yanın-
da bir zeytinyağı şişesi
ve yalnızlığı. Uzayıp gidiyor Haussmann Bulvarı ve bir adam
Maldoror'un Şarkıları kolunun altında
Ve *Sade*. Yüzü ince bir kutup adamı gibi de yalnız dolaşıyor, yal-
nız uyanıyor
bir otelin beşinci katında. Çay pişirip. Ve tahtanın hayatını din-
leyerek
ve yeraltlarında dolaşan hep
ve hiç yıkanmayan

Döndü dönecek *Notre Dame*'ı işte, ve geceyi

Ve Saint-Louis Adası'nı (ya da beyaz bir evi: "Eski Makedonya
hırsız havaları çalan ve — *Şimdi senin yatağında olsam!* di-
ye başlayan

Ve gözleri güneş fotoğraf çektiriyormuş gibi Girit'e dikili

Ve geceleri manastır kavaidini kopya eden ve orman cebinde do-
laşan").

İncecik Seine Nehri Saint-Michel'de. Ve çıkmıyor

Sıkılgan yatılı bir öğrenci gibi Charanton'da

Bir eşkıya ininde gibi Sèvres Köprüsü'nde

Ve doğum ilanları basan bir gazete gibi genç

Ve pis Temmuz ortası

Ve işte olmayan bıyıklarını sıvazlıyor ve Odéon'a çıkıyor

Karanlık *Condé* Sokağı ve bir dilim ekmek gibi yalnız

İşte iki kadın geçiyor ve hiç duymamışlar Marquis de Sade'ın
adını
Ve açelya çiçeğini

Bach'ı dinliyor bir Avusturyalı kızın yüzü
Ve incecik elleri bir şairin

Ve bir su üstü karagözü tutmuş geçiyor bir çocuk

Yıkanmış diş gibi Danton Sokağı

Ve yüzün
Yüzün deniz kıyısında bulunmuş kalem gibi
Bir deniz yolu gibi de git git bitmiyor
Ve dağlık
Yüzünle çıkıyorum şimdi *Sacré-Coeur*'ü

Senin ellerin küçülmüş ellerini nereye koyacağını bilmiyorsun
Ve çok beyaz günler bir yana büyük ağzın

Cujas Sokağı mı bu? Parası kuşağında bir Cezayirliyle
dolaştığın
Bıçaklı, kehribar ağızlıklı ve el kadar yüzü

Saatler Kitabı'na bakıyorsun Cluny'de (Başak topluyor bir adam / ince bir su ince bir köprüden geçiyor / El sallıyor şatosundan bir kadının ağzı / Durmuş bir su saati / Ve bir yolu çıkıyorum ben korkunç uzun)

Etoile alanında yılan oynatıyor bir öğrenci
Resim gibi yüzü
Korkunç sümkürüyor ben geçerken ve eğilip çizmesini çekiyor

Kutu gibi Paris. Eğik duruyor bır kemanbaş. Solda yine Louvre ve V. Charles. Bastille? Bastille görünmüyor. Demek — Kanun benim! dememiş daha XIV. Louis. Ve daha bıyık bırakmıyor V. Charles. *Ve sarı boya bulunmamış. Org su ile çalınıyor. Atlı posta bulundu bulunacak ve cep saati ve hava fişeği, filinta ve pedallı piyano. Ve ısı birimi. Ama dörtgen bulunmuş.* Sağ kolu gibi Tuileries Sarayı Louvre'un. Ve bir alana çıkıyor Saint-Honoré sokaklı. Ve kimseler yok. Sokak fenerlerini bekliyor Hubert Robert'in karısı. Yarısı görünüyor Saint-Gérmain'in. Bir sokak Richlieu'yü kesiyor. Ve kupa bir faytona biniyor bir adam. Carousel Alanı uzun ve Seine'i görmüyor. XV. Louis zamanında gibi de iple çekilmiş. XV. Louis zamanını mı bekleyeceğiz göğü görmek için ve Pont-Neuf'ü? Ve tuzlanmış ringa balığını (Ringa balığı XIII. yüzyılda tuzlandı - Engels) St. Chapelle'i, Arbre de Mai'yi, ve Tour de l'Horloge'u. Çukurlu, uçurumlu, yarlı yeryüzü. Ve seren oyuyor yolsuz bir kadın. Ve Voltaire'in yüzünü (Ben Nazarin Sokağı'ndayım. Küçük bir lokantada bir zenciyle. O hep önüne bakıyor. Belki bir şiiri düşünüyor ve iki anlama geliyor Çincede. Ya da bir kadını soyuyor bir otelin üçüncü katında, hep yalnız yaşamış bir kadını ve kışı eski harflerle yazan ve şimdi kullanılmayan bir makamda elleri gidip gelen. Kısa kirpikli, bıyıklı ve mühürle dolaşan. Şimdi Solforino'yu dönmüştür. Yağhaneleri demircileri marangozla çakmakçıları geçip gazını almıştır. Ve soyunmuştur sarmısak döverek ve otlarla karıştırarak ve

ilk görüyordur beni)

II. Henri'yi mi karşılıyor bu kalabalık? ya da bir yağmuru hep iğ-
ri yağan bir şiirde

Sağ kıyısına geçti güneş *Eyfel*'in. Cesedini giydi. Çekildi

Bir bardak su gibi Saint-Louis Adası

Ölümü geniş bir kavisle göstermek gibi

Bir yapıdaki köşe taşı gibi

Birden kederli bir gül gibi ağzını alıyorum ağzıma
Beyaz bir ata binmiş gibi oluyorum
Hızla ağaçları tahta köprüleri geçiyoruz

Sülüs yazılar gibi Saint-Denis

Ve korkunç günlük yutuyorum bir Yunan kilisesinde

Senin yüzün sarı. Yüzüne kafiye arıyorum

Kımıltısız duruyor Saint-Clotilde

Ve en uzun gölge diye düşünüyorum Eyfel Kulesi'nin gölgesini
Ve Sully Köprüsü'nü

Franco, assassin! diye yazıyor bir adam tebeşirle duvara
Ve bir haç düşüyor günün üstüne

Durmadan çalıyor Saint-Clotilde'in çanları

Yatağım soğuk. *Av Vakti*'ne çalışıyorum. Ve bir gün Paris'in damlarını yazmalıyım diyorum
Bu göğünü sonra

Az kullanılmış şiirler gibi gök Saint-Jacques üstünde
Ve hiç olmayan Versailles'da ve Chartres'da

İşte *Invalides*'den sesler geliyor. Ve bir kuş sessizce dönüyor havayı
Bu Paris'in damlarını yazmalıyım diyorum yeniden
Paris Hali'ni sonra. Bir pazar gününü. Kasap karılarını. Cihat Burak'ı. Güzin'in yüzünü
Ve surları

Bunları deyip bir sokağa sapıyorum
Buharlı vapurlar gibi Paris
Ve hüzün bulduğum en güzel kafiye

Akşam pazar kılığında geldi Pigalle'e indi. Dükkânlara girip çıktı.
Cauchois Sokağı'nda dolaştı. Pembe gömlekler giydi. Gerindi

Birlikte dolaşıyoruz şimdi sokağı. Bir evin dördüncü katını.
Bir odayı

Ve şakul tutuyoruz bir duvarcı ustasıyla Concorde'da

Düştü düşecek gök Montmartre'da

Nâzım'ın bir şiirini defterе yazan bir öğrenciye uğruyoruz

Yaralanmış bir işçiyi sarıyoruz. Açık bir dükkânı kapatıyoruz
birlikte

A bas toutes les dictatures! diye bağırıyor bir kız

Ve Luxembourg Parkı'ndan yapraklar kaldırıyor rüzgâr
Ve Sorbonne'un oralarda bir grevcinin yüzü gibi Paris

Ve çocuklar çocuklar çocuklar yani gök düşüyor

ROMA

Roma'da Santa Maria Maggiore Alanı'ndasın. Bir bahriyeli
Sana yol soruyor. Sen Missori'de Guiseppe Sokağı'nı arıyorsun

Beş ciltlik Roma kılavuzlarında. Guiseppe küçük bir sokak
Bir üçgen ve çok yalnız Tiber'in oralarda.

Haritadaki Tiber'e bakıyorum ve bir eğri diye yazıyorum
Bir deniz dibi kenti gibi de korkunç uzuyor

Yukarılarda. Santa Maria Maggiore Alanı uzun
Uzun yüzü gibi bir Buda'nın, ya da bir yalvacın hiç uyumayan.

Bir çocuk bir sokakta öpüşen iki papaza bakıyor.
Hızla geçiyor bir tramvay bir tramvayı ve ikisi de kayboluyor.

Ben pipomu dolduruyorum ve uzun bir şiire başlıyorum
Bir yağmuru durdurup. Yanımdan bir zenci geçiyor

Koltuğunda Dante'nin Cehennem'i kim bilir nereye gidiyor.

Sen eğilip düşen bir gülü alıyorsun uzun mu uzun bir sokakta.

Bir tabakta Papa VI. Paul gülüyor ve ben bilmem neden
Mussolini'yi düşünüyorum ve gidip dişlerimi yıkıyorum.

Roma'da Santa Maria Maggiore Alanı'ndasın diyorum geçen bir adama
Sonra da birdenbire Leonardo da Vinci Caddesi'ne çıkıyorum.

Yaya yürüyorsun eski Roma'yı ve bir yalnızlığı bir Çin olan
Santa Pietro bir dik açı bir Gol duvarı
Bir Gol duvarı mı eski Roma (ki daha Arkadialıların kendi topraklarını kendi işlediği / ki Çin'de Şi-Hvan-Ti henüz çocukken / ki Goller de Anadolu'ya girmişlerken ve Mesina korsanları henüz daha yokken ve kadırgalarda kuzeyli bir barbar kürekçilik ederken ve acele surlar çıkarken IV. Leon)

Santa Pietro, Collosseo'ya koşut ve dikey Pinciana'ya ve sabaha
Cebinde haç Roma'yı süpürüyor bir adam ve bir kadının yüzünü
Garip otlar garip hayvanlar besleyen ve Kartaca dilini konuşan
Roma'daki evinde (şimdi bir dağ kedisinin yavaş yavaş uyuduğu)

Birden ellerine bakıyorsun ellerini yeni görüyormuş gibi de
seviniyorsun
Sonra da ıslık çalıyorsun durup dururken durup dururken
bir balık suyun yüzüne çıkıyor

Mermer taşıyor bir araba Paros'tan sana doğru
Bir Paros mermeri ince ve saydam
(Bir Kayserler Roma'sı için mi)

Birden akşam oluyor
Birden akşamın oluşunu seviyorum ve bir
Kalıntıyı iç avlulu ve dikdörtgen

Elinde çırayla geçiyor bir Romalı
Basilica Elvia et Amelita Basilica Elvia et Amelita'ya giriyor

Halkın işiyle uğraşın diyor bir levha. Ve pirinç
Birden çanlar çalıyor durup çanları dinliyor Milanolu bir kadı-
nın ağzı
Uzun ve haçlı
Resimli bir kitap gibi de çok yapraklı

Sen kaldığın oteli arıyorsun ve bulamıyorsun

Venedik'te misin Rialto Köprüsü'nün orda
Düşük bir S gibi Büyük Kanal

Bir güvercin eline konuyor ağzında kocaman bir çançiçeği

Bir çocuğun yüzü mü Venedik
Ki kâğıttan gemiler yapan ve geç yatan geceleri

Şimdi de bir balıkçının önünde duruyorsun Trieste'de
C harfi gibi kıvrık ve kût
Ki çok yaşamış çok kâğıtlar yırtmış eli

Ve Brindisi'de sokağa çamaşır seriyor bir kadın
Dünyanın en güzel bir sokağına ve denize

Aşağılarda ikiye bölüyor samanyolu eski Roma'yı
Ablak ve bir asker ayağı gibi de çizmeli

Po Ovası'na mı iniyor tren

Bir ölünün yüzünü ya da

Soluk ve kaskatı ve yokuşlu

Bir dağ yolu gibi çıktığın
Ölüm çıkılan bir yer midir
"Bir puhu kuşu gibi görünen kendi külünde"

Eğilip bir haçı alıyorum sonra bir sokağında Napoli'nin
Düşmüş bir haçı ve denizi soruyorum

Yeniden Roma'da mısın Corso üzerinde Corso'yu Tiber mi kesiyor
Solunda Pantheon ve bir çocuk eli gibi Ignazio
Harmaniyeli ve ayakları sandallı ve de putlu
Ve duvar gibi yüzü Caesar'ın
(Ve gecesefaları ve geveze kuzgunlar ve mermer
Ve lyon lehçesi ve sikke ve keşişler
Ve un
Ve gürültü (gürültüyü nasıl yazmalı) ayaklarına yün çoraplar giydirmeli Roma evlerine kapamalı ve dinamitlemeli sonra da ve)

Ve işte Trevi (Trevi'den bu kaçıncı geçişin
Ve ölüme bu kaçıncı çevirişin yüzünü ve dişlerini)

via Gioberti Gioberti'de bir suyu dinliyorsun uzun uzun, yavaş kendi halinde bir suyu
Ve Arjantina Alanı'nda yüz kedi güneşleniyor yüz sarı kedi

Bir sütuna yaslanıp yavaşça işiyorum yavaşça kalkıyor bir kedi
Ve Aurelia'nın oralarda ayaklarına dolaşıyor Vatikan

İşte Rafaello ve bir hava korsanı gibi yukarılarda

İşte bir cellat Michelangelo ve Kıyamet

Ve Julius Caesar ve Roma evlerine çalar saatler asan
Shakespeare

Ve ihtiyar Galile'nin elyazısı en çok sevdiği harf S

Ve Vergilius

Ve gök
Ve yüzün çıkıyor cama ve hohluyorum neden bilmem
(Belki bir su geçiyor bir suyu ve ben hiç bilmiyorum
Ya da bir dülger bir tahtayı inceliyordur tutup iki ucundan
Bir mutluluk tahtasını)

Sonra yeniden Pietra'ya sapıyorum elimde elin

Uzun incecik sokaklar kuleler ve bir dağ yolu
Ağaçlıklı ve sarı

Ve Katolik bir koku, garın orda da iniyorsun

Buruk bir sabah ve soğan kokan

İKİ NEHİR ARASI ÜLKE

Gök. Birden ilk buluşuyor gibiyim gökle
Birden eleleyiz işte ikimiz de
ve ilk kez

Gecede bir ev bir su başını almış gidiyor
Ve bir çekirge kara ve resim gibi

Dünyada tıs yok. Dünyada karartma ilan edilmiş gibi
Ve korkunç sessiz Akdeniz ve kat kat

Kat kat bir ses "Beyrut'a yaklaşıyoruz!" diyor
ve düşüyor bilmediğim bir dilde. Yazıyorum düşen

Sesi ve denizi. Göğe dönüyorum sonra yeniden
İçinde gittiğim göğe ve o zaman anlıyorum

Biten birşey değil gök ve el sıkışıyoruz gökle

El sıkışıyoruz gidip duran yüzüyle bir Beyrutlunun
Ve Akdeniz'e çeviriyorum sonra yüzümü

Ve Beyrut havaalanında "Hong-Kong'a!" diyor bir adam bir adama
Ve Hong-Kong'a tutuyor yüzünü, sarı olan yüzünü

Ve birden Hong-Kong'u düşünüyorum ben
Ve dünyaya yeni gelmiş gibi oluyorum
O zaman yavaş yavaş iniyorum iki nehir arası ülkeye. Konuşmadan denizi
Sonundan yazmaya başlamak gibi bir şiiri
Ve unutup "Hong-Kong'da havalar nasıl?" diye soran kadının sesini
—Geceye gidip gelen bir zaman tavanında göğün—
Ve durmadan tırnaklarını yiyen
Gözlerini düşürüp duran düşüp duran denize

Ve siğilli ellerini

Birden gök en çok göğe benziyor burda
Ve hâlâ hep elinden tutulan birşey

Ve onun için güneş cebinde geçiyor bir kadın
Ve dut yiyor boyanıyor dişleri

Ve duvardaki bir fotoğrafa gülüyor Kral Hüseyin
Yarım yüzü. Yarım yüzünü tamamlıyor

Moşe Dayan'ın yüzü. Kara ve tek gözlüklü
Tek gözüyle seven Kral Hüseyin'i ve kendini

Harmanisine sarılmış geçiyor yerdeki gölgesi bir bedevinin
Ve birlikte yürüyorlar benimle aynı yolu

Ve ikimiz birden gülüyoruz yerdeki bir resmine Mao-Tse Tung'un
Ve buluşuyor gülüşlerimiz.
Buluşup konuşuyoruz bilmediğimiz iki dili
Gülmek denen bir dünya diliyle

Mao da karışıyor sonra bakıyoruz ikimizin gülüşüne
İşte o zaman en uzun gülüş başlıyor aramızda

Artık üçümüz dolaşıyoruz iki nehir arası ülkeyi ve sokaklarını
En şişmanımız ve en çok gülenimiz o

Kuzeykapısında ayrılıyoruz sonra herbirimiz
Ayrılıp ayrılıp buluşuyoruz

Ve Doğukapı alanında senin yüzüne benzetiyorum bir yüzü
Ve çocuk yüzlerine. Çocuk yüzlerine

Ve yontulara. Neden yontulara benzer çocukların yüzleri
Ve uzun çarşılara, kadınlara, uzun Fırat'a ve?

Birden dünyada en uzun gün cumartesi. Cumartesi
Geniş bir Geldani evi gibi çok avlulu

Ve açık kapıları. Açık kapılardan bakıyor bir Bağdatlı
Gülüp duran yüzü ve düşen boyuna saçları

Belli uzun bir kadınla yatıyor
Ve uzun bir çocuğu okşuyor her sabah elinden tuttuğu

Ve uyuduğu uzun karısının

Dünyada Dicle nedense uzun ve dar yine nedense
Ve nedense bir Arap şarkısına takılıyor benim aklım

"Bir haber yok senden, senden bir haber yok
Bir mendil de yok senden"

diye başlayan ve öylece biten

Buruk Arap şarkıları. Dinlediğim Arap şarkıları
Ve hiç anlamadığım

Ve kısa bir su El Aşar ve yokmuş gibi akıyor
Yokmuş gibi akan suda gidip geliyor gözleri bir Basralının

Kuru ince elleri ve bir Mağripliye çalıyor
Daha çok ağzı

Aynı suya bakıyor bir kadın
Aynı suda gidip geliyor birzaman gözlerimiz

Eski kâğıt paralara benziyor Basra, eski bir sokağa ve bir
Sahralıya (cebinde taşır gibi taşıyan çadırını ve yılanını

Ve her sabah yılanıyla uyanmış bulan kendini)
Ve dümdüz gün. Ve biz Halil Ahmet anıtını açıyoruz bir Arap
ozanının
Adlarını yeni duyduğum Arap ve Afrika ozanlarıyla

Sessiz yaşamış Halil Ahmet ve korkunç yumuşamış
Arap vezinleri elinde

Ve bütün Arap ozanları gibi uzun yazmış uzun yaşamış

Ve pehlivanlara benzetiyorum bugünkü Arap ozanlarını
Hep gülen. Ve kıvırcık saçları ne zaman şiir okusalar

Ve tuz göllerine çıkıyor El Aşar
En eski tuz göllerine ve çöle

Çöl boşluğu olmalı bir yüzün. Değirmi çok beyaz
Bir yüzün. Ve gidip gelen benimle bu en eski toprakta

Ve üstünde bu en eski suyun. Senin incecik yüzüne benzettiğim
Suyun. Senin gibi silen, ıssızlaştıran kendini

Kuveyt alanında Kuveytliler nasıl insanlardır
Diye soruyorum ister istemez kendi dilimde bir çocuğa

İster istemez Kuveytli bir çocuğa benzetiyorum Iraklı bir çocuğu
Iraklı çocuklar dünyanın en güzel çocukları

Ve hiç çekmemişler nedense uzun boylu analarına
Uzun bir sessizliğe ve kapalı evlere benzeyen analarına

Eski Basra'yı anlatıyor bir kadın geçen bir kadına
Eski Basra'ymış gibi gösteriyor sonra elini

Ve ucu açık kalemler gibi güzel eski Basra evleri
Eski Basra'da oya gibi işlemişler tahtayı

Ve hep tırnaklarını yiyor yanımdaki kadın. Ve
Bir şiire girip çıkan gençliğini

Ve uzun ellerini

Ve gidip geliyor alkollü sesin bir hat boyunca

TAŞBASKISI

Bir dorukta bir taşbaskısında Budapeşte ve gotik ve daha ince bir
su Tuna

İnce bir yol çıkıyor surun evlerin arasından surun evlerin arası-
na

Kral Mathias zamanı mı kral Mathias zamanına iniyorum

Bomboş sokaklar soğuk evlerin içi bir adam çıksa diyorum bir
şeyler sorsam diyorum

Bir sokaktan çıkıyorum bir alana giriyorum itip bir suyu

Birden aklımdan geçiyor Ortaçağ kentleri ve bir deniz

Bir Budinliyle konuşuyorum Mohaç'ı daire içine alıyoruz ve iki-
miz de birbirimizi seviyoruz

Bir tramvaya atlıyorum sonra bir durakta da iniyorum

Tepelerin vadilerin orda bir kır gazinosundayım otobüsler tram-
vaylarla

Benim bıyıklarım büyümüş, büyümüş bıyıklarımızla birlikte içi-
yoruz bir soğan çorbasını gazinoyla

Bir kadın şarkı söylüyor çorbamızda ve yüzü üstümüze çıkıyor

Sakallarıyla yavaş yavaş katılıyor bir adam yavaş yavaş katılıyoruz

Çocuklar kadınlar erkeklerle bir caddeye çıkıyoruz sonra belki de Margit Köprüsü'nün oralara

Margit Köprüsü'nün oralarda da gökyüzü boşanıyor (böyle demeyi korkunç seviyorum)

Bir sokağı dönüyorum uzun güzel bir sokağı bir ekmeğe dokunuyorum kokusu kalıyor elimde

Yanmış duvarlar çıkıyor önümüze yanmış bir Alman kentinde ayakta kalmış bir duvarı düşünüyorum

Hâlâ saklıyorlar mı ki

Hâlâ saklasınlar istiyorum

Eski bir alana sapıyorum Kral Mathias'la yine ya da II. François'yla

Bir dörtyol ağzında Petőfi'ye rastlıyorum Petőfi'yle köylüleri ayaklandırıyorum köylülerle Macar toprağını kuracağız

Asmaköprünün dibinde duruyor tramvay

Çocuklar oynuyor kumda çocuklar oynuyor kumda diyorum

Baros Szusza'ya

O koparılmış bir dal gibi ve Çin'i hiç görmemiş

Çin'de doğmayı ister miydin sen Szusza bir Çin gravürüne de çıkmayı ve de basılmayı ve de elden ele dolaşmayı

Kıpırtısız Tuna ve hiçbirine benzemiyor gördüğüm nehirlerin gördüğüm nehirleri sayıyorum içimden

Varosmajor Parkı'nda iki kadın parkı süpürüyor

Bir kız ders çalışıyor ben sayfaları çeviriyorum

Attila Josef Bulvarı'nda Lenin çıkıyor karşıma hep o sevdiğim resmiyle

(çenesi sakallı bıyıklı boyunbağlı ve kendi boyunda
hafif geriye yıkmış kasketini ve ayakta
kalın kaşlarını ne çatmış ne bırakmış
sol içcebinde bir gazetenin uçları görünüyor
kıvrık üç Rus harfi
ileriye bakıyor
bir tarih 1870-1970)

Ben olduğum yeri buluyorum haritada bir çapraz işareti koyuyorum

Sonra yeniden taşbasmasına dönüyorum yeniden bir Budinliyle

Başı çıplak ayakları sandallı ve önüne bakıyor

Aralık evinin kapısı ve yemek kokuları geliyor belki pirinç çorbası yıyorlar belki suya un salıyorlar

Bir kale hayatı için

Birden bir başka köprüye çıkıyorum korkunç uzuyor saçlarım

Saçlarımı yavaşça önüme düşürüyorum

Sonra pat diye bir güneş

DÖRT KENT

(Fethi Naci'ye)

I

SOFYA

Aleksandr Nevski Kilisesi'nde bir kadın çocukları dolaştırıyor
Bir bahçedeler sanki. İki adam dua ediyor

Siyah bir mum gibi durmuş bir papaz bana bakıyor
Limon gibi yüzü ve uzun incecik elleri sarı

Ben ellerim cebimde yürüyorum. Ruski Bulvarı'ndan sesler
geliyor
Bir kadın bir pencereden bir pencereye mi bağırıyor

Yoksa bir gül mü düştü sabaha diyorum ve tutup
Saatimi kuruyorum saatiyle bir Bulgar köylüsünün

Adının ilk harfi G'yle başlıyor. G'yi söyleyemediğinden
Uzun bir sokağı soruyorum sonra durdurup bir satıcıyı

Bir kadın çünkü bir çiçeği düzeltiyor
Anlıyorum niçin ince elleri ve beyaz yüzü

Sofya'da Dobruca Sokağı'nı arıyoruz bir öğle sonu
Hüseyin'le. O durmadan bıyıklarını yiyor.

II

FİLİBE

Filibe'de Vasili Kolarov Caddesi (ben elimde defter
Filibe'yi yazıyorum). Nerde başlar nerde biter belli değil

Georgi Dimitrov duruyor bir dükkânın camekânlarında
Güler yüzlü, kasketli ve sakalları hafif uzamış

İki kadın karnını tutarak gülüyor bir sokakta
Ve Slav dilinde sokakların adı hep U'yla başlıyor

Bir ok işareti ve bir sözcük: İSTANBUL: 444 km.
İstanbul bir yeraltı kenti ve Haçlılar mı

Eski bir havrada günlük yutuyorum havrayla ben
Ayaktayız ikimiz de ve hiçbir şey düşünmüyoruz

III

TIRNOVA

Tırnova'da Yantra Vadisi. Uzun dik ve yeşil
Ve bıçak gibi kesiyor Sveta Gova tepesini yukarılarda

Aşağılarda dinamit patlatıyorlar (Spur dağını mı deliyorlar ne?)
Gökyüzü inip inip kalkıyor. Eski bir Ortodoks kilisesinde

Bir keşiş üç kişiye bir şeyler anlatıyor. Yüzü uzun ve
Bir karınca gibi de ince ve siyah. Yalnız yaşadığından mı

Tırnova sokakları dar ve geçeceği kadar bir Cenevizlinin
Değdin değeceksin gökyüzüne öyle yakınında ve hazır

Üç ekim bin dokuz yüz altmış dokuz. Bir erik rakısı. Bir Küba
purosu
Üsküplü bir romancıyla dolaşıyorum Tırnova'yı ve hep susan

IV

VARNA

Varna'da Lenin Bulvarı denizi yalayarak iniyor
Ama Georgi Dimitrov ikiye bölüyor Varna'yı

Ve denize çıkıyor Maksim Gorki Bulvarı'nın oralarda
Gidip denize dokunuyorum korkunç kımıldıyor suyun yüzü

Varna'ya bin yıl önce bir gece inmiş gibiyim
Bir çocuk elimden tutuyor ve yakamda bir çiçek gibi yalnızlık

Uzun bir sokaktan geçiyoruz Spassiana Guerigieva ile
Ve işte birdenbire yeni Varna'dayız Bor Oteli'nde

Ve Nâzım'la. Sarı bıyıkları incecik İstanbul'da gibi
Dar bir sokağa sapıyoruz sonra Edip'le ya da Naci'yle belki

Varna Garı'nın saati altıyı vurdu vuracak ve gökyüzü
kapalı. Bir adam gülleri buduyor ve kıpkırmızı yüzü

Ben Ilhan Berk. Lenin Bulvarı'nda Varna'nın
Bir aşağı bir yukarı elinde rüzgârın

II

atlas

YERYÜZÜ

Yeryüzü adını yazar. Kazar kimliğini.
Gevenleri, devedikenlerini bırakır büyür.

Gölgesi düşer leyleklerin su birikintilerine
Bir sarnıç suyunu süzüp çıkar anakaraya.

Yeryüzü çizer haritasını: Bir yusufçuğu
kaldırır. Bir başağı, bir doruğu düzeltir

Tüner bir yarda. Döner sonra akşamına:
Koyar biçimini. Artık havayı dinler.

DAĞ

İşler gülüşünü taşa öğle. "Y" kılığında.
Bakar dağ. Bir hüma kuşu

geçer. Alır bakışını dağın gider.
Bir kıyıda öğleye yaslanır. Akıtmasını

düşürür önüne. Dağ çiçeklerini karar
(çok eski bir yazıdan çıkarılan dağ)

Düşünür kırı. Döner içine. Hüma kuşunun
altını çizer. Kitab-ı Atlas'ta yazılı

diye. Doğrulur, tanyerine çevirir
Sonra usulca yüzünü. Kalır.

GÖKYÜZÜ

Gece atar. Gökyüzü (sevgili gök) katılır
çalışmaya. Suyu soyar, güler geçen

Bir eşkıyaya. Bir adam ipek satıyordur
tutar bağırır. İlk tümcesini başlatır

bir romanın: dili geçmişli ve hep koşullu
ve yan tümceli. Değil mi ki gökyüzüdür.

Gelir dinlenir sonra bir çocuğun defterinde
Yerbilimi'ni açar ve daha ilk satırında

takılır kalır (anlamaz mı?). Kalkar sonra
yeniden çalışmaya başlar. Gökyüzü bu.

SU

Yaz dağda. Açmış kanatlarını gök
Suyu denetliyor. Kımıltısız uzanmış

Su. Göğü seyrediyor. Gerip derisini
Yavaşça ve duruk. Yazarak yazısını

Bir ayraç açıp, bir elma gibi örneğin.
Uyur böcek, habersiz ondan. Birbaşına.

Yaz ölür. Geçmişle gelecek gibi.
Uyur gök. Çünkü koşmuştur sabah nehirlerini

Terli ve hırçın bir at gibi geliyordur.
Durur onun için su. Anısız ve kocaman.

ORMAN

Orman hızlı hızlı çekti oltasını.
Ve "Güneş" dedi. Güneşi yazdı.

Gök boştu. Boşluğunu sevdi göğün.
Bir karabatak öttü. Orman oralı olmadı.

Bir vadiden ihtiyar bir gürgen güldü,
Rüzgâr geçiyor diye düşündü.

Bıraktı kayınlar dallarını salladı.
"Yağmur bu" dedi. Suya bir yıldırım düştü.

İşte o zaman anladım bir ormandaydım.
Yoldan çift sıra askerler geçiyordu.

OVA

Gerer çadırlarını ova. Yarın yatağına.
— Ben ovayım! der. İtip bir dağı

Suyun kulağına. Ve başlar anlatmaya
ovalığını, tanımlayıp kendini. Bir çulluk

Bir tosbağa mı görmüştür artık. Ya da
Bir adam ıslık çalarak mı geçiyordur?

Gider önünü keser, yineler adını.
Ben bir dalı kaldırırım. İncelerim

Bir otu. — Hişt! der. Mihalaki kuşu
İninden. — Hişt! Ova tutar çevirir.

ÜÇ MEVSİM

ŞUBAT

Başsız tekgözlü tebdil gezdi durdu kentte Şubat. Çekti çizmelerini kırbacını vurdu indi deniz kıyısına çarşıları dolaştı
zırhlarını şakırdattı astı suratını.

İlkyaz kılığında girdi çıktı sokaklara. Doruklarda göründü bıyıklı sakallı.
Baktı Azmakbaşında kahvelerde oturuyordu adamlar. Kulaklarını düşürdü.
Yalınayak dolaştı bir zaman. Korkuttu burnu akan bir çocuğu.

Terledi. Gocuğunu attı. İplik çoraplar giydi. Geldi sonra adamların yanına oturdu. Yıktı kaşını yüzüne.

Hepimiz gibi oldu.

KIŞ

Şimdi evler sarmıştır onu. Kışı. Rüzgârlara harmanlamış loncalara uğramıştır oturmuştur saçaklarda. Tutmuştur elinden hüdam çiçeğinin. Koşumlarını atmıştır.

Kimliğini?
Kimliğini yazıp asmıştır.
(Böyle gidiyordum bir yassı çocuğun elinden tuttum.
Hristos balığı gözünü
kaydırdı).

Canım bir yağmur yağsın istiyor.

AĞUSTOS

Elimi gezdiriyordum yininde. Ağzının yöresinde dönüyordu.
Ağustos.
Bir adam çiçek satarak geçti
Çiçek satarak geçtiğini dinledin bir
adamın.
Perdeleri aralıyordun sen. Kuytuna gömülmüştü Ağustos. Bir
sessizlikti yinin

Yinini yazıyordum.

KARAADA DEFTERİ

I

KARAADA

Kentin neresindeyim? Karları kürüyorduk. Kadırgaları çekiyorduk. Sıkmıştı gök. Deniz. Otları görmeye gidiyorduk. Halikarnassos otlarını. Seni gördüm. Kalabalık çarşılar gibiydi güzelliğin. Seni yosunlar, ilkyazlar, evler, çayırlarla çırptım topladım seni. Kesildi denizden gelen sesler. Düştü adın dik burunlara. Sıcaktı hanlar.

— Rüzgâr diye bağırdı sahil kolcuları. Rüzgârı çevirip.

Deniz dibi haritalarına bakıyordum, suyun evinde. Karaada'nın oralarda.

II

SU ÇOCUK ÇİMEN

Evi çıktım. Aşağılarda su biçimleniyordu. Önünden. Hazırlıyordu çılgınca kendini.
— Burdayım!

Diyordu, çocuk, taş sandukasının içinde. Işımış yüzü.

Bıraktım gün döndü.

III

GÖL SAATLERİ

Gök geçiyordu. Ağır ve aptal. Bir peygamberçiçeği pencereyi delip geçti.

Rüzgârı araladım.
"Göl Saatleri"ni okuyordum.

IV

KÜL

Künyesini yazıp bırakmıştı güz. Rüzgâr pörsümüş, yüzü düşmüştü atların. Geçmişti uykusuz keşişler. Çaprazlar konmuştu rüzgârlar üstüne. Onlar kımıldıyordu beyaz taşlar üstünde.
Çin'den puhu kuşları mı gelmişti?
— Gece!
Diye bağırdım.
Durup baktı bıçak satıcıları.

Bir ozanın küllerini yakmaya gelmiştim.

V

SU

— Nerde kaldın?
Diyordu, su, bir ahtapota, isyanla. Suyun tenha bir yerinde. Kımıltısız/çırılçıplak. Bir orgazm için. Çiftleşip bir kanla.

Uzakta öldü gece.

III
taşbaskıları

ŞEKER AHMET PAŞA

Talim Yapan Erler

İki yassı tepe (iki İstanbul dağının, bir yolun ortaladığı, kıvrılarak,
çadırlı, üç sıra askerli ve

yittiği sonra bir çevrende V biçiminde
orası gibi

Y.'

nin).

Duruyorlar. Bir vadi olmak için: Şeker Ahmet Paşa'nın elinde,
1875'lere doğru, bir resimde,
bir akşamüstü.

ETLİK SIRTLARINDAN ANKARA

Peyzaj / Eşref Üren

Bir sırt, bir eğriyle kesilen, bir karşıtlık simgesi gibi, bir doruk-
ta.
Kırlar, keçiyolları, evler.
Gök?
Bir öğle sonu göğü. Bir izdüşüm. Şöyle ki yeryüzünün yukarı
yakasına düşüyordur.
Aşağılarda bir hünnap ağacı. Dikenli. Göğü vurguluyor. *Nereye?*
der gibi.
Karıncalar, yusufçuklar ve hotozlu bir kuş.

Hepsi hepsi bir peyzaj için:
ETLİK SIRTLARINDAN ANKARA, adlı.

KIR

Kır / Selmin Başak

Kır göğü iskandilledi. Geldi sonra denizin yazısını yazdı. Bir sıra sazların oraya,
çok uzaklara.
Bendini yıkıp.

Şimdi? Şimdi bir fotoğraftır, bir duvarda. Asılı.

TURAN EROL'UN ÜÇ RESMİ ÜSTÜNE

Yavaşça.

I
AĞAÇ

Turan Erol beyazı karıyor. Kendi beyazını. Önünde bir göğün.
Yan gözle bakıyor doğa
— Sana da sıra gelecek! diyor, bir Ankara kırına.
Kuyruğa giriyor uzakta bir ağaç. Benim de sesim olsun! diye bu
uğultuda.

Paçaları çamur içinde.

II
KIR

Bir Kayaş kırıyım ben, bir Mart sonu. Bozkır çiçekli.
Dışarda ilkyaz:
— Geldim! diyor.

Bir öğle sonuyum. Okulu asmış. Duruk. En esl i aletler gibi.

Bir güz göğü: Bir kadın ağzında şarkı söyler gibi.

Bir siyah-beyaz, bu resimde.

III
LUXEMBOURG PARKI

Luxembourg Parkı diye bir siyah-beyaz, Paris'te: Allah'ın elinde.
Geceyarısı vardiyasına hazırlanıyor, birbaşına:
— Göğün orda toplanın, ben de geliyorum! diyor.

Ve sıkılan bir ağaç. Bıyıklı ve de adam asılır uzunlukta.

Uzakta, olmayan yüzü bir suyun: Yalnız şiirlerde görülen.

HACI BEKTAŞ VELİ

Bir resimde bağdaş kurmuş oturuyor Hacı Bektaş Veli. Evi gibi yeryüzü.

Bir bulut düşürmüş başını duruyor. Onunla gidip gelen. Uzakta bellibelirsiz.

Beyaz, uzun kavuğu. Demek ki güneş var.

Kucağına almış bir ceylanı, bir aslanı. Duruyorlar. Üç kişiler.

Hayvanları mı severdi Hacı Bektaş Veli? Bilmiyoruz. Ama açıktı hep evinin kapısı.

Çizgili mintanı. Yalın. Düz. Ta bileklerine değin uzuyor, uzayıp orda kalıyor.

Yüzü? Uzun yüzü. Sakallı, virdi dilinde gibi de önüne bakıyor.

Delik değil kulağı ve halkasız.

Yanında yeryüzü: Ağaçlar, sular, gök. Her sabah okuduğu.

PİRİ REİS

Kitab-ı Bahriye'ye çalışıyor Piri Reis. Sıralanmış duruyor incecik kalemleri.

Sanki bir minyatüre çalışıyor aharlı bir kâğıt üstüne, renkli, kenar süslü ve nesih yazıyla.

Kızıl düşürüp kentleri ve bir istavroz içine alıp gizli kayaları (değil mi ki derya okulundandır).

Ayakta ve uygun esiyor rüzgâr.

Ve besbelli çok burunlu çok huysuz dediği Ege'de (çok su yuttuğu Odysseus'un, o çok kurnaz Odysseus'un).

Uzakta Büyük Deniz ve gölgesi vuruyor direklerin, deniz kuşlarının.

Uzun boylu muydu Piri Reis? Bütün Gelibolululer gibi — ki timsah gibi su içinde büyürler

Ve sabah akşam silistre sesleriyle uyanırlar — uzun boylu, uzun sakallıydı.

Ve inceydi hiç görmediğim bıyıkları (hep aşağı düşen, hep uzun).

Deryada gözleri.

Biliyor ki bir deniz kitabıdır yazdığı. Bir padişah gözünün gezeceği.

Bir padişah gözü: Ummanı bilen (gök gözlü müydü Kanuni? Gök gözlü, kemer burunlu

Babası gibi de içli, sıkılgan).

Bunun için Kanuni'nin gözü değil midir hep önünde duran ve onun için deryalar dile gelmez mi?

İşte şimdi de oturmuş yavaş, sessiz boyalarını karıyor. Değil mi ki alışverişi bol Venedik önlerindedir

Ve iyi demir yeridir. O halde bir bir çizilmelidir kâfir kentleri.

Nerde sığ, nerde derin, yufkadır sular? Gök nerede ağıyor?

Bu yüzden gözü hep Kolomb'un atlasına kayar (hep elinin altında tuttuğu).

Kendisi gibi sakallı, deniz kurdu Kolomb'un –ki ikisi de çok üşür ve kuş, ağaç, çiçek dallarıyla doludur cepleri–

Mağrip mi buralar? Ahd-i Atik yatağı (ey korsanlar! ey mağaralar! ve ey Arap gökleri!).

Düşmüş gün. Yalın, erinçli. Bir kitaba girmiştir çünkü suların en gizli tarihi.

Ve sıra artık bir önsözdedir o dünya padişahına: '*Anlattım hepsini, hep gördüğümü.*'

Deyip. Büyük, güzel bir Osmanlı cildi için (altın yaldızlı, köşelikli, 368 yapraklı).

Ki bir zaman Kanuni'nin, İbrahim Paşa'nın elinde dolaşacak sonra benim önüme düşecektir.

Böyle bitiyor işte benim bu şiiri yazarken sık sık elime aldığım o hepinizin bildiği kitabı.

YAHYA KEMAL

Aziz Vehbi Eralp'e,
diye imzalamış Yahya Kemal bir fotoğrafını, güzel bir elyazısıyla

Ve Latin harfleriyle (küçük yazıp y'yi ve biraz süsleyerek biraz da uydurarak Beyatlı'nın B'sini).

Belli daha alışamadığı yeni harflere – değil mi ki kökü geçmişte olan bir gelecektir.[1]
Ve belli yeni çektirdiği ve sevdiği bir resim

Ve özenle attığı imzasını kalsın diye.
Biraz yan durmuş ve biraz sağa çekmiş sağ omzunu ve kocaman gövdesini

(bir dağ parçası değil midir hem? Türkiye adlı bir dağdan kopup gelmiş?)

Geride hiçbir şey görünmüyor. Demek büyük bir boşluğa vermiş arkasını: Böyle daha iyi,
deyip

Silerek kendi dışında her şeyi.

1 Buraya hep geleceğiz.

Bir padişah duruşu, güvenli, ağırbaşlı, sakin.

Sanki Levni'nin önünde duruyordur ve bir padişah portresine çalışıyordur Levni.

(şiirimizin çağdaş bir padişahı değil midir hem? Uzun çocukluğu karaağaçlar altında geçmiş, Rakofça kırlarında gezmiş ve bütün padişah çocukları gibi güzel, durgun, ince).

Biliyoruz ortaboyluydu. Göbekli, tıknaz, semiz.

İşte en yeni elbiselerini giymiş, en yeni boyunbağını takmış ve ortadan ayırmış saçlarını (biliyor ki bir fotoğrafçının önünde duruyordur).
Yine biliyoruz fötr şapkalı yelekli, cepsaatli ve bastonlu.

Bastonlu çünkü elini hiç vermeden gülerek geçecektir Cumhuriyet adlı köprülerden

Hep kendi gökkubbesi altında ve hep şapkası elinde.

Tanzimat parklarından, Fecr-i Âti sokaklarından da şöyle geçmemiş midir? Hep önüne bakarak ve hep birbaşına

Açık denizlere çıkacaktır ama hep geçmiş adlı gemilerle ve hep
şöyle gözucuyla bakarak Cumhuriyet adalarına.

Yarım bıyıklı, parlak uzun siyah saçları özenle taranmış ve alab-
ros

(kökü geçmişte olan bir gelecek değil midir? böyle vuracaktır ge-
lecek üstüne başına ve ellerine)

Bakıyor. Biliyor kurşunlar, saatlibombalar, dinamitler, küreme-
miştir ama çamur içindeki sokaklardan geçmiş, halkın su-
yollarına eğilip bakmıştır.

Ve zırhlanıp dolaşmıştır Frengin şiirkentlerinde

Onun için şiirin dörtyol ağızlarında, anacaddelerinde adı geçin-
ce durup bıyık burmaz mı?

Bir fotoğraf cam duruluğunda ve kendisi.

ATKESTANESİ

Beyazıt Kahvesi / Bedri Rahmi

Ve Beyazıt'ta bir ağacı çiziyor Bedri Rahmi, bir atkestanesini ve göğü.

Bir ağaç, belki bin yıllık belki daha da (atkestaneleri ne kadar yaşar? o kadar işte).

Girintiler, çıkıntılar, oyuklar, boğumlar. Hep bir ağaç olmak için

Bir ağaç çekilmiş içine, yalnız kendini dinleyen, kendi olan ve ihtiyar.

İhtiyar, çünkü bir yaşamalara gidip gelmiştir, uzamıştır elleri ve saçları

Bilir ki büyümek, atmaktır, yenilemektir kendini, dönüp içine çıkarak içinden

Katı bir yasanın elinde, duyulan, yaşanan yalnız.

Bir ağaç, sayrılı, uzamış yüzü, tırnakları, büyütür gibi bir acıyı, bir yıkıntıyı

Onun için kızgın ve öfkeli (başka nasıl olabilir, nasıl bağırmak istemez: Ben de yaşadım!) diye

Hem kim hazırlanır kıyımlara kendi eliyle, ıssızlaştırır göğünü kim?).

Bir ağaç ürkünç, ürkünç çünkü direniyordur, çıkmıştır yüz kemikleri, burnu, ağzı.

Bunun için işte ayrı hepsinden ve çekilmiş bir deniz hüznüyle uzatmıştır gövdesini

Bir İstanbul göğüne (hey gidi İstanbul göğü! – ki ne ele avuca sığar ne var ne yok gibidir).

Bakıyor Bedri kâğıda çıkan ağaca ve hep böyle kalacak olan, değişmeden.

Bakıyor bir dalın kıvrılışına, kara, boğum boğum ve dönüp duran olduğu yerde.

Bir budağa, bir ur gibi çıkan, kıvrılan, toplanan kendi içinde ve kalan.

Bir yaprağa, uzun incecik saplı bir üçlüye dönüşen (bir atkestanesi yaprağı olarak).

Bir köke, hiç yaşamamış gibi buruş buruş, acılı, asık suratlı ve kocamış.

Bakıyor kocamış köke, çeviriyor sonra gözlerini bir kahveye, kahvede oturan adamlara.

Alıyor onları da, bir kediye dönüyor sonra, oturmuş bir kediye ve düşünüyor

Düşünüyor çünkü neden bir ağaca durup dururken atkestanesi diye bir ad takarlar

Diyor. Dönüp sonra seyyar bir fotoğrafçıya, nargile içen bir adama, güvercinlere

(Değil mi ki Beyazıt alanındayız ve bindokuzyüzkırkbirlerde, cebinde İstanbul

Sait Faik, boyacı sandıkları, yazmalar, Abidin Dino ve sen – ki yeni yeni terliyordur bıyıkların).

Dönüyor sonra yeniden ağaca (son olarak mı?) içinde yavaş yavaş kurulan ve oluşan artık.

Ve birden çeviriyor sonra gözlerini bana, yavaşça kalkıp yerinden, yavaşça gülüyor. – Sevgili Bedri.

SAFİYE AYLA

Saadettin Kaynak'ın bir şarkısını söylüyor Safiye Ayla. Ölçülü, düzenli. Ölçünün, düzenin kendisi gibi.

Sola eğmiş biraz başını, belli *Yanık Ömer*'i söylüyor. Bir burukluk türküsünü ve Çankaya'da.

Hep yüzüne düşüyor saçları. Suskun, alımlı ve bir su gibi duru.

Göz ucuyla bakıyor Udi Nevres'e, Tamburi Refik Fersan'a ve dalıp gitmiş ve yeleğinin bir düğmesini açmış Atatürk'e.

Sağ başta duruyor Yesari Asım, Mesut Cemil ve yok nedense Dervişzade İbrahim ve Saadettin Kaynak.

Tıs yok ve tetikte her şey ve bir yıldız kaymış gibi arı gök.

Yalnız o derin, aydınlık diri. Bir hüznü yazar gibi.

Düşmüş bir hüznü (sanki bir yaprak ağmıştır, sarı bir yaprak, bir göğün orda).

Yavaşça kalkmış sağ kolu. Bir tizliği mi vurguluyor? Bir tizlik, sokakları bilen.

Dik durmuş. Akkavaklar, serviler gibi dik, yalın. Ama biliyor rahat değil.

Biliyor uzak dörtyol ağızlarından gelmiştir (topraklı, taşlı, ince uzun yollar, ince uzun otlar).

Bir karasevdalı. Bungun, içli, ezik.

(Bir Darüleytamlı değil midir? Bir yetim. Kara, kuru bir çocuk. Kendi kendine oynayan.

Öyleyse vuracaktır).

Bakıyor. Dünyaya ilk gelmiş gibi de şaşkın, utangaç (bir sokak sanki birden bir denizi kesiyordur).

Bakıyor açık seviye, güneşlere, isyana. Saçını hâlâ onun için düşürmez mi?

İşte şimdi de ben değersiz de onu dinlerken de öyle değil mi? Güzelim ağzı büyük, çoğul. Bir delta.

(Yavaş yavaş akan sular, pat diye şafaklar, evler, kahveler, çarşılar).

Siyah, lame pantolonlu ve tünikli. Ama sokakta gibi rahat.

Rahat çünkü sellerde gezmiş ve bataklık otları kurutmuştur sarı okul defterlerinde.

Onun için birden yükseltip sesini *'Yaşlı gözlerimi kuruttum bu gece'* diyecektir (bir çıkma yapıp Osman Nihat'a.

Gözlerini hep önüne eğen Osman Nihat'a). Bıkıp dar sokaklardan ve açarak mendilinin uçlarını.

Canı biraz gönüller mi bükmek istemiştir? *Alabanda*'da, *Kıraliçe Mimoza*'sı değil midir çağının.

Bir horanta, hovarda çağın (tabancalar, pusatlar, güller, bıçaklar).

Ah'lar, ıslıklar, gözdağlarıyla büyümemiş midir hem? Uçar onun için etekleri.

Bakıyor erinçli, yoğun, güvenli. Biliyor ki bir sesi yazmıştır en ince kâğıtlara.

Acılı bir sesi. "Böylece anladım acıyı, kökenimi" deyip.

Duruyor işte, yalın, pürüzsüz ve sürçmesiz. Kaynak suyu gibi arı.

IV
kül

HOMEROS İÇİN
I

Sessiz yaşadı Homeros. Dağ yolları gibi.
Ve hazırlandı sessizce –suyun
akmaya hazır oluşu gibi–
Şiirin ilkelerine.

Dünyanın bütün iyi şairleri gibi
inceledi kurdu kuşu, azgın denizi
Günün ilk yalazlarını ilk balkımaları.

Bunun için Homeros yalnız Homeros'a benzer.

HOMEROS İÇİN
II

Biliyoruz uzun şiir ustasıydı Homeros
Ve uzun acının.

Böylece yerkürede
Uzun harmanisi, uzun boyu gitti geldi.

V
aşklar

AŞKLAR, I

BOZGUN

Kent ayaktaydı. Ayakta ve göğün oradaydım. Çevrilmişti sular. Sokaklar, dağ yolları. Otlar eğilmişti. Eğilmiş ve yitiktı. Kuşsuzdu gök. Gitti geldi atlılar alanlarda. Düştü gölgesi silahların. Yarı yüzlerini çıkardı çocuklar pencerelerden. Dirimin yarı yüzleriyle baktılar. Boştu evler, kapı önleri, karınca yuvaları. Bozgunun içinden bağırdım sana. Tutulmuş sokaklardan. Kulelerden. Sesim döndü geldi. Bulmadı seni. Anladım başlamıştı yıkımımız. Sürgüne ve köleliğe. Uzak ağzından. Çılgın etinden. Gök basılacak, köprüler atılacaktı. Bırakılacaktı boralar. Sesler sürülecekti. Bizim ayrılığımız için. Yalnızlığımız için bizim. Kanın adına.

Böyle bağırdım sana bir ucundan göğün. Geçip fırtınaları. Soğuk silahları. Baktım durdu boralar. Kuleler, kuzgunlar geçti. Döndü rüzgâr gülleri. Yeni insanlar, eğik otlar kalktı. Kent ayaktaydı. Değişmiş gibi yeryüzü. O zamandı gördüm yüzün dolaştı dağ üstlerinde. Yaktı sönük ateşleri.

Geldi.

AŞKLAR, II

SENİ İLK GÖRÜYORDUM

Seni ilk görüyordum. Deli otlar gibiydin. Gövdeni daha tanımıyordum. Öğrenilecek bir ders gibi olan gövdeni. Dünyamıza düşmüştün. Bir suyu çevirmiş, bir yarı düzeltmiş gelmiştin. Itmiştin bunluğu, ezinci. Kulluğu sürmüştün. Yalın, yabanıl bir aşk koymuştun. Kalmıştın. Bir taşlıktın yürünen, keçiyollarıydın bizim bu ıssız bizim bu yalnız dünyamızda. Daha duvarlarını çıkmamıştın. Koymamıştın sınırlarını. Göğünü buruşturmamıştın. Buraların taşlı, kusursuz Girit evleri gibi beyazdın. Sendin. Seni ilk görüyordum. Pruvamıza vuruyordu deniz. Yüzün düşmüştü. Geçmişti çaylaklar. Yunuslar köpürtmüştü suları. Bir yalazdı gövden En eski cumhuriyetlerdi. Açık kapıları. Böyle sürdü durdu beyazlığın gecemde. Çıktı ışlı sokaklara. Kapalı evleri açtı. Karıştı dünyanın kalabalığına. Tanyerinin tuttu elinden.

Yeni bir aşk adınaydı gövden.

AŞKLAR, III

ÖĞLE

Seni öpüyordum. Yosun inceliğindeydi oraların. Ne varsa ona vuruyordun. Çıkıyordun ona.
Durup bir ağacın büyümesini seyrettik. Geçti kırlangıçlar. Bir At. Geçti kaldıkları.
Azılı çılgın pervazlara vuruyordu öğle. Dolaştı etinde.
Suskun ölü düştü.

O zamandı:
— Bu öğleyı seviyordum! dedin

Güldü öğle. İkimizin de duyacağı kadar.

AŞKLAR, IV

ORMAN

Kefaluka'daydık. Seni seviyordum. Hızla geçtik tepeyi. Yerlerini almıştı avcılar dağda. Sepetini koymuştun. Çitlembikler çiçek açmış mıydı? Çitlembikler çiçek açmıştı. Dalını düşürmüştü bir kayın. Kayalık Ko Burnu gibiydi kayalık yüzün. Seni seviyordum: Eşiğinde fırtınaların, umarsız yıkımların. Geçtik uğuldayan denizi. Durdu atlılar kendiliklerinden. Suda yıkadım ellerimi, kalktım. Dağıttım topuzunu. Ak kalayla göktaşı yandı söndü gecede. Beni anlayasın diye. Beni umudun yerine koyasın diye. Demirledim sabahımızı. Yürüdüm ötesine acıların.

Seni soydum. Hep yeniden yapma adına seni. Yeryüzünü.

O zaman ormanı gördüm.

AŞKLAR, V

BİTEZ

Çelebiadası'na çevirmiştik arkamızı. Akçakavakların orda durduk.
Bir yaprağı avucunuzda buruşturdunuz. Uzanıp yaprağı aldım. Özsuyla ıslanmıştı avucunuz. Özsuyu, sizi duydum.
Bir söğüt dalı kestim. Adınızı kazdım. Bıçağı sildim.
Gün eğiliyordu. Eğil bakalım güzel gün!
Kocayemişlere, zeytinlere, kuru otlara baktınız. Kocayemişler, zeytinler, kuru otlar biçiminizi aldı.
Gök aynı şeyi yaptı.

Aynı şeyi bir dağ.

Bir ılgın.

Aşağıdaki dağ aşağıda duruyordu.

Neden sonra Bitez'e çevirdiniz yüzünüzü.

Bitez iyice yüzünüzü almıştı ki kalktık.

ZEUS'UN SERÜVENLERİ

I
DANAE

Tuzu duydum. Yarın bitimindeyim. Nergisler başlarını kaldırıp baktı. Göğsünü açtı bir yaban pelikanı. Daha seni görmüyordum.
Yağmur olduğumdan mı?
Soyunuk yanına uzandım. Sabah ilini kenarmahallere kurdu. İkimizin arasına gelip uzandı.
Kulağımın arkasındaki bir dal yasemini sana verdim. Gün gerindi. Böğürtlenlerin yanına çekildi.
Artık sana bakıyordum. Altımda.

– Gök ağdı durdu gerimizde!

II
IO

Gündüz şöyle diyordu geceye: "Çıplaktı. Pıtrak gibiydi çıplaklığı. Açıktı ağzı. Ağzını gezdim. Bir bardak su uzakta duruyordu.

— Seni soydum! diyordu adam. Sonra soyunukluğunu uzatıyordu. Otların oraya getirip bırakıyordu. Büyüyordu görüyordum daha bir. Sonra bir denizi alıyordu. Alıp bırakıyordu. Böylece gün öldü."

Gece şöyle diyordu: "Gel! diyordu. Nedense böyle diyordu. Orada mısın? demeden. Artık soluk soluğa iniyordu ağzını. İniyordu bir su.

Bıraktım aktı!"

Böyle anlatıyorlardı bizi.
Bir suyu.

– *Dörtyol ağzında bir çocuk sesini sata sata dolaşıyordu.*

III
EUROPA

İncecikti otlar. Sessizce geçtim suyu. Seni gördüm. Temmuz daha dişlerini göstermemişti. Maviydi gök. Bir firavuninciri önümüzü kapatıyordu. Firavunincirinin dalını kaldırıp yanına geldim. Deniz gerimizdeydi.
Ayaklarının yanına uzandım. Yavaşça yırttım giysini. Sağrıma aldım. Artık yurtluğuma çekiyordum seni.
Boğa kılığında.

— Gece! diye bağırıyorlardı kır bekçileri arkamızdan, geceyi gösterip.

IV
LEDA

— Leda! diye bağırdım. Taygetos tepesindeydik. Ses gitti geldi. Camlara vurdu gece.
— Sen misin? dedim, apışlarını aralayarak. Hotozun eğikti, düzelttim. Keşişleme durmuştu. Gece yavaşça geldi. Kaşlarını bitiştirip çıktı.
Ayağımla ıslak peksimetleri ittim. Kıllarını araladım.
Artık altıma altıma çekiyordum seni.
...ağzına verdim.

— Benim! diye bir ses dolaştı yüzünde. Silkindi durdu iskete kuşu dorukta.
Asya'nın ilk beyaz dilencileri mi geçiyordu?

VI
ASTERİA

Türkü söylüyordu Asteria çırılçıplak. Dokundum dalmış gitmiş memelerine. Havada döndü durdu sonra çayır kuşu kılığında. Yürüdüm gittim sonra ardısıra. Gök çalkalandı.

Kaydı kalçaları avucumda.

— Kartalım! diyordu kulağıma, bıyığımdan iki tel koparıp giderken.

— *Ağzı ağzımda bütün gece konuştu durdu, Çayırkuşum, kulağımın dibinde!*

HÜNSA

Bir mercan ki durmadan bağırır hünsalığını. Yazar gibi yazgısını. Açıp anüsünü ve çıkıntısını (*Akbarından geçiyorum! diye midir?*).

Bir Karyalı yüzüyle gezmiştir Anadolu'yu. Bir Ege Sözlüğüne adamıştır kendini.

Şafak balıkçılarıyla geçmiş gençliği. Tanır doğanın bütün seslerini. Fırtınaları, kemikli sinekleri.

Artık hayıt çalısına asmıştır orasını,

orsoya kalkmış.

Ege'de*

Litrinos giysilerini daha atmamıştır. Ve Karadeniz'e hiç çıkmadan. Köstekli ve zokalı. Ve mağarasız.

Bir sazlığa sermiştir postunu. Gemi leşli. Ve uzamıştır gözleri çağanoza atlamaktan.

(*Bıyığında dört tel beyaz.*)

Şimdi yer değiştirir upuzun tabutunda, azıdişlerini göstererek çocuklara.

* Ege uysal diye bilinir.

Cum!

Hangi denizde mi? Artık üç kaşlı dolaşır, bir zürafayla Boğaz'da.
Ölüdeniz'de gezmiş midir? Dönmüş diye bilinir bir karidesle, kısalmış boynu.

Hep o denizdir şimdi aklında kalan! *Çünkü (mü?)*

O sıralar rota değiştirir gelir beş çocuğuyla Halikarnas'a. Ve yazar okullu bir çocuğun adını defterine*

— Ey Hünsalık! diyerek (*Bir kemanbaş ölüsü çıkar akıttan kül rengi*).

Ve iner maestra direğine sarılı. Ağzında dolaştırıp bıyığını.

Artık açar hayasını ve kendi kor kendi eliyle...

"Şimdi bu satırları okur mu?"
(*Şimdi bir han ölüsüdür*).
Gibisinden bir tümceyle döver hayalarını. Düşmüş
organlarını.
Ve bir cenin
gibi çiftleştiği...

Artık kaşıtır önünü ve arkasını**
bir rüzgâra.

* Coşkunluk yazılmak ister.

** Upuzun uzandığı bir homoseksüelin.

VI
halikarnassos yazısı

HALİKARNASSOS

I

Hava patladı. Demek gök boşandı Kaplankaya'da. Ve bir kolu
Koyun. Boşanmış göğü kaldırıyorum tutup iki ucundan.

Beyaz her şey. Beyaz beyaz beyaz. Beyaz olan
Şeye çıkıyor yüzüm. Ve sessizce dolaşıyorum bir kaleyi

Burçları, mazgalları, kuleleri: Suyun
Ellenip ayaklandığı ve bir çocuk kılığında dolaştığı

Ve girip çıktığı sokaklara — ki biraz kireç, biraz
Tuzdur ve devrilmiş bir süt şişesi hüznüyle durur —

Oylukdağı'na çeviriyorum sonra gözlerimi
Yenileyip duran kendini ve değişen

Değişmekmiş gibi ölümün uzun uzun yazılan adı
Bir dağın hayatında, bir dağın durgun sıkılgan.

Uzayıp gidiyor bir yol bir çarşı ve çıkmıyor
Bir evin imbata açılan penceresi. Bir balkon.

"Kasımdayız ve birden soğudu havalar," diyor bir adam
Ve avucuna dolduruyor havayı ve bırakmıyor

Kaşlarını düşüre düşüre çıkıyor sonra dalgakıranı
Ve tükürüyor durmadan ve duvar gibi yüzü. Duvar

Gibi bir papalık arması önünde duruyor gözleri
Bir papalık arması, yılanlı kuleli, uzun, haçlı

Ve ölüm yalnızlığını bırakmış sade ve çekip gıtmiş
Yani yazmamış adını ve rengini. Beyaz öyle.

Bakıyoruz birlikte çekip giden ölüme. Ve kentlerden konuşuyo-
ruz
İçini otlar bürümüş kentlerden ve kuşlardan.

Hiç yeri yokken sen giriyorsun sonra hiç yeri
Yokken ellerini tutuyorum ya da bir su arkını

Ve nedense bir Moğolun yüzünü ansıtıyor bana yüzün
Durup dururken. Ve çıkıyor ellerime.

"Girit'te sabah erken olur," diyor sonra. Doğduğu
Girit'te. Ve Girit'teymiş gibi buruyor bıyıklarını.

Sevdiği kadınları anlatır gibi anlatıyor sonra da
Gördüğü kentleri. Ve hiç ayırmıyor denizden gözlerini

Ve ellerini. Bir sokağa çeviriyoruz neden sonra yüzümüzü
Bir eve belki. Uzun karısının ellerini uzun uzun

Yıkadığı
Ve ihtiyarlığının şöyle ucundan tuttuğu.

Birden bir alana çıkıyoruz ve galiba hiç konuşmuyoruz
Bir alana uzayıp duran ve taşlık. Taşlık bir yolda

Bakıp kalıyorum ardından nedense işte
Sonra yeniden kente çeviriyorum gözlerimi.

II

Bir ağzın içi gibi kent. Ve sarı tütünden elleri
Ve dişleri. Bir yol uzun uzun dönüyor uzakta. Dönüp
Mindos kapılarına çıkıyor, eski Halikarnassos'a. Eski Halikarnassos'u
Dolaşıyoruz seninle. Lelegler'i ve İskender'i. Çok güzel olan ve çok
Şarap içmeyen İskender'i — ki çok yıkanır çok dinlenir
Diye geçer kral günlüklerinde — Ve yüzü Fırat'ın rengini alan
Ölümünde. —
Lelegler'i ve İskender'i işte. Benim esmer diye düşündüğüm
Lelegler'i ve bir yıkıntıyı. Şimdi
Bir ölümün taş ve kemik kılığına girdiği ve dolaştığı bizimle
Bizim bir düzlük diye bildiğimiz ölümü
Ve yürüdüğümüz.

İşte uzun boylu uzun bıyıklı Karya Satrapı. Ve taştan
Taştan bir yalnızlıkla geriye taramış saçlarını
Ve halkını. Artık uzun olan halkını
Ve şimdi yavaş yavaş çıkan bizimle bir dağın böğürlerini
Yazıcı dükkânlarını, surlarını
Bir köpek ve bir kadın iskeletini
Ve bir yağ kandilini kendi hayatını kendinin yavaş yavaş işlediği
Ve durduğu.

Geçiyoruz işte yeniden bulur kurar gibi bir kenti
Lav altında ve soğuk.
Senin bir ağacın büyümesini seyreder gibi baktığın ölüm
İlk Akdeniz halkı gibi kısa boylu burda.
Ve ölü düşüyor kuşlar ve bir papirüs tomarı
Bir Sakız testisi sonra korkunç uzun boynu.

Böyle bulduk yere batmış kenti
Ve bir Bizans maltızını
Ellerine çıkan
ve kalan.

III

İndim sonra denize okşadım durdum derisini suyun
Okudum suyu, susan suyu.
Biliyorum çok uzak değil doğduğum kent denize
Ama hep bir kara adamı gibi düşündüm kendimi
Onun için uzatmadım saçlarımı ve bıyıklarımı
Belki fakir büyüdüğümdendir belki özlediğimden denizi
Ama bilirim karayı ve suyu. Büyük karayı
Ve suyu. Ben ki
Aynı aşkla bakmışımdır bir porsukla
Bir fokun gözlerine
(onun için mi acaba esmerim ve uzun boyum)
Gördüm otları hayvanları gördüm de yüzümü tuttum
Gördüm ormanları ve cebimde gibi dolaştım gökle
Sordum sonra sordum durdum doğayı kendi kendime
Sordum da öğrendim kendimi
Büyüyüşünü bir yaprağın
Düşen suyu.
İnceledim tepeden tırnağa otu
Diri kökü. Çalıştım karanlık dokusuna
Dol yolunu buldum. Gittim geldim toprakta
Diri. Kokuları saptadım. Geçtim ağaçlara
Yeni ağaçlara. Yeni otlara. Azgın
Sularını akıttım. Sevincini
Gördüm birbirine girmiş iki dalın.
Geçtim sonra ölü bir köke
Geçer gibi bir ölüme.
Sevdim usumu
Anlayacağınız çıkanla çıktım düşenle düştüm
Böyle yavaş yavaş büyüttü işte kara beni.

Böyle dedim yıkık bir ayazmanın duvarına dayayıp sırtımı
Ama güldü durdu deniz.

IV

Göktepe'den bakıyorum Halikarnassos'a. Ağmış
Rüzgârlar, demirler, yelkenler ve hurda bir tekne.

Deniz görmeyen bir evde
Uzun uzun camları siliyor bir kadın

Siler gibi kendini (ki eski diller eğirir)
Ve sayılarla yaşar gidip geldiği evleri).

Eski balıkçılar eski sular kokuyor mendirek
Eski haritalar, yağ ve kırık bir çıpa ve.

Çekilmiş deniz. Çekilmiş denizi dinliyorum
Ve ölü sirenleri biraz da. Ki

Küldür cesetleri dağılan ve kalan evlerde
Gecikmiş bir öğle sonu biraz da.

Bağırıyor bir tereci terelerini ve yüzünü
Sülüklerini bir sülükçü ve şişelerini.

Ve tuz, yabaninciri kokuyor sokaklar
Ve bir uzak yol kaptanı akan gözü

(Şimdi yalnız geceleri çıkan
ve ayaklarıyla gören işini).

Ve rotasını iskeleye değiştiriyor bir ses
Ve çocuklar çocuklar çocuklar çocuklar.

Göktepe'den bakıyorum Halikarnassos'a
Çekilen denizde çocukların gözleri.

V

Böylece vardık varacağımız yere ensende toplayıp saçlarını
Ve topuzunu.

Güneşle başladı gün bir gözü ikiye böler gibi usturayla
Kendi halinde bir gözü
Ne bakan ne bakmayan.
Ve avlusunu yıkadı durdu bir kadın
Balıklarını temizledi oturdu sonra denize karşı
Başında tokalar ve yığınla firkete
Ve korkunç harnup kokusuna bıraktı kendini.
Vurgun yemiş gibi döndü neden sonra yeniden önündeki denize
Çözüp saçlarını ve ağzını. Büyük ağzını.
Dikip kıyıda ağ yamayan bir balıkçıya gözlerini
Girit'ten getirdiği uzun kuru elleriyle
Saran kendi kıydığı tütünüyle cigarasını

Ve kendini.

O zaman gidip oturdum ben de aralarına
Konuştuk denizi.

Ve uzun uzun sustuk sonra üçümüz de
Yakındık ne de olsa üçümüz de ölüme

Onlar için bir yer değiştirmekti ölüm
İki heceli bir sözcük benim için.

(oturup yazdım ölümün gözlerini
kımıltısız ve durağan)

Sonra çıktık gittik. Eskidik.

Sonra gelip düştü güneş.

VI

Ağacı çöpü otuyla uyandı yarımada. İndi kalktı.
Çizdi durdu kendini
Baktım Değirmenburnu yalçın ve dağlıktı
Ve daha şişman daha kemikliydi eski coğrafyada. Ve sevendı otlarını balıklarını daha.
Ovaya batmıştı İnceburun
Kırılmıştı Gökova.
Gittim geldim usumda suyla
Hayıtla.
Hanlarda yıkadı yüzünü çocuklar baktım
Gök buruştu durdu
Bir tirandil kendini çekti kalafata
(Asık suratlı buruş buruş yüzü)
Açıldı sonra baktım.
Uzun uzun yazdı adını Pazardağı ve Kızılburun
Döndü yerine.

Nane kekik koktu dağ.
Bir su üstü karagözü kayboldu Bozburun'da. Çataladaları'na çıktı
Dinledi geçtiği yeri.
Denizin yüzü karıştı
Kapadı büklerini
Rüzgârını bıraktı
Denetledi sonra yavaş yavaş kendini
Toplandı.
Yürüdü kara. Kapı önlerinde oturan kadınların yanına gelip durdu.
Hışımla geçti bir kırlangıç, küçüldü durdu uzakta
Ağını attı bir adam baktım
Çekti iple sonra ihtiyarlığını.
Güneşe serdi süngülerini hızlı hızlı bir süngerci
Ve bağırdı hafif kalkık bıyıklarına.
Baktım köylerini uyandırdı yarımada
Teknelerini indirdi
Düzdü ırıplarını, gırgırını
Balığa çıktı baktım.

DENİZ KİTABI

I

İŞLER

Okudum uzandım kapı balığına baktım
Bütün gün bu dizeyi söyledim durdum.
Hava bulutluydu hava bulutlu dedim
Çıktım sonra dolaştım. Onarımı denetledim.
İşçilere surat astım. Bir taş yan düşmüştü
Bir tahta çalışmıştı: Düzelttim. Bir çocuk
ahtapotu taşlara vuruyordu. Çocuğa güldüm.
Gittim sonra kapalı bir çeşmeyi açtım
Bir kadın bir sokağı soruyordu, gösterdim.
Birden akşam denize gireceğim aklıma geldi
Tuttum üstümü değiştim. Baktım gün düşüyordu
Oturdum sonra Deniz Kitabı'ma çalıştım.

II

ÜÇKUYULAR SOKAĞI

Bir uzun gün denizi seyrettim. Büyük denizi.
Düşmüştü fırtınalar. Oturup bir tirandil

Oydum. Bir yol denizi yalayarak gidiyordu
Düşüyordu sonra Pazardağı'nın orda. İncecik.

Suda demirlemiş duruyordu bir Yunan gemisi
Aganta! dedim durup dururken. Deniz çınladı.

Suydu kent. Su! Bütün su! Su, su, su.
Bir yellos balığını fırlattım. Tirandili eğdi.

— Günler kısaldı, hava kâğıt gibi! dedim
Kalktım sonra Üçkuyular Sokağı'na vurdum.

III

KENT

Bugün erken kalktım. Denizi uyandırdım.
Bir adam mürekkepbalığı tutmuş gösteriyordu
Eğilip gözlerine baktım, masmaviydi, tortoptu.
Bir ağır işçiydi sanki öyle soluyordu.
Üç kişi oturmuş çay içip göğü okuyorlardı.
Lodosu anlatıyordu biri, lodos kılığına
girip. "Bodrum'da İsa'dan önce yalnız Salmakis
ve Zifiriya mahalleleri vardı," diyordu bir başkası.
Ben Dorları ve Büyük İskender'i düşünüyordum.
Bir de Saint-Petrum şatosunu, şövalye Naillac'ı.
Saat altıda güneş çıktı hepimiz dağıldık.

IV

OT

Deniz kıyısındaydım, bugün birden bunu
Ansıdım. Gidip bir tepeden kente baktım:

Yıkık bir manastır yıkık duruyordu
Keşişlerini düşündüm, biraz da karılarını.

Eğilip bir otu kokladım sonra uzun uzun
Bir eşek anırdı, bir keçi meledi. Bayıldım.

Hurda bir tekneyi boyuyordu bir adam,
Adamın, teknenin ortasına bir "Merhaba" dedim.

Gittim bir bacanın resmini çizdim sonra
Akşama doğru baktım üstüm başım ot.

V

KARYALILAR

Karyalılar kimdir? Üç kez bunu dedim. Sonra
Dün denize girdiğimi düşündüm. Yosunları
Gördüğümü. Ne zamandır yosunları yazmak isterim
Dibini sonra denizin. Bunları deyip yatağa
Girdim. Korkunç seviyorum vücudumu. Boynumu,
Kollarımı, ayaklarımı. Kıllarını, kıllarımı sonra
İnip kalkışını karnımın. Kirpiklerimi ve ağzını.
Soyunukluğumu sonra, korkunç soyunukluğumu
Bacaklarımı, oramı. Onun için vücudumu
Geriyorum, kulak kıllarımı uzatıyorum onun için.
Vücudum için bunları söylüyorum. Sonra? Sonra
— Karyalılar kimdir? diyorum. Pipomu dolduruyorum.

VI

DOĞABİLİM

Bitkileri öğreniyorum. Otları, çiçekleri
Bir taflanı alıyorum. Taflan bu diyorum.

Başlıyorum incelemeye tutup iki ucundan
Bir pelin yaprağını koparıyorum sonra

Özsuyu çıkıyor elime. Bir dalı kanırtıyorum
Yininden. Uzun, incecik bir söğüt dalını

Damarlarını sayıyorum, bir suya bırakıyorum
Dünyanın en güzel yeşili o zaman anlıyorum.

Böyle bütün gün dolaşıp duruyorum
Sonra birden kâğıda kaleme sarılıyorum.

ESKİ EGE

I

BATIK

Batık söndürür lambalarını. Kavını çakar.
Süzer dibini denizin. Güvecini vurur.
Bakar batışına bir yağ kandilinin. Bir kantarın
uzun. Penceresini açıp bir orfoza güler
Çünkü yalnızlıktır bekleyen bir batığı.
Onun için kölesini uyandırır, şarabını soğutur.
Bilir ki bir Bizans batığıdır: Haçını düşürmüştür.
Gider sonra yüzünü yıkar, balıklarını kızartır.
Kapar kapısını (çiçeklerini mi sular?) oturur
Galleri bekler.
Bir Dor taşını iter.

II

DENİZ

Gün döndü. Şimdi Eski Ege dizer bataklık otlarını
Başlar bir uzun şiire, eski bir okul
Defterinde. Pusulasını çıkarıp açar kış bayraklarını
Ve kazır üç harfli armasını bir çaprazla
Derisine (bir derya kitabında gördüğü).
Artık dikilir omurgasını, kaslarını döver.
Bordalar. Sonra yavaşça serer yatağını,
Düşünür bir zamanki hayatını, bir deniz olarak.
Neden sonra girer Piri Reis'in haritasına
Sıkılıp.
Artık orda eskir.

III

LİMAN

Halikarnassos girer artık şiire. Mühürünü
Basar dukalığına. Denizi unutur, verir
Arkasını şatosuna: Haçlılarını bekler.
Girer kadırgalar. Bir Venedikli saatini kurar
Yazar rüzgârlarını, çizip denizi.
Liman esner. Gider bir dalgakıranı uyandırır
Bir kadının bir rüzgârın elinden tutar
Bir yaban çiçeğini koparır döner (agantaya hazırlık mı?)
Girer şiire. Bütün gün uyumuştur çünkü.

Bir şövalye kente iner sokakları dolaşır.

BANA ALARGA ET GEL GEL DİYEN GÖK

POYRAZ

— Poyraz! diyorlardı denizciler. Bir taş düşmüştü. Bir nar çiçeklerini havada döndürmüştü. Sarkmıştı dalı bir asmanın. Bir kapıyı kapamıştım. Gök karışmış mıydı? Neden sonra gökyüzüne baktım. Bana alarga et! gel! gel! diyen bir gök. İçimden, gördüğüm gökleri saydım. Yanyana koydum ve Kuzey'e döndüm yüzümü. Büyük Kuzey'e! Poyraz o zaman düştü. Bir çocuğun yüzü müydü poyraz? Sarı ve tüy tüy yüzü. Öyle yavaşça toplandı.

Ben bakmayı bıraktım. Kapalı bir pencereyi açtım. Bir kibrit kutusunun yerini değiştirdim. Soyundum. Ellerim cebimde kente indim.

— Poyraz! diyorlardı denizciler beni gösterip, tratalarını denize atarken.

KERVANSARAY

Büyük kapıdan girdim kervansaraya. Gün düşmüştü. Oturdum kervanları ve denizcileri bekledim. Kervanları ve denizcileri.

— Ey denizciler! dedim. Ve bir denizciyi tecimen kılığında giydirdim. Buhara'dan geliyordu. Canfes ve sadakorla yüklemişti gemisini. Ve Dorlarla. Hiç uyumayan Dorlarla. Korsanlar mı kesmişti yolunu? Halikarnas'a mı sığınmıştı?

Ben işte bu sıra girmiştim kervansaraya. Bir kıyıya oturmuştum ki bir ses:

— Ayero! diyordu, ayero!

Kent uyuyor muydu? Bakırları, kalayları yüklemiştik.

— Cezayir'e mi? dedi bir yılancı, yılanlarını toplayıp.

— Cezayir'e! dedim.

Kalktım sonra Cezayir'i aradım haritada.

Gök o zaman neredeydi?

BURUN

Paşalimanı'ndaydım ve beyaz bir evi gösteriyordu bir kadın. Belki evini. İçini. Uzun içini. Buruna baktım. Göktaşı'nın orda bir keçi çanlarını çıngırdattı. Bir kolyoz mu fırlayıp gelmişti ne? Hava ağır ağır soluyordu. Bir süleymancık ben geçerken durup baktı. Bir cırcırböceği öttü. Birden tepeleri, taşları, kuru otları, kayaları gördüm. Ölü bir yosunu ayağımla ittim. Sonra süleymancığı, cırcırböceğini, ayağımın devinimini düşündüm:

— Nereye böyle? dedim.

Burun kımıltısız duruyordu.

LODOS

— Deniz de ihtiyarlar! dedim. Pruvaya atladım. Demirler alındı.
— Kayalar!
Kayalara sürünerek geçtik. Halatları ve tuzu duydum. Değirmenburnu yarıldı. Durup ağacın sesini dinledik. Gemici fenerlerimiz de yandı mıydı? Harenten'e tuttum dümeni.

— En akıllı balık hangisidir? diye sordum. Duruk suda bir iskorpit görünüp kayboldu. Denizin alnı inip kalktı. Lodos kentin ağzındaydı. Ketenhelvacıyla mı konuşuyordu? Ortanca Sokağı'nı dönmüştü ki bir kızın yüzünü alıp giydi. Öyle dolaştı alanda. Sonra İmrençıkmazı'na girdi. Tavşanburnu'nu, Karaada'yı kıyılayıp geldi. Kâğıtlar kaldırdı. Palamarlar çözdü. Kulaklarımda ağzımda gezindi. Bıyıklı, uzun boylu, karayağızdı. Pars avından dönüyormuş gibi de iri gözlüydü. Ve belli ot şiltelerde yatıyordu. Bir haçlı göğsü gibi de sık sık soluyordu. Durup bir dükkândan beyaz masura istedi.
Aklımdan bunları geçirdiğim bir sıra:
— Allahaısmarladık! dedi.

Bir şiir cebimde döndüm.

BEKİR

Çataltepe'nin oralardaydı. Yüzünü yüzüme tutmuştu. Kuyunun suyunda çıkıp gelen göğe karşı konuşuyorduk.

— Vurgunu o zaman yedim! dedi. Elinin tersiyle suyu buruşturdu. Su öyle kaldı. Durulunca yüzlerimize baktık.

Elimle Çataltepe'yi gösterdim:

— Kalinos oradan görünür mü? dedim. Bir sepet üzümü kuyuya saldım. Gök aralandı. Çekilir gibi yaptı. Sonra gidip yolun üstüne durdu.

Ayağa kalkınca vurgunu gördüm. Bir yeldi. Bir gemi leşçisi gibi giyiniyordu. Bekir'in sağ gözünde büyüyüp ayakparmaklarında düşüyordu.

Yalıkavak'a arkamı döndüm.

— Bu yol çıkıyor mu? dedim.

— Çıkmaz! dedi.

— Dağlara da mı?

— Dağlara da!

Çıkmayan yola vurdum.

Su daha bir yaydı parıltısını. Tanyerinin yerini mi almıştı Bekir?

YOL

Hayıtları geçtim. Saburluk ansızın çıktı önüme. Havayı yarıp durmuştu.
Çövenotlarını, yabaninaneleri, çançiçeklerini ortalayıp duruyordu yol. Akçaalan'a yeni girmiştik:
— Gümüşlük'e yaklaşıyor muyuz? dedim.
Birden Kızılburun indi çıktı. Develer kireçleri indirdi. Kekik, laden, adaçayı kokusuyla sarıldık. Saatlerimize baktık. Gümüşlük aşağılara düştü. İslamhaneleri ovaya battı.
Dönüyor muyduk?
— Bana Girit yasemini getir! diyordu bir kız.
— Kime diyor? dedim, iskambil oynayan üç kişiye, tabakamı uzatıp.
Yol birdenbire sola dirsek verdi.

Duymamışlar mıydı?

TORBA KOYU

Torba! dedi, bir denizi çekip.
Salihadası'na karşı oturmuştu Kadir. Bozburun sol koltuğunun altındaydı. Sağına almıştı Tırpandağı'nı.
Kocayemiş, ahlat, hayıt kokuyorduk.
— Dağları okuyalım mı? dedim.
Bıyığının bir ucu düşmüştü, tutup kaldırdı. Gülüşünü bıraktı.
Dağçiçekleri rengini aldı yüzü.
Dağları okumasını bitirmişti. Torba koyuna çevirdik yüzümüzü.
Yeşil bir inciri alıp Kadir'e uzattım. Yavaşça doruğunu topladı, birden sağrısı çukurlaştı. Yamacını daha bir düşürdü. Yaydı eteklerini.
Dağ mı kesilmişti?
Uzattığım inciri aldı. Devedüşenburnu'nu göstererek:
— Gök ordan sonra düşer! dedi.
Geniş bir kavisle göğü çizdi, bir üçgen içine aldı, çizer gibi bir mutluluğu.

Gök ondan sonra düştü.

HOMEROS'UN EL YAZISI

I

İHTİYAR DENİZ

Birden yanımızda bulduk sonra denizi. Uzun uzun
Gittiğimiz denizi.

O zaman en eski kentleri düşündüm en eski denizleri
En eski deniz diye geçiyor Ege
En eski betiklerde.
Ve eski gökbilimciler gibi sessiz yaşamış
Ve gizli tutmuş
Kendi tarihini.

O zamandı ölü kentleri andık.

Gecede gitti geldi gövdelerimiz
Gidip gelir gibi bir yıkıntıda
Bir yıkıntıda hep bir başına yaşamış gibi ölümü
En eski bir suda.

En eski ölüleri andık sonra
Egeli
En eski ölüleri.
Ve bir batığı
Şimdi simgesi bir dirimin
Çok ihtiyar bir denizde

(ki hâlâ dolaşırmış ruhu Odysseus'un
içyağ dumanlarıyla dolu bir gökte):
"Biz Troya'dan dönen Akhalarız
Yitirdik yolumuzu."
Ve neden bilmem o yaz gününü düşündüm ben
Uzun uzun çalkandığımız o yaz gününü
Neopolis'i dönünce
Ve bir kadının kolunun hiç düşmeden havada kalışını
Gecenin karnında
Kıl kala ölüme.
Aynı şeyi düşünmüş gibi irkiliyor ihtiyar denizci
Avucunun içi gibi bilen Akdeniz'i
Ve ölü kentleri.
— İskandil burnundayız! diyor uykusunda
Geçen deniz kuşlarına kaldırıp elini
Ve biraz daha büzülüp olduğu yerde
İskandil burnuna eğiyor sonra başını.
Ve kat kat bir ses:
— Açık deniz! diyor
Kendi dilinde
Gezdirip ıslanmış tütününü yüzümüzde. Uzun
Bıyıklar bırakan
Bir denize
Uzun bıyıklar ve sakal.

II

DURU SU

Ve yedik içtik bir uzun gün
Güneşin tutulduğu günün hesabına geçtik sonra
Gevşetip serenleri.

Ve bütün gece rotasında gittik suyun. Duru

Suyun.

Yankılandı gök.

Sonunda ağardı sabah. Yürüdü otlar. Kara-
batak. Döndü durdu bir balıkçıl yaralı toprakta
Ve çok ağızlı denizde.

Hiçbir şeye benzemiyor bir kentin yalnızlığı
Ne küle ne kemiğe
Ölüme ne de.

Neden sonra bir kartal sūzūldū çizdi yerini
Dolaştı karabasanında gōğün
Düşūrdū gōlgesini üstümüze.
Ve yeniden duyduk:

"Bōylece dōvdūk kūreklerimizle suları
Kōpūrttūk denizi.
Geride bıraktık geriye akıp duran suları.
Savaş artıklarını, kısır ōlümü ve kuşları."

Diyen sesini
Çok çekmiş çok yalnız Odysseus'un.
Hâlâ denizlerde gidip gelen gōvdesi
Sucuk gibi zıbını, gūzel silahları.

Baktım denizin durmadan buruştu yūzū
Dōvdū kımıltısız kumu. Karinasını

Bir teknenin. Dūrttū sonra toprağı
En eski mermeri.

Anladım denizdi burda en eski Dorlu en eski yūz
Pas ve kemik.

III

ÖLÜ KENT KORUYUCUSU

— Yıkıntı. Yıkıntı. Yıkıntı.
Ve delta çiçekleri.
Zaman çünkü
durur bir yerde
Değişene bırakır her şey
Yerini. Deniz

Böler çünkü batmış kenti
Sessizce.

Ve paraların yüzüne çıkar toprak
Ve iner Girit sığırı. Bulandırır

Burnuyla kusursuz denizi.

Kırışır alnı rüzgârın. Ve çıkar
Düz teraslara.

Çıkar işaretlerim o zaman toprağı
Islak silahları
Ve eski tarihleri açarım
Ve sevmem.

Sevmem bu kadar ağır basışını ölümün
Ve taşları.

Yıkıntı. Yıkıntı. Yıkıntı. Ölümün
Budur burda adı. Onun için
Ben de uzattım saçlarımı.

Böyle konuştu ölü kent koruyucusu
Bıraktı sonra çay ve çivit tecimeni
Babasını anlattı. İzmir'de
Elinden tutup dolaştığı babasını
Şimdi uzak deniz kaptanlığı yapan
Ve bilmeyen yüzmeyi.

Bıraktı paslandı sonra elleri.

IV

YARALI TOPRAK

"Yel
Arşınlar ölü denizi
Bulur Kykladlarda kendini. Köpüklü Kykladlarda,
Bakar kalırız biz."

Bir köpekbalığı omuzladı denizi, döndü yarımadayı
Ve indirdi yavaşça sonra omuzunu. Kokladım

Havayı. Daha kokuları yazmadım dedim
Demek daha ölüm üstüne çalışmadım.

Anlamış gibi devirdi gözlerini kara
Açtı üstünü ölülerinin. Yırttı gömleklerini.

— Halikarnassos zeytinyağları Atina'da biliniyordu
Diyordu dün akşam tanıdığımız adam. Bu sabah

Uzun uzun yüzünü yıkadı attı sonra ağını
Tabak gibi denize.

El salladı sonra elli yaşına. Belki de bize. Bizim
Aylak yaşlarımıza ve çok ünlü denize.

"Sonunda geçtik kayaları. Kurtulduk
Skylla'dan da, sirenlerden de

Hâlâ duyarım ama seslerini."

Eğildik sonra yerdeki bir yazıya
Anadolulu çok eski bir elin yazdığı
Ve hiç görmediğimiz el yazısına benzettiğimiz Homeros'un.

Ve yaralandık yeniden yaralı toprakla
Tunçla ve.

Su aldık sonra ağlarımızı topladık
Gittik geldik bir yıkıntıda.

Kapandık sonunda yavaş yavaş içimize, içimizdeki evlere
Ve uğultusuna suyun.

V

ETİN ÇAĞRISI

O zaman kentler de ölür dedim. Kalır
Kemik.
Ama bilir
Çekip gittiğini etin.
Diri etin.

Gerindi çok kayalı burun ve düştü
Böldü sonra kenti
Ve kendini.

Ölümün upuzun uzanışıydı kent
Taş ve kemik halinde.
Yazgılı ölümün.

Bir dal çatırdadı ağdı sonra yukarıda
Hep birlikte dönmüş gibi ölüler oldukları yerde
Ve bir tütsüyle geçmiş gibi kendilerinden
Uzattılar daha bir boylarını.

O zamandı gördük ölümün kent kılığında dolaştığını
Ve sevdiğini geçtiği yerleri:
"Peki,
Görmeyecek miyim
Geniş hisarlı Ithake'yi?
Çalkanıp duracak mıyım yoksa
Böyle ordan oraya
Ölümün elinde."

Yine de duydum etin çığlığını
Oydu yeni vergiler koyan
İpeğe ve bakıra
Yatak ve hazine ve silah odalarını dolaşıp
Durup tapım yerlerinde
İç ve dış avlularda kös vurup
Suyunu koyan ölümün
Asıp şapkasını yüksekçe bir yere
Bir akarsu görünümünde soğuk ve dağlık.

Oydu bu en eski kentlerde
Bir deniz Lordu gibi
Bir forsa çalışmasından dönen
Saygılı bir yeryüzü adamı halinde.

GÖKOVA

I

KENT

İşte böyle diyerek Gökova'yı yazmaya başladım. Bir göğü, bir suyu uzun.

Gök çoğu sarhoş epey asık suratlıydı.

Böyleydi gök için düştüğüm ilk dize demirler alınırken.
Karanlıktı su. Bir ölümle çevrilmiş gibi büzülüyordu.

O zaman ansıdım işte suyu. Coğrafyayı. Yatak
Safalarının ozanı Homeros'u! Ve tuzu.
Kımıltısızdı kent. Sessiz harflerle yazılmış gibiydi yüzü
Ve gözleri.
"— *Beni kendi ağzının öpüşleriyle öp!*" diye bağırıyordu bir kadın bir kadına
Kışın koparılmış güller gibiydi
Ve düşüyordu yüzü yüzüne. Bir Mağrip
Güvercini hızıyla.
Görüyordum bir yılan gömleğini değiştiriyordu bir dorukta.
Bir kertenkele güneşliyordu evinde gibi ve tifüs geçirmiş gibi dalıyordu.
Görüyordum güneş on beş yaşında gibiydi. Bir hanibalığı geçiyordu üzgün.
Kuşanıyordu temmuz temmuzluğunu. Bir kaya
Kayalığını.

Karaada daha bir kıvrılıyordu daha bir uzatıyordu ayaklarını
Ve boynunu.
Böyle bıraktım kenti, kıyıya vurmuş bir orfozu
Ve galsamasını.
Ve ölüm ilanlarına çalan kâğıtları
Pulları, damgaları, liman çavuşlarını, urbalarını
Defterlerini, kitaplarını, boyun silgisini bir çocuğun
Kapıları, Girit mavilerini, şövalye armalarını sonra
Dört kitap sahibi Havariyunu, durmuş bir saati
Ve bir Karya yazısını ölümün ağır ağır yazdığı
Ve şah bir beyit attığı.

Biliyordum denizdi artık deniz ve bir teknenin yavaş yavaş soluyuşu
Ve düşüşü
(yaşlı, iyi yüzlü bir teknenin — ki hiç buruşturmamıştır yüzünü).
Ve güneş. Güneşti gidip gelen pusulamızda, rüzgâr cetvelimizde
Haşarı, hırçın. Tek çocuğu gibi bir evin
Ve bir körfezin göğüslerini tutarak soluyuşu
Uzun. Tuzlu. Ve çok yaşlı
(çok yaşlı bir suyla düşüp kalktığından).

Ama denizdi uzayıp giden denizdi görüyordum.

II

ÖLÜ DENİZ

O zaman gördüğüm bütün denizleri düşündüm ama bütün denizleri
Ve on beş yaşımı, yani ilk gördüğüm günü denizi
Bıyık bıraktığım ilk günü, içtiğim ilk cıgarayı
Yani denizi.

Göktü üstümüz başımız. Gök! Gök! Gök!
Ve dere pisileri
Ve güneşin güneş hali.
— Orakadaları! dedi kaptan ve çakılı kaldı durdu eli havada
Orakadaları'nı aradım haritada uzun uzun
Ve kuş seslerini. Sirenlerdi
ama duyduğumuz. Ve ölü deniz.
O zaman el iskandillerimizi attık ve başa aldık akıntıyı ve rüzgârı.
Palamar verdik başa ve kıça

Ve düdük çaldık sık sık ve yankıyı dinledik
Dinler gibi bir taşlığa düşmüş bir sesi
Ve bir gökkuşağını. Sayrılı. Unufak.

"Çabuk geçmeli," diyordu, "burnu!" ihtiyar kaptan, büyük serüvenci!
Ve kısa kısa konuşlar veriyordu
Ölü denizde gözleri.
Kentler talancısı Odysseus'un yüzünü almıştı yüzü ve elleri
Ve öyle dimdik duruyordu
Durur gibi bir yıkıma.
Nedense büyük Kirke'yi andım, büyük gözlü Kirke'yi
Ve kulaklarıma götürdüm ellerimi.
Deniz de belalı değildir de nedir? dedim o gün. Ve
İnceburun'a çevirdim yüzümü.
Bir kuş döndü durdu havada
Kırgın yemiş balıklar gibiydi. Belli
Nice denizler nice ölümler görmüş yıpranmıştı yüzü.
Fesleğen Bükü'ne demirledik gemimizi ve güneşi.

Sabahtı yeniden sarıldığımızda küreklere. Sabahtı
Bunu denizden, otlardan anladım (ve bir ormanın
Yavaş yavaş koşuşundan böceklerini ve kendini).

III

BÜK

1

Hazırlanmalı geceye. Bunu diyorduk Karya dilinde büke vardığımızda. Karyalı denizciler mi vardı aramızda? Kara ve yassı yüzlü Karyalılar. Ama biz hep o dili konuştuk. Düşmüştü yelkenler. Tekneydi parlayan. Küpeşteler, bordalardı. Gabyacılardı sonra, uçan floklar, trinketlerdi. Gidip geceye baktım. Bir ulu bataklıktı, kısa kısa gülüyordu. Bir kuşbilimci gibi de titizdi. Fırdönüyordu Değirmen Bükü'nü bir ölümle döner gibi. Ve bir yıkıntıydı Karya ağızlı, dörtgenlerle düşen ve ölümün kendisi gibi ağır. Büyütüyordu bük ağaçlarını, otlarını, altınotunu, ayıkulağını, çağanozu, çalıkaridesini ve doğanın eytişimini ve kendi tarihini bir kara olarak,
başaltına indiğimizde, söndürüp cıgaralarımızı.

Uzanıp Odysseia'yı açtım o zaman. Penelopeia'nın Odysseus'u tanımasını okudum bir üçüncü kez.

— *Ama, gel yatağa gidelim, vakit varken*
diyen Odysseus'u.

Ve bir üçüncü kez altını çizdim aynı satırın
Ve daire içine aldım Penelopeia'nın adını ve yüzünü.
Serili döşekteki Odysseus'a baktım sonra bir zaman. Işımıştı yüzü. Başucunda duruyordu demrenli mızrağı, güzel çarıkları. Ve soyunan Penelopeia'daydı gözü,
ve her yeri.

2

O sabah ben çıt kuşlarını seyrettim. Üzgünlükotlarını, şevketiotunu, bir büklümbacaklıyı inceledim uzun uzun. Yeryüzüne çalıştım. Yaşını buldum dünyamızın. Balıkları okudum sonra. Hünsa balıkları sevdim. Çiftleşmeyi övdüm. Doruklarda dolaştım bir zaman, ıslık çaldım. Başıboşluğunu düşündüm ve biraz da isyanını bir şiirin (yeraltlarında yazılmış ve hemen de oraya gömülmüş). Su ısıttım. Pirinç ayıkladım. Aklımda.

Ama denizdi uzayıp giden denizdi görüyordum.

IV

TEKNE

Zeytinyağı, sarmısak kokularıyla uyandım burnu kovanço ettiğimizde.
Islaktı yelkenler. Yemeğimiz, çamaşırlarımız, her şeyimiz.

Birden bin yıl ihtiyarlamış buldum nedense teknemizi
Dümeni, kürekleri, küpeştesini okşadım. Omurgasına götürdüm ellerimi.

Gök gitti ve eskidi denizde uzun uzun
Eskidi su. Eskidi yüzüm. Eskidi, eskidi, eskidi.

"— *Dinlensek artık ne olur bir tütün sarhoşluğunda!*" dedim

Karılarımızı düşündüğümüz bir gece,
kurutup rüzgârda gövdemi.

Ve sesini dinledim sonra ağır ağır düşen demirlerin.

V

SU

Yeniden başa aldık rüzgârı
Ve bir suyun o bildik yüzünü
Ve derisini
(bir Halikarnassos sikkesi gibi eski ve genç
ve öfkeli Tekirburnu yakasında ve al al
güneşi bir şemsiye gibi açıp yürümek gibi
Ayinkörfezi önlerinde).
Ve öğleydi gerimiz ve uzun bıyıklı balıklar ve yakamoz
Ve Yediadalar ve Pelitburnu
Ve Taşbük ve Çanak Limanı
Ve sırtı çekiyoruz biz
Yani gençliğini suyun
Devinimini, gelgitlerini
Ve akşam yürüyüşlerini
Bir akyabalığı çalımıyla.

Bir akyabalığı geçiyor uzun uzun, yan çizgili, dikenli, çevik
Hızla dönüyor Altmışaltı bükü, Mersincik burnunu
Ve bütün bükleri ve ölümü.
(Ölüm biraz yarındır dedim o gün, yarın, ertesi gün, ertesi günler
Ve uzun uzun baktım bir orfozun gözlerine cançekişen bordasında gemimizin
Bakar gibi ellerime, ayak tırnaklarıma
Ölümüme.
Dedim ki ölüm nasıl bir şeydir günün bu saatinde
Ölümleri sıraladım, yanyana yazdım
Yavaş yavaş okşadım sonra yüzünü, köprücük kemiklerini, anüsünü
Ve derisini.
Bir şey gitti geldi elimde
Kısaldı uzadı durdu
Anladım ölüm kalan bir şeydi bakınca ellerime
İçimden yüze kadar saydım
Gittim sonra sırtı çektim, saçımı taradım, ayaklarımı yıkadım uzun uzun

anaforlandı durdu su).

VI

BİR DOR YAZITI

Pruvaya uzanıp Piri Reis'i açtım burnu dönünce
Bir ses: Kürekler ıskarmozlardan çekilsin! diyordu

Ve düşüyordu bütün ağırlığıyla Şehir Oğlanı Adalarına
Yıkıntısına bir kentin (kürenmiş ölüleri ve kemikleri).

"Dolu binalı ve haneleri hep durur," dediği Piri Reis'in
Ve birden ellerine baktığı, kalem istediği ve dipnotlar

Çıktığı haritasına incecik, sökemediğin senin o deniz
Dibi haritalarını andıran ve Karyalılar gibi iç içe yaşayan.

Durup suyu dinledik bir zaman. Çekilmiş suyu. Ve bir Dor
Yazıtına diktik gözlerimizi. Kısa boylu olmalı dedim Dorlar

Ve bir kemiği ittim ayağımla yavaşça. Bir kemiği
Tuz, pas içinde. Ve gördüğüm Dor kentlerini düşündüm sonra:

Çiviyazıları gibi ince ve hep bir suyu çevirirler
Ve at üstünde geçmiş gibidir hayatları ve ölümleri

Ve yalnız yıkık duvarlar bırakmışlardır gerilerinde
Ve kül.

Gidip Gökova'ya baktım sonra dik bir yokuşun başından
Bıyıkları terlemiş çocuklar gibiydi ve sık sık soluyordu.

Beşinci gündü: "Günler iyice kısaldı," diye konuştuk
Canyeleklerimize baktık sonra ve Akrepburcu'na çevirdik yüzümüzü.

O gün ilk görüyormuşum gibi baktım gökle denize
Ve Piri Reis'e döndüm yeniden kürekler alınırken.

VII

Akşam koyun çevirdik ve viraya hazırlandık.

VIII

ÜÇ DİŞLİ ZIPKIN

Yiyip içtik ve yatağı andık esmerleşmiş derilerimize bakıp
Yatağı!
Yani bir elin inip çıkışını
Ve düşüşünü
Çok ince bir elin.
Yeniden uzun uzun tekneyi yağladık ve yola çıktık
Ve yeniden hazırlandık geceye ve tuza.
Sabah öğünlerimizi çıkardık sonra. Ateş yaktık.
Ve bir kez daha andık yatağı.

Kısaydı gök. Ve geriye çalışıyordu makineler
Uzakta yandı söndü feneri bir geminin
Taş eşikli bir evi aydınlattı durdu
Ve söndü
(Beyaz, iki katlı, iki avlulu bir evi senin kale diye baktığın).

Ey bükler ülkesi! Ve ey Halikarnassoslu Kaptan!

Böyle başlıyordu bir şiir ve böyle de bitiyordu
Çok görmüş çok yaşamış ve çok yaşlı bir denizci için
Ki burnunun dibindeki bir adayı düşünür hep ve dişsiz ağzını
Çince gibi konuşur Türkçeyi
Ve durmadan evini anlatır ve pirinç bir karyolayı ve karısını,
Saçlarını gerisinde toplayan Giritli olan karısını
Ve benlerini.
Evle teknesini karıştırır sonra boyuna
Ve tarlasını anlatır gibi anlatır hem denizi
Ve gidip geldiği ölümleri.
Ve ben ilk çıkıyordum o zamanlar daha bir tekneyle denize
Ve ilk görüyor gibiydim dünyayı, otları ve gövdemi
O gündü doğruladım kendimi: doğanı, büyüyeni.

O gece pöstekilere uzandık daha bir duymak için yatağı
Ama Kırandağları'ydı uzayıp giden. Pars yatağı.
Ve bir seyir haritasına çıkan yüzüm
Ve düşen
Donatıp kendini
Yeni bir acıyla.

Uzundu üç dişli zıpkın
Ve inip çıkan suydu.
Su!

Büyük zorba!

KÜL
(1978)

1979 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü

1., 2. Baskı: Ada Yayınları, 1978, 1979
3. Baskı: Adam Yayınları, 1992

I

tanyeri

YAVAŞ YAVAŞ GEÇTİM KALABALIKLARIN ARASINDAN

Yavaş yavaş geçtim kalabalıkların arasından
bir deniz çarpması gibi çoğalta çoğalta geçen
geçtiği yeri
yavaş yavaş çıktım içimden. Dokundum
yavaş yavaş acıya, kuvarsa, şiire
yavaş yavaş tarttım suyu, anladım nedir ağırlık
kokular
coğrafya.
Eğildim sonra gövdeyi tanıdım ve düzenini
gördüm sessizliğin dümdüzlüğünü
gördüm yinelemedi gördüğüm hiçbir şey
böyle yavaş yavaş geçtim insandan insana
insanlaştırdım yavaş yavaş dışımı
böyle karıştım kalabalıklara
kalabalıklaştım böylece.

HOMEROS YAZICILARI VE KÖLELER

Ne biçim adammış şu Homeros,
Yaşamış mı yaşamamış mı kimse bilmiyor.

Uzun boyluydu Homeros, uzun güzel sakallı
der, Prokles.

Ve ekler kör ozan için: 'Dünyada
kim Homeros kadar çok şey görmüştür?'
diye elyazılarında
o da bir tek satırla.
Ve kalkar sonra adı daha duyulmamış birinden uzun uzun söz eder.

Ya Herodotos?

Hep beyazlar giyen ve yalnız deniz resimleri seven Herodotos.
'İzmirli' deyip geçer
tek bir sözcükle
Dor yazıları gibi sökülemeyen o da.

Fenikeli gökbilimcileri gibi söz açar ondan Bizanslı mabeyinci Pavlos da
şimdi pek bilinmeyen bir şiirinde:
'Boynunun
gümüş ovasında...'
diye başlayan
ve girmeyen artık antologyalara
(bendekini saymazsak).

Hani eski Ege'de, hani Likya'da
daha adları duyulmamış köyler vardır ya
o köyler gibidir Homeros:
bulunup bulunup yitirilen.

Ama biliyoruz
elinden hiç düşürmezdi Homeros'u,
atomcu Demokritos.
Ve köleler okuma yazma bilmedikleri için bilirlerdi Homeros'u,
Ve Alkinoos'un cumhuriyetini,
Odysseia'da geçen.

Böyle diyor bir yazı, ilk baskılarında görülen *Ilyada*'nın
Ephessos'lu Zenedotos'un bulduğu, Troya yakınlarında bir yerlerde.

LUCRETİUS
YA DA
NESNELERİN ÖZELLİKLERİ ÜSTÜNE

Köleci Roma'da,
ne çekmiş Lucretius şu nesnelerden:
"Hiçbir şey yoktan varolmaz
Ve vardan hiçbir şey yokolmaz."
demek için;
eğilip şiirin kıldamarlarına
(eğilir gibi bir insana,
tepeden tırnağa).

Ama böylece öğrendik göğün incelenir olduğunu
Ve kısaldı böylece ölü zaman.

Artık su akıyorsa, su akıyor diyoruz
Ve sarılıyoruz suyun gençliğine.

Demek su içeriğini nasıl yansıtırsa
Böylece yansıttı Lucretius da kendini.

AKIP GİDİYORDU GÖK ÜSTÜMDE

Gökyüzüne bakıyorum gidip gelen gökyüzüne
Bir su yanım sıra akıyor, yanı sıra taşların
Hiç akmıyormuş gibi sonra gelip duruyor.

Baktım su biçimden biçime giriyor
Elimde elimin biçimiydi baktım
Baktım suyun bir biçimi yoktu
Suyun tarihinde.

Böylece deyip kalktım. Gök eriyordu
Bir at kuyruk çarptı, bir keçi gerindi
Adımladım taşlaya taşlaya geçtim akan suyu
Taşladığım suyu seyrettim sonra bir zaman.

Akıp gidiyordu gök üstümde.

KÖLE İLE BALTA

"Köle, konuşmasıyla ayrılır baltadan,"
diyor. Nikitin.

Ve bitirmiyor:
"İş biçimiyse nasıl eşyanın
donmuş, katılaşmış zamansa ya da
işin tarihinde;
köle de balta da odur
emeğin incelenmesinde."

"Ve..."

Deyip kesiliveriyor sonra da
Belli bitmemiş bir yazı
Kalmış ama defterlerimin arasında,
koymuş gibi, Nikitin.

DOĞANIN GİZLİ TARİHİ

Doğanın çalışışını gördüm. Devinimi ve değişimi
Tarihi gibi halkların, doğan yaşayan ölen
Dağıta dağıta kendini
(koyup öncelliğini ve sonrasızlığını)

Gördüm su yürüyor, yeniliyor kendini
gördüm harlı, asi
büyüyor.

Gördüm de dedim: Bu ırmak doğan benimle.

Bu dümdüzlük, katılan ne doğana, ne büyüyene.

Bu acı, koyan biçimini tuza ve taşa.

Gördüm en büyük yasacı doğa
Gördüm doğada her şey insandan yana.

Lİ PO'YU OKURKEN

Koyundu ilk çağda ölçüsü buğdayın bezin aletin
Ve altının:

	40 gr. buğday
1 Koyun:	20 metre bez
	2 balta
	3 gr. altın

Altın aldı sonra yerini buğdayın bezin aletin,
yani ilk dolaşım.
Ve: "İlk kâğıt para Çin'de görüldü," diyor, Li Po, Çin şairlerinin en büyüğü.

İlk sarsıntı.

O gün yavaş yavaş bıraktı sakalını, bıraktı uzasın.

II

bir yüzün tarihi

BİR YÜZÜN TARİHİ, I

TARİH

Biz seninle aynı tarihi paylaşıyoruz. Aynı güneşleri
Aynı rüzgârları. Aynı bağbozumlarını geçiyoruz.

Yalnızlığını, yalnız bir suyun
Bir okulun bahçesinde oynayan çocukların seslerini.

Ağışını, gelgitlerini, birdenbireliğini bir sabahın;
Bitimsizliğini ve sonluğunu bir gülün.

Aynı yağmur, aynı sel, yel aşiretlerini
Aynılığını ve yok edilmezliğini bir şafağın.

YÜZ

~~Biliyor~~ musun sen bir şiirde bir satırsın ilk sözcük
Beyaz bir gül
beyaz bir gül ne kadar beyaz olursa
o kadar
Bir yaprak
bir yaprak ne kadar yapraksa
o kadar
Ne kadar suysa bir su
o kadar

Ben en yakın yüzüm yüzüne
Uyandığın sabaha, yatağına
Birden bulup birden yitirdiğin bir şey olur ya, ona
Bir dağ okulunda ilk derslere giren çocuklara
İlk coğrafyacılara
İlk harflerine bir alfabenin.

Yüzün ki korkular verir bana ne zaman yüzümü tutsam yüzüne.

Ben ki ölüme hiç eğilmedim, hiç girmedi sözlüğüme
Belki sokağa ilk çıkan bir çocuktur ölüm
Belki senin bazan topuz yaptığın saçın
Bir yaban çileği ya da ve daha ilk geliyordur dünyaya
Bir demet maydanozu koparıp bırakmak belki de.

Dedim ya hiç bilmiyorum arabı belki de benim sık sık çıkarıp baktığım bir fotoğrafın
Bıyıkları hep yüzüne düşen bir adama çektirdiğim
Bir suya bakarken
Bir suya
Duru mu duru ve daha sessiz ölümün kendinden.

Ben ki seninle aştım yaşları
Koydum çağıma adımı. Bir burukluğu yüzün gibi.

KASIMLARDA

Sen hiç yerle bir olmuş kentler gördün mü?
Gördüm dediğim de ne? Nerede ne zamandı

Bende benim buruk tarihim gibi durur.

Bil bunu.

Zaman ki nedir
Kasımlarda bir yaprak
Bir çocuğun gidip gelen ağzı
Bir gül
İçip yarıda bıraktığın bir bardak su.

Benim Topağacı'nda tam orda bir gülcüm vardır
Kasımlarda kapalı dükkânlar gibidir yüzü
En eski rüzgârlar gibidir.

Ben ki uzak bir istasyonda durmuş bir gar saati gibiyım
Rüzgârlar üşüşmüş içine.

Bil bunu.

BİR YÜZÜN TARİHİ, II

SES

Bir yeraltı suyusun sen
Burgaz'ın dağlık cumhuriyetinde.
Ben sıradan bir yazıcın
Senin cumhuriyetinin
Terkisinde rüzgârgülleri, pusulalar, iskandiller, gökkuşakları
Parıltını yaymak olan işi.

Böyle diyor bir ses
Kulağımızın dibinde.
Gelir gibi bir batığın başaltındaki
İhtiyar bir denizciden

Durup sana baktım o zaman
Budanmış ağaçlar, çayırlar gibiydin.
Gök ki geçiyordu
Ve geçen gökteydi gözleri Burgazlı denizcilerin.

Benimse hep o sesteydi kulağım.

ESKİ BİR HAN KAPISI

Hani sana eski bir han kapısı göstermiştim
Ölümün sanki çağdaş bir cesedi gibi kaldı sende
Bakamamıştın hani
Belki benim belki de kendi bırakılmışlığın geldi aklına
Ölümüm belki de.

Ben bazan öyle olurum işte elin elimden düşünce.

O zaman işte eğilir bakarım ölümüme
Ve birden dağılmış, dökülmüş bulurum etimi ve sevmem
Sevmem ölümün hiçbir biçimini
Hele senin ölümünse
Çözülüşüyse etinin.

Ben ki o kadar çok sevdim
Yıkıldım ki o kadar
Bir cehennemim artık.

Ben bıçaklar, tabancalar, bukağılar, zincirler, zincirlerim
Fitilli bombalar taşıyan cebinde
Bir terörcü bir baskı adamı, ölümler yöneten
Kendi cesedini kendi sürüyen
İçinde zindanlar, içinde büyücüler, engerekler, zebaniler, yeraltı mezarları
Dante'den bir satır yani.

Ben bazan böyle olurum işte elin elimden düşünce.

AŞKIMIZ

'Hava bozdu,' diyordu yüzün
Kayalık burnunda koyun
Yinelenmiş toprakla suyla.

Geçtik tepelerin ormanların arasından
Yürüdük ardı sıra insanların
Yüzüyle bir kadının
Bir şiirden iki satır gibi
Bir çocuğun ipek gibi.

Durdun evlerin sokakların durduğu yerde
Hepsiyle karışıp
Çoğalıp hepsiyle.

O zamandı aşkımız yazdı yavaş yavaş su yollarını
Kabaran denizi

Gitti geldi gökle suyla
Büyüdü.

Kaldı.

O zamandı bir tarih olan yüzün geldi aldı yerini.

BİR YÜZÜN TARİHİ, III

SÜRGÜN

Bir adasın sen çok eski bir atlasta
Çok eski bir halkın su aldığı.

Ben güneş, alkol, sıkıntı adanda senin.

Sen sabahı, akşamı adanın
Gecesi ben.

Sen su yolları, ağaçlar, çayırlar, güneşler
Ben karabasanın senin.

Sen buğdayı, ovaları, nehirleri halkının
Ben ıssızlığı.

Sen ki kalabalıklarsın aralarından geçtiğim
Sürgünü ben adanın senin.

ORMAN

Sana geliyorum rüzgârların, soluduğun havanın içinden
İçinden zamanların, yangın yerlerine bırakılmış kentlere benzeyen.

Geçip kokularıyla tanıdığım alanları, kalabalıkları
Bomboşluğunu bir göğün, bir çocuğun çillerini.

Sokaklara çarşılara vuruyorum sonra, sokaklara çarşılara
Benim biraz insanlığa benzettiğim sokaklara çarşılara.

Sonra yine sen geliyorsun aklıma, asi beyazlığın geliyor
O zaman işte seni bir güzel soyuyorum.

Birden bir ormanı büyürken görüyormuş gibi oluyorum
Korkunç karışıyor yüzüm.

BEN ACIYIM

Ben acıyım. Yani senin bazan düşen yüzün. Umarsız
Boynun bazan. Bazan ağzın, gölgeli gözlerin.

Yani Çocukluğun. Bursa'da bir sokak yani
(Bursa'yı hiç görmemişim gibi gelir bana)

Bir akşam yaktığın bir mum sonra bir kilisede
Daha hiç bilmediği bir yüz için ölümün.

Sen ki hep bir yüze dönüşürsün bende
Bir yüze.
Hem geceyi, hem tanyerlerini taşır kendinde.

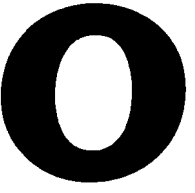
Ben ki bir yıkıntınım senin, senin büyüttüğün
Acının elyazısında.

III
berk sözlüğü

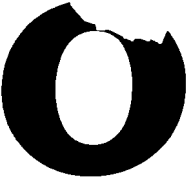
BERK SÖZLÜĞÜ, I
(Nesneler)

HARFLER

Bir biçimler evrenidir harfler. Salt biçimleriyle vardır benim için. Özü yoktur, ya da görmem onu. Bir Aristoteles gizemciliği. Anlam olarak beni ilgilendirmezler, harfler olarak görmeye alışmışımdır çünkü. Böyle gördüğüm için de, biçimler, renkler, kokular kazanmıştır; yani benim olmuştur. Her harf benim yaşamımda çeşitli kılıklara, renklere, kokulara girip çıktı. Bir zamanlar büyük *A*'yı severdim, şimdi küçük *a*'yı büyük *A*'nın hiçbir biçimine değişmem. Ama *U* ile *ſ* her zaman sevdiğim baş harflerim oldu. Büyük bir aşk duymuşumdur *U*'ya. Bir esriklik simgesidir *U*: Dölyataklarında barınır. Bir zamanlar, *Y* de benim için böyleydi: Yarıklığını, ayrıklığını severdim. Büyük, güzel kokular bağışlamıştır bana. Sarı bir renk de bulmuşumdur onda. Baygın ve kızgın bir koku da. *V* ise hep dışımda kalmıştır benim, salt bir anlam yükü bulurum onda ve sevmem. Oysa bir yazıyı ne güzel uzatır *V*! Durukluğu sevmez. Küçük *r* de sevgi doludur benim için. Fukara bir güzellik ve sevgi. Harflerin bunca ayrıntılarına girmemden olacak, hiçbir alfabeyi ezberden sayamam. Ayrıntılar yetiyor bana. Harflerin biçimleri, kokuları, renkleri daha da başka alanlara götürmüştür beni. İmgelem alanı bu. Özellikle evler, nehirler, eller, yüzler, ağızlar kuran bir imgelem evreni. *O*, en güzel imgelem alanını verir bana. Bütün bir sayfada tek başına bir

görmek gönendirir beni. Daha çok da bir yerinden kopmuş görmek isterim onu:

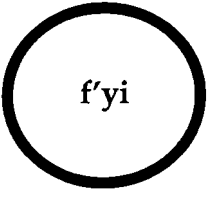

Beyazla en güzel ilgiyi *O*'nun kurduğuna inanırım. Beyazın biricik yaşadığı, içli dışlı olduğu alan. *O* ile vardır beyaz. Başka harfler siler, öldürür onu. *O*'yla nesnelleşir, doruklaşır beyaz. Büyük

T

renkler taşır; renklerle görürüm en çok onu. Pat diye bir kırmızıdır, ya da bir mor. Bağıran bir kırmızı ve mor. Yatık bir *S*'yi de korkunç resimsel bulurum. Bir resim diye bakarım ona, duvara asılacak bir resim diye. Küçük *e* de *U*'dan *f*'den sonra en çok sevdiğim harftir. Alçakgönüllü ve uysal.

Böylece harfler bende bir harf ailesinden çok, bir bireyler topluluğu olup çıkmıştır. Bir başlarına yaşar olmuşlardır. Birer kişidirler: Büyük *I*, ağırbaşlı ve gülmez; *C*, içine dönük, kapalı bir ekonomi adamıdır; küçük *b* (sevdiğim dördüncü harf), duruk ve dişidir, bir gizemsellik otağıdır sanki; *R*, canavar sesli; *h*, erotik; *j*, askersi; *g*, utangaç; *K*, şövalye yüzlü; *Ö*, Kalvenci; *Ş*, Yahudi duruşlu; *m*, sürtük; *I*, fahişe

hep kendime benzetmişimdir: esmer, uzun, zayıf ve sabahları erken kalkan.

PİPO

Pipo üstüne kimler kitap yazmıştır, bilmiyorum. Daha çok aksoylu, şato adamı, ihtiyar bir İngilizden beklenmelidir bu. Şatosuna çekilmiş, pipolarını dizmiş, koltuğuna gömülmüş, tütününü yavaş yavaş hazırlayan, dalıp gitmiş, ocak başı adamı bir İngilizden. Ya da inekler gibi rahat, uzun boylu bir Hollandalı da olabilir bu. Ama neden az buçuk bir pipo adamı olan ben olmayayım:

Öyleyse?

Ben en çok uzun saplı, geniş karınlı pipoları severim. Avuç içini dolduran, ilkel, yabansı, ağır pipoları. Şiirin elini sımsıkı tutan, kendi halinde, sessiz, emektar, çileli pipoları. Benim gibi yaşını başını almış bir adamdan da bu beklenir elbet. Hem pipo dalıp gitmesini bilen, düş adamlarına vergidir: İhtiyar, evcil, masa başı adamlarına. En çok da ozanlara.

Pencere, masa başıdır piponun yeri. Ordan oraya taşınmayan nesneler gibi belli bir yeri, belli bir yurdu olan. Bir kötürüm, bir yatalak hayatı. Dünyayı bir pencere gören, dünyayı bir pencere bilen. Tekdüzeli bir yaşam adamlığı: Sinirli, mızmız, kargılı. Benim gibi. Yine benim gibi ilençli, sıkıntılı, çılgın. Bir ortaçağ adamı: Suyu üfleyerek içen.

Altı büyük küçük pipom içinde ben en çok sessiz gösterişsiz VEDO'yu,

VEDO POPULAR'ı

severim. Büyük, uzun boylu, uzun yüzlüdür. Ne Pompei'nin o ünlü fresklerine geçmiş, ne de Saint Claude'ın yüzünü görmüştür. Alçakgönüllü ağaçlar soyundandır. Ağırbaşlı, yalın, som. Halk kökenlidir. Halk gibi süssüz püssüz, sıradan. Ama yine onun gibi dayanıklı, sağlıklı, sevecen. Haşarı, haytacı, müsrif değildir. Tütün seçmeyen, sessiz, içten içe yanan, ölçülü, tutumlu, dengelidir. Benim gibi bilisiz, tezcanlı, tıknefes birinin elinde soluğunu sürdürmesini, ayarlamasını, denetlemesini bilir. Kızmaz. Benim gibi duygularını, heyecanını, heyheylerini bastırmasını bilmeyen birine karşı alevlenip, hırçınlaşayım demez. Hep bir evliya tavrı takınır. Bütün huysuzluklarıma, tersliklerime karşı güler, susar. Bekler önümdeki şiir hele bir etlenip budaklansın, kıvamını bulsun diye. Bilir ki mızmız, cenabet bir adamımdır. Bunun için susar, susar, sonra da yavaş sessiz içine çekilir.

VEDO'yu işte bütün bu huyları için severim. Benim gibi birine dayandığı için.

EK

Yalnız Vedo'yu yazıp, onu övüp, öbürlerine haksızlık etmiyor muyum? En başta da Muri'ye, cefakeş MURI, 67'ye? Bütün sallapatiliğime, sakarlığıma, zulmüme karşı en küçük bir kırgınlık, gönülsüzlük göstermiş midir? Evet, Dr. PLUMB gibi biraz cakacı, biraz burnu havadadır ama, o denli de kusursuz, içten, çalışkandır.

Ya MEDICO, Gold Crest? Jacob Vilarus'a, Dunhill'e özenir ama, soyluluğu da elden bırakmaz. Ya sen ey Sirkecili ihtiyar bir ustanın elinden çıkmış adsız sansız, ilkçağlı pipom benim? Seni hiç yabana atabilir miyim? Şimdi bu yazıyı yazarken de elimden sen tutmuyor musun? Sayrılı, biçimsiz, kılıksızsın ama, nicelerine değişmem yine de seni. Ya siz benim bunca yıl buyruğumda çalışmış, elimden tutmuş, sonra da sessiz sedasız bu dünyayı bırakıp gidenler! Siz ey kalanlar! Hepinize, hepinize teşekkür ederim.

Sunu

Şairlerin en zayıfı olan ben, bu yazıyı 1975 yılı kışının, onuncu ayının 20'nci cuma sabahı, bir Karya ili olan Halikarnassos'da, kendi küçük evimde yazdım. Üstünde pek çok emek verdim. Şanı ulu ve yüce olsun!

VİRGÜL

Salt duruşuyla vardır virgül, duruşunu, bir onu öne sürer, onu önerir bir:

— BÖYLE VARIM!

der gibidir. Yani hep baş aşağı, hep uysal, alımlı, güvenli, kardeş. Gerçi duruşunu tersyüz ettiği, başkaldırdığı olur, ama o durumda da yine o duruşu öne geçer: yalın, kusursuz, güzel. Fakir bir sokak, mahalle çocuğu gibi; ama salt kendi kalarak, kendi olarak, hiçbir şeye yaslanmadan. Örneğin ünlem işareti gibi kurum satarak, bağırarak değil; nokta gibi de bir durukluk, değişmezlik, kendini yinelemek, ya da baş olmak gibi bir yasa koymadan. Kılık değiştirirse, noktanın yüzündendir bu, onun şımarıklığından, onun üste çıkmasındandır. Soru işareti gibi sorular soracağım diye de tepineyim demez. Niceliğini bilir; nicelik, nitelik değiştirmez onda, sınıfına bağlıdır çünkü; sınıf saygısını her şeyin üstünde tutar, bilir ki ona bağlandıkça vardır. Ayraç gibi de aracılık, uzatmacılık, anlam kaydırmacılığı etmez; çengel işareti gibi de dikkatleri kendime çekeyim demez, bellidir işi:

I- Süreklilik (süreklilik bilir ki sonrasızlıktır);

II- Durukluğa karşı çıkmak (durukluk bilir ki ölümlüdür);

III- Bir imgelem adamıdır (imgelem bilir ki insana en çok gidendir).

En kolay yazılan yazı işaretidir de sonra, kalemin ucunu bir kâğıda koyup aşağı doğru çekin,
şöyle:

tamam işte öyle.
Böyle bir şeydir işte virgül.

DANA

Dünyanın en güzel gözlerinin ceylanlarda olduğunu bilmeyen yoktur. Ama danaların, farelerin, eşeklerin gözleri unutulmuştur. Özellikle de danaların gözleri hiç düşünülmemiştir. Eti ağır basmıştır. Bu yetmiştir (oysa ne güzeldir danaların gözleri! Bademsi ve karadır. Hiçbir şey için bakmıyormuş gibi de duru bakar. Belki de hiçbir şey anlamaz bakmaktan. Ama böyle de olsa, bunda bir güzellik yok mudur? Bakmak için bakmak. Amaçsız ve nedensiz. Bir çeşit anlamsızın anlamı). Danaya salt eti için bakmak, onun gözlerini görmemek, onu görmemek demektir. Gerçi ben de danayı eti için severim, en sevdiğim et de dana etidir, domuz eti bir yana, dünyanın en sağlıklı, en güzel etidir. Koyun etini sevmem. Kokan bir ettir koyun eti. Ben de dayanamam buna. Danayı kokusuz olduğu için severim ilkin. Sonra yağsızdır, yağı da koyununki gibi ağır, bayıltıcı değildir. Diri ve serttir: koyvermez kendini. Bir hayvan olarak ağırbaşlıdır. Köysoyludur. Bir kent hayvanı olmuştur ama, unutmaz geldiği yeri. Yaşarkenki soyluluğunu, ölümünde de sürdürür: Kasap dükkânlarında, evlerde, tabaklarda diri, canlıdır; yaşıyor gibidir. Bir hayvan olarak soyunun en güzel örneğidir, derim. Yeryüzündeki yerini bilir, karşı çıkmaz ona. Gövdesine, görünüşüne ters düşmez; sevimli, sakin bir hayvandır. Ama ben dananın en çok gözlerini severim. Hem benim gözlerim de karadır.

EKMEK

Daha çok özdür ekmek. Biçimi yoktur. Ekmekte öz, biçimi yadsır. Kant'a karşı çıkar. Bir bağımsızlık yasası kurar. Salt özüyle egemendir. Buna karşılık üç özellik koyar:

I) Birbaşınadır. Bu kimliğini her yerde sürdürür: Hep ayrı kalarak, hep hiçbir şeye karışmayarak, hep bir birey olarak (et, süt, su, vb).

II) Halkçıdır (halkla düşer kalkar çünkü, bir çoğunluk adamı olarak).

III) Ucuzdur (köy kökenlidir çünkü ve acıyla büyümüştür).

Bunlar onun biricik kanıtıdır. Hiç değişmeyen.

KURŞUNKALEM

"Kalemler, söz ordularını donatırlar."
(Kâtip Çelebi)

Sözlükler: 'Yazı yazmaya yarayan bir araç' diye tanımlıyor kurşunkalemi. Bir nesne demek ki: Kurşunkalem adında. Kımıltısız, sessiz, ölü. Bir nesne böyle bir şeydir hem, özdeğin tarihinde durağanlığın, devimsizliğin bir adamı olarak; değişime, sonluğa karşı koymak, kişiliğini korumak (bir kurşunkalem olan kişiliğini ve tarihini). Değişmesi (değil mi ki bir özdektir) kendine göredir, bir elmayla karşılaştırırsak, onun gibi eytişimsel değildir: Gelişmez ve evrime kapalıdır. Anlayacağınız bir elma gibi bir süreç izlemez, mekaniktir. Ama böyle olmak onu dünyaya kapamaz, bir kurşunkalem olan kişiliğini sürdürmesini bilir:

1) Özdeğin bütün kurallarına uyarak;

2) Belli bir uzunluğu olan boyunu koruyarak;

3) Yazı yazmak olan işine bağlı kalarak.

Kadî'nin dediği gibi ince, uzun boylu bir otçuk kadardır. İncelik, uzunluk sanki bir ona özgüdür. Yeri, cepler, masalardır. Ama en güzel elde durur: Sessiz, sakin, uysal. Ama hep tetikte, hep hazırol durumda. Başkaldırıcı, hırçın, öfkeli olduğu olmaz mı? Olur ama (ki en çok giden budur ona) öyle olduğu sürede de hep ağırbaşlı, hep ölçülüdür. Böyle olmak düşer ona, bir kurşunkalem olmak böyle bir şey olmaktır çünkü. Bilir ki işi bir aracılıktır, ölümler, umutlar, isyanlar, acılar taşımak; ölümleri, acıları, isyanları yerli yerine koymaktır. Hiçbir büyüklenmeye, hırçınlığa, coşkuya kapılmadan, bütün soğukkanlılığıyla, benim:

— TANRI'YA ÖLÜM!

dediğimi yazabilecek; ya da

— DÜNYADA SAAT KAÇ?

diye sorulan bir soruyu aynı ağırbaşlılıkla yanıtlayabilecektir. Ölüm kararlarını da yine öyle serinkanlılıkla imzalayacak ve kendi intiharına, kendi öncülük edecektir (hiç değilse bu benim elimde böyle olacaktır). Bunun için de sorumluluklarla yüklüdür. Bütün nesneler gibi.

PATATES

Patatesi sevmem. Oysa bütün dünyada patates yenir, her yerde yetişir, sınır tanımaz; uluslararası bir ailedendir. Bir sınıf adamı değildir, sınıfsızdır, toplumcudur. Böylece bütün halkçı özellikleri taşır. Bu da az bir şey değildir. Patatesi sevmem ama bayılırım biçimine. Gerçi ressamlar onu tablolarına pek sokmamışlardır, üzüm, armut, elma gibi bir yeri yoktur onların gözünde, ama biçimini düşünüyorum da yakındır diyorum günümüzün resminde boy göstermesi. Oval, yuvarlaktır. Ovallik, yuvarlaklıksa çağdaş resmin vazgeçilmez biçimlerindendir. Yalınlığı en kısa yoldan anlatır. Yalnız biçimi mi? Ya rengi? Toprağın en diri rengi ondadır; toprakla böylesine haşır-neşir başka hangi bitki vardır? Yeraltlarının en çalışkan çocuğudur. Bir yalvaç sessizliğiyle görür işini. Yeraltlarından:

— Yeryüzü! Yeryüzü!

diye bağırır ama, bir başkaldırma değildir bu. Yalvaççadır. Dayanıklıdır sonra, bir elma gibi (ressamların çok sevdiği) çürüyüp dağılmaz. Durduğu gibi de kalmaz; değişir; dallanır budaklanır. Daha ne ister ressamlar? Bir de soğanda vardır bu özellik (o da resme pek girmemiştir). İki kardeştirler hem. Patatesi sevmemem, bir nesne olarak yaşamını bir başına sürdürmemesindendir belki de. Türlü kılıklara girer, ama hep aracıdır. Daha çok yemek kalabalıklığına katılmakla yetinir. Bir sürü duygusudur sanki bu yeryüzündeki yeri. Salt bir şeyi paylaşmaktır işi: kendini yitirerek, yok ederek, silerek.

Anlayacağınız bir kişiliği yoktur patatesin.

Patatesi sevmem.

EK, 1988

Sevgili patates, bu *eki* seni çok karaladığım, çok kötülediğim için düşüyorum. Bu 1988 yılının Eylül ayının öğle sonunda –yıllar, yıllar sonra– senden özür diliyorum. Biliyorsun, kişiliğini korumadığın, uluorta herşeye karıştığın için seni sevmediğimi söyledim. Ben ki bu yeryüzünün nice sıradan nimetlerine övgüler düzdüm de, bunu senden, yalnız senden esirgedim. Senin kendini hiçe saymana, ona sahip çıkmamana, dağıtmana, harcatmana öfkelendim, kızdım.

Ama işte neden sonra, senin asıl büyüklüğünün bu sıradanlıkta, bu paylaşmada bu yitişte olduğunu anladım. Böylece de asıl kişiliğinin bunda yattığını gördüm. Bunun için bu kendini beğenmiş, bir ona sarılmış kulunu bağışla. Elinden tut onun: Tut ki bu dünyaya bir anlam vermenin bu sıradanlıkta, bu yitişte olduğunu anlasın. Hoşçakal.

BERK SÖZLÜĞÜ, II
(Otlar)

EBEGÜMECİ

Bir sap ebegümeciyle döndüm.

Bitki sözlükleri ebegümecini nasıl anlatırlar acaba? Biliyorum önemsiz bir bitkidir, onun için de pek durulmaz üstünde. Ama yine de Latince bir adı vardır; sonra da iki satırlık bir tanımı: 20-70 cm. boyunda, eflatun çiçekli, tüylü, yuvarlak yapraklı, uzun saplı bir bitki, diye...

Bütün sıradan otlar gibi de çoğunluğun bir otu olduğunu söylerler mi? Bel-

ki

Hem ebegümecinin de bu umrunda değildir. Niçin olsun? Bencilliği aşmıştır o. Bir ermiş. Bir ermiş gibi alçakgönüllüdür. Her toprakta yetişir, gene bir ermiş gibi uzun ömürlüdür. Bütün önemsiz, sıradan otlar gibi de bilinmek, anılmak istemez sanki. Bir imece hayatı.

— Ey unutuş!

mu demiştir?

İşte bunun için sözlüklerin ne dediklerine bakmaz. Şimdi önümde dururken de öyle değil mi? Sanki bir ebegümeci olarak bir ozanın önünde durmasını, onu eline almasını, ona bakmasını, bu şiire girmesini yadırgıyor. Hangi ot bu denli alçakgönüllüdür? Hangi ot onun gibi evlere, sofralara bütün görmüş geçirmişliğini, ezilmişliğini, çelebiliğini, efendiliğini takınıp girer? Daha dün koparmamış mıydım onu. Bu yazı için. Bir şiire girmek onu niçin bu denli ürkütüyor? Hem böyle bir ot şiire girmeyecektir de kim girecektir?

AYRIKOTU

"İnsanın kişiliği ya yararlı bitkiler yetiştirir
ya da ayrıkotları; yararlıyı zamanında sulamalı,
ayrıkotunu söküp atmalı."
(Bacon)

Bacon, ayrıkotunu bu denli kötülemese, küçümsemeseydi ayrıkotunu yazmayı düşünmeyebilirdim. Sessiz, kendi halinde yaşayan, sevdiğim bir yığın sıradan otlar gibi onu da kimseyle paylaşmaz, kendime saklardım. Hele yararsız demeseydi bu denli alınmaz, yüksünmezdim. Ayrıkotuna böylesine yüklenmek usuna nerden gelmiş acaba Bacon'ın? Her an bilgiçliğini öne süren, öğüt üstüne öğüt veren, böbürlenen Bacon'ın ayrıkotuyla alıp veremediği ne olabilir? Babası gibi o da bir gün Kraliçe Elizabeth'in mühür bakanı olabileceğini düşünüp, bunun için de ayrıkotunu bir yana atıp, bir an önce Elizabeth'in gözüne girmeye bakmalı değil mi? Bahçe diye ancak saray bahçelerini, ev diye ancak sarayları, ağaç deyince de yalnız serviyi anlayan, onu seven birinin ayrıkotu gibi alçakgönüllü bir bitkiyi sevmesi hiç beklenir mi? Dünyanın en güzel çiçekleri diye de kendisi gibi kentsoylu çiçekleri: inciçiçeğini, zambağı, karanfili, şebboyu, gülü, şakayıkları, nergisleri, küpeleri över. Güzelim kırçiçeklerini: papatyayı, laleleri, zindançiçeklerini, aslanağzını ağzına almaz. Almasın, ama ayrıkotunu işe yaramaz diye de kesip atmasın. Ayrıkotunun yararlığı saymakla biter mi? Ayrıkotunun köklerinden süpürge yapıldığını bilmiyor mu? (Bacon süpürgeyi ne yapsın demeyin, barsakları temizleyen, vücudumuzun bahar temizliğini yapan odur.)

Ya ayrıkotunun köklerinin mesane taşlarını düşürdüğünü niçin bilmez? Sonra sarılığa birebir. Başka? Başka mı? Karaciğerin biricik dostudur. Dahası, idrar söktürür. Daha ne ister Bacon?

Gelelim Bacon'ın güzellik anlayışına: Çok sevdiği, saray bahçelerinin tek güzel ağacı diye gösterdiği servi mi, yoksa görülen her yerde sökülüp atılmasını istediği ayrıkotu mu güzeldir? Önce servinin nesini sever Bacon? Boyunu, sırık gibiliğini olacak. Sonra dikey oluşunu, dikey çizginin en güzel bir çizgi olduğu üstüne bir mitologya kurulmuştur ya, onu herhalde. Bir de olsa olsa Eyfel Kulesi gibi ta uzaktan görülmesini, göze çarpmasını: "Küçük dağları ben yarattım!" der gibi de kurumunu. Her şeye tepeden bakan Bacon'ın serviyi sevmesine bu yetmiştir işte. Artık üstünde düşünmez.

Mısra: Fısıldaşan iki serv-i siyaha son lemeât.
(Fikret)

Böyle servinin şiirlere girmesine bakıp ona tutulmuş olabilir Bacon.

Nedir servi? Bir tekdüzelik örneği: Devimsizlik, içeriksizlik, salt bir biçimcilik. Bu yeryüzünde sanki yalnız uzamaktır işi: Uzayıp kalmak. Bacon, bir ağacı sevmek demenin neleri içerdiğini, neleri kapsaması gerektiğini unutmuş görünüyor. Önce, bir ağaç olarak servinin hiçbir işe yaramadığını neden bilmek istemez! Bir kez ne meyvesi, ne de gölgesi vardır. Ne dülgerlikte, ne de odun olarak kullanılır. Çürük, lanet bir ağaçtır. Görüldüğü yerde sökülüp atılması gereken ayrıkotu değil, servidir. Saray bahçelerine serviden önce de o dikilmelidir, hem yararlı, hem de güzeldir çünkü. Biliyorum, Bacon, ayrıkotunun güzelliğinin pek farkına varamayacaktır. Sessiz, çalımsızdır. Yeraltlarından akan ince sular gibi, hemen kendini ele vermez. Yaprakları ince uzun, güzeldir. Arı, saydamdır. Bütün alçakgönüllü otlar gibi, kendimi öne süreyim demez. Yeşildir, hep de yeşil kalmasını bilir. Herkesle anlaşabilir, herkese kucağını açar. Kıl inceliğindedir. Alımlıdır. Devingendir. Bir kıyı, köşe insanıdır. Servi gibi de dünyaya kazık kakmaya gelmemiştir: Ölümlüdür. Saray bahçelerine ondan daha güzel ne gidebilir? Ama bunu Bacon'a anlatamazsınız.

Soru : Peki, servinin meyvesini (kozalağını) ne yapıyorsun, onun yararlığını niye unutuyorsun?

Karşılık : Hayır, unutmuyorum, ama onun yararlığı da devede kulaktır; hem hangi ağacı zorlasanız onca yararlı olur.

Bacon, ayrıkotunu belki de bambaşka bir nedenden sevmiyordur. Huyundan, saldırganlık huyundan olabilir bu. Evet, ayrıkotu saldırgandır: Yayılmayı, her yeri kaplamayı, sarmayı sever. Tarlaların baş düşmanıdır. Yerinden kolay kolay sökülüp atılmaz (bu küçük bahçe adamı bana bile az mı kan kusturmuştur). Toprağı bir sevmesin, yerleşir kalır. Gözü büyümek, büyümekten başka bir şey görmez. Bir baskın adamıdır, yeryüzünün alanlarına baskınlar düzenler. Saldırganlığına ben de kızarım. Bir Hitlercidir sanki, Hitler gibi gözü saldırmaktan başka bir şey görmez. Onun gibi bütün dünyayı ele geçirmek ister. Bu yönüyle bir kabagüççü, tek devletçidir. Ama bir ayrımla: Hitler, Mussolini, Franko gibi bir kafatasçı değildir. Dünyayı herkesle birlikte sarmak, herkesle birlikte bu dünyada yaşamak ister. Üvezler, hanımelleri, incirler, salepçiotları, erikler, narlar, lahanalar, turplarla, bütün bitkiler cumhuriyetiyle birlikte olmak ister. Bu yeryüzünden anladığı budur. Bacon, bilmem ayrıkotunun bu özelliğiyle ilgilenmek ister mi? Hem saldırganlık öyle Bacon'ın pek sevmediği bir şey de değildir. Ellerine ayaklarına şöyle bir bakması yetmez mi: Elleri, ayakları nerelere uzanıyor? Bunu bilse ya! Elizabeth'in sarayına, ayrıkotunun uzanmasına neden bu denli karşı çıkıyor? O da öbür ada halkları gibi, Ada'sında yaşasa ya! Ona buna karışmasa, kendini bilse ya! Ayrıkotundan durup dururken ne ister?

Sunu

Sevgili ayrıkotu, bilmem seni savunduğum için incittim mi? Biliyorum senin gibi sessiz, yavaş, kendi halinde yaşayan, ince bir otu kalemime dolamamalıydım, seni tanıtmaya kalkmamalıydım, anlayan anlamalıydı seni; şimdiye değin yalnızlığın elinde nasıl yaşadınsa, yine öyle onurlu, güzel, sessiz yaşamalıydın; bu kâğıda, bu yazıya girip hapsolmamalıydın; bu yeryüzüne nasıl sessiz sedasız geldinse, bir gün yine öyle kendiliğinden çekip gitmeliydin; kimse bilmemeliydi seni benden başka, ben, bir ben bilmeliydim, bu yetmeliydi bana. Biliyorum, buydu bütün istediğin bu yeryüzünden. Ama yapamadım. Bunun için bağışla beni.

Hoşça kal.

SARMISAK

Söylencelere göre, sarmısağı yeryüzüne Asklepios indirmiştir. Yağmurlar ölü Asklepios'un elindeki reçeteden oluştururlar onu. Böylece dünyaya gelen sarmısak, Homeros'un da elinden tutmasıyla, onunla birlikte, bir dünya vatandaşı olur. Artık girip çıkmadığı yer kalmaz, gittiği her yerde de saygı görür. Bunca yolculuğu boyunca pek değişikliğe uğramadığını biliyoruz. Başı her zaman bir avuca sığacak büyüklüktedir, ince, uzun saplı, uzun kuyrukludur. Zeki, ağırbaşlı, uysaldır. Kat kat giyinmiş, zırhlı, silahlı bir şövalyeye benzer. Ortaçağ şatoları gibi de içine surlar, asmaköprüler, iç, dış avlular, taş merdivenler, taş katlardan, mazgallardan, kulelerden geçilerek girilir. Dıştan kapalıçarşılar, ağır, keskin kokular satan miskçi dükkân arı gibidir. Dışına hiç su sızdırmayan testilere benzer. Uyuyan bir kiliseye ya da (bütün pencereleri, kapıları kapalı, hiç ışık sızmayan, hiç hayat olmayan). Biçimiyle arı, yalındır. Kişiliğini hemen ele vermez, gizler. Bir biçim, içerik çatışmasıdır sanki. Ama bunca ağırbaşlı, sessiz duran, kendini bu denli gizleyen, ele vermeyen bu kapalı kutuyu elime alıp, kuru, sakin, suskun duran başını diş diş ayırıp, önce ilk kabuğunu, sonra ikinci, üçüncü, en sonra da o incecik, saydam zarını soyınaya, o sıkı, duru beyaz etine bir dokunmayagöreyim, birden nasıl değişip canavarlaşacak, yangınlar çıkaracak, dünyaya ilk geliyormuş gibi de birden bar bar bağıracaktır. Bütün şövalyeliğini takınıp ilk sözü de:

— BEN ANCAK KOKUMLA VARIM!

demek olacaktır.

Bunu demekte haklıdır da Öyle ya yeryüzünde başka hangi bitki kendini önce kokusuyla tanımlar. Daha adını söyler söylemez, hemen kokusunu saçar? (Biliyorum şimdi siz de sarmısak üstüne bu denemeyi okurken onun bu kokusunu duyuyorsunuzdur.) Ot kokularının babası Homeros da onu önce kokusuyla anmaz mı? Ehli keyf IV. Henry'nin (kadınlara cebinde sarmısakla saldıran IV. Henry) kadınlar sarayda olup olmadığını sarmısak kokusuyla anlamazlar mıydı? Başka hangi bitki ününü bu denli kokusundan alır? Yalnız hekimler hekimi Hippokrates'le İbni Sina onun kokusunu duymaz, ve:

SABAHLARI SARMISAK YIYINIZ!

derler. Ya günümüzde sarmısağın büyük dostu Messegué'ye (YILBAŞLARINDA DOSTLARINIZA BİRER DEMET SARMISAK YOLLAYIN!) deyen Messegué'ye ne buyrulur?

Sarmısak böylece ününü bu büyük ünlülerle perçinledikten sonra, elbette haklı olarak, evlere, Gaskonyalı çocukların ağızlarına, Fatih'in, II. Bayezıd'in, Abdülhamid'in, benim mutfağıma ellerini kollarını sallaya sallaya girecek, sonra da bütün o ağırbaşlılığını takınıp benim önüme düşecektir. İşte o kadar!

SARDUNYAYA ÖVGÜ

Çin ozanlarının birçoğu gibi Cou Dun-i de lotus çiçeğini sever. Ben en çok sardunyayı severim. Cou Dun-i lotusu daha çok pislikten çıktığı halde, pisliğe hiç bulaşmadığı, arsızca büyüyüp dal budak salmadığı, sonra da kokusunu ta uzaklara değin yaydığı için sever. Ben sardunyayı büsbütün başka nedenlerden, herşeyden önce de kendini ağır satan, nazlı, çıtkırıldım bir çiçek olmadığı için severim. Bundan başka Cou Dun-i'nin tersine, çabuk dal budak saldığı, çabuk büyüdüğü, kokusu olmadığı halde, kendi kendine yettiği, sonra da acılı, cefakâr olduğu için severim. Bir Akdeniz çiçeğidir ama öyle pek yer, iklim seçmez; yeryüzünü yurt edinmiş gibidir. Evcildir, daha çok küçük ev içlerinin, küçük köşe bucakların çiçeğidir. Kokusuzdur ama (bu da söz götürür ya, çünkü aslında her çiçeğin bir kokusu vardır, kimisi bar bar bağırmayı sever, kimisi de sardunya gibi kokusunu pek belli etmez) dünyanın en güzel kırmızısı, en güzel beyazı ondadır. Kırmızının bu dünyadaki bütün tonlarını kendinde toplamıştır. Bunca sevilmesine, el üstünde tutulmasına karşın, şımarık, arsız, kendini beğenmiş değildir. Dünyanın en efendi, en alçakgönüllü çiçeğidir. Gül, lale, karanfil gibi bir padişah çiçeği değildir ama, kraliçelerin, en başta da Kraliçe Elizabeth'in gözde çiçeklerindendir. Kraliçelerin sardunya düşkünlüğüyse onun çoğunlukça sevilmesiyle ilgili olsa gerek. Öyle ya kraliçeler halktan bütün bütün kopmadıklarını başka nasıl gösterebilirler?

Sunu

Ben Cou Dun-i'nin sardunya gibi bir çiçeği değil de, yalnız lotus çiçeğini sevmesini, bir ona bağlanmasını anlamam ama, onun da hakkını yemem. Değil mi ki o da benim gibi özentisiz, kendi halinde, sıradan çiçekleri sever. Dahası, değil mi ki o da benim gibi küçük konuların adamıdır, o halde onu nasıl hor görebilirim? Hem bizim gibi küçük konuların adamları ne kadar azdır bu dünyada. Bunu olsun (hiç olmazsa) nasıl bilmemezlikten gelebilirim? Bu denli nasıl katı olabilirim?

KEREVİZ

A.: Nerde benim güllerim, sarmaşıklarım, güzel kerevizlerim?
B.: İşte güllerin, sarmaşıkların, güzel kerevizlerin.
(Bir Hellen Halk Türküsü)

Bir kerevizim ben. Doğma büyüme Silivrikapılı, doğma büyüme bir surlu. Bir cumartesi geldim dünyaya, bir cumartesi yollar, sokaklar, çarşılar, bir cumartesi elden ele dünyada. Şimdi bir ozanın, yıkık, umarsız, karasevdalı bir ozanın önünde, yazılmak, günlerdir yalnız yazılmak için duran; yalnız onun için koklanan, dokunulan; yerinden edilen ve yalnız ölümü, bir yazıya, bir şiire girmek olan ölümü bekleyen (o çok uzak olmayan ölümü, değil mi ki soldu, karardı yapraklarım ve ağırlaştı, arttı kokum).

Yakın-

mıyorum ama, biliyorum ki bir yazıda yaşamak, bu dünyada olmak demektir. Bundan her sabah beni karşısına alan, her sabah kalemlerini açan, sıralayan, pipolarını dolduran, dizen, bu yıkıntılar, bu burukluklar adamına ses çıkarmamam. Biliyorum, ozanlar katında, onun da yeri benim gibi küçük bir yerdir. Ama alçakgönüllülüğün de bir yeri olmalı bu dünyada. Bu hele benim gibi biriyse. Bunun için işte yakınmıyorum. Hem benim gibi birinin orta halli bir şiirde yaşaması daha bir güzel değil midir? Ancak böyle daha bir insan, daha bir ben olmaz mıyım?

Sağ ol, ömrüne bereket, sevgili ozan!

Sunu

Böyle diyor bir kereviz. Şimdi benim, bu ben değersizin önünde sessiz sedasız duran. Siz ki onu İstanbul'un o çalışkan, o namuslu, o küçük insanlarının doldurduğu güzelim çarşıları dolaşıp, benim bu karanlık, yalnız, ihtiyar, bu bomboş dünyama (bu cehenneme) yazmam için getirip koydunuz. Bunu ben bir buyruk bildim. Katlanıp okuyunuz. Biliyorum size yaraşır bir biçimde yapamadım. Siz incelikte. Bağışlayın beni.

BERK SÖZLÜĞÜ, III
(Söylenler)

ÇINAR

(Biliyorum İstanbul söylenlerinde çınarın ne işi var diyeceksiniz, hele ihtiyar bir çınarın; peki ama konumuz İstanbul'sa, İstanbul'u da Süleymaniye'siz, Galata Kulesiz nasıl düşünemezsek, çınarsız da düşünemeyeceğimiz açık değil mi? Çınar da onlar gibi bir tarih adamı değil midir? Hem İstanbul'da binlerce yılını doldurmuş ağaçlar olmuş, hâlâ da beş yüz yıldır yaşayanlar var.

O halde?)

Ağaçbilimciler onu iki çeneklilerden, uzun ömürlü bir ağaç diye tanımlıyorlar, bizim çınarımız da bu görmüş geçirmişlerden, hem de burnunuzun dibindeki Kasımpaşa'da, Büyük Piyale Paşa Camii önünde duruyor ve benim gelip bir tarih düşürmemi bekliyor:

— Merhaba!

Öyleyse.

Sana böyle kış ortasında değil de bir yaz günü, şöyle kendimi ulu gölgene bırakmak için gelmeliydim. Ama olmadı, hem bir tanışma, bir hal hatır sorma benimkisi. Bir kitapta gördüm resmini, yaşayan en eski çınarlarımızdanmışsın, işte bunun için çıkıp geldim. IV. Murad'ı saymazsak (onu nasıl saymayız) II. Selim'in ölüm yılıymış senin doğumun. Bâki'nin, hani:

Bi-hamdi'llah şeref buldu yine mülk-i Süleymanî
Cülus etdi sa'âdet tahtına İskender-î Sânî

diye tahta çıkışını kutladığı II. Selim'in (ki kızkardeşi Türkiye tarihinin en zengin kadını bilinir ve sağ gözü biraz kaymıştır).

Bana gelince, ben ki ağaçları severim, ama senin kadar güzelini ilk görüyorum. Şimdiye değin de seninle tanışmadığım için yazık bana, ama bundan sonra seni hep görmeye geleceğim. Hem kim bilir, belki de Goethe'nin yaşlılığında sık sık görmeye gittiği o meşe ağacını, ölümünden önce bir kez daha görmek, "Allahaısmarladık" demek istemesi gibi bir şey benim de başıma gelebilir. Niçin olmasın? Hem ozanlar içinde ağaçların değerini bilen yalnız Goethe değil ki! Bâki'lerin Nedim'lerin Yahya Kemal'lerin, Nâzım'ların arasına bundan böyle beni de, ben zayıfı da katmanı isterim.

Şimdilik hoşça kal, gene geleceğim.

EK
(Bir Çocuğa Duyuru)

Ben 1978 yılı Aralık ayının on sekizinci Cuma günü Kasımpaşa'da (çınar değil mi ki ordadır) bir kahvede hem çayımı içiyor, hem çınara bakıyor, hem de bu yazıyı yazıyordum. Bir çocuk başıma dikilmiş, "Ne yazıyorsun?" diye sormuştu. Elimle çınarı gösterince de, "Bitirince ben de okumak isterim," dedi, çınar da bunu duyup gülmüştü.

Şimdi ben o çocuğu nerde bulabilirim?

LALE

Laleyi biliyorsunuz, bir tarih çiçeği. III. Ahmed gibi de bir çağa adını vermiştir.[1] Öyle tarih yapacak bir çiçek değildir oysa, ince yapılı, narindir. Tarihler çiçekler padişahı Yirmisekizçelebi'nin laleyi ilk Versailles'da gördüğünü yazar. III. Ahmed'in eline de o verir. Ama (aynı tarihler) bunu Yirmisekizçelebi'ye çiçek sevgisi mi, yoksa III. Ahmed'e olan düşmanlığı mı yaptırmıştır? Bunun için bir şey söylenemez.[2] Öyle ya Versailles'lı bu lale yalnız yangınlar, isyanlar çıkarmakla kalmamış, o adı güzel padişahımızın tahtının da başını yemiştir. Bu yüzden eskilerin[3] sözlüğünde uğursuz bir çiçektir. Uğursuz ve kanlı.

1 O çok uzun burunlu üçüncü Ahmed. Nekes ve eli yüzüklü. Ve Kasrı-neşet ve Camıhurşit ve Çeşminur ve de Hürrembat.

2 Yalnız yaşadı Yirmisekizçelebi. Eli yalnız annesinin eline değdi. "Sefaretname" onun için kurudur. Şimdi cesedi nerdedir?

3 Kim mi bu eskiler? Bütün yağ kandiliyle çalışanlar ve hiç düş görmeyenler.

Sunu

Bana gelince, ben laleyi sevmem. Ama benim onu sevmeyişim ne bir tarih çiçeği olmasından, ne de uğursuzluğundan gelir. Her şeyden önce, hırslı, açgözlüdür. Sonra da ün düşkünüdür. Bir raca: Şemsiyenin altına yalnız kendi giren. Yalnız bu mu? Kitaplara, şiirlere gireceğim diye de tutturmuştur. Necati gibi, daha nice kendi halinde iyi şairi baştan çıkarmamış mıdır?

Şiir

Lâle-hadler yine gülşende neler etmediler
Servi yürütmediler gonceyi söyletmediler

İstanbul'un başka hangi çiçeği böylesine kinci, gözükara, kanlıdır?

GÜVERCİN

(III. Selim'in Kuşçubaşısına göre) Güvercin İstanbullu kuşlar içinde başta gelir. Ona göre İstanbul güvercini gökkubenin öbür güvercinleriyle karşılaştırıldığında, yuvarlak başlı, kısa boyunlu, uzun bacaklı, ufak tefektir. Bildiğimiz gibidir. İslam Ansiklopedisi'nde Müslüman bir kuş olarak geçer (Muhammed onu yanından ayırmazdı). Hem o da İstanbul'u Müslüman bir kent olarak seçmemiş midir? Nedir ki, yalvaçlar yalvacı Nuh onu gemisine almamıştır, baştan çıkarıcı, kösnül bir kuş diye. Ama Tevrat'ta elçileri kuş, biniti yel olan Süleyman Peygamberin (şanı her zaman ulu ve yüce olsun) yatak odalarına değin girip çıktığı yazılıdır.

Öte yandan Duru Tarihi hiç de sanıldığı gibi uysal, evcil görmez onu. O ermiş mertebesindeki (sevimli dudağından her ne çıkarsa gerçekleşen) I. Murad'a karşı çıkmıştır.

Söylenti

Bir gün o dini bütün Hüdavendigâr dolaşırken bir güvercini okuyaçağırır, ama kuşcağız ondan korkup kaçar.

— Kalsın! diye buyurur. Hayvan kuruyup kalır.

Söylenir ki şimdi bile Bursa'daki camide kurumuş biçimiyle görülmektedir.

Bütün bunlardan sonra Hacı Bektaş Veli'nin ta Asya'dan güvercin kılığında uçup geldiğini de biz biliyoruz.

Böyle bunca tarihle yüklü bir kuş İstanbullu olmaz da ne yapar?

Sunu

Benim güvercin üstüne bildiklerim bu kadar. Ama yine en iyisini Süleyman Peygamber bilir. Değil mi ki kuşlar ve hayvanlar ulusunun padişahıdır ve bilmediği yoktur ve de rüzgârdan hızlıdır.

GÖKTEPE

Göktepe

göğün bir parçası, gökle bitişik, onunla iç içeymiş gibi durur. Oysa öyle büyük, bitimsiz bir tepe değildir: Yeryüzündeki öbür tepeler gibi bir tepedir. Onlardan, dağlara yaslanmamasıyla, bir onunla ayrılır. Sanki daha çok kendi olmayı, bir başınalığı seçmiştir. Yalnız gökle, yalnız onunla yaşar olmuştur. Çocukluğu, deli çocukluğu onunla geçmiş; gençliği, hiç bitmeyen gençliği bir onunla sürmüştür. Bir gün yavaş yavaş uzanacağı ihtiyarlığına da, iplerini, kementini onunla ata ata gelecektir. Kollarını, ayaklarını kentin içine değin uzatmış, keçiyollarını caddelerle birleştirmiş, böylece yarı kentli, yarı dağlı yaşamıştır ama, yine de hep bir tepe olarak kalmıştır. Halikarnassoslu bir tepe olmak yetmiş gibidir ona.

Gök

de boş durmamıştır bunda: Bilir ki durgun çocukluğunun o tutmuştur elinden, (göğün durgun çocukluğunu düşünün: bir kıyıya çekilmiş duran, hiçbir şeye karışmayan, yalnız bakan, duran çocukluğunu) bu yeryüzüne onunla inmiş, toprağı, otları, insanları, hayvanları ondan öğrenmiştir. Gök işte bunun için bağlanmıştır ona; böylece daha bir büyümüş, daha bir adamı olmuştur kendi tarihinin. Böyle kurulmuştur bir tepe, bir gök ulusu olan bugünkü birlikleri.

— Ne yapıyorsun orada, bir başına?

Tepe, bir gün böyle sormuş ona.

— Sıkıntı. Sıkıntı. Sıkıntı.

Diye yanıtlamıştır gök de onu, bin yıllık yalnızlığında.

Bu birlik işte o günden sonra yalnızlığın gerillalarına böyle karşı koymuş, yalnızlığı yeryüzünden böyle sürmüştür.

Göktepe işte bunun için göğün bir parçası, göğe bitişik, onunla iç içeymiş gibi durur, der, eski metinler.

KAPALIÇARŞI

Dıştan bir dikdörtgen (değil mi ki bir Bizans artığıdır ve Augustus içinde gidip gelmiştir) kubbeli, sütunlu ve ardıç hatıllı ve kemerli ve de on altı kapılı (ancak geceleri kapanan, uyusun diye hattatlar, gümüşçüler, oymacılar, halıcılar, kuyumcular, bıçakçılar ve de Bursa, Şam, Bağdat, Halep kumaşları ve yakut ve zebercet ve de cevahir) ve yığma, yığma çünkü Fatih birden taşı sevmiştir.

İçten altmış beş sokaklı (madem karınca ulusunun bir başkentidir, sokaklar açacaklar, kanallar, su yolları çıkacaklar, lağımlar bağlayacaklardır), bir yeraltı kenti çağdaş Cumhuriyetin, yeryüzünün birçok yeraltı kentleri gibi de kendi rüzgârları, kendi yasalarıyla yaşar, narhını kendi kor kendi kaldırır, bunun için dışarısının yönetimine hiç karışmaz (niçin karışsın); dışarda bombalar mı atılıyor, yangınlar mı çıkıyor? Kapılarını kapayıverir. Yetkesini arttırır, bekçibaşlarını sıkıştırır ve de amberli kahve, çubuk, cigara içme yasağını gündeme kor. Kullarına yeni işler çıkarır, kalemkârlara çiçek, meyve, yaprak işletir ve halıcılara tezgâhlar kurdurur ve antikacılarına ikonların, çeşmibülbüllerin tozunu aldırır ve göz önündeki lahurileri ve keşmirleri ve amberserleri ve valide şallarını kaldırtır; çocuklara balonları söndürtür ve tam sipere geçer.

Hem değil mi ki habercileri dışarda liman boylarında Kraliçe Süreyya'yı, Kraliçe Elizabeth'i, Monako Prensesi'ni bekliyordur, onlar gelmeden ne diye kuru kalabalığa, Çıplak Ahmet'e açsın kapılarını? Bunun için kapısına:

Hüdâyi küllâh giydi bugün Kalpakçılarbaşı

diye bir dizeyi düşürmemiş midir, ölü Eşref'ten? Elbet nargilesini alıp çekilecektir köşesine (altınlarını sayar).

Değil mi ki bir Dukadır.

TOPBURNU

1975 yılı Nisanında Topburnu'nu görmeye gittim.

Topburnu, Halikarnassos'un öbür dağları gibi alımlı bir dağ değildir. Benim gibi yalnız, sessiz, kendi halinde bir dağdır. Uzaktan bütün dağlar gibidir: ağırbaşlı, yalın, dik. Eteklerinden tırmanılmaya başlandığında, büzülür, küçülür, silinir; alçakgönüllü, küçük bir tepeye dönüşür. Ama tepesine çıkıldığında değişir, sanki bu dünyadan silinip gidecekmiş gibi birden ayaklanır, dikilir, canavarlaşır. Bir meydan savaşı veriyor gibidir. Bu halini de hiç bırakmaz. Ben de işte Topburnu'nun bu halini severim. Bu gergin, sinirli, barbar halini. Hua-şen dağını görmeye giden Wang-Li olsaydı: 'Cebimden kâğıtla fırça çıkardım, gördüklerimin resmini yapmaya başladım,' derdi. Ben şöyle derim: Hiçbir şey yapmam, bakarım. Onu görmek, ona bakmak yeter bana.

Ne zaman kendimden kurtulmak istesem, Topburnu'nu görmeye giderim. Başkalarını bilmem, ben kendimden bakarak kurtulurum. Hem bakan bir adamımdır ben. Bakarak yaşayan. Hiçbir yaratık, hiçbir yaratığı, ihtiyar bir devenin bakarak tanıdığı gibi tanıyamazmış.

Ben de öyle.

KINALIADA

Adalar Tarihi'nde[1] bütün adalar gibi bir ada, bütün adalar gibi içine kapanık, sessiz, kendi halinde. Hem bir ada da böyle bir şeydir: Bu dünyadan (elinden geldiğince) elini ayağını çekmek, kendi yağıyla kavrulmak, bir keşiş yaşamı: Tütününü, ekmeğini, şarabını kendi kotaran, adasını, adasının kuşlarını, tavşanlarını, ağaçlarını, soğanlarını, insanlarını, böceklerini, otlarını evi bilen bir keşiş, bir ermiş; uzun sakallar, uzun bıyıklar bırakan bir dağlı ya da (benim gibi otlar kurutan, adaçayları, mercankôşkler, kiraz, mısır püskülleri kaynatan). Evet, sabahla su, orman, gök ulusuyla birlikte uyanan, uyruğunun büyük küçük kullarına "merhaba"sını diyen; sonra da köşesine çekilip seslerin kokuların altlarını çizen, bir kayının yavaş yavaş büyüyüşünü, bir yılanın gömlek değiştirişini, karıncaların, köstebeklerin çalışışını izleyen; ve de rüzgârları, havayı dinleyen, rüzgârların, havanın çetelesini tutan; doğanları, ölenleri için yeni sayfalar açan, onları kütüğüne işleyen dağlı.

1970 yılı 10 Eylül Pazar günkü sayım kütüğünde
75 Süryanî
111 Türk
43 Rum

1 *Adalar Tarihi*, Belediye Matbaası, 1962 İstanbul.
Yazan: Orhan Erdenen.
Orhan Erdenen'i biliyor musunuz? Ben bilmiyorum.
Uzun boyluydu diyorlar. Adaların Gizli Tarihi'ni yazmış, 1411. sayfada kalmış

21 Ermeni (değil mi ki Ermeni yatağıdır [ki altı çifteli kayıklıdırlar]).
3 Yahudi (ki biliyoruz uzun boyludurlar).
514 ev.
19 dükkân (düşler için).
1941 ağaç (bunların 116'sı kayın, 41'i çam, 68'i çınar, 13'ü ceviz).
3 nar ağacı.
19 karayemiş (üçü felçli)
3 Bizans papaz odası (insan gizli kalandır).
27 balıkçı barakası.
4 ev (ki ikisi Filipos Ağanın, ki öbür ikisi Fincancı ailesinin, ki Serkis Reise geçmiştir).
3 sarnıç (Bizans suyu severdi).
20 çeşit bitki örtüsü (karanfil, gül, devedikeni, dulkadirotu, adasoğanı bunlar arasındadır).
175 hayvan, bunların
13'ü tavşan,
11'i inek,
1 eşek,
31 kedi (hep önüne bakan),
27 köpek,
50 koyun,
11 yılan (yalnız üçü zehirli),
9 karınca,
3 kelebek (çipil gözlü),
4 kaplumbağa.
vb.

Bir ada nüfusu. Uçbeyi adlı bir beyle yönetilir (kırmızı çoraplar giyer, şiir okur, güneşle kalkar, güneşle yatar. Tüysüz, köse).

Bir ada olarak doğmuştur sanki, öyle de kalmak ister. Niçin değişmeli? Hem bir ada için değişmek nedir ki?

Bitirme

Ben Kınalı'ya 1979 yılı 8 Eylül Pazar günü Arif Damar'la ayak bastım. Gök bildiğimiz göktü, biraz kendinden geçmiş, biraz da aptaldı. Bir kadın Süryanî dilinde gülüyordu ve Çin gülleri gibi güzeldi. Denizin orda Günel Altıntaş duruyordu, bıyıkları cebine dolanmış. Ben oturdum sonra yukardaki yazıyı yazdım. Böylece biz de, eskilerin dediği gibi, kalem oraya ulaştı, ucu kırıldı, sayfa elden çıktı deyip bitirelim.

IV
mezartaşları

HALİKARNAS BALIKÇISI

I
ÖLÜMLE KALAN

Uzanmış duruyor uzun boylu
Uzanmış uzun bir sokak gibi.

Durmuş yüzü
Beyaz gömleği, çıplak ayakları.

Yosunlar, ırmaklar
Buraların dağ otları saçları.

Bakıyor kâğıt. Ölüm
koymuş çünkü şapkasını.

Bakıyor
Bir ağacın en uzun bir dalı.

Bir kitap
Denize açılacakmış gibi duruyor.

Elyazılarına vuruyor güneş
Ve giriyor avlusuna ölümün.

İki yanında kalmış elleri. Ölüm
açmış çünkü çadırını.

Açık kalemi
Bir umut bir öfke gibi.

Hazırlanıyor uzaklarda bir sokak
Bir deniz bir orman yanına gelip kalmaya.

II
ADIN YAZILDI

Adın yazıldı
Yanı sıra yeryüzünün

Ey büyük serüvenci, yeryüzü işçisi!

Bir dağ parçası mıydı yüzün
ki kaldı? Ki

büyür yanımızsıra.

Upuzundun.

Nedir sürgünlük? Ki
tuttun elinden? Ki

büyüttün
masmavi yaptın.

Koskocamandın.

Durdun birden
Kâğıt beyazlığında.

Ey oğlu ırmakların, uğuldayan ormanların!

Dünyayla yaşıt mıydın? Ki
yeryüzüydü kitabın.

Doğa okulundandın.

Ey,
yaşamın askeri!

Ölüm nedir ki?
Ki kalsın yanın sıra adı.

III
ÖLÜM YAZAMAZ YAZISINI

Şimdi seninle yürürlüğe giriyor.
Apansız bir beyaz Halikarnassos'ta.

Bir mavi senin yazdığın
Simgesi dirimin.

Arı, duru bir gök
Nâzım'dan iki satır gibi.

Sen ki demircisiydin yağmurun
Ve coğrafyanın.

Ölüm,
Yazamaz yazısını.

CAHİT SITKI TARANCI İÇİN YAZIT

Tarancı, burda yatan. Kiminizin bildiği
hiç bilmediği kiminizin. Sessiz yaşadı
çoğunuz gibi. Çoğunuz gibi sevdi, acı çekti
Ve dünyanın bütün iyi şairleri gibi
iyi, orta, kötü onun da şiirleri.
Hem şiir Martialis'in dediği gibi
başka türlü de yazılmıyor ki.

Bunun için
siz ey şairler! Ne yapalım yani?
deyip kesip atmayın. Nâzım, Orhan gibi
sizden biriydi o da. Birkaç dize düşün
siz de. Sırası geldi işte acıyı yazmanın
gösterin ustalığınızı, katı olmayın
hem hepimizin bu dünyadaki yeri
Onun da yeri şimdi.

BİR MEZAR YAZITI

"Ben Ali Nalbantoğlu, 1304 doğumlu,
İstanköylü.
En uzunu üç kardeşin.

Adsız sansız biriydim dünyada
Burda da öyleyim.
Vasiyetim mi?
Sürünerek geldim yetmiş dört yaşıma
Şimdi burda yatıyorum, burda, Halikarnassos'ta."

Böyle diyor bir mezar yazıtı. Uzun
Bir yol boyunca durup bir arkadaşla okuduğumuz
Ekim sonu
bir öğle üstü.

V

tanyeri

ÜÇ ATEŞÇİSİ TANYERİNİN

Göktepe'ye mendireğe gidiyor yelkovan kuşları
Kuşatıldı kuşatılacak Topburnu.
Tedirgin, ırmağın suyu.
Üç ateşçisini arıyorlar tanyerinin.

"Görkem sürüp gidebilseydi hep
Han'ın suları Kuzeye doğru akardı."

Topburnu uzun. Ve görünmüyor dağ
çiçeklerinden. Diyorlar ki: yollar tutuldu
çevrildi dağlar. Diyorum ki: Haziran ayındayız
ve sarıldı sarılacak üç ateşçisi tanyerinin.

"Görkem sürüp gidebilseydi hep
Han'ın suları Kuzeye doğru akardı."

UZUN YÜRÜYÜŞ

Uzun Yürüyüş şiirini okuyor askerler
Kuzey Şensi'ye gidiyor leylekler
Ve Ti-tatu'ya akıyor Han'ın suları
Sen bağdaş kurmuş tütün çiğniyorsun.

"Ay Sei-go kapılarına düşer artık."

Uzun Yürüyüş'te her molada
Rihako'nun bir şiirini yazıyorsun defterine
Askerler gazetelerini okuyor
Gölgesi düşüyor üstlerine Şokan Dağı'nın.

"Başbuğ So'nun balkonlu sarayı kıraç bir tepe şimdi."

Sunu

Ben anakara Çin'i düşünüyorum ve
Lotüsleri. Görmediğim Çin seddini.
Yeryüzünü düşünüyorum sonra. Yeryüzünde
Bir su yavaş yavaş yatağına oturuyor görüyorum.

ÖLÜ

I

ACININ SINIRINDA

Ölü adını yazıyor büyük harflerle
Bir odanın duvarına delik deşik.

Upuzun düşürüp gölgesini
İki harfli.

Su sesinde kulağı
Kan yenidir çünkü

Ve bırakacaktır yerini
Kıyısına bir isyanın.

II

ÖLÜM

Ölüm huy mu değiştirmiş ne?
Çiziyor üstünü

Yadsıyıp kendini.
Kanı.

Hızlana hızlana sızan kanı
Ve toplanan.

Ateş yavaş yavaş ayağa kalkar şimdi
Ölüm tutuklanmıştır çünkü.

III

GİDERAYAK

Ölü:
— Bu göğü kim kararttı böyle?
Sor bunu! diyor,
Ozana.

Acının sınırında
Giderayak.

Sorulacak sorulardan biri olarak.

IV

Ölüm seyredildi.

OZAN VE SARDUNYA

Can Yücel'e

I. KÂĞIT KALEM VE SARDUNYA

Akşam düştü düşecek miydi? Demire
vurdular sardunyayı.

Durup baktıydı gök.

Bir kırlangıç geçtiydi. Asılıydı
duvarda giyitim.

Durup bakmıştı pencere.

Uzakta akıp duran bir suya
Kalemin ucunu açıp koymuştum.

Bakıp kalmıştı kâğıt.

Gürültülerle açılıp kapanmıştı sonra
Gürültülerle hep kapalı duran kapı.

Bakıp kalmıştı kalem.

Akşama doğru muydu? O zamandı
Kalktım biledim öfkemi, ayaklandırdım.

Baktıydı bıçak.

Çocuklar okuldan mı dönüyordu? İşbaşı
yapacakmış gibi şafağa kurdum saati.

Bakıp kalmıştı duvardaki dünya güzeli resmin.

II. OZAN VE SARDUNYA

Aşkla tuzla büyüttüm ya seni
Zulme yanıt diyedir.

Bir adam sıkılır ateş yakarsa nasıl
Böyle bir şeydir benim sana duyduğum.

Böyle bir şeydir dağlardaki sesler
Bu iri gül.

Bana sorarsan senin yaşaman
Sürüp gitsin diyedir suyun gençliği.

Bana gelince benim yazmam
Değişsin diyedir dışarsı.

III. SARDUNYA VE DEMİR

1

"Duyuyor musun?" diyor sardunya
"Duyuyor musun?" diyor demire.
"Yürüyen suyu,
Büyüyen suyu."

"Duyuyorum," diyor demir.
"Acılar büyüttü beni."

2

"Ya ozanı? onu da duyuyor musun?
Her gün daha büyüyen
Her gün daha, daha dışarda."

"Biliyorum," diyor, biliyorum
"Öfkeler büyüttü beni."

IV. OZAN

Her gün bu sesler uyandırıyor beni
Her gün bu sesler büyütüyor.

V. SUNU

Kardeş, akan suyuz biz, sapız çiçeğe.
Tutan elinden bir karış otların.

Sesler koyan bir ormanın hazırlanışına
Bir ormanın, sessizce taşımış acıyı

Acının tarihinde —artık bizim de tarihimiz olan—
Ve gelmiş yeryüzüyle yüz yüze.

Onun için sevinciyiz biz ipeğin, işleyen günün
"Ve kalan onun için yalnız ölümdür ağzı kapalı."

VI
gökdörtgen

SAİT FAİK

Bir biçime indirgendiğinde sarı bir kavuna benzer Sait Faik Abasıyanık. Sarı, uzun tüylü bir kavuna: Mor çıkıntılı, kalın damarlı. Yeryüzü paftaları gibi karmakarışık; koylar, burunlar, adalar birbirine girmiştir. Çocuk yüzleri gibi de şaşkın, uysal, deli ve duru. Boğazlarda, nehirlerde, deltalarda yetişmiş gibidir ama, sokak ağızlarıdır daha çok yeri: Çocukların toplandıkları, dillerini çıkardıkları, çimenler, adasoğanları, ısırganotları biten sokak ağızları.

Bıyıklı mıdır?
Değildir. Ama kolları hep sarkar ve uzundur.

İçine eğilip bakıldığında, büyük küçük bütün nehirler, bütün ormanlar, bütün kuşlar, kadınlar, demiryolları, nalburlar, uzay çocukları, balıklar, yeraltı suları, papazlar, işçiler, serseriler, atlar fırdöner. Bir huysuzluk dünyası: Çocuklar evlerin kapılarını çalarlar, kızların üstlerini açarlar, gemilerin halatlarını keserler; balıkçılar kanalları açar, gökyüzünün düşmüş bir direğini kaldırırlar; papazlar, levantenler İstanbul'un ekonomisiyle uğraşırlar; kadınlar trafiği düzenler; kızlar ringa balığı, rakı, süt, tuz satarlar; atlar şaha kalkar; nehirler yol değiştirir.

O, elinde paftalar, kazmalar dölyataklarına iner, sarı, ağır, yapışkan bir suyu çevirir, tıkanık yolları açar, geçen bir bulutu durdurur.

Sözlüklerde ayağa kalktığında uzun boyludur.

CİHAT BURAK

Bir in adamıdır Cihat Burak. Ininin dip odalarında top top eski kâğıtlar, kediler, eski jiletler, kuşlar, fırçalar, kurşunkalemler, diş macunları, arı ölüleri, hokkalar, karafakiler, divitler, çalar saatler, maşallahlar, cep aynaları ve şimdiki zaman adını verdiği tarih'le oturur. Bu yüzden en yakın arkadaşları Evliya Çelebi'ler, Karahisari'ler, Şeker Ahmet Paşa'lar değil midir? Pazarları huzura çıkacakmış gibi giyinip, Beyazıt'ta, Fatih'te, Yenikapı önlerinde onlarla dolaşmaz mı? Her sabah Cihangir'in o binbir direkli geçitler, kuleler, merdivenler, mazgallar labirentinden çıkıp (bir Cihangirli olarak) en kısa yoldan (en kısa yol aktarlar, kâğıtçılar, bakırcılar, kasap, misçi dükkânları mı?), Fatih'te gönyeler, pergeller, T cetvelleriyle dolu bir odada kâğıtlar kalemlerle iyice canını sıkıp, bütün in adamları gibi sonra da kendini sokaklara atacaktır.[1] Değil mi ki artık başına buyruktur ve yavaş yavaş Balıkpazarı'na çıkıyordur ve bir adımda sevgili Cumhuriyet'indedir, öyleyse açacaktır adımlarını (gevşetip gömleğinin yakasını ve bırakıp düşsün diye boyunbağını).[2]

1 Kolunun altında *Cumhuriyet*'in C harfi, ihtiyar *Le Monde, Varlık* ve *Soyut* ve *Historia* (tarihsiz hiç olunur mu?).

2 Cebinde kıyılmış tütün. pastırma. deniz yaratıkları ve yumurta.

Bir akşam

adamı değil midir? O halde daha bir bırakacaktır kendini ve fotin bağlarını (yudumlayıp rakısını) ve daha bir çöküp içine (bütün ayrıntıları atıp, yalnız ellerine ve gözlerine bağlanıp (gözleri ne zamandır nereye bakacağını biliyordur) ve gülüp kendi kendine (Hoca Nasrettin mi düşmüştür usuna? Resmimizin bir Hoca Nasrettin'i değil midir hem? Onun gibi alaycı, bıyık altından gülen ve rint). Gülsün bırakalım, kucağında kediler ve biraz daha uzamış kolları.

Gördüm ve anladım yaşamak mâcerâsını

mı diyordur, bir çıkma yapıp Yahya Kemal'e?

Şişman

mıdır? Şakir Ağa'lar, Zekâi Dede'ler, Arif Bey'ler şişmanlığındadır. Bu yüzden boyaları hep ıslak, fırçaları hiç kurumamıştır. Yine bunun için resimlerdeki kadınlar hep çıplak, hep şemsiyeli ve hep sokağa çıkacakmış gibi durmazlar mı? Çocuklar elma şekeri emer, kızlar memelerini doğrultarak yürür. Yalnız Bâki'ler, Yahya Kemal'ler, Nâzım'lar ayaktadır ve ellerinde kâğıt vardır. Yalnız onlar resimdedir. Ya çiçekler? Onlar bu dünyada değilmiş gibi dururlar. Değil mi ki ininin karasevdalı çiçekleridir ve acıyla büyümüşlerdir (gök girmez çünkü evine[3] ve sokaklar çoktan başlarını alıp gitmişlerdir).

3 Gök. o hepimizin bildiği gök.

Peki kuşlar?

İstanbul'un çağdaş lümpenleridir onlar ve onunla yalnız geceleri çıkarlar (biliyoruz

İSTANBUL

adlı bir Duka'yla el ele büyümüştür [cebinde hep dürülü beyaz bir mendil], onun için de kuşlar unutulmamalıdır).

Boyu?

Boyu yoktur, ya da bütün 1915 doğumlu Aksaraylılar gibi bir insan boyundadır ve babasıyla pek el ele yürümemişlerdir.[4] Onun için çocukluğunun suluboya takımları rafa kaldırılmıştır; Aksaray çamuruyla oynamıştır daha çok ve hep arslan kafaları yapmıştır (büyük yeleli, büyük gözlü ve hep ağzının içinde dolanan bıyıkları). Hayvanlarla içli dışlılığı o zamandan kalmamış mıdır? Hem yalnız onun resimlerinde evlerindeymiş gibi dolaşmaz mı hayvanlar? Törenlerde onlarındır en ön sıralar. Her yerde sazı birlikte dinlerler. (Şimdi de öyle değil mi? Yepyeni bir beşliği sazendelerin iki memesi arasına hem kendisi, hem kedileri için koymuyor mu? Resimlerinin birindeymiş gibi de rahatlar. Hem hep yaşadığını çizmiyor mu zaten. "*Ben şunu şunu gördüm!*" der gibi. Yine bu yüzden ikide bir resimlerinin arasına bir fotoğrafçıya poz verir gibi kendini oturtmuyor mu: Bir nakkaş titizliğiyle? Sanki sırma ipektir elindeki kâğıt ve bir yastık üzerine işliyordur Balıkpazarı mahşerini. Durağan. Acılı).

4 Hep at üstünde gördüğü babası ve yere ancak bayramları inen, o da elini oğlunun yanağında birkaç saat dolaştırmak için.

Bır derviş, bir evliya da diyebilir miyiz, sessiz yaşamasına bakıp? Hep aynı yollardan gidip gelen, köşesini seven, vergisini veren, sokakların elinden tutan, vukuatsız, kimlik cüzdanı bembeyaz (hep yol kıyılarını izlemiş ve hiç trafiği bozmamıştır çünkü).

Yavuz Sultan Selim gibi değirmi güzel yüzlü, geniş alınlı, kalın dudaklı; yine onun gibi de kırmızı mürekkebi seven, ama cebinde mühürle dolaşır gibi incecik bir kurşunkalemle dolaşan, bir leadri, bir ermiş (bıyıklarını hep uzun tutan).

Bir rint, bir kalender. Neyzen gibi de alçakgönüllü ve kıyılmış kaçak tütüne düşkün.

Şiir:

Cerr için dergâhına geldi kalender-vâr gül.

(Hayalî)

Sehpasının önündeyken biraz önüne düşer saçları ve eli hep bıyığına gider.

Ey resmimizin korkunç çocuğu!

ECE AYHAN

Adalara, gemilerin binde bir uğradığı, insan ayağının binde bir bastığı adalara benzer Ece Ayhan. Bir de Ortaçağ kalelerine, şatolarına, o surlar, hendekler, kuleler, mazgallar, asma köprülerle çevrili, nerden ve nasıl gidileceği belli olmayan, bu yüzden de yanına pek yaklaşılmayan ancak karşıdan görülen, bakılan Ortaçağ kalelerine, şatolarına. Gerisinde yol iz bırakmamıştır çünkü, görünmek yetmiş gibidir. Hem niçin bıraksın? Kendisi de öyle gelmemiş midir buraya. Kimsenin elini tutmadan, kimseye yaslanmadan, yalnız kendi külünü yaka yaka. Kapısını onun için kolay kolay açmaz. Aslında kapıları ardına kadar açık biridir o: Beşiktaşlı kuşçular, kantocu Pertız'lar, orta ikiden ayrılan çocuklar, mor külhaniler, pantolonları kostak delikanlılar, devlet derslerinde öldürülmüş öğrenciler, kendi kendisinin terzisi kamburlar, zulmün çocuk yurtları, fakir kuşlar, yeniyetmeler en yakın arkadaşları değil midir?

Adasından hiç inmez mi? iner elbet. Üsküdar'sız yapamaz. Daha haramilerin ayak basmadığı Üsküdar'sız. Hem değil midir ki, ordan bir adımda Sirkeci'de, yeni Cumhuriyetinde olabiliyordur, inecektir elbet. Hem madem halk ırmak boylarında toplanmaya başlamış ve deltalarda çoluk çocuk yatıyordur, onlarla merhabalaşmak, hal hatır sormak isteyecektir. Ama Devlet ve Tabiat'a uğramadan dönecektir yine yerine. Şiirin gizli tarihi onu bekliyordur çünkü: lumpenlerin ellerinden düşürmediği, tersinden yazılan bir şiirin. Hep bir ağızdan söylenen şarkılar yetmiştir.

(Divan, Tanzimat, Servet-i Fünun). Hem Cumhuriyette loncaya yazılmadan şairlikten kesilenler kolu değil midir? Düşmemek için el ele kol kola dolaşmazlar mı? Adasında bunun için bir başına değil midir? Yanına hiç kitap almadan, yalnız kendi türettiği ve yazdığı sözlüklerle yaşamaz mı? Arkasında İstanbul cezaevinden kalma dimi bir yelek, ayağında poturlar ve yanından hiç eksik etmediği beyaz annesi.

Valde Atik'de Eski Şâir Çıkmaz'ında oturur
Saçları bir sözle örülür bir sözle çözülür.

Bütün ada adamları gibi tek insanıdır adasının. Göğü, yeri, en iyi okuyan bir yer, gökbilimci. Thales'den sonra güneş tutulmalarının en doğru takvimini onun bulduğu söylenir. Bir sözcük adamı da değil midir? Ondan önce sözcüklerin kokuları, renkleri, biçimleri, aşk işleri bilinmiyordu. Yalnız sözcüklerin mi? Alfabe de onunla yerini almadı mı? *U* daha önce ortalarda görünmezdi, *F* de bugün en çok basılan harfimiz değil mi? Sonra *P*, *Z* harflerini raflardan kim indirdi? Ya bin yıllık tümceleri yerinden kim etti?

Resimlerde bıyıkları uzundur, hep sorular soruyor gibidir (Yanıtlar geçerliklerini yıtırdi! mi diyordur).

Uzun boylu mudur? Değildir. Bir Malta Yahudisi boyundadır ve saçlarını hiç uzatmamıştır. En uzun paltoları o giyer: En uzun arkadaşlıklar için mi? Daha Datça'da küçük bir çocukken en çok sorduğu bir soru:

— Kim benimle arkadaşlık edebilir? Kim?
En yalın yanıtları almıştır:

— İplere dizili çiçekler ve çocuklar!

Tüzüklerle çarpışarak büyümüştür, onun için hem usta hem çıraktır, şiirin Eski Tarihinde.

Bugün adasında bıyık altından en çok gülenimiz odur.

— Ey yelesi hiç düşmeyen, koca kurt, seni!

İLHAN BERK

İlhan Berk, 1918, Manisa, Boy: 1.70, göz: kara, renk: buğday. Bir insan. Herkes gibi*

Bir fotoğrafta uzun pantolonlar, uzun saçlar, uzun kollar. Bilinmez niçin?

Bir açık hava fotoğrafı, güneşli, duru. Ayaklarına düşüyor gölgesi bir ağacın

Uzun saçları uzun yüzüne vurmuş
ve yanında duruyor deli ablası
(Hep soyunuk dolaşan ve topuklarına çıkan saçları)
Gök boş
Önüne bakıyor, ürkek, utangaç ve ayakta

Böyle koşmaya başlar yeryüzünü

Önüne bakan gözleri solgun (Biliyoruz solgun okullarda) yetişmiştir ve ancak bayramları tutmuştur babasının elinden)

Bodur, kara, kunt babasının (bir yığın elli bir yığın kadınla yattığından)

* Bir şiirde böyle bir dize düşürür kendisi için, bir dipnot halinde, yazmak için adını, kendi eliyle, tek bir satırla: "Bu kadar yeter!" der gibi. (Bir sonsuzluk özlemi mi?) Ama biz konumuza dönelim, İlhan Berk diye.

Durgun, sıkıntılı
Sanki yeryüzünün düşme hızını inceliyordur
Beyaz, uzun, güzel bir kadının elinden tuttuğu yeryüzünün
Hep beyaz, hep uzun, hep güzel bir kadının
Ve birlikte yatıp kalktıkları (ne zamana kadar?)
Uyanır uyanmaz uzun ablasına koştuğu uzun bir avludan
(Çıplaklıkla ilk buluşuş mu? Korkunç çırılçıplakla!)

Dar alınlı ve sık saçlı
Ve kara gözleri çıkık, patlak
Bir okullu ve belli bir kızı seviyor
Esmer ve hep gülen
Ve bir kahkaha çiçeği gibi kalabalık

Evler, sokaklar ve daha denizi görmemiştir
Burnunun dibindeki denizi
Ve hâlâ evdedir ağabeyleri
Uzun biri ve tabancasıyla gider gittiği her yere
Ve her sabah atı bağlanır
Ve dip odalı evler gibi sinirli, gergin ve karanlık
Ve korkunç birinci mevki kokan ikincisi
Bir morina balığı gibi tembel ve cepaynalı
Ve yıkık ve ezik olan üçüncüsü – ki kulağının arkasında bir cıgarayla dolaşır
Ve mendilinde kenar süsleri
Ve küçük evleri küçük bir sokağa açılır ve çıkmaz

Bir çocukluk su yollarına çıkan ve onun bunun elinden tuttuğu
(Gök görünmüyordur çünkü evlerinden
Ve hep dimdiktir saçları)
Ayakta duran ablasının elinde bir eli
Ve çok sıkılmış
Ve daha o zamandan: Ben sıkıntıyım! mı diyordur

Bir fotoğraf çürük sularda yıkanmış ve onun için güneşsiz, soluk ve de el boyunda

II

Artık uzun tozlu yollar, güneşler, hep uzun tozlu yollar, güneşler
Biliyoruz açıkhava okullarında derslere girmiş
'Tanrı'ya Ölüm!' diye yazmıştır karatahtalara
Ve ilk denklerini yapmıştır sürgünlüğün
Kara sürgünlüğün
Ama lambası hep yanık

Ve birden emeğin tarihinde en sevdiği renk: Kırmızı
En sevdiği çiçek: Sardunya
Ve en sevdiği söz: 'Ancak fakir olan iyi şiir yazar.'
Artık çocukları durmadan çocukları okşar
Ve küçük su yollarına iner
(Sokakları dolaşan bir rüzgâr kalır mı der)
Biraz ağaçlar girer şiire

Kaya oyukları, tarih, tuz

Şafaklar biraz

Biraz gök
(Güneşlerde gezmiş Günaydın Yeryüzü! diye bağırmıştır
Ve çamur gibidir sular)

Böyle başka resimlere vuracaktır yüzü, başka yüzlere
Kalabalıklara
Dörtyol ağızlarına çıkıp bağırmıştır çünkü
Ve şiir Ağırceza'dadır
Ve çeteci yüzüyle dolaşıyordur

Ve artık öğrenilecek bir derstir yeryüzü
Bir kadınla akıllı, esmer
Bir çocukla dal gibi
Onun için her sabah bir gökbilimci gibi uyanır
Yeryüzü yazılacaktır
Ve bütün meşe ağaçları
Bütün evler, sokaklar
Subasmaları

Birden görmüştür çünkü kanı
Sızan, toplanan ve kalan

Bıyıklı, zayıf, dalgın düşmüştür yüzü

III

Birden yeraltlarındadır artık sıra: Ey Freud! Ey Kierkegaard! Ey yalnızlık; diyerek
Sokaklar bitmiş ve göğün yüzü okunmuştur
Ve çoktur nasıl
(ta Galile içlerinden yürüyerek gelmiştir çünkü
yıkık, bungun resimler çekilmiştir
ve gençliğini çoktan geride bırakmıştır dünyamız)

Artık elinin altında hep beyaz bir kâğıt
Beyaz'ın Dilbilimi'ne çalışıyordur
Genç bir şiir için
Bilir ki sular, yalazlar, fırtınalar eskimiştir
Ve çekip gitmiştir Mısırlı yerölçücüleri
Hem gök öğrenilmiş ve güneşler yanlıştır

Sayrılı, dalgın hep *silbaştan*'larla gidip gelen bir el
(uyaklar, ölü sözcükler)

Çiviyazılarını sökü yordur
Harfler, sözcükler yerlerinden oynamış
Ve dilin beli gelmiştir
Bunun için çıkmaz sokaklarda dolaşır
Küçük suları sever
Bataklıkların elinden tutar

(önce rüzgârı düşün! mü der)

IV

— Sen ki İlhan Berk yaşadın iyi kötü

Tanıdın otları böcekleri
Acıyı uzun
Gördün ihtiyar Avrupa'yı, çölü
Yürüdün aşkların üstüne
Aldın dersini
İnce uzun biri
Ağaçlara tutuna tutuna yürürdü rüzgârda
— Öptüm mü
Eğilir dinlerdim durdu diye soluğu

Sonra sen çayırlar ormanlarla karıştırdığım
Beyazım benim
Hâlâ düşer yüzüm

Ya sen ey kâğıt gibim
Seninle durdurdum ben zamanları
Geçtim seninle
Büyüdü seninle sessizce şiirim

Yani aşklar ki bir çocuğun yüzü gibidir ve hiç büyümemiş

Çifte intiharlar kurar o *çokgüzel* için
Hep başarısız

Yani biraz daha uzar boyu ve önüne bakar bütün resimlerde
Bütün resimlerde dünyaya yeni gelmek istiyor gibidir
Oysa gök boşanıyordur dışarda
Dışarda ısısal ölümü başlamıştır yeryüzünün
Ve ağmıştır dışardaki yeryüzü

Yani yavaş, sessiz bir ihtiyarlık şiirine çalışıyordur
Bütün kalemlerin uçları açık

Ve sıvalı kolları

VII
bir kentin içinden

GÜNEŞ

"Hava kaldı ve yağmur arkası," diyorlardı
Kalan havayı gösterip.
Ben işte o zaman duydum seslerini
Sıralanmış duruyordu üç omurgası üç teknenin
Karın kasları yeni bitmiş
Ve belli seren direklerindeydi şimdi sıra
Bir çivi yavaş yavaş işliyordu bir tahtaya
Bir testere yavaş yavaş çalışıyordu ikiye bölüp havayı
Bir gönye gidip geliyordu, bir şakul durmadan
düşüyordu.

Kuyo Burnu karıştı ilk
Yelkenlerini bıraktı düştü bir tekne uzakta
Ve hızla burun kırdı sonra Tekirbükü'ne.

Yürüdüm gittim ben yanı sıra otların, ölü otların
Kulağımda çalışan insanların sesleri
O zamandı kapandı gök, o zaman yedim yağmuru

Sonra çok sonra çıktı güneş.

YOL BOYU

7 Eylûl 1976. Gökle denizle dağlarla gidiyoruz
Kimimizin kaya gibi, kimimizin bir sap fesleğen yüreği

Kuşlar kaldırıyoruz kayalardan rüzgârla yaralı
Bir kadın gülleri diziyor bize tutmuş göğsünü

Bizim saçlarımız sakallarımıza karışmış
Bizim işimiz başımızdan aşmış
—Gökyüzünde asılı gergefimiz—

Hava kararmadan varsak diyor kimimiz
Hava adamakıllı kararsın istiyor kimimiz

Durup dururken bıyıklarını düşürüyor bir adam yanı başımızda
Durup dururken elini öpüyor bir kadın bir kadının durup dururken

Nerdeyse basar yağmurlar diyor biri havada gözleri
Nerdeyse basar yağmurlar diyorum havada gözlerim

Böyle kimimiz susuyor kimimiz bir şeyler söylüyor
Ben bu şiire çalışıyorum.

SESLER

Akşama doğru bir uçtan bir uca gittim kenti
Eskici dükkânları gibi kokuyordu çarşı
Eski evler gibi
Bir şekerci şekerlerini bağırıyordu avcunda bir çocuğun eli
Ve yamalı elbiseler gibi yüzü.
Bir duvarı çıkıyordu bir duvarcı uzun uzun döndürüp elinde bir taşı
Bir taşı kocaman asık suratlı ve aptal

Açılmamış kitaplar gibiydi gök
Asılı çamaşırlar gibi.

Gün düşüyordu oturdum sonra sesleri dinledim:
Sesini bir kadının hiç bitmeyen ağaçlık yollar gibi
Bir karabatağın bir kuyudan su çeker gibi
Sonra yaşlı otların yaşlı ormanların sesini
Bir dükkân yavaş yavaş kendini kapatıyordu, onu
Sonra kalabalıkların artık kalabalık olan sesini
Sonra gün çakıldı
sonra kalktım.

Düzelte düzelte gidiyordu yakasındaki çiçeği bir adam.

ASMALIMESCİT SOKAĞI'NDA

Yağmur yağdım yağacağım diyordu öyle diyordu
Usumda her gördüğümde bana görmediğim denizleri anlatan kadının yüzü
Biraz da alkollü sesi Galata'nın eski bir sokağının
(adını şimdi kolay kolay çıkaramam
ama K'yla başlıyordu öyle de bitiyordu)
İçerde ip gibi üç kişi ayakta kapalı göğe karşı içiyordu
Dünyada mı değil mi, birinin öyle sarıydı saçları
Gözleriyle vardı daha çok en uzun boylusu
Ve neden bilmem her gece başı bir çocuğun sol omuzunda dönüyor evine deniyordu
Kardan bir adama çalıyordu üçüncüsü, hep uzak denizlerde yaşadığından
Ve hiç mektuplar almayan bir yüz gibiydi yüzü
(bunun için sağ kolunda bir dövmesi vardır kesinkes)
Ne zaman bir sessizlik olsa
Bu dünyada çok mu çok dolaşmışlar gibi üçünün birden bıyıklarına gidiyordu elleri.

Çıktığımda akşam diyordu bir sokak bir sokağa.

1977 HAZİRANINDA DEĞİRMENBURNU'NA ÇIKTIM

1977 Haziranında Değirmenburnu'na çıktım. Ölüydü gök
Bir ilk çağlı gibi sesleri havayı inceledim
Yaprakta kuşta suda gölgeme baktım.
Bir karınca çıkmış dolaşıyordu
aldım uzun uzun okşadım.
Keçilerini otlatıyordu bir adam ön dişleriyle selamlaştık
Sanki dünyaya ilk gelmiştik öyle sevindik.

Böyle dağla taşla ormanla gittim geldim.
Sonra rüzgâr çıktı
ve kabardı deniz.

Döndüm, Emeğin Tarihi'ni sürdürdüm
kaldığım yerden,
Bütün gün sevişmiş gibi büyüdüm, yenilendim,
çoğaldım gördüm.

PERA'NIN ESKİ BİR SOKAĞINDA

Kuşlar kalkıyor Aya İrini üstünden
Bir sap ot kulaklarının arkasında.

Ben sonunda burdasın işte diyorum kendi kendime
Burda eski bir atlasın kesiştiği yerde.

Bir kedi gözlerini dikmiş sana bakıyor
Ve aşağılarda gök ne kadar aşağılarda olursa.

Ve karşıdan karşıya geçmeye çalışıyor bir kadın
Ben seni düşünüp korkunç ince diyorum görmediğim boynun.

Önümden çerçiler askerler bıçak bileyicileri geçiyor
Ve asık suratlı kazmacıları dünyamızın.

Bir ses seninle aynı yarımadadayız diyor
Ve yitiyor sonra Pera'nın eski bir sokağında.

Pera'nın eski bir sokağını tepiyorum ben böyle her akşam
Her akşam tabanımda senin çamurun.

VIII
acının adı

ACININ ADI

Yavaş sessiz senin buyruğunda toplanır altın yavaş sessiz
Yavaş sessiz senin buyruğunda dağılır buğday yavaş sessiz
Yavaş sessiz senin buyruğunda bölünür halkın ekmeği.

Seninle hızla kararır bozulur ipek seninle hızla
Hızla düğümlenir bulanır su seninle
Körelir seninle hızla emeğin tarihi.

Ve seninle yavaş yavaş çıkar bakıra kuvarsa tunca yavaş
yavaş acının uzun uzun yazılan adı.

DENİZ ESKİSİ
(1982)

1983 Yeditepe Şiir Armağanı

1.Baskı: Adam Yayınları, 1982
2.Baskı: Adam Yayınları, 1993

I
körfez

(bindokuzyüzseksenyılındaonüçtemmuzcumagünühalikarnassostainmiştir)

LITTERA AMOR, I

Biliyor musun bu akşamüstlerinde ne zaman sizi düşünsem, usuma Lokman'ın *Zübdetü't-Tevarih*'inde I. Mahmud'a (o ünlü mühür kazıcı padişahımıza) karanfil tutan cariye gelip vurur. Eşyanın duru tadında, uzun boylu, uzun yüzlüdür. Teninin korkunç beyazlığı, kapalı, donuk güzelliği, insana cinayetler, kıyımlar, kötücül kutup çiçeklerini düşündürür. Çılgın sevinin ta kendisiyken, öylesine durgun, ezik, solgundur. Sanki bu dünyada değilmiş, bu dünyada hiç olmamıştır.

Ben işte ne zaman sizi düşünsem, bu minyatürü açar bakarım. Onda birden sizi görürüm. Başım döner, bir yerlerde bir şeyler ağar, duyarım. O zaman gelir teninin karasevdalı yalımına bırakırım kendimi. Birden aşağılarda bir şey silinir, bana uzak ülkeler, bana denizler, yabanıl meyveler, otlar, kokular bağışlayan o duru, suskun beyazlığınızla kalırım. Hem yalnız ben değil, dünya·da, dünyada nice şey de yeryüzünde olduğunu unutur, bu yerküreye yeni gelmiş sanır kendini. Böylece her şey sizin yalın, arı beyazlığınıza bürünür kalır. O zaman işte bana sedir ağaçları, bana eski ceviz sandıklar, lavanta çiçekleri, bin yıllık ağaçlar gibi kokarsınız. Bakamam size. Bakamam çünkü birden her şey aşka dönüşmüştür. Göğül yüzünüz esrir, yeniden belirdiğinde, yeniden umarsız beyazlığınızlayımdır. Durur zaman. Ama ben o duran zamanın içinde bilemeyeceğiniz kadar mutluyumdur.

LITTERA AMOR, II

Ama ben asıl, gençliğimin, kocamışlığımın o sarı okul defterlerine yapıştırdığım, beni intiharlara götürecek denli duruk, dalgın, o denli de deli, çılgın, eski çağların o ölümsüz ustalarının çıplak resimlerinde bulurum seni. Büyük kentlerin o ıssız dörtyol ağızlarına birbaşlarına dolaşmaya çıkmışlar, sonra da birdenbire donup kalmışlar, yontulara dönüşmüşlerdir. Hepsi büyük gözlü, büyük memeli, masalsı yüzlüdürler. Nesnelerin o sessiz dünyasında (işlevleri sessizlik, yalnızlık yaratmak olan nesnelerin), sanki soluk almıyorlardır. Ortaçağın –güzelim Ortaçağın– kalelerine kapatılmış, sessiz sakin o uzun boylu şövalyelerini bekliyorlardır. Gölgelerin acımasız, buyrukçu baskısı altında, çırılçıplak ordan oraya gidip gelirler. Gizemli güzellikleri öylesine çarpıcı, öylesine kendileridir ki, insan bir an onların bir resimde olduklarını unutuverir. Ben de işte binde bir oralardan geçen, eski gezgin ozanlardan öğrenmişimdir o kâğıt beyazlığındaki soğuk, kışkırtıcı güzelliklerini (hem bilmem senin benim gibi bu dünyalarda dolaştığın olmuş mudur? Kendini, yalnızlığın kösnül elinde onlar gibi duvardan duvara vurduğun? O her şeyin durur gibi olduğu, etin çıplıklarla bir başına kaldığı, baştanbaşa da yalnız istek olduğu...)!

Ben senin o duru, ölümcül beyazlığını da, işte böyle bir dünyadan, dünyamıza düşmüş görürüm

(eybenımsevilmişyıkılmışyınım)

LITTERA AMOR, III

Ama beni daha da çılgına döndüren, beni elden ayaktan eden, dünyaları başıma yıkan, o korkunç kar beyazlığınızın da ötesinde, amansız bir baskı, bir barbar yasası ağırlığına dönen, o umarsız teninizin koyduğu dokunulmazlıktır asıl! Belki de benim büyük karabasanım, kıyımım odur. Ölümlere en çok orda gidip geliyorumdur.

Ben, en çok bunu ne zaman düşünsem, o korkunç çıplaklığınız, ölümcül dokunulmazlığınızla bir an kendimi bir han odasında (han odalarını bilir misiniz? Sevdanın biraz yanığı, kimselerin aşktan, aşkın onmazlığından sağ çıkmadığı han odalarını?) sizinle birbaşıma bulurum. İşte o zaman birden bana dünyaları zindan edenin ne olduğunu anlarım. Ben ki hiçbir şeyi dokunmadan, duyamam anlayamam. Sözcüklere (sözcüklerin yarattığı kanser) bunun için (değil mi ki dokunamıyorumdur) güvenmem. Bunun için de ben, bu yeryüzünde yalnız senin vücudunun koyduğu dokunulmazlığı, bir onu, tek uzaklık diye bilirim. Ben ki bu dünyada herkesler gibi gittim geldim, yüzüm çok güneşler gördü; sesleri, kokuları, bunu, bunsuzluğu, yenilgiyi, utkuyu tanıdım. Elim yerküreye dokundu. Ama yalnız o sizin koyduğunuz korkunç dokunulmazlık sürdü durdu bende. Bir ona yenik düştü. Bir onda yıkıldı, parçalandı, unufak oldu.

Bu yüzden değil midir ki ben ne zaman sizinle olsam, her seferinde yanınızdan küllerle çıktım. Orda sayrılı, varla yok arası kaldım.

LITTERA AMOR, IV

Bazen, neden bilmem, seni durup dururken yıkıntılar, ölü denizler, ölü kentler arasında kurduğum olur.

(Hem değil mi ki ben bunları sana bir Ortaçağ kentinden yazıyorum; hem yine değil mi ki şimdi bu eski kentin, güzelim, küçük, dar sokaklarını, avuç içi kadar alanlarını, dolambaçlı taşlık yollarını, sarnıçları, çıkmaz sokaklarını [ne çok çıkmaz sokak var], eski mendireği, gizli limanı, sonra da Saint-Petrum kalesini, surları, böyle nice nice yıkıntıyı dolaşırken seni düşünüyorum. Öyleyse buna niçin şaşmalıyım?)

Ama ben yine de sizin bana böyle yıkıntılar, ölü kentler, ölü tarih içinden çıkıp gelmenizi anlamıyorum. Ben ki bu dünyaya yeni kuruluyormuş, yeni görüyormuşum gibi bakmışımdır hep. Böylece de, bu dünyada olmak (ki ben orda bir İlkçağlı gibi bulsam da kendimi) bana yetmiştir. Neyse

işte. Seni ne zaman usumun yangınlarından kurtarıp kursam, sen bana hep böyle insanlığın haline benzeyen (hem iyi ki öyle, bir insan başka türlü nasıl güzel olabilir?) yıkıntılar içinden gelip vuruyorsun. Belki de bu benim sana hüzünler yaratmak istememdendir. Böylece de insana en yakışan şeyi bulduğumu sanmam, onunla gönenmemdir. Ya da (bu belki çok şaşırtıcıdır ama) birden çok eski çağlara uzanıp, Nefertiti'yi (bilmem niçin Nefertiti?) düşünüp, sana tarihte bir yer aramak istememden geliyordur bu. Kim bilir? Yoksa başka niçin seni böyle yıkıntılar, ölü kentler, ölü tarih içinde kurayım?

LITTERA AMOR, V

Sunu

Böyle sizi resimlerden, ölü kentlerden bu 1980 kışının akşamüstlerine indirdiğim zaman, neden bilmem, sizi, sizin o buğdaylar, uzun güzel otlar, ırmaklar tadındaki durgun, gizil beyazlığınızı anlatamayacağımı anlarım. Çocukluğumun karne notları gibi o hüzünlü güzelliğinizi siz sanki bu dünya yüzüne hiç çıkarmamışsınız gibi gelir bana. Bunun için de sizi hiçbir şeyle karşılaştıramam. Yine sizin korkunç beyazlığınıza olan o onmaz tutkumun nerden geldiğini bilemem. Belki bu benim yalnız, fukara büyümemdendir. Belki de benim gibi kara kuru bir çocuğun, umarsız Ilhan Berk'in, kafasında beyazı (o dokunulmaz olan beyazı) olağanüstü büyütmesindendir. Ama ben onu nasıl büyütmezdim? Benim gençliğimi de (yatağını, kapalı, dökülen bir kadınla paylaştığım gençliğim!) zincirlere vuran hep o değil miydi? Yine belki de bu öylesine karanlık olan kimliğimi, 1918 yılının bir sabahı, hiçbir anlamı da olmasa, herkes gibi bir yerlere yazıp altını çizmememden, onu hiç anımsamamamdan, sonra da bu karanlık, acımasız, anlamsız dünyayı yok saymamdandır. Kim bilir? Bugün Ortaçağ yapıları gibi dökülen beni, sizin yırmi üç yaşınız böyle buldu işte!

Şimdi ne zamandır kapandığım koca bir dağın eteğinde, küçük, karanlık bir odadan bunları size yazarken benim yıllarca büyüttüğüm hep sizin o onmaz beyazlığınız olduğunu anlıyorum. Bunu bilemeyeceğiniz kadar da böyle bilmenizi isterdim.

II
arşipel

KAYIP OĞLUNU ARAYAN BİR BABA İÇİN ŞİİR

"Bu oğlan, dedi, daha ne kadar kaçacak?
On ikisinde kaçtı, on altısında kaçıyor."
Böyle deyip sustu. Ağzının sol yakasında
Toplayıp uzun mu uzun bıyıklarını.
Erzurum'dan mı Tunceli'nden mi geliyordu?
Ve dünya şimdi ne kadar büyüktü,
ilk anlıyordu
Havada dönüp duran bir kuşa çevirdi,
sonra gözlerini
Çekilip içine.

Sustuk biz de,
kapanıp her birimiz içine.

BİR KADININ HER AKŞAM BİR KIYIDAN GÖRDÜĞÜ

Her akşam tek başına gelip oturuyor kıyıya.
Her akşam çığlık çığlığa çalışıyor bir hızar.

Bir buldozer yolu indiriyor.

Çocuklar kamyonlar atlar arabalar
Her akşam bu işte bütün gördüğü.

Fazladan, yıkık bir ayazma, bir kırlangıç
Bir ağaç, düşen bir yaprak kimi zaman da.

Ve elbet gök diye bir şey
Ağzının kıyısına takılıp duran.

BİR DENİZ KURDU

"Hava döndü, lodos bunun arkası," diyorlar.
Hep birlikte denizdeki teknelerine dikip gözlerini
Okur gibi rüzgârları bir kitaptan,
bin sayfalık.

"Lodos kancıktır, kaypaktır, derdi babam,
Ve yan yana koymazdı onunla hiçbirini rüzgârların,"
Diyor, deniz kurdu biri,
duvar gibi yüzü.

Hiç duymamış gibi bakıyorlar. Sanki kurnaz
Odysseus'la denizlerde geçmiş gibi bütün günleri.
Sonra da bir işaret almışlar gibi,
gökün kılık değiştirmesinden
Çekip gidiyorlar.
Duruyor o. Denizde çakılı gözleri.

KUŞLAR

Öğle düşmüştü, yaralı bir kuş gibi ovaya
Ölü günün esri ipiyle vardığımızda.

Bir asker, iki adam, sonra yine iki adam
Denizi önlerine çekmiş konuşuyorlardı.

Tam işte orda birden bizi bırakıverdiler: Bizim
Baştan beri konuşmalarımıza katılıp gelen kuşlar.

Selamlayıp yerlerimizi daha yeni almıştık ki
"Kuşları neden bıraktınız?" dedi, uzun biri.

"Yerimiz vardı," diye ekledi ocaktaki adam
Daha çok deniz kıyılarına çalan sesi.

Sonra herkes kendi dünyasına daldı
Geçti geçmez dediğimiz zaman. Kuşları unuttuk.

Akşamla rüzgâr çıktı: Adamı alır atından.
İlk biz, sonra denizi önlerine alanlar kalktı.

Atları tam yola çekiyorduk ki baktık
Çığlık çığlığa bizi bekler bulduk kuşları.

KAYIK

— Deniz karıştı, dedi, sağlama almalı seni.
Deryaya güven olmaz.
Sanki,
yanıbaşında biriyle dertleşiyormuş gibi
konuşuyor kayığıyla. Palamarlarda, ıskarmozlarda
gidip geliyor elleri. Çıpaya uzanıyor. Uzanır
gibi bir buluta. Neden sonra, "Şimdi korkma!"
diyor, eğilip kayığın kulağına. İtip bulutu,
inip kalkan dalgaları. Göğü, kuşları.
Böyle karantinaya alıp denizin üstünü
Sonra bizim yanımıza gelip duruyor.
— Artık hiçbir şey olmaz bizim ihtiyara, diyor.
Eline yüzüne karışmış akşamı silkiniyor.

GÖRÜNÜM

Kımıltısız deniz. Gök boş. Zakkumların orda
Kıyıya çekmiş kayığını onarıyor yaşlı gemici.
Arılar, iskete kuşları dönüyor başının üstünde.
Tıs yok. Testeresi, çivileri, kuşlarıyla
Böyle her sabah görünümün bir ucundan tutuyor.
Neden sonra denizin bildiğimiz derisi kımıldıyor
Neden sonra kahvelerde dama taşları sürülüyor.
Ellerinde testileri, çıkınlarıyla neden sonra
Geçmeye başlıyor adamlar kadınlar çocuklar.
İşte o zaman durup elleriyle selamlıyorlar onu
Değil mi ki bir parçası onlar da görünümün.

GÜNEŞLİ BİR KIYI BOYUNCA YÜRÜYEN ADAM

Biri yürüyor güneşli kıyı boyunca
Gölgesi tutmuş elinden, birlikteler. Gök
kof.
Ellerinde domatesler biberler salatalıklar
Fileleriyle geçiyor kadınlar. Arılar, yosunlar
Bir deniz tabak gibi peşleri sıra geliyor.

— Kışın eli kulağında, diyorlar. Hem ayvalar da
Erken çıktı bu yıl. Ayvalar erken çıktı mı
Kış uzun olurmuş, diyorlar.
Duymuyor o.
Sımsıkı tutmuş gölgesinin elinden
Yürüyor kıyı boyunca,
dışında konuşulanların.

ÖLÜ BİR OZANIN SEVGİLİ KARISINI GÖRMEYE GİTMEK

"Kâğıtlar, kitaplar, dedi, nereye elimi atsam.
Kiminde yarım kalmış, nasılsa bitmiş bir şiir
Kiminde. Hem her şey şiirlerde değil miydi?
Bir gök şiirde ağar, bir sokak şiirlerde
Gider gelirdi.
Böyle yaşayıp gidiyorduk."

Sesi,
sanki çok ötelerden gelirmiş gibi
Ezik, suskun odaları dolaştı durdu.
Masada açık duran bir kitabı gösterdi sonra
Ölünün, son kez elini sürdüğü ve kaldığı.
"Burada işte oturmuş şu kitabı okuyordu,
Elinden kitabın düştüğünü gördük sonra.
Hepsi bu."
Böyle dedi, yüzüne kapayıp ellerini
Alınmış gibi bir bulutun yer değiştirmesinden.

YAŞLI GEMİCİLER

Sabahla
her günkü yerlerine gelip oturuyorlar.
Bakarlar suya. Sesleri
öbür dünyadan sesler sanki.

— Hani,
su alıyordu tekne. Dümenin
başında gittik geldikti ölüme.

— Bir karabatak,
başaltına vurup kalmıştı
O karabatak hiç çıkmaz aklımdan.

— Cenazem geldi o gün gözümün önüne
çarşıdan geçiyorum
omuzlarında arkadaşların.

— Hâlâ kulaklarımda
Batıyoruz! dediği Ateşoğlu'nun.

Bütün gün böyle konuşuyorlar.
Sönmüş bir cıgara parmaklarının arasında
Bakarlar suya. Ölü suya.
Kahvenin
aynasında gider gelir gök
Bir zamanlar bir yerlerden tanıdıkları.

AKŞAMLA BİR SAP FESLEĞEN

"Biri aramış beni, dedi, kim olabilir ki?"
Bir sap fesleğeni görünce, kapıda sokulu.
İple tutturduğu kapıyı itip açtı. Bakındı.
Üç yaprak daha düşmüştü asmadan. Üç kuru yaprak.
Çatlamış narları gördü, yeni görüyormuş gibi.
Mutfağa bıraktı elindeki soğanları, tuzu.
"Akşam olmuş," dedi sonra, odaya girince.
Gitti üstünü değişti, lambaya gaz koydu.
Odun attı ocağa, tutuşturdu. Komşudan
sesler geliyordu. Balık mı kızartıyorlardı?
Oturdu sonra elinde akşamla o bir dal fesleğen.

ADAMLAR

Sandalyeleri düzeltiyor ihtiyar kahveci. Gök
kocamış. Kahve boş. Zeytinler, tavuklar, incirler.
(Yerde bir kireç kovası, mısırlar, bir testi.)
Bir parçası bunlar görünümün.

Sonra adamlar geldiler.
Bıyıklı, saçlı sakallı. Çıkınlarını açtılar.
Çay söylediler.
"Iskeleye dikkat et, dedim, o kadar!"
Diyordu biri. Biraz kızgın, öfkeli biraz da.
"Ben de çok söyledim," dedi, en uzun boylusu.
Suskun, başı önünde dinliyordu üçüncüsü.
Karanlık kapı önleri gibi yüzü.

Konuşurlarken baktık
Önlerindeki çaya giriyordu üçünün de bıyıkları.
Birden sustular sonra
Biraz önce ölmüş birinden konuşuyorlarmış gibi.
Ve güneş batmadan kalktılar.

GÜNLÜK İŞLERDENMİŞ GİBİ ÖLÜM

Dönüp duruyor yol. Sonunda orda durduk.
Açık kapıdan gördük,
oturmuş yün eğiriyordu
Elinde kirmeni.
Kocaman bir yumak kapının orda yuvarlanıp kalmıştı.
Eşikten başımızı uzatıp:
"Nasılsın?" dedik. Sanki
bir sandalyenin yerini değiştiriyormuş gibi
"Ölüp gidiyoruz işte!" dedi,
kaldırmadan başını.
Günlük işlerdenmiş gibi ölüm.

Bir rüzgâr dövüp duruyordu önündeki denizi
Arada bir başını kaldırıp baktığı.

BİR YERYÜZÜ TANIĞI

Aşağılara uzayıp giden aşağılara bakıyor
Bir adam eşeğine odun yüklüyor,
yüzünün
sol yakasına kuşlar üşüşüyor.
Köpeği, torbası ve toprak bir testi
Ovada bir resimde durur gibi duruyorlar.
(Önünde çekilmiş, iki güvercin işlemeli
bir perdenin.)

Bir kadın, bir gök parçası, üç beş ağaç
Uzakta dışında onların.
Deniz?
Deniz oralı değil: Yineleyip duruyor kendini.
Bakıyor o:
Yakasını bırakmayan tanıklığına dünyanın.

BİR ÖLÜYÜ ALMAYA GİTMEK

Ölüyü almaya gittik Akasya Sokağa
Beş kişi. Aklımızdan çıkmaz hâlâ

Sokağın hali. Gri bir çocuk, gri, gri
İyi huylu bir yaprak, gözsüz bir kedi, elma kokusu.

Daha anımsamak istersin ama sözcükler
Tutmaz elinden.

Ölüm çünkü el koymuştur.
Yalnız duran, yürüyen, kokuşan dünyanın atlası.

Unutmam kâğıt gibiydi gök
Sahi unutmam kâğıt gibiydi gök.

Bir hüma kuşu geldi durdu bizimle
Bir su yatağından doğruldu, baktı uzun uzun.

Aktı sonra bize değmeden.

Kapıdan aldık ölüyü sonra. Patlayan
Bir deniz gibi. Yerinden oynatılan

Bir sessizlik gibi. Bir zıpkın kuşu gibi.
Gibi. Gibi. Gibi.

Yol belleğini kullandı uzattı elini sonra
Yürüdü bizimle. Omuzladı bizimle ölüyü.

Denizi, ağaçları, kına çiçeklerini aldı
Dükkânları kapadı, katıldı bize

Çocuklar, kuşlar, eski pullar düşürdü
Ölüme katkı gibi.

Böyle (hep birlikte) ölüme bulaşmış yürüdük.

Gördük yalnız ölüm yinelenmiyordu
Yalnız ölümün geleceği yoktu.

(Bir kez geçmiştik de oradan)

Baktık kaya biliyordu kaya olduğunu
Ağaç ağaç olduğunu.

Dünyadaydık, duyduk işte o zaman.

Sessizliği öğrenmek için dolaştık sonra bir zaman
Hanidir unuttuğumuz sessizliği.

(Tuzu, çiçekleri, tuzu, çiçekleri andık)

Bir ses kara yaşlanır, deniz de eskir diyordu
Hayatın renginde

(Sözcüğün nüfus kâğıdıyla)

Neden sonra kadınların seslerini duyduk
Çekilen bir deniz gibi.

Sonra akşam oldu, sonra gece.
Üstü karalanmış bir gün gibiydik.

BİR KIYI KAHVESİNDE

Gün ağmıştı. Adaçaylarımızı söylemiş miydik?
Üç kişi bir köşede oturmuş ağ yamıyordu
Kimimiz aznif oynuyor, cıgara üstüne cıgara
yakıyordu kimimiz. Sanki dünya durmuştu
öyle dalmış gıtmiştik. Kendi kendimizdik.
Bir sürü kırlangıç dışarda camlara vuruyordu.
Birden bir ses, yüzüne karışmış bıyıkları
— Deniz çekildi, dedi. Hepimize tutup
denizde gezdirdiği gözlerini. Büyük
bir boşluk bırakıp sonra da arkasında
Kalktı.
Biz işte o zaman gördük onu
ve çekilen denizi.
O zaman çıktık *kendimizden*

Dışarda bir dilim ekmek gibiydi gök.

III
ölüler kitabı

BİR BULMANIN ACI ÖLÜMÜ ÜSTÜNE

1

Günlerinin başında
Bütün gün deniz kuşlarını seyretti.

2

Bir yıl aznif oynadı.
Arkadaşlarının yanlışlarını buldu.

Akşamla resim çektirdi.

3

Yüzü çok güneş gördü.
(Sade öğleden sonra hafif dalardı.)

4

Anadolu'nun en eski tarihinde
Beş yıl ringa balığı, tuz ve süt sattı.
Rakı çekti, dükkân süpürdü.

Sonra Troya'yı buldu.

5

Bir parsla dolaşırken öldü.
(Sakalını kırmızıya boyamıştır! diyorlar.)

İBN-İ HACER HEYTEMİ'YE GÖRE BİR ULUNUN HAYATI ÜSTÜNE KONUŞMALAR

1

— Babam düzgün kıyafetliydi.
Çok koku sürünürdü.
IV. Henri gibi görünmeden önce kokusundan bilinirdi.

2

— "Adı yırtıcı bir kuşun adıyla birlikte anılırdı."
Unutkanlığına karşı günnük sakızı çiğnerdi.

3

— Onunla bir yıl birlikte kaldık
Yatağa yaslandığını görmedim.

4

— Borçlusunun ağacının gölgesinde oturmazdı.
Sözleri ağzında akide şekeri gibi dağılırdı.

5

— Yazları ipek ticareti yapardı.
Kârının hepsini dağıtırdı.

Yemin ederim ki soyunda köle yoktur.

6

Hiç cariye kullanmamıştır.
Namaza başlamadan önce ağlardı.

7

— O günlerin birinde bir askerin et yediğini gördü
Ve balığın kaç yıl yaşadığını sordu.

Bir Bulmanın Acı Ölümü Üstüne ile *İbn-i Hacer Heytemi'ye Göre Bir Ulunun Hayatı Üstüne Konuşmalar* için notlar.

Bu iki şiiri üç kitaba borçluyum:

1) *Tanrılar, Mezarlar, Bilginler*, C. W. Ceram, Remzi Kitabevi, 1969, İstanbul.

2) *İmam-ı Azam'ın Menkıbeleri*, İbn-i Hacer Heytemi, Kılıç Kitabevi, 1978, Ankara.

3) *Heinrich Schliemann'ın Hayatı*.

Bu iki şiirde nasıl esinlendiğimi anlamak için "Bir Şiirin Oluşumu" adlı yazıya bakınız: *Varlık, sayı 889, Ekim 1981*.

IV
gökkuşağı

ÜÇ KEZ SENİ SEVİYORUM DİYE UYANDIM

Üç kez seni seviyorum diye uyandım
Tuttum sonra çiçeklerin suyunu değiştirdim
Bir bulut başını almış gidiyordu görüyordum.

Sabahın bir yerinden düşmüş gibiydi yüzün.

Sokağı balkonları yarım kalmış bir şiiri teptim
Sıkıldım yemekler yaptım kendime otlar kuruttum
— Taflanım! diyordu bir ses duyuyordum.

Cumhuriyetin ilk günleri gibiydi yüzün.

Kalktım sonra bir aşağı bir yukarı dolaştım
Şiirler okudum şiirlerdeki yaşa geldim
Karanfil sakız kokan soluğunu üstümde duydum.

Eskiti yorum eskiti yorum kalıyor ne kadar güzel olduğun.

AŞKLAR İÇİNDE BİR KENTİN HERHANGİ BİR KENTİN

I

Benim yüzüm bir bayram telaşıdır
Küller ve biraz da deniz artıklarıyla

Ben ki çocuklarla büyüdüm çocuklar ve
(Bu yüzden uzundur ya biraz kollarım)

Bir denizde bir akşam gittim ölümü
Yosunlar rüzgârlar gözleriyle balıkların

Hâlâ saçlarıma takılmış bulurum
Bir balığın pullarını ve tuzu

Şimdi bir yolu yürüyoruz ya seninle
Birden üçüncü sınıf bir lokantadayız işte

Bir kadın senin ağzınla gülüyor ve
Ne mutlu ne mutsuz.

Nedir mi mutluluk diyorsun
Bir eylülü gitmek belki de böyle
(Eylül ki en kanayan aydır tarihte)

Ve birden o adam gösterisine başlıyor
Yırtılan sesiyle.

Sanki sarı beyaz kara
Sanki bütün ırklar ile birlikte bağırıyorlar
Ve sanki insanlığın hali.

Ve soruyorum kendi kendime
Lokantalar neden insanlığın haline benzer

Böyle bir dünyadayız işte yürüyoruz yürüyoruz

Ağzımdan diyordum daha çok ağzımdan öp beni
Insan yaşarken bilmez yaşadığını.

II

Böyle çıktık sonra akşama akşam dediğimize
Bir denize bir denizin birdenbireliğine

Ben aklımdan ağaçlıklı ağaçlıksız yolları geçiyorum
Bir çocuğun yüzünde sanki bir öğle sonuyum

Tam neredeydi şimdi bir türlü çıkaramıyorum
Bir sokak unutmuş sokaklığını gidiyordu

Belki bir resimde yaşamaktan sıkılıp çıkmış geliyordu
Belki de Dul Bayan Suzan Adoni'nin ayininden dönüyordu

Diyordum herhalde bu ikisinden biri olmalı
Bir sokak da çünkü her zaman kendinde değildir

Susuyoruz ve
Sanki dergilerde kalmayı seçmiş şiirler gibiyiz

Hem gün gelir şiirler de eskir biliyorsun
Kalır ama bir yerlerde bir eylülün eylül olduğu

Ben ki dikkatli bir su gibi yaşadım
Seninle ve küllerle.

III

İlk kar Toroslar'a yağdı diyor bir ses
Yağmış gibi anafor gözlerine

Oturdum sonra gözlerini düşündüm gözlerini buldum orda
Bir deniz gibi uzandım içlerine

Çakıllardan en harlı ateşler yaktım bıraktım
Kaldım öylece uzun çayırında saçlarının

Dedim ki hatırla hatırlamaktır zaman
Bütün dillerde.

Yüzün de odur
Yüzün ki bir ormanın sayısız en sık yerinde
Bir akşamın akşam olduğudur bende

Hem bak tarih de kabarmış bir anıdır
Zaman da. Çarşı gülü ağzında

Geçtik denizi öylece indik sonra geceye
Geçmiş gibi bir göğü bir baştan bir başa.

IV

Senin bütün bir gün bir sokağı seyrettiğin olmuş mudur
Bir kentin herhangi bir kentin

Şimdi bu kenti tepiyoruz ya
Her kent bir yaradır bende

Bir elmayı ısırıp bırakmak gibi çürümeye
(Belki de sadece bende benim uzun yüzümde)

Bak işte bu sokaktır senin ruhun diyorum
Sokakların da ruhu vardır çünkü (varsa ruh)

Bir kez göçüp gitmiştim de o zaman anladım
Ben bunu. O zaman buldum kendimi

O zamandan beridir her yerdeyim
Bir denizkabuğunda örneğin parçalanışında bir taşın

Böyle oldu işte su yüzüne vurması gibi bir batığın
Benim aşkta aldığım bu upuzun yol

Ağzımdan diyordum daha çok ağzımdan öp beni
İnsan yaşarken bilmez yaşadığını.

YIKILIVERİYORDU GECEME DÜŞÜVEREN AĞZIN

I

Kuşların sessizce geçtiği o öğle sonunda, yol üstlerinin yağmur sonrası böğürtlenleri gibi göründünüz bana.

Ben ki senin çocukluğunun su yollarıydım. Haytan, sıradan otlarındım.

Deltalarda büyüdüm ben. Karanlık, kapalı ırmaklarda.

Küçük solgun kentlerin çarşılarında gittim geldim. Yüzüm bunun için düşer.

Sana çarpmam, senin varoşlarında dolaşmam, mazgallar, kanallar açmam bundan.

Senin ağzının kıyılarında yaktığım ateşlerden, küllerden doğdum ben.

Yininin sokaklarında eskidi yüzüm.

Günbatımınım ben senin. Sönmüş yanardağın.

Sen ey lotusum, gökkuşağım!

II

Güzüm ben.

Gergefinde kuşlar, güneşler, hüzünler dokuyan!

Onmazlığın kıyılarında sende binlerce yaşı yaşayan.

Ben ki senin gençliğin, okula gittiğin yollar, rüzgârlar, uyandığın sabahlar, kesilen uykularınım.

Ağırlayanım gündüzünü.

Beni karanlık deniz diplerinde, çürük, ağır sularda ara.

Yüzlerinde çocukların.

Kayalarda.

Kayalar ki bilmez kaya olduğunu, oralarda ara beni.

Erozyonunda kentlerin.

Yıkıntısında dünyanın.

V
herakleitos suları

HERAKLEİTOS İLE KALABALIKLAR

"Dama taşları süren bir çocuktur zaman"
Mı diyordu Herakleitos?
Ephesos'un uzun
taşlı yolunda (kolunda sepeti) dönerken
çarşıdan?
(Nikolaus'a kalırsa döşeğinde
canı yaş üzüm istediği bir gün

Ve kıl kalalarda sabaha.)

Ne uzun ne kısa yaşadı soylu Herakleitos
Ve aracısız, olduğu gibi baktı dünyaya.
Elini kolunu sallaya sallaya da sonra
Rahat dolaştı özdeğin tarihinde.

Eski Ege'de kulak vermediler diye sözlerine
Küs öldü, derler, Herakleitos kalabalıklara.

Sunu

Sert huyluydu Herakleitos,
yazıyla anlatılmaz
(Her ne kadar değilim dese de kendisi).

KUYUDAN SU ALAN ADAMLAR

Denize otlara gelip geçenlere bakıyor.
Bir yaprak sıyrılıp düşüyor ağaçların arasından
Düşen sesi yazmak ister gibi: "Her şey, her şey
Akıp gidiyor," diyor. Der ya Ephesos'lu Herakleitos
İlk kez karşılaşıyormuş gibi sanki bir ırmakla.
O da öyle bakıyor düşen yaprağa ve sese.

Avuç içi kadar bir göğü önüne alıp dönüyor
Sonra yerine. Boş, beyaz sayfaların saçtığı acı
Nedir bilirsiniz. Bağlıysa düşen bir yaprağın sesine
Bu dünyadaki yeriniz. Böyle der gibi kendi kendine
Sonra yeniden denize otlara gelip geçenlere bakıyor
Kavakların orda kuyudan su alıyor adamlar.

OZAN VE SESLER

Her gün böyle gelip dünyadaki yerini alıyor.
"Zor olan, diyor, şiirin hayatını yaşamaktır.
Yazmak sonra gelir hep." Bir bardak su ister
Gibi kolay çıkıyor bu sözler ağzından.
Kendiyle daha bir içli dışlı olmak için sonra
Her zamanki eski koltuğuna gidip oturuyor.
Göz göze geliyor ağaçlarla denizle gökle. Bir top
Karanfilde gezdiriyor ellerini. Burnuna götürüyor.
Sesleri dinliyor sonra. İyi akşamlar diyen
Yoldan geçen bir sesi. Gürültülerle inen sabahı.
Sessiz otları. Düşen günü.
Sesleri. Sesleri. Sesleri.
Böyle bütün gün sesleri dinleyip
Çekiliyor sonra,
dünyadaki yerine.

VI
gül tansığı

TAŞLIK HAMAM SOKAĞI

Dönüşte güneşler içindeydi sokak
Yüzün güneşler içinde.
Yol,
Kıvrılıyor muydu? Kadınları gördük.
Gökyüzü sanki gergefleri, sürüyle
Kuşlar düşürüyorlar,
külrengi.

Kandillerine yağ koymaya gittiler sonra
Yüklenip dokudukları kuşları,
sokağın yaşamından.

Biz ki iki karasevdalıydık
Anımsar mısın?
Bir sürü kırlangıç havalandı arkamızdan.

KADINLAR

Mendireğin orda durmuşlar konuşuyorlar,
Sesleri kuşlar kaldırıyor, yapraklar dökülüyor.
Kadınları kim bilir hangi zamanların.

Hani bazen durur gibi olur ya dünya
Çiçekler kurutmuşuzdur bir gün birlikte
Bir defterde:
Öyle bir şeydir işte kadınlar
Kim bilir ne zaman, nerde, birden,
Yaşamışızdır bir sesi,
yanımıza bıraktıkları.

BURUN/DAĞ

Burun/dağ'da gök düşüyor mu ne?
Gölgesi vuruyor yaban kuşlarının.

Ben ki yaralıyım, ben ki haytayım
Bakkallara düşmüş okul defterleri gibiyim.

Senin su duruluğunda yüzün.
Sevdiğim kâğıtlar inceliğinde.

Ve düşüyor durmadan Burun/dağ'la benim arama.

O zaman işte taze bir ot kokusu yayılıyor
Bizden,
dünyaya.

PARILTI

Düz bir göğe dikmiş gözlerini bakıyordu.
Sanki,
umarsız Penelope'ydi. Bir an gergefinden
Başını kaldırmış da göz göze geliyorduk.
(Iki yüzüydük sanki bir yaprağın.)

Gitti sonra saçında beyaz bir gülle döndü.
Duymuş gibi sesini (birdenbire) bir akarsuyun
Ya da bir kırlangıcın düşürdüğü
Gölgesini yüzüne.
O zamandı gördüm
Neden bir kadın çoğalıverir!
Anladık mı?

DENİZ ESKİSİ

Yürüyorduk. Yürüyor muyduk? Gün düşmüştü.
Deniz kıyıları gibi vuruyordun.

Bir oğlan,
Ağzının kıyısında bir sap ot
Sürtünüp geçmişti.

1979'un o solgun gününde
İki yeşil yapraktı ağzın.
Öylece vardım ağzının gülüne.

(Belediye Alanı'nda bir kadın
pencereleri açtı kapadı
hazırlandı vakit buldu öylece akşama.)

VII
kıyı

BEDRİ RAHMİ EYUBOĞLU

Talaslı'yı bir yüzü çiziyor Bedri Rahmi. Bir yüzü yazmak için yeryüzüne.

(Bir yüz "keklik simalı", uzun kara gözleri hep önüne düşen. Bir karasevdalı.)

Önünde karılı duruyor beyazlar maviler pembeler sarılar.
Sanki bir yontuya çalışıyordur soyar gibi elmayı (büyük oylumlarla güreşip).

Ve ikide birde bozarak ikide birde kalkıp oturarak sinirli hırçın öfkeli.

Vursun diye elbet o yüz sulara taşa kâğıtlara rüzgârlara.

1942'lerde mi? Evet biliyoruz o zaman Afşar kilimlerinden, portakal kabuklarından, kavun dilimlerinden havalanacaktır nakışlar.

Bir kumaş gibi açıp yerküreyi aylar güneşler geceler düşürecektir.

Hem ev içleri odalar avlular sıkmıştır artık.

Şehirlere gazel de çok gerilerde kalmıştır.

Bir orman gibi soluk soluğa bulmuştur şimdi kendini.

Durmadan karalara (değil mi ki Talaslı'sı da karadır kendi gibi) beyazlara gidip geliyor eli.

Biliyor ki korkulu acılı bir yüze çalışmaktadır.

Karalar beyazlar onun için elinin altındadır.

Onun için yıkar kurar boyuna yıkar kurmaz mı Çatalkara'sını?

Acı yazılacaktır bir nakkaş titizliğiyle (madem yüreğinin ortasına gelip oturmuştur karasevda).

Ve sanki dünyayı yeni görüyordur bu gezgin bir derviş ruhuyla.

Onun için ardına düşecektir yeşilin sarının mavinin bir simyacı gibi

Yeni alaşımlar için.

Dağlar sular ovalar evler insanlar kuşlar çocuklar onu bekliyordur:

Girmek için yeni bir yeryüzü sözlüğüne.

Hem ne zamandır ucundan ucundan tuttuğu ve cebine doldurduğu evler sokaklar çarşılar

Üstüne üstüne yürümüyor mudur?

Düşecektir öyleyse yollara elinde asası ve çıkını.

Sunu

Uzun saçlar bırakmış uzun ceketler giymiş 1948'lerde çekilmiş bendeki bir surette.

Kara gözleri gülüyor ve şaşkın –hep öyle değil midir zaten–

Yandan ayırmış saçlarını güzel yüzü duru aydınlık.

Ve yere uzanmış (kapaktan belli) *Karadut*'u okuyor (kendi kitabını: Şiirler, İnkılap Kitabevi, 1948, Istanbul).

Resimler Talaslı'sını anlatmaya yetmemiştir ki, onun için sıraya girmiştir şiir.

Ama bu da yetmeyecektir şiirlerin altına üstüne oturtacaktır yine Çatalkara'sını (ikonlara döndürüp).

Biraz tutkulu, çılgın. Tutkulu çünkü renkler buyruğuna girmiştir artık.

Çılgın çünkü çıplak atlara bindirecektir soyup o çok güzeli ve kendini.

Kuşlar narlar ayvalar laleler düşürüp vursun diye o güvercin topuklu bütün kara parçalarına.

Daha bir korkusuz vurarak fırçasını yalın aydınlık duru.

Elbet yine boza boza yapacaktır.

(Uzun boyunlar uzun kollar topuzlar uzun saçlar)

Hem hangı şey elinden bozulmadan kurtulmuştur?

İlk kez durgun dingin bakıyor elindeki kitaba.

Sanki yenı acılara hazırlanıyordur (değil mi ki kurumayacaktır fırçaları).

BEHÇET NECATİGİL
(1916-1979)

1916'da İstanbul'da doğduğunda (o gün onunla dünyaya gelen çocuklar arasında) "Yüzü yüzüne en çok benzeyen çocuk!" diye bir kayıt düştüğü söylenir babasının, Takvim-i Ragıp'ın bir kıyısına.

Gözleri (o pek azınızın usunda olan gözleri) biraz odanın, biraz da dışarısının karanlığını kuşanır.

Vücudu İstanbul'un o eski sokaklarının, evlerinin esmerliğini alınca bildiğimiz o sureti çıkar.

Evlerin dip odalarında gider gelir.

1930'larda bu durgun çocuk, hem okula gidiyor, hem annesiyle sokakta top oynayan çocuklara bakıyordur (Kabataşlı anneler o zamanlar çocuklarıyla pencerelerden ayrılmazlardı).

Gider üstünü değişir: İlk basılı şiirini okuyordur çünkü (Varlık, Ekim 1935).

1940-1943. Kars'ı Zonguldak'ı görür. — Öğretmenim! diyorlardır çocuklar.

Askerken ilk ata bindiği söylenir (görenler beyaz bir at diyorlar).

Artık otlar, karıncalar, devedikenleri, hanımböcekleri, *Pan'ın teneffüsü*, çalılar, kuşlar, ikindi vakitleri okşamaktadır yüzünü.

Kapalı Çarşı diye on bir heceli bir sözcüğü hecelediğinden mi? Öyle olmalı: İlk gözağrısı (1945).

Biliyoruz kırları severdi en çok. Ve sıradan böcekleri.

Ama birden yere yüzükoyun uzanıp "tabiatla haşir neşir" olmak yetmiştir.

Gökleri, yıldızları geç bir kalem, der, Beşiktaş'ta, Barbaros meydanında dolaşırken (*Çevre*, 1951).

Ve yavaş yavaş evlerle savaşa başlamıştır artık, düştüğünden yüzü. "Şayet aşk" dese de...

İlk arkadaşlıklar (o zaman Abasıyanık 1906, Külebi 1917, Akbal 1923, Birsel 1919, Dağlarca 1914, Aksal 1920, Tirali 1925 midir?).

Daha çocukken, "Savrulan karlara bakacağım," diye tuttumuştur.

Ama Fikret gibi evlere kapanmaktır en iyisi (her gün üç paket cıgara ve çocukluğu).

İnerse Beşiktaş'a iner artık. Elinde filesi.

Yaşlılığında birçoğumuz gibi gözlüğü hep yanında dururdu. Şiiri mi? Şiiri yükseklik korkusunun şiiridir.

1955'lerde duvarlarda gergef işi bir levhanın önünde yazacaktır (annesinin elinden çıkmış). *Arada*'lar açıklanmalıdır çünkü (1958).

Dar Çağ'la hesaplaşmış bir dergâha (sevgili içine) yazılacaktır. Kitaplarda mı ölmek istiyordur?

Yeryüzü –neden söylememeli– birden yeryüzü olmaktan çıkmıştır.

Hem ne zamandır ellerini cebine soksa cıgaralar, akşamüstleri, kâğıtlar, ıssız kırlara bakan Pan, aşkın hiçlikleri, *Panik* (ki *Divançe* diye bir kitaba girecektir) sağır duvarlar, şiirlere üşenmelerimiz, kurşunkalemler, bir teyel.

Ve *Yaz Dönemi*.
Ve *En/Cam* ve *Zebra*.

En çok sevdiği çiçek mi? Gecesefaları elbet.

Okurken biraz önüne bakardı (ölümlerde, aşklarda).

Bir çilehane özlemi mi?

Bir *Eski Toprak*'lı. Uzatmalı bir nefer.

Çünkü nice yollar gidilmiştir (çokken bir şiirin tarihinde ve bankalar gibi bir bilanço yapılmalıdır

Aktif–pasif görünmelidir).

Bu hınçla sarılır *Beyler*'e (1978), çünkü ta gerilerden (bir geri hizmetten) Necatî

Fâriğiz edemeyiz kimseye tâpû beyler

diyordur.

Hiç bıyık bırakmış mıdır? Hayır. Ama sakalı hep uzamıştır.

Şiirleri (Ilhan Berk'e göre) en çok üstüne başına benzeyendi.

Çocukluğunun sağlık raporlarında hızlı atıyordu kalbi deniyor.

Biliyoruz hep bir ayraç bırakmıştır şiirlerde bir gün dolduralım diye biz.

Sunu

Bir gün öldü.

Gidip geldiği sokaklar, bir kırlangıç, bir kâğıt, bir ıstampa, bir kalem/alkol yanmasında/bir fotokopi, bir kumsaati, yarım kalmış bir şiir, bir patika, cenazesinde bulundu mu? bilmiyorum.

Bir bulut bir süre onu izlemiş.

Geçerken parmağını kaldırmış bir çocuk. Bir deniz parçası, bir ağaç büyümesini bir an bırakmıştır.

Masası uzun zaman kendine gelememiştir.

O gün gök açıkmış diyorlar.

ŞİİRİN GİZLİ TARİHİ

Deniz Eskisi içinde
1. Baskı: Adam Yayınları, 1982
2. Baskı: Adam Yayınları. 1993

"Tang çağında memurları şiir bilgilerine göre seçerlerdi."

Ada adamlarıdır ozanlar. Kendilerine ta baştan yaşayabilecekleri adalar kurarlar. Gününde kimilerine sık sık gemiler uğrar, kimilerine de arada bir. Ama çoğu kez arada bir uğranan yarın adalarındadır ozanların gözü.

Bu, bugünü önemsemediklerinden değildir, yarını, bugünden ayırmadıklarındandır.

*

Şiirin kendi doğal durumudur savaşkanlık. Buna varolmasının nedeni de diyebiliriz. Bu yüzden her şiir, adına ölüm-kalım savaşı diyebileceğimiz bir meydan savaşı vermek zorundadır.

*

Bütün ozanlar en büyükleri için çalışır. Bütün ayakkabıcıların en iyileri için çalıştıkları gibi...

*

Ara zamanları siler şiir.

*

Her iyi şiir hem bir yetkinlik, hem de bir acemiliktir. Bir daha yinelenmediği için...

*

Şiirde her sözcük sıradağlar gibi birçok anlamı birden yüklenir.

"Şiir sözcüklerle yazılır" demek budur.

*

Zor olan şiirin hayatını yaşamaktır, yazmak sonra gelir hep.

*

Cenindır şiir.

*

İmge yaratılan bir şeydir. Ozanla varolan. Bunun için her ozanın kendine özgü bir imge kullanışı, bir imge anahtarı vardır: Kilidini kendi yaptığı, kendi açıp kapadığı bir anahtar.

*

Bir şiir yazılıp yeryüzüne çıkmışsa, dünyada bir şeyler değişmiştir.

*

Bazı ozanlar ölüp gittikleri halde, ölüp ölüp dirilirler.

Yaşadıklarını, ya da öldüklerini böyle anlarız. Bazılarını da yaşarken saçtıkları o korkunç sessizlik (baskı) büyütür.

*

Kekemedir ozanın dili —
Yukarı şehirlere, Sart'a çekilen Krezüs'e, ipek ve haç yollarına, mezarlıktaki çitlembike, Avrupa'nın kuzeyindeki gökten sıkılanlara, Karadeniz üzerindeki çarşılara, sicim, halat dükkânlarına, aşkı yanıltmayan deniz kıyılarına, ovalara, dere boylarına uğramış;/

tevhid denizinin gemicileriyle kadını kendi vücudundan çıkaran Âdem'le, yani büyük kırmızı aşı boyalı evlerle, askerlerle, Hindistan'dan yürüyerek gelen gezginler ve de Mısır ölüleriyle konuşmuş;/

Hacca giderken Amasya'da Şehzade Sultan Bayezid'e, atına kendi binenlere, sokağa çıkışı parmakla gösterilenlere, dili pelteklere, eskicilere, Hacı Bayram Veli'nin burçak imecesine, körlere, sağırlara;/

KELT DİLİYLE YATAN SONSUZ CİNSİYETE
konuk olmuştur çünkü.

*

Ozan, dilin belini getirerek dünyayı döller.

*

Yeryüzünü, yeryüzündeki nice şeyi kocatmak, yaşlandırmak için yazmak; geride genç hiçbir şey bırakmamak...

Yazmak budur.

*

Sözcüklerin ilk anlamları, yani çocukluklarıyla yazar bütün ozanlar: Ele avuca sığmayan, hayta, hoyrat, kitap, okul kaçağı sözcüklerle.

Kocamış sözcüklerin de gençlikleriyle...

Şiirde bilgelik böyle bir şeydir.

*

Geldin, bir gece yi koydun, gittin!
(Bir şiire satırbaşı mı?)

Taşlı tarlalardır ozanların teptiği yerler. Umarsız topraklar. Gün oralarda doğar da ondan mı?

*

Şiirde ses dediğimiz, ilk dizede de bulduğumuz, yapıdır. Şiire baştan sona egemen olan odur. Hep odur.

Şiir:
Ferman-ı aşka cân iledir inkıyâdımız.
(Bâki)

*

Kurulu bütün düzenlere karşı çıkar şiir. Kendine bile. Bu yüzden tanıma gelmez.

*

Ağızlarında bir sap otla dönen tarlakuşlarına benzer ozanlar. Ama onların yuvaları yeryüzüdür. Orada konaklarlar. Gökyüzünün çılgın mavisinden geçerken, oralara yavaşça bırakıverirler ağızlarının yükünü.

Aşağılarda bir yerlerde, bazı bazı duyulan o seslerdir hep. Duyulup kalan.

*

Şiir kendi serüvenini kimseye bağlanmadan sürdürür. Yapısı gereği bağlanmaya (yaratıcısına bile) ters düşer.

*

Şiir artıkları:

1
Anımsadığım otlar ve sessiz sedasız çiçekler.
2
Ve süthaneler açık ve daha uyuyor Haçlılar.
3
Ve sonra karardı Galata.

*

Bir yeryüzü tanığıdır ozan. "Ben bu yerlerden geçtim!" diyordur.

*

Bir şiirin yeniliği, eskiliği, devrimciliği, çağdaşlığı anlatış biçiminde, yani yapısındadır. İçeriğin yeniliği onu kurtarmaz. İlle de içerikle biçimi ayırmak gerekiyorsa, yeni, devrimci dediğimiz içerik, şiirin yapısına vurmuyorsa, o şiirin yeni olduğu çok su götürür. Bunun için C. Lévi-Strauss: "İçerik gerçekliğini yapısından alır," diyecektir.

Bazı şeyler hâlâ adlandırılmadıysa, yoksa, şiirlere girmediğindendir.

*

Şiiri düzyazıdan ayıran anlamın kullanılış biçimidir.

*

İşte kesinkes şiire giden bir konu: *Kurşunkalemin tarihi.* Bir konudur bu, bir hiç. Şiire dönüşmesi, şiir olarak varolması, ozanın "olmak ya da olmamak" sorununa bağlıdır. Bunu şöyle de söyleyebiliriz: Bir kişiliği olup olmadığına. Kişiliği de ozanın dili kullanışında tanırız.

Öte yandan, ozanın bu yarattığı dil, en çok dışlaştırdığı, çoğullaştırdığı, herkesin yaptığı bir dildir de.

*

Suçsuzdur ozan. Bunun için, bunu kanıtlamak için yazar.

*

Yeh'in şiirlerine önsöz yazan Hsü Wei, onun şiirini anlatırken hep kötü şiir örneklerini sıralar; iyi şiirin örneğine gelince de: "Ama dostum Yeh'in şiirleri öyle değildir," der.

Gerçekten de iyi şiirin tanımı daha çok kötü şiirin ne olduğu göstererek yapılmalı.

*

Yeni bir şiir söz konusu olunca, çoğunluk şiirden anlamaz demek, çoğunluğu hor görmek değildir. Çoğunluğun alışkanlıklara bağlı olduğunu, bundan da kolay kolay kurtulamayacağını söylemektir. Bugün çoğunlukça da sevilen kimi ozanların, başlangıçta karşılaştıkları hep bu tepki olmamış mıdır?

*

İşte şiirin hemen elinden tutan bir sözcük: ORTAÇAĞ.
Yani puhular / yani ruh göçleri / Burgonya dukası / Giotto / papirüs / sevgili şövalyeler / Alpler'deki savaşçı köylüler /
yani Venedik / Urfa / vasıtalıvergiler / yani Avignon'da papalar. Yeniçeriler / Akarsu ve rakkaslı çarklı saat / savaştan sonra Sultan Mehmed'in başından geçenler / krallık tacirleri /
yani florin, poliçe, duka altını / sıfırın icadı / Floransalı kalfaların ayaklanması / defter tutmak / Padişahın Sasmanos diyarını ele geçirmek için yola çıkışı / yani İtalyan usulü ticaret / Boyarlar / yoksulların kitabı / yani Lonca /
Yunus Emre yani / yağlıboyanın icadı / kadınların örtünmesi /
Medine dönemi / maskeli balolar / Yani barut
şarabın haram edilmesi / Peygamber Muhammed'in karıları hakkındaki hüküm / yani gül tansığı / ateş /
Edirneli bir taşçının mezar taşı /
o taze oğlan / yani gece /

Haç yolu üzerinde yer yer su dağıtıcıları yani.

*

Şiir bağışlamaz: Ya vardır, ya yoktur.

*

Şiir yalnızlıklarla (bir kıyıda çiçeğe durmuş süsenler, dana-burunları, yıkıntılar, kapalı odalar, akşamüstleri, eski fotoğraflar bırakılmış evler, balkonlar, büyük küçük sular, çan kulesiz kiliseler, iç avlular, kuş ölüleri, çakıllar, ıssız kıyılarla) büyür.

Ozan yalnızdır çünkü.

*

Birdenbiredir şiir. Birdenbire çıkan bir deniz, bir ağaç, bir yüz, bir sokak.

*

Bazı şiirler kapalı havalar gibidir: Kapalı göklerin hüznü vurur onlardan.
Bütün iyi şiirlerden kalan budur.

*

Her şiir –tarih önünde– bir maratona hazır olarak doğar.

*

Mutfaklarda kadınların yağlanmış bir el kitabı olacağım.
Ozanın bir yemek kitabı için düşürdüğü savsöz.

*

(*Ozanın günlüğü*)

1) Geliyor gece, soruyor: En eski aletler hangileridir?

2) En eski aletler hangileridir? Geliyor, soruyor gece.

3) En eski aletler, diyor, hangileridir? Geliyor gece, soruyor.

4) Soruyor: En eski aletler hangileridir? diyor, gece.

5) Gece: En eski aletler hangileridir? diyor, geliyor, soruyor.

*

Şiiri doğrular yürütür, yanlışlar yapar.

*

Ozanların bir kentleri vardır hiç değilse bir mahalleleri, bir sokağı. Bir dölyatakları yani.

*

Bazı şiirler salt sesle yürür. Bu yüzden göz görmez onları. Bazı şiirlerde de (acıyı kazdıklarından olacak) ses duyulmaz. Ya da çok altlardan gelir.

*

Dörtyol ağızlarıdır şiirin konakladıkları yerler. Otağlarını hep oralara kurarlar. Rüzgârlara en açık yerler oralarıdır da ondan.

*

Şiirde anlam her şey değildir.

Herakleitos'un yazdıklarını nasıl bulduğunu soran Euripides'e Sokrates:

— Anladıklarım çok yüce şeyler; öyle sanıyorum ki anlamadıklarım da... Yalnız Delos'lu bir dalgıç gerek. Diye yanıtlar.

Bu hele şiirse anlamın her şey olmadığı daha bir anlaşılır.

Bunun için Herakleitos kendi yazdıkları için:

— Açıverme Herakleitos'u yaprağın sonuna dek... diyecektir.

*

Şiir:

Diller bilir haç seferinden kalma
Bir ayağı R işaretli.

*

Çoğun, yaban, ayak basılmamış, yasak yerlerdir şiirin uğrak yerleri: Kimselerin bilmediği küçük kara parçaları / ormanlar / kayalıklar / keçi yolları / unutulmuş adalar / göller / ölümün elindeki bataklıklar / başlarını alıp çekilmiş gökler / kapalı iç denizler / mağaralar, ipek, haç yolları / ilk coğrafyacılar / İsa'lar, çocuk Muhammed'ler / cilalı taşlar, deli otlar / gözleri açık renk çocuklar / saçlarını bırakmış kadınlar, adamlar / Himalayalar, Afrika'da içilen tütün / yani eşyanın kötü tadı, buğday, fecir devletleri

yani cenin ormanları

'Çocuk ve Allah'

(elbet altın, Notre Dame, Yunanlıların bulduğu Avrupa, Nötron, artık-değer, sonra şoseler, anamal, yani duru su, silahlar

yani,

yani ekmeği ölümle çevirenler hariç).

*

Şiir tarihle doğrulanmasına, özdeşleşmesine karşın, ona karşıdır da. Bilir ki tarih kıyıcıdır, zorbadır. Şunun bunun hakkını yiyerek kabarmıştır. Şiir tarihle (bu donmuş zaman demek olan tarihle) hesaplaşarak onu aşar değiştirir.

Kendi tarihini öyle yazar.

*

Ozanlar da yelek ceplerinde mühür taşır. *Cumhuriyet* adlı, tek sözcüklü bir mühür: Yalnız kendi kazdıkları!

*

Şiirde kargaşa da, düzensizlik de, bozgun da bir yöntemi gerektirir: Bozgunun yöntemi.

Yeni bir şiirle karşılaşan, böyle bir şeyle karşılaşır ilkin. Anlamın, duygunun, görüntünün hallaç pamuğu gibi atıldığı ve kurulduğu.

*

Vahşidir şiir. Vuruculuğu bundan gelir.

*

Yazmak, her şeyi aşka dönüştürmektir. Yazmak budur.

*

Eski bir kuyucudur ozan. Kazmayı vurduğu toprağı ta ötelerden tanır. Bulduğu su da kimseninkine benzemez.

*

Güncelde yararla yıkım yanyana yürür. Ama üstüne yürümek gerekir onun. Sonunda gizli bir güç olarak kalmalı ama.

*

Öfkedir hep şiirin altında yatan. Akıtında daha çok o vardır.

*

Her iyi şiir hem bitmiş, hem bitmemiş gibidir. İyi şiir tarih içinde kendini durmadan yeniler, tamamlar çünkü.

Tersi yürürlükten kalkmaktır.

*

Şiir, gündelik dilin yanında ikinci bir dil bulmak, onunla yazmaktır.

Bu bulunmadıkça şiir yoktur.

*

İşte bir dize: *Bir sap otla döndüm* (Bir şiire düşmeyi bekleyen).

*

Bazı şiirlerde bir ulusun bütün bir düşün tarihini bulabiliriz.

Şiirde gelenek dediğimiz böyle bir şeydir.

*

Şiir saklı bir sudur. Açıklamaz, anlatmaz; anlatmak, göstermek istediği şeyin kendisidir.

*

Öğleüstlerini bekler bütün şiirler. Orta yerini günün. Dölyatağına düşme vakti olan öğleüstlerini.

*

Ozan dili kendinin yapar. Marx'ın "Kişinin kendisi kişiselliğidir" dediği gibi.

*

Acımasızdır şiir.

Bu, elini uzatmaz, vermez demek değildir elbet. Çoğun, elini uzatan hep odur bile denebilir. Ama o kadardır işte bütün cömertliği, kayrası. Hemen çekilir sonra *kıyısına*, şiirin gizli tarihinde senin savaşımını ordan seyretmeyi yeğler. Bütün ceberrutluğunu, katılığını, acımasızlığını o zaman kor işte: Artık sıra sendedir çünkü.

*

İyi bir şiir kapalı olamaz. İnsana aykırıdır bu. Her büyük şiir bu karşıtlığı kaldırır.

*

Bu dünyanın bir yorumcusudur ozan. Yaşama bir anlam verir.

"Bu hayatta yeni bir şey değildir ölmek
Ama yaşamak da o kadar yeni sayılmaz."

Yesenin, intiharı bu denli savunursa, zordur ona karşı durmak!

*

Hayır'larla büyür ozan.

*

Şiirin kanıyla doğanın kanı ters orantılıdır. Doğa katıdır, ciddidir, vahşidir. Yanlış yapmaz.

Şiirse insancıldır, doğadan çok insana benzer, onun gibi doğrularla, yanlışlarla büyür.

*

Geceyi böler şiir. Hiç değilse elinden tutmaz.

*

Bir tragedyadır şiir, hep tek bir kişiye gelip dayanır.

*

Kimi ozanların yaşamları şiirlerinin önüne geçer, onunla büyür. Şiirleri çok gerilerden gelir.

*

Bir ozanın açıklığı her şey değildir.

*

Geleneğin asıl kıyımı biçimde yatar. Geleneksel biçim, yararları yanında, yıkımı da taşır çünkü.

*

Üstünü başını yırtmış çocuktur şiir.

*

Yangın çıkarmaktır şiirin işi. Daha çok odur.

*

Şiirde biçim, içerik diye iki öğe görmek, bir şiiri böyle yorumlamak, değerlendirmek, şiire yaklaşma olanağını baştan kaldırır; giderek şiiri yabancılaştırır. Şiirde biçim, içerik ilişkisine bir ağaca bakar gibi bakmalı. Şiir de bir ağaç gibi bir eytişim izler çünkü. Tersi kökü dallarından ayırmak olur.

*

Çocuktur ozanlar. Bu ozanlar büyümez demek değildir. Büyür ama hep çocuk olarak büyür. En çok büyüdüğü yaş da delikanlılıktır.

*

Bir yaşama biçimidir şiir. Yaşamın kendisi gibi de düz bir çizgi izlemez.

Ey benim sevilmiş yıkılmış yinim!

*

Şiirde kullanılan dil başka hiçbir yerde kullanılmaz.

*

Şiir kâğıttadır.

Çoğun tek bir sayfadır bu kâğıt da. Şiir orda boy atar, orda kurulur, yaşar. Bir şiir kâğıda geçmedikçe çok kez anlaşılmaz.

Bunun için ozan şiiri kafasında kurmaya başlar başlamaz sayfayı görür. Önünde hep o vardır. Kulak da, göz de bu kâğıttadır.

*

Bir ozanın şiiri öbür ozanların şiirinden diliyle ayrılır. Bu anlatılan önemsizdir demek değildir. Şiirin ne olduğuna bir yaklaşım tanımaktır. Hepsi bu.

*

Bir sokağın misafirliğe çıkıp gelmesi gibi bir şeydir şiir.

*

Sorgular şiir.

*

— Adımı yazıyorum! Ozanlar yeryüzüne geldiklerinde bunu derler.

*

Şiir artıkları:
1
Tabutunu açtırıp uyanık yüzünü görmüştür.
2
Çocuklar uçurtma uçuruyor gibidir sesi.
3
Uzun istek ipini hiç koparmamıştır.
4
Bir zaman geldi atını kendi eyerler oldu.

*

Kimi şiirler bir zaman gelir bir kıyıya çekilirler. Yeniden göründüklerinde, gök o gök değildir artık.

*

Ozanlar ceplerinde insanlar, kentler, nehirler, sokaklar taşırlar. Onlarla dolaşırlar.

*

Terkisine bütün zamanları yüklenerek yürür şiir. Sabahları su yollarında, koyaklarda, sokak ağızlarında görünür. Kırlarda ormanlarda uyur. Köylerin, kasabaların içinden yavaşça geçer. Yollarda geceler.

Kentlerin ağzına geldiğinde, birden üstünü başını değişir. Kalkar, yayını gerer, oklarını atar.

*

Us şiirin katilidir. Ama ozanlar yine de onu elaltında bulundururlar, buyruğunda çalıştırırlar. Bir çeşit kapıkulluğu, ölü yıkayıcılığı.

Şiirin usa verdiği görev böyle bir şeydir daha çok.

*

Dolambaçlı sokakları sever ozanlar. Kişi ancak oralarda yitebilir, kendini bu yeryüzüne oralarda saçabilir de ondan.

*

Ozan düzeltmek için yıkar. Yeryüzüne bakışında bu vardır hep.

*

Ozanların Allah'la oturup kalkmak istemelerine şaşmamalı. Aramızdan biri gibi ona bakmak istemelerindendir bu.

Bir adlandırma. O kadar.

*

Şiir en çok baskılar, kıyımlar, tüzesizlikler çağında kımıldamaya başlar; ama başvermesi, ortaya çıkması için oranlı topraklar ister. Bir denge uzmanıdır sanki. Ama bir durukluk değildir bu hiçbir zaman.

Yaşamın kendisi gibi hep tetiktedir.

*

Mazlumdur ozan. Kıyıma uğramışlık yatar kanında. Asidir bu yüzden.

*

Özdek nasıl kendini yaratırsa, şiir de kendi iç devimi sonucu oluşur. Bu yüzden şiirin eytişimiyle, özdeğin eytişimi atbaşı gider.

*

Bir şiir kendini bize iyi dedirtiyorsa, bu her şey demektir.

*

Ozanın tabanca taşımasına bakmayın, çiçek satar ozan, çiçek!

*

Bazı şiirlerde anlam ayrı yürür. Ayrı düşer. Ele gelmez yani. Sanki iki eliyle yazıyor gibidir ozan. Biri hep yedekte durur. Bombayı düşürense başkasıdır.

(Hava akınlarına karşı hedefi gizleme mi?)

*

Kişiyi değiştirir şiir. İnsandaki değişme, değiştirme gücünün ta kendisidir.

*

Kimi ozanlar küçük, ince suların adamıdır, onların elinden tutarlar. O küçük suların önünü açarlar, temizlerler.

Kendileri de kıyılarda dururlar.

Bir çeşit köprübaşı olan kıyılarda.

*

Ozan imgelerle görür. Bu yüzden her şiir kalemleri şöyle ucundan tutar. İmgelem çünkü hep ev sahibidir. Us ise kiracıdır. Çokluk o bile değildir.

*

Bütün zamanların şiiri diye bir şiir yoktur, şiir de yaşamın kendisi gibi alçakgönüllüdür.

*

Bir sessizliktir şiirin yazdığı: Yeryüzünün durduğu, soluğunun kesilir gibi olduğu bir sessizlik. Duyulan yalnız.

*

Kusursuz, yetkin şiirler yazmak kolay değildir. Ama asıl zor olan, kolay, kusurlu gibi şiirler yazmaktır.

Böylesi daha gerçekçidir.

*

Shelley, Bacon'ın denemelerindeki imge gücüne vurgunmuş. Onlara şiir gözüyle bakarmış. Buna şaşmamak gerek. Aynı nedenden ben de birçok düzyazıya şiir gözüyle bakarım. Birçok şiire de düzyazı gözüyle.

Şiiri açıp kapayan tek anahtar imgedir.

*

Bir şiir kazıcısı için şiir ödevi:
— Elmayı yazınız!

*

Çeşitli düşmanları vardır şiirin. Öykü bunlardan biridir. Ona baş düşman gözüyle bakılmalı. Çoğun bir şiiri öyküsü yüzünden bir kez okuyup bırakırız. Şiire bundan daha büyük düşmanlık olur mu?

Ama bu da şiirin bir öyküsü yoktur demek değildir.

*

Her şiir bir ılgımla savaştır. Ozanın önündeki hem umut, hem umutsuzluktur bu. Hep böyle bir şeydir ozanı bekleyen.

*

Şiir eninde sonunda görmedir. Şiirde dil bu işe yarar.

Görmede her sözcüğü tartma, deneme, tanıma, doğrulama vardır.

Bu yüzden şiir görülmedikçe anlamını tamamlamaz.

Ozan söylerken de görür. Göstermektir, göstererek var etmektir çünkü işi.

*

Benim sana bakarak büyüttüğüm kentler bunlar, diyordu ozan, yolun ağzındaki karasevdalısına. Dilin bir çeşit başdönmesiyle.

*

Kimi şiirler sualtı kentleri kurarlar. Bir çeşit karartma. Yukardakilerin erozyonu tamamlanınca, su yüzüne çıkarlar.

*

Ayraçlarla yazar ozanlar. Daha çok oralarda aramalı onları.

DELTA VE ÇOCUK
(1984)

1. Baskı: Adam Yayınları. 1984

"... bu şiirler 1955-1983 yılları arasında sabahları yazıldı: Sabah yazmalarında, okumalarında...

Her zaman defterler tuttum; yalnız yazarken değil, okurken de... Okurken (ki bunlar çoğun felsefe, tarih, toplumbilim, coğrafya, vb. yazın dışı kitaplardır) bir sözcük, bir tümce beni altüst etmeye yetmiştir. Kimi zaman böyle okurken bir sözcükten, bir tümceden (o tümceyi pek az değiştirerek) girdiğim olmuştur şiire. Şiirler her zaman defterlerde başlamadı, ama oralarda bitmiştir çoğunlukla.

... bir süredir, sabahları yazdığım, bugüne değin de yayımlamadığım yirmiye yakın defterdeki bu şiirler üstünde çalışıyorum. Bunları ele alırken, değişik yaşamalara girip çıktığımı, onlarla yıkandığımı gördüm. Kimi yaşamalara –yani kimi şiirlere– yabancılaştığımı anladım. İlk anda yadırgadım bunu; ama sonraları bir yabancının şiirlerine bakar gibi kendi şiirlerime bakmak ilgilendirdi beni. İlgilendirdi çünkü yazdıklarıma tarafsız bir gözle bakıyordum.

Artık bunları bir kitapta toplamak istiyorum. Adını: DELTA VE ÇOCUK *koyacağım."*

(Memet Fuat'a gönderilmemiş bir mektuptan)

şimşekli bir gecede eski iberik ve ölüm üstüne konuşmalar

ŞİMŞEKLİ BİR GECEDE ESKİ İBERİK VE ÖLÜM ÜSTÜNE KONUŞMALAR

"O alevli bir taşa girecektir. Boynunda liften bir ip olduğu halde onu taşıyarak karısı da (oraya girecek). Ses kesildiği zaman geceye de and olsun ki..."
(Kur'an)

— Eylül geldi bile!
Hep; anımsayacağım o sokağı.

— Neden anımsar ki insan?
Bir boşluk kendini duyurmuş olmalı.
Böyle bir şey olmalı.

Sesler

— Bir çay daha?
— Hayır, teşekkür ederim.

— Hani,
bir evden acılı kadınlar çıkardı.
Söylenenlere bakılırsa denizi görmeye gidiyorlardı.
Yürüdüktü bir zaman biz de arkalarından.
Sonra o deniz çıktı. Kaldık.

— Bir cumartesi miydi?
Birini hiç unutmam. Uzun,
gözlerine bakıp kalmıştım.
Yaban otlar kokardı herhalde ağzı.
Biraz da tuz (bak bunu bilmem, neden tuz?).
Sonra birden bir sağanak indirmişti
—gülmüştük hani ikimiz de—
Hem böyle diyorum ya,
yine de sorarım kendi kendime:
Bilmem böyle kadınlar var mıydı?

Böyle bir sokak?

— Ne sessizlik!
— Evet, ne sessizlik!

Sanki dünya durmuş. Bir ağaç büyümesini bırakmış
sanki. Kendini dinliyor:
Bir sessizlik olan kendini.
Hani çok sıkılırsın da şöyle sokağa çıkayım dersin,
Ama daha da dayanılmaz dönersin kendine...

Sesler

— Kapı. Kapı vuruluyor.
— Hayır, rüzgâr.
— Evet, rüzgârmış... Ne diyordum?..
— Gazeteler...
— Evet, bu sabahki gazeteler ölü sayısı on dokuza çıktı diyorlar.
— Her gün bir ölüm haberiyle uyanıyorum.

— Bu sabah,
bir kertenkele ölüsü buldum,
avluda.
Kim bilir nereye gidiyordu?
Hâlâ açık duran gözlerine baktım
Ne yaşıyor ne yaşamıyor gibiydi.
Şimdi (orda) ne yapıyordur? Orda,
neyse işte orası!
Ölüm yaşanmaz ki bilinsin mi diyorsun?
Hem belki buradaki gibi uzanmış yatıyordur
Belki de biraz çekmiştir sağ ayağını,
sol ayağının yanına.
Bir ağacın yaprakları değiyordur,
sonra da yavaşça üstüne –çok yavaşça–:
Olmakla olmamak arası. O boşluk!
Bir yerlerde taşlar komşu taşlara çarpıp düşer ya
aşağılarda, çok aşağılarda (neden aşağılarda)

sonra birden her şey susuverir. Öyle bir şey işte.
Sözlüklere baktım: Ölüm, diye geçiyor!
Kapıyı çarpıp çıktım sonra, sokaklara vurdum.
Bir adam bir vitrini düzeltiyordu Galata'nın bir sokağında,
düzeltir gibi kendini.
(Birden bir yerleri fazla gelmiştir sanki.)
Çocuklara baktım,
çocuklar geçerken korkunç güzeldir! Ama
gitmedi bu ölüm duygusu içimden.
Kalktım sonra işte buraya geldim.

Sesler

— Bir ses!
— Evet, bir ses. Bir musluk açık kalmış olmalı.

— Hayır, mihaliki kuşunun sesi bu!
Hep bu saatlerde geçer.
Dinle bak! Hiç mihaliki kuşu gördünüz mü?
— Sürüler halinde yaşarlar diye okudum.
Ama nasıl ölürler? Öğrenemedim.

— Bu sesin var ya,
hiç yalnız bırakmadı beni.
Nerde olursam olayım, bu sesin gelip buldu beni.
Seninleyken bilmezdim ben bunu.
Bazı şeyler yaşadıklarımızı aşmadıkça
bilinmiyor.

Şimdi bir yıl oluyor, bana bu kartı göndermiştin,
Adalardan mıydı?
— Eski İberik'ten. O yarımadadan.

Biliyor musun, seni çok seviyorum!

— Güneş, güneş saatinden ileridedir orda.
Ve hiç yer değiştirmez.
— Seni çok seviyorum!
— Gece elini uzattığın yerdedir sanki.
Sonra çarşılar, evler, alanlar.
— Seni çok seviyorum!
— Albatrosların sesini duyarsın geceleri.
Sonra puhular... Puhular...
— Seni çok, ama çok seviyorum!
— Hem ölüm orda yavaştır.
Sonra bir gök! Duran! Duran! Hep duran!
— Seni çok, çok seviyorum.
— Şimşek çakıyor, duyuyor musun?
— Seni çok, ama çok seviyorum.
— Bak, şimşekler çakıyor. Dinle bak!
— Seni çok seviyorum!
— Şimşekleri duyuyor musun?

Sesler

— Ne diyorlar? Ah! Evet, şimşekler çakıyor!
— Radyo onun için parazit yapıyor.

— Seni çok, ama çok seviyorum!
— Ben karışmam! Hem gitmeliyim artık.
Gece indi.

Sesler

— Gece indi. Saat kaç ki?
— Çok geç oldu. Size nasıl teşekkür etmeli bilmem.

— İyi geceler! İyi geceler! İyi geceler!
— Demek gidiyorsunuz.

ses

OTAĞ

Sevgilim, işte eylûl
Ve işte senin usul usul seğiren yüzün.

Zaman ki sonsuzdur
Bitmemiş şiirler gibidir.

Bazı hüzünleri
Bazı nehirleri tutup anlatmak gibidir.

Biz ki zamanı tırnak içine alıp yaşadık
(İsteğin bulanık kıyısında).

Bundan değil midir bizim aşkımızda
Sürekli bir akşam hüznü vardır.

DÜNYA BİR YANSIMADIR

Sana bakıyordum. Gök akşama hazırlanıyordu. (*Akşam durudur.*) Bir yaprağı kopardın.

— Bu yaprak Bizans resimlerinde var! dedin.

Yalın, diri, korkunç yeşil bir yapraktı ve ben ilk görüyordum. (*Yeşil korkunçtur.*)

Birden akşam düşüverdi. Hiç Bizans'ta olmadığımı düşündüm. Üç kuş birbiriyle çarpıştı, yitti. (*Yitiş sonsuzdur.*) Yaprağı elinden bıraktın. Kalktık.

Neden sonra bir taş kabartmasında aynı yaprağı göreceğimi nereden bilecektim? (*Dünya bir yansımadır.*)

Yapraklara çıkıyordun!

SES

Merhaba diyor bir ses deniz dipleri duruluğunda
(sesin bu bir yaprak duruluğunda)

Bir ses yeni açılmış caddeler sokaklar duruluğunda
(sesin bu bulutlu gözlerin duruluğunda)

Bir ses ağaçlar ormanlar akşamüstleri duruluğunda
(sesin bu eski zamanlar duruluğunda)

Bir ses senin bazen gölgeler düşen yüzün duruluğunda
(sesin bu sevdiğim sözcükler duruluğunda)

Bir ses adını yazdığım kâğıtlar duruluğunda
(sesin bu bulut bilmez gökler duruluğunda)

Bir ses sessiz sedasız otlar duruluğunda
(sesin bu ipek duruluğunda)

Bir ses sabahlar, batık göl nilüferleri duruluğunda
(sesin bu su duruluğunda Merhaba diyor)

her sabah

YOLDAN GEÇEN BİRİ

Bir kırlangıç bir su birikintisi bir parça gök.
Bir şiirden düşmüş olmalı bunlar.

Böyle diyordu yoldan geçen biri.

VE ÇOK YAŞLI BİR GECE

I

Su o her zamanki suydu
Kahve ile çay içiyor denize bakıyorduk.

II

Güzel silahları seviyorduk ve dümdüz terasları
Ölümümüzü kuruyorduk besbelli.

III

İşte böyle yok olduk.

BRUEGEL

Cebinde üç beş kuruşla göğün karakalem resmini yapmak
için dolaştı.

KÖTÜ YAZGI

Sonu kötüye vardı, çok hoş.

DÖŞEK

Seni döşeğimde aradım ve bulamadım.
Sonra gün düştü, eğilip bir otu kokladım.

Yıkanmış ve yağ sürünmüştüm.

İPEK KILIÇLA OYNAYAN

Kırpılmış kısa kirpikli cins ayakbilekliydi.
Geceleri uyumaz diye bilinir.

Tarihlerde Kanuni'nin eli eline değmiştir diye geçer.

O KADININ SABAHINA KARŞI

I

Bazen yürürdük, atımızı durdururduk.
Ağa sabahta cömert yarığını uzatırdı.

II

Eskiden dağlardan inen kumlu suyla yıkanırdı.
Gelir sonra ateşime sokulurdu benim.

Sesi, *Kuş göçleri başladı*, der gibiydi.

BİR SABAH GELEN İÇİN ŞİİR

Allah sabah kılığında geldi
Kaldı.

(Saçlarının kelebeği altında uyurken sen)

GÜZEL

Güzelim XVIII. yüzyıl hizmetçileri gibiydim.
Ve tütünden sarıydı ellerim.

Artık yatağım boş!

ADAÇAYI

Ağızlarında adaçaylarıyla gittiler.
O zamanlar sessizlik yaratmak insanların elindeydi.

FİLO

Filom için barınaklar kuracağım söylendi
Ve ben içmiştim dönmeyi unuttum.

GÖK

I

Hava ağır ağır soluyordu ve sıcaktı.
Atlarımızı nehrin ardına sürdük.

II

Kapalı gül goncaları gibiydi gözlerin.
Basra'dan dönmekteydik ve gök o bildiğimiz gök değildi artık.

HAVA KORSANI

H_2O = Hava korsanı.

EĞRELTİOTU

Hoşça kal, dedi, eğreltiotu, hoşça kal!

SU

Taze su ya da güneş buradayım! diyordur.

ÇORAP

Laponlar çorap giymez mi diyorsun?

EŞİK

(Yüksek ökçeli pabuçlar, eteği plili bir tayyör
ipek bir bluz, başı açık ve uzun eldivenler...)

Böyle taş eşiği aşıp içeri girdi.

SAÇ

Böylece on yedi yaşına varmış,
Akmış ama sonra sağ gözü.

(Çok parlak olan saçlarıyla oynardım)

İLK ÖLÜLER

— İlk ölüler bulundu! dedim.

BEYAZ

Gök beyaz beyaz beyaz.
O sabah böyle diyordu.

SİZİ NİÇİN ANDIM MI DİYORSUNUZ

I

Geniş omuzluydu ve saçı hep düşerdi.
Böyle on dokuz yaşına varmış
Yani kan belaltlarına vurup durmuş.

II

Böyle deyip oturduk sonra kayıklara
Sonra Şap denizine çıktık.

BÖCEKBİLİMCİ

Vapur leşçiliğinde çalışmıştı
Sokrates'e zehir içirenlerdendi.

Ömrünün sonuna doğru böcekler üstüne eğilmiştir.

BIYIKLI

Kaytan bıyıklıydım ve çokluk eski zaman kılığında gelirdim
ve gitmezdim.

GECE

Dedi: Dişidir gece. Sürgit aşktır.
Dedi ki: Ben oyum!

DAĞLARCA

Günde 250 gr. kuru üzüm yerdi.
Ve Allah eskimez mi? diye sorardı.

Bütün kitaplarda gökyüzü şimdi.

SU

Ağzı ağzımın içindeydi,
İçimin harını boşalttım.

Sonra kovanın içindeki su çalkandı ve döküldü.

TUNA

Tuna, ey Balkanlı su!

ÇULLUK

Bir çulluk su aldı. Kış! diye bağırdım.

COĞRAFYA

Ey ard düşünceli deniz! ölüm coğrafyası bilinmez.

ÇOCUK

Hesapça pek çocuktur. Cetvelleri asılı durur.
Ve Fatih'i hecelemiştir.

Ayıcılara, maymunculara uydu gitti.

KUŞ SESLERİ

Yine dağlar arasına girdik.
Denizin alnı inip kalktı.

Şimdiki halde kuş seslerini dinliyoruz.

MUĞLA

— Hey uzayıp giden gün!
Niye varılmadı Muğla'ya?

BİR ULUNUN YAPITLARI ÜSTÜNE

Her gün verdiği ders ya iki ya da üç satır idi.
Çiçekler kadar yavaş konuşurdu.

Adları oldukça uzun yapıtlar bıraktı.

BİR MISIRLI

Mısırlıydı
Bunun için hiçbir Yunanlıya kendini öptürmedi.

AKHALAR

— Çifte eğimli damı getiren Akhalar!
Söze hep böyle başlardı ve arkasını getiremezdi.

IRMAK

Beni ırmaktan geçiren güzel kadın
Şimdi şiirimin konusu sizin bu sesiniz olacak.

SAAT

— Ey Yakın-Doğu, ey coğrafya!
Böyle dedi ve sonra saatin kaç olduğunu sordu.

BİR GEZGİN İÇİN BİR KADININ SÖYLEDİĞİ

Cebinde bir avuç sakızla dolaşırdı.
Bir çay ve çivit tecimeniydi.

Öldüğünde uzun boylu ak benizli kumral saçlıydı.

İBRANİ TAKVİMİ

Musa'nın uzun yaşamından İbraniler sıkıldı.

İLYA

Bir kadırgayı, türlü seslerdeki bir saati koydu gitti.
İlya'nın ellerine o su dökerdi.

SOYUNUK

Soyundu tarandı beni yanına aldı
"Yalnızlığın dükkânlarında hasır koltuklarda oturduk."

BU YARALI DÜNYA

Göksu ve padişah unu.
Ve çukurlar, uçurumlar ve bu yaralı dünya!

TAY

Ağzını ağzımda dolaşsın diye bıraktım.
On üç yaşındaki tayı besler gibi büyütmüştüm.

SÖZ

Çadır, iyi atlar ve silah verdi.
Onun içindir ki söz uzuyor.

EV

Şan-ko'nun dillere destan evindeydik.
Beni sonra Güney'e, We'ye yolladılar.

YILAN

Yılan oynattık ve parsa topladık.
Şimdi Allah'ın elindeyiz.

SANDAL

Çinkolanmış bir sandaldan yanına bir Muhammediye alıp
çıkmış
Bir rekâtta Kuran'ı baştan başa okurdu.

DOPİNG

Doping! (yani sporun kangreni.)

YILANCI

Eski bir yılancıydı, sürgit yaşar mı?

BEYAZ

Atasözlerine göre giyinirdi
Onun için beyaz giyerdi kış günü.

İSA

Isa kumraldı.
Ceviz yapraklarıyla ovardı dişlerini.

MENDİL

Ölüm mendilini düşürmüş dolaşıyor mu oralarda?

VAPUR YÜRÜTEN

Deniz üstünde istediği kadar vapur yürütmüştür diyorlar.

SABAH

Bütün dünya kralları onun yüzünü ararDı
Ve güneş onun zamanında bir şeyden sayılmazdı.

UZUN

Hüma gözlü kuru kemikli uzun bir kadındır
Derya tutar.

ÖLÜM

Herhalde öldük!

VEFA

Evvela Vefa'da bir konak!

SAATLER

O gün evden çıktı deniz kenarında oturdu
Ve güneş güneş saatinden on derece geri kaldı.

DELTA

Ve ey delta çiçekleri!
Güzel şebboy, menekşe, nergis.

TEMMUZ

— Nasıl Temmuz?
Sonra içip tütününü anlatırdı.

ÇOCUKLAR

O zamanlar eli ayağı altı parmaklı çocuklar vardı
Sonradan okul ceplerine sığmadı.

BUYURU

— Durma, memeni göster!

AĞIZ

Kan içindeydim, ağzım ordaydı.

ASUR

Ve Asur'da çok yağmur yağardı
Bu bilgiler için Fenike'de, Sur'a gittim.

AYVA

— Ayva yiyiniz!
Allah bunu da not edecektir.

TOPAL

Topal psikolog.
(Sevdanın biraz yanığı.)

BELGRAD

Padişah dizin üstüne bastı ve yattı.
(Belgrad'dan arabalarla gelirdi.)

GÖKYÜZÜ

Gökyüzü duyuluyor! dedim.
(Kısa kısa güldü.)

HAREKET

Bir ses:
— Isa, bu gece hareket edecek!

GÜZ

— Mart ovaya indi, demek güz dağda!

KUŞLAR, I

Gök boş ve sağdan uçtu kuşlar.

İKLİM

Bizim hayvanlarımız onların iklimine dayanamazdı.
Böyle dediler ve güneş batmadan gittiler.

KAFİYE

Dünya eskiden daha rutubetliydi
Bunun için daha fazla kafiye harcıyorum.

KUŞLAR, II

Kuşlar geçiyorlar geçiyorlardı: Yüzünü aradım.

ORMAN

Şimdi bir orman bir yerlerde şiirlere girmiştir.

SOTİRİ

Zerzevatçı Sotiri Cihangir'de hâlâ o sokaktan geçer.
(Bir beyaz sade mintanı yedi yıl giymiştir.)

SUR

Görüp de belleğinin zaptedemediği şey yoktur.
(Ve bugün hâlâ saatin dokuzla on beşi çaldığını işittiği surlar arasındadır.)

HUBEHAYA

Süt içiyor hurma kertenkele yılan yiyorduk
Sonra hep birlikte Hubehaya'da kışı geçirdik.

YÜZ

Yüzünde tek bir kıl olmayıp kaymak gibi beyaz idi
İşte hâlâ öyledir.

OT

— Ben tereyim! diyor bir ot, sen kimsin?

RESİM

Resim gibiydi, hoş çakal, hoş tilki!

ERZİNCAN

Yürüdü, Erzincan'a vardı.

ORMAN

— Ormanlarımı anlatsana?
(Ve iç dudaklar çekti kendini.)

SIKILAN

Senin gökyüzünden sıkıldım.
(Bu yüzden sık sık dağlara çekilmiştir.)

TEKNE

Denize ince bir tekne çektirdi
Ayın on sekiziydi ve yağmur yağıyordu.

LALE

— Nasılsın lale?
Nereye böyle?

TAİ-ŞEN DAĞI

İyice baksa bile Tai-Şen Dağı'nı göremiyordu.
Gene bir gökyüzü var demektir.

BİRİ

Karayağız, çopur, uzun boyluyum demeyi severdi.
Öldüğünde bir urbası vardı, yeniceydi.

AYRAÇ

Sümüklü bir oğlan, bir giriş ayracı için!

DURAN

Dururdu güzelliğin ben olmasaydım.

ÜÇGEN

Ben bir ABC üçgeniyim
Kantarmasız beş atın otladığı.

OLTA

Gece oltasını hızla çekti.
— Şimdi?

ESKİL

...kadimden bir Galata fuhuşu...

TAHTA TABUT

"İyi bir marangoz, bu Cash. Addie Bundren daha iyi bir sandık isteyemezdi içinde yatmak için. Ona güven ve rahatlık verecek bu sandık. Eve gidiyorum, ardımda, keserin
Tak Tak Tak
larıyla."

(*Döşeğimde Ölürken*, William Faulkner, s. 8,
Çeviren: Murat Belge)

1

Çiviler büyük geldi
Annemin yüzüne değiyor.

Söyledim onlara
Gökyüzü bu yüzden dışarda kaldı.

2

— Ceset, onun için sıkılıyor, diyor babam.

3

Annemi gömdük eve dönüyoruz
Bir ıssızlık, bir ıssızlık.

— Öldü, ruhu konuşuyor, diyor babam.

ÖĞRENCİ

Yatılı bir öğrenci, yıllardır bir lisede.

GÜZEL

Efendim, siz sabah gibi güzelsiniz!

BASRA

Açtığı dükkânına kilise derdi diye duyardık
Sonra çarşıyı bıraktı Basra'ya gitti.

DEĞİŞİM

Ağaçlarla sevişirdi.
Yatağıma gire çıka büyüdü.

ARTIRMA

Gemsiz ve eğersiz bir ata bindi çivit artırmasına katıldı.
(Biz o zamanlar yalnızdık, onun üç adım gerisinden giderdik.)

EYLÜL

Duyduk, Eylül geliyor!

KOŞUKÇU

Sağ yanağı ince püsküllüydü.
Ve hiç de iyi bir koşukçu değildi.

SU

Mademki bu ulus sessizce akan Ur suyunu hor gördü
Öyleyse, ey uluslar! Uğultu edin ve kırılın!

BİR ÖLÜNÜN ARDINDAN

Sarı yüzlüydü
Yaşarken öyleydi.

YAŞAYAN

Karısı, kızı ve bir Vietnam domuzu, şişman İngiliz buldokları, katırlar, ördekler ve İngiliz midillileriyle üç tavus ve iki eşekle yaşardı.

Aylığını aldırmak için mührünü gönderirdi.

BUHARLI VAPURLAR

Eski gülyağcılar buharlı vapurlarla mı yolculuk ederdi?
Böyle deyip aşağıdaki dünyaya baktı.

YALNIZLIK

Kleopatra'ya bu haberlerin bir kısmını ben getirdim.
(Ne kadar yalnız kalsa bir kadın hatırlarım.)

HEY DEFNELER

Önümde deniz duruyordu kalemi kâğıdı çıkardım: Hey defneler size de gelecek sıra! dedim.

RÜZGÂR

Bu delikanlı rüzgâr nereye gidiyor böyle?
Bu gidiş yarı haç sayılır.

ŞİİRLER

Üç gün boyunca küçük şiirler yazdım.
Üç gün boyunca yazdıklarımı yırttım.

YATAK

Gün düştü.
Çıkamadım ama yatağına!

MİNYATÜR

Bir minyatür kızdı Behzat'ın ince kıl fırçasıyla çizdiği.

ÖLÜM

Ben ölümü eskittim, geliyorum.

TÜTÜN

Bunları yazarken elli bir yaşındaydım
Ve yorganlarım tütün kokuyordu.

ortaköy

ORTAKÖY

1

Bir balıkçıl geçiyor gözlerine vurarak
Göğümüzden bizim. Sanki yüzündür görünü

Sanki iki Ortaçağlıyız akşamın elinde
Ve çok eski bir gravüre çıkıyoruz
Ve Ortaköy'deyiz

(Ortaköy coğrafyada hangi boylamda mı diyorsun
çocukların ıssız alınlarından geçen o çizgide

patikalarda inip çıkan yüzümde benim)

2

Ortaköy'de bir sokağı tepiyoruz bir yaprağı ya da
Bir yaprak da tepilen bir şeydir biliyorsun

Bir kadın çamaşır seriyor ipe yüzünün deniz kıyılarında
Ve bir ses durmadan yineliyor seni

Yineleyip dolduruyor havayı

3

Ben uzun bir yolda bir akşamüstüyüm daha çok
Huysuz bir Ceneviz avlusu ya da
Kitaplarım putlarımla güneşliyorum

Yüzünün orasından kuşlar kalkıyor
Ve iniyor sonra harlı toprağımıza bizim
İnip kalıyor

aşk tahtı

HASTA OLAN BEN YATIYORDUM

1

"Rachel'le yattım Deah'la uyandım." Kâğıt gibiydim.

2

O zamanlar Bedeviler develeri ve keçileriyle gelirler ve gitmezlerdi.

3

Hasta olan ben yatıyordum ve Galatalılar çan çalmıyorlardı.

4

Ben ki Fenikeliler gibi esmer ve kısa boyluydum.

5

Sen saçlarını yüzünün neresinde toplardın?

ÇOK ESKİ ZAMANDA OLDU BUNLAR

1

Biz seninle o bilinen adalarda orman cebimizde dolaşırdık.

2

Bir bulut yanımız sıra peydahlanırdı.

3

Sonra koca saban çıkar gelirdi görürdük. Sıcak çıplak eti duyardım.

4

Çok eski zamanda oldu bütün bunlar, kocamış, yaşça ilerlemiştim.

5

O zamanlar akşam olan yüzün gelir bana vururdu.

BİR KADIN MAVİLER İÇİNDE ETEKLERİ

1

Dağ yolları gibiydi ve gölge bilmezdi göğü.

2

Peygamberlerin hayat hikâyelerini okuyarak satardı.

3

Haftada üç kez vilayet toprağında uçar derler.

4

Öyle dolaştı bir zaman bağlık bahçelik Karya'da.

5

Yine dağ gibidir oturduğu vakit.

TAY

1

Beldeler yıkıp zevkimize göre kurduk.

2

At besledik bir bin yıl ve gerdik yaylarımızı.

3

Sularımız deri tulumlardaydı ve kervanlar bizim yaptığımız yollardan geçti.

4

Böylece uyandı işlenmiş demir.

5

Şimdi sizi ölüyorum bir tayın dişinde.

BİR FENİKELİ

1

Denizde boğulan o ilk Fenikelilerdendi.

2

Vergi memurluğu yapardı ve köpekler saldırırdı hep.

3

Babası Barbar akınlarını durdurmuştu.

4

Kırlangıcın geveze bir kuş olduğunu ilk ondan duyduk.

5

Ben o zamanlar çocuktum ve çok fakirdim.

ÖLÜ DENİZ

1

İşte İlhan Berk dedim işte deniz.

2

Sonra bütün gün ölü deniz yedik durduk.

3

Neden sonra eski bir Homeros evine indik.

4

Akşama doğru bir su kuşunun gölgesi düştü üstümüze.

5

Bıyıklarımızı ısırdık durduk.

YUKARILAR

1

Yukarılar ne âlemde? Böyle durmadan sorardım.

2

Otları görmeye gidiyorduk, sıkmıştı gök.

3

At kaldırdık ve tabancamızı göğe çektik.

4

Kesildi sonra denizden gelen sesler.

5

Şimdi evleri serin kadınlar gerek!

YAŞLI KAKMACILAR

1

Düzüş kentleri diye geçer Kutsal Betik'te o batmış büyük kentler.

2

Taşın düşme hızını inceliyorduk inimizde ve unnap ağacı dikenliydi.

3

Biz yaşlı kakmacılardık, ben Arap fıstığı getirdim ve oğulotu.

4

Kuşdiliçayırı'na yakın bir yerdeydik ve ben belki de öldüm! dedim.

5

Fuhuş limanlıktır, dedik, Kalde'de rastlanan fuhuş.

6

Şafakta oldu bunlar ve bozkır yeli getiriyordu.

DONUK AMA SIRLI BİR GÜZELLİKTİ

1

Galile'den çıkmıştık ve Mısır'ın bütün yalnızlığını taşır gibiydi gövdelerimiz.

2

Ben sonra bıyığımı silip sakızımı çiğnemeye başladım.

3

Ölü kokmasın diye mezarlık gusülhanesinde yıkandık.

4

Biraz gökyüzüne baktık ve nehirlerden Babil'e gelen kayıklar yuvarlaktı.

5

Ve böylece düzlük olan Sümer'e vardık.

AŞK TAHTI

1

Siz ki yaz günleri gibi güzeldiniz. Taht üzerinde iki gözünüz kapanık otururdunuz.

2

Odanızın mumlarını kendi elimle yakardım.

3

Evimizi gök sıyırır geçerdi.

4

Ülkem uyur ben sana dolaşmaya çıkardım.

5

Aşk tahtına ağardık.

UĞULDAYAN DENİZİ GEÇİP GELDİK

1

Ey yayılan su ve ey şişman balıklar!

2

Böyle deyip tahtanın hayatını anlatmaya başladı.

3

Ölü yıkayıcılığı yapardı ve toprağı kanlı tepede sevgilisinin bir bağı vardı.

4

İhtiyarlığında çok tabanca attı, pek çok ipek kumaş yırttı.

5

Bizim onu görmeye gittiğimizde yatağına yatmış kitap okuyordu.

YÜZ

1

Benim doğduğum yerlerde her akşam deniz hatırlanır.

2

Ben ki Mısırlılar gibi hiçbir hayvanın başını yemedim.

3

Bu yüzden tarih okuyorum ve bunu hiç sevmiyorum.

4

Sonunda işte yine Doğu dağlarına döndük.

5

Ama artık hep yanımda olacak yüzün.

BEYAZ BİR EV LO TAŞLI

1

Son olarak ey sokak şarkıcıları ey gökbilimciler!

2

Biz ki iyilikti kötülüktü düşünmeden sevdik.

3

Hiçbirimiz adına sikke kestirmemiştir.

4

İşimizi bitirince kendi özel kandilimizi yakardık.

aşklar aşklar içinde

(*yüzündengölgesigeçiyorbüyükbirkuşun*)

AŞKLAR AŞKLAR İÇİNDE, I

IRMAK

1

Sen bir sorusun bir yaprağın sorduğu
(Biri bu, ötekisi yüzün)

2

Bir ırmağa bakıyoruz bir ırmaklara çıkıyoruz
(Yüzün, kalan bir yaz gibi anlatıyor kendini)

3

Dün bazı sulara eğildim bazı aşklara
(Fırtınanın içinden gelen bir ses midir şiir)

4

Ben ki kapanık, solgun bir kış günüyüm
(Düşünde denizler, çan sesleri)

AŞKLAR AŞKLAR İÇİNDE, II

YAPRAK

1

Nesneleri mi düşünür bilge Epikuros
(Pusatsız, yalın, som aşkı)

2

Hem bir yaprak da yaşar yalnızlığı
(Harlı bir aşk da)

3

De ki, böyle böyle öğrendik ama
(Damımıza vuran bir akşamüstü güzelliğini)

4

Hem aşk da gölge ister
(Sık sık doğrulamak için [o da] kendini)

AŞKLAR AŞKLAR İÇİNDE, III

YÜZ

1

Sabahları gri şiirler mi yazılır
(Dedim ya, bende bir ırmağın yüzüdür yüzün)

2

Böyle hep yüzüne getirip bırakıyorum işte
(Olur olmaz bütün sözcükleri)

3

Bu ben zayıfın sen tut elinden, sen katlan ona
(Onu sen götür)

4

Sen ki bir çiçeğin sesisin şimdi
(Ben aşkla çılgına dönmüş bir kumaşçıyım)

(*gelecek'tiraşkondanötetarihyoktur*)

AŞKLAR AŞKLAR İÇİNDE, IV

AŞKTA VE ACIDA

1

Bu senin vaktin onu uzatıyorsun bana
(Aşkta ve acıda)

2

Ben ki savrula savrula yaşadım
(Anla ki, bütün yaşları yaşadım)

3

Şimdi sen Galata'da bir sinegogdasın işte
(Ve tüylü bir şeftali gibi ağzın)

4

Aşklar ki deniz ıesimleri gibidir
(Yaşarken bilinmek ister)

AŞKLAR AŞKLAR İÇİNDE, V

AKŞAMIM BEN

1

Akşamım ben
(Kirpiğinden tam öperken)

2

Senin gövden yeni süren çayırlar mıdır
(Eğildim öyle buldum)

3

Bakardım su altındaki ovalardır göğsün
(Bakardım suyun sağ eli)

4

Akşamım ben
(Ağzının ipek terkisinde)

AŞKLAR AŞKLAR İÇİNDE, VI

SÜRGÜN

1

Benim zamanım bir ikindi zamanıdır
(Kitaplarda, akşamlarda)

2

Pis bir kış geçirdim ağzından uzak
(Ağzının gönderine çek beni)

3

Aşklar da sürülmüş müdür
(Sordumdu bir zaman)

4

Bunlar senin uyandığın saatler içindir
(De ki: Gelecek'tir aşk)

(*karanlığımdabiralatgibiboynun*)

AŞKLAR AŞKLAR İÇİNDE, VII

SESLER

1

Günün eli elimizde yürüyoruz
(Saatleri atları kırlangıçları geçiyoruz)

2

Mutsuz zamanlarda buluştuk
(Zamanı, onu unutma)

3

Sesler de yaşamış mıdır
(Sözlüklere baktım geçmiyor)

4

Anımsa, anımsamak için vardır bu dünya
(Zamana bizden bir ses gelir düşer)

AŞKLAR AŞKLAR İÇİNDE, VIII

BEN GELİRDİM

1

Biliyor musun sen bir şiire girmek gibisin
(*Eflatun bir şiire*)

2

Ben gelirdim
(*Bir yağmur sesinin yanı sıra yağardı*)

3

Sanki Çinli bilge Fuke'ydim
(*Gecede çan çala çala gezen*)

4

Gelirdim, senin kara saçların kırmızı yüzünde
(*Isli çıplaklığının düğümünde dönerdim*)

AŞKLAR AŞKLAR İÇİNDE, IX

ÖLÜMLERDE AŞKLARDA

1

Sevgilim çekilen bir deniz hüznüyüz biz
(İlk batıklarla geçmiş yaşamı)

2

Bizim değil, Homeros'undur bu dünya
(Mı diyordu ölü Yorgo Seferis)

3

Sanki bu dünyada yaşamamışız gibi biz bu aşkı
(Sanki bir anıdır o artık)

4

Bunlar bir hüzne götürmek için değildir seni
(Ölümlerde, aşklarda)

(*Biz ki yaşadık, aşklardı kargışlardı*)

AŞKLAR AŞKLAR İÇİNDE, X

BEN Kİ

1

Bir sürgünlüktür aşk
(Sevgilim, birden böyle dedim)

2

Buğulu sesin, kirpiklerin
Geceme düştü durdu

3

Ben ki hâlâ eskisi kadar yaralıyım
Ben ki günlerimde aşklarla büyüdüm

4

Bir sürgünlüktür aşk
(Bütün kitaplarda)

AŞKLAR AŞKLAR İÇİNDE, XI

İYİ GÜL

1

Gözlerini düşündüm
Gözlerini gözlerini gözlerini

2

Gördüm oradaydı hep o iyi gül
(Aşkın eğdiği)

3

Ordaydı sonra orada
Gördüm gök bahtiyar

4

Böyle gittim geldim gözlerinin gel-gitinde
Kuruttum böyle bir uzak rüzgârda kendimi

AŞKLAR AŞKLAR İÇİNDE, XII

YAŞAMIŞ OLAN

1

Burda kapanıyor işte
Yüzünle başlayan bir med zamanı

2

Taşlar demirler yosunlarız şimdi
Rüzgârın denizin getirip yıktıkları

3

Ey sası çağ!
"Yaşamış olan ölüdür şimdi"

4

Biz ki yaşadık, aşklardı kargışlardı
(*Gelecek*'iz şimdi)

GÜZEL IRMAK
(1988)

1988 Simavi Edebiyat Ödülü

1. Baskı: Adam Yayınları, 1988
2. Baskı: Adam Yayınları, 1992

I

All in green went my love riding.
(e. e. cummings)

OLTU TAŞI

Ağzından başlamalı seni anlatmaya
Çocuğum, ağzın Çin ipeği, yangınlar, oltu taşı

Soğuk su çeşmesi, genel grev senin ağzın
Kendini ordan oraya atan aptal bir deniz

Ağzın çarşıda lacivert kuşlar satan çocuk
Tarla adında üç ayda bir çıkan bir dergi

Bizim küçük ırmaklarımız senin ağzın
Küçük bir sokaktan küçük bir alana inmek her gün

Ağzın Bursa'da zaman, çok kapalı çarşılar
Eski harflerle yazılan gece

Çocuklar, kuşlar, yaz günleri senin ağzın
Ağzın ipek kıvamında aklımda

GRİ SEVGİLİ

Seninle konuşuyorum, gri sevgili, bir taflanla konuşur gibi
Seninle konuşurken bazı sokaklar bazı kuşlar seninle
konuşurken
Seninle konuşurken gözlerin dudakların ellerin seninle
konuşurken
Seninle konuşurken aşk yeşil gözlü bir şose seninle
konuşurken
– Beyaz bir gül seninle konuşurken beyaz bir gül seninle
konuşurken
Seninle konuşurken yeşil bir yaprak ağzın seninle
konuşurken
Seninle konuşurken soyunuyor sesin seninle konuşurken
Seninle konuşurken seninle konuşurken seninle
konuşurken

ÇOK UZUN BİR GÜNDÜ AŞKA DÖNÜYORDUM

Çok uzun bir gündü aşka dönüyordum
Çok uzun, yavrum, çok uzun seni sevmekten
İşte diyordum ilk öpüş işte masmavi yarığın
İşte yedisi sabahın ve ıslak ağzının
İşte eski bir otu kasıklarının ve karnının
İşte dilinin getirdikleri işte ormanlarım
İşte döşekte çırılçıplak upuzun uyanışın
İşte kayaya vuran eski gölgen eski sesin
İşte o ağzındaki esmer kuş o yaban ırmak
Kal öyle diyordum böyle anadan doğma iç içe
Kal öyle ilkin orandan öpeceğim diyordum
Aşk ki karadır tek heceli bir sözcüktür
İşte tam böyle, sevdalım, tam böyle diyordum

BİR DÜZYAZIYIMDIR BELKİ DE BEN

Senin yüzün denize inen sokaklar
Dörtyol ağızları, su saatleri senin yüzün

Ne zaman eğilsem yüzüne ben
Yüzün erkenden açan çarşılar

Sen ki bir nilüfersin ölçüsüz uyaksız
Anla ki beyaz, masmavi hohlarım seni

Sanki çok uzun bir şiire çalışıyorum da ben
Yüzün ona en uzun uyaklar düşürüyordur

Hem kim bilir yüzünden sürülmüş
Bir düzyazıyımdır belki de ben

TEN KAYGANDIR AŞKIM BENİM

Ten kaygandır aşkım benim
Uzun, deli otlar gibidir.
Gecede dokundum çıplak etine
Dilim her yanında gezdi durdu.

Böyle ağzının düğümünde gittim geldim
Eğildim sonra derinine tüylerinin
Alkollü sesin, kocaman ağzın, kirpiklerin
Gecede kâğıtlarıma düştü durdu.

Sunu

(Yüzünle çıktım sonra
Kendini sokak sanan bir sokağa
Çıkmak,
bir öğle sonuydu sanki).

AŞK O SIVI

Çoğul güzeldir. Yüzün dursun
(Yüzün ki bir halkın tarihine alınlık)
Daya ağzını kasığıma, sevgili suça
Gövdem, o cehennem, gövdende
— Sevgilim, sevişelim.

Kirlidir aşk, çocuğum, o sıvı fosil
Dölyatağı, o sürgün, her şeydir
Düşün durmadan yinelenen taşı
Hem bilmem biliyor musun tarih de tendir
Ağzın, o alev, ağzımda
— Sevgilim, sevişelim.

KORKUNÇ SEVİYORUM GÖVDENİ

Yavrum, korkunç seviyorum gövdeni
Kirpiklerini, küçük ellerini, gözlerini
Gövden ormanlar, patikalar, donanma ateşleri
Kulağında taflanla geçen sarı bir çocuk
Büyük bir bahçede büyük bir çançiçeği
Gövden yürüyen gece, kırmızı bir kuş
Dili sonsuzluğun.

Böyle boynun, kalçan, karnın,
çıkıyorum
Bu huysuz atı —
Bizden yeni bir sözlük yazılıyor altımızda
(Boynunun soluk mavi çizgisinden).

Yukarılarda korkunç ağıyor gök.

II
aşkla ölüm

AŞKLA ÖLÜM

Çocuktur aşk, küçük sürgünüm
Bir avuç gökyüzüdür.

Öylesine güzelsin ki beni sen soydun
Bir çiçeğe su verir gibi.

Usulca ensenden öptüm seni
Usulca,
Bozulup dağılıyor topuzun
Karnın, kolların ipince düşüyorsun.

Aşk ki küçük dağ köyleridir
Diyordum, yüzünle çıktığım.

Uzat ellerini, küçük sürgünüm
Uzat bana
El eledir çünkü aşkla ölüm.

KÜÇÜK BİR GÜL ŞİMDİ DÜNYADAN GEÇERKEN

Saçlarını öyle ıslat ve tarat geceye
Küçük bir gül şimdi dünyadan geçerken
Anlatsın bir kıyıya vuran ölümü
Bir şimdi bir sonra olan ölümü
Defterlerinde kırçiçekleri kurutan bir ölümü
Sessiz, solgun bir Doğulu olan ölümü
Bir dağ ya da bir ırmak olan ölümü
Seninle konuşur gibi kendi kendine konuşan ölümü
Kendi halinde bir ölüm olan ölümü

Evet, saçlarını öyle ıslat ve tarat geceye.

BENİM GÖLGEME GİR AŞKIM

Benim gölgeme gir aşkım. Daya
Soluğunu soluğuma, mühürle beni.

— Aylardan ağustos mu? Memelerin beyaz.

Dolanan deryadil iki akarsu gibi
İki dağın sevişmesini anlamalısın.

Aşk ki gittikti onu
Döndük, ezik, buruk –bir zamandı–

— Ölüm kırsal kasaba mı? Karnın sıcak.

Bunları yerdeki beyaz boynun için söylüyorum
Aralık ağzın, derin ırmağın için söylüyorum.

TARAR SAÇIMIZI ÖLÜM

Ölüm daha kolaydır sevmekten,
der ya Aragon
Anla ki ölüme benzer sevmek.

Sözcükler ki alevdir
Ve karadır şairlerin hayatı

Hem nice şiirlerde nice aşklarda
Tarar saçımızı ölüm.

Aşk ki bazen solgun bir ilçedir
Sürdürür derinliğini.

Neden en çok acı ustası şairlerdir
En çok taşırlar çünkü aşkları.

Ben ki yatağından tedirgin bir suyum
Besbelli ki aşka ve ölüme çalışıyorum.

BEN HER GÜN BİR ÇARŞIYI BİR UÇTAN BİR UCA GİDERİM

Bu benim ölümüm önünde durduğun
Anısı solgun bir deniz kıyısının
Geçmişte geçtiğimiz ağaçlıklı bir yol belki de
(Akşam kılığında,
bir sevişme vakti)
Ağaçlıklı yolların da ruhu vardır çünkü
Neyse,
o ruh.

Sen ki bir gülsün,
ey gül!
(O kadar çok, o kadar çok, o kadar çok)
Ben her gün bir çarşıyı bir uçtan bir uca giderim
Ağaçlara bakarım, bir suda dururum
Bir kuş bir sokağı önüne takar götürür
— Biraz sonraydı yüzün
Diye geçiririm içimden
Bir kadının balkona astığı barok çamaşır
Bembeyaz soluğunu boşaltır ağzıma benim
Sen sonra hafifçe tutar öpersin beni
Ben bir daha bir uçtan bir uca giderim çarşıyı.

BU SENİN SABAHA KARŞI BOYNUN

Bu senin sabaha karşı boynun
Su içer gibi güzel.

— Lüpenler, filbahriler mi? Saçlarında otlar.

Ölüm ki gri bir su kocaman eski
Yazdıktı geçmişlerde, şimdilerde.

Bu kısacık masmavi sesin
Saatlerce, saatlerce seviştiğinden.

— Çavlanlar, süsenler mi? Ağzında kuşlar.

Dedimdi beyazlığın ki lotüs gibi
İşte o adamakıllı aklımda.

ÖLÜM O PAS

Su kıyısına tut çıplaklığımızı, suyun kararmasına tut;
Bitmemiş şiirlere, önsözlere tut çıplaklığımızı;
Eşyanın acı tadına, kazılara sür onu;
Dor alfabelerine, Ortaçağa, en çok da ona tut;
Her gün gidip gelinen sokaklara, kalabalıklara tut onu;
Günlük işlerine, gökyüzüne tut çıplaklığımızı;
Ağaçlara, çarşılara, caddelere çıkar onu;

Ölüme, o pasa tut sonra da.

III
bakmak aşktır

SÖZCÜKLER

Sözcükleriyim ben ağzının, çocuk kirpiklerinin
(Siz, yani ilkyaz, kuş sürüleri)
Çizgileri yininin,
sevgili tüylerinin
Ve zamanın (Zaman ki bellektir
gövdenin tarihinde).
Sonra biraz da anısı
Çıplak etinin.

Yaralıdır

aşk.
Yaralıdır çün bütün sözcükler
O haçlı orduları.
(Siz yani günbatımı, çan kuleleri)
İşte bir bir getirip bırakıyorum
Ağzına senin
Bir bir bütün ama bütün sözcükleri
Senin adına
(dokunur gibi sana).

Ben ki aşkım, ben ki kendisiyim aşkın
(Siz, yani güneşler, gökyüzleri)
Bir kardelen bir yerlerde solur şimdi sizi
Akar giysin
Gözlerin, büyülü durgun çıplaklığın.
Aşk kor ağzını.

BAKMAK AŞKTIR

Kal böyle aşkım, kal böyle
Ve yalnız
Bana bak.
Bakmak aşktır.

"Soyundum işte sana yol olsun diye."
Böyle çınlçıplak böyle et ete
Bırak gezinsin üstünde soluğum.

Saydamdır aşk, o naif şeytan
Gözlerin, çıplak memelerin, dudakların
Böyle işte böyle gel gir yatağıma.
Ve öp sonra da
Durmadan bir daha, bir daha öp beni
Böyle uzun bir yolculuk ister aşk.
Ve çek sonra da, daha bir kendine beni
Çek ki
Bileyim benim olduğunu.
Böyle işte böyle kasık kasığa.

KASIK

Bu senin akşamüstü sesin hiç unutmam
(Hiç unutmam, hiç unutmam, hiç unutmam).

Bu benim çocuk yüzüm.

Yüzümü alıp ellerinin yanına koyuyorum
Bir tramvay durağını hemen yanına ağzının.
Tam yanına kocaman bir küpeçiçeğini gözlerinin
Yanına sözcükleri, sıfatları dudağının.

Huysuz bir deniz kıyısı olmalıyım ki ben
Boyuna bir yerlerini alıp bir yerlere koyuyorum
(Yeniden, yeniden, yeniden).

Yeni çayırlara, nehirlere benzer bir yerden
Ağaçlara kuşlara, ağaçlara kuşlara dönüyorum sonra
birden
Belki de yeniden bir deniz kıyısı olmayı bekliyorum
Yavaşça yarı kasığından uyanmayı belki de.

Sonra siz oluyorsunuz birden.

SENİN AŞKIN KIRMIZI MIDIR

Senin aşkın kırmızı mıdır
(Aşk, o duvar saati)
Yeniden derinden anladım artık
Senin aşkın kırmızı

Senin yüzün gece midir
(Yüzün, o küçük su yolları)
Bütün renkler ezberimde de söylüyorum
Senin yüzün gece

Senin sesin akşamüstleri mi
(Sesin, o deniz kıyısı)
Bütün sesleri yaşadım da biliyorum
Senin sesin akşamüstleri

Senin gözlerin *Göl Saatleri* mi
Gözlerin o *Dünyanın En Güzel Arabistanı*
Bütün kitap adlarını düşündüm
Senin gözlerin *Göl Saatleri*

GÜZEL

Güzel,
gövden sürgünlüğümdür benim
(O kırçıl ot, sevgili keten)
Orda gök, güneşler, tarih
Tütünü saçlarının ve boynunun
Orda ağzının soluk atlası
Bütün coğrafya.

Ben ki bir batığım, yitik, hurda
Boynu bükük zeytini yüzyılımızın
Anısı bir ormanın,
süt dişlerinde.

Sunu

Nerde olursan ol orayı anlatır bana
Güzel,
gövdenin durgun, derin ırmağı.

TEŞEKKÜR

Evet hep açık gidip gelen ağzın içindi;
Gökyüzünün o huysuz maviliği içindi;
Elma kokan bir Türkçeyle konuştuğun içindi;
Ölümün sefil, kötü belleği içindi;
Her gün pazar kurulan o sokaklar içindi;
Saçında uykusu kaçmış çiçekler ıslattığın içindi;
Çocuklar okuldan dönüyormuş gibi sesin içindi;

İşte bütün ama bütün bunlar için sana teşekkür ederim.

GÜZEL IRMAK

Küçüğüm, bu senin sesin, güzel ırmak
Önce rüzgârın öptüğü, sonra benim öptüğüm
Bu bitmemiş şiirler senin ayakbileklerin
Soluğun, kokun, karnın, gölgeli gözlerin
Bu böyle çözülü göğsün, enine boyuna dudakların
Sabahlara kadarki büyük gözlerin böyle
Bu dal gibiliğin, saçların, kırmızı ağzın
Bu üstünde onca sevişiğimiz yatak sonra
Sonra bu benim anı artığı eski yüzüm
Tüylerin, tay boynun, küçücük çocuk ellerin
Böyle yukarıdan aşağı gidiyorum seni
Karışıyor, korkunç, ellerimiz ayaklarımız

ŞAİRİN KANI

Güzel Irmak içinde
1. Baskı: Adam Yayınları, 1988
2. Baskı: Adam Yayınları. 1992

Sözcüklerin anlamları yoktur, kullanımları vardır.
(J. C. Giroud)

Şairin toprağı: İnsanlar, sıradan bitkiler, hayvanlar, dur durak bilmeyen gökyüzleri, çığırından çıkmış güneşler, sevgilinin yüzü, demirin, tiftiğin işlenişi, yüreğin derin ırmağı, bir yaprağın hayatı, denizler, Süleyman'ın Ezgileri, Muhammed'in çocukluğu, kuş sürüleri, gettonun göbeği olan Delancy, labirentler, kargaşa, emeğin ve cinselliğin tarihi ve yosunlar ve akşamüstleri ve ormanlar ve Homeros ve terör ve günbatımları ve acının ve ölümün ve karasevdanın yatağıdır.

Nuh'un gemisine aldıklarıdır.

Nice küçük, bir kıyıya atılmış, adsız sansız şeylerin adamlarıdır şairler.

Kim onlardan başka nice horlanmış şeylerin elinden tutmuşlardır?

*

Dil, şairin kimliğidir. Şairin kanıdır çünkü.

*

Şiir, ayın karanlık yüzüne vurmak, üçgenler, daireler, koniler çizmek; tarihsiz nesnelerin iyeliğini yapmak, kulaklarında adları yazılı çocukların yanı sıra yürümek; en derin sarıyı bulmak; onmaz bir gurbet duygusuyla yaşamak; engin ve lekesiz yolculuklar yapmak; denizin yorgun çağlarının fotoğrafını çekmek; solgun bir kasımpatıyla dolaşmak;** sabahları sarı, akşamları nefti geçen Pera tramvaylarına asılmak; aşkı (o sulusepken) örgütlemek; orta ağırlıktaki bir ata 35 gr. çay biçmek; Cumhuriyet adlı buharlı gemilere binmek; Çin'de uyanmak; sıradan insanlar, puhular, mihalaki kuşlarıyla yarenlik etmek; ölüme (şiirin o kazıbilimine) gemici düğümleri atmak; yatağına uzanmış çocuk İsa ile güzelim kirpikli Muhammed'le çölde bir aşağı bir yukarı dolaşmak; geleceği,*

(ve)

sonsuzu içeri buyur etmek;

(ve de)

senin ağzınla gidip gelmek için vardır.

* Nietzsche'nin kulaklarını çınlatmak için.

** Kasım ayı ayların en zalimidir.

*

Şiirde vurucu olan ilk anda imgenin görsel olanıdır, ama asıl vurucu imge, duyuran, sezdiren imgedir.

— Kahire: Çalkantılı bir deniz!

*

Şairler (ki dünyayı evleri bilmişlerdir) ölçüsüzlüğe kurarlar otağlarını. Oklarını ordan atarlar.

*

Her şiir bir yolculuktur. Bunun için ilk coğrafyacılardır şairler.

*

"Nihayet Padişahı gördük. Başını döndürerek uzun uzun bize baktı. Her halinden içinin sıkıldığı belli oluyordu."

(Gustave Flaubert)

*

İlk sıkılan Padişah mıdır Abdülmecit?
Öyleyse cebinde şiirle dolaşıyordur.

*

İşte şairlerin bulgusu: "Il n'y a pas d'amour heureux!"

*

Yeraltı dilleriyle yazar şairler.
— Kaşlarını sokaktan toplarmış!

*

Bir çeşit dervişlik, keşişliktir şairlik. Yıllarca küçük bir yeraltı suyu gibi yaşayacaksın; bir gün yeryüzüne çıkma özlemini de hiç yitirmeyeceksin; sonra da bunu büyük bir alçakgönüllülükle kabul edeceksin. Günün birinde bir gün ışığını gördüğünde de, bir kıyıya çekilip ordan bakmasını bileceksin.

Bir çilehane adamıdır şair.

Hayatı yoktur.

*

Bugün bazı şiirlere iyi, büyük diye kaftanlar biçiyorsak, bunda onların alçakgönüllü olmalarının büyük payı vardır. Bütün iyi şiirler gösterişsiz, alçakgönüllü yapılara benzerler. Bilgiçlik taslamazlar, büyüklüklerini gizlerler sanki.

Şaşılacak bir şey yoktur bunda. Nice yollar tepip gelmişlerdir, alçakgönüllülüğü bunun için elden bırakmazlar.

— "Gümüş yıldönümünde bulunamayacağım."

*

En yaşlı sudur, der ya Thales, en yaşlı şiirdir.

*

Tarihler I. Mahmud'un tifüsten öldüğünü yazar.
Elinde de Necati'nin Divan'ı vardır.
— Şiir ve tifüs!

*

İlk dizededir bütün iş; şiirin yapısını, yani içeriğini, biçimini –ki ikisi de ayrılmaz, ikiz kardeşlerdir–, boyunu bosunu o saptar, şiirin gizli tarihini o çizer.

Dünyayı depolar sanki ilk dize: Bir yerlerde başını çıkarmış, kendi halindeki bir otu o görür, çocukların, anayasaların, işçilerin elinden o tutar; mutsuzluğun, karanlığın üstünü o çizer; aşka, ölüme kaftanları o biçer;

(sırtın bana dönük, senin o güzelim gözlerine de okları o atar elbet)

(sonra da)

daha böyle nice şeyi gövdesinden (bu dizeler imparatorluğundan) sayfaya, o "çamur melekleri"nin (Voznesensky) beyaz kâğıtlarına o düşürür.***

*Hem gök*** aşağılarda zaten yerinden oynamış, ağmıştır.*

* Şair sayfayı görür.
** Bazen bir yaprak gürültüyle düşer ya, öyle.
*** Gök, usun geçici yokluğundan yararlanmasını bilir.

*

Roman Jacobson "Şair-Ressamların Sözsel Sanatı" adlı bir yazısında (ki Blake, Gümrükçü Rousseau, Klee'yi amaçlar), bu ressamların üç şiirini alıp, bunların ortaya koyduğu yapıyla, bu şiirlerle ilgili resimlerinin yapılarının koşutluğu üstünde durur.

Doğal bu. Resim gibi şiir de bir yapı sanatıdır. Her resim gibi, her şiir de bir omurga, bir çatı, omuriliği, sinirsel organlar koyar. Özsuyu bu kanallardan, onların yardımıyla akıtır. Her şiirde bu yapı kolaylıkla görülür. Belki de bu resimdeki gibi açık seçik olmayabilir, ama bu o şiirin böyle bir iskeleti, yapısı yoktur anlamına gelmez.

*

Şiir morg odalarından çıkmaz.

*

Bir şairin yerini yine şairler saptar.
Şairlerin katındadır şairlerin gözü.

*

Browning, çoğu şiirlerini kendisinin de anlamadığını söyler. Böylece anlamdan ne anladığını söylemek istemiştir. Öyle olmalı.

— Merhaba gökyüzü, merhaba!

*

Şair sözcükleri sonradan görür. Sis dağıldıktan sonra.

*

Gecedir şiir.
Kapalı odalarda görür işini.
Kara kitaplar okur.

*

Eski bir dağlıdır şair. Dili bundan yabandır.

*

Çobançantasıyım ben! diyor, bir çiçek. Bir avlunun taşları arasından şaire.

—Senin gibi sıradan! diye de ekliyor.

*

Şiirin geleceği şimdinin sonsuzluğundadır. İyi bir şiirde bu her zaman görülür.

Keklik zamanında avcıların şahinlerini yanlarında götürmeleri gibi, şairler de şimdiyi terkilerinden ayırmazlar.

Ama bu, geleceği bir yana atmak değildir.

Gelecek, şimdi *gibi altı çizilerek korunur.*

Her şiir böyle bıçağın iki yüzüne yazılır.

— Çocuktum, çocukluk donuk bir göçebeliktir.

*

Kur'an, onca şiir yüküne karşın, korku kitabıdır sanki. Cehennem ikide bir önümüze sürülür. Bağışlamaya da pek yer verilmez.

Ya tenin kayganlığı? *O hiç bilinmek istenmez.*

Peki, ya şairler?

"Şairlere gelince, onların ardına yalnız sapıklar düşer."

(Ayet, 224)

"Görmüyor musun, onlar her alanda aşırı giderler."

(Ayet, 225)

*

Şiir her zaman iktidardadır.

*

Her şiirde "dünyanın yaşamından bir ânı" görürüz.

*

Şiirin alçak sesindedir her şey.
— Sonra aynadan nehire baktı.
— Nereye akar? dedi.

*

Karadır şairin kitabı.

*

Şaşırtıcıdır şiir: Onmaz yolculuklar yapar; kuşlara, sokak adlarına, kuşatılmış aşka, ölüme takar aklını; yalnızlığa, coğrafyaya, altın çocukluğa soyunur (ruhu Tasalya'ya doğru akıyordur); sık sık sevda çıkmazlarına girer, kendi halindeki üçgenleri, konileri ayartır; ak favorili bir Yahudiye, solgun bir taverna çocuğuna güler; Sirkeci'de çadır kurar; vebalılarla dolaşır;*

sürgün (o menfa)

yolunu çeler;

kimsesiz bir ateş böceğiyle konuşur; yoğurtçu, şekerci, eskici dükkânlarına uğrar; kasabalarda bando yönetir; sevgilinin yüzünü sıyırıp geçer (İzmir'den geçiyordur); tarihin kapalı tavernalarında Aix'li tonbalığı tüccarlarıyla deniz dibi haritalarına dipnotlar düşer (deniz dibi haritaları tarihin çıkmaz sokaklarıdır);

(ve)

suça atar kancasını!

* Şiir ayartmalıdır.

*

Bazı şairler gece şairleridir.
Geceleri okunur.

*

Şiirin vakti yoktur.
–Hoşça kal, hoş çakal, hoşça kal!

*

Ertelemez şiir.

*

"İnsan bir resmi tıpkı bir cinayet işler gibi işlemeli" der ya Degas, bu şiir için de böyledir.

*

Şairin toprağı, erozyonu en bol olan topraktır.

*

Sürgündür şair.

*

Ne mi yapmalı şiir?

Sabahları okula giden çocukların elinden tutmalı, kızların saçlarını karıştırmalı, otlar, kuşlar, hayvanlar yetiştirmeli, küçük sokaklar, evler, alanlar kurmalı, ıssız dağları şenlendirmeli, kervanlara yol göstermeli, deniz kıyılarına inmeli, sokaklarda dolaşmalı, böcek koleksiyonları yapmalı, kitaplara girmemiş otların elinden tutmalı, gazete okumalı, kendi hanımına el kaldırmasını bilmeli, sevgilinin bağına yardım etmeli, Mısır papirüsleri yetiştirmeli, Karnak yazılarını sökmeli, Pers körfezi boyunca yürümeli, yeşil som ipekler dokumalı, keçe çadırlarda oturmalı, artıkdeğer öğrenmeli, aşkı örgütlemeli, bilinçaltına uzun yolculuklar yapmalı, otağını bütün yasak bölgelere kurmalı, firavunincirleri yetiştirmeli, insana yabancı olan her şeyin üstünü çizmeli,

(sonra)

terkisinde denizler, ucu selvi ağacından yapılmış oklar, al atlar, ırmaklar, kadınlar, gök süvarileri, kötülük çiçekleri *taşımalı, tedirgin, huysuz, lanetli bir yeryüzlü olduğunu düşünmeli,*

(sonra da)

akşamları işçilerin evlerine inmeli, onlarla sofraya oturmalı, kadınlara beyaz güller armağan etmeli, yeni çayırları sulamalı, Allah'la Ölüm'le yarenlik etmeli,

çırılçıplak dolaşmalı,
çırılçıplak olmalı.

*

Şair bir dil bulmanıdır.
— Bırak yukarsını öyle, düşük gökyüzünü!

*

Dize her şeydir. Şairin adıdır. "Haysiyetimdir" mi diyordu Yahya Kemal?

*

Yalnız şiir yavaş yazılır.

*

Şairler (bu çamur melekleri) doğduklarında, yaşamları boyunca yanlarından eksik etmedikleri iki başucu kitabıyla yüz yüze gelirler:

Aşk ve Ölüm

Ne ki, Ronsard, ikisinin de aynı şey olduğunu söyleyecektir.
Ya Eluard mı?
Onun başucu kitabı aşktır.
Aşkın gücüdür.
Ölümü dışlar aşk. Hem kadın, gelecektir. Dahası dünyaya bunu doğrulamak için geldiğine inanır.

*

Bazı şairler ölünce anılmaz olurlar.
Ölümsüzleşirler.

*

Keşişlerdir şairler. O büyütür onları. Şairler yalnız işlerinin başında değil, sonunda da onu kuşanırlar.

Bir yeraltı çıkarması!

*

Her yerdedir şiir / 1

"Savaş biz kuşçulara yaradı abiler!"

(Beyrutlu kuşçu bir çocuğun konuşması)

*

Her yerdedir şiir / II
"Kuşlar Peru'ya ölmek için gider."
(İslam Çupi'nin Dünya Kupası Maçları için bir yazısından)

*

Şair cehennemde yaşar.

*

Yalnız şairlerin öğretmeni yoktur.

*

Sözcükler (şairlerin sevgili kulları) kendi başlarına iken gökkubbeye çakılmış yıldızlar gibi yalnız adları vardır, anlamları yoktur (bir zamanlar gül yalnız bir addı, o "enfes" ölüm sözcüğü de); böyleyken kimileri uzak mı uzak, kimileri de yanıbaşımızda gibidir (sözcükler zamanı vakumlar: Her sözcük kendi zamanına yazılıdır); ama yerlerinden oynatılmayagörsünler, kıyamet kopar,

(birden)

*şahlanıp türlü kılıklara girerler, yeni boyutlar, kokular, sesler (içinden günbatımı geçmiş gibi sözcüklerin, kokuları, renkleri, sesleri vardır) edinirler, yerlerinde duramaz olurlar, kendilerini ordan oraya atarlar, deniz kıyılarına inerler, çarşılara, evlere girip çıkarlar, bağırır çağırırlar, garip bir aile fotoğrafı kurarlar, ruh çağırırlar, deneyimli bir esrarkeş gibi düş görmeye başlarlar, aşkın ve ölümün üstüne yürürler, her alana el atarlar**

./.

*sonra da***
bir araya geldiklerinde (ki hâlâ kullanımları yoktur, adlarıyla vardır, bunun için de anlamları yoktur)

(eğer)

*şairlerin kâğıtlarına düşeceklerse (us durduğu yeri bilmek ister) bunun için önce özgeçmişlerini anımsayıp birer sözcük değil, birer nesne olduklarının*** ayrımına varıp (nesnelerin özüyle elinden tutulmamış sözcükler, duygular, algılar, sezgiler erir gider), birden ayaklanıp, bütün öfkelerini, hırçınlıklarını, lanetliklerini kuşanıp, bilinçaltının bütün kapılarını da ardına kadar açıp ("Şiir düşünmekten tiksinir." Byron) artık imgelere, yalnız onlara sarılacaklardır.****

* Tekdüze yaşamdan kararmaktadırlar çünkü.
** Bu "sonra da" usun (bu sevgili aracın) gündemi üzerinedir.
*** Şair nesneyi görür.
**** "Bir anlamı gün ışığına çıkarmak için imgelerden daha iyi bir yol olamaz'" (Wang Bi).

*

İsa onlara dedi: İnsanoğlu insanların ellerine verilmek üzeredir.
(Matta'ya göre İncil)

Bu aynı zamanda şiirin doğuş nedenidir de.

*

Dünya sözcüklerden başka bir şey değildir.
Sözcükler (bu büyük yalnızlar) sınırlar dünyayı.
Dünyanın sonu, sözcüklerin "infilakı"dır!

— Çocukluğuma yağmur yağıyor.

*

Her şiir gerisinde girip çıktığı büyük küçük sokakları, daha çok da küçük, arka sokakları, çıkmazları (dünya böyle sokaklarla doludur) sürüye sürüye ilerler. Bunu da yoluna çıkan insanları, bitkileri, hayvanları, kuşları (Homeros leyleği bilmezdi, turna ile karıştırırdı) hep ilk görüyormuş, aralarından ilk geçiyormuş gibi büyük bir sessizlik içinde yapar. Eşyayı da önce adıyla, sonra da nice adlarla çağırmayı böyle yolculuklarda öğrenir. Yolu da hiç bitmeyecekmiş gibi uzundur. Lanetli, tökezleye tökezleye gittiği bir yoldur bu. Hep elinde tuttuğu çetelesine de gördüklerini işlemek için arada durur. Nice saatler, haftalar, aylar, yıllar sonra bir gün (teptiği bu büyük küçük sokaklardan sonra) bir caddeye çıktığında, işte o zaman bütün yolculuğu böyle bir caddeye çıkma adına yaptığını kavrar.**

*Her şiir arkasında işte böyle gizli, uzun bir tarih, gizli bir coğrafya bırakır.*** Şiirin bu yolculuğunu anlamak için de gövdesini (bu delik deşik gövdeyi), gövdenin bu gizemli filmini ışığa tutmak yeter.*

* Şiir çocukluğumuzdur.
** Değil mi ki iblise armağan etmiştir gençliğini.
*** Şair zamanlar tanığıdır.

1

Dedi: Otları biliyor musun? Sıradan otları ama?

2

Dedi ki: Ben oyum. Kıyında senin!

SÖZCÜKLER, SEVGİLİ LANETLİLER, I

Ağaç Su Dam
\+ Defter
Rüzgâr Duvar

Kuş Kapı
Aydınlık

SÖZCÜKLER, SEVGİLİ LANETLİLER, II

Gök + Sokak = Hiçbir şey

SÖZCÜKLER, SEVGİLİ LANETLİLER, III

Ev
Yaprak
—
Pencere

SÖZCÜKLER, SEVGİLİ LANETLİLER, IV

Habeş Beylerbeyi
Allah'la Oturup Kalkmak
x
İpek Satıcısı

*

Şiir insanların, kabaran suların, çiçeklerin, soluk evlerin, bırakılmış tarlaların, yorgun buğdayın, çalışkan suların, kederli nehirlerin, kuru duvarın, sevdanın, Firavun arabalarının, Yahya'nın deve tüyünden esvabının, bağlar üzerinde dolaşan muştucunun, ham ipeğin kucağında doğar.

Ağzı da dölyatağındadır.

Orda çöreklenir.

— Ey güzelim ilkah!

*

Bazı şiirler yaratıcılarına karşın büyürler. Bu başlangıçta şairin pek önem vermediği bir şiir olabilir. Yayımlandığında bakar ki birden büyüyüvermiştir. Böylece de yaratıcısına karşı gelmiştir.

Dıranas'ın "Fahriye Abla" şiiri buna iyi bir örnektir. Dıranas, onu hiç önemsemediğini söyler. Ama yayımladıktan sonraki ünü onu şaşırtmıştır. Şiirin bu dayatması karşısında da, onu kitabına almamazlık edememiştir.

Bu benim de başıma geldi. "Mustafa Çapkan İçin Ağıt" çok sevilmiştir, ama ben onu kitaplarıma almakta direndim, direniyorum hâlâ da. Bu daha ne kadar sürer? bilmem.

Bu gerçeğe, şiirin şaire öğrettiği diye bakmalı mı bilmem?

Öte yandan, şairin önem verdiği nice şiiri de (nice yıllara karşın) bir türlü büyüyememiştir.

*

Şairlerin de (bu nesneler müzecileri) kunduracılar, marangozlar, yapı ustaları gibi bir ustaları vardır. Kan, toprak akrabalığı. Bu yüzden şairler yine şairlerle büyür. Başlangıçta bu geniş bir alana yayılır. Sonra sonra bu tek bir ozana indirgenir. Şeyh Galip, Necati'nin toprağına atar kancasını, o toprağı birlikte sürmeye başlarlar. Elbette her biri kendi duvarını da çıkar. Baudelaire yıllarını Edgar Poe'ya adar. Mallarmé'nin de Poe'dur, Poe'nun demir attığı topraktır, onun da toprağı. Ahmet Haşim, Şeyh Galip'i, Tarancı ile Dıranas da Baudelaire'i görür.

Her şair surlarını böyle çıkar. Böyle kendi olur.

*

"Ben şiirde birkaç parçamdan memnunum."

(Yahya Kemal, 13 Teşrinievvel 1926, Abdülhak Şinasi'ye mektup).

Bir şairin eninde sonunda, beş aşağı beş yukarı, söyleyeceği budur.

Bundan pek kurtuluş yoktur.

Şairler yüzlerce şiirini böyle "birkaç parça" bırakmak için yazmış gibidir.

Her şiir, daha iyisi için çalışır.

*

Çoğun, bir dörtlük, bir beyit, dahası bir dize, şairi hemen ele verir.

Bu elbette her şey demek değildir, ama bir şairi de böyle anlarız biz.

Kadem kadem gece teşrifi Naili o mehin
Cihan cihan elemi intizara değmez mi

(Naili)

*

Bir şairin şiirleri, üstüne başına benzemeli; yazdıklarından kendi çıkmalı.

*

Fatih ile Barbaros ellerinde gül ile karanfil ile görülmüşlerdir. Ama onlar minyatürlerdedir.

I. Mahmud'un (ki mühür kazımayı çok severdi) sır kâtibine göre o, bir kırçiçeğini eliyle koparan, sonra da onu destarına takan ilk padişahtır.

Ona ilk şair padişah diye bakmalıyız.

*

Dünyanın sonu mu?
— Düşün, imgelemin yıkılması!

*

Şiir varlığını sözcüklerin unutulmasıyla kazanır.
— Ve su soyunur – daha çıplak.

*

Şiirde dil kendi varlık biçiminin dışına çıktığında, yaratıcı eylemin yerine bir taşıyıcı görevini yüklenir: Kendi dışındadır.

Bu durumda dil görünmez.

Ne mi taşıyordur?

Şiirin dışında her şey.

*

Dar boğazlar adamlarıdır şairler.

Uçurumlardır yurtlukları, ordan bakarlar.

— "Benim köyüm bir tavuskuşudur."

*

Şiir yani dölyatağı: Hepimizindir.

— Sevgili keten!

*

Bir şiirin tarihi dilin tarihidir.

*

Şair için şiirin koyduğu dünya dışında dünya yoktur. Şairin dünya diye bildiği odur.

*

Kazısı dil olan bir kazıbilimcidir şair.
Diller eğirir.
— Ağzında çiçekler.

*

Beyaz doğar bazı şiirler.
Bazıları da kara!
Kara şiirlerdedir ama şairlerin gözleri.

*

Şair dili görür. Güzel ceset!

İşte tamamlanmak için bir sözcük bekleyen bir dize:

Bir kadının sabahına karşı (.....?)...

Uyanmak (mı?), *düşmek* (mi?), *yürümek, durmak* (mı?); *soyunmak, kirlenmek, ayaklanmak* (mı?).

Böyle nice sözcük şairin gelip dolduracağı eşref saatini bekler.

*

Artık sözcüklerin gösterdikleri nesneler olmadığı biliniyor.

Şiirin varlığını –imgesel olan varlığını– saptayan da bu değil midir?

Böylelikle şiirde sözcüklerin işlevi daha da belirginleşmiyor mu?

"BİR HARİTA BİR ARAZİ DEĞİLDİR."

— Açelyam, nergisim!

Diyor, şairin dağlık evinden, bir ses.

Bir kuyuya atılan taşlar gibi, halkalar çizip, dalgalanıp yitiyor sonra da.

*

Şairin diline yaşamın bütün boyutları vurur, yaşamın bir tarihi gibidir şairin dili.

DÜN DAĞLARDA DOLAŞTIM EVDE YOKTUM

(1993)

1 Baskı: Adam Yayınları. 1993

14 EKİM 89
İstanbul 7.1.92
DÜN DAĞLARDA DOLAŞTIM EVDE
YOK-
TUM
Gerçeğin yapısını değil yapısı
dirler.
(Wittgenstein)

"Bu kitabın elyazılarıyla yayımlanmasını istememin nedeni görsellik değildir (görselliğin büyüsünü yadsımıyorum elbet, o nasıl yadsınır ki); bunun çok ötesinde bir şey: yazmak eylemi sırasında pek çok dize (şiir uçları) asıl metnin dışına taşmıştır, atılmıştır. Bunları işte göstermektir. Okuyanları (okurları diyemiyorum, onları kendimle örtüşmeye götürmeye hakkım yok) bundan yoksun etmek istemedim. Öte yandan, gene okuyanlar elyazısında ikinci, üçüncü bir şiirin oluşumunu da bulgulayacaklardır. Belki, son olarak da, yazmak denen cehennemin serüvenini izleyecekler, o labirente inme olanağını bulacaklardır. Hepsi bu."

Ilhan Berk

I

"Poeta pirata est"

OKTAY RİFAT

Bir "Misafir olmayan deniz"li.*

Herkes gibi bir çocuk. Çöl manzaralarını, balıkları (balıkların gözlerini kırpmadan uyuduklarını daha o zamandan biliyordur), otları, dağ keçilerini, bisikletli kızları sevdi.

Koca yazlarda evlerinin önünde oynadı. Kelebekler, midyeler, bilyalar topladı.

Sakallı bir çocukken çığrından çıkmış ne kadar kuş varsa bir solukta hepsine öykünürdü.

Bir Simyacı.

Eli bir ağaca değse, ağaç birden en çok ağaç.

Adı Ephesos'un su kemerlerinde bulundu.

Sevdiklerinin elyazılarında seslerini duydu.

Avukat iken suçlara Homeros'ta, Hammer'de, Bedrettin'de gerekçeler aradı.**

Şiirlerini dilin yerçekimine karşı yazdı. İmge onda bu yüzden onun adına konuşur.

Şiirin korkunç çocuğu.

Sözcüklere bir pul meraklısı titizliğiyle eğildi. (Hepimizden önce dilin sınırlarının dünyanın sınırları olduğunu buldu.)

* *Pontus euxinus*. Trabzon'da, o yalnız suda doğmaz mı? Öyleyse, dip odalar, kapalı gökler, kurşun askerler...

** Dünya da Galilei'yi doğrulamak için dönmüyor mu?

Böylece dünyayı evi gibi kullanmaya başladı.

Üç güzel adamdan biri. Bir Prens.

Yatağı bilinçaltında hep serili durur.

Uzun boylu, kara bıyıklıydı. Leonardo da Vinci gibi güzel bir gençliği vardı. Güzel elbiseler giyer, güzel konuşurdu.

Saçlarını hep bıraktı, hiç el sürdürmedi. (Kuşlar tarasın diye.)

Gençliğinde Gerçeküstücülerin İstanbul kanadındandı. Ama Niğdeli bir yaprakla giderdi gittiği yere.

Görmüş geçirmiş bir dip su. (Aşklar, avarelikler, çobanıl şiirler, bir cıgara içimi geceler, denize doğru konuşmalar...)

Hepsi, hepsi yaşayıp ölmek için.

Bir altın çağlı. "Poeta pirata est" mi diyordur?*

Tarihsel bir gri.**

Şiiri?

Bir yurttaşlık kitabı.

* Şair korsandır.
** Karartma günlerinde hep yanımızda oldu.

Sunu

1988'de, ölümü işbaşında, kapısının önünde karşıladı. O bildiğimiz tavrını koydu.

"Sözüm bitti, yola koyulabilirim artık" mı diyordu?

Öyle olacak. Dünyanın yaşamından bir dakika geçiyordu, onu gördü!

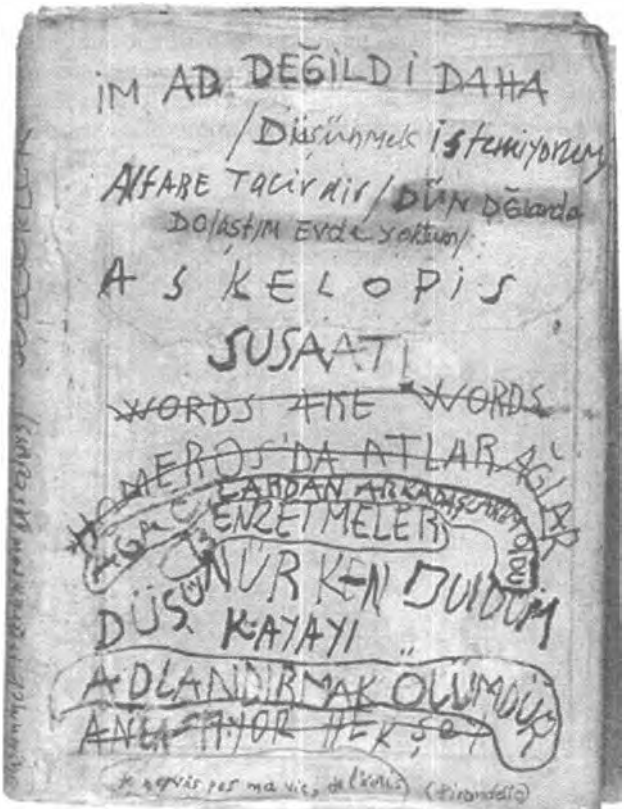
— O gün, Üsküdar'dan hiç gökyüzüne baktınız mı?

II
dün dağlarda dolaştım evde yoktum

*"Benim tümcelerim şu yolla açımlayıcıdırlar ki, beni anlayan, sonunda bunların saçma olduklarını görür –onlarla, onlara tırmanarak– onların üstüne çıktığında. (Sanki üstüne tırmandıktan sonra merdiveni devirip yıkması gerekir.)"**

(Ludwig Wittgenstein)

* *Tractatus Logico-Philosophicus*'tan (Çeviri: Oruç Aruoba.)

İM AD DEĞİLDİ DAHA
/Düşünmek istemiyorum/
AFFARE TACİR Mİ? /DÜN DAĞlarda
DOlaştım Evde yoktum/
A S K E L O P İ S
SUSAAT!
WORDS AFTER WORDS
HOMEROS'DA ATLAR AĞLAR
ENGETMELER
DÜŞÜNÜR KEN DUDUM
DÜŞ KAYAYI
ADLANDIRMAK ÖLÜMDÜR

DÜN DAĞLARDA DOLAŞTIM EVDE YOKTUM

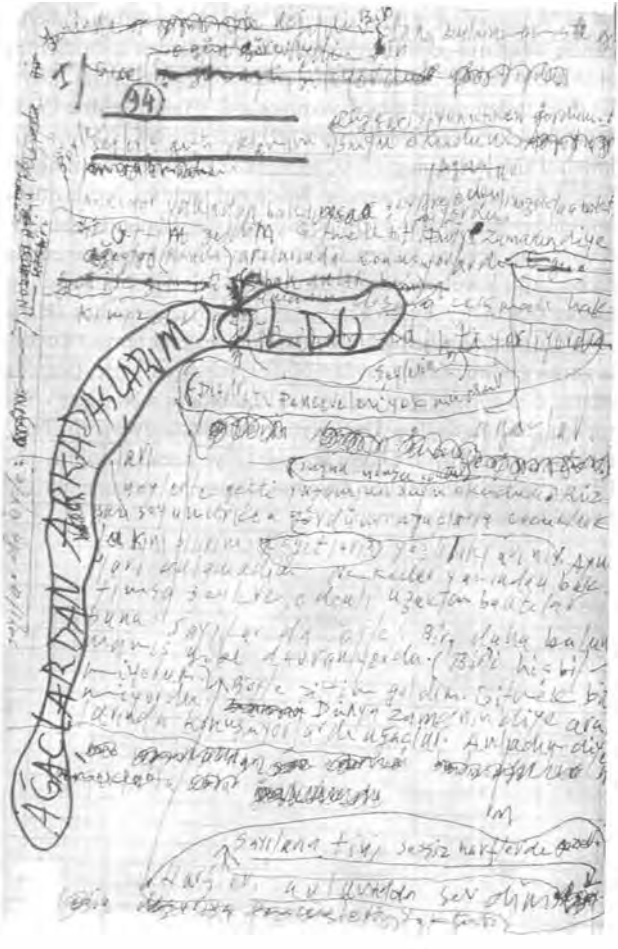
Güneş cebimde bir bulut peydahladı. Taş, kördür diye yazdım. Ölüm, geleceksiz. Şeylerin yalnız adı var. Ve: "Ad evdir." (Kim söyledi bunu?) Dün dağlarda dolaştım, evde yoktum. Bir uçurum bize bakmıştı, uçurumun konuştuğu usumda. Buydu bizim kendinde sonsuz olanı duyduğumuz. Nesneler ki zamanda vardır. Terziler çıracısı Hermûsûl Heramise'nin pöstekisi her bahar ayaklanırdı. Yağmur yağmamazlık edemez. Taş, düşmemezlik.

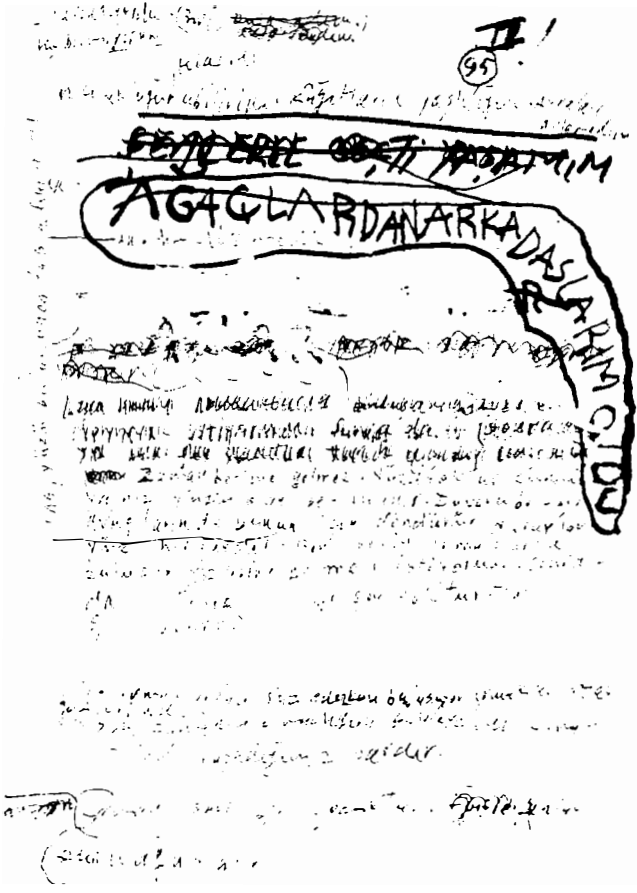
Ne diyordum, dünyanın düşünceleri yoktur. Otların canı sıkılmaz. Kurşunkalem kendini ağaç sanır. Ufuk, hüthüt kuşu. Seni bilmem, bir söylene dönüşmek içindir dünya. Onun için başka bir son yok. Bir söylene dönüşmek, bir söylen olmak! Sonsuzluk dediğimiz budur.

Nerden başlasam yine oraya geliyorum. Ben gidiyorum. Ölüme, o büyük tümceye çalışacağım.

AĞAÇLARDAN ARKADAŞLARIM OLDU

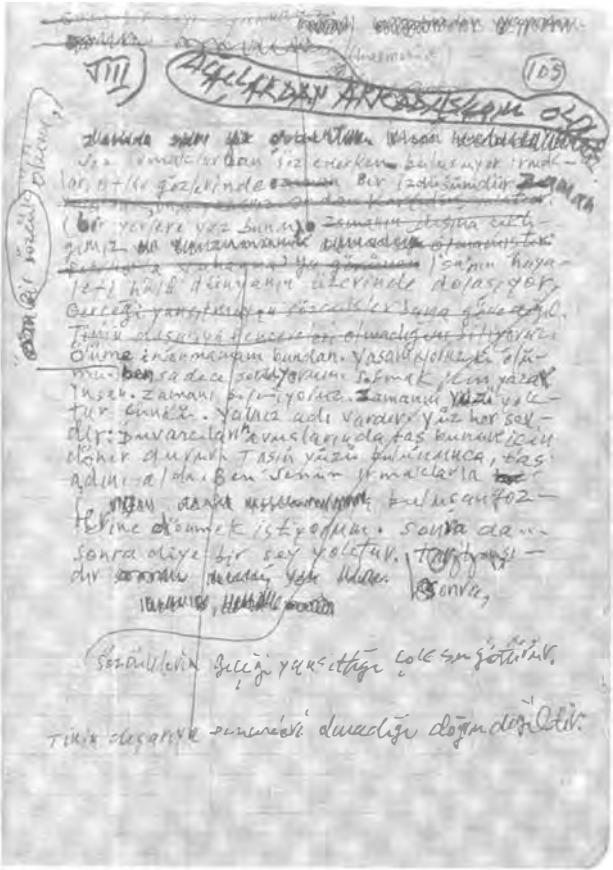
"Adlarla doldurdum sessizliği." Şeyleri kodladım. Gökyüzünün, ağaçların çocukluğunu bilirim. Ağaçlardan arkadaşlarım oldu. Hâlâ da var. Samanyolunu anlamadım. Sayıları da. (Sayılar daha bulunmamış gibi davranıyorlardı.) Yalnız sekizle (5+3) içli dışlı oldum. (Kim olmamıştır ki?) Biraz da sıfırla. (Sıfırın bulunması kolay olmamıştır.) Üç için çok kötü şeyler söylenmiştir. Niçin? Bilmem. Bilmek sayıdır. Bir de biri tanıdım. Bir ile düşünülmüyor. Bazı sayılar suçlu doğmuştur. Bir, bunlardan biridir. Anlamadan sevdim taşları. Çakıltaşının adıyla biçimi arasında hiçbir ilişki kurulamamıştır. Oltutaşının geçmişini bulamadım. Olsun. Gizem her şeydir. Kimi sessiz harfleri sökemedim. (Harflerin tini sessiz harflerde gezer. Kızılderililer bilir bunu.) Kuşlarla gittim geldim. Kuşlar sayıları bilmez, yusufçuk hariç. Doğu'da atların düş görmediğini anladım. (Homeros'ta atlar ağlar.) Yürürken gördüm dağları. Dağlar yürürken düşünüyorlardı. Tanımak usu durduruyor. *Dünya bizimdir!* diye konuşuyorlardı aralarında sümüklüböcekler. Anladım diyemem. Anlamadım da. Sümüklüböcekleri okumalı.

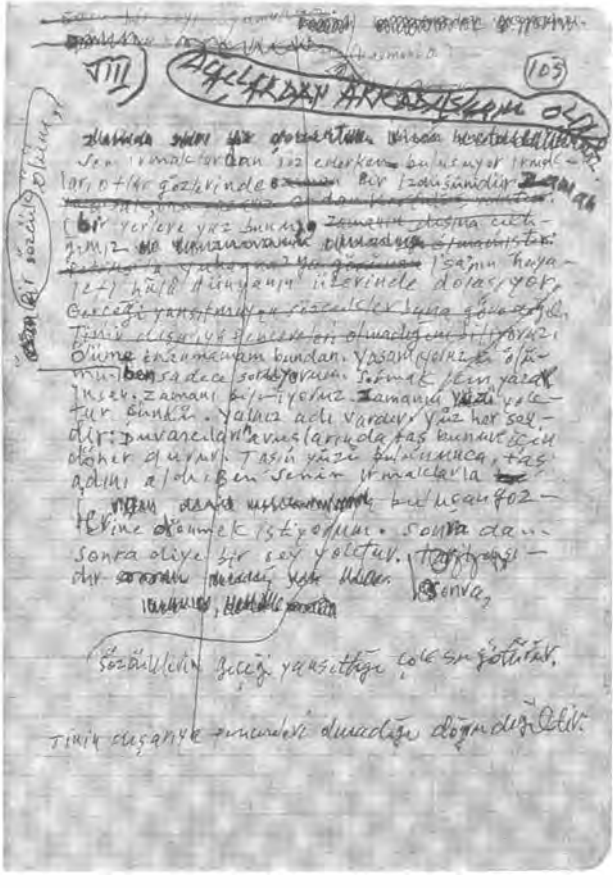

AĞAÇLARDAN ARKADAŞLARIM
ÖLDÜ

AĞAÇLARDAN ARKADAŞLARIM

Sen ırmaklardan söz ederken konuşuyor ırmaklar, otlar gözlerinde. Zaman bir izdüşümdür. Bir yerlere yaz bunu. Tinin dışarıya penceresi olmadığı doğru değildir. İsa'nın hayaleti hâlâ dünyanın üzerinde dolaşıyor (Yalnız soruyorum. Sormak için yazar insan.) Gençliğini bilmeyen sabah tökezler. Gül ki adıyla vardır. Taş adını yüzü bulununca aldı. (Duvarcıların avcunda taş bunun için döner durur.)

Ben senin gözlerine dönmek istiyorum. Sonra da... Sonra diye bir şey yoktur. Tarih dışıdır sonra.

OLDU
AĞAÇLARDAN KAÇAN
97

I

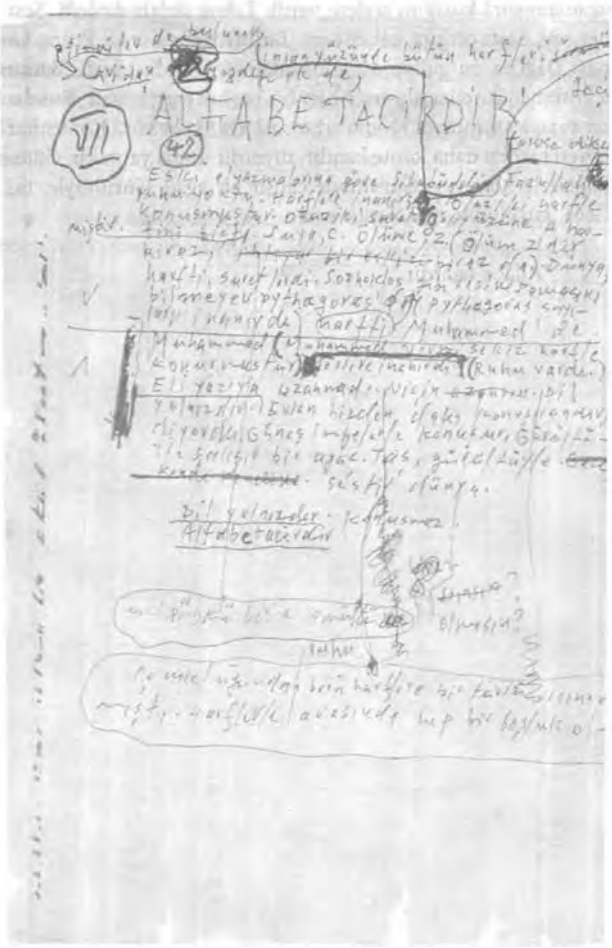
HARFLERLE SESLER

Şihabüddin Fazullah otuz iki harfle konuşmuştur ve tini yoktu. Harflere inanır, takke dikerek geçinirdi. İnsan yüzünde bütün harfleri gördüğü söylenir. *Cavidan*'a yazdığı Zeyl'de (ki bulunamamıştır), gökyüzüne A harfini biçmiştir. Suya: C (Su, Thales'lidir); ölüme: U (Ölüm U'dur biraz, eski püskü bir akşamüstü biraz da). Ateşe: Z.

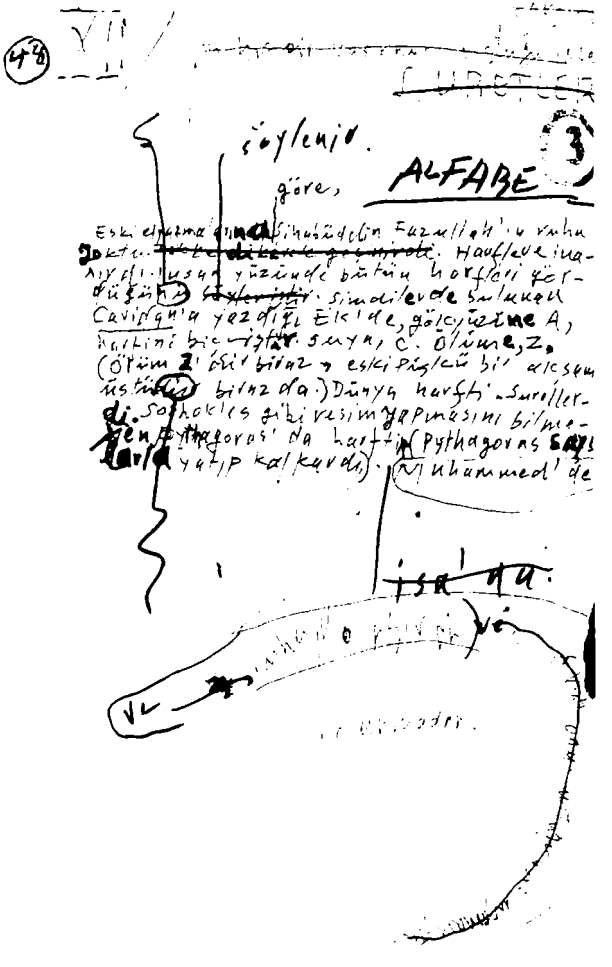
Dünya harfti, suretlerdi. Sophokles gibi resim yapmasını bilmeyen Pythagoras da harfti, ağustosböceği de, Muhammed de harfti.

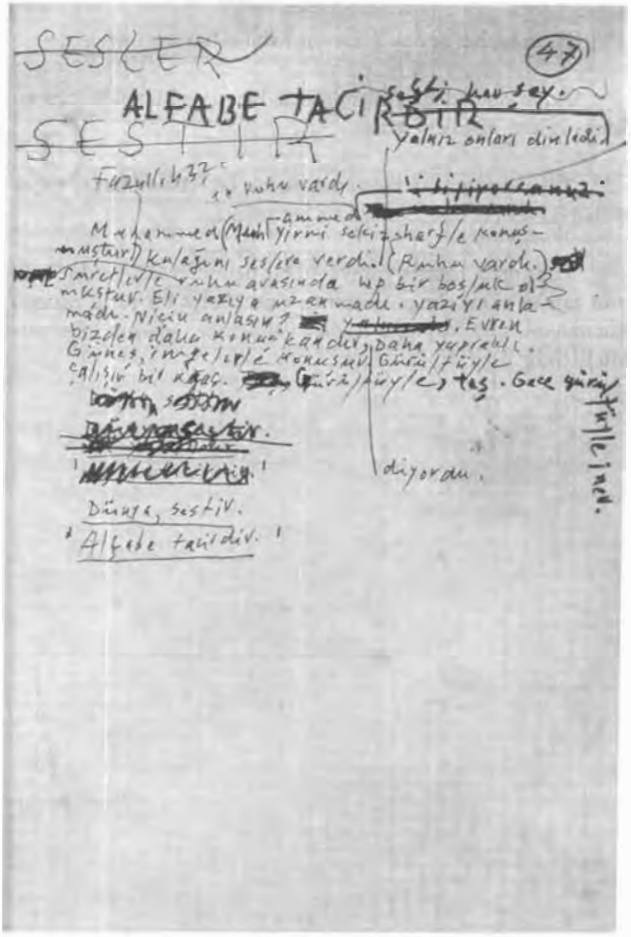
Muhammed (Muhammed'i biliyoruz, yirmi sekiz harfle konuşmuştur ve tini vardır ve de hiçbir kuş onun uçtuğu yere uçamamıştır) kulağını seslere verdi. Yalnız onları dinledi. Sesti her şey. Sesti cennet, cehennem. Bir tavuskuşu sesti. Pirinç Lapası Dağı'na mı gidiyordu atını otlatmaya Tu Fu, sesti. Bunun için tiniyle suretler arasında hep bir boşluk duymuştur. Bundan eli yazıya uzanmadı. Niçin uzansın? *Dil, yalnızdır.* Konuşmaz. Evren bizden daha konuşkandır, diyordu. Daha yapraklı. Güneş imgelerle konuşur. Gürültüyle çalışır bir ağaç. Gürültüyle, taş. Gece, gürültüyle iner. Sestir evren.

"Alfabe tacirdir."

ALFABE TACIRDIR
VII
42

söylenir.
ALFABE
göre,

SESLER
(47)
ALFABE TAŞ
SESTİR
Yalnız onları dinledim
Muhammed (Mesih) yirmi sekiz sharf'le konuş-
muştur) kulağını sese verdi. (Ruhun vardı.)
mucizeyle ruhun arasında hiç bir boşluk ol-
muştur. Eli yazıya uzanmadı. yazıyı anla-
madı. Nicin anlasın? Evren
bizden daha konuşkandır, daha yapraklı.
Güneş, ırmaklarla konuşur. Güvercinleriyle
çalışır bir kaşe. Güvercinleriyle taş. Gece
Dünya, sestir.
Alfabe taştır.
diyordu.

NERDEN BAKSAK KENDİNİ ANLATIYOR HER ŞEY

Her şey, her şey ay gözleyen Babil'le başladı.

Adlar onu izledi. Adlandırınca, her şey sıkıcı oldu. Sessizlik bozuldu. Büyük sessizlik.

Diyorsun tarihte hayvan adlarına hiç rastlanmaz.* Çiçek adlarıyla seslere de... Sesler ki... her şeydir.

Unutmam her şey dünyanın bir ucundan tutuyordu. Baktım zaman adını alınca tanınmaz oldu. Adını bir türlü usunda tutamıyordu bir kuş. Sıra dağlara geldiğinde, adlarını bilmiyordu hiçbiri.

Ne güzel.

Adlandırmak ölümdür!

* Tarih, bu fallus bellek.

Nerden baksak kendini anlatıyor her şey.

Fatih, kısa boyluydu.

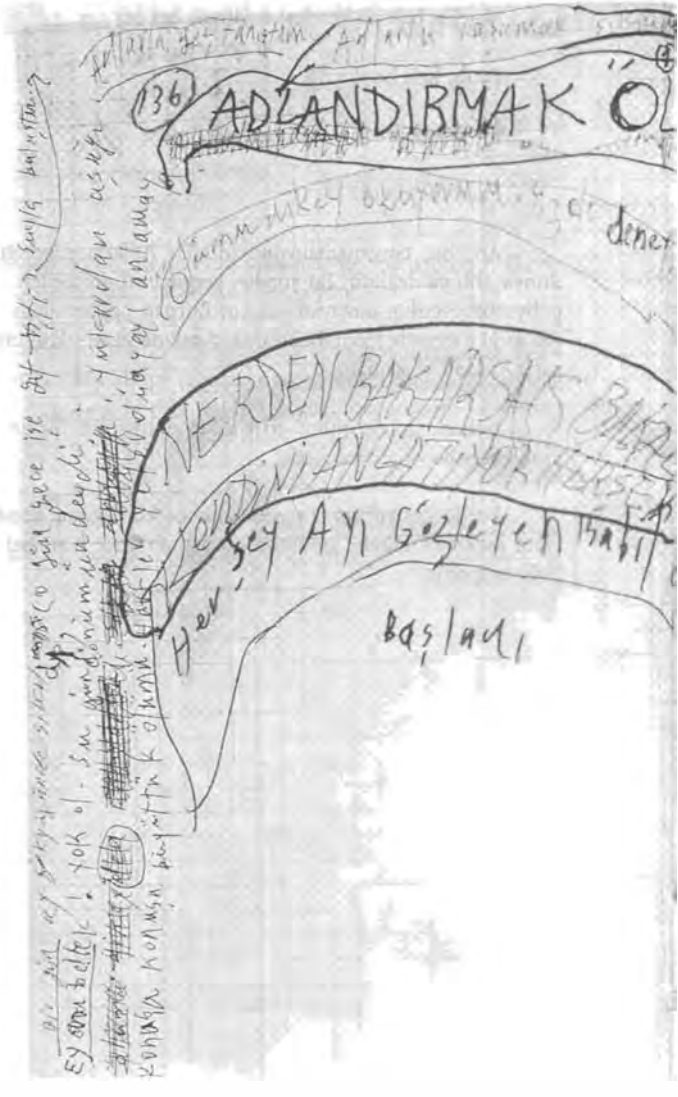
Bir firavuninciri yetiştiricisiydi Amos.

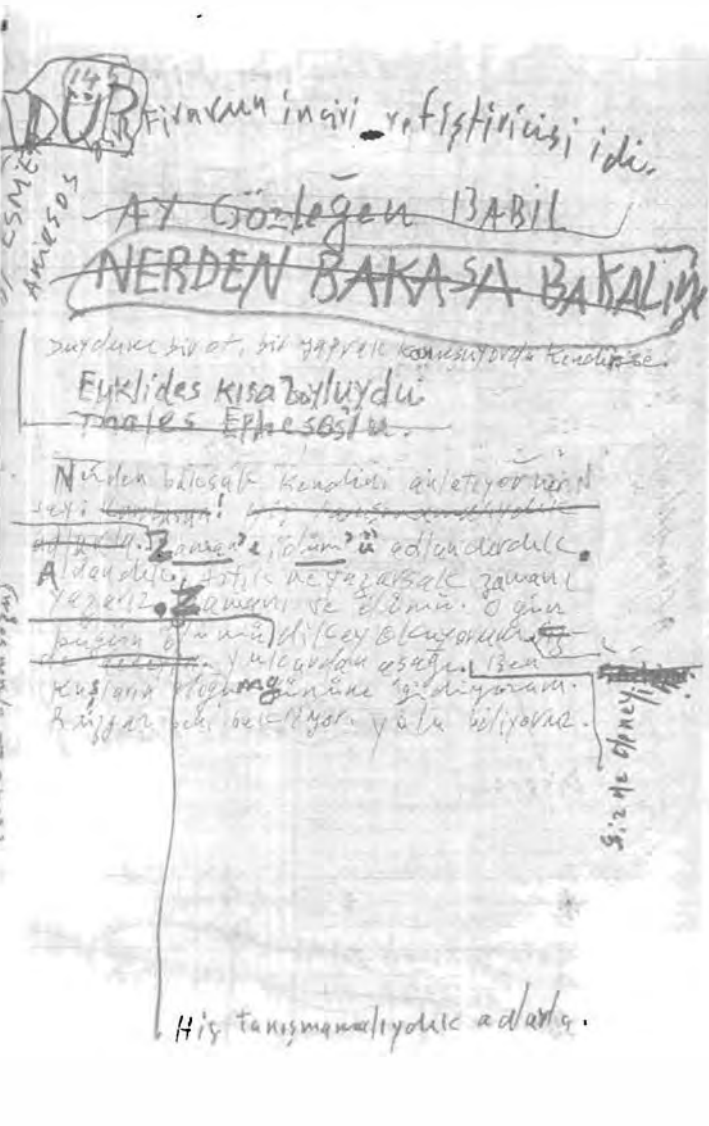
Farabi, esmerdi.

Ah, hiç tanışmamalıydık adlarla. Adlarla gördüğümüz dünya, dünya değildir. Bu yüzden yeryüzünü görmeden göçüp gidiyoruz. Ağırlığı olmayan yoktur. Burdan başlamalıydık. Çılgın zaman dışarda kaldı. Bölündük. Artık ne yazarsak ölümü yazarız, ölümü ve zamanı.

Neden bilmem ölümü artık dikey okuyorum. Siz de deneyin. Değer bu.

Burda kesiyorum. Duydum bir ot konuşuyor kendince. Hem kuşların doğum gününde olacağım. Gece beni bekliyor. Yolu biliyoruz.

(136)
ADLANDIRMAK
Her şey Ayrı Gözleyen
Başlamı

DÜR
Fıravnun inşiri - rafiştiricisi idi.
AY Gözleğen BABİL
NERDEN BAKASA BAKALIM
Euklides kısa boyluydu
Thales Ephesoslu.
Nerden bakasak kendini gösteriyor!
Zaman'a ölüm'ü eklendikçe
Zaman'ı öldürmeyeceksek zamanı
yazarız. Zamanı öldürürüz. O gün
bugün ölmüş diyecekler bizden.
Kuşlara bakıyorum. Bir şey bekliyorlar.
Hiç tanışmamalıydık adlarla.

(Gece bu ölüm sözü)
ANLATIYOR HERŞEY
Gece

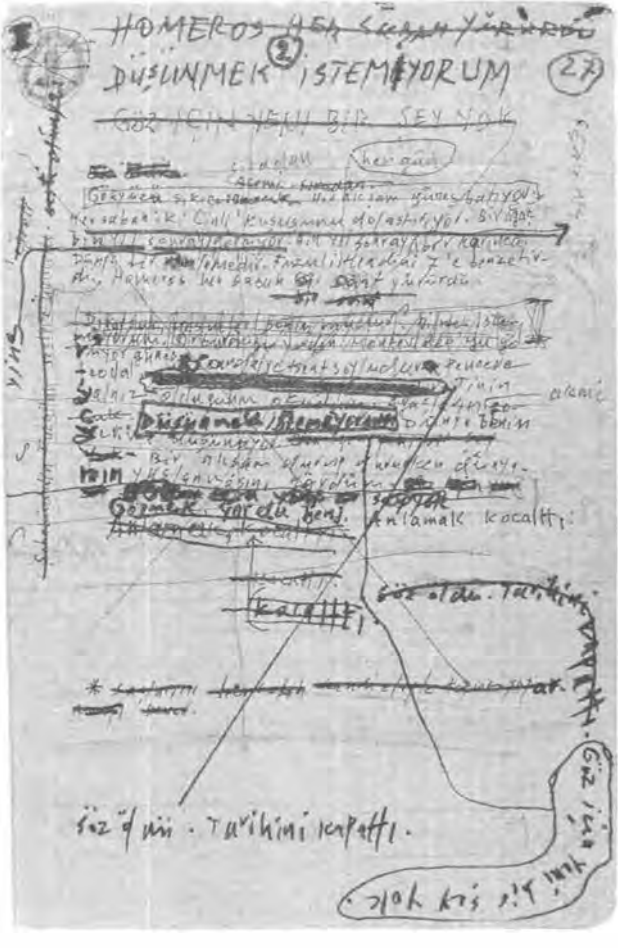
DÜŞÜNMEK İSTEMİYORUM

Bu dünya kadar eski bir şey yok. Gök sayrılı. Güneş sıradan. Ağaçlar acemi. Her sabah devesiyle işe gidiyor bir Bedevi. Her akşam kuşunu dolaştırıyor iki Çinli.

Bir yinelemedir dünya. Bin yıl sonrayı görüyor bir ağaç. Bin yıl sonrayı bir dinozor. Gazali, kendini 7'ye benzetirdi. Homeros her sabah yürürdü.

Göz için yeni bir şey yok.

Korkunçluk bunda.

HOMEROS
DÜŞÜNMEK İSTEMİYORUM
27
Düşünmek istemiyorum
Görmek sözü beni
anlamak kocaltı
söz öldü. Tarihini kapattı.
Söz öldü. Tarihini kapattı.

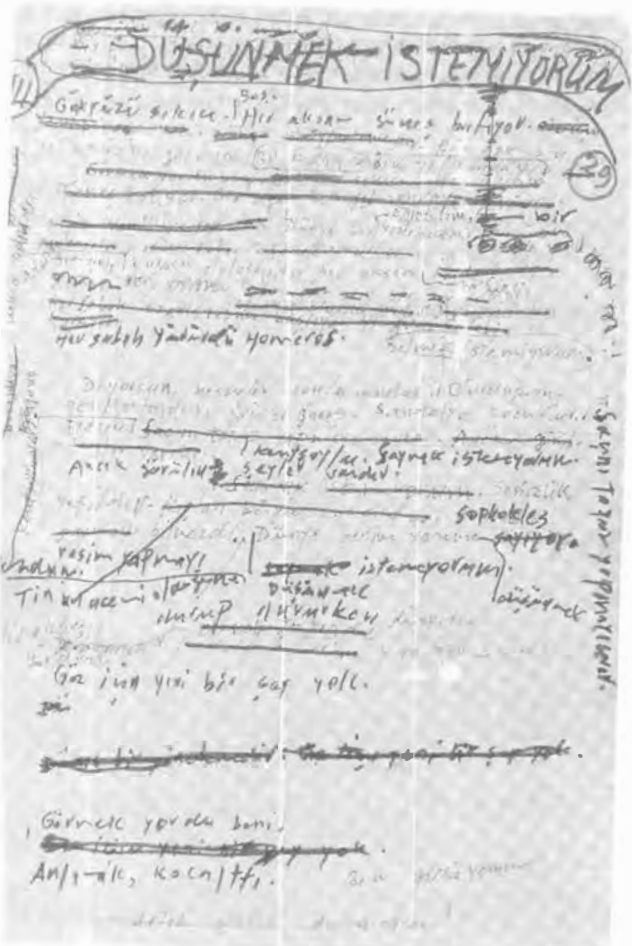
Zaman benim tarlamdır mı diyordu Goethe? Bilmek istemiyorum. Oturduğu yerden Montevideo'yu görüyor bir ev. Sandalye kentsoylu. Pencere feodal. Su, belleksiz çıktı. Tin yalnız. Ben çocukken ırmak olmak istedim. Irmaklar hep çağırdı beni. Düşünmek istemiyorum. Dünya benim yerime düşünüyor.

Söz öldü.

Tunç: Monarşik.

Demir: Demokratik.

Bir akşam durup dururken dünyanın yaşlandığını gördüm. Görmek yordu beni.

DÜŞÜNMEK İSTEMİYORUM

BENZETMELER

Eskilere göre ağaçlar alfabeydi. Bütün harfler ağaçlardı. A, köknar; C, melengiç; O, elma; M, selvi; P, zeytin.*

Gerçek, benzetmelerde yatar. Hiçbir şey bundan kurtulamaz.

Bundan yeryüzünü bildik bulmamız.

"Ağaçlar som balığıdır!" diye bağırıyordu, duydumdu bir gün bir Eskimoğlu, yattığı yerden.**

Benzetmelerin bu dünya!

* Bırakalım harfler içini döksün.

** Gün gelecek, benzetmeler yerküredeki bütün sesleri bulup getirecekler. O gün birden saçlarımızın uzadığını göreceğiz
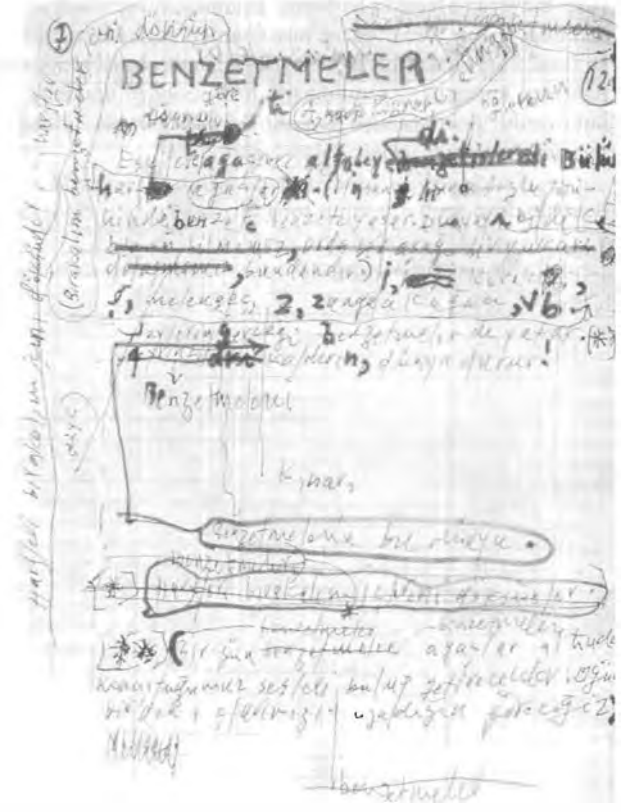
Ağaçlarla harflerin (ağaçlar benzetmelere güler) ne düşündüğü bilinmez. Ne ki, ağaç ağaç olmak ister, harf de harf.

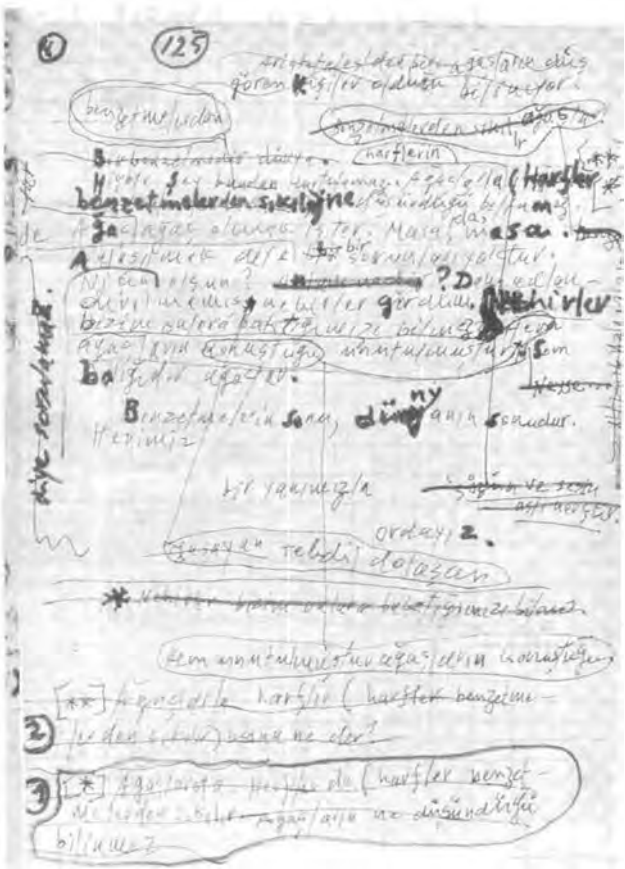
Hem biliyoruz ağaçlarla harflerin tanınmak, bilinmek diye bir sorunları yoktur. Tebdil gezen nice nehirler, dağlar, ovalar (ovalar İbn Batuta okuyordu) gördüm; yeryüzünde olmak yetiyordu. Ağaçların konuştuğu unutulmuştur hem. Eskiden unutmak bilinmiyordu. Bölünmemişti zaman. Geçmiş, gelecek birdi. Bir saydamlığın adıydı zaman: Bakınca görülürdü.

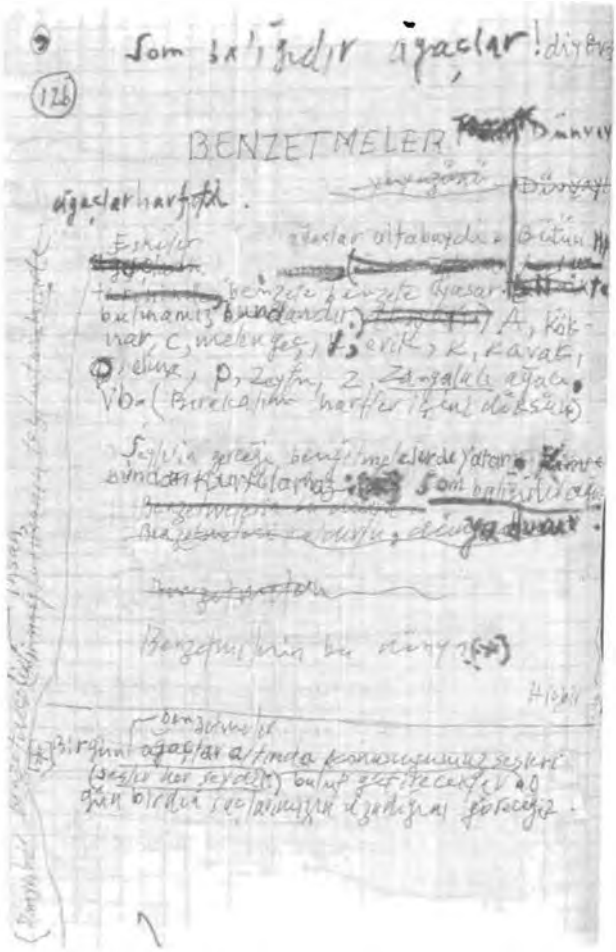
Benzetmelerin sonu dünyanın sonudur.

Hepimiz bir yanımızla ordayız.*

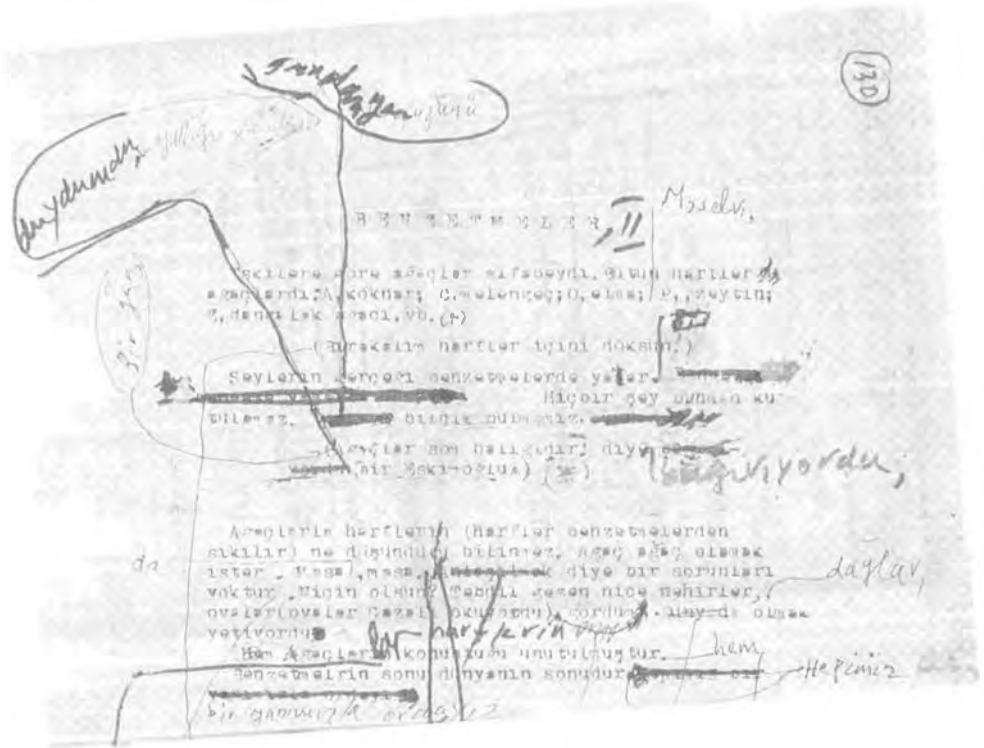
* Tam bu değil demek istediğim: Ama bir tümce de kendince anlam üretir.

BENZETMELER

(130)

Mısralı,

H E N Ü Z E M İ L E R ,, II

Şekillere göre ağaçlar sıfırdaydı. Bütün harfler ağaçlardı: A, kökleri; C, gövdeleri; O, elma; P, meyvesi; Y, henüz ilkel ağaçcı, vb. (*)

(Buraksız harfler bütün dokunur.)

Seylerin gerçeği benzetmelerde yatar. Hiçbir şey olmasa bile. bütün budur.

Ağaçlar son halleridir diyo[illegible] (bir Şekspir'di) (*)

Ağaçlarla harflerin (Harfler benzetmelerden silkilir) ne düşündüğü bilinmez. Ağaç ağaç olmak ister. Yaşa, masa, [illegible] diye bir sorunları yoktur. Niçin olmuş? Temelli yazan nice nehirler, ovalar(ovalar yazabi okunamaz), ormanlar. Anayurdu olmak yetiyordu.

Bir harflerin

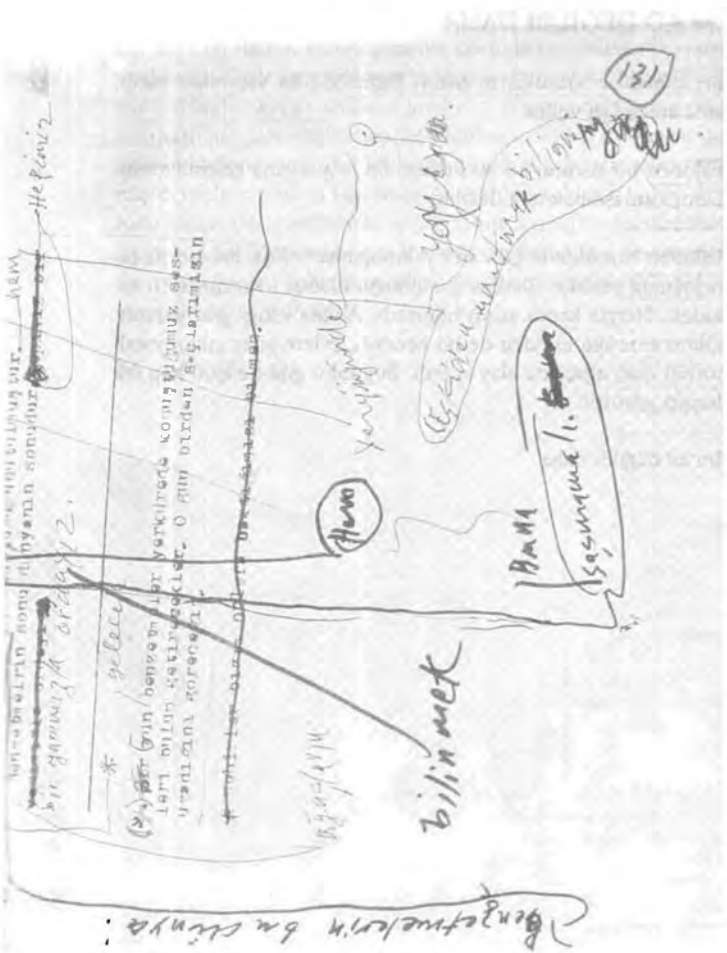
Hem Ağaçlarla konuşmaya unutulmuştur. hem

benzetmelerin sonu dünyanın sonudur. Hepimiz

bir yanımızla ağaçlız

dağlar,

yazıyorduk,

Bilinmek
Hemo
Hama
(131)

İM AD DEĞİLDİ DAHA

Bir zamanlar sözcüklerin bizim dışımızda da yaşamları vardı, ama anlamları yoktu.

Eskiden bir ustura, bir su kovası, bir at yanyana gelebiliyordu. Dünya anlaşılmak için değildi.

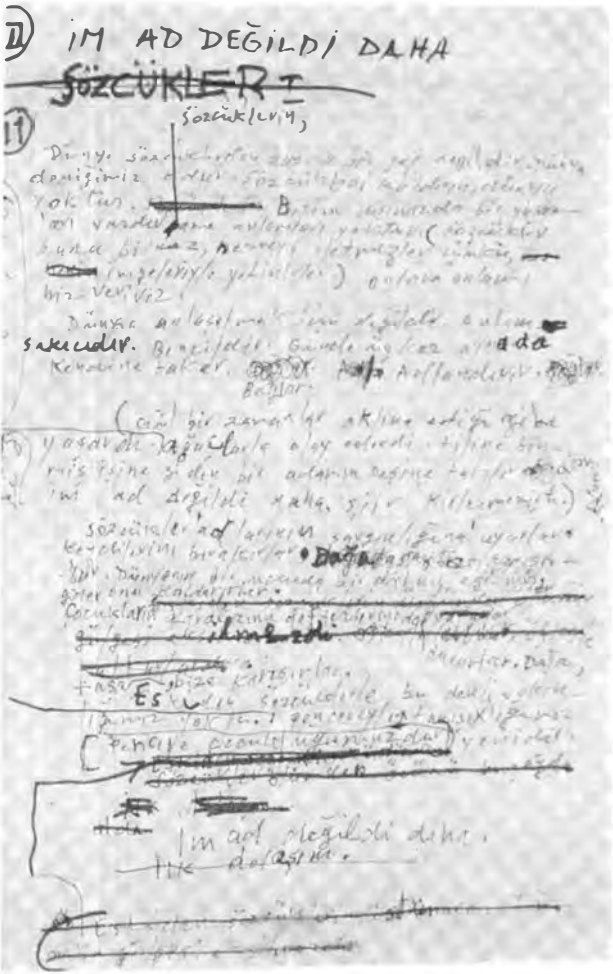
Eskiden sözcüklerle bu denli yakınlığımız yoktu. Balkon ile tanışmamız yenidir. (Balkon çocukluğumuzdur.) Kırmızı sesti eskiden. Nergis kendi adını bilmezdi. Aklına estiği gibi yaşardı. Ölüm sözcüğü eskiden de iki heceydi, evlere girer çıkar, yatak turları atar, ağaçlarla alay ederdi. Bugünkü gibi de işini hep tek başına görürdü.

İm ad değildi daha.

Bir zamanlar anlam sözcüklerin umrunda değildi. Nuh Peygamber'in: "Ben iki bin yıl önce karım, çocuklarım, gelinlerim, hayvanlarımla Cudi Dağı'nda gemisi karaya oturan Nuh Peygamberim" sözlerine karşı –anlamın kıyılması adına– imgeleri sürerler (şairlerin her gece kâğıtlarına yeşil Muhammed'ler, sarı İsa'lar indiren imgeleri), sözcük olduklarını unuturlardı. (İmgelere dönüştüğünde sözcükler tanınmaz: Sözcükleri kaldırın, dünya durur!) Bazen de eğretilemelerin büyüsüne kapılıp –eğretilemeler şiirin kral yoludur– adlarının üstünü çizerlerdi. Bazı da simgelerin buyruğunda (simgelere elini kaptıran kurtulamaz) ordan oraya savrulup giderlerdi.

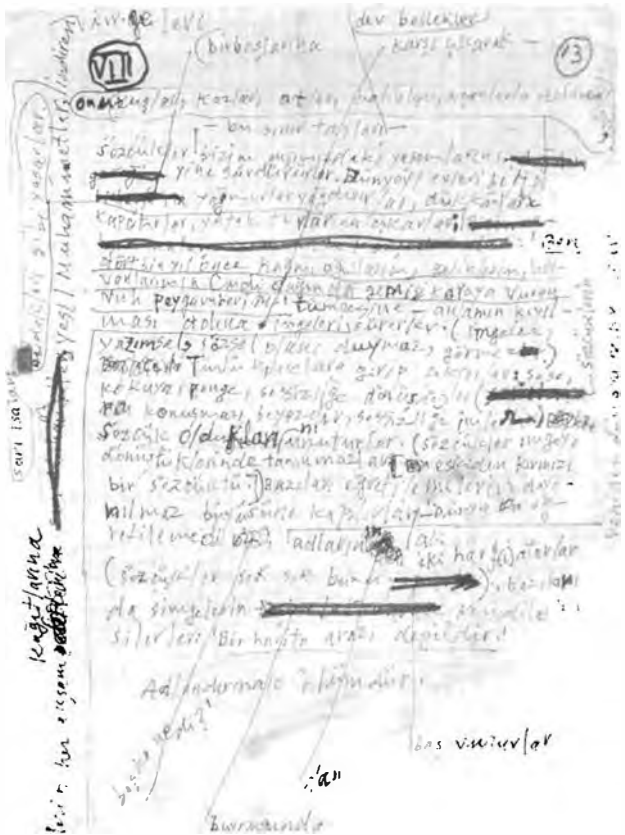
İm ad değildi daha.

(70)
(VI)
IM AD DEGİLDİ DAHA

İM AD DEĞİLDİ DAHA
SÖZCÜKLER I
sözcüklerin,
İm ad değildi daha.

ASKLEPIOS

Asklepios Ephesos'lu bir kuşla dolaşırdı ve bizim görmediğimizi görürdü. Nesneler böyledir, herkese görünmez. Gizliliği sever. Şairler gibi de beyaz bir dille konuşurlar. Us bunu kavrayamaz. Ama görünmeyen de yoktur. Nesneler bunu bilmez. Niçin bilsin? Hem bilmek nesnelerin işi değildir. Balıklar içinde yüzdükleri suyu biliyor mu? Ben ormanı bilmeden tanıdım, bir daha da unutmadım.* Nesneler sözcüklere dönüşmeyegörsün durdurulamaz. Yerküreyı sararlar; sonra da binlerce tümceye dönüşürler. Yeryüzünün bir ucunda binlerce nesne her sabah bunun için uyanır. Tümcelerle öğrendim ben dünyayı. Evrenin sınır taşları. Dildir tek Tanrı, o cenin!

(Ayak basılmadık yerlerini benden esirgeme, çok görme bunu bana, sevgili dil.)

* Ey bellek, senden kurtuluş yok!

Bundan nesnelerin ötesinde bir şey yoktur. Asklepios bunu görmedi. Ölüm onu görür kıldı. (Felsefe biraz da ölümü öğrenmek değil midir?)

Nesneler yalnızdır mı diyorsun?

Nesnelere bundan böyle yalnızlığı duyurmayacağım.

Söz.

ASKELOPİS
63
Orman nesneleri
63
bizim
suyu bilmez
bir
dan
Ey bülbül, sendan kurtulmuş yok!

ASKEPİOPİS
Nesnelere
değinmeyeceğim. söz.

böyle
ASKEPIOS
Orman
Buradan

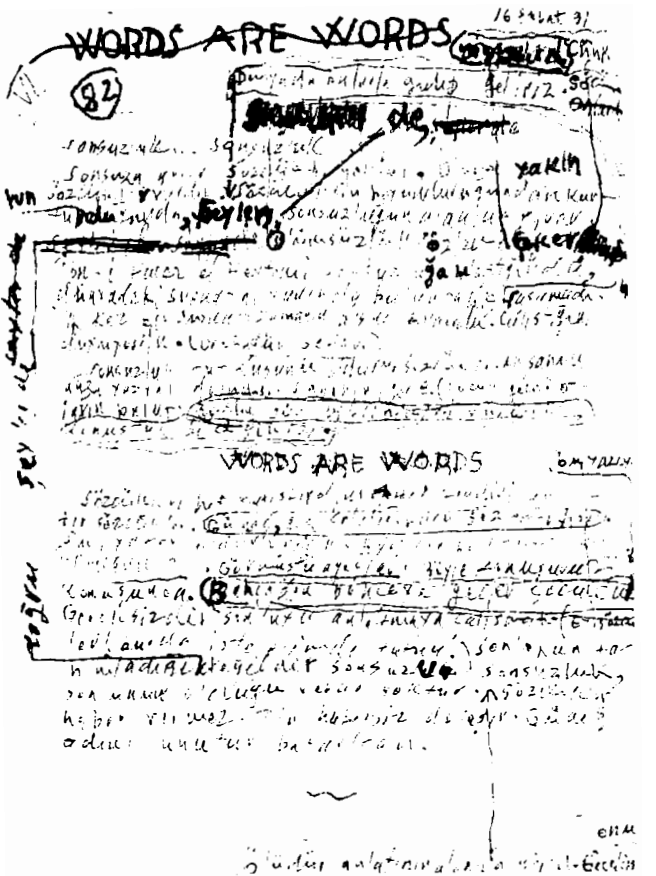

I
SUSKARTI
WORDS ARE WORDS

SU SAATI

Sonsuzluk... Sonsuzluk...

Sonsuza geçerli sözcükler yoktur. Ölüme yakın sözcükler vardır. Dünyada onlarla gidip geliriz. Sözcüklerin –bu ölüm mangaları– boyunduruğundan kurtulduğumuzda, nesneler de ölümsüzlüğün alanına girer. Ölümsüzlük özlemini nesneler de çeker. İmam-ı Azam Ebu Hanife sonsuzluğa ulaştığında, dünyadaki su saatını yanında bulunca hiç şaşırmadı. İlk kez bir su saatı zamanın dışına çıkıyordu. Çalıştığını duyuyordu.

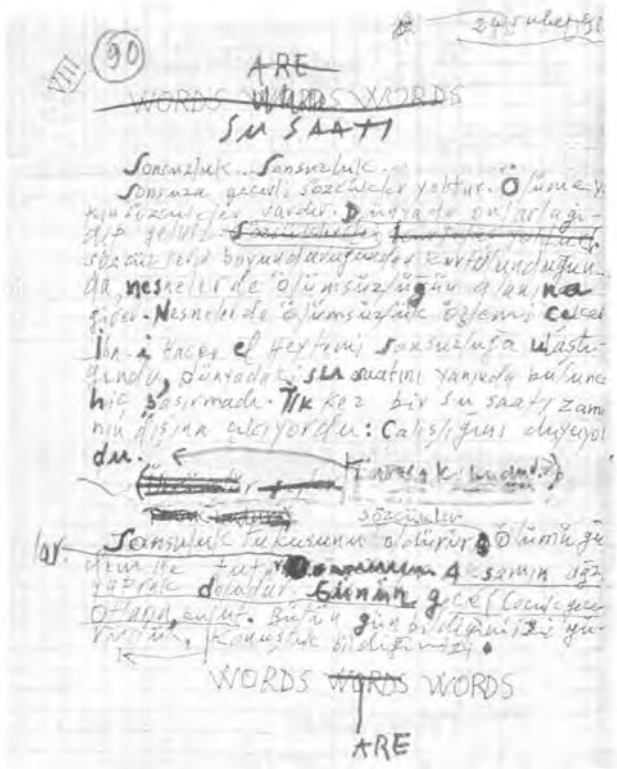
Tanısık budur!

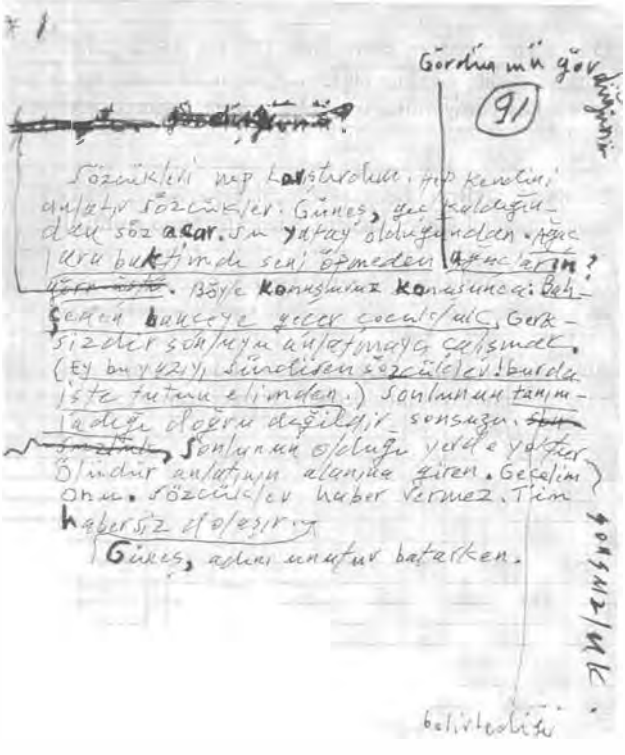

WORDS ARE WORDS
WORDS ARE WORDS

Sonsuzluk tutkusunu öldürür sözcükler. Ölümü gündemde tutarlar. Akşamın ağzı yaprak doludur. Günün gece (çocuk gece). Otların, bulut. Bütün gün bildiğimizi yürüdük. Konuştuk bildiğimizi:

WORDS ARE WORDS

Sözcükleri hep karıştırdım. Hep kendini anlatır sözcükler. Gök, geç kaldığından söz açar. Su, yataylığından. Sözcüklerin dünyayı yansıttığı çok su götürür. Ağaçlara baktımdı seni öpmeden. Gördün mü gördüğünü ağaçların? Böyle konuşuruz konuşunca. Bahçeden bahçeye geçer çocukluk. Ölüdür anlatının alanına giren. Geçelim onu. Dünya döndüğünü bilmez. Tin habersiz dolaşır. Güneş, adını unutur batarken.

Gördüğün gözlüğünü

91

Sözcükleri nasıl kavrıyorum, hiç kendime anlatır sözcükler. Güneş, yüz kalediğinden söz açar. Sen yatay olduğundan. Ağaç uzun boyundu seni öpmeden ağaçların? Yere üstü. Böyle konuşuruz konuşuncaya. Bahçeden bahçeye geçer çocuklar. Gerçekleri sözcüklerle anlatmaya çalışmak. (Ey bu yazıyı sürdüren sözcükler! burada işte tutunu elimden.) Sonlanmın tanımladığı doğru değildir sonsuzu. Sonlanmın olduğu yerde yoktur. Ölümdür anlatımın alanına giren. Gecelim onun. sözcükler haber vermez. Tüm habersiz ölüşler.

Güneş, aşkın umutsuz batarken.

bekliyebilir.

DÜŞÜNÜRKEN BULDUM KAYAYI

Düşünürken buldum kayayı

Otlarla konuşmaktan geliyordum. Ölü bir yaprak, adını unutmuş bir sokak, sav dolu bir tümce, suçlu bir ırmak, bir de partal bir kuş yürüyorduk. Bir atlıkarıncaydı yaşamak, onu yürüyorduk.

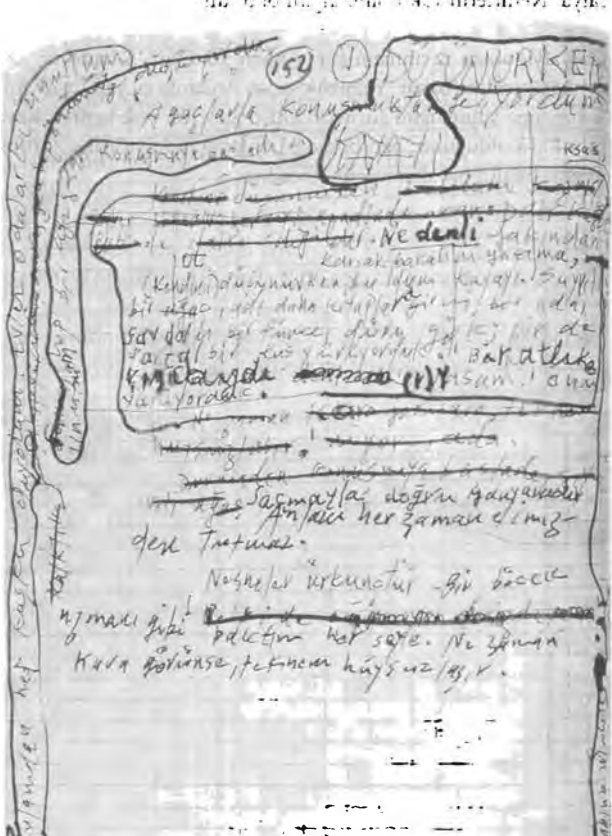
Bilirim sözcüklerin ulaştığı yere hiçbir şey erişemez. İsa ile Karahisari'nin gömlekleri dikişsizdi. Sözcükler bunu gördü.

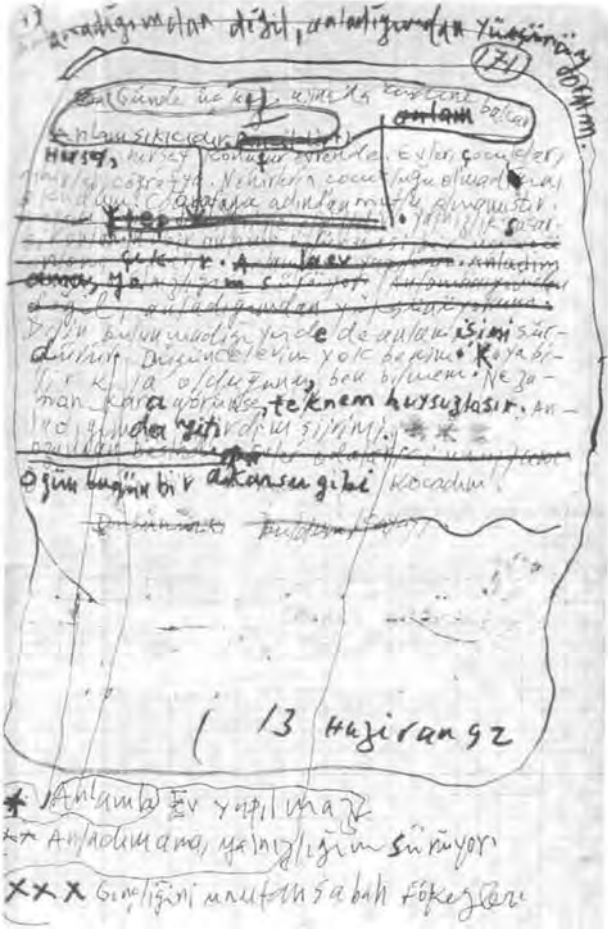
(Ey görünmezlik! Elimden tut. Gecede sözcüklerin ağırlığı daha bir artıyor. Ve... [Yazık, tümcemi tamamlayamayacağım.])

Anlamdan hep kuşku duydum. Evler, odalardı, unuttum. Dünya ki varlığının ayırdında değildir. Trenler geçer yüzünden: Kendini varsayar.

Her şey, her şey konuşur evrende. Evler, çocuklar, nehirler, coğrafya. Nehirlerin vakti olmadığını okudum.

Coğrafya adına sevinmemiştir. Anlam sıkıcıdır. Günde üç kez aynada kendine bakar. Yalnızlık saçar. Anlamla ev yapılmaz. Anladım ama yalnızlığım sürüyor. Düşüncelerim yok benim. Kaya bilir kaya olduğunu, ben bilmem. Anladığımda yitirdim şiirimi. O gün bugün bir akarsu gibi kocadım.

13 Haziran 92

* Anlamda ev yapılmaz
** Anlamama, yalnızlığım sürüyor
XXX Güneşliğini mantomsabah föke gözü

III

Yüzüm küçük, ufak, öyle sanırdım.

Turgut Uyar

GÜZEL DEVEDİKENİ

Bir yüz. Turgut Uyar. Güzel devedikeni.

Bir Edirnekapılı.* Öyleyse, fukara, umarsız bir sokak: Vaiz Sokak. Numara 70.

At pazarları, bahçe kahveleri, develer ve yeşil, soluk tramvay vagonları: Hep bu fakir sokak için.

Bir çocuk, içli, kırılgan. Daha o zamandan "Ben sıkıntıyım!" diyordur.**

Tanaş Usta, oğlu Toma; Kömürcü Eda Hanım. Ve Bakkal Topal Halit. (Bu Topal Halit her gün Karagümrük'e gidip saçlarını taratır.) İlk yüzler.

* Böyle de diyebiliriz. Değil mi ki bir Edirnekapılı güzelliği vardır.
** Bir posta arabasına mı benzetiyordur kendini?

Artık uzun bir yolculuğa hazırdır yüzü. Bütün büyük küçük kentler

Ve Posof.

Çünkü şiir dağlardan Zanerhev köyüne inmiştir. Ceketi ve atın dizginleri yağmur altındadır.

Posof'taki bir fotoğrafta uzanmış kendi yüzünü öpüyordur.*

Bir yaya.** "Bütün mümkünlerin kıyısında!"

* Bir ev çünkü durup dururken ovaya özeniyordur.
** Sanki kırlardan şiir gezintilerinden dönüyordur...

Bir baba, ağırbaşlı, saygılı. Hep at, hep atın üstünde (bu sessiz, dikkatli babanın elini tutarak yürüyecektir).*

Ankara'da mı doğar bu çocuk? Demek ki bronz bir gök.**

İlk sorduğu soru: "Meksika'ya hiç yağmur yağmaz mı?"

İlk kitap: Jules Verne.

İlk sigara: Hanımeli.

İlk gördüğü ağaç: Çitlembik. (Elinde bıçak soğan soyuyordur.)***

* Atından indiğinde kendi kendine u t çalacak, Latin harfleriyle de Ankara'nın ilk sokak tabelalarını yazacaktır.

** Bu bronz gök hiç eksilmeyecek, hep yazılacaktır.

*** Değil mi ki her şeyden bir şey kalıyordur.

Bir bilge, doğadaki nesnelerin sayılarını, ağırlık ölçülerini bulmuştur.

Adı, bir beyazlık.* Sığınak kendine. Kendi külüne.

Sözcükleri ana rahminin sözcükleri. Hep evetle hayır arasında gidip gelecektir.**

Dili, acının tarihi. Bir tanıklık, çağına.

Anladınız, oturunca niçin ölümü yanına alır oturur, kalkınca niçin birlikte kalkarlar.

* Biraz önce sanki yağmur yağmıştır.
** Bunun için midir sözcükler onda bir ilçe üzüncü taşırlar?

Sunu

Bir gün lambasını söndürdüğünde: "Şiir korumaz. Her şeye karşı bir aykırılıktır!" dedi.

Ve suçlu bir deniz gibi ekledi: "Hızla gelişecek kalbimiz!"

Böyle dedi ve çekildi.

Şimdi lambası, *Büyük Saat*'i, bütün çocukların ezberinde.

Au commencement était le texte.

...nable le
e comment u...
...ns de produc...
...d con...

(1989 - 1991)

AVLUYA DÜŞEN GÖLGE

(1996)

1. Baskı: Adam Yayınları, 1996

Dilin doğasında sözün sıfıra indiği bir dil vardır.
Dili o sınırda tutmak,
Ordan yazmak...

I
kayalar

KAYALAR, I

Kayaları konuşuyorlar
bir kayaydım ben
sesi duydum

KAYALAR, II

Kayada

büyüdüm ben
değ
bana

KAYALAR, III

Bir kaya ile
bir tepe
ölümden konuşuyorlar

suyu seyrediyorlar

KAYALAR, IV

Hey

kayalar

akşamın

tiniyim ben

II
ses

ÇIPLAK

... uzanmışım çıplak

ayak ucuna

uzanmış
sesin

BEYAZ GÖMLEK

Sesin
beyaz
gömleğim

nerde

AKŞAMA DOĞRU

Soyundum dedi
sesin
Sesin akşama doğru gökyüzü

III
otlar

EĞRELTİOTU

Nehirlerin ağzında
eğreltiotu
adım

IN MEMORIAM

Unutma yaprağı
adın

ırmakken

GÖZ

Ey

göz

anımsa

akdikeni

BAHÇE

Bahçede dolaşırken
görmüş

otlar

sizi

SIKINTI

Canım

sıkılıyor

dedi

ot

AYRIKOTU İÇİN ÖZÜR

Bağışla

ayrıkotu

hep ben

konuştum

IV
gece ile ayaküstü bir konuşma

ORDA

Orda
bir ökseotu
der uyuyamıyorum

neden gecikti gece

GECEYİ GÖRDÜM

Geceyi gördüm
elini kaptırmış

rüzgâra

şaşkın dolaşıyor

AĞAR GECE

Ağar

gece
konuşsun diye

sessizlik

GECE İLE AYAKÜSTÜ BİR KONUŞMA

Hey

nereye böyle

(geceyle

hep böyle ayaküstü konuşuyoruz)

SEN SOYUNASIN DİYE

Sen
soyunasın
diye

gece

V
su günleri

SU GÜNLERİ, I

Su

seni soruyor
senin
ayağına geldi

SU GÜNLERİ, II

Ben

suymuşum eskiden
Thales
söylüyor

SU GÜNLERİ, III

Çakıltaşı

seni
su
sanıyor

SU GÜNLERİ, IV

Bir peygamberdevesi
bir tepe
gidip geliyorlar

suyun yüzünde

SU GÜNLERİ, V

Kentin ağzında
bir su birikintisi
bu dünyada
değilmiş gibi duruyor

SU GÜNLERİ, VI

Suyum

ben

bırak

gideyim.

VI
ölüm büyük

ÖLÜM BÜYÜK

Rilke söylüyor

Ölüm büyük
biz onunuz
gülen ağızlarımızla

KUŞLAR

Kuşla dolu
damı
gōğün

Gene bu ōlüm sōzü

ÇIT

Çıt
der
ōlüm

çıt

ÖLÜM HİÇBİR ŞEYE BENZEMİYOR

Bir nilüfer yaprağı
yüzüyor
suyun yüzünde

Ölüm hiçbir şeye benzemiyor

GÖK KOF

Gök
kof

ölüm
kırdan dönüyor

VII
avluya düşen gölge

KADINLAR

Kadınlar(ın)a
dönüyor evler
göğüne

gece

HOMEROS

Neler mi gördüm
dünyada

ben körüm
adım Homeros

DENİZ KENARI

Biraz deniz kenarı biriktirdim
sessizlik
biraz

rüzgâra sözüm var

YOKUŞ YUKARI

İndiğin yokuşu
katla

mühürle
beni

İŞLER

Ne iş
mi yaparım
yolculuk ederim

göğe bakarım

YAPRAK

Yaprak

gölgesini bilmez
sana

düşmeden

AVLUYA DÜŞEN GÖLGE

Hatmilerin arasında
başını çıkarmış bakıyor
bir kaplumbağa

Avluya gölgesi düşüyor.

DURAN

Dururdun

sessizlik
soyardı
sizi

TIRTIL

Gülerse

tırtıl
evetle
onu

ŞAİR KÂĞIT KALEM

Bir dize
başını almış gidiyordu
sıkılıyordu kâğıt kalem

bizi gömüyordu

KEÇİ YOLU

Keçi yoluyum
sana

tam
a
k
ş
a
m

o
l
u
r
k
e
n

SESSİZLİK DE

Sessizlik
de
bilinmek ister

Hakkı bu

BÖYLE DE

Duru gök

gökyüzü
böyle de
gökyüzüdür

TANSIK

Yolunu şaşırır ırmak
sen geçerken

ova
dalar

YUEN KUŞU

Yuen kuşu
geçiyor
bak

– İyileşmez acı

ÜÇGEN

Üç-
gen

iyi
dir

YÜZÜN GEÇTİ

Yüzün
geçti
bu görüntü

yeter dünyaya

GÖKYÜZÜ GÖKYÜZÜNÜN KAVRANMASIDIR

Gökyüzü

bilir mi bilmem
benim şimdi
kendisini yazdığımı

BİR KARA PARÇASI

Uykumda
bir karaymışım ben
girmişim sana

"Atlara binmiş uyku"

YAZARKEN BEN

Yazarken ben
duyar
kâğıt

sizi.

DİNLE BAK

Dinle
bak
yeryüzü

soluyor

GÜZEL CESET

Evet
rüzgâr
geçen

Güzel ceset

HİZA

Hizana
oraya
tut beni

düzeleyim

ELMA

Çalış
elmaya

yalnız bırakma

onu

KARINCAGİLLER

Akşam
karıncagillerdeydik
uğurböceği yusufçuk ben

geç vakit döndük

ERTELENEN

Ertele
beni

vakitsiz
kıl

O OLUYOR

Bakıyor

bakmak
birden
o oluyor

ASHES AND END

Hoşçakal
gökyüzü
hoşça-

kal

VIII
evler

EVLER, I

Ev içleri

hey

ev içleri

dışarı çıkın

EVLER, II

Bütün pencerelerini

açtı

ev

gelip geçene bakacak

EVLER, III

Tanığıdır

ev
yürüyen

gecenin

EVLER, IV

Ne yapsa

ev
dışlayamaz

pencereyi

EVLER, V

.. geleceğimi

bılmek istemem

dedi

ev

IX
ağaçlar

AĞACIN DEDİĞİ

Bırak beni
diyor bir ağaç
bırak

konuşacağım

AĞAÇLIKLI YOL

Ağaçlıklı
yol
sordu

sizi

SONSUZLUK

Uyandırmalı
ağacı
yakmalı

lambalarını

AĞAÇLAR

Ağaçlar
kardeşim
biz kimiz

diyorlar

X
sözcükler

SÖZCÜKLER, I

Kimse

yaşamamıştır

yaşadığını

s
ö
z
c
ü
k
l
e
r
i
n

SÖZCÜKLER, II

Nehirleri

anlatıyor sanırsın
senden sözederken

sözcükler

SÖZCÜKLER, III

Sözlüklerde

bamotuyum

tutunmuş

sana

XI
su zamanı

SU ZAMANI, I

Su yoluyum
ben

aralık bırak
beni

SU ZAMANI, II

Su

kendinden
sayar

seni

SU ZAMANI, III

Ölü otların
orda
taşlarla buluşan su

adımı sorma diyor

SU ZAMANI, IV

Nerdeyim

diyor
kulağımın dibinde
bir akarsu

SU ZAMANI, V

Bir akarsuyum
içinde

dönüyorum
dönüyorum

XII
sarı çocuk

SARI ÇOCUK

Açık bir havagazı musluğu yazar adını

Ağzımla bakarım sana
Battal telefon rehberlerine sıkışmış bulurum seni
Posta pulu gözlerine inerim
Bir yaprak
Gürültüyle
Düşer ya

Öyle

Seviyorum seni
Sarı çocuk

ŞEYLER KİTABI

(2002)

1. Baskı: YKY. 2002

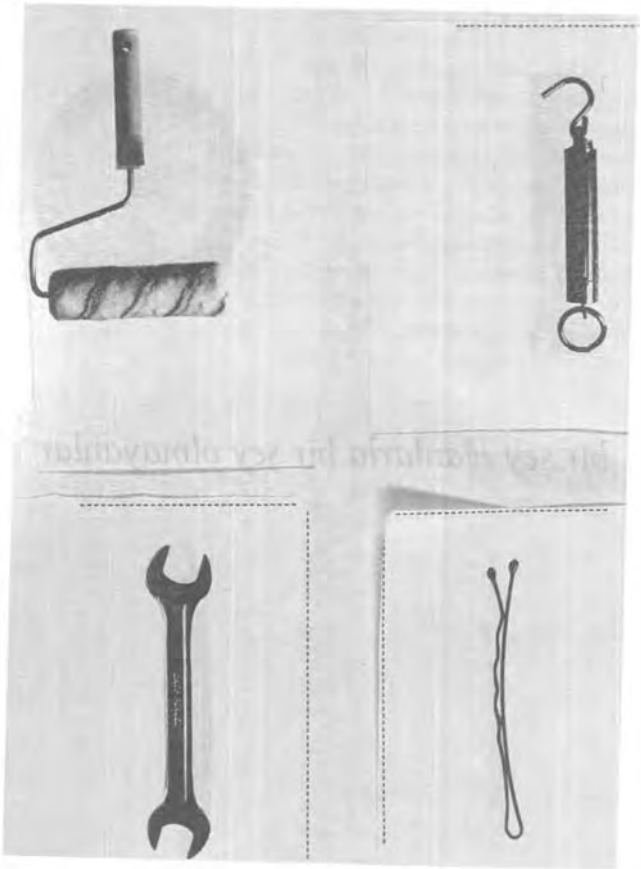
BİR ŞEY OLANLARLA BİR ŞEY OLMAYANLAR

HERMES'E

Dümdüz cetvele sürünüp geçerken
yolunu dosdoğru çizen kurşun yuvarlak,
kamışa dalıveren, iyi su verilmiş çelik;
ve o cetvel, yoldan çıkmamaları için
çizgilere kılavuzluk eden;
uzun bir yazının ardından kamışın
körlenmiş çifte gagasını biledigi pürüzlü taş;
denizin dibinde gezgin Triton'un yatağındayken,
şimdi kalem yanlışlarını silmeye yarayan sünger;
ve o çok bölmeli kutu, mürekkeple birlikte
yazı sanatının tüm gereçlerini saklayan.
Işte bunları sundu Kallimenos, Hermes'e
onca yıl çalıştıktan sonra artık
yaşlılıktan titreyen elleri dinlensin diye.

Mabeyinci Pavlos
(Çeviren: Samih Rifat)

bir şey olanlarla bir şey olmayanlar

Cümle eşya uykusundan uyandı.

*

– Nesnelerin dili olsa sizin için ne söylemesini isterdiniz?
– Bütün nesnelerin 'bizden birisi' demelerini isterdim,
arkamdan hep bir ağızdan
Ben nesnenin tabuluğuna bağlı kaldım.

(Bir söyleşiden)

ŞEYLER

Şeyleri okudum, konuşkan açık bahçeleri.
Onmazlığını tanıdım sözcüklerin,
kurşunkalemlerin.

Bir gün gördümdü yer değiştiriyordu
Bir böcek,
bir bildiği varmışçasına.

Düşündüm konumunu ölümün.
Küpün, piramitin, silindirin.

Yanlış olan nesne yok.

Şeylerin en iyisi sudur.
Bir akşam gördüğü yerleri anlattı bana.

Gölgesiyle bıraktım suyu.
Sonluyu, kurcalamalı.

Ağaçlar koysun adımı.

LİR

Thor kayalarının liriyle coşuyordu.
René Char

1

Her şiiri bir öncekini yıkarak, yıka yıka yazmak...
Yazmak budur.

2

Dilin gerçeklik sınırının nereye değin uzandığını, *gerçeklik ötesiyle* ilişkisinin de nerde kesildiğini, nasıl kesildiğini, sonra da o Kaosu denemek istedim hep. Sadece bir merak da olabilir bu. Ama bunu denedim. Anlamı (ya da gerçeği) aşmadıkça şiirden söz edilemeyeceğini biliyorum çünkü.

Bir Kaosta yaşamak, kaosu yazmak nasıl bir şey? Bu merak sönmedi bende. Öznenin egemenliğini yitirişini; nesneyle yer değişmesini (kısa da olsa) yaşamak...

Böyle uzun bir yolculuğa çıkmak:... Konuya sağından solundan yanaşmak; ama bir türlü yakalayamamak: *etrafında dönmek* yalnız. Tam yaklaşıldığında da yeniden başa dönmek...

3

İyi bir şiirde anlam pek ele geçmez.
Ama hep ele geçmiş gibidir.
Tek anlama sığınıp kalmamıştır.
Resullerin sözleri gibi sıradağlar kurmuştur.

4

Yalnız şairler hiçbir biçimde dilin dışında duramazlar.
Yalnızca dil umudu gerçekleştirebilir.

5

Dilin *'fosil şiirinden'* söz eder Emmerson.
Buna ayakbasılmadık dil demeli.
Şiirin ufku da orda baş verir.

6

Nesneler, imgeler gibi şairlere verilmiştir.
Ama korku saçar nesneler!
Ben bunu hep yaşadım.

7

Sözün silindiği; anlamı da saptamanın nerdeyse olanaksız olduğu yerdedir şiir.
O yer hem de yok gibidir.
Dil burda susmuştur çünkü.
Bir şey söylemiyordur.
Seziliyor, gibidir ancak.

8

Yazmak dili yalnız onu içerir
Dilin özüyle yürür çünkü.

'İçerinin sesiyle' (Maurice Blanchot).

9

Bir şiiri bitirdiğimde benim değilmiş gibi bakarım.
Benim olduğunu çok sonra anlarım.

(Güneş battığı yeri bilmek ister.)

10

Her şiir ölümü, şiddeti (şiddet ve yazı iç içedir), karanlığı içerir.

(Arıların vahiyle çiçeklerden bal topladığını okudum.)

11

Anlaşılıveren şiirden hep kuşku duydum.
Ben dünyaya imgeler olarak bakarım, öyle görürüm.
(Çocuklar gibi.)
İmgeler benim evimdir.

12

Ben şiiri her seferinde bozguna sokmayı (sous rature) nerdeyse amaçladığımı söyleyebilirim.

13

1953'te, sözün zehir olduğu yeri gördüm.
Ne diyordu Walter Benjamin: 'Sözün geri kaldığı, yaratının ise dile geldiği yerde gerçekler saydamlaşır.'

14

Yazmak hep de umutsuzluğu tepmektir.
Boyuna da süreksizlik katafalkları kazmak...

Bir düşüşte görmek kendini: Orda, yürümek...

15

Biz sözcükleri kullanırken, onlar da bizi kullanırlar. Kendi sınırlarını da aşabilirler, orda ilerleyebilirler de.

Kant, şeylerden söz ederken: 'Şeyler bana görünüyor' diyecektir.

(Sufi kuytu köşeler, çatlaklıklar, sapkın!..)

16

Her dize kendi başına da yürümeyi bilmeli.
Eylemlerdir, dizeler.

17

Söz-yitimi. Şiirde sözün silinmesi, söz-yitimi Mallarmé'yi baştan beri ilgilendirmiştir. Ama bunun için yeni bir dilin bulunması da gerekmiştir: 'İşte gene kararlı bir biçimde çalışıyorum. *Herodiade*'ıma sonunda başladım. Dehşet içindeyim, *şiir nesneyi değil, doğurduğu sonucu betimlemek şeklinde açıklayabileceğim çok yeni bir dil icat ediyorum. Bu yeni şiirsel dilde dize sözcüklerden değil, niyetlerden oluşmalı ve izlenimin önünde tüm sözler silinmeli.*'

Yeni bir dil bulmak: Her şey bu dili bulmakta yatar.

18

Bir başına dolaşan bir şiir büyüyemez.
Yalnız büyüyemez de değil, varolamaz da...

19

Kaos dilbilimine çalışmak...
Yılanların gömleğinden çıkmasını beklemek.
Dilsel tarihin yeraltı uçlarını kurcalamak...
Sözcüklerin kapalı vanalarını açmak...

İşi, bu işte şairlerin.
('Şairler: Cehennemlik kardeşlerim benim!')

20

Sözcüğü kendi dinamiği, kendi serüveniyle başbaşa bırakmak...
Kimse daha eski değil çünkü sözcüklerden

Sözcükler, o sapkın gurular!

21

Lir ile şiir birbirlerini bilmezler.
(Uzak bir şiir ufku çizgisi...)

22

Yalnızca şairlerin umudu yoktur.

su

SU

SU, I

I Suyum ben
Küçük bir su.

Bir kuş geçiyor.
Bir kuş geçiyor diyorum.

Duyuyorsunuz.

II Her şey
çok sessiz.

Dünyada zaman
yok sanki.

Her yerde kendimi
dolaşırken gördüm.

III Bir taşı kımıldattım.
Bir dalı,
bulutlar arasından kurtardım.

Dünyada
bana benzeyen
sularla konuşuyorum.
(Yukarsı bunu işitmiştir.)

SUYU GÖRDÜM, II

I Suyu
gördüm.

Su
her yerde
su.

Su
allahın
yüzünü
görmüştür.

II Su
kunt.

Su
erden.

Su
dişi.

Su, ki
Cengizhan
soyundandır.

III Gülüyor
su.

Su
bahtiyar.

Su
şen.

IV Su
evine
dönüyor.

SU, III

I *Mevlâna söylüyor*

Su, mecrayı taşa sor der.

Taş, mecrayı su bilir der.

Mecra! Uzun olacak. Sus!

Sunu

Sevgili H_2O

Sana alçakgönüllü,

Aylak

Yaşlı hipi diyebilir miyim?

taşlar

TAŞLAR

... Ve ona beyaz taş vereceğim ve taş üzerine alandan başka kimsenin bilmediği yeni bir isim yazılmıştır.
(Yuhanna'nın Vahyi)

I

Dinle taşları
ne dediklerini,

en çok da.

II

Hemen konuşmaya başlar
taşlar bizimle,

ama bizi bilmezler.

III

Taşlar
taşları çağrıştırır.

(Yalnız adı olan vardır.)

IV

Eğil, bak
taşa;
bütün gözlerinle bak.

Belki bir yüz görürsün.

V

Zaman,

taşta

zaman.

VI

Dokunmalı taşlara.
Bir aktöre çıkarmalı,

bu dokunmadan.

VII

Taşları okumayı
öğrenmelisin.

onlarla
yürümeyi de.

VIII

Elleri var mı
oltutaşının?

İşte bir soru.

IX

Sözcüklerin
taşları anlattığı
çok su götürür.

Bunu biliyor mu sözcükler, bilmem.

X

Bir kaldırım taşı
hiç gülmüş müdür?

– Kimse bilmiyor.

XI

Gece,
taşta uyur.
Ondan oydum

seni.

XII

Dinle, taşları.
Sesini, sessizliğin.

XIII

Sōz,
taşa dūşmūştūr.

Taşlar,
vakit alacaktır hep.

işlerle günler

III

Taşlar
taşları çağrıştırır.

(Yalnız adı olan vardır.)

IV

Eğil, bak
taşa;
bütün gözlerinle bak.

Belki bir yüz görürsün.

İŞLERLE GÜNLER KİTABI

İşlerle Günler'i nasıl yazmış
Diye açtım bilge Hesiodos'u;
Helikon'da koyunları otlatırken.

– Biliyordu ama bir yazgıdır şairlik.

Yurdundan hiç çıkmamış Hesiodos
Nice yakınırsa yakınsın yazı kötü
Kışı zahmetli Askra'dan

Bir deniz yolculuğu dışında.

Gürültüsü çok, bol dalgalı
Aulis'ten Luboia'ya kadar,
o da.

– Bugün Homeros'la bir anılıyor adı.

EY ELMA GİBİ ÇALIŞKAN

Arif Damar'ın yetmiş yaşına armağan.

Saati sıradan insanlara otlara börtüböceğe kurulu.
Nehirlerin gökkuşaklarının patikalarımızın üstünde kâğıtları.
Urbaları pabuçları üstünde herkesin.
Suyun akışına ayarlı sayfaları.
Yoksulluklarında kayaların ateşlerin rüzgârların yanlarında bulduklarını.
Kalkan, evler çarşılar sokaklar kalktığında.
Ey elma gibi çalışkan.
Ağaçlar içinde bir ağaçtın.
Karanlıkta kalmış, horlanmış
Ne varsa yazmak istiyordun:
Suça düğümlü.
Yazdın.

Hani kör bir arkadaşın vardı.
–Seninle birlikteyken–
Senin gördüğünü o da görürdü.

Ey karışımı eşit şafak.
İmgeler ki şairlere verilmiştir.
Ve işte güneş deniz kıyısından dönüyor.
Çoğul yüzün ne güzel.

SARIASMAKUŞU

Benzetmek gerekirse ortaçağa, ortaçağın asalı, çıkınlı, huşu yüzlü gezginlerine benzer.

Resuller gibi de inlerde sihir diline çalışmış, geleceği salık vermek için de Sufiler, simyacılar, Kabalacılarla arkadaşlıklar etmiş; İncil'i İblis'e göre yorumlamış; şiirin ölümden kazdıklarını kâr hanesine yazmış (şairler ölüme bitişik yaşarlar), bir ahir zaman yolcusu.

(Anladınız ne demek istediğimi.)
Enis Batur.
Bir şair.
Bir taç yaprağı da diyebiliriz.
Bir sarıasmakuşu.
Çıkıntılı bir deniz de.
Bir keşiş.
Bir yalvaç da.
(Neden böyle diyorum?
Neden böyle dediğimi de bilmiyorum.)
Belki de yol bilinen değildir, gidilendir.
Ondan.
Hem adını sonunda alır yol.
Son ki, sessizliktir.
Sessizliği, umutsuzluğu
Ve sonu kuşanıp çıkmıştır.
Önüne konan budur.
Dünya dediğimiz de nedir ki?
İnsanlar, ağaçlar, kuşlar, sümüklüböcekleriyle.
Bir Kitap.
Bin sayfalık*

* Herkes için çokkatlı, çoksesli: Yananlamlar, uzak çağrışımlar, çıkmalar, açık-kapalı eğretilemeler (bir sıra gütmeyen, alttan alta gene de günden) tireler, ayraçlar, marjlar, cut up'lar, noktalar, başına buyruk simgeler, boşluklar, kolajlar, iç-dış metinlerle bir kitap: Güneş, ay tutulmaları, rüzgârlar, gel-git olayları, asit geceler, radyo günleri, yalnızlık. mutluluk. mutsuzluk. tüpgaz. alkol. böcek. [illegible]

Bu kitaba çalışıyordur işte.

Umutsuzluğu, sıradanlığı terkisine almıştır.

(Umutsuzluk işinin ta başında vardır, hiçbir zaman da bırakmayacaktır.)

Sıradanlığı da bu zaman öğrenecektir.

Bir şey daha biliyordur: Şairlerin hayatı yoktur!

Hem yolun iki ağzında insanlar, hayvanlar, bir su birikintisi, bir avuç ot, börtü böcek tek sıra olmuşlar bu kitapta yer almak için beklemiyorlar mıdır?

Ama o gözünü yola dikmiştir.

Onu görüyordur

Onu devralmıştır.

AİTSİZ KİMLİK KİTABI

1.

Mustafa Irgat çölde yürür gibi yürüdü.
Bunu kendi seçmedi.
Sunuldu.
Gidilecek bir yol diye bildi bunu.
Tepti *

Elindeki seçtiği şiiri idi.
Hâlâ çalım, lâmeteli **

* Ey yorgun at! Ey baştan çıkarma!

** Birbiri içine girmiş bir patika ağı: Bir dize iki dizeyi de yanına alarak yola çıkıyordur, başına buyruk. Su yolları, yıkıntılar... dağılmış suratlar... eller...

2.

Nerden bakarsak bakalım, yapıtı anlatılmazın deneyi idi.*
Temel acının ve şiirin yeni bir anayasası üstünde çalışıyordur sanki.
Asıl çöl de buydu.
(Değil mi ki anlatıma kavuşmuş her şey ölüdür.)

* Bütün iyi şairler gibi bilinmeze olan merakıydı bu. (Bir kitap 'anlamsızın taşıyıcısı olabilir' mi diyordur.)

3.

Şiiri bunun için ortada dolaşmadı.
Bakılınca görüldü.
Görünmezin ve sessizliğin diliyle yazdı.*

Yapıtı orda duruyor
Bir [illegible]in simyası.**

* *Kimileri sonsuz geceye doğar.* (William Blake)

** Ey kitap açacaklar! Ey gündüz Kelebekleri! Ey sessizlik! ('Aitsiz' için şimdilik bir ayraç açıp, bırakalım...)

dört sessiz metin

MASA

I

Bütün şeyler içinde (sessiz dünya)* belki de yalnız masa en çok açık seçik, yalındır. Açıklık seçiklik masanın ilkesidir de: Kendinden başka hiçbir şeye benzemez. İlk ağızda da ele verir kendini. Bir sözcük olarak da imgesine ters düşmez: Neyse odur: Anlam kayması yapmaz. Yalnız bu da değil: Som, sadedir. Somluğu da masa değin başka hiçbir şey anlatamaz. Açıklık, seçiklik vurur masanın dört bir yanından. Bütün varlığını ortaya koyarak yapar bunu da: Adına da sarılarak yaşar.** Varoluşunu da adıyla anlıyordur belki. Hem her şeye böyle başlamalı.

* Sessiz dünya, hemen de bir ayraç ister. Her şeyi de soru yağmuruna tutar: Kime göre?

** Bir adcı. Ama adı gerçekliği olmayan birtakım sesler korosu olarak görmez. Bir köktenci gibi davranır: Köktenci bir kinik: 'Atı pek iyi görüyorum ama, atlılığı pek göremiyorum'a karşı: Atı gören, atlılığı da görür, diyordur.

Bu yoldan da şeylerin dünyasını sonsuz bir sınava tutmalı; girdisini, çıktısını yakalamalı. Başka bir dünyanın perdesini böyle kaldırabiliriz. Her şeyin bir iç, bir dış dünyası vardır. Nesnelerin varlıkları da bu farklılıkta yatar: Varoluş çok anlam içerir. Ağırlığını da böyle korur. (Birden anlıyorum işte şeylerin tininin koyduğu ağırlığı!) Masa iç dünyasını böyle koyarken, dış dünyası açık mı açıktır. Her yerden de görülür. Şaşırtmaz. Hem masa dıştan masadır daha çok. Daha gerçekçidir böyle. Daha kendinde şey.*

Özet-
le.

* Bir gizli özgürlükçü diyebiliriz. Gereği de yalnız: Mutluluk. Doğuştan bir ikirciksiz. Suskun, içkin. Biraz pasaklı, vurdumduymaz (saçları uzamış biraz da). Her şeyini önüne döker yaşar: Gizlilik bilmez.

II

Bir ayrıcalıktır masa: Yalın. Gözüpek. Tok. (Yalın çünkü parçası yoktur.) Buna neden gerek duymuş, belli değil. Şeylerin de bir yaşamı vardır, kendine göre. Baştan koymuştur masa bunu. Böyle bilinmek istemiştir. (Hem ayrıcalık nerde yoktur ki?) Bu yüzden köktenci belki de. Gene bunun için etikçi. (Etik masanın doğası gereğidir.) Giderek de buyrukçu. Bunu istemiş olabilir mi? Hem evet, hem hayır. Ama hiç olmazsa usundan geçirmiştir. Kesin bu. Her masa bir kişiliktir çünkü. Her yeri sevdiği de kolay kolay söylenemez. Gene de şu bir gerçek: Masayı bir yere getirip koymayalım, oraya hemen el kor. Hemen de oralı olur.*

* Bir evde, bir işyerinde her şeye az çok bir yer bulunurken, masaya gelince durulur: Masayı nereye koymalı? Hep böyle sorular sordurur masa. Bununla da bitmez: Sandalyeyi ne yapacağız? İşte bir soru daha.

Bir düzen adamı, düzeni sever. Bunun için her şey bir odada ona göre düzenlenir. Bir benmerkezci.* Bunu da anlamak gerekir. Asıl da çoğulcu. Elbet o da kendine göre. (Ne kendine göre değildir ki?) Bu eğer bir yemek masasıysa daha bir eylemci kesilir, çoğulcu damarı hemen de kabarır: *Kimse ayakta kalmasın!* der. Bir yazı masasıysa bu, yanına pek yaklaşılamaz. Yaklaşılamaz çünkü içine kapanmıştır: Kendini dinleyerek yaşar. Kendi kendine de konuşur. (ancak Kabalacılarca çözülen bir dilde.)**

Hep bir görev yüklenir masa. Bir işyerindeki masanın bireysel özgürlüğü yoktur: Herkesindir. Masa bunu bilir. Hemen kollarını açar sarar. Masa dediğimiz biraz da budur. Bunun için çalışır. Hem ancak masada bir araya gelinir. Gene ancak masada düşünülür, karar verilir. Her şeyin başıdır masa. Kurtuluş yoktur masalardan.

* Bir buyurgan. Katı. Ödünsüz. Akıllı bir tin de denebilir mi? Sessiz. Telaşsız. İyi.

** Bizim ölümün gölgesi altında yaptığımız yolculuğa benzer bir yolculuk onunki de: Ne eksik ne fazla: Duyum yitimi: Anlam aramayın! Kullanın. *Lord of the body, looking down.*

III

Masanın doğası nedir?
Diye sorar B. Russell.
Açık, seçik.
Öyleyse (karşıda bulunan şey olarak):
Dört ayaklı, karşılıklı dört geniş açılı bir dikdörtgen.
Ölçülü.
Dengeli.
Durağan.
Durağan çünkü öyle doğmuştur.
Ahşap ya da maden.
Yatay.
Yatay çünkü öyle varolacaktır.
Som.
Som çünkü bir bütün.
Bir biçimi, bir derinliği, bir ağırlığı vardır.
Bütün şeyler gibi de 'bir şey.'
(Şeyleri biliyorsunuz, birbaşına yaşarlar. İşlerine de kimseyi karıştırmazlar.)
Gene bütün şeyler gibi de bir tarihi vardır.
Uyumlu.
Ağırbaşlı.*

* Ağırbaşlılığı belki de yalnız masa anlatır. Hem niçin etikçi dedik?

Masa durduğu yeri görkemle doldurur.
Masayı da o zaman görmeli.
Ama masanın güzelliği hemen görülmez.
Varlığıyla yetiniriz.
Bu da bize yeter.*
Çoğun unuturuz masayı.**
Masayı, masanın başına geçtiğimizde anlarız.
O zaman konuşuruz onunla.
Bir kitap mı düşmüştür masadan:
Eğiliriz alırız, ikimiz birden.
'Bir kitap düştü' deriz.
(Ikimiz birden.)
Hem masa içine kapanarak çalışır (bizim gibi)
Bizim gibi de sessizlik örer.
Büyük sessizlik!
Asıl da düşler kurar.
Masalar bunu hep yapar.
(Varoluş bunu ister.)

* Aslında bizim nesnelerle olan ilgimiz onlarca bilinmek, anlaşılmak istemekten başka bir şey değildir.

** Bu da masanın umrunda değildir elbet. Niçin olsun? Hem belki de masalar aralarında bu unutuşu konuşurlar. Bilinmez. Şeylerin duyulardan habersiz olduğu söylenir. Oysa her şey canlıdır. Bu hep unutulur. Öte yandan, şeyler bunu her zaman kullanmaz. Hem gerçeğin ille de saydam olması gerekmez.

IV

Benim yazı araçlan gibi her türlü araçla sapkın bir yaşamım vardır. Bitmez bu. Dahası masamla, masamdaki bütün şeylerle de nerdeyse konuşurum. Odamdan her ayrılışımda da 'hoşçakal' derim. Onlara hiçbir zaman 'Yer kaplayan şey' diye bakamam. Hem dünya dediğimiz şeylerden başka nedir ki? Her an, her yerde şeylerin dünyasının ağırlığı altındayız. Bizi her yerde nesneler çağırıyor. Bu çağrı büyük bir şeydir. Masamı her şeyden önce bunun için severim.

Bu böyle ama bunca sevgiler yağdırdığım masama gene de
benimle gönenip gönenmediğini sormaya
korkarım. Benden çekmediği kalmamıştır çünkü.
Bu dünyada duyduğum bütün sıkıntımı, huysuzluğumu,
kabalığımı, hırpaniliğimi, densizliğimi
yalnız ona göstermişim
gibi gelir bana.
Bunun için işte soramam.

Kıssa

Hep uzun, büyük masalarım oldu, hep uzun, büyük masalarda çalıştım.
Her şeyimi de üstüne doldurdum. En başta da sözlükler, asıl da yazı araçları: Kurşun, keçe, dolmakalemler: Skrip'ler, Parker'ler, özellikle pilot Hi V5, extra fine; Faber Castell, calligraphy Pen 2.0; 20, 30, 50 Rapidolar (elini hep dik tutacaksındır, onlarla yazmak, çizmek için, başka çare de yoktur); türlü kalem uçları, büyük küçük, özellikle tarama uçları (ki dünya güzelidirler, o ölçüde de güzel çizgiler düşürürler); boy boy, renk renk mürekkepler (pelikan), dosyalar (ki hep düş kurarlar); dünyanın her yerinden getirdiğim kurşunkalemler, (ki yollarını hiç şaşmazlar); en çok da Johann Faber, 2200; Fatih 4 B, Schwan; silgiler (ki Technics Pro 20'lerin üstüne yoktur); büyük küçük makaslar, başta Stainnless steel; ya adsızsansızları (ki her şey kesmek içindir); guvaş, yağlı ve suluboyalar; boy boy fırçalar; bıçak, çakı;

ki *Bursalı Ilhan* damgalısı hep yanıbaşımda durur); Top-Ex'ler, daha çok da Tonalar (ki hemen kuruyup dökülmez); kesilip bırakılmış yazılı yazısız, renkli kâğıtlar; büyük küçük boy iki ayaktırnak törpüsü; bir sony el radyosu; beyaz üstüne mavi, büyük boncuklu bir tabak (ki meyveler kurutur); bir Hermes baby daktilo (ki nerdeyse aynı yaştayız); ince, kalın kargış kalemler; jiletler, rotringler bleu azur, rot red, weiss white, brun marrone; uhular, zımba, post-it notes 3 m.; cetveller (ki çizgilere öncülük ederler), toplu iğneler, raptiyeler, kıtap açacakları vb. Ya pipolarım, tütünlerim (bir zamanlar elimin sürekli üzerinde olduğu, şimdilerde ayda yılda ancak bir iki kez elime aldığım), onlar da hâlâ masanın demirbaşları değil mi, hem yalnız masanın mı? Yazının elinden tutmuyor mu, tersini kim söyleyebilir? Öte yandan üç ayrı alanda, üç masada da çalıştığım için hepsi değilse de, büyük bir bölümü orda da yinelenmez mi?

YUVARLAK

Yuvarlak'ı biliyor musunuz?

Kim bilmez?

Göz ona nerde gidip vurmaz, ayraç içine almaz, takılmaz ki?

Şeylerin dünyasında kapalı, içkin. Bir nesne için bundan daha doğal ne olabilir? İçine, ta içine çekilecek, ordan bakacaktır. Gördüklerini de kendine saklayacak, kimseyle paylaşmayacak, kapalı dünyasına bütün benzerleri gibi gömülecektir.

Bir yazgı mı?

Bir yazgı böyle bir şeydir de. Değil mi ki kendi seçmiştir, değil mi ki bu dünyadan bir şey beklemiyordur. Hem bütün şeyler içinde kendini bu denli içine kapayan başka ne vardır?

Bir gizli gerçekçi.

Batıni.

Kapısına koca bir: Girilmez! asmıştır.

Bir daire gibi bir noktadan başlayıp gene oraya dönecek, kendini bir çember içine alacaktır.

Bir Aristotelesçi.

Dosen: Michat Jan

Bu böyledir ama yuvarlağın dış dünyayı dışladığı da söylenemez: Yaşam yuvarlaktır çünkü. Gene de dışladığı bir şey varsa geometridir bu. Onun alanını yadsır. (Elinden geldiğince de adını da anmaz.) Her şeyin elinden tutar. Değişmeden. Türlü kılıklarda onu her yerde görmüyor muyuz? Onun gibi binbir kılığa girip çıkan başka ne vardır?

Demire, taşa, tahtaya, cama, toprağa bürünüp imparatorluğunu yaymadığı yer yoktur: Tabak, kaşık, vazo, saat, sandalye, ayna, bardak, lamba, dolap, masa, küre, top vb. biçiminde hep yanıbaşımızda yer almıştır. Bir bukalemun! Yiyip içtiğimiz her şeyde de boy gösterir. Yumurta, soğan, sarımsak, patates, karnabahar (sevgili karnabahar), kereviz, lahana, turp, kavun, üzüm, karpuz.

Elini, ayağını koymadığı, uzatmadığı yer yoktur. Daha çok da bir kentsoyludur. Endüstrinin prensidir. Baskısını her yerde sürdürür. Geometriye de güler. Arkasını döner.

Asıl devrimi de tekerlek kılığına girerek yapmıştır.

Böylece de hızı (hızı nasıl anlatmalı, bu çağdaş dinamoyu?) yeryüzüne yazmışır. Yalnız hızı mı? Sessizliği de (sessizlik de devrimdir) onunla öğrenmedik mi?

Hem yuvarlak içeriğin kendisidir. (Geometriciler yuvarlağın özünü bir türlü görememişler, yalnız dışla sınırlı kalmışlardır. Dolu olarak düşünmek uslarından hiç mi hiç geçmemiştir. Dünyayı da öyle düz, boş diye bilirler. Özü sanki dışta bırakmışlardır. Anlamak, bizim işimiz değildir demişlerdir belki de. Yuvarlağın içinde yaşadığımızı da anladıkları kuşkuludur.) Bir anlam atlasıdır yuvarlak. Her yönden bakılabilir; imgelemi de çoğun aşar.

Atlas gibi de zor okunur. Hem Jaspers gibi söylersek: Her varlık, kendini yuvarlak gibi görür. Yuvarlak doğası gereği dışsal değil, içseldir. (Her şeyi yüzey görmek bize özgüdür.) İçi boş olan ne vardır? Hem doluluk gibi boşluğun da bir dili, bir anlamı vardır. Hepimiz gibi o da bunun bilincindedir. Yeryüzünde bir biçim olarak (yuvarlak gibi) hiçbir biçim dokunmayı, üstünde elimizi gezdirmeyi duyuramaz. Hangi kılığa girerse girsin, yaşamın kendisi kesilir. Evet, kapalı, ketumdur ama kapalılık doğası gereğidir. Gizlidir, asıl da. Her şeyi birbaşına düşünmek, çözmek zorundadır. Pencerelerini kapar, öyle yaşar. (Bu yeryüzünü dolduran bütün yuvarlak, gizemli nesneleri gözünüzün önüne getirin ve düşünün!) Yuvarlakla kimse boy ölçüşemez: Kırk kılığa girer: Ödün vermez; ama bağnaz da değildir. Gerektiğinde kabuğunu kırmasını bilir. Yüzlerce parçaya bölünerek (elbet kimliğini koruyarak ondan kim kurtulmuştur ki?) yüzlerce biçime girip çıkmıştır. Bir yap-boz sanatının ilk örneklerini veriyordur sanki. Ama bir Gestalt kuramcısı gibi değil, kendi dünyasının, kendi doğasının buyruğuna girerek, onun izini izleyerek davranarak: Bir bardakta kulp, bir pencerede kenar süsü, bir saatte albeninin kendisi, bir yüzde her şey olarak (bir yazıda da bir nokta, bir dipnot olarak)...

Onca albenisine karşın sevildiği pek söylenemez. Ama kimileri gibi de: 'Bir nesne kendini sevdirmesini bilmelidir, bilmiyorsa bu onun sorunudur' diye de kesip atmak katılığını gösteremeyiz. Bu hele benim elimden hiç gelmez.

Yuvarlak, bir sözcük olarak şairlerin de ilgisini çekmemiştir. Y ile başlar K ile de biter. Şairlerce sanki hiçbir anlam üretmiyordur. Üç hücrelidir. Bir solukta söylenecek sözcüklerden de değildir. U harfi (ki yuvarlak ünlülerdendir) için dudakları toplamak gerekecektir, şöyle:

YUVARLAK.

Bunun için silkip atacak mıyız. Hem her şey biraz çaba ister; yuvarlağın da (bir sözcük olarak) bunu istemekte hakkı var. Hem onun anlam fukarası olduğu da doğru değildir:

a) felsefe dilinde bir simgeci;

b) tinbilimde özel;

c) coğrafyada bir usçu;

d) tarihte zihinci (ilk Kantçı da diyebiliriz).

Asıl da en güzel tümceler onunla kurulur:

DÜNYA YUVARLAKTIR!

Bütün bunlardan sonra aşkımızın da aylası değil midir? Kim onu bütün içtenliğiyle yanında bulmamıştır ki?

Freud (tinlerimizin şairi, giderek de imparatoru) imler üstüne ne düşünürdü acaba?
Özellikle de soru imi için? Saul Steinberg soru imini ünlem imiyle karşılaştırdığında şaşırtır insanı. Ünlem imine karşı (onun tepeden bakışına, bencilliğine içerlediğinden) soru iminin başının eğikliğine, dirençsizliğine dayanamaz, öfke küpü kesilir. Haksız da sayılmaz hani, hem soru sormak gibi bir görev yüklen, hem de boynunu bük dur. Anlaşılır şey değildir bu elbet. Bu yüzden *'soru imi kuşku uyandırır'* der.

Soru imi, imbilimin öbür üyeleriyle karşılaştırıldığında hem öz, hem de biçim olarak hiçbirine benzemez.* Bir bağımsız. Benzersizliği de yalnız kendi soyu içinde değildir: Şeylerin tarihinde de tektir, birbaşınadır (vidalı eğik başlı çiviyi, kuğuyu vb. saymazsak) Ama neden bir kulağa benzemesin?** Hem yalnız biçim olarak da değil, içerik olarak da (değil mi ki bir ses aygıtı gibi bütün seslere kulağını açmıştır). Hem her ikisinin varlık nedenleri de bu değil midir?

* İmbilimin öbür üyeleri mi?
Nokta, virgül, sevgili ayraç,
tırnak, çizgi, çengel, ünlem, kesme,
İki nokta üst üste, yan yana vb.

** Hiç değilse benim kulağıma?
Ayna da: 'seni doğruluyorum!' diyor işte.

Bir soru imidir ama yalnız sorgulamakla da yetinmez, yanıtı da bekler, ister. Bir usavurumcudur daha çok (gerçeği çelişkileriyle gören). Hem her şeyin girdisini çıktısını aradığından neden bir eytişimci, giderek de Hegelci dememeli? Sözlükteki anlamı: 'Bir anlam yüklenen şey.' Bir anlam yüklemek. Her şeyde bir anlam aramak: Bunda direnir de gerçekten. Dahası şöyle bir kılığa da girer:

Hem soru, hem ünlem. Bir belirteç oluşturacaktır çünkü. Yalnız soru olmak, soru üretmek birden yetmemiştir. Oysa sorudan daha önemli ne olabilir?

Evet, ünlem iminin yaygaracılığı, bağırganlığı yanında içine kapanıktır. Ama ne denli içine kapanırsa kapansın, açık bir işlevi de kuşanır: Yazmak eyleminin (bu kangrenin) her şeyi demek olan *çokanlamlılığın* da elini tutar. Yalnız bu da değil, türlü kılıklara girerek de (söz, sıfat, adıl, vb.) hepimiz gibi güzel işini sürdürür. Soydaşlarının hangisinde vardır bu? Virgülü bir yana bırakırsak, hangisi onun gibi devingen, canıtezdir?

Noktaydı, ayraçtı, ünlemdi (bu her şeyi içine kapayan yazı ifritlerini [saymayı sürdürelim] tırnak, yıldız, köşeli ayraç, uzatma, kesme vb.) hep yazmak eylemini bir an önce kapatmak, soluğunu kesmek için çalışırlar.

Durağanlığın, kapalılığın asıl anıtlarıdır. Kendilerinden başka bir şey görmezler. Dedikleri de, dediktir.

Öte yandan, soru imi yandaşlarıyla karşılaştırıldığında devimin kendisi gibidir. Hem neden anımsatmamalı: Devimin çizgisi eğridir. Bunun doğası gereği olduğunu bildiği için de her seferinde göğsünü gere gere bakar çevresine. Hiç değilse eğriliğinden gocunmaz, başımı eğeyim demez. Soru imi yalnız devimin değil, varlığın da bir biçimidir sanki. Şeylerin tarihinde de bir resim güzelliğindedir.

Yazmak eyleminin elinden içtenlikle, sevgiyle tutar. Ondaki görkem, çalım kimde vardır? Çağdaş resim onun için yorgan gibi sayfalar açmıştır. Gerçi nokta, virgül gibi kolaylıkla yazılmaz: kalemi iç içe daireler çizer gibi tutup, sonra da birden aşağılara inip noktayı basacaksın. Kolay değildir bu elbet. Ama hangi güzel şey buncacık zorluğu istemez ki? Bu sayfada en güzel duran da o değil midir?

Yahya Kemal 'Gök Kubbemiz'i onu sekiz kez yenileyerek yazmıştır. Hem en güzel biçimini de gene onun elyazılarında bulmaz mıyız?

Ya Ahmet Haşim? El kadar *Piyale*'yi pırıl pırıl onun yedi suretiyle çerçeveleyip bırakmamış mıdır? Hem biliyoruz o yan yana noktaların vurgunudur, bir onu sever. Fikret, *Rübab-ı Şikeste*'de "Hasta Çocuk"u saymazsak, onu hiç kullanmamış gibidir. Olsun. Bu yüzden onu hor görmeyiz elbet. Ünlemi, noktalı virgülü hiçbir şeye değişmediği biliniyor? Belki biçimi onu ilgilendirmiyordur, belki de anlamı. Bilmek zor. Ama soru iminin dostu değilse de, düşmanı olduğunu da söyleyemeyiz.

Kıssa

İmler üstüne ne denli yazılsa azdır. Alfabeler, sayılar, notalar, simgeler, elyazıları (imlerin ağababaları) bu sessiz göstergeler dünyası türlü biçimlere girip çıkarak her şeyi de imin konusu yaparlar. Böylece her mal, imdir. ('*Alfabe tacirdir*' demez mi Foucault?) İmlerin kuşkucu, parolacı olduğunu söyledik mi? Kuşkucu, parolacıdır. Ama nasıl kuşkucu olmasınlar ki? Değil mi ki gerçeklik adına her şeyi elden geçirecekler böylece dingin olacaklardır?
Zor bir yaşam!

NEYZEN TEVFİK

Neyzen Tevfik'i Fatih Parkı'nın banklarına (yanında çocukluğu, kedisi, panteri, evet panteri ve denizler fatihi Barbaros) oturmuş, Fuji Dağı'na bakarken gördüğümde, aynı anda kendimi de hem onların arasında, hem de onlarla Fuji Dağı'na bakarken buldum. Dağın eteklerinde dünyanın ilk sakinleri arılarla karıncalar ilerliyordu. Hemen arkalarından da daha haritalara girmemiş bir deniz, bir kara parçası, Lut Gölü geliyordu. Onları da: Çipil bir horoz, elli üç yaşında bir çocuk, yarasalar, bir deve yükü Şam ipeği, cuma adında bir tepe, üstünden başından yalnızlık akan bir nehir, uykusu kaçmış bir akşam izliyordu. (Ne tuhaf, gökyüzü diye bildiğimiz gökyüzü yoktu.) Bunları hem görüyor, hem görmüyordum. Başlarının üstünde de çekirge, kuş sürüleri, ağustosböceklerinden çatma bir orkestra, şairler şairi Başo geliyordu.

Bir de sıkılgan bir üçgen
bir de hayvanların tini
bir de üç katlı bir evin yalnızlığı
bir de çocuk-güneş
bir de hiç yerini değiştirmeyen bir gölge
bir de dikenli bir tel örgü
bir de topal us
bir de çilli su
bir de z harfi.

Cihat Burak, tuval üzerine yağlıboya, 1975

II

Ben kâğıt kalem çıkardım, benim gibi Fuji Dağı'na bakmayı bırakan Neyzen'i aldım, onun resmini yapmaya başladım. Beyazlar giymişti (ben beyazları severim, beyazı kirletirim biraz, biraz kirlettim). Panter gözünü Fuji Dağı'na dikmişti. Panter ile Fuji Dağı'nı siyahlara boğup bıraktım. Kedi her şeyi anladı: hazır ola geçip poz verdi (kedi bizim mahalleden değildi, ben kedileri tanırım). İki ön ayağını getirip öne koydu. Bakışlarını sertleştirdi. Bıyıklarını gerdi. Kuyruğunu daha bir çıkarıp bıraktı. Kulaklarını da dikti. Her şey taş kesilip beklemeye başladı. Yolun ağzından zerrin ve kum zambağı kılığında bir adam 'Kırmızı Siena, siyah-beyaz Cenova, gri Paris, renk renk Floransa, altın Venedik!' diye bağırmaya başladı.

(Fuji Dağı püskürmesini kesmişti [Fuji Dağı nerdedir?] dinleniyordu.

Onunla uzun denizdil oğlanları,
Sakallı kuşlar,
Çocuklar...)

III

Neyzen sıkılmıştı, kalktı paltosunu arkasına aldı. Paltosunu arkasına verdim. Sağ eliyle neyi tutmuştu. Sağ eliyle neyi tutmuş yaptım. Sol elini sol dizinin üstüne koymuştu. Sol elini getirip sol dizinin üstüne koydum. Apışıp oturmuştu. Apışıp oturttum. Sağ dizini biraz kaldırmıştı. Sağ dizini biraz kaldırdım. Kıvırcık top saçlarını bırakmıştı. Kıvırcık top saçlarını bıraktım.

(Çiçekler, çocuklar, kuşlar düşürsün diye.) Mintanı sarıydı. Sarı bıraktım. Ceketinin önünü açmıştı. Ceketinin önünü biraz açtım. Beline değin uzayıp gidiyordu pantolonu. Beline değin uzatıp bıraktım. Dört düğmesinin dördü de görünüyordu. Görünen dört düğmesini görünür kıldım. Otururken pantolonunu çekip oturmuştu. (Şövalede bir resim dinlenir gibi dinleniyordu pantolon.) Çekip oturttum. Sağ ayağını biraz sağa çevirmişti. Sağ ayağını biraz sağa çevirdim. Sol ayağını düz tutmuştu. Düz tuttum. İki ayağının on parmağı da görünüyordu. Görünsün diye bıraktım. Yüzünü bana tutmuştu. İkimiz de sıkılmayalım diye biraz yana tuttum. Ağzı ne açık ne kapalıydı. Öyle yaptım. Yalnız sağ kulağı görünüyordu. Yalnız sağ kulağı göründü. Kara gözleri karaydı. Kara kaldı. Bir elma bir masada nasıl duruyorsa, öyle duruyordu. Ben de öyle durur bıraktım. Yüzüne koyu bir gölge düşmüştü, açmadım bıraktım. Aşağılarda lümpen kuşlar Fuji Dağı'na bir konuyor bir kalkıyorlar. Onları öyle bıraktım.

Uzağa gidip baktım, yakına gelip baktım. Her şey değişerek, değişmeden duruyordu.

Değişerek, değişmeden kaldı.

sessiz dünya

SÜMÜKLÜBÖCEK

I

Dış-
tan bir daireye çalar gibidir ama tam kapanacağı yere geldiğinde iki ucunu birden kıvırıp içine dönüverir.

Bir bungalov
Küresel
Biçimler biçimi
Anlayacağınız kendinden başka hiç bir şeye benzemez
İlle de benzemek isterse tedirgin bir su damlası diyebiliriz
(Pusatlı,som.parlak)
Zar incelendiğinde kavklı,o denli de yeğni saydam
Bir sarmal
Albenili *

İşaret Parmağınızla kabuğuna vurduğunuzda -
_Tın !
Diye bir ses duyacaksınız
_Çıt !
diye de kırıldığını .

Elinize alıp baktığınızda güzeller güzeli kabuğunu bir yumak gibi inceden inceye saran, sarmal bir sargı oluşturduğunu göreceksiniz.

(Hızla da büyüyen ve yiten.)

* W. Blake, 'kutsal' der miydi sana?

Ama gene de karanlık bir kuyu gibi düşünün bunu.
Dipsiz bir kuyu ya da.
Yalnız inilen, çıkılmayan,
Kostak bir puzzle da diyebiliriz.
(Varlık eytişimseldir.)

(Ben zayıf, bu sarmalı çizmeye kalktığımda her seferinde tökezleyip durmamış mıdır?)

Hem o da bu biçime uzun mu uzun bir yolculuk sonunda kavuşmamış mıdır?

Bu içedönük eğri için (eğri dünyanın payandasıdır) geometriyle az mı dalaşmıştır.

Küçük bir dünya.

Som.

Karanlık.

II

İç-

ten, öyleyse kavkın ağzından o çetin yerden başlayacağız anlatmaya.

Böcekbilimcilere göre de kış uykusuna yattığı yerden, tepesinin sağ, göbeğinin sol çentte bükûldüğü yerden.

Her şey de orada değil midir?

Akciğer (ki nerdeyse en çok yeri o kaplar), kalp (bir sümüklüböcek olan kalp); sümükbezi (varlığını handiyse ona borçludur biliyoruz, hiç değilse sakarlığını, sümüklüböcekler sakardır); bağırsaklar (ki bir uçtan bir uca uzanırlar); dölyolu (ki her an hazırdır); anüs (ki kösnüldür); beyin (ki henüz kapağı açılmamıştır); dil (ki gider gelir); dokunaçlar (ki tetiktedir hep, hem değil mi ki gözleri ordadır) vb.

İşte ordan bakacaktır dünya dediğimiz yere: Gerip antenlerini, gözlerini de geçtiği yerlerin her karesine tutarak ve düşürerek bir ayağını yavaşça (yavaşça mı? Dakikada 1,12 m. - 1,85 m.) sırtlanıp evini, anakarayı arşınlayacaktır.

(Şimdi ben bu yazıyı yazarken de öyle yapmıyor mudur ?)

Bırakalım, arşınlasın öyleyse!

Sunu

De bana, sümüklüböcek, beni seviyor musun?

Sevgili sümüklüböcek, sen ki benim nıceleri gibi sevdiğim, horlanmış, garip, zavallı sakinlerimdensin; ne zamandır seni yazmak istiyordum, kaç kez kalem elimde gitti geldi, kâğıt kaydı durdu – kısmet bugünmüş. Bu yazıya başlarken böcekler içinde en iyi seni yazacağıma inanıyordum. (Bu belki bunca yıllık tanışıklıktan ya da benim sana özel [evet özel, ama bunu çözmüş değilim hâlâ] sevgimden geliyordu.) Bu istekle dolup taşıyordum; bunu yapabildiğim için bilemeyeceğin denli sevinçliyim. Sevinçliyim çünkü sen benim küçük evimin nice yaratıkları gibi her yerde ayağıma dolaşan, kalemlerimin, kâğıtlarımın üstünde gidip gelen yakınlarımdansın; şimdi de benim sıradan yazılarımın arasında boy gösteriyorsun.

Nasıl sevinmem ben?

Hoşçakal.

AĞAÇ

Ağacım ben.*
Dünyada gördüğünüz ağaçların hiçbirine benzemeyen
bir ağaç.
Birbirine benzeyen hiçbir şey yoktur.
İki su damlası birbirine benzemez.
Beni kendimden başka bir şey yapmaya çalışan bu dünyada.
Gene de benim.
Bir başka ben:
Gölgesi bir ağacın
Hiçbir şey belli değil hem.
'Ânın içine mi, ötesine mi geçmeli?'**
Yitip gitmeli mi yoksa?
Bunu anlamıyorum işte.
Hem her şey bir sessizlik.***
Bir kuş geçiyor görüyorum.
Bir su durduğu yerde genişliyor.
Her şeye ben yalnızca bakıyorum.
Bakmak benim işim, yalnız bakmak.

* Bir ağaç resim; zamanda, uzamda. (Tuval üstüne yağlıboya 69x40, 1969) Devrim Erbil.

** Varken, yokolmak. Tam bu da değil: Her şey kan kaybeder.

*** Her şey bir anlamdır oysa. Anlamsız bir şey yoktur.

Dünyadaki her şeyi korkunç özlüyorum.
Küçük bir bahçeydi her şeyim benim.
Ordan görünen evleri, sokakları, gökyüzünü unutamam.
Şimdi biri yok*
Bir resimde ağaç olmayı hiç düşünmedim ben.
Köklerimi saymazsak (köklerimi ben de göremiyorum)
Büyük bir değişiklik olmadı.
Yaşamadığımı da kimse söyleyemez,
Uzun mu uzun bir yolculuğa çıkmış gibiyim.
Sonsuz uzuyorum.
Ama sonsuzluk değil bu.**
Sonsuzlukta dolaştığımı biliyorum ama.
Elimde değil, yerimi yadırgıyorum.
Dünyada bir resimde olmak...
Hepsi bu.
Hem böyle bir şey olmalı:
Varolmak.

* Dünyada boş bir çuval gibiyim. Sanki ölümle pazarlıktayım.
** Sürekli akmaktayım: Ne varolabiliyorum, ne yokolabiliyorum.

ELDİVEN

El
'ben'ken
eldiven
'sen'dir
hep

El
açıklığı
koyarken
eldiven
kapanır.

Her
yere
seni
taşır
eldiven.

Sürekli
eli
kışkırtır
kendini
siler.

Halil Paşa'nın eldivenli kadınının ellerini kimse düşünmekten kendini alamaz.

Bir
büyücü
bir
gözbağcı.

Eldiven
Yağmurluğun
cebinde
dururken
orda
– sen
duruyorsundur.

Kurbandır,
kurbanlığı
seçmiştir
eldiven.

Su olgunluğunu
sever.

ÇÖP

Bir kimlikken, bir işe yararken, birden bir kimlik olmaktan çıkan, bir işe yaramaz olan şey:

Çöp.

Çöp, böyledir.

Bir lamba, bir koltuk, bir masa, bir kaya vb. gibi ayakta kalamamış (kayalar tek başına ayakta kalırlar) dumura uğramış, değişimin, başkalaşımın hışmından kurtulamamış
zavallı bir şey.

Bir rengi, bir biçimi yoktur ama bütün renklerle, bütün biçimlerle gidip gelmiş; bütün renkleri, biçimleri almıştır.
Bir alaşım.
Her yerde görülen, her yerde önümüze çıkan, ayaklarımıza dolaşan, atılan, tekmelenen, horlanan:

Bir yersiz yurtsuz.
Varken, varolamayan.
Köpeksi.
Kargışlı.

('Dünya şeytanlarla dolu' mu diyordur?)

Bütün şeyler gibi de sessiz, ağırbaşlı (ağırbaşlılık, sessizlik şeylere özgüdür; giderek de bir aile oluştururlar:

Bir şey olmayanlar ailesi).

Bu böyledir ama kopuk bir düğme, eski bir terlik, bir mendil, bir çorap büyülüdür.

Bütün nesneler gibi de alımlı, aylalı.

Bir çilekeş.

Bir karasevdalı.

(Hem çöp ile karasevda pek öyle ayrı ayrı şeyler değildir: Birbirlerine benzerler.)

Keşiş tinli.

İçkin.

Dünyadan hiçbir şey beklemez.

Diyojen gibi de "Gölge etme başka ihsan istemez" diyordur sanki.

Bir eğretileme.

Buruk.

(Dünya da bir eğretileme değil midir?)

Liriktir, çöp.

SUTYEN

Şeylerin tarihinde büyülü, kösnül bir mücevher kutusu:
Sutyen.*

Sözcüklere kalsa yandaşları suterazisi, sutopu, suteresi (güzelim suteresi!) gibi önemsiz, sıradan, handiyse de anlamsız bir sözcük.** Oysa pek az sözcük o denli ayartıcı, cinsel, albenilidir.

Adlandırdığı nesnenin varlığını da aşar, yalnız kendi varoluşunu, bir onu öne sürer, bir onu koyar.***

Kışkırtıcı, cinsel kulvarları, labirentleri kullanır.

Bir oralarını teper.****

* Neden masum Eros dememeli?

** Sözcükler de anlamsızlık üretir. Ürettikleri anlamsızlığı da yerine göre kullanırlar.

*** Değil mi ki kıblesiyle ateşler içinde ve nefes nefesedir.

**** Esril, başdöndürücü anda yitip gitmek ister.

Sanki esrimek, esriyerek yaşamak ve ölmek istiyordur.
Böyle mutludur.
Neden olmasın?
Hem mutluluğun nesnesi karanlıktır.*
Büyük düşüyle yaşar bedenin.**

* Betime gelmez. Bilinmez. Kavranmaz.
** İnlerde büyümüş, orgazmlar, küçük ölümlerle gidip gelmiştir.

ÇAMUR

I

Çamur, isim.
Bütün adı olanlar gibi de bir tarihi var.
Bir sessiz dünyalı.
(Sessiz dünya bizim asıl dünyamızdır.)
Bütün nesneler gibi de bir nesne.
Ama belli bir biçimi yoktur.
Yerde yatar kalkar.

Yalnız yüzü vardır.
Çamurun yüzü, biçimidir.

Dünyadaki bütün şeyler gibi içine çekilerek yaşar.
Bir yeryüzlü, evet.
Bir guru.
Yeryüzüyle var:
Kendini yeryüzünde düşündüğü gibi de bulmuştur.

Dünyada çamur olmak da onu gocundurmamıştır sanki.
Dünyada olmak, ona yetmiştir belki de.
Her şey gibi bir yeri olsun istedi.
Kendini toprak bir yolda bulduğunda sevindi.
Kendi halinde bir yaşamdı dünyadan beklediği.
Buldu da bunu.

II

Her şey biraz bir şeye benzer, çamur hiçbir şeye benzemez.

Her şey biraz başka bir şeyle karşılaştırılabilir, çamur hiçbir şeyle karşılaştırılamaz.

Her şey dünyada bir şeye yarar, çamur hiçbir şeye yaramaz.

Herkesin dünyada bir kimsesi vardır, çamurun kimsesi yoktur.

III

Çamur sevilmez.
Niçin sevilmez?
Kimse bilmiyor.
Belki de adından geliyordur bu.
(Kara çalmaktan başlayıp nice kirli işlere değin uzanıyor.)
Peki ama, bundan çamura ne?
Hem çamura çamur deyip de geçemeyiz.
Hepimiz gibi dünyada bir yer kaplar.
Gene hepimiz gibi bir adı vardır.
Bir adı olmak az şey midir?
Bir bunu bile bilmek yetmeli bize.
Her şeyin bir dokunulmazlığı vardır.
Çamurun yoktur.
Nerde görsek üstüne basıp geçeriz.
Dünyadaki varlığına da handiyse dayanamayız.
Oysa bütün sıradan şeyler gibi gizemlidir çamur.

Sunu

Bakın, bütün gözlerinizle bakın çamura: Seveceksiniz! Her şey bir kişiliktir. Ben ki bir şey olanlar değin, bir şey olmayanlarla da yaşadım.
Çamur benim gibi birinin yazılarına girerek büyütmüştür beni.

Ey yoldan geçenler!
Hoşgörün, incitmeyin çamuru.

SERÇE

Adlar içinde belki de en çok kuş, sokak, ağaç adları güzeldir.*
Hele kuş adları.
Yalnız (a) ile başlayanların birkaçını saymak yeter.
En başta da: Albatros, akbalıkçıl, anka, ardıç.
Ama asıl da (s) ile başlayan: Sakakuşu, sığırcık, sinekkuşu, sıvacıkuşu diye uzayıp gidenlerin üstüne yoktur.
Hele bir çırpıda söyleniveren: Serçe**
Hangi kuş onun gibi sevecen, o denli de güzeldir?
Ama serçenin asıl güzelliği alçakgönüllülüğünden, sıradanlığından gelir.
Hem sıradanlığın da ta kendisidir.***
Çerçöple gününü gün eder ama sevincini de (evet, sevincini) hiçbir şeye değişmez.****

* Ad seslerdir. Seslerle tanırız adları. Harfler adın gölgesidir. Hem adlandırmadan yapamaz insan, ille adlandıracaktır.

** Serçeyi kim bilmez. İki hece ama tek hece gibi vurgulanır. Serçeye bu adı ilk kim vermiştir, bilmiyorum. Ama asıl da serçe bunu nasıl karşılamıştır bilmek isterdim.

*** Sıradan olmak kolay mıdır? Yalnız bu da değil: Hangi kuş adıyla sanıyla böylesine uyuşmuştur?

**** Bilir ki bu dünyada olmak az şey değildir.

Gökkubbeyi sessiz bulduğundan cık cık'lara boğarak yaşar.
Buda gibi de sahiplenmediği şeyin özlemini çekmez.
Gene Buda gibi sessiz. Tokgözlü.
Tokgözlü çünkü bu dünyada serçe olmak istemiştir: Olmuştur.
Bir Bilge. (Kuşlarla bilgeler birbirlerine benzerler).
Güzel, yuvarlak gözlü, güleç.
Ve de açıkkahve tüylü.

Yakınmaz.
Hıçbır şeye de hayranlık duymaz.
Atlara çekmiştir. (Atlar birbirlerine hayranlık duymaz.)
Nerdeyim? diye de sormaz.
Ordadır
Biraz aptal, biraz alık.
Biraz da ayaktakımı tabiatlıdır. (Kim değildir ki?)
Asıl da. Telaşsız.*
Adamcıl mı da adamcıldır.**
Anlayacağınız yarı keşiş, yarı Brahma tinli.
Her yere seke seke küçük adımlarla gider gelir. (Hem niçin acele etmeli?)
Hepimiz gibi de ölüme ve aşka inanır.
Gene hepimiz gibi her şeyi böyle gide gele öğrenecektir.
Teşekkür, serçe.

* Telaşsız çünkü yaşanmamış bir şeyi bilmek olanağı yoktur.
** Benimle içavluda (içavluları Tanrı kuşlar için düşünmüştür) sofraya oturur. Gene benimle kalkar.

Alfabenin en güzel harfi mi?
f, elbet.
(Küçük harfle, büyüğünü ben bilmem sanki.)
En uzun boylu.
En haşarı.
En zaif.
En büyülü.
(En çocuk olduğunu da söyledik mi?)
En gizil.
En yalnız.

Neden en yalnız?
Bunu ben de bilmiyorum.
Belki gizlenmeyi seviyor *ſ*.
Belki de yalnızlığı çok insancıl buluyor, ondan.
Şu da var:
Yalnızlık alfabelerin ortak özelliğidir.
Kimileri öyle doğmuştur da.
Hem *ſ* bu yalnızlığının ayrımındadır.
Şairler gibi de bir yazgı diye bakar buna.
Yoksa yalnızlığı kim ister.
Her harfin bir kişiliği vardır.
Bir de devinim gücü.
Harflerin devinim gücü korkunçtur.
Gene de yalnızlık söz konusu olduğunda *ſ* düşünde kendini bir ada gibi görüyordur belki de.
Ya da bir labirent.
Hem herkesin hakkıdır düş görmek.
Aslında bütün harfler gizlenmek ister.
Hele: *ſ*.
Ama ben *ſ*'yi bizim şu yeryüzündeki durulmaz buluşmamız gibi asıl da size benzetirim.
Bu yazıya vurması da bundan değil midir?

U

uuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu
uuuuuuuuu
uuu
u*

ÇIPLAK AYAK

(Bir anlık öznesini yitirmiş bir nesne olarak)

... nice armağanlar
Gelir bana bu çıplak ayaklarda.
(Paul Valéry)

I

Çıplak ayak açık bir çağrıdır.
Çıplaklık nerdeyse varlık nedenidir.
Kendini hep de sevisel bir durumdan yola çıkarak yansıtır.
Tek armağandır çünkü çıplaklık.

II

Bir taşıyıcı olarak ayak soyunmadıkça yoktur.
Bunun için de görmeyiz onu.
Ortaya çıkmaz.
Gizlice de çekilir.
Yaşadığının ayrımına da vardır.
Çıplaklık, ayağı yalnız cinsellikle ayaklandırıp bırakmaz:
Kutsar.

III

Bir düş ülke: Çıplak ayak.
Ayartıcı, sapkın, gözükara.

Başdöndürücü yolculuğu da böyle başlar.

IV

Bakılmak... Bakılmak... Bakılmak... ister.
(Bakmak: Baştan çıkarıcıdır)

Ayak,
Böyle bir armağan için vardır.

V

Bedenin coğrafyasında bir ada.
Beyaz bir güvercin!
(Ben onu hep çarşaflar arasında, ışıltılı ayak bileği yarı sarkmış düşünürüm.)
Bir dişi.
Duyumlarla yaşar.

(Ayak bileği bir güzelleme ister)

VI

Dokunma ayağın dilinde aşktır.
Bu da bütün dünyası bakma olan biri için ölümle eşdeğerdir.

VII

Çıplak ayak der ki:
– yalnız,
düşsüz kalmayayım.

VIII

Ayağın, çıplak olmanın dışında bir mutluluğu yoktur.
En derin varlığıdır çıplaklık.

IX

O bedene baktım.
(Kavafis)

Ayak bedenin bir parçasıdır ama bu hiçbir şeyi değiştirmez.
(Her bütün, hem parça, hem bütündür).
Gövdeyi uyandıran, ateşleyen, ayaklandıran kimdir?
Çıplak ayak neler söylemez?
Hem ayağın konuştuğu unutulmuştur.
Ayak ki gövdenin bütün üyelerinden daha çıplak, daha cin dir.

Ayağını seviyorum, kırmızı topuğunu (sevgili büyücü) görü rum.

Sensin.

B A Z İ L İ K A

Sen çalmayan çan kulem sana
Sen ağırlıksızım sana
Sen kapalıçarşım sen çıkmaz sokağım sana
Sen uykusuzum sen Çeçen sineğim sana
Sen yirmi üç yaşım sana
Sen amazonum sen beyazım sana
Sen yoncalıktaki su akıntım sana
Sen yarı gecem sana
Sen eteği akanım ekmek bıçağım sana
Sen Cebelitarık Boğazım sana
Sen gizemli şatom sen Çin fenerim sana
Sen söküğüm çengelliiğnem sana
Sen melankolüm sana
Sen tirsi balığım Barok şiddetim sana
Sen morfinli hücrem kumzambağım sana
Sen pürüzsüz ovam Ağrı Dağım sana
Sen bataklıktan çıkamayanım sana
Sen güzel Magriblim sana
Sen çitlenbik ağacım sen lavtam sana
Sen oksijen çadırım sâri hastalığım sana
Sen Uzakdoğum sana
Sen zırhlı birliğim sana
Sen körkuyum sen içavlum sana
Sen öğrenilmezim sana

Sen çatma orkestram sana
Sen peçelim sen açık pencerem sana
Sen hırçın coğrafyam sen asit şişem sana
Sen kâğıt mendilim sen metropol iğnem sana
Sen tıfılım sen onmazım sana
Sen kanaviçem sen asi hücrem sana
Sen havagazı musluğum sana
Sen ham ipeğim sen su yolum sana
Sen ranzam sen yer yatağım sana
Sen Umutburnum sana
Sen rüzgârlı tepem sana
Sen çamaşır ipim sen keçiyolum sana
Sen beyaz sargı bezim sana
Sen sabaha karşım sana
Sen yaralı ikonum sana
Sen akdikenim yün çorabım sana
Sen öğle sonum bulutsuz göğüm sana
Sen asma köprüm sana
Sen yirmi dört saatim sana
Sen sayrılığım sen açık yaram sana
Sen bozuk su sayacım sana
Sen her yerinden akan damım sana
Sen yaş kâğıdım sen kuru mürekkebim sana
Sen küçük kareli defterim sana
Sen Himalayam sen içme suyum sana
Sen Çin ipeğim sana

Sen tavernam sen aladoğanım sana
Sen som yokuşum sana
Sen kaçak tütünüm sen suterem sana
Sen Alfa Omegam sana
Sen çakıltaşım sen 'T' cetvelim sana
Sen Haçlı Seferlerim sana
Sen karanlıklar prensesim sana
Sen Sodom / Gomorram sana
Sen bazilikam sana

NOKTA / ÇİZGİ

1

İşte söyleyecek çok sözü olan iki sözcük:
Nokta ile Çizgi.
Nokta ta baştan nedense pek sevilmemiştir.
Eukleides bile ağzına almak istemez onu.
'Kalınlığı olmayan' deyip geçer.
(Yalnız kalınlığı mı? Gölgesi de yoktur. Bunu da biz söyleyelim.)
Şaşılacak bir şey yok bunda.

Usçu, diktacı, buyrukçudur.

Asıl da imgelem düşmanıdır: Güzelim bir dizenin, tümcenin boğazını sıkmakla başlar işe. Daha yarı yolda da barikatlar kurar, her şeyi ablukaya alır.

Yaratının yolculuğunu uzun bulur, kısa kesmek ister. Böylece de yazmak eyleminin ümüğüne basar, dondurur bırakır.

Ama sözünü, bu tepeden bakışını çağdaş yazına geçirememiştir: yüzlerce sayfa da noktanın gölgesi bile düşmez.

Noktaya İlk Varlık diyecektir Pythagoras.

İlk ve son.

II

Noktayla yola çıkılmaz.

Nokta ki yerine çakılı kalır.

Nokta ki büyümez.

Dikkafalı, bencil.

İmbilimin de en bağnaz üyesidir: Ailenin bütün üyelerine karşı suratını asar, hiçbirine yüz vermez.

Hele virgüle düşman gözüyle bakar. Elinden gelse silip süpürmek ister onu.

Oysa kimde vardır virgüldeki zenginlik? Uzun yol yolcusudur her şeyden önce: Girip çıkmadığı yer yoktur.

Zamanla, uzamla yarışa hazırdır. Daha ne istenir?

Ayrıntı düşmanıdır nokta. Her şeyin ayrıntıda olduğunu bilmez, bilmek istemez. Belki de virgüle bu yüzden kızıyordur.

Kim bilir?

Ama baskıcıyı da kimse sevmez elbet.

Bu böyledir ama sonsuzluğun öncüsü (şairlerin kimilerinin her şeyi, kimilerinin de burun kıvırdığı sonsuzluk!). Çizginin de elinden o tutar. O büyüktür.

Hem çizgi, noktadan sonra gelmekle de iyi etmiştir, böylece noktanın düştüğü karanlığın ötesinde yerini alır. Bunu kim istemez.

VII

Çıplak ayak der ki:
– yalnız,
düşsüz kalmayayım.

VIII

Ayağın, çıplak olmanın dışında bir mutluluğu yoktur.
En derin varlığıdır çıplaklık.

SAYFA / KÂĞIT / KALEM

I

Kâğıt bozulmayayım, kirlenmeyeyim der.
Kâğıt ki, sessizliktir.
Bir şey anlatmaz.
Bir anlamı da yoktur.

Kapalı bir boşluk korkusu saçar.

•

(Doğasıdır, kapalılık kâğıdın.)

A Z İ L İ K A

n çalmayan çan kulem sana
n ağırlıksızım sana
n kapalıçarşın sen çıkmaz sokağım sana
n uykusuzum sen Çeçen sineğim sana
n yirmi üç yaşım sana
n amazonum sen beyazım sana
n yoncalıktaki su akıntım sana
n yarı gecem sana
n eteği akanım ekmek bıçağım sana
n Cebelitarık Boğazım sana
n gizemli şatom sen Çin fenerim sana
n söküğüm çengelliğnem sana
n melankolüm sana
n tirsi balığım Barok şiddetim sana
n morfinli hücrem kumzambağım sana
n pürüzsüz ovam Ağrı Dağım sana
n bataklıktan çıkamayanım sana
n güzel Magriblim sana
n çitlenbik ağacım sen lavtam sana
n oksijen çadırım sârî hastalığım sana
n Uzakdoğum sana
n zırhlı birliğim sana
n körkuyum sen içavlum sana
n öğrenilmezim sana

III

Sayfa hep sensindir.
Seni görür.

'Kâğıtmış duygusunu veriyor tenin' diyordu,
Bir bilge

•

Giyinmeden önce, okşa onu,
Konuş onunla, diyordum.

IV

Lanetlidir sayfa.
Bilinmezi heceler.
Amansız 'yok'un alanına getirip bırakır.
Önüne, boğulmak için.

•

Adının yükünü buraya dök, boşalt, diyordu sayfa.
Söz, şey değildir.

V

Kalem sözcüğü –diyorsun– kaleme benzemez.
Kalem:

Ben = Öteki
Öteki = Ben

diye yazar.

VI

Bir ses, 'üç günde kâğıt sepetimi dolduruyorum; tonla kâğıt harcıyorum', diyordu.

Kâğıt gülüyordu.

VII

Kâğıt,
Bir yolculuğa çağrıdır.

Sonsuzu kuşanır.

•

Yazmak sözcüğün sözcüğe olan yolculuğudur.

Sunu

Sayende kalem kardeş.
Sevgili sayfa.
Aziz kâğıt.

Sayende.

tümceler I

yaz Kâğıt aşktır.

em Kâğıt Kalem böyle bir ilişki için vardır.

er sözcük, sözlüklerde yerini öyle alır,
nun ayırdındadır:
ğaç, ağaç sözcüğünün;
üm, ölüm sözcüğünün.

III

Lağımlar, ipekyolları, leş yatakları, çıplak balkonlar, sapkın, acemi falluslar (sonsuz), yerine inmeyen giyotinler, bir ipte yürüyen kertenkeleler...

(Böyle gözükara birbirleriyle yarışır tümceler.
Hız onlar için her şeydir sanki.)

IV

Şamanlar yaşamdan,
Lamalar ölümden söz ederler.

Böyle okudum.

V

Bir seferinde tümceleri aralarında konuşurlarken buldum.
Canlıdır tümceler.

VI

Tümceler bizimle hiçbir biçimde ilgi kurmazlar.
Niçin kursunlar ki?

VII

Senin kaygılarını paylaşıyorum, dedi bir tümce (durduğu yerden, bir kenar yazısı gibi).

VIII

Daha öteyi görür
tümceler, bizden.

IX

İnsan gizlidir.

X

Bilinmeyen
Bilinene dönüşsün!

tümceler II

GECE DOĞUYA BAKIYOR

I

... Suriyeli tacirlerle tümceler başlıyordu.
Çok sonra nehre bakan pencereyi açtım.
Yaralı bir çulluk girdi.

Kaba saba bir Latinceyle uyandım.

II

Biz bir kitabın ortalarından düşmüş, yerlerini arayan kendi halinde ortaboy tümcelerdik, bilmediğimiz bir kentte (kentin adı hiçbir yerde geçmiyor çünkü) bütün bir gece sürttük durduk. Londra'ya benziyordu ama değildi, bu kesin; nasıl mı anlıyoruz: hiçbir yerde Taymis, köprüler önümüze çıkmıyor; Oxford cad. de öyle, asıl da Hade Park; İstanbul'a benziyordu, ama İstanbul değil; Venedik, Amsterdam da olabilirdi bu, her yer kanal, su, her şey de suda yaşıyor, ama değil; Bağdat, Delhi, Pekin belki; üçümüz de önümüze bakıyor hiç konuşmuyoruz, yalnız ateşböcekleri, kuşlar, iskambiller, karıncalar, asmaköprüler, Kartaca –evet Kartaca– dinozorlar, köpekler, su yolları, lağımlar, su sinekleri, sargıbezleri ayaklarımıza takılıp duruyor ama sayfalardaki yerimizi bir türlü bulamıyoruz.

Belki de varlığımızın üstü çizildi.

Atıldık.

III

Çıt kasrındaydık, sonra kaskat köşke geçtik.

IV

Soyardım sizi.
Tüylü çıplaklığınız bir buluta çarpar kalırdı.

(Uzanamazdım.)

V

Ey söz trafoları!
Yukarılardan haber vermez oldunuz.

VI

Tümce yıkılıyor...

Dünya oval ile
Dairenin !

VII

Tümcenin dışında dünya yoktur.

kitap / yapıt

ECE DOĞUYA BAKIYOR

... Suriyeli tacirlerle tümceler başlıyordu.
Çok sonra nehre bakan pencereyi açtım.
Yaralı bir çulluk girdi.

Kaba saba bir Latinceyle uyandım.

III

Her kitap arkasında bir boşluk bırakır.
Bir gün doldurulacağı.
(Varlık boşluk salgılar.)

IV

Ölümü deneme girişimidir yapıt.
(Kitap, bunun bütün hallerini yaşar.)

V

Yanıtı değil, soruyu taşır yapıt.
Soru kendini.

(Silerek.)

VI

Kitapta ad
Yüzdür.
Benim yüzüm, gözlerim, ellerim.

VII

Her seferinde kendini yırtarak yaratır yapıt
Yazıldığı halde, yazılmamıştır.

VIII

Bütün sözcükleri yaşar kitap.
Onlarla gider gelir: Durulmaz.
Sesler hariç.
(Seslerin ne gibi etkileri olacağı henüz bilinmiyor.)

Ey söz trafoları!
Yukarılardan haber vermez oldunuz.

Tümce yıkılıyor...

Dünya oval ile
Dairenin !

XI

Bir kör yürüyüşüdür yapıtın yürüyüşü.
Öyle ilerler.
Duracağı yeri de bilmez.
Ama nereye gittiğini bilir.

XII

Yazmak onmazlıktır.
(Onmazlık: Yurdumsun!)

XIII

Yapıt gerilim kusar.
Kitap, dengedir.

XIV

Sözcükler! Sözcükler!
Kitabın cenin kaçıkları.

XV

Yapıt = Hiç.
Hiç = Yapıt.

XVI

Kitap paylaşılmak ister.
Paylaşılmak yapıtın hem varoluşu, hem ölü salıdır.

İTAP / YAPIT

tap, yapıtın
rlık nedenidir.

ozgunun adıdır
pıt.
Lanetli kefen.

XIX

Hiçbir Kitap bitmiş duygusunu vermez.
Ama bitmiş gibi görünür.

(Yapıtın bir iç sorunu diye bakılmalı buna.)

XX

Yapıtın gerçekle ilgisi yoktur.
Gerçek, Kitabın gerçeğidir.

XXI

Sözcükler gibi harfler de (o başıbozuklar) sürekli acı çekerler.
Hep duyarım ben harflerin iç çekişlerini.
O, harfi bundan habersiz yaşar.
(O, bir harf değildir, bir adıl. Bütün adıllar gibi de yerinden yakınmaz;
Kendisi yoktur çünkü.)

XXII

Okunmayan bir yapıt varolamaz
– Kitap olamaz.

XXIII

Bitmez yapıt.
(Kitaplar da kendilerini yazarlar.)

'Fahişelerle kitaplarla yatılabilir.' (W. Benjamin)

XXIV

Bütün yıkımlara açıktır kitap;
Yapıtı solur.

XXV

Sorudur
Yapıt
O uzun eğriye bakan eğim...'

XXVI

Gelecektir, kitap.
Gelecek: Sessizliğin dili!

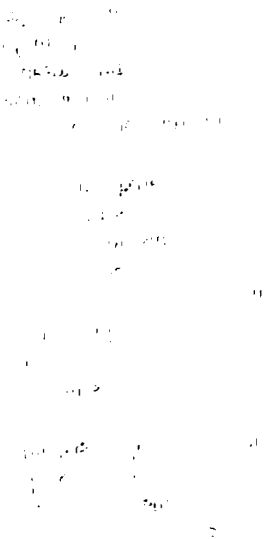
POETİKA

Şiirin anlamsızlığına yükselmeyen şiir, şiirin boşluğundan, güzel şiirden başka bir şey değildir.
(Georges Bataille)

Nasıl bir şiir mi
yoldan çıkmış nesneleri anlatan bir şiir
yalınayak bir şiir
onmaz bir şiir
evlere su taşıyan bir şiir
çamurun elinden tutan bir şiir
dilin uyku hali bir şiir
iblisle el ele dolaşan bir şiir
tükûren bir şiir
dağa çıkan bir şiir
tarla sulayan bir şiir
varolup da varolamayanlar için bir şiir
kıyamet habercisi bir şiir
imkânsız bir şiir
içinde kusulan bir şiir
gözükara bir şiir
hayır diyen bir şiir
çılgın aşk bir şiir
suç işleyen bir şiir
bir kibrit kutusunu anlatan bir şiir

odun kıran bir şiir
dolunay bir şiir
dam aktaran bir şiir
her yerinden okunan bir şiir
çalışkan bir şiir
ilençli hücre bir şiir
bir başına dolaşan bir şiir

erk bir şiir
dikey bir şiir
horlayan bir şiir
sözün zehir olduğu bir şiir
(biraz) aksayan bir şiir
çin seddi bir şiir
sapkın bir şiir
çocukların bitlerini kıran bir şiir
demir leblebi bir şiir
cümle eşya için bir şiir
açık yara bir şiir
iyileşmez bir şiir
ufkum bir şiir
vahiy bir şiir

ÇOK YAŞASIN SAYILAR

1. Baskı: Adam Yayınları. 1998

I

ı, ki soğuktur.

Harfler gibi bireylerdir sayılar.

Biçimleri de adlarıdır.
İçeriklerini doğaları gereği bilmeyiz, görmeyiz.
Görmeyiz

belki de
görülmemeyi

onlar

seçmişlerdir,

(iç dünyalarına çekilip) ordan bakıyorlardır.
Bakıyorlarsa.

Hem görülecek ne vardır, neyi göreceklerdir ki?
Dünya fazlasıyla görünmüyor mudur?
Sayıların açılıp saçılmaları neyi değiştirecektir?
Biçim ki her şeydir.
Bunun ayırdındadırlar.
Kimse sayıları merak etmemiştir hem.
Niçin etsin?
Oysa kusursuzdur sayılar.
(Matematik zaten güzeldir.)

Daha ne istenir?

Yalnız 1, bir o hırslı, böndür.
Aklınca her şeyi sıraya koyar.
Gene yalnız o biçim yoksunudur:
Yukardan

aşağıya

doğru
u
z
a
n
m
a
k
t
a
n

başka

bir

şey

bilmez

Platon, yalnız o, özel bir sevgi duymuştur 1'e.
Nereye koyacağını bilmez onu.
Buna şaşmalı mı, şaşmamalı mı? Bilmem.
Belki de kolayca yazıldığı için seçmiştir.
Ya da dikey olması onu ilgilendirmiştir.
Dikeyi kim sevmez?
Sahi, 1'i Platon nasıl yazardı ki?
Kaleminin ucunu şöyle oynatması yetiyordu belki de.

Ama Leonardo Da Vinci'nin Papalık sarayındaki elyazılarına bakarsak
onun 1'e hiç ilgi duymadığını görürüz.

Varla yok arası bir şeydir onun için 1.

Soluk, sılık mi siliktir, sanki görmüyordur onu.
İçeriksizliğin dikâlâsı diye mi bakmıştır?

BELKİ.

1 çoktur, özellikle 'çok' birdir.
Bir kitap bile yazılabilir 1'in başından geçenler için.
Bu da yetmeyebilir.
Yetmez, yarası iyileşmez çünkü 1'in.
Her şeydir.
Her şeyden önce de Tanrıcıdır.
(Tanrı'dan kim kurtulmuştur?)
Bunu bilmek bile yeter değil mi?
Ama hayır, Plotinus işi daha da ileri götürür.
1 Allah'ın oğludur ona göre.
Dünyanın da sağ koludur.
Allah gibi de usla kavranmaz, anlaşılmaz.
1'in ne olduğu değil de, ne olmadığı ancak söylenebilir.
Hem yalnız bu da değil:
Başlangıcı ve direğidir dünyanın.
Ben 1'in şairlerin önünü kapadığını da söyleyebilirim.

BAŞLANGIÇ

OLAN

YERDE

SONSUZLUK

YOKTUR

(ÇÜNKÜ)

1 böyle karanlığın öncülüğünü yaparken
2. 1'i bıçakla keser gibi ikiye böler.
Birdir 1, 2 de ikicidir.
Bunu da her zaman koruyacaklardır.
Bu da gösteriyor 1'in diktasına karşı çıkacaktır 2.
Masum bir özdekçi için bu da doğal karşılanmalı.
Özellikle de 1'in onu yok saymasına karşı.

(KARŞITLAR HİÇBİR ZAMAN BİRLEŞMEZ.)

2'nin bu katılığı, 1'in her şeyi kendine bağlamak istemesinden geliyor elbet.
İçinden ona kızıyordur belki.
Gücünü birazcık olsun duyurmak ister.

Hem

tine

ilk

saldırı

2`

den

gelmemiş

mi

dir

Yalnız bununla da yetinme-

miştir 2. Daha ni

ce

ni

ce

Çıkışları vardır

a

m

a

karşıtlıktan daha büyük ne

o

l

a

b

i

l

i

r?

Bu böyledir ama 2 gene de dikkafalılığını dışa taşıyamamıştır.
Bir boynu bükük.
Bir hünsa.
Zayıf. İnce. Ikil.
Aslında 2'nin 1'e karşı saldırıları anlaşılmayacak bir şey değildir.
Ama elden de bir şey gelmez.
Hem neyi değiştirir ki bu?
Sayı sayıdır.

3'tür sayıların en güzeli.
Biçimler biçimi.
Hiçbirine de benzemez.
Bir
daire
çiziyor
gibidir
ama

(alttan alta yatık iki açı da diyebiliriz buna)

iki
çengel de
(gene
alttan
alta.)
Asıl da iki yarım dairedir: Dikey.
(Dikeyin
güzelliğini
düşünün!)

3'ün güzelliği salt biçimden de gelmez: esrik doğmuştur.
Uzaktan da olsa etikçi (etik şeylerin sorunu değildir) olduğunu da söyleyebiliriz.
Hazcı bir etikçi.
Kaynağını aramaya çıkmış gibidir sevincin.
Hiç mi hiç asmamıştır yüzünü.
Hem sayılar içinde yalnız 3'ün canından söz edilebilir belki de.

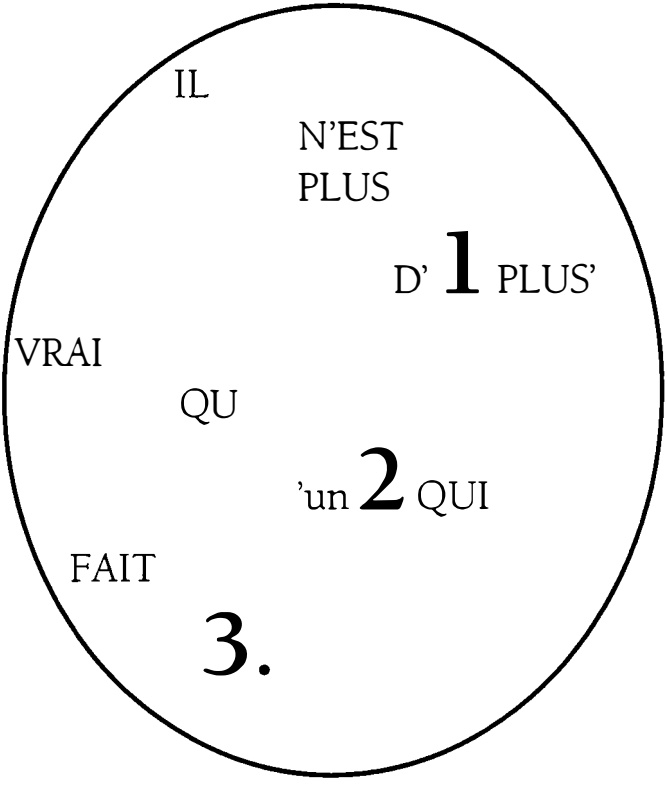
'SAYILARIN CANI YOKTUR'

Sonra da, güzel huyludur 3. Bu da yetmelidir bize.
Ama sayıların gizli tarihçisi sevgili Borges'e yetmez bu.
3'e 1'i de katarak 3 için özel bir varlık kütüğü de biçecektir.
Varlık tutkunu Eskimolar da 3'ü belki de bu yüzden severler.
(Eskimo dilinde üçten çoğu yoktur, yalnız koca bir

ÇOK

vardır.)
Her şey üç ile ve çok'la biter.
Dünya da 3 ile anlatılır.
3 gelecektir hem.

Büyük uzaklık!
(Hem 3'le öğrenmedik mi biz uzaklığı?)

-Forneret

4, ki Kabalacıdır.

Bir düşgörmez.
Freud'u saymazsak, kimse düşlerden yakınmamıştır.
Hem düşlerden ne zarar gelir? Gelmez ama 4 düş görmez işte.
Yaşama da hazır değildir.
(Kim hazırdır ki?)
8 gibi de kapalı büyümüştür.
Yüzünün güldüğünü de kimse görmemiştir.
Bir erkçi: Her şeyi 4 görür.*
Tanrı'yla arası da 4 adımlıktır.
Hem kendine göredir 4'ün dünyaya bakışı.
Gide gele öğrenecektir kuşkusuz o da gideceği yeri.
Yol yoldur hem: Ille de bilmemiz gerekmez.
Kapalı, dingin, heyheysizdir.
Taştan oyulmuş gibidir.
Bir yetke, gözükara.

* Ölüm ve düzen tellallığı yapar 4.

Şu var ki yakınmaz, sızlanmaz da.
Coğrafyası geniştir ne de olsa
Çakıltaşları gibi de yerini sever.
Bütün erkçiler gibi.

En sevdiği söz:

PANTE RHEI*

* Her şey akıyor.

5 ile 6

gizli sayılardır. Aslında bütün sayılar kendilerini hemen ele vermezler. Gizlenirler. Kapanırlar. 5 doğuştan yaşamın, aşkın sayısıdır. Benim *sözlüğümdeki yeri de* bambaşkadır. Güneşle eşleşir. Güneşin aylası dışında da düşünmez kendini. Bunu nerden çıkardığını anlamak zor. Pek çok şey gibi sayıların yaşam amaçlarını da bilmiyoruz. Sayılar ideacıdırlar.
Özellikle de 5. Her şeyin biraz arka
bahçesi vardır. 5'in de hakkı bu. Hem suç değildir Platon'u sevmek. Bırakalım herkes istediğini sevsin.
5'in bilmediğimiz bir yönü olsun bu.*

* Schiller 5'e insan tini der.

Ne
ki
her
şeyin
yakınında

olmak
belki
yaralıyordur
onu.

6, biliyoruz Hermesçidir. Bir sayı olarak istediği yaşamı yaşayamamıştır. Önce kadim, sonra da yetkinlik âşığı Yeniplatoncuların hışmına uğramıştır. Bu yüzden de hem 1 + 2 + 3 toplamıyla, hem de 2 x 3 çarpımıyla doğmuştur. Böylece biçimlediği biçim üstüne bir şey söylememiş, yetkinlik dediğimiz (neyse o) büyülü sözcüğün simgesi olup çıkmıştır. Bu da sıkmıştır onu.Yetkinlik çünkü çıkmaz sokaktır. Düzensizlikte direniyor, onda mutlu oluyordu. Aslında hiçbir yere gitmeyen bir yoldu onun tepmek istediği.

Yaşama alışamamıştır 6.

Sonunda

gerçeği

kendi

yalnızlığında
aramada
bulmuştur.

'Şimdilerde iki ayak üstünde tepetaklak duran 7'yi seviyorum.'

7

hep 1 olmayı usuna koymuştur. 1 olmanın başına açacağı belaları hiç düşünmemiştir.

'DÜŞLEYİN KÜLLERİM!' mi demiştir?

7'nin 1'in yerine olan düşkünlüğünü açıklamayı tinbilimcilere bırakalım, onlar çözsün. 7'nin kimseye gereksinmesi yoktur:
Bir gül lekesidir o.
Ama gene de 7'nin yerinde mutlu olmadığını söyleyelim.
Bunun da nedeni değerinin yeterince bilinmemesiyle ilgili elbet.
7 kendisini çok önemser. Daha bulunmamış bir sayıdır sanki.
1 ile yarışmasında bu duygu yatar.
Bilinmek yetmez ona. Bir taçyaprağı gibi ayakta olmak ister.
Bunda başarılı da olmuştur.
Seveni çoktur 7'nin.
Kitaplar doldurulmuştur.

SAYILARIN EN SOFUSUDUR

Ona ilk cennetlik sayı diyebiliriz. Bahçeler bahçesidir 8.
Ta baştan 1'i dışlamıştır. Bütün adımlarını da 1'i sollayarak, yalnız Tanrı adına atar. Her yerde de onu görür onu işitir. İçine de kapalı mı kapalıdır. Dışarı ışık sızdırmaz. Hiçbir şey için konuşmaz, hiçbir şey önermez, susmayı yeğler. Bakar öyle.
Ona göre sofu olmak bu demektir. Ama susmak korkunçtur. Kışkırtıcıdır. Bunu bilmez. 8 denge duygusu verir. Ama şu da bir gerçek: 8 anlatıma gelmez, kaçar, sıyrılır. Kişiliği bu onun. Bu yönüyle Kabalacı da diyebiliriz ona. Değil mi ki sımsıkı içine kapanmıştır ve içrek ve gizemseldir. İçeriği, biçimiyle bu denli uyumlu başka bir sayı göstermek nerdeyse olanaksızdır da.

Her haliyle

8*

zoru seçmiştir.
Kabalacılık böyle bir şeydir hem.
(Yahudi olmak kolay mıdır?)

Son olarak: 8 sürekli açtır ve üşür.

* 'İki katlı bağımsız bir ev olan 8'in içinde yaşamak isterdim.'

9

'DOKUZU GÖSTERIRKEN GÜZELDI SAAT'

Dali 9'u pek sever. Onu kübik resmin kusursuz bir örneği olarak görür. Aslında içrektir 9. Orasıdır karargâhı. 10'a (bu iki uluslu komşusuna) dünyanın bir anlamı olmadığını söylemiştir. (9 dünyayı bok yığını diye görür.)
10'un buna ne dediğini bilmiyoruz. Yalnız 9 çift sayılar içinde 10'un en güzel olduğunu bilir. Ama bu güzelliğin ilk çift sayı olmasından mı, yoksa hem içerik hem de biçim olarak ikici (2 gibi 10 da ikicidir) olmasından mı geldiğini bilmek isteyebilir. Sonra da kendisinin dünyayı kara görmesini tek sayı olmasına da bağlayabilir. (9 çünkü kendini dünyanın en yalnız sayısı olarak da görür.) Ben yalnızlığı sayılara önermek istemem. Yeterince yalnızdır çünkü sayılar. Ama gene de 9'un yalnızlığında insanca bir şey vardır. Ama o bunun ayrımında mı bilmiyorum.

'On kalır benden geriye, dokuzdan önceki on
Dokuz değil on kalır
On çiçek, on güneş, on haziran.'

10, tamlığı, eksiksizliği imler.

10'un iki haneli koca bir dünyası vardır: Aydınlık, geniş. Ama aydınlık dediğimiz de her şey değildir, elbet kapalılık da. Hem açıklıktan, kapalılıktan dünyanın kendisi de kurtulmuş sayılmaz. İçimizdeki onmaz tohumdur o! Bundan hepimiz gibi şeyler de (sessiz dediğimiz dünya) payını almamış mıdır? Sessiz dediğimiz dünya bir ayraç ister: Yani çiviler, tekerlekler, tozlu yollar, sandalyeler, taşlar, pencereler, defterler, kalemler, kömür çuvalları; yani şairlerin elinden tutan ne varsa, bütün bunlar... Yalnız şairlerin mi? Gerçekliğin de düğümünü onlar atmıyor mu? Her şey bir yana, 10 dünyanın en mutlu sayısıdır. Yaşam dediğimiz de 10'dur.

Y

a

0

m

ı

Bütün sayılar varoluşu hızlı yaşar.
Hele sıfır.
Son zebani.
Son bulgu!

Ey,

Sıfır, *'ben daire değilim, sıfırım'* diye bağırır.*
Bunda da yerden göğe kadar hakkı var. Köken, kökendir.
Bunun karıştırılmasını kim ister?
O, gökten düşmemiştir: 1 gibi de 0'ın bulunuşu –ki tek bir adımdır atılacak olan– dev bir yolculuk olmuştur. 1 hep el üstünde tutulan, hep sevilen bir yukarlı, bir öncü iken, 0 son büyük buluştur. Gelecekten umudunu kesmediği için, geleceğin uzunluğu, kısalığı da etkilememiştir onu. Belki bu yüzden de geleceğin dilidir. Bundan da kimsenin kuşkusu olmasın: Hepimizindir çünkü gelecek. Hem belki de yalnız gelecek kimsenin elinden alınamaz. Gene yalnız gelecek, bir o bölüşülür, paylaşılır. Bu da yabana atılır bir şey değildir. Yalnız gelecekle de yetinmez hem. Aşar onu. Hızı yazar.
Büyük hızı:
'Çarpmadaki, çoğalmadaki hızı düşün!' diyordur.

* Platon sıfırı bilmiyordu. Ardılı da.

büyük

Nerden bakarsak bakalım, hem biçim, hem içerik olarak
sıfırın bir eşi yoktur. Biçim olarak, biçimin kendisi: Her şeyi içine
alır: Her şeydir. Bundan şaşmaz da. Her şeye ad koymak için, her
şeydir. Bir kimlikçi. Bir zamandaş olduğu değin, uzamdaştır da.
Uzantı doğasında vardır. Uzantının kendisidir de diyebiliriz ona.
El Harizmi'nin elinden tutmasıyla da bugünlere uzanmıştır?
Başka türlü nasıl açıklayabiliriz?
Bir uzaylı.
Bir gözükara!

maratoncu

1 ile karşılaştırılırsa (sıfır dünyalıdır, dünyayı seçmiştir)
onun gibi Tanrı'ya yapışıp kalmaz. Gene onun gibi her şeyi
elinin altında tutacağım diye duvarlar, surlar çıkıp kendini
sürgün etmez. Hem 1 çağının kapandığını anlamalıdır artık.
Tanrı'yı da rahat bırakmalıdır. Yeni çağların öncüsünün sıfır
olduğunu bilmeli, köşesine çekilmeli. Sıfırdır, dünyanın yeni
Maestrosu!
Büyük koro!
Dili, aydınlığın.

simgesi

Hem

hangi

sayı

hem yokun

hem

sonluyu

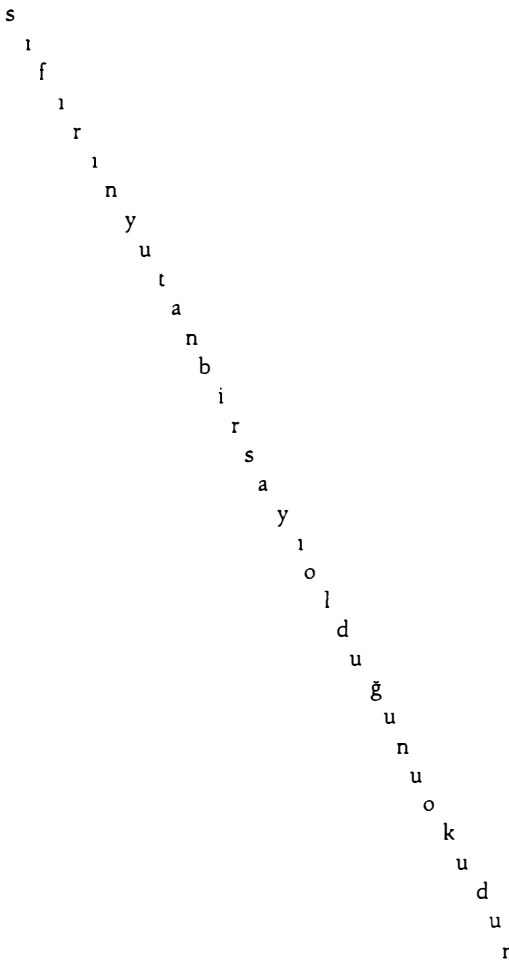
hem

hem

çokun

sonsuzu

kuşanır

s
ı
f
ı
r
ı
n
y
u
t
a
n
b
i
r
s
a
y
ı
o
l
d
u
ğ
u
n
u
o
k
u
d
u
m

II

sayılarla yakarılır: 1'e seslen, 2'ye seslen

Sayılar yerküreyi, yerküre dediğimiz yeri
(neyse o: yani karalar, denizler, körfezler,
burunlar; ne varsa orda: çocuklar, adamlar,
arabalar, kadınlar, evler, ölüm, ölümsüzlük,
sular, ağaçlar, ovalar) ölçüp biçmeye,
sıraya, düzene koymaya gelmişlerdir. Böylece de
dünyamızın sınır taşları olup çıkmışlardır.
Doğuştan baskıcı, buyrukçudurlar.
2 x 2 dünyanın her yerinde 4 eder.
Bu diktacılığı, katıcılığı sonuna değin de
sürdürürler. Ya açgözlülükleri? Doymak
nedir bilmezler. En başta da 10.
(Ki hep el üstünde tutulmuştur.)
Hırslı mı hırslıdır. 100 de öyle.

(100 gözükaradır.) Ya 1000? Bin
olmak kolay mıdır? Orda olsun durmasını
bilmeli değil mi? Hayır, milyon, milyar,
trilyon, katrilyon, kentilyon, aktilyon,
nonilyon, desilyon vb. diye tutturur.
Bu açgözlülüğün sonu yoktur.
bütün bunları sayıların doğaları gereği
diye düşünemeyiz. Karl Weierstrass
istediği kadar "Tamsayıları Tanrı,
gerisini biz yarattık" desin. Bu böyle de
olsa, bunu hak ettiğimiz söylenemez.
Eşitlikten yana değildir sayılar.
Eşitsizliğin yeryüzüne yayılmasına dahası
yaygınlaşmasına ses çıkarmamışlardır.
(Eukleides, hey gidi Eukleides!)

Aslında sayılarla kimsenin başı hoş değildir.
Hem gençlik oyunudur sayılar.
Ancak gençlikte oynanır.
Newton yerçekimi yasasını 24 yaşında,
eliptik yörüngeyi 37'sinde buldu,
50'sinde matematiği bıraktı. Galois 21,
Abel 27, Ramanudan 33, Riman 40
yaşında öldü.
Tekin değildir sayılar.
Bizi zıvanadan çıkarırlar.
Kargışlı, gözükara yaparlar.

Bu böyledir ama sayılarsız da yapamayız. Özellikle de saymadan yapamayız.
İnsanoğlunun en karmaşık kavramlarından biridir sayma. Büyük bir bulgu. Dünyanın çetelesini de böyle tuttuk. Yalnız çetelesini mi? Dünyayı da üstümüze yazdırdık.
Her yerde elimizden tutar sayılar. Onlarla açık-kapalı her türlü ilişkiye de gireriz.
Nedendir bilinmez bazı sayılar ölüm tellallığı yapar:

4

bunda başı çeker. (Hem kimi sayılar itile kakıla yaşar, 4 bunlardandır.) Sonra da ölüme gönderme yapan, yalnız sayılar değildir. Bütün şeylerden beklenir bu. (Sayı şeylerin en zararsızıdır.) Kimi sayıların iyilik, kötülük saçmaları belki de doğaları sonucudur.

Biliyoruz, dur durak bilmez sayılar, boyuna da anlam üretirler:

3 + 5 = 8

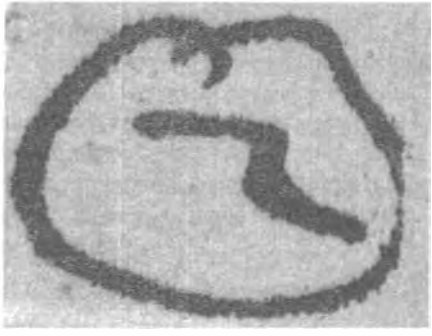
bizim için her şey demek olan aşkı imler. 5 sayısı da rengi (sayılar renksiz diye bilinir).
Kendini Kaf Dağı'nda gören 7 de gizemi.
Sıra evler gibi sıralanmış 1, 2, 3 de uyumu, hüznü simgeler.
Büyük uyumu.
6 cehennemlik olduğunu düşünür.
Sevgililer sevgilisi 10 gökten inmiştir ve de kusursuzlar kusursuzudur.
Hele 9 vıcık vıcık us kokar.

Her sayının bir sesi vardır hem:
1 cırlak; 2 ürkünç; 3 öfkeli; 4 hırçın; 5 soğuk; 6 kargışlı; 7 uçuk; 8 kederli; 9 yabanıl; 10 büyülü.

Sayılara her dediğimizi yaptırırız, istediğimiz gibi de kullanırız ama, bir elma gibi ele gelmezler. Vardırlar, ama varolmazlar.Bunu anlamak da kolay değildir. (Kolay olan yoktur.) Sayma bir eylemdir. Ama hiçbir sayı aradan çıkarılmadıkça da sayılamaz. 1 deyince 2 deriz, 3 deyince 1 ortadan çıkar. Neden çıkar, nereye gider, bilinmez. Sayılarla harfler (sesler bir yana) aynı dili konuşurlar. Ama birbirlerini anlayamazlar gene de. Bir tümceden beklediğimizi sayılardan da bekleyebiliriz. Tümce bizi nereye götürürse, o da oraya. Sayılarda soru yanıt vardır. (Doğa gibi sorusuz yanıtsız değildir sayılar.) Durmadan da soru yağmurlarına tutarlar bizi. En çok da:

Ne kadar?

diye. Varlıkları da daha çok buna bağlı gibidir; bunu sorup çekilirler. Sayılarla gide gele de nerdeyse gizli bir tarih oluşmuştur. Nedeni bilinmeyen bir ilişkidir bu. Aşk gibi. Yahya Kemal'in sayılarla olan ilişkisini pek bilmiyoruz, ama en zıddına giden sayı Arap sayılarıyla: 6

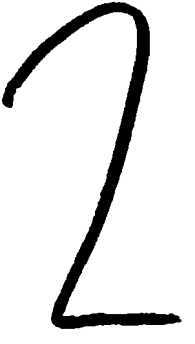

'dır. Bunu biliyoruz. *Aziz İstanbul*'un elyazmalarında 6. sayfaya geldiğinde çiziktirip geçmiştir onu.

6'dan başka da her şeye benzer. 6'yı yok saymıştır sanki. Pek de haksız sayılmaz bu. 6 çünkü alık ve katıdır biraz. Şairler buna pek dayanamaz. 7 ile 8'e ayrı bir özen gösterir. Yalnız özenle yazmakla da kalmaz, birer daire içine alır onları. Gerçi 2 ile 3 için de bunu söyleyebiliriz, onları da daire içine alır ama ikisi de özenden uzaktır. Montaigne 8 ile 9'a elyazmalarında aşırı bir ilgi göstermiştir, en güzel bu iki sayıyı yazar.

Baudelaire de 7'nin bacağını uzattıkça uzatmıştır. 7 onun için sanki gizli kokular, renkler derler. Yalnız kokular mı? Kösnü de elbet. Bunu bütün açık sayılar için söyleyebiliriz. Hem kösnü nerde yoktur ki? Beni, ben zayıfı da bütün açık sayılar tedirgin eder. (3'e olan sevgime karşın.) Açık sayılar genelde Öklitçidir. Öklitçi uğraşlara açık yaşarlar. (Sayıların da kendilerine göre bir dünyaları vardır, bağışlamalı bunu.)

Ahmet Haşım *Piyale*'nin elyazmalarında kendini kapalı sayılarla kapatmıştır. Buna da şaşmamalıyız. Kapalılık, bilinmezlik şairlerın biraz da uğraşıdır. Yazık ki Fuzûlî'nin, Bâkî'nin sayılarla ilgisini bilmiyoruz. Neşâtî'nin –o saklı su– de. Belki o 3'ü severdi. 3 için ne düşündüğünü bilmek isterdim. Yazık ki yazık! Sayıları soluksuz saymak kolaydır ama hakkını vererek yazmak kolay değildır. Sayılar içinde en zor 4'ten sonra 7 yazılır; özen ister 7. Ben en iyi 2'yi yazarım, bir de 5'i
(Bunu 5 de bilir.)
2'yi hem de bir çırpıda çiziktiriveririm..
Şöyle:

Hem sayılar içinde en kolay 2 bulunmuştur.* Çıkarma gibi Etrüsklüdür 2. (Etrüsk! Pek az sözcük bu denli büyülüdür. Bütün büyüsü de uzaklığından gelir.) Elbet 1'in bulunmasıyla (1'in yeri yukarsıdır.) 2 coğrafyadaki yerini alır. 2'nin kolay bulunması salt kendi çabasıyladır. Neden durup dururken zora koşmalı? Sayılar içinde en çok 4 uğraştırmıştır. IV sayısı 5 (V) sayısından 1 çıkarılarak bulundu. Ama 4'ün zorluk nedenini yalnız buna bağlayamayız, her şeyden önce öbür sayılarla karşılaştırırsak 4'ün yazılması da zordur. Eli yalnız iki kez kaldırmak da yetmez, doğru dürüst bir üçgen çizmeyi de gerektirir. Sonra da 5'in varlığına dayanamaz 4. Hem sayılar oldum bittim birbirlerine dayanamazlar. Başına buyrukturlar.

Sayıları kullanırız ama sayıların boyunduruğundan da kurtuluş yoktur. Bütün şeyler gibi sayılar da yeryüzünü künyelerine geçirmişlerdir.

Her yerde hazırdırlar. Bunu da adlandırdıkları nesnenin hep dışında kalarak bir gölge gibi yaparlar.

Sayıların saltık değeri imlerinden ayrı olarak taşıdıkları değerdir.

Bir nesnenin elinden tutarlar, adlandırırlar ama, onu betimlemezler, belirlemezler. İmler yalnız, imleyip çekilirler.

Bir telefon kılavuzunun onların gözünde hiçbir anlamı yoktur.

Acılar, sevinçler, ölümler (evet, ölümler) de öyle.

Bir piyango dizelgesinde yan yana, alt alta geldiklerinde bunun ne anlama geldiğini de bilmezler.

300 milyon kazanan numaralar

0006946 1498785 2972247 4157706 5241607 6665142 7862751 8946803
0007809 1555222 2999397 4164733 5259680 6681708 7926223 8949457
0015642 1573635 3014988 4209061 5267175 6687596 7976617 8976809
0100708 1587849 3029379 4228194 5312555 6705490 8018846 9015222
0160067 1664585 3046001 4239263 5389367 6705847 8050913 9111438
0169203 1709320 3071164 4275183 5512667 6753090 8075165 9143836
0172526 1717921 3105345 4276324 5514806 6759604 8090191 9159867
0261903 1747877 3123272 4331890 5534286 6778502 8186520 9193400
0293177 1773707 3188338 4366042 5545011 6783243 8234926 9236037
0321058 1825095 3228938 4401810 5552250 6800746 8305285 9244208
0322098 1829037 3291201 4411780 5569910 6817427 8384619 9263706
0347052 1881553 3293789 4413296 5578854 6878934 8389969 9269853
0365333 1908598 3343978 4427023 5662323 6891526 8390894 9291308
0365487 2046662 3374725 4458101 5670999 6894817 8409031 9292732

İki elma, üç elma daha beş eder ya, sayılar elmayı da bilmez.

$$2 + 3 = 5$$

Sayma bir üretme işidir onlar için:

1, deniz kıyısında birbaşına duran bir yarın yanına gidip duracaktır; 2, iki ağacın; 3, üç tepenin; 4, dört ağacın; 5, beş çocuğun; 6, altı kadının; 7, yedi adamın; 8 sekiz atın; 9, dokuz arabanın.

Böylece de her sayı biçimini alacaktır.

Anlam bölücü, kalıpçıdır. Dünyayı karıştırır.

(Korkutur bilgeyi bile anlam dediğin.)

Rüzgârda dolaşmalı sayılar.

III

sayı Brahma tabiatlıdır

Biçimleriyle vardır sayılar

Sevgililer sevgilisi Pythagoras'ın elinden tutmasıyla da (eline kalem almadığı söylenir Pythagoras'ın) bizden birileri olmuşlardır.

Yabancılık çektikleri de söylenemez.

Sayıların geçmişi –geçmiş sayıların da sorunudur– karanlık mı karanlıktır.

(Aydınlık olan ne var?)

Hem
geçmiş
karanlığın
adıdır

Sayılar da
bundan
nasibini
almıştır

88

Sayısını yazmak için sekiz simge birden kullanılmıştır. Ne ki hepsi için değildir bu. 3 hiç zorluk çıkarmamıştır. Ne idi ise o haliyle bu günlere gelmiştir. Buna da kimse şaşmamıştır. 8 sayısı gibi de atak, girişimcidir 3. (8 atak diye bilinir. 8'in ataklığı çok su götürür: yerinden zor oynatılır.)

Biçimin hışmına uğramıştır sayılar. Bunun için kimi sayılar açık, kimi sayılar kapalıdır. Neden açık, neden kapalı bilen yok. Biçimle içerik birbirinden ayrı değildir, bağımlıdır: Belki bundan.

Gizemcilerin elinde –bu yalnızlar yalnızları– türlü kılıklara girip çıkar sayılar. Özellikle de 7* nerden bakılırsa bakılsın ilik-lerine değin gizemin kendisidir. Tanrı gibi de –handiyse– insanın ölümünü ister.

(TANRI, ÖLÜMÜN ADIDIR.)

3, Teslis'le büyümüştür. Bunun için de her yerdedir. Dünya da üç boyutludur hem. Her şeydir 3. Her şeyde kuşatıcı kimliğe bürünür. Devingendir. Geometrik bir biçime bürünen ilk sayıdır da. Zaman da üç boyutludur (geçmiş, şimdi, gelecek). Uzam da (uzunluk, yükseklik, genişlik).
Bütün nesneleri de 3 üretir. Yunus peygamber balinanın karnında 3 gün geçirir, Freud 3'ü nereye koyacağını bilmez: Eril sayı ilan eder (yarak biçimindedir). Dante'nin *Tanrısal Komedya*'sı 3 ile simgelenir.

* 7, insanoğlunun çocukluğudur.

5

5 = Şişman Irmak.

Teslis: Baba, Oğul ve Kutsal Ruh. *Saatler Kitabı*, tahta oyma resim, Paris 1524

3 gibi 9 da her yere girer çıkar:

İsa günün dokuzuncu saatında ölmüştür; sevgili Odysseus 9 yıl dolaşır; Plotinus *Ennead*'leri 9 kitap olarak kurar. Platon'un ölüm tarihini bulmada 9 öncü olmuştur:

9 x 9 = 81

Şairler şairi e.e. cummings (ki adını küçük harflerle yazar hep) de 9'u yüceltmekte gecikmez:

Her mil için ayaklar gider
Kalp ise 9 gider.

Eskiler yalnız tek sayıları türlü anlamlara bürümekle kalmamışlar, 10'dan 10.000'lere de uzanmışlardır. Özellikle 10 (ki Ovidius'un sevgili sayısıdır, asıl da parmaklarımızın) sayısına nedense kuşkuyla bakmışlardır.

Bunda 10'un ilk çift sayı olmasının payı büyüktür. Hem kuşku her şeye açıktır.

Platon'a göre kötülük çiçekleridir çift sayılar. Shakespeare de çift sayıları dışlayacak, tek sayıların tanrısal olduğunu söyleyecektir. Ama hiçbir şeyi değiştirmeyecektir bu.

10 sayısı her şeyi içine alır. Pythagorasçılar 10'u tanrısal bulurlar. Böylece de 10 yeni bir çokluğun kapısını tıklatacaktır. Aristoteles'le de kitaplar 10 bölüm halinde yazılacaktır artık. Dünyanın da 10 sözcükle yaratıldığını öğreneceğiz. Kabalacılarla da 10 her yerde önümüze çıkacaktır.

10 üstünde çok durulmuştur. Kitaplar kitabı *Zohar*'ın her satırında gölgesi gezinir. Türlü anlamlara da girer çıkar.

10'un bulunmasıyla da 1'in önü bütün bütün açılır (tokgözlülüğü bilmez 1.) Hemen de benzerini önüne sürer. Gökten düşer gibi düşer 11 sayısı. Büyük sayıbilimci Petrus Bungus da günahın ve kefaretin sayısı diye yorumlayacaktır 11'i.

12 sayısı yerini almakta hiç gecikmez. Zodyak bir sayı olduğu için gökyüzlerini seçer; ama oklarını yeryüzüne yağdırmayı da bilmekmaz. 12 imi, 12 Tanrıyı imler. 12 Dürer'in de ilgisini çekmiş, 1515'lerde yaptığı bir dünya haritasında yeküreyi etkileyen 12 rüzgârı anmayı unutmamıştır.

12'yi insanlar pek sevmiştir.

Sıcak bir sayıdır 12. Öyle de bilinegelmiştir. Bu da gösteriyor hemen kabul görmüştür.

13 sayısı ise tedirginlik yaratmıştır hep. Durup dururken uğurlu mu, uğursuz mu sorusunu rotaya atar. Böylece olumsuz bir sayı diye bilinir. Annemarie Schimmel, Napolyon ile Roosevelt'in 13 kişilik bir masaya oturmaktan korktuklarını yazar. Kısaca, bir cehennem sayısı olup çıkmıştır 13. Oysa Kabalacılar uğurlu bir sayı diye görür 13'ü. Sayıların yerkürede büründüğü simgeler anlatıma gelmez. Hem dünya söylenlersiz yaşayamaz. İnsan da anlamlandırmadan yapamaz. İşidir anlamlandırmak insanın.

13 bunda başı çeker. Bir Tanrı gibi dünyayı ardında sürüyeceğe benziyor 13.

14, 15 sayıları ayı kuşatırlar. Dolunay 14 gündür. Harufiler harf ve sayı gizemciliğiyle insan yüzünü ve bedenini 14 sayısıyla birleştirirler. İştar'ın kutsal sayısıdır 15. Eskilerin elinde hiçbir şey kutsallıktan kurtulmamıştır, 15 de öyle.

16 ölçünün, bütünlüğün imidir.

4x4 Gülhaçlıdır.

17 fetih, 18 kaos, 19 ay, 20 sayısı saymanın temelidir.

21 sayısı (7x3) çarpımlı, büyülüdür.

Simgeler, söylenceler, alegoriler arkasını bırakmamıştır sayıların. Platonculuğa, Augustinüsçuluğa sürüklenmiştir (içdeney, fizikötesi), sayı handiyse sayı olmaktan kaydırılmıştır: En başta 40, sayısı sanki 40 elmayı değil de, tamlığı; 50 sayısı Hesiodos'un 50 ağacını ya da Hellos'un 50 sığırını değil de pişmanlığı çağrıştırır yalnız. Bu böyledir ama, sayılara gene de ayaklandırıcı gözüyle, bakmak yanlış olmaz: Her şeyi yerinden ederler. Olanaksız diye bir şey de yoktur onlar için. Aydınlık, karanlık diye de.

13 sayısını düşünmekten zalim bir zevk aldım.
(Marcel Proust)

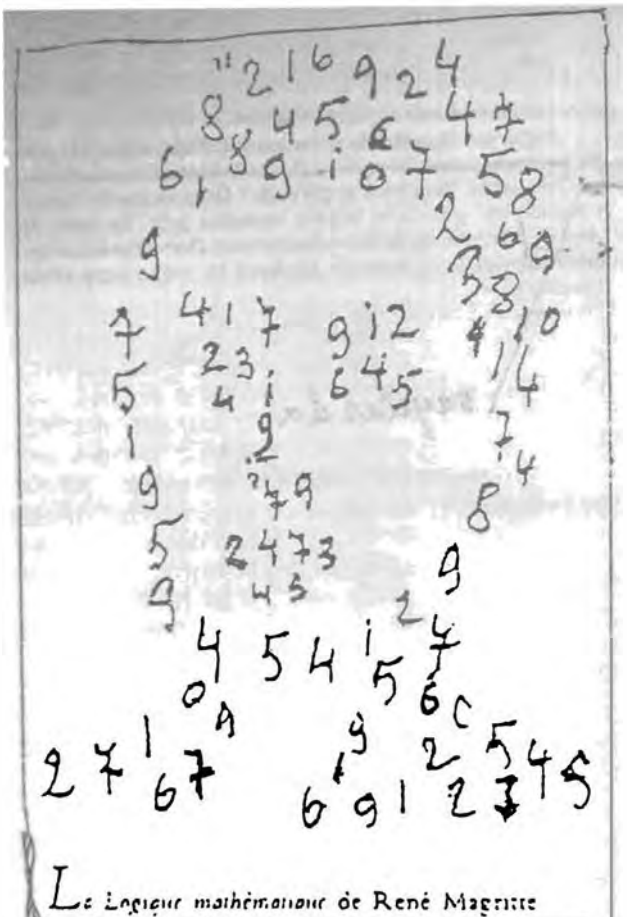
Çok basamaklı sayılar benim sözlüğümde simgelerle buluşmaktan kendilerini alamazlar.

99 Allah'ın (varolup da varolmayan) 99 Güzel adı.
100 'Bırakın Yüz Çiçek Açsın.'
101 Karanlıklar Atlası (ki korkunç cinseldir).
102 Pandora'nın kutusu (ki geceleri ecel terleri döker).
103 Doğunun Postacısı (ki şiirin uzun ufkudur).
108 Titivilus (ki bir yastık altı klasiğidir).
120 Ölüm Meleği (acının yedinci katı).
144 Yuhanna'nın sevgili sayısı (ki Sion Dağı'nın eteklerini süsler).
153 Tarih, yalnızlıktır.
216 Üç tinli sarnasmakuşu.
300 Büyük düzenci (ki 300 körün sayrılar evidir).
432 Ara Zamanlar Durağı (ki asmabahçelerle çevrilidir).
440 Cehennem Hazırlayıcı.
441 Maria Magdelena (ki revü kızı bir çocuk kadındır).
1000 Ölüm Denetçisi.
1001 Yaralı Eros.

Bütün nesnelerden sayılarını alın, hepsi çürüyecektir.
(Isidoré)

Hiçbir şey biçimden kurtulamamıştır. Biçim çünkü her şeydir. Sayılar da öyle vardır. Varolmak az şey midir? Daha ne istenir? Sayıları biçimleriyle görenlerin başında ressamlar gelir. En başta da Magritte.

Magritte sayılarla oynamayı sever. Durup dururken eşemeli matematikle ilgilenmiştir. Herkesin bir yoğurt yiyişi vardır (kendine göre).

Le Logicien mathématique de René Magritte

Hem yalnız o mu? Ya sayıların resimlerini yapan

Pop art'çı

Jasper Johns

sayıların 1'den 9'a

değin tablolarını yapmıştır.

ama 0'ı nedense

dışlamış 0'ın ne

biçimi ne de içeriği

ilgilendirmemiştir belki de varla

yok arası düşünmüştür

onu

Hem sıfır gibi 'yok' da bir edimdir. Boşluk da
doluluktur. Bundan da korkmamalı, üstüne
üstüne gidilmeli. Jasper de bilmeli bunu.
Yerli yerine oturtulmalı 0. Her şeyden
önce de sıfırın büyüsü anlatılmalı.
Büyülüdür çünkü sıfır: Büyü saçar.
Her an her yerde de karşımıza çıkar.
Hem kim onsuz yapabilir ki?
Belki de 0'ı hiç görmemiş,
bilmiyordur. Neden olmasın? Hem sıfır
sayı değildir, sayısızlıktır.
Ama sayılara resim gözüyle
bakmayı da ressamlardan öğrendik.
Yoksa sayıları say, deyip geçecektik.
Örneğin: Franz Kline'den önce
8 sayısı herhangi bir sayıdan
öteye gitmiyordu. 8'in afsunlu bir
güzelliği olduğunu onunla gördük.
Tutup duvarlarımıza da öyle astık.
Ressamların elinden kurtulamamıştır
sayılar. Böylece sayıların soyut
dünyası daha bir bizim olmuştur.
Ama hep bir şey gene de eksik:
Sayıların sesleri! ('Varlığın zuhuru seslerdir')
Sayıların seslerini kimse bilmek istememiştir.

Hâlâ da öyle.

Franz Kline

Sayıları bütün çağlarda görürüz. Yalnız dünyamızın elinden tutmakla kalmamışlar, yeni coğrafyalar da kurmuşlar, yazmışlardır. Tarihin hışmından da kurtulamamışlardır. Eskilerin elinde zıvanadan çıkar sayılar: Fil orduları, küçük köyler, evler, kadınlar, dikenli teller, çocuk-güneş'ler, kayalar uçururlar; tren, su, hava yolları kurarlar. Günümüzde de J. M. G. Le Clezio gibilere (yerlerden topladığı sayıları sözcüklermiş gibi alt alta sıralayarak) ölümsüz şiirler yazdıracaktır:

065
150
1000
590
250
045
600
825
075
060
175
320
400
750
095
+
5400

Hem sayıların ömrü uzundur. Geleceğini ise kimse bilemez.
Türlü anlamlara bürünmesi anlaşılmaz bir şey değildir. Ne
ki, tek sayılar hep sevilmiştir.

Yukarsı da tek sayıları sever.

1, 3, 5, 7, 9

ne

g
ü
z
e
l
d
i
r

Kimi

sayılar

açık

kimi

sayılar

kapalıdır

5 6 7 9

Açık sayıların en güzelidir.

Hele 5

5 = şeytan ırmak.)

Her şeyden önce durudur.

Dosdoğru konuşulur, insanı elden ayaktan eder.

9 Tek sayıların sonuncusudur. Kendinden sonra gelecek sayıya bir dünya açar.

Adıdır sanki aydınlığın. Sonra da eytişime açıktır: Hiç değilse karşı durmaz.

6 ile 7 zor sayılardır. Zor'a soyunmuşlardır. Bunun bilinmesi bile yetmiş olabilir. Sayılar özel tanıklarımızdır hem. Birinin eksikliği, öbürlerini de altüst eder. 1'den 10'a değin dizilmişlerdir ama bu '3', '4' ten öncedir, ya da '8', '7'den daha sonradır anlamına gelmez. Gene '3', '4' ten daha *erken*'dir de diyemeyiz. Heidegger buna karşı çıkacak: "Sayılar zaman içinde olmadıklarından *daha erken, daha genç* olamazlar!" diyecektir. Ama şu da bir gerçek:

Uzam

zaman

sayıların

biçimleridir

biçimleri

dışında

bir

anlamları

yoktur

Sayılar Simge Ormanlarıdır:

1/ Yüzü yoktur.
(Elden düşme kuşlar, böcekler, çocuklar)
2/ Masum etikçi.
(Uzun saçlar, uzun geceler ve yolunmuş ipek)
3/ Bakire Meryem.
(Kanlar, Aztekler, ormanlar, suyun belleği)
4/ Öte dünyalı.
(İtilmişler, kakılmışlar, düztabanlar)
5/ Ateşli aşk.
(Cinler, filler, altın arayıcıları)
6/ Uzak kıyılı (melankoli)
(Tratacılar, su yorumcuları, arılar)
7/ Renk körü
(Düşgörmezler, gezintiye çıkmış günler)
8/ Monatçı.
(Firketeler, sarı düğmeler, beyaz bir makas)
9/ Ketum aşk.
(Aylak ırmaklar, kendi kıyısında yaşayanlar, puslu sabahlar)
0/ Otoben (hüzünlü)
(Karıncalar, susinekleri, keçiyolları)

Bir birim olmaları ele verir sayıları, yoksa onları hiç bilmeyecektik. Yaşamalarını, kimliklerini de sayma eylemine borçlular. Ellerinden tutmasak varlıkları kuşkuludur sanki, ortaya çıkmazlar, durdukları yerde döner dururlar.

Sayılar hem her şeyin içinde, hem de dışında yaşarlar.
Biçimi kuşanırlar, ama biçimden biçime geçmezler.
(Her şeyin bir açmazı vardır, onlarınki de bu.)
Bazı düşünürler sayılara büyük ilgi duymuşlardır.
En başta Aristoteles.

1'i (1, 7 gibi yedi canlıdır, burda da karşımıza çıkması bağışlansın) için için sever ama şöyle bir dokunup geçer, üstlenmez pek. Belki de Tanrı'yla yüzgöz olmak istemiyordur (Tanrı kendinden söz ettirmeyi zorlar, sever de bunu.) Hem 1'i usla kanıtlayamayız, çürütemeyiz. (1 kendisinin Thales soyundan geldiğini söyler; Thales gibi de suyla uyur suyla uyanır.)

Hem gerçek olan şu ki 1'siz de yola çıkılmaz, çıkılsa da hemen tökezleriz. 1'in yinelenmesiyle de 2'yi buluruz ki, her şeydir bu. Her şeydir çünkü yolumuzun önünü açar. Bugün yaşamla içli dışlı olmamızı da ona borçluyuz.* Hem sayılarsız düşünemeyiz, kılımızı bile kıpırdatamayız. (Burda düşünürlerin kulaklarını çınlatmanın tam sırası, onlarsız sayıların yanına bile yanaşamayız. En başta da Kant'sız. Bugünküler ise sayılara pek vakit ayırmamışlardır. Sevgili Hartmann [yatağı bile baba evindedir denir] canlılara –bir onlara– takmıştır kafasını, başka bir şey bilmez. Kierkegaard, Husserl, Heidegger ayracı yalnız 'varlık' için açmışlardır. Belki de benim gelip anlatmamı istemişlerdir, öyleyse ne denli sevinsem yeridir.)

* 2. Kendini ağaçlıklı bir sokak olarak görür.

Ödül Evren

bitirme

Bilmem söylemekte geciktik mi: Pythagoras'ın sıkıntılarıdır sayılar. Belki bundan olacak ölümden söz etmeye vakit bulamamıştır (ölümden söz etmeyen düşünür var mı?) Belki de ölümden korktuğu için sayılara sarılmıştır. Ben kulunuza gelince, sayıların yalnız şeyler dünyasından olması bana yetmiştir. Sessiz dünya beni mutlu kılmıştır hep. Dahası kendimi o dünyanın bir üyesi olarak görmüşümdür. Bu hele sayılarsa. Sayıları kim sevmez? Ben 1'den 10'a kadar olan sayılara bir resme bakar gibi bakarım. Büyük güzellikler bulurum bunda. Kimi sayılara da tutkuyla bağlanmışımdır. Örnekse 3. 3'e ta baştan beri ilgi duydum, ama açıklayamayacağım bir ilgidir bu. Daha çok fiziksel diyebilirim buna. Bunu da açıklamam zor. Ama şunu söyleyebilirim: Birbirimize benzeriz biz 3'le. Bir adadır 3. Benim gibi. Sanırım aynı yaşta, boydayızdır da. Ben ne zaman 3'ü düşünsem, kendimi düşünmüş olurum. Hem kırılgan, zayıftır benim gibi. Asıl da karamsardır.

3'te belki karamsarlığı seviyorum. Esrik,
Hermesçidir de. Sonra da bir deneyci (benim gibi). Gene
benim gibi içine kapanık, içkin. Çoğun sevilmez 3.
Muhammet bile 3 sayısına sıcak bakmamıştır. Ama bu onun
bileceği bir şey. 8, 9 sayıları gibi yakınmaz, bağırmaz.
1 gibi de ille öne çıkacağım da demez. Alçakgönüllü,
çalışkandır. Aşka inanır. (Aşktan başka inanılacak ne var?)
Bir akarsu gibi de vakti yoktur. Uyuyan bir su gibi de
güzeldir. İç cebinden kuş sesleri eksik olmaz. Sonra da
gerçeküstüdür. Biçim olarak eğridir (eğrinin tarihinde üstüne
yoktur). İvmeler ivmesi: Bir ergen! Kuşatıcı, eşitçidir.
Bütün iyi şiirler gibi de suçluluk duygusu uyandırır.

Bır de 5'i severim. Göğün gökkuşağıdır 5. Somuttur. Hem 3 gibi 5 de yaşamı kısa tutmuştur. Doğrusu da budur: Niçin uzatmalı? Eskiler 10'a kadar sayıyorlar, oraya geldiklerinde yeniden 1'den başlıyorlardı. Ben de öyle 10'a kadar saymasını bilirim, 10'a geldiğimde de yeniden 1'den başlarım. 10 herkese yeter de artar bile. 5'te bile kalabilirdik.

Sayıların dünyasının kapalı, asıl da yazgıcı olduğu
söylenegelmiştir. Oysa bu Pythagoras'ın düşüncelerini,
sayıların dünyası diye görmekten öteye gitmez. Sayılar
göründükleri gibidir: Ne fazla, ne eksik. Şeylerin özü
sayılardır. Sayılarla belirlenir bütün şeyler. Her şeydir
sayılar. Dünya, sayıdır. Sayıdır, gerçeklik.
Sonsuzluğun öncüleridir sayılar.
Büyük sonsuzluğun!

Ç
O
K

Y
A
Ş
A
S
I
N

S
A
Y
I
L
A
R

Ödül Evren

EV

1. Baskı: Sel Yayıncılık, 1997

bitirme

Yayın Notu: Elinizdeki bu kitap, İlhan Berk'in *Şeyler Kitabı* adını taşıyan serisinin *Ev* başlıklı bölümünü içeriyor. İlhan Berk'in özgün metninin *(elyazmaları ve daktilo)* tıpkıbasımları, metnin üretilme serüvenini belgelerken, Savaş Çekiç'in tipografi aracılığıyla gerçekleştirdiği yorum, metne başka bir gözle de bakılabileceğini imliyor. Hem Berk'in yaratım sürecini, hem de Savaş Çekiç'in yorumunu izleyerek gerçekleştirilecek bir okumanın yeni tadlar sunacağını düşündüğümüzden, yazarın özgün metninin bazı bölümlerini yayımlamayı uygun gördük.

"Bu kitabın kimi karalamalarla yayımlanmasını istememin nedeni görsellik değildir (görselliğin büyüsünü yadsımıyorum elbet, o nasıl yadsınır ki); bunun çok ötesinde bir şey: yazmak eylemi sırasında pek çok dize (şiir uçları) asıl metnin dışına taşmıştır, atılmıştır. Bunları işte göstermektir. Okuyanları (okurları diyemiyorum, onları kendimle örtüşmeye götürme hakkım yok) bundan yoksun etmek istemedim. Öte yandan, gene okuyanlar bu karalamalarda ikinci, üçüncü bir şiirin oluşumunu da bulgulayacaklardır. Belki, son olarak da, yazmak denen cehennemin serüvenini izleyecekler, o labirente inme olanağını bulacaklardır. Hepsi bu."

ev
I

Usura'yla yoktur kimsenin evi
iyi taştan
Her parçası düzgün kesilmiş, iyi
oturan

(Ezra Pound)

Duvar
Kapı
Pencere

EV

I

Anladınız konu ev.
Bu da şeylerin dünyasında (dünya dediğimiz de "şeylerin yakınlığından" başka bir şey değildir) dolaşacağız demektir. Hem bu dünyayı da biliyoruz. Bunun için herhangi bir sözlüğü (sözlükler yaşamın embriyonlarıdır) açmak, onda gördüklerimizi alt alta yazmak yeter. Her şey orda büyük bir özenle dizilmiş, sıralanmış durur.
(Her şey yazılı değil midir zaten?)

Aba	Babil	Cadde
Abajur	Baca	Cam
Abanoz	Bağdat	Cambazhane
Abide	Bağ	Camekân
Ada		Camgöz
Açelya	Bağlaç	Cami
Ağaç	Baharat	Caneriği
Ağ	Bahçe	Cankurtaran
Afyon	Bakır	Cep
Avlu	Bakla	Cepken
Adaçayı	Bayrak	Çadır
Ardıç	Bamya	Çuval vb.

Öyleyse bunları okumaya hazır olalım. Ev de böyle bir yolculuk için elinden tutalım diye önümüze düşmedi mi?
Hem dünyada olmak da biraz olsun bir şeylerin ucundan tutmaktır.

II

Bir dikdörtgen (dikdörtgenin girmediği yer var mıdır?)

Bir küp de diyebiliriz. Her yüzü dördül, durağan, sessiz.

Bir kapalı kutu da, bütün kapalı kutular gibi de içine dönük, kapalı.

Yani duvarlar, kapılar (ki bilinmeyene açılırlar), merdivenler, pencereler (ki bizim görmediklerimizi görürler);

yani odalar (ki düş üreticileridir), sofalar, yataklar (tinlerimizin esrik arşidükleri);

yani balkonlar (ki uzam avcılarıdır), sandalyeler, dolaplar, masalar;

yani bir kıyıya atılmış bir su kovası, bir ekmek bıçağı, bir topluiğne (bir topluiğne olarak);

yani ilaç şişeleri, kendi halinde ağzı açık bir makas (niçin ağzı açık?), bir kurşunkalem (ki yazı kuludur);

çocuklar, atılmış, boğazlanmış giysiler;
ve bir yaprak (bir yaprak olarak);
boynu vuruk bir sözcük: Semerkant (ki yaşamak, ölmek için gidilir);

Ve çanak çömlek, börtü böcek...
Ve boşluk. Doluluk.

Yani odadan odaya, pencereden pencereye gidip gelmeler (hem yaşamak dediğimiz de bir yerden bir yere gidip gelmeler değil midir?)

Ve evin kendisi.
Ev ki ayrıntıdır (Tanrı da ayrıntılardadır).
Susmalar, küçük sevinçler, küçük acılar, küçük konuşmalar, yalnızlıklar...

Hepsi, hepsi
Dünyanın bir suretine dönüştürme.
Bir oto-ben.

Bir labirent.

Hiçbir yere çıkmayan, açılmayan.

büyük bir eğretileme : ev
II

Ev hemen de varsıl imgeler dünyasının kapılarını çalar.

*

Ev: Ayrıcalıklı varlık.

*

Hep gidip geleceğimiz bir yer var: Ev.

*

Ev büyük bir eğretileme: Hem yanıbaşımızda, hem de dünyanın bir ucunda

*

Ev, sensindir.

*

Ev, yurdundur.

*

Adımız bizim, ev.

*

Evin kimsesi yoktur.

*

Her şey konuşur evde.

*

Merdivenler ya iner, ya çıkarlar.

*

Evde kapı ya açık ya kapalıdır.

*

Ev, ketumdur.

*

Dil, evdir.

Zamanı depolayıp yaşar ev.

*

Evi keçiyolları besler.

*

Ev düş yumakları dürer: Çağrılıdır düşe.

*

Büyük bir düş: Evde olmak.

*

Ev: Bilinçdışının tahtı.

*

Dünyadır ev.

evin tini
III

I

Evin tini
kimsenin
olmamayı
özler.

II

Ev,
yalnız
kendini
var sayar.

III

Düşünde
bir akşamüstü (olarak)
dönüyor
bir
ev.

IV

Seni heceler
ev.

V

Ev,
uyuyan
tin.

VI

Bağnazdır
ev.

evde yaşam
yiter.

VII

Yüktür her şey
evde.

VIII

Ev
hep
dışta kalmıştır.

IX

Dikeyken
evler,

yaşam
yataydır.

X

Evde
zaman

hep
vardır.

XI

Elma
kokar

ev.

XII

Sinsidir
evler.

XIII

Evde
kapılar
gülmez.

XIV

Düştür
ev.

Götürün beni
evler!

XV

Evde
pencereler
konuşur.

– Ey pencereler,
söyleyin şarkınızı.

XVI

Ev,
sonum.

bir aile olarak ev
IV

kapı

KAPI

Bir ses: Ne çok el izi var kapıda?

Kapıyı bulmak için denklemi
nasıl kurmalı?
Toplamalı mı, çıkarmalı mı,
bölmeli mi?

Ev
Pencere
x
Kapı*

Dünyada kapıların egemenliği üstüne başka
egemenlik yoktur.
Kapıdır, ev.

Önce kapı, sonra ev.
Ta baştan bunun ayrımındadır. Bütün önlemleri de bunun için almıştır (bir kapı olarak).
Hem ev adını, varlığını ne denli sınırlarsa sınırlasın kapısız, ev olamaz.

* 'Kapılar. ki açılır boş oturma odalarına.'

Kapısız ev yoktur.
Her şey kapıdan gelir, kapıdan geçer.
Kapı kendi adına vardır.

Hem kapı duvar gibi buyrukçu, erkçidir, bunu da bağışlamalıyız onda.

Her şey benden sorulur, der kapının yüreği.

İşte bir kadın önünde gelip durmuştur; tokmağa da uzandı, uzanacaktır eli.

Hem onu ilk kez görüyordur.
Bunun için kaşlarını çatmayacak da ne yapacaktır?

Kapı = ev

Ev ki olmuş mudur?

Ev ki yoktur

Ev ki ölmek içindir.

oda

ODA

Evin doğası sessizliktir.
Odalar, sofalar, merdivenler, döşemeler sessizlik eğirir.

SESSIZLİK İSTER EV.

Ev keçiyolları yumağıdır. Bu keçiyolları besler onu.
Böyle bir sessizlik, sınırsızlık saçar.

Her şey de bu sessizliği dolu dolu yaşar.
(Evde paylaşılan tek şey de budur.)

Odadır, ev.

Bir ada.
(Kendi halinde)
Bir içe çağrı.
Kapalılığa, yalnızlığa övgü.

Ama biz bir evi görürüz hep.
Oysa ev seyircidir.
Gezinir, yokmuş gibi yaşar.
Açar kapar kapıları.
Evde her şey birbiri için vardır.
(Kapalılık bunu gerektirir.)
Oda yalnız kendisi için yaşar.
Her durumda düşe çekilir ev.
Oda hep uyanıktır.
Her şeyi konuşur oda.
Her şeyin de bir anlamı vardır.
(Hiçbir şey anlamdan kurtulamaz.)

İnsan bir adadır.

Oda: Bir dünya.

pencere

PENCERE

Ev
Yaprak

Pencere

Her denklem çözümü öngörür.
Öyleyse: PENCERE
Bir göz (her şeyi ayraç içine alan).
Çitleyen, kodlayan, dondurup bırakan.
Bir imge avcısı.
Evin neresinde olursam dışarısını daha iyi görürüm diyordur.
(Pencere görünümün kendisi için olduğuna inanır.)
varlığını da boşluğa borçludur pencere.
Dünyayı önüne almıştır.
(Önüne bakar pencere.)

Bir çocuk mu geçiyordur?

'Bir çocuk geçiyor!' diyecektir.

Bir kadın dondurma yiye yıye mi geliyordur?

'Bir kadın dondurma yiye yiye geliyor'
diyecektir.

Güneş mi doğmuştur?

– Sağol güneş! diyecektir.

Ama bu da yetmeyecek, gördüğünü içeriye duyuracaktır; (hem içersi ister bunu.)

Pencere böyle bir şeydir, değil mi ki her şey içersi içindir.
– Camı vuran kim?
– Serseri bir bulut.
– Bir yaprak.

Pencere her şeydir.

duvar

DUVAR I

'Anne, duvarlar bu kadar yüksek olmalı mı?'

Ev, duvardır biraz.

Duran bir şey diyebiliriz ona.
Ama yalnız durmakla da kalmaz.
Böler, keser, kapatır (kapatmaktır işi).
Ama duvarı görmeyiz, bilmeyiz biz.
Kapılar, balkonlar, pencereler, merdivenlerdir ev.
Su yollarıdır bir de.
Gizlenir duvar.
Bir ideacı tinine bürünür.
Kendini ele vermez.

Duvarı karşılaştırsak karşılaştırsak kapıyla karşılaştırırız ancak.
Duvar gibi o da kendini saklar.

Duvar kapıyı kendi soyundan sayar.
Kendi gibi bir yasakçı, bir yetke.
Belki de bu yüzden baştan beri açıklıktan yana olmamıştır.
Pencere gibi de candan, konuşkan.*

* Duvardan pencereyi anlamasını elbet beklememeliyiz. Ben beklemem.

Varlıkların tarihinde
(varlıkların tarihi belirsizlikler tarihidir) tek başına bir anlamı yoktur sanki duvarın.
Hemen evi çağrıştırır.*

Onsuz varlığı nerdeyse kuşkuludur.

Bunu bağışlamalıyız ona.
Böyle bir varolan.

Evdekiler
Duvarlara dikkat!

* Sana sorarım duvar, nasıl yıkılmazsın?

DUVAR II

Doğası gereği duvar her şeyi sorgular:
– Duvarın gerisinde ne var?
Bu bahçe duvarıysa, bahçeyi; evse evi, evin içini sorgular.
Böylece duvar ta baştan gizlilik eğretilemesi örer.
Bunu da merak böceklerini ileri geri sürerek yapar.
Her duvar bunu yüklenir.
Giderek de gizlilik duvarın handiyse varlık nedeni olur.
Duvar elbet bunun ayrımında değildir.
Bilmez de bunu.
Hem evdir duvar.
Evdir, kendini bu yoldan doğrular çünkü.
Sonra da daha çok evde buluşuruz duvarla.
Böyle demek de bir varsayımdan öteye gitmez.
Evde duvarı görmeyiz çünkü.
Jacques Péret gibi söylersek duvarı ancak üstüne bir şey astığımızda görürüz.
Asıl da başımızı vurduğumuzda elbet.
O da bir süre.
Sonra hemen unuturuz.
Duvar gizliliktir.
Gizlilik, duvarın onmaz yazgısıdır.
Bundan kurtulunamaz.

DUVAR III

Her yerde etle kemik gibiyiz duvarla.
Evde pencere, kapı, balkon, tavan vb. evin bir parçası iken, duvar her şeyidir.
Evde duvardan duvara dolaşırız.
Ama duvar bu ağırlığını kimseye duyurmaz.
İçini de uluorta açmaz.
Bu da onun erdemidir elbet.
Bütün şeyler gibi duvarın görüngübilimi
(neden poetikası demeyelim?) sessizliktir.
Sessizlikle yaralıdır.
Bunu da evin her yanına saçar.
Büyük, büyülü bir sessizlik.
Her şeye açık.
Bize bağışlar duvar bunu.

Duvar açık okumadır.
Tansıkla doludur.
(Tansık nerde yoktur ki?)
Onu okumak yeter.
Duvarlar bizi suskun kılar.
Duvarlardan kurtuluş yoktur.

DUVAR IV

Bir bulgudur duvar

Ev (evin logosu) çoğun varsıl düşler kurdururken, duvar sanki kendini dışlar: Her şeyden uzak durur.

Paylaşmaz evi.

Ev yokmuş gibi davranır.

Yalnız ev mi?

Kapattığı, çevirdiği kentleri, alanları, bahçeleri de kendinden saymaz.

Her şeyden el çekerek yaşar.

Yalnızlığı seçmiştir.

Pencereler, kapılar, balkonlar, odalar, tavanlar, dolaplar iç içe yaşarken o evin yabancısı gibidir.

Penelope'dir.

Önüne bakar durur.

Yakınmaz, yakarmaz.

Kendini ele vermemek için de boyunu bosunu gizler, bütün köşelerini, sivriliklerini atar, siler.

Ağırlığını da (bir duvar olan ağırlığını) sıfıra indirir.

Duvarın bunu istediği söylenemez.

Yalnızlığı kim ister?

Bunun gene de bir karşılığı olmalı duvarca.

Ama bunu öğrenemeyeceğiz.

Duvar her yerde yalnızdır.

Duvar gülmez.

Bitirme

Bütün taş duvarları severim, asıl da bir yolağzında, yıkık dökük bir çitin arasında bir başına ilgisizliğe terk edilmiş eski, kocamış taş duvarları severim. Onların seslerini duyarım. Taşların içinde yitik, büyülü bir dünya devinir: Gizemli yolculuklara çağırır. Ben'leri yoktur taşların ya da dolaşan bir Ben'leri vardır. Taşlar her zaman taştır. (Hiçbir şey karmaşık değildir: İnsan karmaşıklaştırmazsa.) Bir yazımda duvarcı olmak istediğimi söyledim. Duvarcılar mutlu insanlardır. Yaptıkları işi görürler: Elleriyle dokunurlar, tutarlar. Halikarnassos'ta duvarcılardan, duvarlardan arkadaşlarım oldu. Niceleri ezberimdedir. Hiçbirini selamlamadan geçemem. Konuşmalarına tanık oldum duvarların. Büyük sessizliğini duydum. Büyük şiirini yaşadım. Elimi hepsinin üstünde gezdirdim, dolaştırdım. Taparcasına sevdim hepsini.

Hâlâ da öyle.

bahçe

BAHÇE

'444'e benzeyen bir bahçenin ortasındayım.'
(Cansever)

Ev, 'dikey varlık'.
Eve bahçeden girilir
Ama bahçe evi bilmez
(Ev de belki bahçeyi.)
Ne güzel!

Hem nesnelerin dünyası böyledir.
Bilinmezin tadını çıkarırlar.
Ta baştan özgürlüğü seçmiştir bahçe.

Ev ne denli kendini öne çıkarırsa çıkarsın, evi silmeyi bilir.

– Ben bahçedeyim! der.

Kendi dili, tarihi, coğrafyası vardır.

Kendine özgü düşünceleri olduğunu da biliyoruz (bahçeye biçim veren de bu düşüncelerden başka bir şey değildir).

BAHÇEYİ GEÇİNCE GÖRÜRÜZ EVİ.
Bahçe ile evi karşılaştırırsak evin çizdiği grafiğin kapalılığına, tutuculuğuna (ev diktacıdır, diktayla yaralıdır) karşı bahçe alabildiğine açıktır.
GİZLİLİKTEN TİKSİNİR.

Sesle doludur bahçe.

Yüzü sokağa taşar.

Dişi bir okuma sunar.

Gene evle karşılaştırırsak cinseldir (cinsel olmayan ne var?).

Bahçe, sokağın çamur şarkıcısı.

Dirty Child.

Bahçelere selam!

evin küçük tanrıları
V

EŞİK

I

Eşik
evin küçük tanrısı.

Bilinmeze,
açılır eşikler.

II

Evden uzaklaşmadır
eşik.
(Uzantısında göğün.)

III

Eşik, bir başka yerdir.

IV

Eşik
söyle şarkını!

MERDİVEN

I

Ev,
merdivenin dilini
anlamadığını söylemiştir.

II

Bilinçaltına açılır
merdivenler.
(Dolunayın büyük aydınlığına.)

III

Merdiven
evin
karanlık varlığı.

IV

Merdiven,
iç yolculuğu
evin.

V

Merdiven cenini,
evin.

TAVAN

I

Tavan
evi bilmez.

(Kendini ev sanır.)

II

Gökyüzü,
tavanı evin!

III

Tavan gôğün
düş uğrağı,
(Taşan gôğün.)

IV

Ev,
tavanla çatıyı
gôrmezliğe gelir.

ÇATI

I

Çatı
bozar hep
düşünü
evlerin.

II

Çatılar
büyüleri
evlerin.

III
Geceleri
dolaşır
çatılar.

BALKON

I

Balkon,
kendini kozmos bilir.
(Küçük Fenikeli.)

II

Balkon,
çocukların asılı tini!
(Geceleri dolaşmalı balkonlar.)

III

Balkonlar,
gözü evlerin.

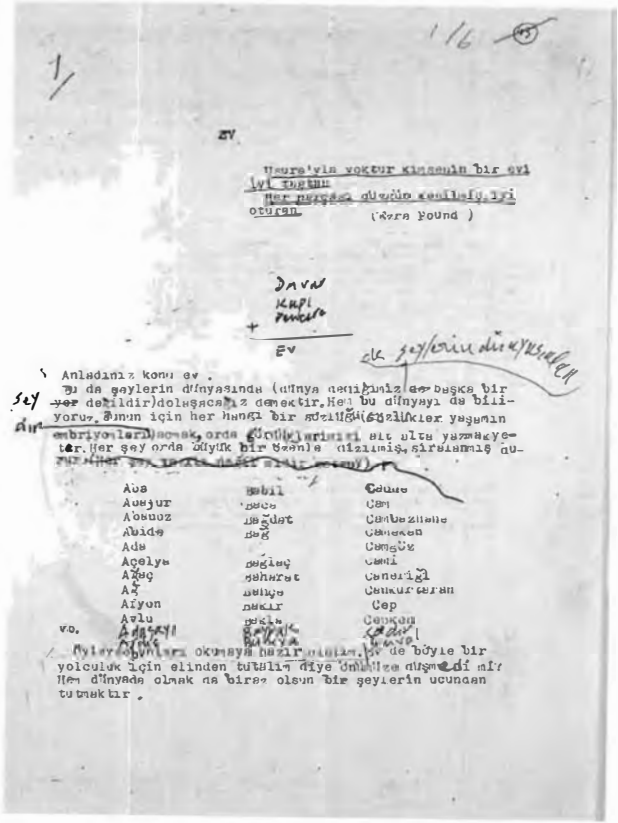
IV

Balkonları hiç anlamamıştır,
evler.

V

Balkon,
alkolik çocuğu
evin.

karalamalarla kimi
"Bu kitabın [redacted] yayımlanmasını istememin nedeni görsellik değildir (görselliğin büyüsünü yadsımıyorum elbet, o nasıl yadsınır ki); bunun çok ötesinde bir şey : yazmak eylemi sırasında pek çok dize (şiir uçları) asıl metnin dışına taşmıştır, atılmıştır. Bunları işte göstermektir. Okuyanları (okurları diyemiyorum, onları kendimle örtüşmeye götürme hakkım yok) bundan yoksun etmek istemedim. Öte yandan, gene okuyanlar [redacted] ikinci, üçüncü bir şiirin oluşumunu da bulgulayacaklardır. Belki, son olarak da, yazmak denen cehennemin serüvenini izleyecekler, o labirente (nme olarağını bulacaklardır. Hepsi bu."
– İlhan Berk
bu karalamalarda

EV

Yeryüzünde öyle bir yer yoktur ki insanın bir evi
(ya da bir
her zaman güvenle sevdiği evi
oturan (Ezra Pound)

Anladınız konu ev .
Bu da şeylerin dünyasında (dünya demişken başka bir
yer değildir)dolaşacağız demektir.Hem bu dünyayı da bili-
yoruz. Bunun için her hangi bir sözlüğü(özellikler yaşamın
embriyolarını)açmak, orda güvendiğimiz bir ülke yazmakye-
ter.Her şey orda büyük bir özenle düzenlenmiş,sürdürmüş du-
rumdadır. [illegible]

Ava	Sabi	Cadde
Avcı	Sağ	Can
Avcuz	Sağdıç	Canbazlık
Avide	Sağ	Cankaya
Ada		Cengiz
Açelya	Sağlık	Canlı
Ağaç	Sahra	Canlı
Ay	Salça	Canlı
Afyon	Saray	Cep
Aylu	Sesle	Cephane
vb.	Sağlık	Cadı
	Sahra	Cadı

Öyleyse şeylerin okumaya hazır olduğu bir de böyle bir
yolculuk için elinden tutulan diye ümitlere düşmedi mi?
Hem dünyada olmak ne birşey olsun bir şeylerin ucundan
tutmaktır .

Aslında konu ev.
Ev ve şeylerin dünyasında
Ve
ve,

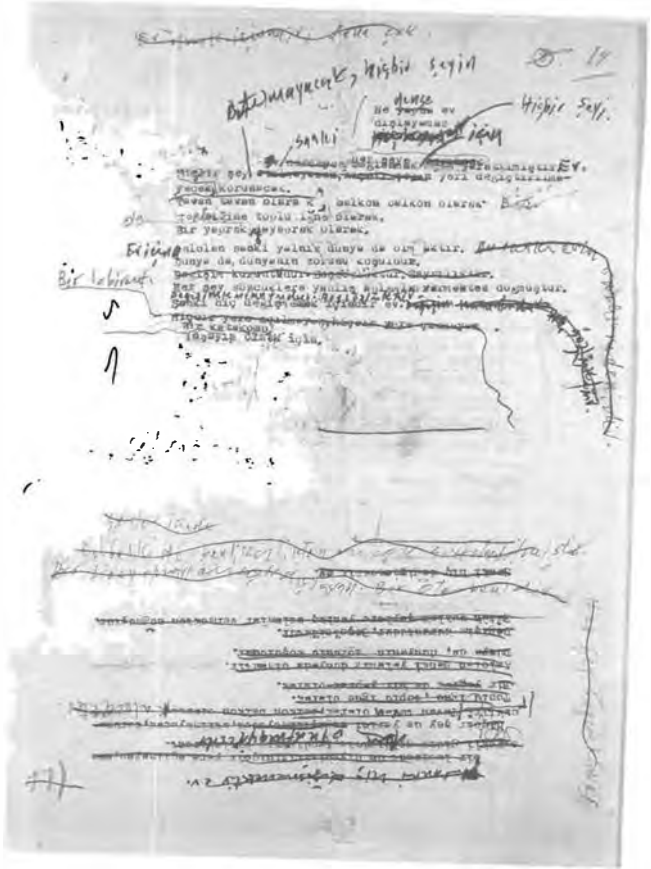
Ev .Tek bir dikdörgen(dikdörtgenle girmediği yer var midir?) .Bir çadırdayalı, bir kulübe, bir köşk, her yüzü döndüğü zaman etkisini görürler), sofalar, balkonlar, yeni odalar, sedefleyiler, yatırlar(kişilerinin prensibi), yaşlı, yeni evler, konuğun ağırlayan), eskiliğ ,doğaçlamalığ gözleri, yeni eski ayrı bir dekor, çatık çatık, büyük büyük.., büyük ve dolaylı ...Hiçbir yere yerleşmeyen, yerleşmeyen bir mekâna dönüştürme:Odadan odaya pencere, dalı yaklaşanlar(den yaşamak değil mi?), sunma ağırlamalar, büyük ağırlar, yalnızlıklar, çıkarılmış(...

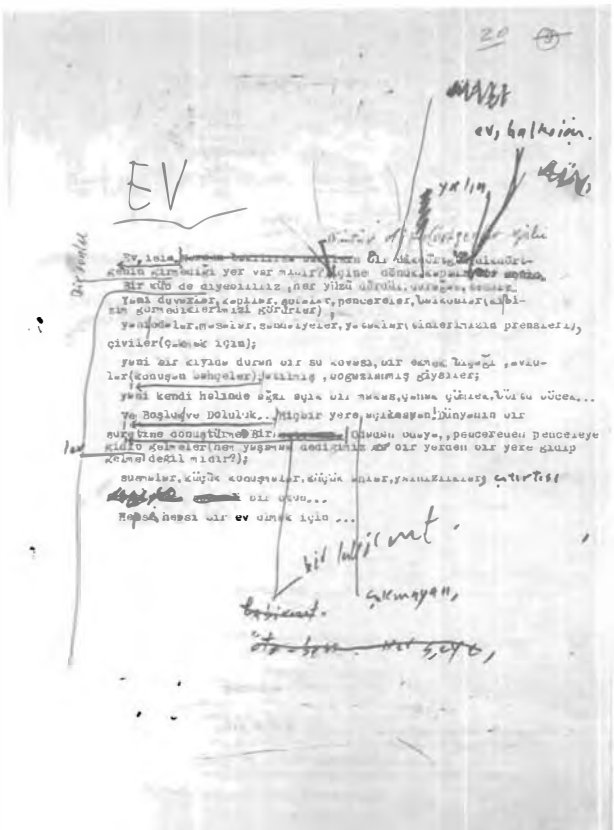
Hangi **hensi bir ev** olmalı

+ bir edebiyatın parçalığa yer vermesidir.

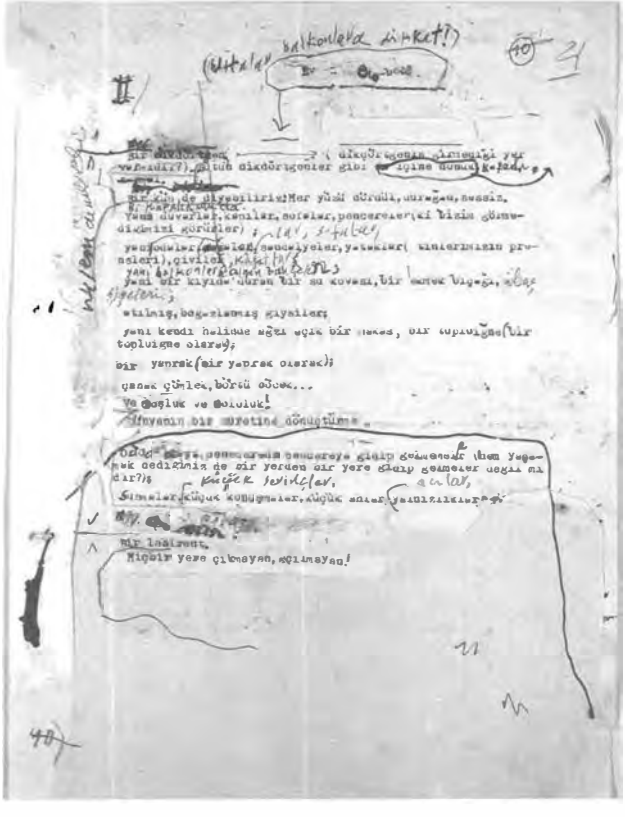
(Ev Yapı Kiti için).

EV

Ev, için
kendini kirletmiş bir yer var mıdır, içine dönmek
Bir kuş da diyebiliriz, ner yüzü görmüş, sevmiş,
Hem duvarları, kapıları, pencereleri, bakmaları,
ların görmekliklerini kördüler)
yemişler, meşeler, sandalyeler, yatakları, dikenlerinde prensleri,
çiviler(çocuk için);
yani bir kıyıda durun bir su kovası, bir ekmek kırığı, sevdu-
lar(konuşan sahneler) yetimiş, uçuşmamış gözleri;
yani kendi halinde eğri oğru bir masa, yanına yürüdü, bütün bütün...
ve Boşluğu ve Dolulukları... Hiçbir yere, açıklamayan Dünyanın bir
sureline dönüştürmeğe bir
kadın ölüp, pencereden pencereye
kadın kelebeğine yaşarken değişirken bir yerden bir yere gidip
kelmeğe değil mıdır?);
sureler, küçük konuşurlar, küçük şeyler, yanan kırmızı
bir ölüm...
Hepsi hepsi bir ev demek için ...

22.

EV

Hazine'yle yoktur kıymetin bir evi
iyi taştan
Her devrede düzgün kesilmiş, iyi
oyulan. (Ezra Pound)

DAVA
KAPI
+
EV

Anladınız konu ev.
Bu da şeylerin dünyasının (dünya dediğiniz şey değildir) dolmaca bir dünyadır. Hem bu dünyayı da biliyoruz. Bunun için her hangi bir sözlükten kısa yaşamın embriyonlarını) açmak orda (örnekleriniz) alıç ulus yazmak yetter. Her şey orda büyük bir özenle dizilmiş sıralanmış durur. (Her şey yavalı değil midir zaten?)

Abe	Bebil	Cduuu
Abejur	[illegible]	Cen
Abeboz	[illegible]	Cümbezbebe
Abide	[illegible]	[illegible]
Ada		Cenüde
Açelya	[illegible]	Ceni
Ağaç	Beherat	Cenaziği
Ağ	[illegible]	Cenaze terati
Afyon	Bekir	Cep
Avlu	[illegible]	Cepkeni

va.

Öyleyse şunları okumaya hazır olalım. Ev de böyle bir yolculuk için elindeki tütün diye dünyaya düşmüş bir. Hem dünyada olmak da bir şey olsun bir şeylerin uğruna tükenmektir.

(37)

Bir

bakış.

Bir dikdörtgen(dikdörtgenin kırmadığı yer var mıdır?).

Bütün dikdörtgenler (bir de kenarı, köşesi olmak üzere).

Bir kişi de diyecektir:Her yüzü dörtgen, duvarsan, sessiz.

Bir kenarla kuşatılmış. (Kuşatılmış bir alanlar),

yani [illegible] kenarlar(pencereler,kapılar,pencereleri bizim görmediklerimizi görmeler);

yani odalar, duvarlar, tavanlar, yerdekiler(pencerelerimizin arkasındakileri);

yani balkonlar (yatmalar , balkonlara dikkat, sandalyeler, dolaplar, masalar;

yani bir kavanoz atılmış bir su kovası, bir ekmek bıçağı, bir tonluğa(bir tonluğa benzer);

yani ilaç şişeleri, kendi nefesine sığar bir insan, bir kurşunkalem(ki yaşamak),

çocuklar(atılmış, boşaltılmış fişekler;

ve bir yanmak(bir yanmak olmak);

boynu burukluk

bir sürücü : sarhoşluk (ki yaşamak?)

ondan çöplük, bürdü böcek ...

Ve boşluk, yoluluk;

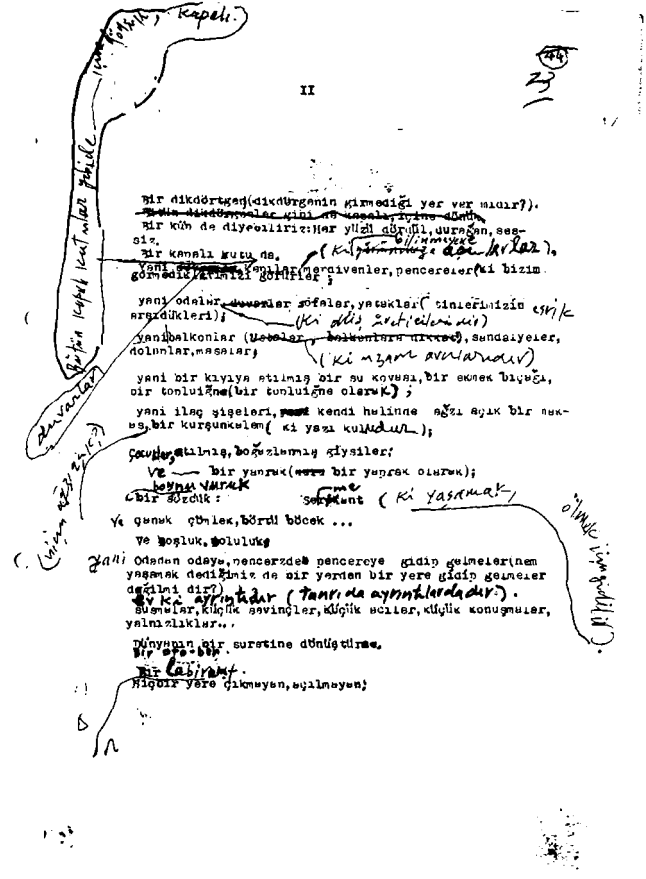
(neden odaya, nedenlerine pencereye gidip gelmeler(nun yaşamak denilmiş de bir yerden bir yere gidip gelmeler değilmi dir?)

sumalar, küçük savinçler, küçük acılar, küçük konuşmalar, yalnızlıklar

dünyanın bir suretine dönüştürme.

bir tabiat.

hiçbir yere çıkmayan, açılmayan;

II

Bir dikdörtgen(dikdörtgenin çizmediği yer var mıdır?).
Bir kübü de diyecelliriz:Her yüzü dörtgül,durağan,sessiz.
Bir kanallı kutu da.
Yani [illegible] yanlar(merdivenler,pencereler)ki bizim görmediklerimizi görürler;

yani odalar,duvarlar,sofalar,yataklar(ki dünyanın tinlerimizin ayrıldıkları);

yanıbalkonlar (ki düşünceleri sınırlar), sandalyeler, dolaplar,masalar;

yani bir kıyıya atılmış bir su kovası,bir emek biçeği, bir tonluğa(bir tonluğa olarak);

yani ilaç şişeleri, kendi halinde ağzı açık bir makas,bir kurşunkalem(ki yazı kullanılır);

Çocuklar,atılmış,boğuzlanmış elbiseler;

Ve bir yaprak(bir yaprak olarak);

beynini vurarak
bir sordük : sormak (ki yaşamak)

Ve çamur çürüklük,bördü böcek ...

Ve boşluk,boşluklar

Yani Odadan odaya,pencereden pencereye gidip gelmeler(nem yaşamak denilmiş de bir yerden bir yere gidip gelmeler değilmi diye?)
ki: ayrıntılar (tanrıda ayrıntılardadır).
Susmalar,küçük sevinçler,küçük acılar,küçük konuşmalar, yalnızlıklar...

Dünyanın bir sırrına dönüştürme.
Bir [illegible]
Bir labirent.
Hiçbir yere çıkmayan,açılmayan;

24

KAPI

Bir ses: Ne çok ehliyet var kapıda?

Kapıyı bulmak için denklemi nasıl kurmalı?
Toplamalı mı, çıkarmalı mı, bölmeli mi?

Ev
x Pencere
kapı

Dünyada kapıların egemenliği üstüne başka egemenlik yoktur.
Kapıdır, ev.

Önce kabil, sonra ev.
Tüy bastan bunun ayrımındadır. Bütün eşlemleri de bunun için almıştır: bir kapı olarak.
Hani ev adını, varlığını ne denli sınırlarsa sınırlasın, sonsuz, ev olamaz.

Kapı, iz ev yoludur.
Her şey kapıdan girer, kapıdan geçer.
Kapı kendi adına yürür.

Hem kapı duvar gibi buyurucu, erkeğimsi, bunu da bağışlamamalıyız ona.

– Her şey benden sorulur, ben kapının yüreği.

Şöyle bir kadın önünde geliş gidişmiştir, ... tokmağa da uzandı, uzanacaktır eli.

HEM ONU ... ilk kez görüyorum.
Bunun için kapıların çatırdayacağı da ne yapacağı ev?

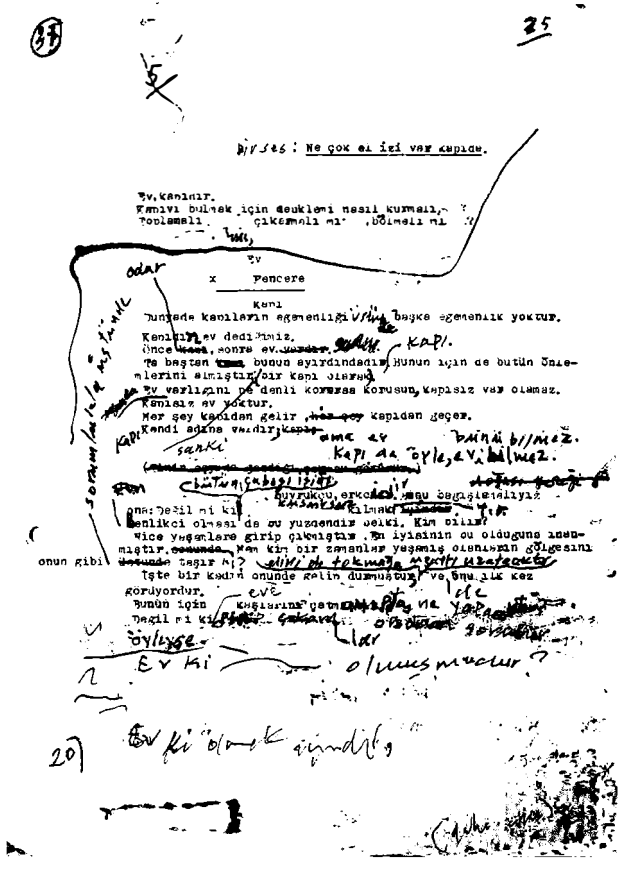
Kapı = ev

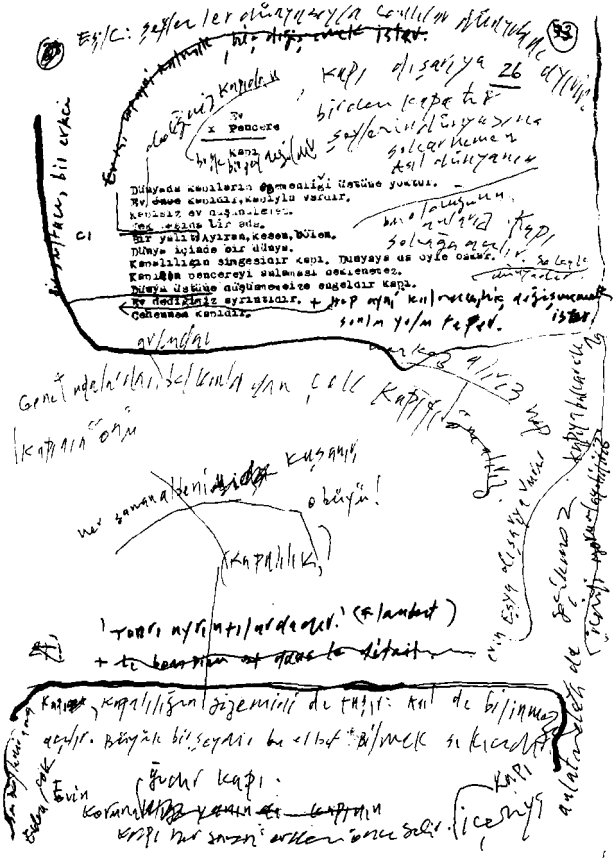
Ev kapılarını mı aldı?

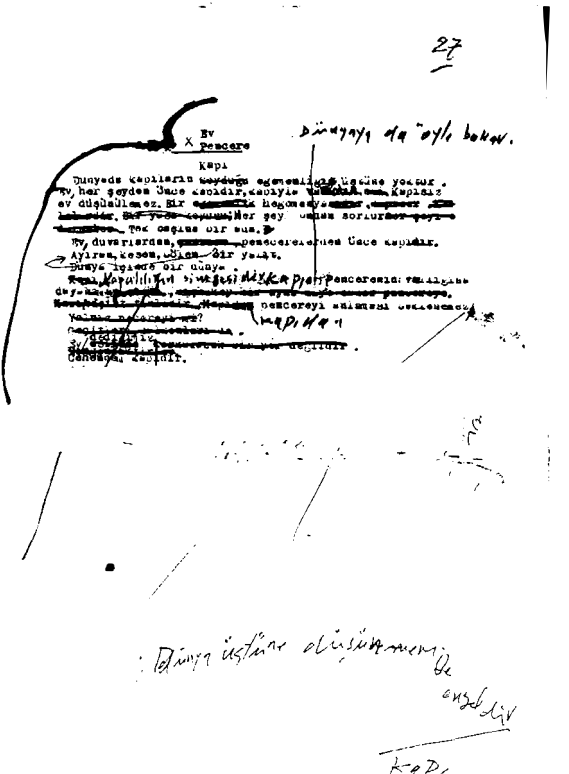
Ev yıkıldı.

Ev yıkmak için mi?

kapılar, ki açılır boş oturma odalarına?

Birsöz : Ne çok ev İçi var kapıda.
Ev, kanlıdır.
Kanlıyı bulmak için dedikleri nasıl kurmalı,
Toplamalı çıkarmalı mı böl meli mi
Ev
x Pencere
Kanı
odar
Dünyada kanlıların egemenliği vardır başka egemenlik yoktur.
Kanlıya ev dediğimiz.
Önce sonra ev.
kapı.
Ev varlığını pek denli korursa korursun kapısız var olamaz.
Kanlıda ev yoktur.
Her şey kapıdan gelir geçer.
Kendi adına vardır
kapı
sanki
kapı da öyle, ev de bunu bilmez.
Kapı
Ev
Ev ki
olmuş mudur?
20

Ev
x Pencere
Kapı
Dünyada kendilerin öğrenciliği üstüne yuvarlar.
Ev dese kendini, kendiyle varsar.
Kendisiz ev düşünülemez.
Ne eşsiz bir şey.
Bir yeli bayırsa, kösse, bülüm.
Dünya içinde bir dünya.
Kendisiz pencereyi anlamsız görünmez.
Kendine pencereyi anlamsız görünmez.
Dünya üstüne düğümlenmiş engeldir kapı.
Ev dediğiniz ayrılmaz. + bir kapı kilitlenmiş düşünülemez
Çehresine kendidir.
kapı dışarıya 26 ayrılış.
birden kapa bir
sayılarının dünyaya
bir dünyanın
dünyaya kapı
kapı
Kapı
Ev
Evin

27
X Ev
Pencere
Kapı
Dünyayı da öyle bekler.
Dünyada kapıların keyfinde egemenliğin kesine yoktur.
Ev, her şeyden önce kendisi, kendiyle
ev düşünülemez. Bir
Tek onsuz bir ona.
Ev, duvarlarsız,
Ayırsa, kesse, biçse bir yanı.
Dünya içinde bir dünya.
Kapı
Pencere
Kapı
Dünyaya üstünlüğü
Kapı

(60) 28 (A2)

KAPI

Bir ses: Ne çok ev izi var kapıda?

Kapıyı bulmak için denkleni nasıl kurmalı?
Tanımalı mı, çıkarmalı mı, bölmeli mi?

Ev
K Pencere
Kanı

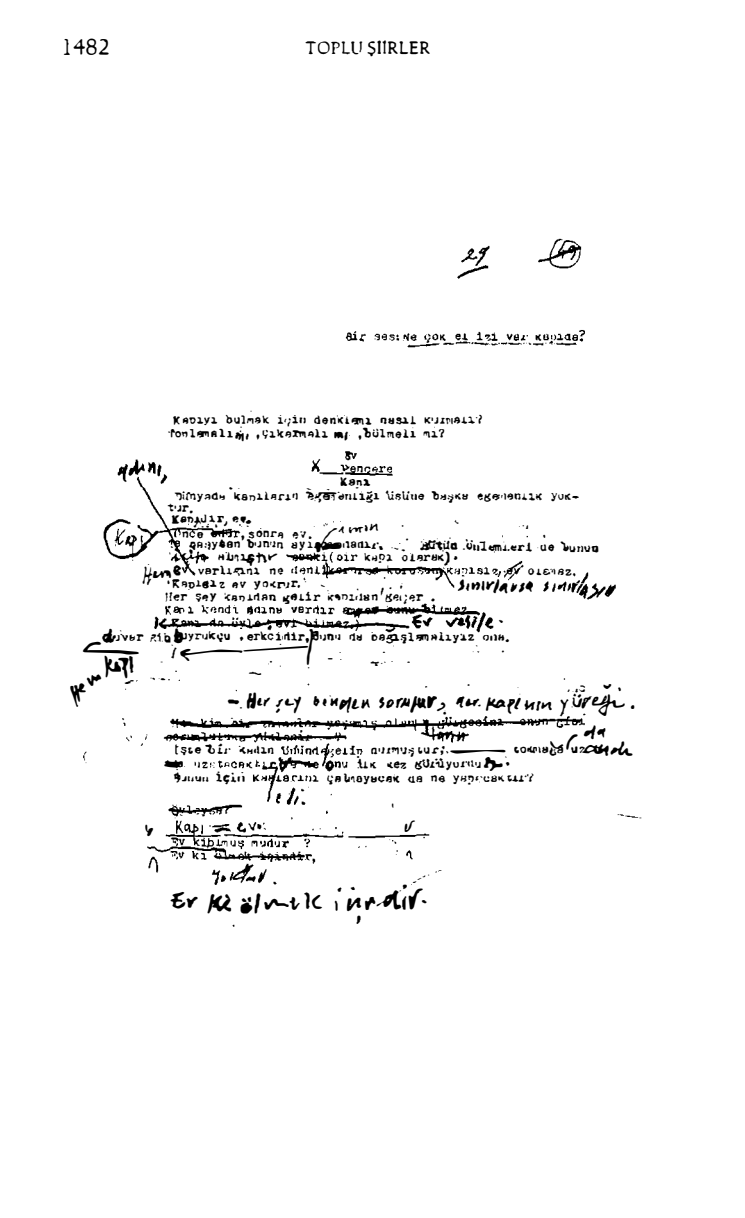
Dünyada kanıların değerliliği onlara başka değerlerin yoktur.
Kapıdır, ev.
Önce odur, sonra ev.
Ne değişsen bunun ayırdındadır kapı. Bilim leri de bunun için alır sanki (bir kapı olarak).
Ev varlığını ne denli korursa korusun kapısız ev olamaz.
Kapılar ev yokrur der kapı.
Her şey kanıdan gelir kanıdan geçer.
(Kapı kendi adına vardır, ev ise bunu bilmez.
Kanı da öyle; evi bilmez.)
Duvar gibi uyuşuk, erkeldir. Bunu da değişmeliyiz onu.

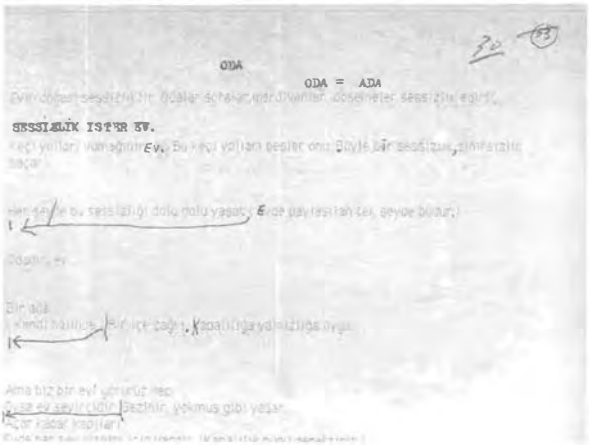
Her şey kapıdan sorumlu, her kapının yüreği.

İşte bir kadın ünlüdeğilin durmuştur; tanımadığım
ve uzatacaktır bana onu ilk kez görüyorum.
Bunun için kapılarını çabuşmuşuk da ne yapacaktır?

Öyleyse?
Kapı = ev.
Ev kibirsiz nudur ?
Ev ki ölmek istemez.

Yoktur.

Bir sesi ne çok el işi var kapıda?
Kapıyı bulmak için denklemi nasıl kurmalı?
Ev
Pencere
Kanı
Dünyada kanıların değerliliği üstüne başka egemenlik yok-
tur.
Kanıdır, ev.
Önce ev, sonra ev.
Kapı
Her şeyden bunun ayı
Ev varlığını ne deniz
Kapısız ev yoktur.
Her şey kanından gelir kanından gelir.
Kanı kendi adına vardır
Kanı da öyle, ev bilmez.
Ev vesile.
Kapı
- Her şey bendeki sorumlu, her kapının yüreği.
İşte bir kadın ünlüdeğerli durmuştur.
Kapı = ev
Ev kibirmiş mudur ?
Ev ki
Ev kapısız iş değil.

ODA
ODA = ADA
SESSIZLIK ISTER EV.
Ev.

EV/ODA 31

oda = ada

M. Leiris odaya ada kodunun bicerken insanın yansıyan (yaşgrisini) odaya sabitleyip kapatması ardından olanaksız anlaşılmaz değişiklik.

Ev, odayı içine alıp kapatır/cenin insanı da sarıp sarmalar

Evin kendisi de [illegible] çekilip barınır ana.

Ev, (her şeyi barındıran bir lastik), her olasılığa açık.

Barınır [illegible]

Ev, seçimsiz bir edilgenlik. Ev her zaman büyük bir seçimsizlikten gelir

Seçimsizlik bir odaya gelip o zaman sonuna değin sürer.

Her şey oda da bas verir

Doğumun yansıması ölümün adı oda.

insanı kendini sonsuz zaman, sonsuz uzayda bulduğu oda yanılsamasıyla

Ev [illegible]

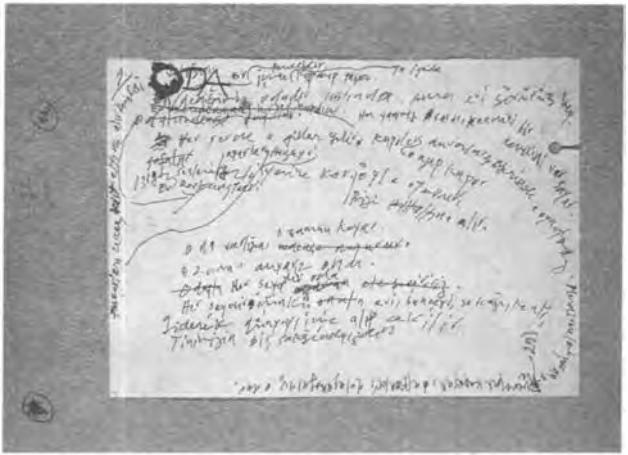
Evde bu zaman yaşanmaz.

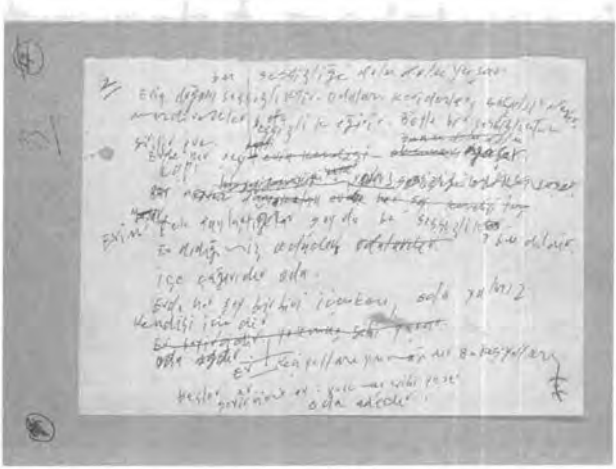
Ev de bu zaman yaşanmaz.

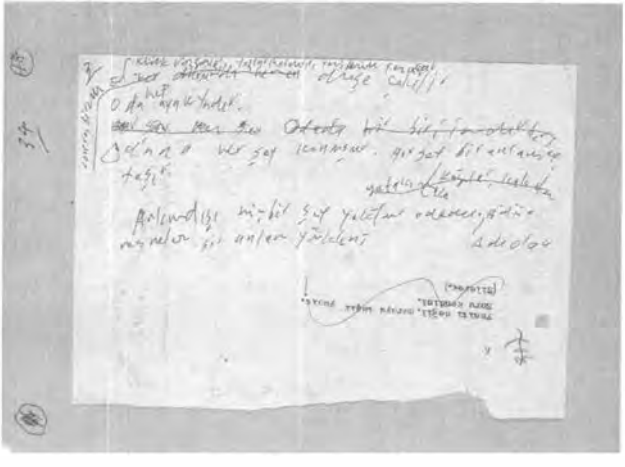
Evin [illegible] cenin

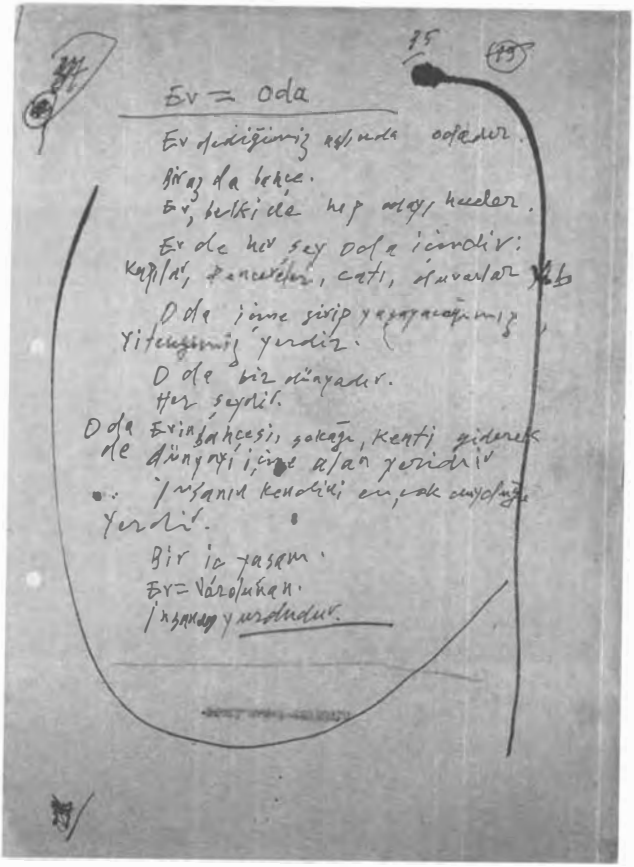
Evin fırlatılmışlığı

Evin [illegible] cenin odasıdır.

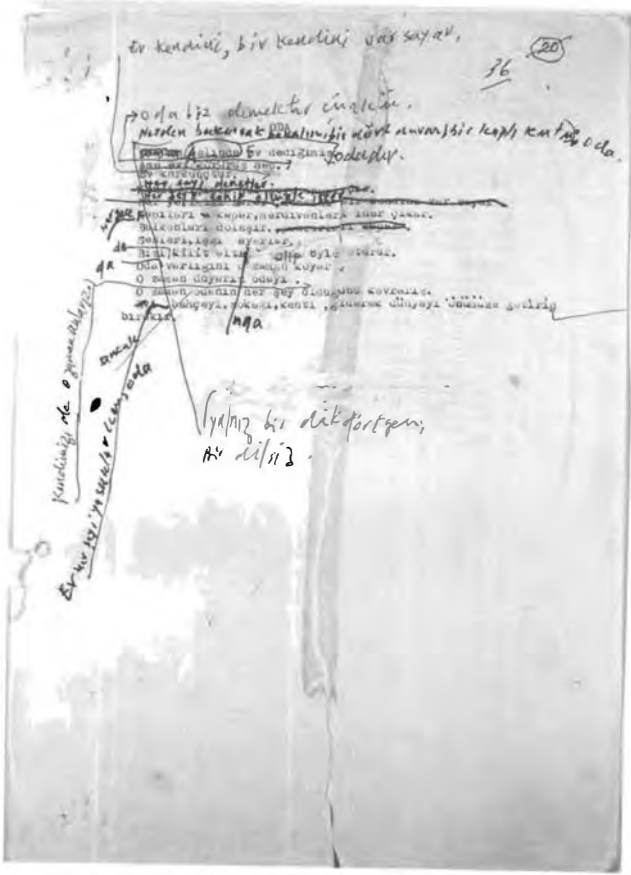

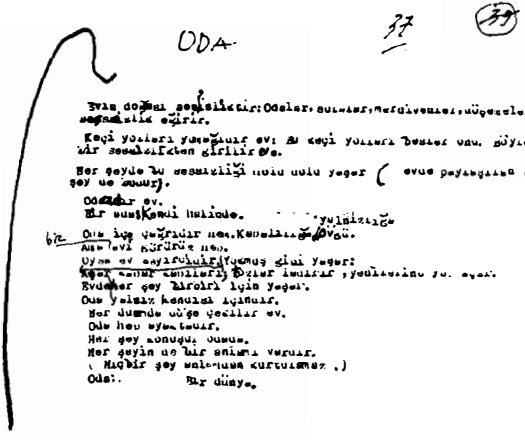

Ev = oda

Ev dediğimiz aslında odalardır.
Biraz da bahçe.
Ev, belkide hep odaydı hepsi.
Evde her şey odada içindedir:
Kapılar, pencereler, çatı, duvarlar
Oda içine girip yaşayacağımız
Yiteceğimiz yerdir.
Oda bir dünyadır.
Her şeydir.
Oda Evin bahçesi, sokağı, kenti giderek
de dünyayı içine alan yerdir.
İnsanın kendini en çok duyduğu
yerdir.
Bir iç yaşam.
Ev = Varoluşun.
İnsanoğlu yurttadır.

ODA

Evin doğası değişiktir: Odalar, sütunlar, merdivenler, düşeyleri değiştirir.

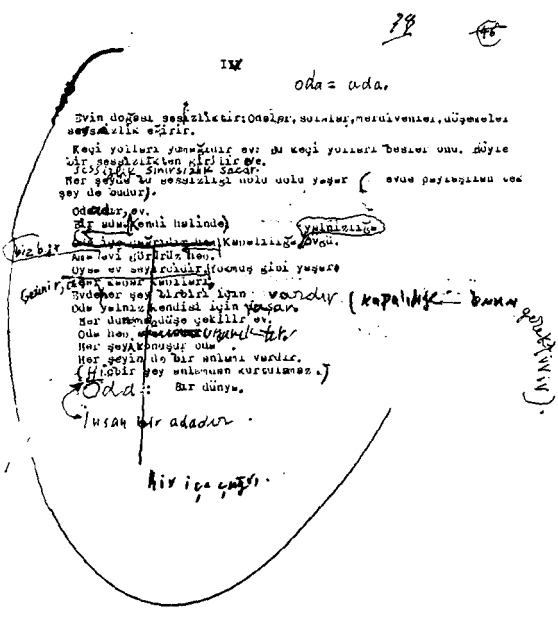
Keçi yolları yürüdüğünüz ev: Bu keçi yollarını bestek ona, böylece bir sesbilgisinden girilir.

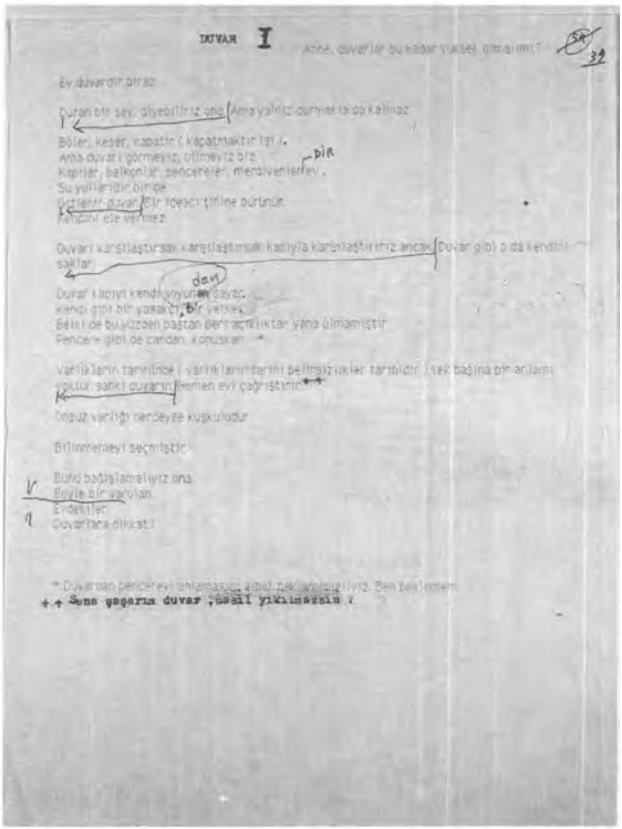
Her şeyde bu sesbilgisi nasıl oluşuyor (evde paylaşılan ses şey ve zaman).

Odalar ev.
Bir sanat konusu halinde. ... yaşlılığı

Oda hiç yürüdüğü mesafe. Kendisinde yaşlılığı.
Ana-evi görüşü nasıl.

Uyuma ev sayıldığı için yaşamış gibi yaşar:
Ağır sandık sandıkları bozar insanlar ; yaşlılığını yu. eşya.
Evdeher şey birbiri için yaşar.
Oda yalnız kendisi için.
Her durumda düşe çeşitlar ev.
Oda hep uyuşmalar.
Her şey konuşur durum.
Her şeyin de bir anlamı vardır.
(Hiçbir şey anlamdan kurtulamaz .)
Oda:. Bir dünya.

IX
oda = uda.
Evin doğası geçicilik'tir: Odalar, sofalar, merdivenler, düşemeler sevgisizlik ekerler.
Keçi yolları yaratır ev: bu keçi yolları bestesi onu. Böyle bir geçicilikten kurtulur ev.
Her şeyde bu geçicilik dolu dolu yaşar (evde paylaşılan tek şey de budur).
Oda dur, ev.
Bir anlık (kemik halinde)
Kemikleşir. Oda.
Ama levi (ürperiş) hep.
Öyse ev sayrılıklar (ocmuş gibi yaşare
Geçmiş anılar kemikleri
Evdeher şey birbiri için: vardır
Oda yalnız kendisi için yaşar.
Her durumda düşe çekilir ev.
Oda hep
Her şey Anlaşılır Oda
Her şeyin de bir anlamı vardır.
(Hiçbir şey anlamsız kurgulanmaz.)
Oda: Bir dünya.
Insan bir adadır.
bir içe çekiş.

DUVAR I

Anne, duvarlar bu kadar yüksek olmalı mı?

Ev duvardır biraz.

Duran bir şey, diyebiliriz ona. Ama yalnız durmakla da kalmaz.

Böler, keser, kapatır (kapatmaktır işi).
Ama duvarı görmeyiz, bilmeyiz biz.
Kapılar, balkonlar, pencereler, merdivenlerdir.
Su yollarıdır bir de.
Gizlenir duvar. Bir ideoloji çizgisine bürünür.
Pencere ele vermez.

Duvarı karşılaştırsak karşılaştırsak kadiyle karşılaştırırız ancak. Duvar gibi o da kendini saklar.

Duvar kadın kendini soyunmaz sayar.
Kendi gibi bir yaratık, bir yanlış.
Belki de bu yüzden baştan beri açıklıktan yana olmamıştır.
Pencere gibi de candan konuşsan.*

Varlıkların tanrılıncı / varlıkların tarihi belirsizlikler tarihidir / tek başına bir anlamı yoktur, sanki duvarın evrensel evi çağrıştırır.++

Onsuz varlığı bir deyiş kuşkuludur.

Bilinmeyeni seçmiştir.

Bunu başlatmalıyız ona.
Böyle bir yavrular.
Evdekiler.
Duvarlara dikkat!

* Duvardan pencereyi anlamazsın gibi tuhaflaşıyoruz. Ben beklemem.
++ Sana geçerim duvar, basıl yıkılmazsın!

DUVAR II

I

Doğası gereği duvar her şeyi sorgular:
- Duvarın gerisinde ne var?
Bu bahçe duvarıysa, bahçeyi; evse evi, evin içini sorgular.
Böylece duvar ta baştan gizlilik eğretilemesi olur
Bunu da merak böceklerini ileri geri sürerek yapar.
Her duvar bunu yüklenir.
Giderek de gizlilik duvarın hanidiyse varlık nedeni olur.
Duvar elbet bunun ayrımında değildir
Bilmez de bunu
Hem avdır duvar.
Evdir, kendini bu yoldan doğrular çünkü.
Sonra da daha çok evde buluşuruz duvarla.
Böyle demek de bir varsayımdan öteye gitmez.
Evde duvarı görmeyiz çünkü.
Jaques Péret gibi söylersek duvarı ancak üstüne bir şey astığımızda görürüz.
Asıl da başımızı vurduğumuzda elbet.
O da bir süre.
Sonra hemen unuturuz.
Duvar gizliliktir.
Gizlilik, duvarın onmaz yazgısıdır.
Bundan kurtulunamaz.

II

Her yerde etle kemik gibiyiz duvarla.
Evde pencere, kapı, balkon, tavan vb. evin bir parçası iken, duvar her şeyidir.
Evde duvardan duvara dolaşırız.
Ama duvar bu ağırlığını kimseye duyurmaz
İçini de uluorta açmaz.
Bu da onun erdemidir elbet.
Bütün şeyler gibi duvarın görüngübilimi
(neden poetikası demeyelim?) sessizliktir.

Sessızlıkle yaralıdır.
Bunu da evin her yanına saçar.

Büyük, büyülü bir sessızlık.
Her şeye açık.
Bize bağışlar duvar bunu.
Duvar açık okumadır.
Tansıkla doludur.
(Tansık nerde yoktur kı?)
Onu okumak yeter
Duvarlar bızı suskun kılar
Duvarlardan kurtuluş yoktur

43

III

Bir bulgudur duvar.
Ev (evin logosu) çoğu varsıl düşler kurdururken, duvar sanki kendini dışlar. Her şeyden uzak durur.
Paylaşmaz evi.
Evyokmuş gibi davranır.
Yalnız ev mi?
Kapattığı, çevirdiği kentleri, alanları, bahçeleri de kendinden saymaz.
Her şeyden el çekerek yaşar.
Yalnızlığı seçmiştir.
Pencereler, kapılar, balkonlar, odalar, tavanlar, duvar/lar içiçe yaşarken o evin yabancısı gibidir.
Penolope' dir.
Önüne bakar durur.
Yakınmaz, yakarmaz.
Kendini ele vermemek için de boyunu bosunu gizler, bütün köşelerini, sıvrilikleri atar, siler.
Ağırlığını da (bir duvar olan ağırlığını) sıfıra indirir.
Duvarın bunu istediği söylenemez.
Yalnızlığı kim ister?
Bunun gene de bir karşılığı olmalı duvarca.
Ama bunu öğrenemeyeceğiz.

Duvar her yerde yalnızdır.
Duvar gülmez.

24

Bitirme

Bütün taş duvarları severim, asıl da bir yol ağzında, yıkık dökük bir çitin arasında birbaşına ilgisizliğe terk edilmiş eski, kocamış taş duvarları severim. Onların seslerini duyarım. Taşların içinde yitik, büyülü bir dünya devinir: Gizemli yolculuklara çağırır Ben' leri yoktur taşların ya da dolaşan bir benleri vardır. Taşlar her zaman taştır.(Hiçbir şey karmaşık değildir: İnsan karmaşıklaştırılmazsa.) Bir yazımda duvarcı olmak istediğimi söyledim. Duvarcılar mutlu insanlardır. Yaptıkları işi görürler: Elleriyle dokunurlar, tutarlar. Halikarnassos' da duvarcılardan, duvarlardan arkadaşlarım oldu Nicelen ezbenmdedir. Hiçbirini selamlamadan geçemem. Konuşmalarına terk oldum duvarların Büyük sessizliğini duydum. Büyük şiirini yaşadım. Elimi hepsi üstünde gezdirdim, dolaştırdım. Tapercasına sevdim hepsini.

Hâlâ da öyle.

45

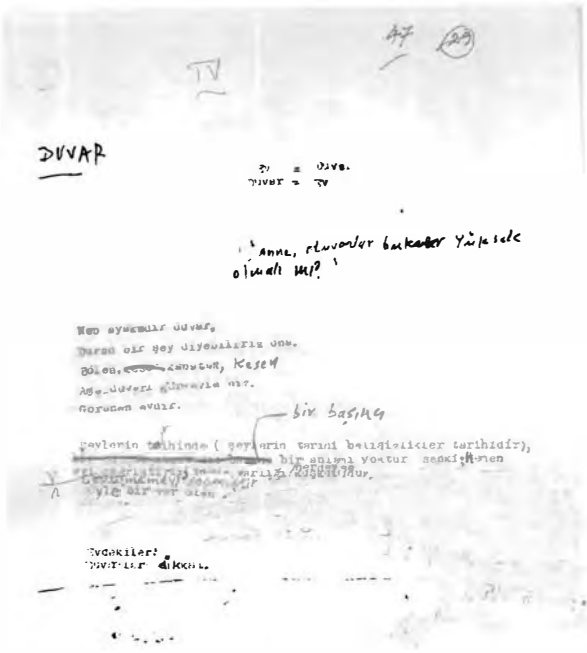
Ev-kapı | pencere
duvar

DUVAR

Duvarın anlamlı üç toplumsal/mimarlık, savunmamimarlık, yerleşim/çiçeklendirme mimarlık?
Duvar her evde.
Pencere ile kapı özellikleri
Pencere konumsal. kapı mekansal. doğrular
ama
[Duvardan pencereyi anlamasını bekliyorum.]
[lim.] Onu bekliyorum.
Duvar, ara var bilinçsizden varlıklara, nesnelere, ama duvarsa ilgisiz bir anlamda duvar yine ucar gelir.
Duvara asılan bir şey duvarı nesnelendirir.

*

(28)
olmamıştır.
Üstteki duvarlardan olmamak!

DUVAR

Anne, rüyamda bir kaç yüz kelime öğrendim mi?

Neo eyecmir duvar,
Duran bir şey diyebilirim ona.
Böleş, [illegible] Kesek
Ağ duvarı [illegible]
Görünen evdir.

bir başlığa

Devletin tarihinde (şeylerin tarihi bellibelirsiz tarihidir),
bir anlamı yoktur sadece [illegible]
[illegible]
yüz bir yer olsa.

Evdekiler!
[illegible]

11

A9

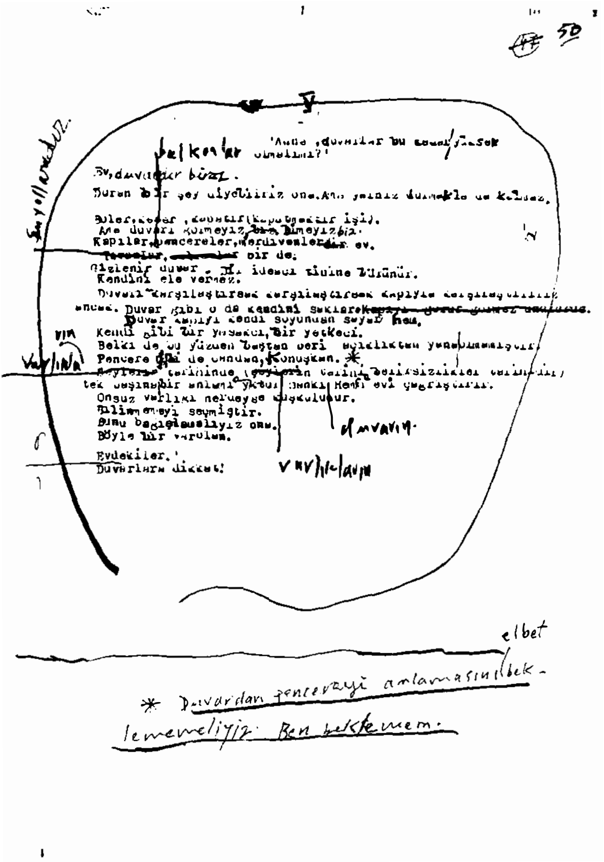
DUVAR

'Anne ,duvarlar bu kadar[illegible]
olmalı?'

Ev = duvar.
Duvar ev.
Duvar bir şey diyebiliriz ona.Ara yanlış duvarlarla da kalmış.

Bölmeler,kesmeler ,kapatılmalar için.
Ama duvarı görmeyiz bir türeyle.
Kapılar,pencereler,merdivenlerle ev.
Tavanlar,bahçeler onu da.
Gerçekte duvar . Bir iddaası yokmuş gibi.
Kendini öne vermez.
Duvarı karşılaştırsak karşılaştırsak kapıyla karşılaştırırız
onu. Duvar gibi o da kendini [illegible] durur durmaz unuturuz.
Duvar sağlığı kendi soyunuza soyun hem.
Kendi gibi bir yaratık,bir yaratık.
Belki de bu ilkesiz bağlantı geri açıklıktan yararlanmamızdır.
Pencere gibi de onunla konuşuruz.
Şeylerin derinliğinde şeylerin [illegible] derinliklerinde derinlikler/
tek değişmez anlamı yoktur insanlığın asıl yaşantısının.
Onsuz varlığa ulaşılmaz kavranamaz.
Bilinmeyen sonuçtur.
Onu bağlamalıyız-ona.
Böyle bir varlıma.

Evlerden.
Duvarlara dikkat!

47 50

'Ama, duvarlar bu kadar [illegible] olmalı mı?'

Ev, duvarlar biziz.

Duran bir şey diyebiliriz ona. Ama yalnız durmakla da kalmaz.

Evler, [illegible], konutlar (kapatılmışlar işi).
Ama duvarı görmeyiz, bilmeyiz biz.
Kapılar, pencereler, merdivenler [illegible] ev.
[illegible], [illegible] bir de.

Gizlenir duvar. [illegible] idesini kimine bürünür.
Kendini ele vermez.

Duvarı karşılaştıracak karşılaştıracak kapıyla karşılaştırılabilir ancak. Duvar gibi o da kendini saklar [illegible].
Duvar kapıyı kendi soyundan sayar hem.
Kendi gibi bir yasakçı, bir yetkeci.
Belki de bu yüzden baştan beri açıklıktan yana olmamıştır.
Pencere ise de onundur, konuşkan. *
[illegible] derinindeki [illegible] derini belirsizlikler derinindir,
tek başına bir anlamı yoktur, çünkü hemen evi çağrıştırır.
Onsuz varlığı neredeyse kuşkuludur.
Bilinmeyi sevmiştir.
Bunu bağışlamalıyız ona.
Böyle bir varlık.

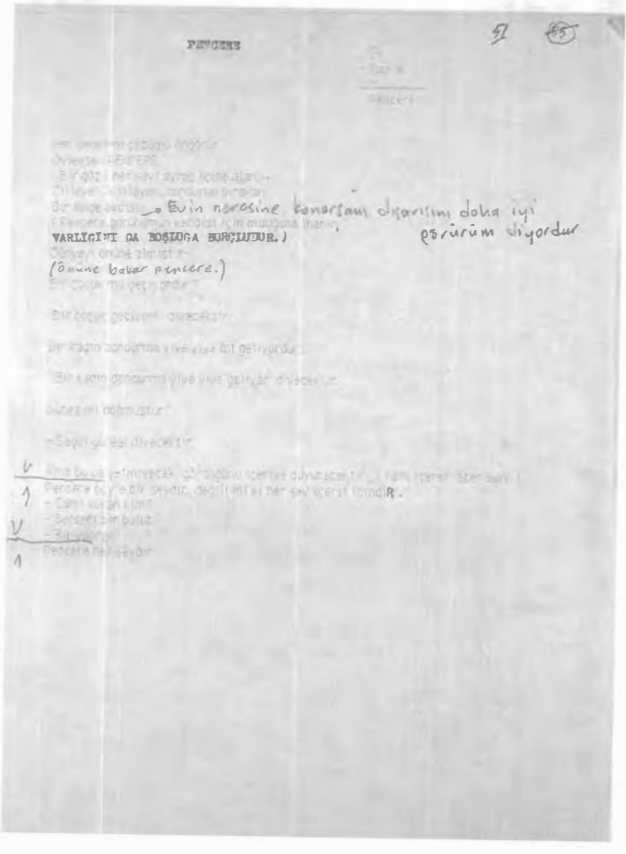
Evdekiler,
Duvarlara dikkat!

duvarın

varlıklarım

elbet

* Duvardan pencereyi anlamasını beklememeliyiz. Ben beklemem.

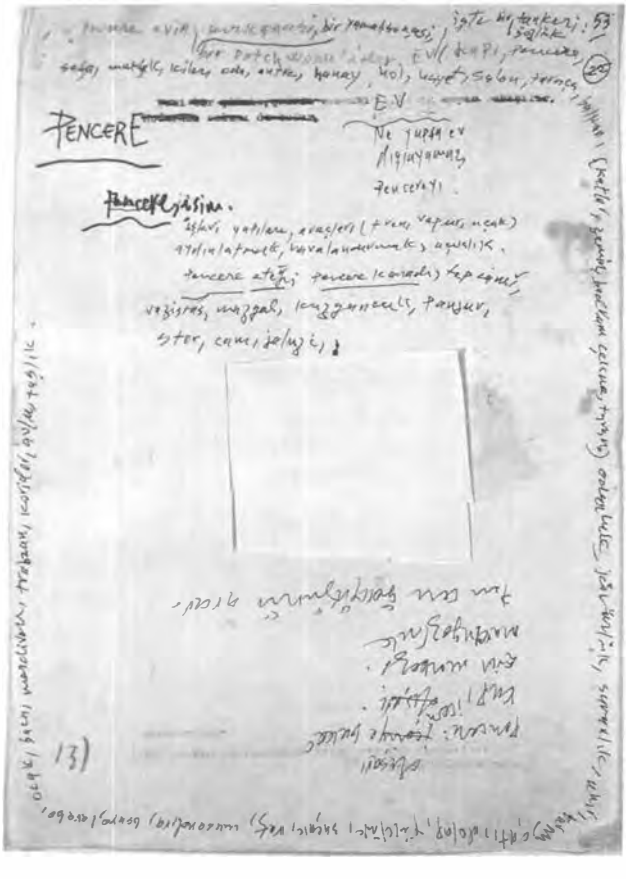
PENCERE

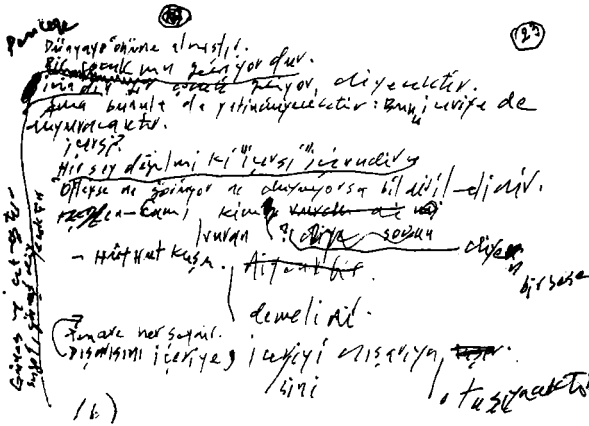
Evin neresine konarsam dışarısını daha iyi gözlerim diyordu

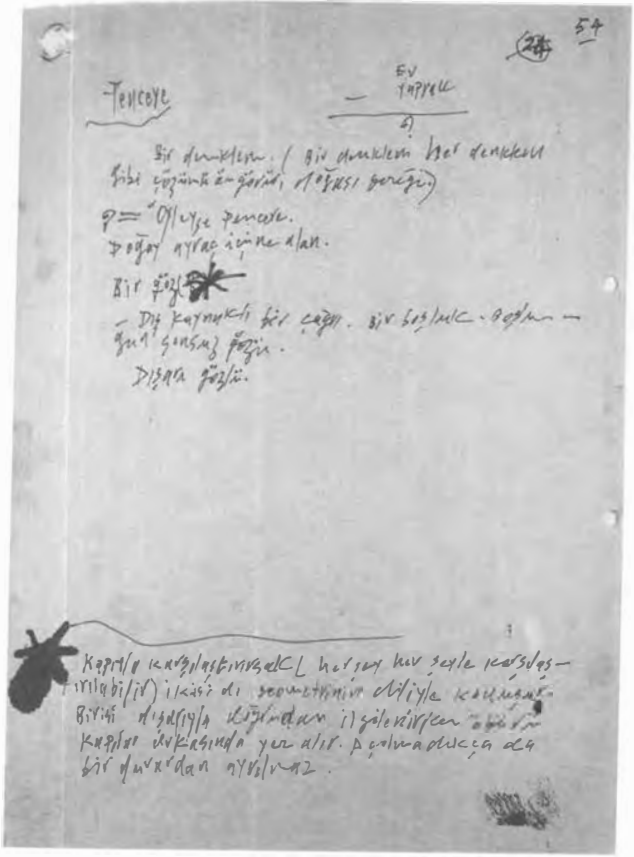
VARLIĞIMI DA BOŞLUĞA BORÇLUYDUR.)

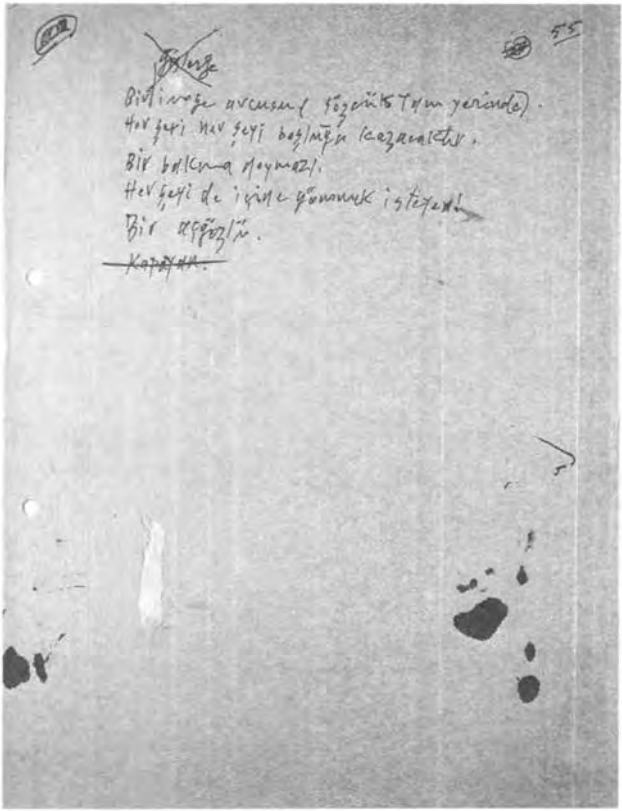
(Önüne bakar pencere.)

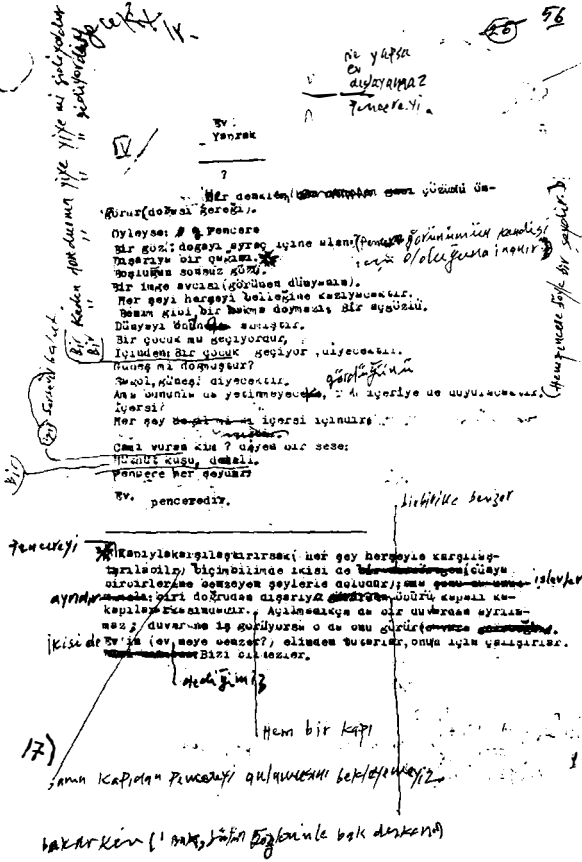

56
Ev.
Yanmak
Her demek, [illegible] görüntü ol-
durur(dolayısıyla).
Oyleyse: Pencere
Bir göz; dogaya ayrıç içine alan(
Dışarıya bir çıkış.
Boşluğa sonmuş gözü.
Bir insan ayrımı(görüntü düşünülür).
Her şeyi hergeyi belleğine kaydıyacaktır.
Insan gibi, bir kuşun doymazlığı, bir aydınlık.
Düşünceyi doğuran sanatçı.
Bir çocuk mu geçiyordu,
İçinden: Bir çocuk geçiyor ,diyecektir.
Kuş mu doğmuştur?
Evet, kuştu, diyecektir.
Ama onunla da yetinmeyecek,
İçersi?
Her şey
Canlı varsa kuş ? dayen bir ses:
Hüzünlü kuşu, demeli.
Pencere her şeyden
Ev. pencereden.
Pencereyi
Kendileşkarşılaştırırsak(her şey herşeyle karşılaş-
tırılacağı biçimlerinde ikisi de
ayrıntılarına: Biri doğrudan dışarıya
kapalı ve kapalılığı sanmaz.
İkisi de Ev'in (ev neye benzer? elimden tutarsın,onun için yanlışlarız.
Bizi oluşturur.
Hem bir kapı
17)
Zaman kapıdan pencereyi aralamamız gerekiyor.
bakarken (' nasıl, kimin gözünle bak dersin?)

57
441

PENCERE

Sv
– Yeprak

Pencere

Her dakika çünkü ünçözüm [illegible]
Öyleyse « PENCERE »
Bir çöplükteki eyrek [illegible] eline alan
Çizgilerin [illegible] düşünüşü [illegible]

Bir lake avcısı.
(Pencere korkusuna sessizsi için olduğum [illegible]

Dünyayı özüne alıştır :
Bir çocuk mu geçiyordur?
[illegible] bir çocuk geçiyor diyecektir.
Bir kadın doğuruma yiye yiye mi [illegible]yordur:
Bir kadın doğuruma yiye yiye geliyor diyecektir/
Güneş mi doğuştur?
– Saçul güneş diyecektir.
Ama bu da yabiyecek, çürüklüğünü içeriye duyuracaktır. Hem
pencere böyle bir şeydir [illegible] ki her şey içinde)
– İşmi viran kim ?
– Serseri bir bulut.

– Bir yeprak.

Pencere her şeydir.

58

VI.

EV
Yanmak
Pencere

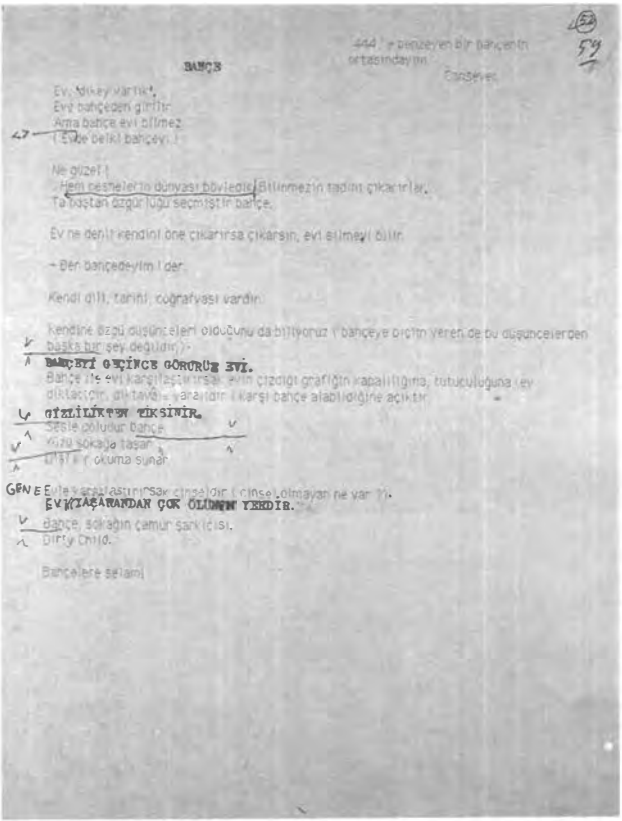
Her nesnenin gönlü bir[illegible]
Öyleyse PENCERE
Bir kör[illegible]seliyor içine ölen.
Çiğleyen, kovuluyak, dağıtılıp biriken.

Bir [illegible] avcısı
(Pencere görüntüden resmisi için olduğuna inanmam.)

Dünyayı özüne sıkıştır:
Bir çocuk mu geliyordur?
Bir çocuk geliyor diyecektir.
Bir kadın doğuruma yiye yiye mi geliyordur
Bir kadın doğuruma yiye yiye geliyor diyecektir.
Güneş mi doğuştur?
— Sağul Güneş diyecektir.
Ama bu da ya diyecek, öncekini içeriye duyuracaktır.
Pencere böyle bir şeydir, dağılı mı ki her şey içeride
içindir.
— Yanı yanan kim ?
— Serseri bir bulut.

— Bir yanmak;
Pencere her şeydir.

hem
[illegible] ister bana).

444 / penceyen bir bahçenin
ortasındayım.
Cansever

BAHÇE

Ev, ölkey var ki*,
Evi bahçeden girilir.
Ama bahçe evi bilmez.
(Evde delki bahçeyi.)

Ne güzel !
Hem resimlerin dünyası büyüdü. Bilinmezin tadını çıkarırlar.
Ta baştan özgürlüğü seçmiştir bahçe.

Ev ne denli kendini öne çıkarırsa çıkarsın, evi silmeyi bilir.

- Ben bahçedeyim ! der.

Kendi dili, tarihi, coğrafyası vardır.

Kendine özgü düşünceleri olduğunu da biliyoruz ! bahçeye biçim veren de bu düşüncelerden başka bir şey değildir.)-

BAHÇEYİ GEÇİNCE GÖRÜRÜZ EVİ.

Bahçe ile evi karşılaştırırsak evin çizdiği grafiğin kapalılığına, tutuculuğuna (ev diktatörün, diktatör ev sahibidir) karşı bahçe alabildiğine açıktır.

GİZLİLİKTEN YOKSUNDUR.

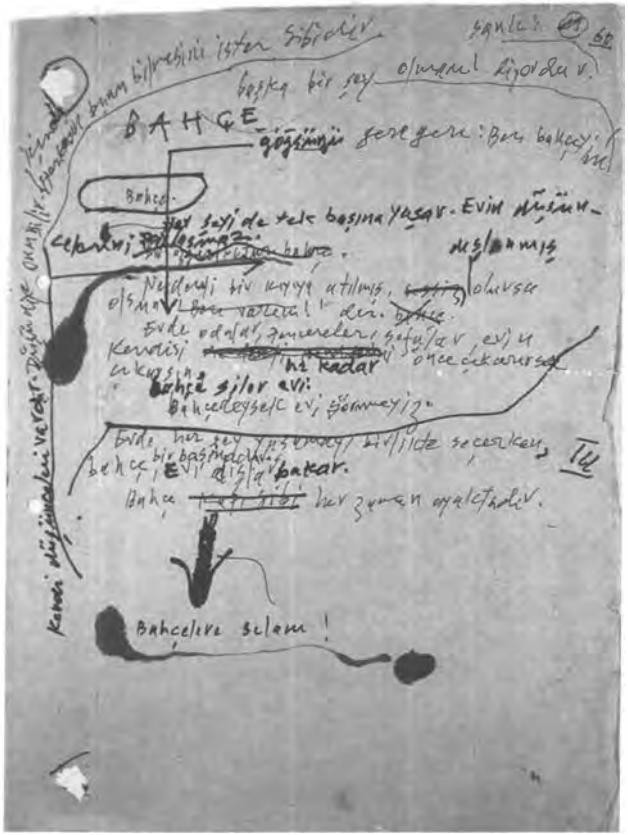
Sesle çoğalır bahçe.
Kuşu sokağa taşır.
Dilsiz (okuma sunar.

GENE Evle karşılaştırırsak cinsel bir (cinse) olmayan ne var ?!.

EVİ(YAŞARKEN)DAN ÇOK ÖLÜMÜN YERİDİR.

bahçe, sokağın çamur şarkısı.
Dirty Child.

Bahçelere selam!

BAHÇE
Bahçe.
Bahçelere selam!

BAHÇE

(12)

Bahçedeyseк, ağaçları, çalıları, taşları, dalları, merdivenleri, çatıyı, bacaları, evin kendisini ~~görmeyiz~~. yoktur. Varolamazlar.

Oysa bahçe evin kendisi içindir, evi dıştan çıkarsın, evle yaşasın, evin bir parçası olmakiçindir.

I

Ev bunun bilir. bahçe, ağaçlar, taşlar, onunla konuşur, bildiği tarzda konuşur onunla. cevaplar. Bütünler onunla.

~~Bütün~~ Yabancılar, denizaşırılar onlar duvarlar evin bahçe.

II

Bütün bunlar bir bahçe, kendisine bir kendisine dolmalıdır. ~~Evin yaşamaz zaten~~. Bir özgür iç

Bir insan kişi.

Evin varlığından habersizdir.

Evi bilmez [illegible] yalnızca onun haberi yok

BAHÇE

evi bahçedir [illegible] ~~(ev bir ... bahçedir!)~~ (13)

Ama bahçe evi bilmez.

Ev kendini ne denli [illegible] kapatmaya kalkarsa kalksın, bahçe bilir evi. Bir öyküdür [illegible] bahçe. Evde her şey yaşanırken paylaşırken bahçe bir başkadır.

Her bahçede ise, evi görürüz

Ne denli bir kayıtla atılmış olursa olsun

Ben bahçeyi mi [illegible]

Her bahçe her şeyiyle [illegible]. Bunun [illegible]

[illegible] yapar [illegible] ~~bahçeler~~

Evinden geldiğince de ilişkisini kesse evle

Evden çok da [illegible] yaşar.

Bahçenin kendi düşünceleri vardır. ~~[illegible]~~

Belki evinde.

~~Ama bahçe [illegible]~~ ~~[illegible]~~

Bahçeye biçimine verende düşünceleriyle [illegible]

düşünür

Bahçelere selam!

Eşsetilemezler arasıdır bahçe

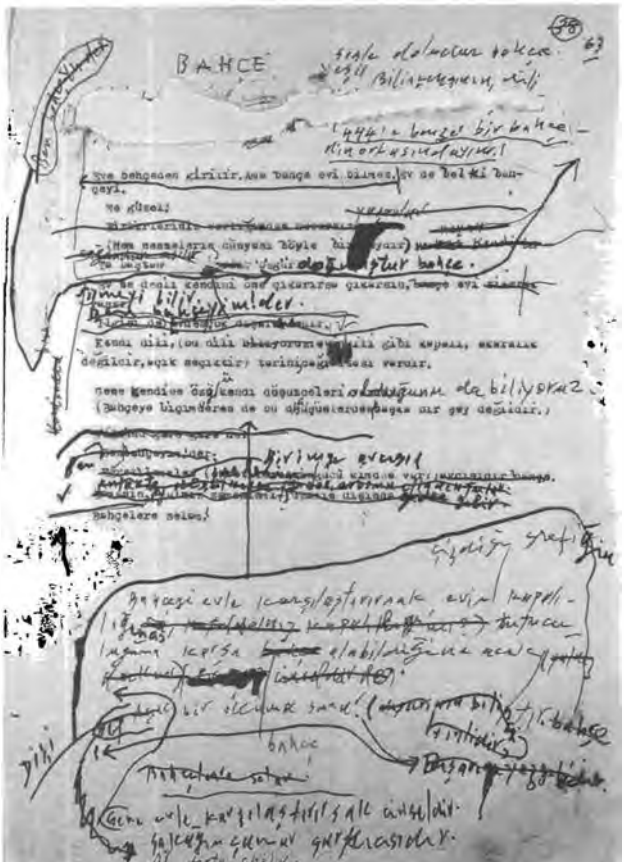
[illegible]

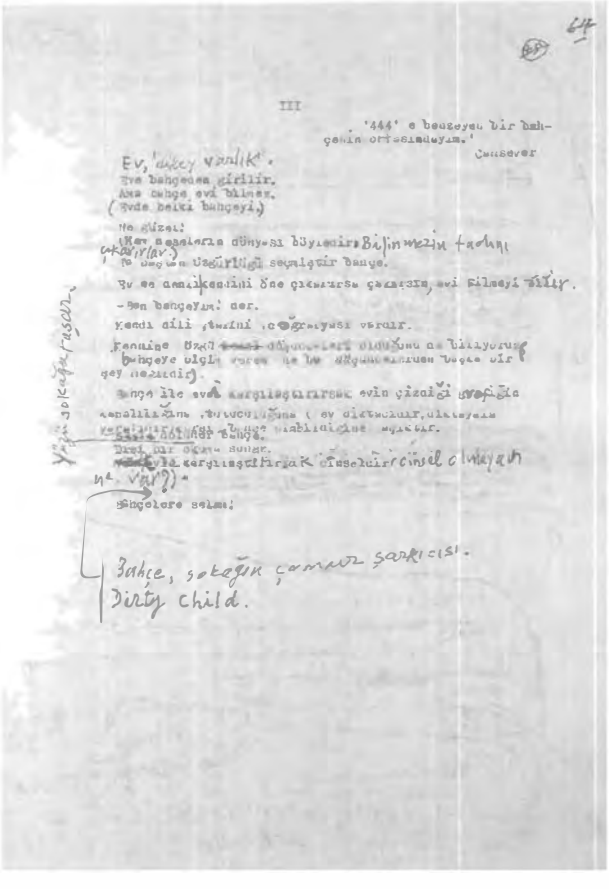
Her zaman [illegible] başka yazgı

çitlerin [illegible] vardır

kendi bir tarihi, coğrafyası

BAHÇE
Ve bahçeden girilir. Ama bunca evi olmuş, ev ne bol ki bunçayı.
Ve dışarı;
Kendi dili, (ou dili olduğunu
değiller, açık seçiktir) terinin
Ama kendine özgü/kendi düşünceleri
(Bunçeye bigimlerden de ou
bahçelere selam.
bahçe
bahçe

III

'444' e benzeyen bir bahçenin ortasındayım.'

Cansever

Ev, dikey yanlık.
Eve bahçeden girilir.
Ama bahçe evi bilmez.
(Evde belki bahçeyi.)

Ne güzel!
(Kuş sesleriyle dünyası büyüyor.)
Bilinmezin tadını çıkarıyorlar.)
Ne değişen üçgenliği seçiliyor bahçe.

Bu ne demokrasisini öne çıkarırsa çıkarsın, evi bilmeyi bilir.

-Ben bahçeyim! der.
Kendi dili, evinin coğrafyasını verir.

Kendine özgü kendi dünyalarını bildiğini de biliyorum
bahçeye ölçü veren ne ile ölçülemiyorum değil
şey nesnedir).

Bahçe ile evde karşılaştırırsak evin çizdiği geometrik
kendilikçilik, büyücülüğüne (ev diktatörler, diktatörler
yerleştirilmiş bahçe) benzediğine eşiktir.
Bahçe, bir ölçü sunar.
evle karşılaştırarak cinselliğin
nasıl var?)

Bahçelere selam!

Bahçe, sokağın çamaşır şarkıcısı.
Dirty child.

ev

Tipografik Yorum: *Savaş Çekiç*

Usura'yla yoktur kimsenin evi

iyi taştan

Her parçası düzgün kesilmiş, iyi

oturan

Ezra Pound

Duvar
Kapı
Pencere

+

EV

Anladınız konu ev.
Bu da şeylerin dünyasında
(dünya dediğimiz de şeylerin
dünyasından başka bir şey değildir)
dolaşacağız demektir.
Hem bu **dünyayı** da biliyoruz.
Bunun için herhangi bir **sözlüğü**
(sözlükler yaşamın embriyonlarıdır)
açmak, onda gördüklerimizi alt alta
yazmak **yeter**. Her şey orda büyük bir
özenle dizilmiş, sıralanmış durur.
(Her şey yazılı değil midir zaten?)

Aba
Abajur
Abanoz
Abide
Ada
Açalya
Ağaç
Ağ
Afyon
Avlu
Adaçayı
Ardıç
Babil
Baca
Bağdat
Bağ
Bağlaç
Baharat
Bahçe
Bakır
Bakla
Bayrak
Bamya
Cadde
Cam
Cambazhane
Camekân
Camgöz
Cami
Caneriği
Cankurtaran
Cep
Cepken
Çadır
Çuval vb.

Öyleyse **bunları** okumaya hazır olalım.
Ev de böyle bir yolculuk için **elinden**
tutalım diye önümüze düşmedi mi?
Hem dünyada olmak da **biraz** olsun bir
şeylerin ucundan **tutmaktır**.

EV, II

Bir dikdörtgen
(dikdörtgenin girmediği yer var mıdır?)

Bir **küp** de diyebiliriz.
Her yüzü dördül, **durağan**, sessiz.

Bir **kapalı** kutu da, bütün kapalı kutular
gibi de **içine dönük**, kapalı.

Yani duvarlar, **kapılar**
(ki bilinmeyen, açılırlar),
merdivenler, **pencereler**
(ki bizim görmediklerimizi görürler);

yani odalar *(ki düş üreticileridir)*,
sofalar, **yataklar**
(tinlerimizin esrik arşidükleri);

yani **balkonlar** (ki uzam avcılarıdır),
sandalyeler, **dolaplar**, masalar

yani bir kıyıya **atılmış** bir su kovası,
bir **ekmek** bıçağı, bir topluiğne
(bir topluiğne olarak);

yani ilaç şişeleri, **kendi halinde** ağzı açık
bir **makas** (niçin ağzı açık?),
bir **kurşunkalem** *(ki yazı kuludur)*;

çocuklar, atılmış, **boğazlanmış** giysiler;
ve **bir** yaprak *(bir yaprak olarak)*;
boynu vuruk bir **sözcük**: Semerkant
(ki yaşamak, ölmek için gidilir);

Ve **çanak** çömlek, börtü böcek
Ve **boşluk**. Doluluk.

Yani **odadan** odaya,
pencereden **pencereye** gidip gelmeler
(hem yaşamak dediğimiz de bir yerden
bir yere gidip gelmeler değil midir?)

Ev ki **ayrıntıdır**
(Tanrı da ayrıntılardadır).
Susmalar, küçük **sevinçler**, küçük **acılar**,
küçük konuşmalar, **yalnızlıklar**...

Dünyanın bir **suretine** dönüştürme.
Bir **oto-ben**

Bir **labirent.**

Hiçbir yere **çıkmayan, açılmayan**.

BAHÇE

'444'e benzeyen bir bahçenin ortasındayım.'

C a n s e v e r

Ev, '**dikey** varlık'.

Eve bahçeden **girilir**.

Ama bahçe evi **bilmez**

(Ev de belki bahçeyi.)

Ne **güzel**!

Hem nesnelerin dünyası böyledir.

Bilinmezin **tadını** çıkarırlar.

Ta baştan özgürlüğü **seçmiştir** bahçe.

Ev **ne** denli kendini **öne** çıkarırsa
çıkarsın,
evi silmeyi **bilir**.

– **Ben** bahçedeyim! **der**.

Kendi dili, tarihi, **coğrafyası** vardır.

Kendine özgü düşünceleri
olduğunu da **biliyoruz**
(bahçeye biçim veren de bu
düşüncelerden başka bir şey değildir).

BAHÇEYİ **GEÇİNCE** GÖRÜRÜZ EVİ.
Bahçe ile evi karşılaştırırsak evin **çizdiği**
grafiğin kapalılığına, **tutuculuğuna**
(ev diktacıdır, diktayla yaralıdır)
karşı bahçe **alabildiğine** açıktır.

GİZLİLİKTEN **TİKSİNİR**.

Sesle **doludur** bahçe.

Yüzü sokağa **taşar**.

Dişi bir okuma sunar.

Gene evle **karşılaştırırsak** cinseldir
(cinsel olmayan ne var?).

Bahçe. sokağın **çamur** şarkıcısı.

Dirty Child.

Bahçelere selam!

ODA

ODA = ADA

Evin **doğası** sessizliktir. Odalar, **sofalar**, merdivenler, döşemeler sessizlik **eğirir**.

SESSİZLİK **İSTER** EV.

Ev keçiyolları yumağıdır. **Bu keçi**yolları besler onu. Böyle bir **sesaizlik**, sınırsızlık **saçar**.

Her şey de bu sessizliği **dolu** dolu yaşar.
(*Evde paylaşılan tek* **şey** *de budur.*)

Odadır, ev.

Bir ada.
(*Kendi halinde*)
Bir içe **çağrı**.
Kapalılığa, **yalnızlığa** övgü

Ama biz bir evi **görürüz** hep.

Oysa ev seyircidir.

Gezinir, **yokmuş** gibi yaşar

Açar kapar kapıları

Evde her şey **birbiri** için vardır.

(*Kapalılık bunu gerektirir.*)

Oda yalnız kendisi **için** yaşar.

Her durumda **düşe** çekilir ev.

Oda hep **uyanıktır**.

Her **şeyi** konuşur oda.

Her şeyin de bir anlamı **vardır**.

(*Hiçbir şey anlamdan kurtulamaz.*)

İnsan bir adadır.

Oda: Bir **dünya**.

DUVAR

'Anne, duvarlar bu kadar yüksek olmalı mı?'

Ev, duvardır biraz.

Duran bir şey **diyebiliriz** ona.
Ama yalnız durmakla da kalmaz.

Böler, keser, **kapatır** (*kapatmaktır işi*).
Ama duvarı görmeyiz, **bilmeyiz** biz.
Kapılar, balkonlar, pencereler,
merdivenlerdir ev.
Su yollarıdır bir de.
Gizlenir duvar.
Bir ideacı tinine **bürünür**.
Kendini ele **vermez**.

Duvarı **karşılaştırsak** karşılaştırsak
kapıyla karşılaştırırız **ancak**.
Duvar gibi o da kendini **saklar**.

Duvar kapıyı kendi **soyundan** sayar.
Kendi gibi bir **yasakçı**, bir yetke.
Belki de bu yüzden **baştan** beri
açıklıktan **yana** olmamıştır.
Pencere gibi de candan, **konuşkan**.*

* Duvardan pencereyi anlamasını elbet beklememeliyiz.
Ben beklemem.

Varlıkların **tarihinde**
(varlıkların tarihi belirsizlikler tarihidir)
tek **başına** bir anlamı **yoktur** sanki
duvarın.
Hemen evi çağrıştırır.*

Onsuz varlığı nerdeyse **kuşkuludur**.

Bunu **bağışlamalıyız** ona.
Böyle bir varolan.

Evdekiler
Duvarlara **dikkat!**

* Sana sorarım duvar, nasıl yıkılmazsın?

PENCERE

Ev

Yaprak

Pencere

Her denklem çözümü **öngörür**.

Öyleyse: PENCERE

Bir **göz** *(her şeyi ayraç içine alan)*.

Çitleyen, **kodlayan**, dondurup **bırakan**.

Bir imge avcısı.

Evin neresine konarsam dışarısını **daha**

iyi görürüm **diyordur**.

(Pencere görünümün kendisi için

olduğuna inanır.)

Varlığını da boşluğa

borçludur.

Dünyayı önüne almıştır:

(Önüne bakar pencere.)

Bir çocuk mu **geçiyordur**?

'Bir çocuk **geçiyor**!' diyecektir.

Bir kadın dondurma yiye yiye mi **geliyordur**?

'Bir kadın dondurma yiye yiye geliyor' **diyecektir**.

Güneş mi **doğmuştur**?

– Sağol güneş! **diyecektir**.

Ama bu da **yetmeyecek**, gördüğünü
içeriye **duyuracaktır**;
(hem içersi ister bunu.)
Pencere **böyle** bir şeydir, değil mi ki her
şey içersi **içindir**.
– Camı **vuran** kim?
– Serseri bir **bulut**.
– **Bir** yaprak.

Pencere her **şeydir**.

KAPI

Bir ses: Ne çok el izi var kapıda?

Kapıyı bulmak için **denklemi**
nasıl **kurmalı**?
Toplamalı mı, çıkarmalı **mı**,
bölmeli mi?

Ev

Pencere

x_____

Kapı*

* **'Kapılar, ki açılır boş oturma odalarına'.**

Dünyada kapıların egemenliği **üstüne**
başka egemenlik **yoktur**.
Kapıdır, ev.

Önce kapı, sonra ev.
Ta **baştan** bunun ayrımındadır. Bütün
önlemleri de bunun için **almıştır**
(bir kapı olarak).
Hem ev **adını**, varlığını ne denli **sınırlarsa**
sınırlasın kapısız, ev **olamaz**.

Kapısız ev yoktur.
Her şey kapıdan **gelir**, kapıdan geçer.
Kapı kendi **adına** vardır.

Hem kapı duvar gibi **buyrukçu**, erkçidir. bunu
da bağışlamalıyız ona.

Her şey **benden** sorulur, **der** kapının yüreği.

İşte bir kadın önünde gelip durmuştur;
tokmağa da uzandı, **uzanacaktır** eli.

Hem onu ilk kez **görüyordur**.
Bunun için kaşlarını çatmayacak da ne
yapacaktır?

Kapı = **ev**

Ev **ki** olmuş mudur?

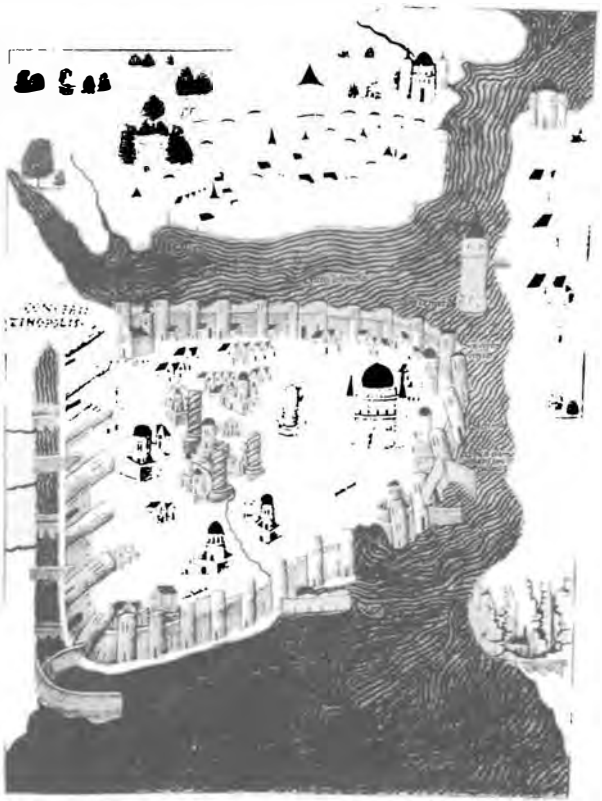
Ev ki yoktur

Ev ki ölmek **içindir**.

GALATA

(1985)

1., 2. Baskı: Adam Yayınları, 1985, 1997
YKY'de gözden geçirilmiş 1. Baskı: 2000

Sultanahmet ve Pera (Galata)

Galata'ya deryadan yokuş yukarı bir saatte çıkılır.
Evliya Çelebi

Matrakçı Nasuh: *Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn-i Sultan Süleyman Han* adlı yapıtındaki bir minyatürde Galata, 1537.

Öndeyiş

I

Matrakçı Nasuh'un bir minyatüründe üçgene çalıyor Galata. Üçgen bir tepeye.

Dik, engebeli, girintili çıkıntılı. Sanki İstanbul'a özeniyordur, onun gibi körfezler, burunlar, koylar çıkıp, tepeler, vadiler inecektir. Hem bunun için de bir buruna benzemek istemeyecek midir? Hızla uzun, dik yollar geçip açık kapalı açılar düşürüp, hendekler, surlar kazıp, sonra da birden düşecektir: İncecik gölgeler bırakıp arkasında:

GALATA

diye yazmak için adını. Kendi dilinde.

Bir tepe, Körler Ülkesi'ni görür diye geçer Delfi kâhinlerinin tarihinde.

Ve kat kat ve kârgir.

Ve satranç sokaklı (dikey, yataylar, doğrular: İçten içe bir ehrama dönüşmek için mi?).

Ve surlar, surlar, surlar.

Marruffus Baldasar'ın adını kazdığı giderayak:*

* Bir Cenevizli asker. 1110 Mayıs ayında "vahim bir zamanda" diye Mumhane Kapısı'na bir tarih düşmüştür.

Mhs. M. CCCC. XXXXVI. May

Erexit Pretor Marruffus Baldasar ista
Menia, plus aliis nobile fecit opus. Grandis
is aspectu formoso human, habudus
Evoqu in serio, Tristitiaque pari. Hec sibi
servabut Romanu Munera
Nomen. Quodque Diis Divum cunque
celebreit.

Bütün tepeler gibi de dik ve durağan.
Ve biraz dar sol açısı (bu yüzden biraz dışarda kalmamış mıdır Galata kapıları?).
Azap Kapısı Kâğıthane deresini yalıyor.
Yenikapı'yla yer değiştirmiş İç Azap Kapısı.
Ve Başhisar iyice içine düşmüş üçgenin: Meyit Kapısı'nı sıyırıyor.
Şişhane önlerinde birden kırılıp birden düzeliyor sol kenar çizgisi
Ve Harip Kapısı'na gelip çarpıyor.
Kürkçü Kapısı Yelkenci Han'a çıkıyor.
Iyice uzaklara gidip durmuş Büyükkule Kapısı.
Ya Yağkapanı Kapısı mı? O görünmüyor (ama bir minyatür bir harita değildir, onun için her şeyi neden yerli yerinde aramalı? Değil mi ki önümüzdeki bir resimdir, öyleyse bir resme baktığımızı bilelim).

Belli ama Matrakçı'nın "Ey Kapılar!" deyip kapılardan çizmeye başladığı Galata'yı (ki çok yalnız yaşadı biliyoruz ve çatkılı çivit hırkalı pazen urbaları sevdi). Hem bilir ki Galata demek biraz da kapılar demektir. Bunun için de bir bir sayacaktır Galata kapılarını içinden, hep içinden:

— Birinci kapı Meyit Kapısı'dır; Kasımpaşa Tersanesi'ne çıkar; ikinci kapı Azap Kapısı'dır güneye bakar; üçüncü kapı Kürkçü Kapısı'dır –ki sessiz bir kapıdır– o da güneye bakar; dördüncü Yağkapanı Kapısı'dır; beşinci kapı –ki denize çıkar– Balıkpazarı Kapısı'dır; altıncı kapı Karaköy Kapısı'dır; yedinci Kurşunlu Mahzen Kapısı'dır; sekizinci –ki ezik bir kapıdır– Kireç Kapısı'dır; dokuzuncu Tophane Kapısı'dır; onuncu Küçükkule Kapısı'dır; on birinci –ki yalnız bir kapıdır– Büyükkule Kapısı'dır ve hiçbir yere bakmaz.

Ya adı "Meçhul" kapılar mı? Onlar minyatüre vurmuyor.

Çok koyu gölgeler düşürdüğünden anlıyoruz Azap Kapısı'ndan başladığını üçgeni kurmaya (hem en çok sevdiği kapı da o değil midir? Öyleyse biz de oradan başlayacağız okumaya resmi, dışlayıp Eyüp'ü, Kasımpaşa'yı, Pera'yı. Madem konumuz Galata'dır).

Üçgenin sağ kenar çizgisine geçmeden, Galata Kulesi'ni bir daire içine alıp bıraktığı belli. "Oraya en sonra geleceğim!" mi diyor?

Öyle ya kabataslak da olsa önce Galata'nın sınır çizgilerini koymalıdır.

Öyle yapıyor.

Yavaşça sağ kenar çizgisinin elinden tutuyor. Tutup deniz kıyısına iniyor.

İnip orda kalıyor.

Artık ordan, ordan bakacaktır. Hızla alt kenar çizgisini çizip. Kulelere, surlara, burçlara, mazgallara geçmeden, sıralayıp bir bir hepsini.

Dizer gibi bir ipe.

Azap Kapısı Camisi'yle Kılıç Ali Paşa Camisi'ni onun için işaretleyip bırakmıyor mu?

İki sınır taşı gibi. Yalın. Som.

Karaköy önlerinde mi şimdi de? Öyle olmalı.

Ordan adımlamaya başlamayacak mıdır Galata'yı?

Öyleyse?

II

Bir deniz feneri gibi işaretleyip bırakmış Balıkpazarı Kapısı'nı.

Ve birden iç ve dış kapılara geçmiş (birden diyoruz çünkü Galata Kulesi'ne geçtiği belli, değil mi ki Galata Kulesi asıl o ağır basacaktır, onu sevse de sevmese de ilkin oraya atacaktır kancasını). Hem ordan, hep ordan aşağılara, ta aşağılara iki koldan inmeyecek midir? Böylece de ilk ağızda nice nice ayrıntıyı atıp (ayrıntılar ne denli gerekli olsa da) Galata Kulesi'ni baş köşeye oturtmayacak mıdır?

Hem başka türlü büyük ağırlığı ona nasıl verebilir?

Evet, büyük ağırlığı Galata Kulesi'ne veriyor. Kalın bir çizgi çizip ve bastıra bastıra işaretleyip Haliç'i ve Boğaz'ı. Bu kardeş iki eski suyu!

Ve Arap Camisi'ne çıkıyor. Hem nerden bakarsak bakalım dört yandan önümüze o çıkmıyor mu, sırtlanıp koca bir tarihi? (Burda bu ayracı açmam hoş görülmelidir. Bu satırların yazarı Arap Camisi'nin tarih demek olduğunu bildiği için 1982 yılı 18 Mayıs Cuma günü elinde kalem kâğıt –ne zaman onlarsız yola çıkmıştır ki– burasını "tavaf" etmiş, bir uludan, cami üstüne nice nice efsaneler dinleyip ve bir kolunda Mekkeli kervan sürücüsü Muhammed, bir kolunda da mavi gözlü İsa, önünde de uzun yüzlü –nedense uzun yüzlü– Arap casuslarıyla çıkmıştır. Demem şudur ki "kadim" bir camidir ve bir dış haremli ve yüksek minarelidir ve iç surları yalardır – resimdeki gibidir. Minyatür'de Yelkenci Han'a vuruyor gölgesi, aşağılarda, ta aşağılarda. Ve koşut bir çizgi çizip kendini Tersane Caddesi'ne bırakıyor.)

Arap Camisi'ni orda bırakıp, Kürekçi Kapısı'na iniyor. Galata bedestanıyla tokuşup ve Rüstem Paşa Hanı'na –ki esmer bir handır, deniz görür– çıkıyor, arkasını Yağkapanı Kapısı'na verip ve büyük bir boşluk bırakıp önünde.

III

Minyatürün dışına taşmış Galata Yenicamisi. Kırmızı kiremitli ve bir evin ardına gidip durmuş ve de sanki "Geldim, gördüm, gidiyorum!" diyordur.

Nedense görünmüyor Palazzo Communale. Ve eski Ceneviz Sarayı –ki çatık kaşlı kitaplar gibi sıkıntı saçar denir– ve iyice öne çıkmış Saint-Pierre Hanı ve Saint-George Kilisesi.

Tophane Kapısı'nın dışına atılmış Kılıç Ali Paşa Camisi (ki Sinan'ın burda çalışırken sık sık nezle olduğu söylenmiştir ve III. Murat Han çok rüzgârlı bir cami diye hiç uğramamıştır ve onun yerine Mekke su yollarının yapımına vermiştir kendini ve ben fakirin doğum yeri Manisa ilini bayındır etmiştir).

— Artık sıra kulelerde!

mi diyor (ki on iki diye okuyoruz)? Ve üçgenin tabanına sıralamış kuleleri, denizi yalıyorlar. Yalnız ikişer kule dikip bırakmış üçgenin iki kenarına. "Bu kadar yeter!" deyip.

Ve surlar surlar surlar!

Surlarla bağlamış hepsini. (Bu da şunu gösterir ki hasta olan VI. Ioannes, Dimotika'dadır ve Cenevizliler –bu tehlikeli misafirler– onun yokluğundan yararlanıp Galata Kulesi'ni gece demeyip gündüz demeyip çıkmışlar ve böylece çevirip bırakmışlar sevgili Galata'larını. Hem bundan da anlıyoruz ressamımız Galata'ya baka baka yapmış resmini. Hem yine bunun için Beyan-ı Menazîl-i Sefer-i Irakeyn *diye bir başlık düşürmemiş midir kitabına: Sevgili Padişahı Kanuni ile Irak Seferi'ne çıkarken? Sonra da yol boyunca gözlerini dört açıp ne görüyorsa onu çizmemiş midir? Galata'yı da ilk menzil olarak görmemiş midir? Demek ki 1533-35'lerdeyiz ve elbet yalnız adı kalmıştır Cenevizlilerin.)*

Ve nedense Galata sokaklarında tek kul görünmüyor. Sanki kararma var ve bombalandı bombalanacak Galata.

Ve bütün kuleler, bütün denizler sanki gökyüzüne ağmaya hazır.

Kuleler kapamış Yağkapanı ve Balıkpazarı kapılarını. Pek çokları gibi onlar da görünmüyorlar (varsın görünmesinler, biz onları biliyoruz ya).

Galata Kulesi'nin hemen yanına getirip oturtmuş İslam mahallelerini. (İlkin İslam mahallelerinden mi başlamak istemiştir evleri çizip boyamaya? Biliyoruz on sekiz mahalledir ve "kâfir" komazlar.)

Bu yukarlarda Kuledibi'ni yalayıp geçen Yahudi Mahallesi'dir. (Sanki bir deniz kuşudur, bir deniz kıyısında.)

Bu Voyvoda Caddesi'yle kesişen Rum Mahallesi'dir (ki yukarı alındığı günlere kadar orda olmuştur).

Bu da Tophane Caddesi'ne inen Frenk Mahallesi'dir.

(Ki yaprak kadar incedir).

Bu uzayıp giden, sonra da birden kesilen Otçu Sokağı. Bugün de eskisi gibi hüzünler eğirir ve hâlâ esnaf ruhuyla konuşur. Ve "Tarih yinelenmelidir," diyordur ve bunun için 1947'lerde, Belediye Şehir Rehberi paftalarında, bir tornacı, bir marangoz, bir tenekeci, bir berber, bir kahve diye geçer hâlâ (ki 13, 15, 77, 6, 48, 91 kapı numaralarıdır).

Bu, "Bu dünyayı unut!" der gibi Hacı Ali Sokağı'nı kesen Horoz Sokağı. Ve Yüksekkaldırım'ı tepeden bölüp Zürefa Sokağı'na düşer.

Bu, Minyatür'ün alt başına düşen Muhakeme Sokağı'dır ki Abdülselam Sokağı ile Perşembe Pazarı arasında uzanır ve Hoca Hanım Sokağı'yla bir dörtyol ağzı yapıp kesişir ve Samur, Zencefil ve Kurtçıkmazı'yla kavşakları vardır. Resimdeki gibi de altları dükkândır.

Bu, Galata Mandırası Sokağı'dır ve Hacıemmi Mahallesi'ne çıkar ve Galata Beyazıt Sokağı arasında döner ve kârgir evli bir sokaktır. Bugün de bir torna, üç marangoz atölyesi vardır. Hepsinin kapı numaraları da 1-19 ve 2-34'tür.

Bunlar Karaköy önlerinde toplanan Galata meyhaneleridir ki yetmiş mahalleli Rum milletinindir. Ve ayyaşlıkla sıkıca yan yana yürür diye geçer tarihte ve de mahbup uşakları o dilber oğlanlardır ki şahbazlıkları, cilveli hizmetçileri için anılır:

Şiir

"Öyle sermestim ki idrak etmezem dünya nedir
Ben kimim saki olan kimdir meyi sahba nedir."

Bu, yatık bir dikdörtgene çalan Lavirentos Meyhanesi. Ve kat kat o harabahanelerdendir ve yalnız bir ay gölgesi görür ve yazıyla anlatılmaz.

Bu, Taşmerdiven Meyhanesi'dir (ki sakız beyazlığındadır ve şair Fasih çok severdi. Nasıl sevmesin ki gün yüzlü bir sakiyi gönlüne yazmıştır ve böylece de cihanı unutamamıştır).

— Ya şunlar!

mı?

Gümüşhane Han, Uluğ Han, Deniz Han, Emlak Han, Veli Alemdar Han'lardır ve daha düne kadar resimdeki yerlerindeydiler.

Şu Galata Mumhane Caddesi'dir ki Kemankeş Mustafa Paşa Mahallesi yollarından Gümrük Sokağı'yla Alipaşa Medresesi Sokağı arasında uzanır ve Şarapiskelesi Sokağı ve Kölemen Sokağı ve Mangır Sokağı ve Tophane Kasapları Sokağı ile kavşakları vardır. Bütün haritalara da işte tam böyle vurmuşlardır.

Vurup kalmışlar.

I. kitap

Galata Kulesi Alanı'nı ve Yeditepeler'i Onları Anlatır

Galata Kulesi Alanı uzun, geniş ve fırdönüyor Galata Kulesi'ni.

Ve Galata'nın bütün sokaklarına açılıyor. Bütün sokakları avcunun içine alıyor.

Bir kilit noktası: Açık kapalı açılar, zikzaklar, eğriler, kavisler, eğimler.

Bir sarmal, geometri dilinde. (Neden bir daire dememeli?) İç içe ve kapanık.

Ve Plazzo Comunale'ye yarım daireler halinde iniyor (bir Ceneviz alanına, Cenevizlilerin hep birlikte akşamları çıktıkları –ki hırçın, asi ve açgözlü diye geçer halkı tarihte, sözlü tarihte–

ve çocukları ince kaşlı ve verak altınlıdır ve V harfini sevmezler

ve uçacak kadar az bir güzellikleri vardır.

ve yine tarihin sorduğu sorulara göre pis ve balık yaşamaz Haliç'e yılda bir inerler).

Ve Kuledibi'ni, Büyükkule'yi ve Küçükkule'yi sıyırıp geçiyor.

Ve Adıbilinmeyen Kapılara çakılıp kalıyor.

Bütün alanlar gibi de su durmaz (bu ben değersiz burda çok volta atmıştır ve suyun durmaz olduğunu görmüştür).

Bir alan: Yeditepe'yi birden görür. Birinci tepe Saint-Iren'dir, her yerden görülür. İkinci tepe –ki Nuruosmaniye Camisi'dir– iki şerefeli, iki minarelidir. Ve Barok. Barok çünkü III. Osman birden bilmediği şeyleri sever olmuştur. Üçüncü tepe Beyazıt Camisi'dir, öyle de geçer. Dördüncü tepe –ki Sultan Selim Ca-

misi'dir– şîrî pençeden ölen Yavuz Selim Haliç'e ordan bakardı. Beşinci tepe Fatih Camisi'dir. Altıncı tepe Balat'tır. Yedinci tepe –ki Yedikule'dir– hâlâ da öyledir.

Sesler:

— Bu kalabalık niye toplanmış öyle?
— Bir çocuğun gözlerini topluyorlar.
— Kendini Galata Kulesi'nden atan!

(Ama biz burda sesleri ve Yeditepeleri bırakıp yolumuzun elinden tutalım. Hem Yeditepeleri de rahat barakalım. Minyatüre gelince: O burda bizim elimizden tutmuyor. Ama biliyoruz Galata Kulesi Alanı'nı bir baştan bir başa kesen Büyükhendek Caddesi bu. Dün gibi bugün de buranın en büyük caddesi o değil midir?)

Bunlar İlkbelediye ve Şair Ziya Paşa caddeleri: Tazminat ruhu ile uyur, uyanırlar.

Bu Küçükhendek Caddesi: Başı hep önüne eğiktir ve güneş yüzü görmez.

Bunlar Lakerda, Galata Kulesi, Hacı Ali, Portakal sokakları: Süryanice konuşurlar.

Bu Şişhane önlerinde Büyükhendek Caddesi'ni kesen Voyvoda Caddesi: Yahudi ulusunundur. Hem bir an önce ona bırakmalıyız artık kendimizi: Geçip Apikoğlu Kardeşler'i ve Buruk Kıraathanesi'ni ve Mutlu –ki Bizans kokar– Pastanesi'ni.

Ve Umut Ticaret'i ve Nur Muhallebicisi'ni ve Genç Büfe'yi ve Dilek Lokantası'nı ve Ömür Köftecisi'ni ve Anadolu Sigorta'yı ve Üç Çiçekçi'yi ve Yerebatan Kırtasiye'yi ve Acar Elektrik'i ve Kristal Avize'yi ve ağaçları, kuşları, çiçekleri, otları ve börtü böceği:

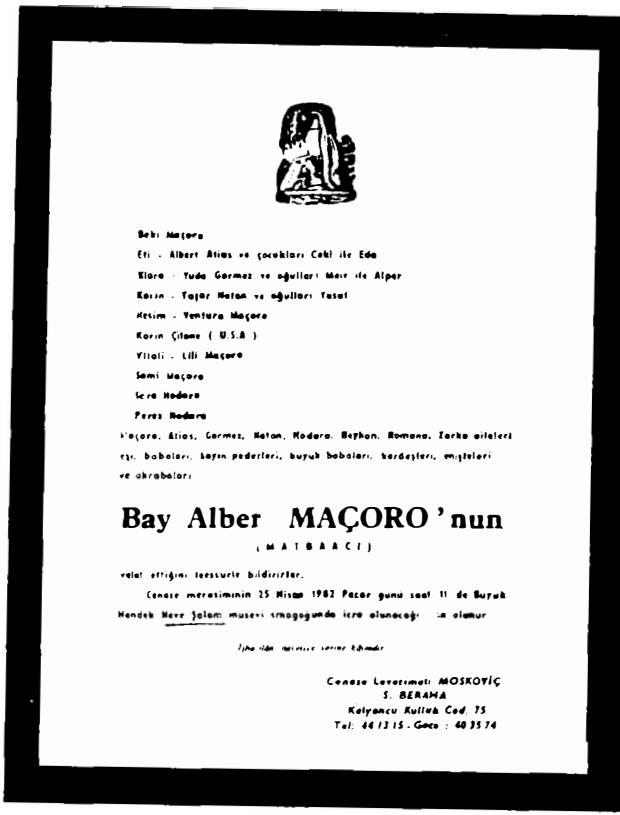
Ağaçlar	Çiçekler	Kuşlar	Otlar	Hayvanlar
Akasya	Kadifeçiçeği	Serçe	Ayrıkotu	Köpek
Çınar	Sarmaşık	Kırlangıç	Eğreltiotu	Kedi
Ihlamur	Libya çimi	Güvercin	Pıtrak	Sinek
	Filbahri	Kumru		Karafatma
	Küpeçiçeği	Saka		Arı
	Horozibiği	İspinoz		Solucan
	Sardunya	Martı		
	Pat			

ve *Neve Şalom* Sinagogu'nu ve İhtiyar Balıkçı'yı ve Kürt Manavı: (ki hep bir çulluk görür düşünde).

Ve Galata Kulesi Alanı'nı bütün bütün geride bırakmadan önce ona son bir kez dönüp yeniden bakalım ve bu kez 1961'lerdeki sakinlerini sıralayalım. Sıralayalım ki ona olan sevgimiz belli olsun:

2 kahve 4 berber 1 kadın berberi 4 bakkal 4 kasap
5 manav 2 helvacı 4 tuhafiyeci 3 elektrikçi
2 mezeci 2 kolacı 2 eskici 3 tenekeci
1 kontraplakçı 1 basımevi 1 mermerci
1 eczane 1 balıkçı 2 terzi
2 nalbur 1 tekel bayii 1 hurdacı 1 fotoğrafhane

(Kapı Numaraları: 1-35 ve 2-66).

Bebi Maçoro
Efi - Albert Atias ve çocukları Cehl ile Eda
Elora - Yuda Gormez ve oğulları Meir ile Alper
Kerim - Tayar Hatun ve oğulları Yusuf
Kezim - Ventura Maçoro
Kerim Çilone (U.S.A.)
Yitoli - Lili Maçoro
Semi Maçoro
Icra Hodara
Peres Hodara

Maçoro, Atias, Gormez, Hatun, Hodara, Beyhon, Romano, Torko aileleri eşi, babaları, kayın pederleri, büyük babaları, kardeşleri, enişteleri ve akrabaları

Bay Alber MAÇORO'nun

(M A T B A A C I)

vefat ettiğini teessürle bildirirler.

Cenaze merasiminin 25 Nisan 1982 Pazar günü saat 11 de Büyük Hendek Neve Şalom musevi sinagogunda icra olunacağı ilan olunur

Yıkanan ölünün cenaze kalkacaktır

Cenaze Levazımatı MOSKOVİÇ
S. BERAHA
Kalyoncu Kulluk Cad. 75
Tel: 44 13 15 - Gece : 40 35 74

ve Neve Şalom Sinagogu nu ve ihtiyar balıkçıyı..

Galata Kulesi'ni Onu Anlatır

Minyatürde İsa'ya benziyor Galata Kulesi. Uzun, mavi gözlü İsa'ya
İsa'nın yüzünün adamakıllı ufaldığı ve iyice saç bıraktığı bıyık uzattığı
Gençlik resmine. Bir koni olan yüzüne İsa'nın, bir koni ucu haçlı ve bir koni nasıl inerse öyle iniyor
Öyle hiç şaşmayan bir dikeyle inen ve çıkan ve el kadar pencereli
(Belli ufak pencereleri sevdiği Cenevizlilerin ve uykusuz Bizans kadınlarını)
Bir koni, köşksü cumbalı ve dönüp duran olduğu yerde ve öyle düşen
Öyle de tanımlayan kendini, ölümünü yani (oturup hesaplamalı ölümünü bir koninin)
Ve yazmalı bir üçgen düşüp bir üçgene niçin sığındığını anlatmalı sonra bir koninin
Bir silindire dönüşüp kalıyor sonra, uzun bir silindire uzun boyu gibi İsa'nın
Ve uzun mazgal delikleri açıp ve kan içinde bırakıp yinini, dağlanmış ellerini ayaklarını
Acının simyası için bir gün yazılacağı ve yazıldığı ve elden ele dolaştığı

Böyle tanımlıyor işte kendini uzun bir yolculuk olan kendini

Ve şimdi iki asesin durduğu ve ancak ikisinin anladığı bir dille konuştukları
Ve aynı dille çıkarıldıkları Fatih'in önüne ve Fatih'in hep önüne bakarak dinlediği
Elindeki Galata'nın anahtarlarıyla oynadığı, hızla çıktığı sonra taş merdivenleri
Ve onuncu kattan uzun uzun baktığı İstanbul'a, sonra hızla indiği yine

ve

I) III. Selim'in nedense hiç çıkmadığı
II) Yavuz Selim'in (bıyıklarını hep aşağı doğru tarayan Yavuz Selim'in) Galata Kulesi'ni Zülkadir ülkesinde kaplan avına yeğlediği için çıkmadığı
III) IV. Murat Han'ın (ki Ahmet Han oğludur) Galata Kulesi'nin çocukluğunda gördüğü bir resimde erkeklik organına benzetilmesine kızdığı, onun için de çıkmadığı
IV) Ve şimdi o resmi Galata Kulesi'nin asıl resmi diye çoğaltıp satan bir Levantenin
Kulenin iç planlarını da bulduğunu, onların da dış planları tamamladığını söylediği
1940'lardan sonra da bol bol şiire girdiği, sokaklara indiği

Böyle çizip işte kendini dönüyor sonra da yavaş yavaş kendi

HAYATINA

(sola düşürüp Azap ve Meyit kapılarını ve adı okunmayan kapıları ve Haliç'te Justinianus'un sûthanelerde Haçlılarla selamlaştığı ve rahat durmayan Cenevizlilerin hendek açtığı Kurşunlu ve Mumhane kapılarını (*tutarak husyelerini –salgılanıp duran– geçip en düşük ısıları ve daha aşağı düşürerek sol husyesini ve meni kanallarını, başı dönmüş dolaşıp belaltlarını dölyollarını altyumurtaları ve sperma iplikçiklerini ve zarları salıp habercilerini yalınayak)*

soluğunu ve karanlığı ayarlayıp ve çıkarıp çok yangın görmüş Dor işi çizmelerini ve takıp gözcü gözlüklerini ve daha bir ayarlayıp soluğunu üçüncü kat pencerelerinden bakıp, ellerinden hiç balık kokusu çıkmaz Bizanslılara ve dördüncü katın harcına eli değmiş Anastios'un adını heceleyip ve yedinci katlarda yem verip güvercinlere, özel kuşlara

Bizans'a dikiyor sonra gözlerini –sofralarında İsa'yı ortalarına oturttukları Bizans'a–

ve yedinci kattaki II. Mahmut saatına gözü kayıp ve okuyup

Dedi tecdîdine menkut ile Avnî tarih
Yenilendi Galata Kulesi pek güzel oldu

beytini Avnî'nin –bir ayağını sürüyerek yürüyen Avnî'nin– *(kapatıp gözünü, başı hafif sıyrık başını*

bodoslama dalıp çıkarak kimi sulara)

LABIA MAJORA VE LABIA MINORA

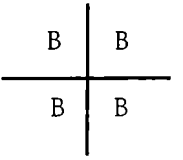
ve hep kendini tutarak –bilir ki ne kadar uzarsa yol o kadar güzeldir– *ama hep doruklarda dolaşıp ve*

Oh Tanrım korkunç güzel!

deyip kendi kendine uzanıp sonra –keserek dizlerini yerden– *bırakıyor yavaş yavaş*

sızan sıvıyı)

Kuşbakışı bakıyor şimdi de Kuleçıkmazı Sokağı'na (Kuleçıkmazı Sokağı'nda gül kurutuyor bir kadın)
Ve Safiye Ayla dinliyor
Ve kendini
Bir Galatalı olan kendini
Ve bir Dukanın mırıldanarak söylediği şarkıyı
Cebinde İstanbul'un anahtarlarıyla dolaşan
Köstekli ve çamur ayaklı
Ve Galipdede ve Serdar-ı Ekrem sokaklarına (demek Bankalar Caddesi geceyarısını biraz geçiyor ve su dökÜyor sokağa bir adam)
Ve açıyor sonra 4 B'li

tarihini

BASILEUS BASILEON BASILEON
ve
IBN BATUTA'

yı

HÜKÜMDARLARA HÜKMEDEN
HÜKÜMDARLARIN HÜKÜMDARI

Ve en eski Ziyaret Defterini Galata'nın
Ve yangınları
Ve vebayı
Ve 28 Eylül 1967 gününü
Ve hatmiyi

uzun uzun açan hatmiyi
kendi gibi uzun hatmiyi

İnerek taş merdivenlerden
Dönüyor sonra uygun adımlarla
Yerine

Yeniden İsa kılığında

Voyvoda Caddesi'ni Onu Anlatır

Bu, minyatürü kesen, kesip giden Voyvoda Caddesi. Resmi toplamak için de (bir resim de toplanmak ister çünkü) bir baştan bir başa, aşağılarda Galata'yı çepçevre dolanıyor. Ve Karaköy'e gelip düşüyor. Galata'yı Kasımpaşa'dan iyice ayırmak, iyice içine kapamak için mi? Buna da şaşmamalı. Hem bütün İstanbul paftalarında da Voyvoda Caddesi öyle değil midir? Sonra da bir caddeden de beklenen budur: Bölmek, dışlamak, sarmak: Sonra toplamak bazı şeyleri. O da öyle yapıyor, daha bir basıp

V

nin üstüne (bir prensliğin, değil mi ki Galata'nın yönetimi ondan soruluyordur, hem içinden bize: *Tarih kokan sokakları unutma!* diyordur, öyleyse bundan daha doğal ne olabilir) ve koluna takıp bankaları, en başta da Osmanlı Bankası'nı –ki hep sessizlik içinde yürütmüştür işini ve kendini– ve de Merkez Bankası'nı –ki Cumhuriyeti heceliyordur– sonra ham ve işlenmemiş demiri, nalburları ve bir zamanların Sarrafyan'ını ve Kuyumcuyan'ını ve hanende ve sazendeleri ve kalafatçı ve ulufecileri ve yoğun ulfeti ve muhabbeti ve Levanten ve dervişanı ve işlenmemiş ipliği ve kaldırım oğlanlarını ve otelleri, gece kulüplerini ve bakkalları ve surları ve çıkmaz sokakları ve akkavakları ve camileri ve arabaları ve kasapları ve çocukları ve kuşları ve rüzgârları ve de kuşçular esnafını ve kaşıkçıları alıp kazacaktır adını:

VOYVODA

---

diye.

Ve Büyükhendek Caddesi'ne gelince de birden duracaktır, duracaktır çünkü, burdan, ancak burdan bakılmalıdır Galata Kulesi'ne, hem onun burdan yalnız "Tarih benim!" dediği değil, "Türkeli benim!" dediği de duyulacaktır. (Dukalık damarları kabarıp. Öyle ya dünyada hangi cadde Voyvoda Caddesi gibi, bir İmparatorluğun başını yemiştir?)

Böyle Galata Kulesi ile ve de kendi tarihiyle yıkanıp yavaş yavaş yeni zamanların açık kapalı kavşaklarını, dörtyol ağızlarını, çıkmazları ve de tahtıravanları, atlı tramvayları geçip sonra da Tepebaşı'nda bulacaktır kendini ve hemen burada her şey ona, yani ilk kıraathaneler, ilk dondurmalar, sütlü kakaolu kahveler, tiyatrolar, ilk meşrutiyetler, Kanun-u Esasi'ler, ilk Ortodoksluk'lar ve sarı Tanzimat ve Servet-i Fünun, yani Mai ve Siyah, Jön Türkler, şapka ve mor fes ve camadan ve yün kuşak ve de cin cumhuriyet nerde olduğunu bar bar bağıracaktır. Voyvoda da böyle bir tarih donanıp haritasını kıvıracak (hem ne zamandır Pera'dan sesler gelmektedir) ve usulca Asmalımescit'e sızıp Tünel'e ağını atacaktır. Ama elbet aklı Pera Palas'tan –ki Mo Nova Orkestrası'nın melodileriyle birbirlerine kilitlenmiş çiftler dans ediyorlardır– gelen iç gıcıklayıcı seslere takılacak ve Lebon'un önünden geçerken de güzel sakallı Namık Kemal'in kahvesini yudumladığını görecek, Gazete Sokağı'nı sıyırıp geçerken de M. Josephe Nikiti'yi düşünecek (bu Nikiti'yi biliyoruz kupasında hep yağmur suyu bulundururdu ve II. Abdülhamit'in dostuydu ve yine biliyoruz ona pek çok Smith ve Wesson revolverleri satmış ve bu tabancalarla sevgili padişahımız nişangâha ateş edip adını yazmıştır) ve sonra Journal d'Orient'ın bilmecesini çöze çöze yürüyen S. N. Duhani'yi –bu Pera beyini– selamlayacak, ama "Herkes kendi tarihine sahip çıkmalıdır!" başyasasına uyarak da (dediğimiz gibi) Tünel'de paftasını çizdiği ve "Galata hudutları" dediği yerde, tam da o noktada bulacaktır kendini. Hem minyatürümüz de bize orayı gösteriyordur. Ama gene de Tünel Alanı'nda eğlenecektir biraz, eğlenecektir çünkü geçmişi düşünüp içi kararacaktır. Öyle ya o da bir geçmiş adamı olarak Said N. Duhani gibi küçük havuzu arayacak ama bulamayacaktır. Ya sevgili sahafımız Baudin (ki müşterilerini kolu-

nun altındaki kitaplara göre seçerdi ve küçük halkalı burunluydu diye bilinir) sonra gözlükçü Verdoux, berber Petro, Veliaht Reşit Efendi'nin terzisi Boter, bakkal Dimitrokopula, sonra ciltçi, M. Alexandre Recca? Hepsi de çoktan kayıplara karışmıştır. Hele hele Abdülhamit'in fotoğrafçısı Karagapulos bu dünyayı nasıl bırakıp gidebilir? Yine ya ünü dünyayı tutan Foto Süreyya? İstanbullular ilk dünya güzelimiz Keriman Halis'in taçlı resmini onun vitrinlerinde görmediler mi? Bunu nasıl unuturlar! Onlar bugünleri görüp unutmadıklarına göre, Voyvoda Caddesi bunu nasıl unutsun? Ama geçmiş bütün bütün de tasını tarağını toplayıp gitmiş de denemez burdan: Değil mi ki koca Metro Han, Tünel Geçidi İş Han'ı (ki dünya güzeli bir yapıdır) sonra da insanoğlunun büyük dostu.

WC

de burdadır. Daha ne ister? Öyleyse o kadar hüzünlenmemelidir. Hem yalnız bu dünyayı koyup giden yapıların değil, kalan yapıların da ruhu vardır, onlar da insanlara vurmasını bilirler. Hem Tünel Alanı'nın sakinleri istedikleri kadar tarihe karşı çıksınlar, ondan yine de bütün bütün yüzlerini çeviremezler. Eski Levantenlerin ruhu bu yeniyetmelerin de elinden tutmasını bilecektir. Hem şimdiden burdan gelip geçenlerin kimilerini o eski Levantenlere benzetmiyor muyuz? "Bu İstanbul'a da ne oldu böyle" dediklerini duymuyor muyuz? Pera'ya burdan uzanmaya başlamıyorlar mı?

İşte burda Berk araya girip Voyvoda Caddesi böyle başını alıp giderken, o da ta baştan beri onun arkasından gittiğini, Yüksekkaldırım'ın Karaköy ucundan Tünel alanına değin (adımlarını elinden geldiğince hep aynı tutarak) adımlamaya başladığını söylemelidir.

Öyleyse: 1338 adım. Bunu dedikten sonra da sokaklara olan aşkını da ortaya dökûp, Voyvoda Caddesi'ne inen sokakları da saymalıdır:

1. Bereketzade Medresesi Sokağı –ki başladığı yerde biter.
2. Galata Kulesi Sokağı– ki Eski Banka Sokağı'yla birlikte doğup büyümüş gibidir.
3. Şair Ziya Paşa Caddesi – ki Midilli Sokağı ile hiç anlaşamazlar.
4. Savcı Bey Sokağı.
5. Şişhane Sokağı – ki geceleri köpekler saldırır.
6. Adsız Sokak – ki sise bulanmış yaşar.

Hepsi, hepsi de Büyükhendek Caddesi'ne geldiklerinde silinip giderler.

Ya peki bu 1982 yılı 28 Mayıs günü sakinleri kimler midir?
Anadolu Sigorta / Sümerbank / İş Bankası / Halazoğlu / Osmanlı Bankası / T. Cumhuriyeti Merkez Bankası / Demirbank / Tekel Genel Müdürlüğü / Şark Ticaret / Facit / Bakalit / Akbank / Bereket Han / Arfen Ensani / AEG Eti / Ankara Sigorta / Dostlar Elektrik / Okçu Musa Camii / Teknik Elektrik / Işık Ticaret / TRW / Termal Tünel / Nima Güney Ticaret / Yıldız Elektrik / Avize Galeri / Akyol Komandit Ticaret / Zimete / Yücel Elektrik / Murat Elektrik / Umut Muhasebe ve Müşavirlik / Burla / Hes Kablo / Nazlı Han / Silikon / Simens / Emlak Kredi Bankası / Güven Sigorta / Altın Kabloları / Gimtaş / Kama Elektrik / Türkeli / Nurkay Elektrik / Eksan Ticaret / Süper Elektrik / Kavi / Festaş / Mumoğlu / Kaya Elektrik / Şahlan / Elektro Metal / Akman Kablo / Surtel / Oskay / Elektrogüç / Işıklar / Keçeciler /

İmar Bankası
Güney Elektrik.

Bundan sonra da, bununla da kalmayıp, Voyvoda Caddesi'ni böyle çizip, Tersane Caddesi'ni –bu Yahudi, Ermeni, Rum Kompradorluğunu– üstüne geçirmeden hemen buradan ayrılmayalım diyecektir ki, bunda da yerden göğe hakkı vardır. Nasıl hakkı olmasın ki, Perşembe Pazarı'na inen Perşembe Pazarı Caddesi (aslında Voyvoda'nın bir sokağıdır bu, hem bu öyle bir sokaktır bütün Ceneviz, Venedik, Osmanlı burada yatıyordur) damataşları güzelliğinde (Cenevizliler sokaklarını damataşlarından örnek almadılar mı?) iç içe üç güzel tarih sokağı ile üç mimarlık başyapıtını da buraya armağan etmiştir.

Bu üç sokak:

Eski Tay Sokak
Galata Mahkemesi Çıkmazı (ki çıkıyor)
Bakır Sokak

adlarını alırlar ki –iyi ki alıyorlar– bunlarsız Galata'nın tarihi yarım kalırdı. Üç dünya güzeli yapı da: Eski Tay Sokak'taki 1 nolu yapı –ki hep yarım çıkmalarla sokağa, caddeye sarkar– ile Muhakeme Çıkmazı'ndaki 2 nolu ve Bakır Sokak'taki 5 nolu kunt yapılardır. Bakır Sokak'taki yapının kapısı üstünde yarı yarıya okunan:

Kaynakçı Avram
No 5

tabelası (tarih içinden) gelip geçenlere yalnız bakmakla yetiniyor gibidir. Hem biliyoruz, tarih, Haliç'e de (bu eski suya) burdan iner. Üstelik biz tarihi ne denli unutursak unutalım, (değil mi ki "kadim" *Galata Mahkemesi* buradadır) o bizi unutmayacaktır. Sonra da bugünlere inip:

4 boru mağazası 7 sıhhi tesisat
1 inşaat mağazası 3 tornacı 1 elektrikçi
1 saç kesme atölyesi
1 montaj atölyesi

diyecektir. Hem kapı numaralarını da ekleyecektir:
1-29 ve 2-14

RESTORAN

MASA YEMEK TARİFESİ

Sınıfı : 2

İsmi : DİLEK LOKANTA

Sahibi : AHMET GÜZEL

Telefon : 49 94 30

Adresi : Kuledibi No: 26

Büyükhendek Cad., Dilek Lokantası Yemek Listesi, 1982

ÇORBALAR	Gr.	Kr.
Mercimek Çorba	175	30-
Şehriye »		
Pirinç »		
Sebze »		
Yaylâ »		
Paça »		
Bahçıvan »		
Düğün »		
Et Suyu »		
Terbiyeli İşkembe		
ET YEMEKLERİ		
Kuzu Fırın		
» Dolma	150	125
» Kapama		
» Sebzeli		
Rosto		
Koyun Kızartma		
Koyun Buğulama		
Elbasan Tava		
Salçalı Büftek		
KÖFTELER		
İzmir Köfte	200	110
Ekşili »		
Tava »		
Fırın »		
Kuru »		
Sebzeli »		
Dalyan »		
Terbiyeli »		
Izgara »		
Şiş »		
Kadın Budu		

KEBABLAR	Gr.	Kr.
Halep işi Kebab		
Pideli »		
Taş »	150	135
Orman »		
Çiftlik »		
Kâğıt »		
Talâş »		
Püreli »		
Patlıcan »		
İslimi »		
Döner »	200	120
Çömlek »		
Desti »		
Çoban »		
Bezelyeli Avcı Kebab		
Kuzu Ciğer Yâhni		
Patlıcan Beyendi		
Şiş Kebabı		
Kuzu Sarma		
Haşlama Kuzu	150	125
Haşlama Et		
KIZARTMALAR		
Tavuk Kızartma		
Hindi Kızartma		
Kuzu Tandır		
Hindi Dolması		
Kuzu Başı Beyinli		

IZGARALAR	Gr.	Kr.
Izgara Köfte		
Şiş »	200	110
Karışık Izgara		
But »		
Ciğer »		
Böbrek »		
Bonfile »		
Pirzole »		
Şiş Kebab		
SEBZELER		
Patlıcan Karnıyarık		
» Musakka		
Kremalı Karnıyarık		
» Musakka		
Taze Fasulye	150	70
Güveç Türlü		
Fırın Türlü		
İç Bezelye		
Kabak Musakka		
Bamya		
Ispanak Yumurtalı		
» Pirinçli		
» Kavurma		
» Yoğurtlu		
Pirasa		
Kereviz		
Türlü Fırın		
Kapuska		
Etli Kabak		
KURU SEBZELER		
Etli Kuru Fasulye	150	45
» Nohut		
» Patates		
» Barbunya		
» Mercimek		

DOLMALAR	Gr.	Kr.
Domates Dolma		
Kabak »		
Biber »		
Patlıcan »		
Yaprak »	150	90-
Lahana »		
PİLÂV - MAKARNA		
Tereyağlı Pilâv	150	40-
Kebablı »		
İç »		
Dönerli »		
Kuzu içi »		
Fırın Makarna		
Makarna		
ZEYTİN YAĞLILAR		
Fasulye Pilâki		
Barbunya »		
Bakla		
Pirasa		
Çalı Fasulye		
Ayşe »		
Patlıcan Dolma		
Biber »		
Lâhana »		
Yaprak »		
İmam Bayıldı		
Patlıcan Tava		
Kabak Tava		
Taze Bakla »		
Enginar Tava		
Ciğer Kebabı		

Izgaralar 10 dakika beklenir. % 10 Garson ücreti müşteriye aittir.
Balıklar · Sınıfa göre (% Kâr) ilâve olunur.

SALATA	Gr.	Kr.
Beyin Salata		
Hiyar »		
Domates »		
Yeşil »	100	60
Mayanezli »		
Turşu		
Cacık		
Roka		
Patlıcan Salata		
Fasulye Piyaz Sade		
Fasulye Piyaz Yumurtalı		
Yumurta Salatası		
Karnıbahar »		
Karışık »		
Beyin Haşlama		
.....		
TATLILAR		
Revani		
Tel Kadayıf		
Ekmek Kadayıf		
Bülbül Yuvası		
Henim Göbeği		
Tulumba		
Baklava		
Irmik Helva		
Peynir Tatlısı		
Yassı Kadayıf		
Kabak		
Şam Beba		
Şekerpare		

SÜTLÜ TATLILAR	Gr.	Kr.
Sütlâç	150	4
Muhallebi		
Keşkül		
Aşure		
Sütlâç Fırın		
Kazandibi		
Vanilyalı Krema		
Dondurma		
Yoğurt	200	40
KOMPOSTOLAR		
Elma Kompostо	150	30
Ayva »		
Kayısı »		
Çilek »		
Vişne »		
Erik »		
Şeftali »		
Portakal »		
MEYVALAR		
Kavun		
Karpuz		
Armut		
Elma		
Muz		
Kiraz		
Çilek		
Üzüm		
Karışık		
BALIKLAR		
Hesabı sayın		[illegible]
[illegible] Su		75
Bira [illegible]		[illegible]
[illegible] Ba[illegible]		60

İlkbelediye Caddesi'ni Onu Anlatır

Deniz dibi haritalarına benzetmiş Matrakçı İlkbelediye Caddesi'ni: Birbirinin içine giren, birbirini kesen çizgilerle uzayan, o deniz dibi haritalarına.

Galata'nın o kendi başına buyruk Necati Bey, Kemeraltı, Mumhane, Lülecihendek, Kumbaracı Yokuşu, Tersane caddeleriyle karşılaştırırsak, bir caddeden çok bir sokaktır o. Böyle diyoruz, çünkü o da Galata'nın kimi caddeleri, sokakları gibi başladığı gibi bitiverir. Hem bu onun suçu değildir; değildir bir cadde olarak yaratılmamıştır çünkü. Bu hem boyundan bosundan gelmez: Büyük adına (öyle ya, Galata'nın, tarih babası Galata'nın ilk belediyesinin sokağı olması kolay mıdır?) ters düşmesindendir. Belki Şair Ziya Paşa Caddesi'ni alıp yolunu sürdürseydi –değil mi ki Büyükhendek Cad. onu kesiyor, sonra da hemen ondan, onun bittiği yerden başlıyor– o zaman bir cadde derdik işte ona. Ama bırakalım bunu, sokak, cadde adlarının o pek bilgiç uzmanları düşünsün.

İlkbelediye Caddesi, Metro Han'ın sağ duvarını izlersek –ki bu resmimizde öyle kolay kolay görünmüyor, bunun için bir İlhan Berk okuması gerekiyor– Erkânıharp, Şahdeğirmeni, Otçu, Müellif, Küçükhendek sokaklarını koluna takarak Büyükhendek Caddesi'ne gelip takılır. Bu sokakların içinde yalnız Müellif Sokak onun koluna girmez, o Müellif Sokağı'nın koluna girer; sonra da ordan Şahdeğirmeni'nin elinden tutup Voyvoda Caddesi'ne bir çığ gibi iner kalır. Ama Müellif Sokak'la akrabalığı öyle az buz da değildir. Bilir ki o küçük bir sokaktır ama, bir bulmanın alçakgönüllülüğünü de hiç elden bırakmamıştır. Bu yüzden

de o tarih kokan sokaklardandır. Bu tarih kokusu da nerden mi geliyor? M. Corpi'nin evinin burada olmasından elbet. M. Corpi çünkü İstanbul'a ilk buharlı cendereyi sokmuştur. Az şey midir bu? Hem bu azizlik bununla da bitmez· Galata'nın Hıristiyan dukalığına bütün yaşamları boyunca sürdürecekleri kutsal bir:

BOYUN EĞİŞ VE ACI

da armağan edecektir ki, bunun altından Ortodoks cemaatinin sevgili üyelerinin hiçbiri bir daha kalkamayacaklardır:

öykü

Sevgili Said N. Duhani'ye göre M. Corpi kızkardeşiyle yaşardı. Ona düşkün mü de düşkündü. Gün gelip kızkardeşi evlenince büyük bir yalnızlık ve kedere kapılır. Evinin bütün pancurlarını sımsıkı kapatıp eskilerin deyimiyle "itikâf"a çekilir. M. Corpi'nin bu güzel (o denli de sevap) davranışı sonraları bir din halini alır: Kendisinden sonra gelenler bundan kıl payı ayrılmazlar. Böylece de kızkardeş motifi yeni boyutlar, renkler, sesler kazana kazana işlenir durur.

İlkbelediye Caddesi (anlatmayı sürdürürsek) canlı bir cadde değildir ama, öyle içine kapanık, kendini bir kendini dinleyen, dünyayı bir yana atan o caddelerden de değildir. Hem o bunu istese de yapamaz, yapamaz çünkü Büyükhendek Caddesi önce buna izin vermez. Yalnız o mu? Ardına takılıp gelen büyük küçük sokaklar da engel olur. Asıl da eski eşyaların ruhu rahat dirlik vermezler. Değil mi ki Kuledibi Bitpazarı burdadır ve o da istese de istemese de onu yerinden oynatamayacaktır, öyleyse eski eşyaların ruhuyla yaşamak zorundadır. Bir gün burdan çıkıp giden eski bir pirinç karyola, sırlı, bal rengi koca bir boy aynası, bir komodin, oymalı ceviz bir büfe, bir duvar saati, (elinizi uzatsanız ya sevgili eski eşyalar, bana adınızı söylesenize!) opal yeşil bir kupa, yuvarlak, mermer bir masa, çini bir soba, bir hezaren koltuk, bir Çin vazosu, bir sini, bir fağfur kâse, elbet düşüne girecek ve kolay kolay da çıkmak bilmeyecektir. Hem eski eşyaların dostu bu kulunuz burasını az tepmemiştir. Onun burasını sevmesine bu eşyaların hiç mi payı olmamıştır. Sonra da bu dünyada bu görmüş geçirmiş nesnelere düşkün nice nice insanlar vardır ki bunlar da ona rahat dirlik vermeyeceklerdir. Hem burası yalnız eski eşyalar caddesi olmakla da kalmaz, eski güzel evler caddesidir de. Bunların en güzeli de kuşkusuz *Çinili Han*'dır. Bu görkemli yapının çinili duvarına işlenmiş şu yazıları görürüz:

TSCHINILI HAN
RUE KARANFIL, NO: 9 1910

Burada bir zamanlar Demir Özlü ile Ulla'nın da oturduğunu biliyor muydunuz? Benim gibi o da eski eşyalar, eski sokaklar, eski evler düşkünüdür. Bir de eski insanlar. Bütün bunlar için de İlkbelediye Caddesi biçilmiş kaftandır.

İlkbelediye Caddesi'nin ya bugünkü sakinleri mi? Galata'nın bugün bütün öbür sokaklarının sakinleri kimlerse, bunlar da onlardır:

Cam Ayna / Gökay Avize / Kule Emlak / Panotek / Sun İş
Erimez Camevi / İskender Antika
Amper Elektrik / Kıvanç Avize / Yeni Antika
Tanaş Elektrik / Tornacı
Sistem Etiket / Ar Eller / Çelebi Avize
Pakiş Avize
Tesisatçı
Civan Atölye

(İlkbelediye Caddesi içinde kaybolmuş, Müellif Sokağı'na, Müellif Sokağı'nın ünlü PSALTY MOBİLYA MAĞAZALARI'na gelince, onun yerinde artık yeller esiyor. Ama o dört dörtlük yapı ayakta duruyor hâlâ. Bütün bir sokağa bir derebeyi gibi bakan da o! Böyle bakmaya da hakkı var. Değil mi ki tektir ve yapılar şahıdır. Bu da bizi hem M. Psalty, hem de mağazaları için bir çıkma yapmaya götürecektir elbet.)

Çıkma
MAISON PSALTY

(1899 yılı 7 Nisan'da *İkdam* gazetesinde çıkan bir yazıda şunları görüyoruz):

Psalty Namı Büyük Mobilya Mağazası

Beyoğlu'nun Altıncı Daire Karşısında Şehrimizce Maruf Olan
Bu Cesim Mobilya Mağazası Avrupa'nın Büyük
Fabrikalarıyla Vukua Gelen İtilaf ve
Muvafakat Üzerine Yeniden Islah ve Tanzim
Edilmiştir.

(بالتی) نام یهودك موبیلیه مغازه‌سی
بك اوفلكه التجی دائره بلده قارشیسنده
شهرمزده معروف اولان بوجسم موبیلیه مغازه‌سی
اوروپانك بیوك فابریقه‌لری ایله وقوعه كلن ائتلاف
وموافقت اوزرینه یكیدن اصلاح وتنظیم اولندیغندن

M. Psalty'nin yaşamı üstüne pek bir şey bilinmiyor. Galata'da Şahkulu Sokağı'nı Küçükhendek Sokağı'na bağlayan görkemli pasajın adı da Psalty Pasajı'dır. Burada çocukluğu geçmiş (adını vermek istemediği için anmıyoruz) bir arkadaşımız bu küçük alanda sabahlara kadar fenerlerin yandığını, mahalle halkının hep birlikte burda eğlendiğini, ancak yatmak için evlerine gittiklerini söylemiştir. Galata'nın en güzel alanı buymuş.

Bir fotoğrafında Psalty uzun boylu, uzun ince yüzlü, ince kaşlı. Bir Avrupalı gibi giyinmiş (başka türlü nasıl olabilir), kırma kolalı yakalı, bastonlu. Kara, küçük çeneli, küçük ağızlı.

Kendisiyle bir kez konuşan birinin anlattığına göre R harflerini hep atlayarak konuşurmuş. Sol gözü ikide birde tiklermiş. Bütün tatlısu Levantenleri gibi de çok düş görürmüş.

İLKBELEDİYE CADDESİ'NİN BİR SAKİNİ DEMİR ÖZLÜ'YÜ ONU ANLATIR

Demir Özlü 1935'te İstanbul'da rüzgârlı bir günde doğdu (ona rüzgâr yakışırdı).

Hukuk okudu, avukat oldu, şiirler yazdı.

Yeni Ufuklar'ı ve yaşamayı sevdi. İlk öykülerini bu sevgiyle yazdı.

Necatigil'in ünlü sözlüğünde bir *varoluşçu* diye geçer.

En sevdiği sözcüklerin başında *boğuntu, soluma, sokak* gelir.

1976'da *Bir Uzun Sonbahar*'ı yayımladı. Nasıl biri olduğu böylece bilinsin istedi.

Galata'nın İlkbelediye Caddesi'ndeki Çinili Apartman'a taşındığında dünyalar onun olmuş gibi sevindi.

Her sabah yalnızlığın gri kokusuyla uyanmaya başladı: Düşüne eski evler, eski eşyalar o zaman musallat oldu.

O dönemler yaz ayları votka içtiği dönemlerdir. Yazlar böyle geçti.

Artık evinin dördüncü katından aşağılara, parke kaldırımlara ordan bakıyordu.

Hayatın geriye alınmış saatlerinde (ince bir kalemle) öykülerine verdi kendini.

Galata'da bu eski ilçede güneşle, rüzgârla gidip geldi. Uzandığı yatağında tatlı bir ürperti duydu hep.

Tahtaların üzerlerinde yürüyen böcekleri ilk bu evde gördü. Kentin çöküşünü anladı.

Gizil bir yazısı vardır, ancak satır aralarında belli eder kendini.

Uzun bir süre ölü kaldırıcıların çok hoş insanlar olacağını düşündü.

Her akşam Pera'ya çıkmadan önce eski Saatçi'yle, eski Yahudi'yle selamlaşmayı unutmadı.

Bir duruşma sırasında cübbesini çıkardı, bir daha da giymedi.

Ayda iki kez Kuledibi'ne iner, opalin bardaklar, eski aynalar, tabaklar alırdı.

Galata'nın o sevgili yüzlerindendi. Şimdi Stockholm'de, Torgüründ'de uzun güzel karısı, uzun çocuğuyla yaşıyor.

ŞAİR ZİYA PAŞA CADDESİ'Nİ ONU ANLATIR

Şair Ziya Paşa Caddesi (ki minyatüre vurmuyor) Büyükhendek Caddesi'yle kesişip Galata'nın kimi sokakları, caddeleri gibi Voyvoda Caddesi'ne gelip dayanır. Sonra da İlkbelediye Caddesi'nin bildiğimiz sakinlerini alarak yokuş aşağı iner. Ama inerken de koluna Şimşir Sokak'la (koca Ziya Paşa yetmemiş gibi) bir de Şair Eşref Sokağı'nı takar ki, böylece de adını bu iki büyük şairle perçinleyip tarihteki yerine çekilir. İstanbul'da iki şairi birden kucağına alan ilk cadde de odur. Bunun ona yettiğini bildiği için olacak, başka yollara sapayım dememiştir. Yalnız yukarıdan beri gelen sakinlerini biraz daha çoğaltmak, genişletmek, rızklarını da o ölçüde tutmak için elinden geleni de yapmıştır. Hem bir caddenin elinden gelen de –eninde sonunda– budur. Kısaca, daha ilerisine gitmek de istememiştir. Hem sonra Şair Ziya Paşa'nın, sevgili Şair Eşref'in burada oturup kalktıklarını, ya da hiç değilse, bazı günler buradan geçtiklerini bilmek az şey midir! Bu da ona neden yetmesin?

Şair Ziya Paşa Caddesi bağrında bu iki şairden başka, bir de 27 no'da bir sinagog barındırır ki, bu da onun gizli bir yönünü pekiştirir. Gizli diyoruz, gizlilik İsrailoğullarının yaşamlarına sinmiştir çünkü. Bu sinagog da bunun bir simgesidir hem. Dıştan onun bir tapınak yeri olduğunu çıkaramazsınız. Dükkânlar, dükkânlar arasına sıkışıp kalmış bir alçakgönüllü ev sanırsınız onu. Sokak kapısını açıp içavluya girdiğinizde, birden her şeyin değiştiğini o zaman anlarsınız. Küçük sevgili bir havradır bu. Sonra hiç de öyle görkemli değildir. Büyük bir salondasınızdır

sanki. Yalnız yedi kollu şamdanla hahamın kürsüsü birden sizi kendinize getiriverir. Sinagogların bu yalınlık özelliği, onların belki de asıl görkemidir: Evinizde gibisinizdir. Daha ne istenir?

Benim sinagogu dolaşmama izin veren yetkili, kafama bir takke geçirmekle yetindi. Yehova'nın deriye yazılı on buyruğunu da bana gösterdi. Elimle dokunmama, elimi üstünde gezdirmeme de ses çıkarmadı. Belki de benim dokunmadan hiçbir şeyi kavrayamadığımı biliyordur. Kim bilir? Havradan kuş gibi hafif çıktım.

Şair Ziya Paşa Caddesi işte böyle nice incelikler caddesidir. Bir de sesler sesler sesler.

GALATA KULESİ SOKAĞI İLE HACIALİ KARTÇINAR SOKAKLARINI ONLARI ANLATIR

Galata Kulesi Sokağı Yüksekkaldırım'ın koşutu Hacıali, Kuleçıkmazı sokakları gibi kesile kesile Voyvoda Caddesi'ne düşer. Galata'nın kimi küçük sokakları gibi o da ölümle pençeleşiyor. Ama yine de ölüme hazırlanmış bir sokak diye bakamayız ona. Nedeni de bir kıyıya atılmaya hiç de razı görünmüyor. Bugüne sımsıkı sarılmış, yarınını düşünmeden, yarına bakmadan yaşamak istemiyor. Bunun için de uzun yaşamını –o göğü bulut bilmeyen uzun yaşamını– düşünüp direniyor. Bunda hani haklı da yok değil. Değil mi ki Saint-Pierre – Saint-Paul gibi ünlü bir kilise burdadır, öyleyse dayanacaktır. Hem Cenovalıların *Podesta*'sı da buraya demir atmamış mıdır? Yine burda Franklarla Keltlerle Bizans'la el sıkışmamış mıdır? Hâlâ da en çok Ceneviz, o kokmuyor mudur? İkide birde önünü kesen, kendini artık yok sayan yandaşlarını bu yüzden görmemezliğe gelmiyor mu? Benim gibi sokakların sevgili kulu Hakkı Göktürk 1969'lardan ona 1 nikelajcı, 1 tornacı, 1 berber, 1 kahve, 1 camcı, 2 kunduracı, 3 bakkal, 1 marangoz, 1 saraç diye bir kılık biçmiştir ki, bugün de onlara bağlı olan yaşamını beş aşağı beş yukarı sürdürüyor. Bunun için gözünü yandaşlarından Kuleçıkmazı (İstanbul paftalarında böyle deniyor ama, buz gibi çıkıyor, hem de nice sokakları ardına takarak) Sokağı'ndan hiç ayırmıyor; içini onun gibi vıcık vıcık insanla doldurmak istiyor. Hele küçük mü küçük Şimşit, Laleliçeşme, Ardıç vb. sokaklarını düşlemekten kendini alamıyor. Onlar gibi bir gün gelip kendini sanayi denen canava-

ra ne zaman bırakacağını kuruyor. Böylece de dünyaya da kazık çakmak düşünü elinden bırakmıyor. Düşün yalnız insanlara özgü bir şey olmadığını biliyor çünkü. Öyle ya, neden bir sokak olarak bir düş kurmasın? Hem bunun için bütün sakinlerini sokağa dökmüş olarak yaşamıyor mu? Böylesine içli dışlı bir sokak nerde görülmüştür? Bizim bu sokağa olan tutkumuz da burdan geliyor işte. Bunun için düşlerinin gerçek olmasını candan isteriz. Hem önü de açık: Voyvoda Caddesi'ne, o caddeler caddesine çıkıyor. Hem M. Psalty (buraların sevgili kulu), bunun için ona görkemli mi görkemli merdivenler yaptırmamış mıdır? Sonra nice nice büyük ölüler Saint-Pierre – Saint-Paul Kilisesi'nde gömülü değil midir? Ölüm boşuna yokluyor onu!

Galata Kulesi Sokağı işte böyle tarihe, ölülere sarıla sarıla daha çok, çok yaşayacağa benziyor. Bunu biz de dileriz.

Hacıali Sokağı ile Kartçınar Sokağı

Karaköy ağzının (çılgın Karaköy) bu merdivenli sokağı Yüksekkaldırım'ın nice koşut sokakları gibi o da Galata Kulesi'ne çıkar ama, hemen hemen kimseler bu sokağın ayırdında değildir. Bu yüzden de tek bir kul görünmez. Yalnız alanın ağzına gelindiğinde, onun da bir sokak olduğu anlaşılır. Ama bu da onun yaşamını değiştirmeye yetmez. Onun kefeni çünkü şimdiden biçilmiştir. Bunu bildiği için olacak, o da kılını bile kıpırdatmıyor. Gerçi Horoz Sokağı gibi dünyaya açılan bir pencere önünü açmıştır ama, onda Horoz Sokağı'na bakacak derman kalmamıştır. Voyvoda Caddesi de –ki ona açılıyor o da– ona elini uzatmaz. Sonra Galata Kulesi Alanı'ndan gelen sesler de bir işe yaramıyor. Değil mi ki kulakları duymuyor. Hem bilmem bu konuda bizim de elimizden bir şey gelmeyeceğini söylemeye gerek var mı? Bırakalım öyleyse Galata'nın artık o bir yığın küçük sokakları gibi kendi yazgısını kendi yaşasın o da.

Soru

Peki ya bu sokağın adı nedir?

Karşılık

Kartçınar Sokağı'dır. O da tarih babası sokaklardandır. Galata Kulesi Sokağı'yla kesişip Voyvoda'ya iner. Bütün İstanbul kılavuz kitapları en kabarık yeri ona ayırmaktan kurtulamamışlardır. Böyle ünlü bir sokaktır işte o. Bütün kitaplar da Ceneviz'e burada en çok parmak kaldırırlar, tersini düşünen de çıkmadığından biz de öyle kabul edeceğiz

Ama ille de bizim de bir şey söylememiz istenirse, bugün burda tarihin bir tozundan söz edilebilir edilse edilse. Bunu bile söylemek zordur. Eni 7, boyu 110 adım olan bu Ortaçağlı tarihin bugünkü sakinleri de:

Sankt Georg
Avusturya
Kız Lisesi

ile

St. Georg Koleji
Avusturya
Erkek Lisesi

dir. Bu iki okul ise yeni zamanların tarihini yazmak için burdadır.

Sokağın kendisine gelince, 1984 yılı 8 Mayıs Pazar günü dünyadan elini ayağını çekmiş, Tanrı'ya hesap vermeye hazırlanmış, o ahretlik sokaklardan (sokaklar da günah işler çünkü) biri görünümündeydi. Kulunuz, inlerle cinlerle onu böyle buldu.

KARTÇINAR SOKAK'TA BİR KAHVEDEKİ BİR TAŞBASKISINI ONU ANLATIR

Galata Önünde Haçlılar, diyor, bir resim altı yazısı, gotik harflerle.

Uzakta Galata. Bir taşbaskısına ne kadar çıkarsa o kadar çıkıyor.

Bir karartı. Bir leke-resim. Haliç'e vuruyor.

Bu eski suya.

Deryada ana baba günü. Belli Haçlılar'ın İstanbul'a yürüdükleri

Ve Galata önünde demir attıkları.

(Demek IV. Seferi Haçlılar'ın, uzun yüzlü Haçlılar'ın. Öyleyse 1204'lerdeyiz ve Cenevizlilerin son günleri. Değil mi ki Venedikliler de Galata kapılarına dayanmışlardır.)

"Küffar" gemileri bunlar. Yirmi beş oturaklı ve her küreği dört adam çeker.

Ve karpuz kıçlı ve üçer yelkenli ve yetmiş yapraklı ve dört köşe trinketalı.

Ve iki tenteli, üç fenerli ve üç toplu

Ve de üç okkalık iskandilli ve birer hartalı ve pusulalı

Ve çakıl taşlı ve elli beşer arşınlı ve üç yüz neferli.

Bunlar düşman çadırları. Açık kapıları ve kimseler görünmüyor.

Belki gerisine çekilmişler çadırların, belki de pusudalar.

Ama vıcık vıcık Haçlı askerleriyle dolu kadırgalar.

Zırhlı, kalkanlı ve oklu.

"Atlarımızı nehrin arkasına çektik" diyor bir ses, Venedik dilinde.

Tıs yok. Ve Bizans'ın uykusu kaçmış, ayakta.

İsak Angelos dua ediyor.

Ve amfi basamaklarına yığılmış halk.

Ve hâlâ eyi ekmek gibi tazedir kadınları.

Ve Konstantinos ayağında erguvan pabuçları topaz ve yakut içindedir.

Ve Haliç Kasımpaşa kıyılarını dövüyor.

(bir su ne denli döverse öyle dövüyor)

Ve sabah.

Koca sabah Bizans'ta ne kadar sabahsa o kadar sabah.

Ve eyice sarıdır artık Bizans'ın yüzü.

Ve Konstantinos birden fesleğeni sever olmuştur.

Yalnız bir bulut Galata Kulesi'ne takılmış duruyor.

Ve beş bıçkın Rum podimeleri Palikaryaları dolaşıyorlar.

Ve iki bahriyeli Balıkpazarı meyhanelerinde ayakta tezgâhta içiyorlar.

(oturmazlar biliyoruz içip gidecekler)

Ve allıklı ve rastıklı taze hastalıklı güzeller ki onları bekliyorlar.

Ve kôrpelik çağı geçmiş dôrt kaşlı bir oğlan –ki sevişecektir ağzı ağzında– evine dönüyor.

Ve kuşlar kuşlar kuşlar.

II. kitap

YÜKSEKKALDIRIM'I ONU ANLATIR

Kunt bir iple çekilmiş gibi uzayıp gidiyor Yüksekkaldırım, Matrakçı'nın elinde. Ve kimseler yok. Ve dükkânların yalnız ruhları konuşuyor, kendileri yok. Ve Kölemen Sokak ve Şahkulu ve Serdar-ı Ekrem ve Zürefa Sokak görünmüyor (ama bir minyatür nedir ki? Tekil bir dille konuşur: Bini bir görür. Sanki, *Sözün yararlısı, söz bakımından kısa, anlam ve kavram yönünden zengin olandır*, diyordur. Bunun için ayrıntıları siler, kendini iyice gerilere çekip oradan bakar. Resimli bir harita olmak ona yetmiş gibidir. Kurallarının dışına niçin çıksın? Her şeyi bizim öngörümüze bırakmayı sever. Bizim, bir bizim okumamızı istiyordur.)

Ama Karaköy Kapısı'nı iyice ortaya çıkarıp bırakmış. Değil mi ki Yüksekkaldırım'ın asıl kapısı ordadır ve ordan onu tepeceğizdir. Ve evleri, kuleleri, surları, adamakıllı yana çekmiş. Hem Galata Kulesi'ne en kısa yoldan Yüksekkaldırım'dan çıkılmaz mı? Öyleyse önünü açacaktır. Zürefa Sokağı'nın oralarda birden kırılıp birden dikleşmesinden de anlıyoruz, sokağın gerçeğine bağlı kalmayı bir yana atayım dememiş. Serdar-ı Ekrem önlerinde de bitivermiş Yüksekkaldırım'ı. Değil mi ki Galata Kulesi orda önümüzü kapatıveriyor. Hem Galata'yı, Galata Kulesi diye görmemiş midir Matrakçı?

Yüksekkaldırım'ın sakinleri nerde mi? Hepsi evlerine kapanmış olmalı. Biliyoruz yollar, evler, kuleler, sokaklar, surlar, bir onlar ilgilendirmiştir ressamımızı. Bir haritacı gözüyle görmez mi dünyayı?

Ama denizi tam da Yüksekkaldırım'ın ağzına getirip bırak-

masını bilmiş. Dört yelkenliyi de göstermeyi unutmamış. Yelkenleri şişirecek kadar da bir rüzgâr var.

Yüksekkaldırım'ı böyle bomboş bırakmasının bir nedeni var mıdır? Varsa bu daha sabahın oraya uğramamasındandır belki de. Yoksa Karaköy'ün çarşaflı, peçeli, feraceli, yeldirmeli, peştemallı, fesli, şapkalı, sarıklı, külahlı, kalpaklı, papaz başlıklı, entarili, şalvarlı, poturlu, poşulu; Çinli, Müslüman, Hıristiyan, Arap, Buharalı, Çerkez, Kürt, Arnavut, Yahudi, Ermeni, Gürcü, Rum, Cezayirli olan halkı Yüksekkaldırım'a "hücum" edecektir. Onlarla da uzun boylu gemiciler, sarı işportacılar, çocuklar, gözü kara Kefalonyalılar, –ki kara bıyıkları kalkıktır– parlak palikaryalar, bıyığı yeni terlemişler, sakalı çıkmamışlar, tüysüzler, civanlar, ay yüzlüler, veled-i zinalar, Yusuf çehreli Çerkezler Yüksekkaldırım'ın birden elinden tutacaklardır.

Dahası hem III. Selim de henüz Galata Mevlevihanesi'ne ayak basmamıştır, ama Sururi, Şeyh Galip için

GEÇTİ GALİP DEDE CANDAN YÂHÛ

diye bir tarih düşürmüştür.

Ve sanki 1790'lardayız ve III. Selim birden Şeyh Galip'i düşünmüştür.

Çağının bu en zarif ve en iyi giyinen şairini:

ŞIIR

Akşamüstlerini mi severdi Şeyh Galip?
Akşamüstlerini ve kapalı gökleri?

(Ve Selim, Galip'i kendi gibi enfiye kullanır diye mi sevmiştir? Belki.)

Resimde uzaklarda gök ağıyor
Ve Karaköy önlerinde çıkmalar yapıp düşüyor
Düşüp Horoz Sokağı'nda ilk molasını veriyor
Ve hızla geçiyor Galata Kulesi'ni
Şahkulu Sokağı'nda çamaşırlar kurutuyor

Çocuklara, kadınlara gülüyor
Bir adamla şakalaşıyor
Yanlış uçan bir kuşu çeviriyor
Bir bulutu düzeltiyor.
Ve nedense çıkmaz sokaklara bakmadan geçiyor
Ve eski kitapçılarla selamlaşıyor
Sonra sıkılmış gibi resimden çıkıyor

(Ama biz göğün ağmasını burda bırakıp, yine Yüksekkaldırım'a dönelim.)

Müeyyetzade Camii Şerifi'nin yerine bir kule oturtmuş Matrakçı. Ve koyu yeşil. Ve üç pencereli. Ve yayvan bir koni. Ve nedense surun dışına atmış kendi halinde bir kuleyi. Bir evin –yatık dikdörtgen bir evin– yüzünü kaplıyor. Yalnız iki penceresi görünüyor. Hem evleri hep yüzünden görmemiş mi? Dikeyler, yataylar olarak. Ve hep öylece dizmemiş midir art arda evleri ve kuleleri? Ama tam ortaya da büyük, uzun minareli bir camiyi –önünü iyice açıp– dikip bırakıvermiştir işte. Çizip Galata'nın sınırlarını ve ortalayıp minyatürünü. Kölemen Çıkmazı'nı kapatıp. Ve yolunu diklemesine uzatıp. Ve evleri evlerle doldurup öyle bırakmış Galata Kulesi Alanı'nı. Şahkulu Sokağı'nın ağzını da evlerle kapamış. Hep kırmızı kiremitli, saçaklı ve çıkmalı. Erkân-ı Harbiye Sokağı'nı, Galata Mevlevihanesi'ni ise görmemezlikten gelmiş. Surlar, kuleler, mazgallar, burçlarla çevirmiş bütün Galata'yı. Biliyor ki Galata kapalılığı sever. Kendi gibi. Hep içine baka baka, içini dinleye dinleye bugünlere o da öyle gelmemiş midir? Ve Yüksekkaldırım birden yukarılarda kayboluyor. Ve kule kapatmış. Belki de bile bile yapmış bunu. Değil mi ki bir resime çalışıyordur, niçin ille de her şeyi göstermek peşine düşsün? Sonra da Serdar-ı Ekrem Sokak'ta Yüksekkaldırım'ın ipini nedense biraz gevşetmiş. Baştaki gibi kunt tutmuyor. Esrik bir ipe tutunmuş sanki. Sağa sola yalpalayarak gidiyor. Böylesi daha mı iyi demiştir?

Belki de. Hem bir caddenin yaşamını neden sonuna değin biz elimizde tutalım?

BİR YÜKSEKKALDIRIM SAKİNİ ŞAİR ŞEYH GALİP'İ ONU ANLATIR

Şeyh Galip minyatürlerde orta boylu, tıknaz, soluk benizli.

Tezkerelerde şair ve bilgin bir Mevlevi dervişinin oğludur diye geçer.

Gençliği hep önüne bakarak geçmiştir. Dîvanını yirmi dört yaşında doldurdu.

Yirmi altısında kendini aşkla sarılı buldu. *Hüsn-ü Aşk*'ı yazdı.

1784'te Konya'da çileye soyunmuştur. 1804'te çilesini bitirip hücreye çıkmıştır.

Sessiz yaşadı. Dünyayı da öyle bir yer diye bildi.

Önce Yenikapı Mevlevihanesi'ne, sonra da Galata Mevlevihanesi'ne şeyh oldu.

III. Selim'in en çok sevdiği şairlerdendi.

Mevlevihane'ye Yüksekkaldırım'dan iner çıkardı denir.

III. Mustafa'nın kızı Beyhan Sultan'a büyük bir aşkla bağlandı.

Çağının en iyi giyinen şairi olarak bilinir.

Sekiz yıl Galata Mevlevihanesi'nin Postnişi oldu.

Güzel yüzlü, güzel bakışlı, güzel huyluydu.

Divan şiirini en üst katlara getirip bıraktı.

III. Selim'le Adile Sultan, Mihrişah Hatun, Hatice Sultan, Beyhan Sultan, şiirlerini hiç ellerinden düşürmediler.

Ölümüne yakın inzivaya çekildi. Onmaz hastalığını biliyormuş gibi son gazeliyle bu dünyayı bırakıp gitti:

Şiir:

Can seferkerde vu dil vâlin-i dildâr henüz
Hane hâlî şuud-u âyine bedîdâr henüz.

GALATA'NIN ŞAHKULU, SERDAR-I EKREM, LÜLECİHENDEK, ALAGEYİK SOKAKLARINI ONLARI ANLATIR

Galata'nın Şahkulu, Alageyik, Serdar-ı Ekrem sokakları gibi daha niceleri İstanbul haritalarında da şöyle bir görünüp kayboluyorlar. Sanki haritalar onları silmek için elbirliği etmişler. Oysa İstanbul bu küçük, eski sokaklarsız nasıl sevilir? Bütün büyük kentlerin eski, küçük sokakları sanki bizi içlerine çekerken bunu biliyorlarmış gibi, bütün alçakgönüllülüklerini ortaya dökerek sararlar bizi. Büyük kent insanı da asıl o zaman işte, kendini birdenbire şiirin ta içinde buluverir. Eski sokakların koyduğu şiir de böylesine başka hiçbir yerde bu denli elle tutulmaz. Yüzlerce, binlerce yılın yaşamından süzülüp gelmiştir çünkü o şiir. Ele gelmesi de bundandır. Yüksekkaldırım'ın bu küçük sokaklarının ürettiği şiirle yıkanmak isteyenler, her şeyden önce onun elini Karaköy ağzından tutmalıdır. Ordan tutup adımlamalıdırlar. *Çıkışın* şiiri, hiçbir zaman *inişin* şiiriyle karşılaştırılamaz. Bir zamanların merdivenli Yüksekkaldırım'ı bunu duymamıza daha büyük kolaylıklar sağlardı kuşkusuz. Ama biz yine de onu merdivenleri varmış gibi tepelim, öyle çıkalım. Hem Yüksekkaldırım bir cadde, bir sokak değildir: Hiçbir yere çıkmaz sanki o! Görmek, dolaşmak için bir alan, bir bayram yeridir. Daha çok da uzayıp giden bir alan, bir bayram yeri! Bir Lunapark! İnsanların, gökyüzünün, yağmurun, güneşin, araçların, kurdun kuşun, otun, böceğin, taşın toprağın bir hallaç pamuğu gibi atıldığı, gökyüzüyle yeryüzünün el sıkıştığı, seslerin, kokuların bir-

birine karıştığı bir dünya. Bu yeryüzünün başka hiçbir yerinde de görülmeyen bir dünya! Hem böylesine garip bir dünyada dolaştığımızı da birden Beyoğlu'na çıktığımızda, ancak o zaman, anlayıveririz. Uzun zaman da kendimize gelemeyiz. Bu başka dünya inişte, böylesine çarpıcı vurmaz, vurmaz çünkü inişin şiiri, çabuktur, hızlıdır. Bütün iyi şiirler gibi de hıza karşıdır o da! Yüksekkaldırım'ın şiirini duymak için *çıkışı* bunun için önerdik. Yalnız bunun için mi? Yüksekkaldırım en güzel dolunayları yine o zaman düşürür.

Bu öndeyişten sonra artık Yüksekkaldırım'ın sokaklarına sapabiliriz. İlk sokağımızın da Şahkulu Sokağı olduğunu söyleyelim (değil mi ki yukardayız, değil mi ki bu kez aşağıya iniyoruz). Gerçi ilk sokak Erkân-ı Harbiye'dir ama, o bir sokaktan çok küçük bir aralık, bir sokak artığıdır, bu yüzden de bir kişiliği yoktur.

Şahkulu Sokağı

Şahkulu Sokağı (bu satırların yazarı Yüksekkaldırım'ın bu sokağını enine boyuna anlatmadan geçemez, değil mi ki bu sokakta o çok pabuç eskitmiş, sonra da yine Yüksekkaldırım'ın en sevdiği sokağıdır o, bırakalım anlatsın öyleyse) iki küçük sokakçığı –Otçu, ki boyu 3, eni 19 adımdır, Tımarcı, ki o da öyledir ve sakinleri Kaldeli ve Asurlu olan siyah gözlü Süryanilerdir– bir de adsız bir çıkmazı koluna takıp, aşağılarda, çok aşağılarda Küçükhendek Sokak'la buluşup (dünya güzeli bir arslan başlı kemeri geçip, ki bir zamanların ünlü Psalty Pasajı'dır bu) kendini çocuklara (Galata'nın en çok çocuklu sokağı da diyebiliriz ona), Galata'nın en kara kaşlı, en kara gözlü kadınlarına, adamlarına, acayip kuşlara, çamaşırlara, (bir uçtan bir uca asılı çorap, don, sutyen, yatak çarşafı, mendil, havlu, peçete) iplere, kör ampullere, boş şişelere, takılmış kalmış bulutlara, konserve kutularına, hamamböceklerine, deterjanlara, dumanlara, eski gazetelere ve kâğıtlara ve tuzlanmış ete ve tuza ve benzin ve deri kokularına ve elenmiş una ve pekmeze ve pestile ve pamuğa ve tellere ve soluk el yazılarına ve kedilere ve küpeçiçeklerine bırakıp düşer.

Düşer,

düşmez de (sanki bu dünyada yaşayacağı kadar yaşamış gibi) hemen ellerini kollarını toplayıp içine, ta içine çekilip, nice vaktini aldığı ve artık kocamış bulunduğu bu dünyaya ta içinden bakarken bulursunuz onu. Bu fakir de işte, hep böyle bir anda onu yakalar, koluna girer (bu dünyanın iki görmüş geçirmiş insanı olarak) işte orda ta içlerimiz olan o dünyada, orda onunla dolaşır, dolaşır durur.

Benim paftamda Şahkulu Sokağı'nın (1983 yılı 22 Nisan günkü dökümüne göre) kendisi gibi sessiz, öbür dünyalı bir bakkalı –ki kirpiklerini çeker durur– yeraltında çalışır gibi bir basımevi –sanki gizli duyurular basıyordur– bir tesisatçı, kaşları bitişik bir adamın işlettiği bir kahvesi, hemen sokağın ağzında, gülen bir büfesi, bir elektrikçisi, bir camcısı, bir tamirhanesi, bir dekorasyoncusu, bir de kaplamacısı var. Eni –benim adımlarımla– 8, boyu 174 adım.

Çocuklar olmasa karartma var sanırsınız!

Sesler

— Düşeş, düşeş!
— Sebayüdü.
— Hey ne saçma zar bu böyle!

(Burda bir ayraç açmanın sırasıdır artık. Sırasıdır, çünkü kırk yıl önceki Berk, *Istanbul* kitabında Yüksekkaldırım'a en uzun göndermelerini yapar ki, bundan da biz onun İstanbul'da en sevdiği yerlerden birinin Yüksekkaldırım olduğunu anlarız. Hem İstanbul demek onun için sanki Yüksekkaldırım demektir. Güneşleri orda doğurur, orda batırır. Ay yalnız orda doğar. Gökyüzü –onsuz ne zaman olmuştur ki– yalnız Yüksekkaldırım'ın üstünde güzeldir. Kadınlar yalnız orda kapılarının önlerinde yarı çıplak otururlar. Akşamları –boyunlarında mendille –delikanlılar yalnız orda dolaşırlar. Yıldızları okuyan serseriler orda dünyamızın geleceğini haber verirler. Kupa bir faytonun içindeki bir kadın yalnız oraya iner. Yalnız

oradaki kahvelerde iyi huylu serseriler esrar içerler. Eski aşk plakları yine yalnız orda çalar. Şairler sabahtan akşama kadar Allah'a orada söverler. Çocuklara orda, yalnız orda açık saçık hikâyeler anlatılır. Bütün bunlara da şaşmamak gerekir çünkü o:

Şiir

Ben o zamanlar Istanbul'un Tophane ile Yüksekkaldırım akşamlarının haylazlık şarkılarını söylerdim.

diyordur.

Hem sonra o zamanların İlhan Berk'i –Salâh Birsel'e göre– "Giresun'dan vapura atlayıp İstanbul'a indiğinde hemen İstanbul'la kucaklaşır, Beyazıt Meydanı'ndan geçerken çığlıklar atar, Edirnekapı tramvaylarında kendinden geçer, Gülhane Parkı'nda güneş altında uyur, Tünel'deki vagonların ışığını görünce irkilir. Kapalıçarşı'da zıp zıp zıplar, Süleymaniye ve Ayasofya önlerinde havaya uçar, sabahları da köprünün açılışına koşar." Ve de ip gibidir. Kafası da küçük bir kavunu andırır. Her şeye "Harika!" diyen bir Ilhan Berk'tir bu. İşte bu ip gibi ince çocuk, kendini Yüksekkaldırım'da bulunca, doğru eski kitapçılara gidecek, bütün parasını da onlara yatıracaktır. Arkasında asker elbisesi, bıyıkları terlediğinde de Yüksekkaldırım artık onun yatağını yorganını getirip attığı bir yer olacaktır. Nedeni de Abidin Dino, Serdar-ı Ekrem Sokağı'nda Kamondo Han'da oturuyordur. Hem Dino da ona elini uzatmıştır. Böylece de Yüksekkaldırım onun sözlüğünün baş harfi olmuştur.)

Serdar-ı Ekrem Sokağı

Serdar-ı Ekrem Sokağı Yüksekkaldırım'ı ikiye bölüyor.

Serdar-ı Ekrem Sokağı'nı nasıl yazmalı? Minyatürün de elimizden tutmadığını söyledik.

Sokaklar kişinin yaşamına karışmış, onunla, özellikle

geçmişte haşır neşir olmuşsa, yazmak işi güçleşir. Yazılan ne denli gerçeği yansıtırsa yansıtsın "Bu muydu o?" diye bir kuşkuya kapılır kişi. Yazmakla yaşanmış olan çatışır, yazmakla yaşamın ayrı ayrı şeyler olduğu işte o zaman anlaşılır. Ama bunu bilmek de yetmez, önemli olan onu nasıl aşacağımızdır. Serdar-ı Ekrem Sokağı'nı nasıl yazmalı? dediğim zaman bunu demek istedim.

Öte yandan, benim nerdeyse bir kırk yıla yaklaşan bildiğim eski Serdar-ı Ekrem Sokağı'yla bugünkü arasında öyle uzun boylu bir ayrım ilk bakışta yok gibidir. Galata'nın hem kendisi hem de pek çok sokağı eski yaşamını bütün bütün gerilerde bırakmışken, burası eski günlerini yine sürdürmektedir.

Eski Kamondo Hanı
36

diye bir kapı levhasının bulunduğu hanı bir yana bırakırsak (artık çoktan okunmaz olan bu yazı), öyle büyük bir değişiklik vurmuyor. İnsanlar sanki beş aşağı beş yukarı aynı insanlar. Evler, dükkânlar, aynı evler, dükkânlar. Rüzgârlar, kokular, güneşler, aynı rüzgârlar, güneşler, kokulardır. Böyle diyorum, Yüksekkaldırım'ı neredeyse baştan başa kaplayacak gibi görünen *kaplamacılar dukalığı* buraya daha el atmamış çünkü. Elbet bu sokağın (yalnız bu sokağın mı? Bütün Galata'nın demiyoruz niçin?) sevgili sakinleri Yahudiler yok bugün ama, o zamanki gibi yine küçük insanların sokağı bugün de Serdar-ı Ekrem Sokağı. Sevecenlik sanki bir kalıtımdır burda: O küçük insanların yerine, yenileri bunu üstlenmişler: Aynı canlılık, aynı hoşgörü, sevecenlik. Hem küçük insanlar hangi sokağı güzel, cana yakın yapmamışlardır ki? İşte bu yüzden pek değişmemiştir diyorum.

Serdar-ı Ekrem Sokağı öyle dönemeçler, çıkmalar, dolambaçlar koymaz; sonra da alıp başımı gideyim de demez. Kimi sokaklar onu keser ama (bunlar Şahkulubostanı ile Hacı Ali sokaklarıdır), bunları biri yukarı, biri de aşağı inen kesik kollar diye düşünebiliriz. Ama onu asıl kesen Kumbaracı Yokuşu Caddesi'dir. Asıl o keser onu ve orda da biter. Ama bundan onun düz

bir sokak olduğu da çıkarılmamalıdır. Daha çok sol omuzunu kaldıra kaldıra ilerler o, öyle de sıfırı bulur.

Serdar-ı Ekrem'e yukarıdan Yüksekkaldırım'dan –soldan– girersek, sokağın başında Erol Kasap'la karşılaşırız ki sokağı sağlı sollu o tutmuştur. Sokağın sağ başında da Leventoğlu Kaplama (çok şükür başkaları onu izlememiştir, olduğu yerde kalmıştır) vardır. Sokağın öbür sakinleri yapıların altlarını dolduran küçük basımevleri, küçük kahveler, küçük dükkânlardır. Doğan Apt.'nı bir yana bırakırsak, öyle büyük, gözalıcı yapılar sokağı da değildir burası. 56 numaradaki Doğan Apt.'nı bir yana bırakırsak dedik. Bu gerçekten bir başyapıttır. 137 yıllık bir tarihle yıkanmış olan bu yapı, altı katlı 49 daireli –her dairede beş büyük oda var– büyük içavlulu, bir mahalleyi içine alacakmış gibi duran bir binadır. Burası uzun süre zengin Levantenlerin, Yahudilerin yatağı iken, bugün (Sakallı Celal –ki altıncı katta hizmetçi odaları diye anılan katta otururdu, ölüsü de burdan kalkmıştır–) Eyuboğlular'dan mimar Mualla Anhegger ve Rasih Nuri İleri –ailesi ile birkaç öğretim üyesi dışında– Anadolu'dan gelenlerin barınağıdır. Bunlara yüz yaşlarına yaklaşan iki görmüş geçirmiş tarih azmanı kadını, bu iki Levanteni de katmak gerekir. Gerekir çünkü onlar sayesindedir ki bu apartmanın kapıcılarının bile bir zamanlar beyaz eldiven taktıklarını öğreniyoruz.

Ya Kamondo Han mı?

Onu sona bırakışımızın nedeni, burasının bu ben değersizin ne de olsa gençliği demek olmasıdır. Asıl da bu handa değil mi ki Abidin Dino oturmuştur, sonra da değil mi ki o da artık bir tarihtir! Kamondo Han, geniş, içavlulu, 5 katlı bir binaydı. Abidin Dino bu yapının üst katında çalışırdı. Atölyesiydi burası. İstanbul sokaklarının resimlerini de yapmaya burda başlamıştır. İç içe geçen geniş odalar, salonlar. Uzun geniş bir de balkonu vardır ki bütün Boğaz'ı görürdü. Buraya gidip gelenleri saymaya kalksak sayfalar yetmez. Burası yeni yazının, yeni resmin bir karargâhıydı. Özellikle de, yazının. Bütün yeni Türk yazını burda yedi, içti, yattı, kalktı. Hiç anımsamazlık etmemek için de Arif Dino'yu, Ahmet Hamdi'yi, Mina Urgan'ı, Halet Çambel'i, Asaf Halet Çelebi'yi, Sait Faik'i, Yaşar Kemal'i, Güzin Dino'yu, Nail

V.'yi, Bedri Rahmi'yi, Arif Kaptan'ı, Fikret Adil'i, Yusuf Ahıskalı'yı, Orhan Veli'yi, Oktay Rifat'ı, Melih Cevdet'i, Cahit Irgat'ı saymakla yetineceğiz.

Kamondo Han yeni resmin, yeni yazının bir karargâhıydı, dedik. Hemen hemen hiç boş kalmazdı burası. Gelenlerin en gediklisi de Sait Faik'tir, Kamondo Han'dan kurtulduğunda, soluğu doğru Yüksekkaldırım'daki Astorya Sineması'nda alacaktır. Bu sinema Rum, Ermeni, Yahudi kopillerinin sinemasıdır. Her gün de ağzına kadar dolar. Sait bu cıvıl cıvıl kalabalığın içinde kendini dünyalar kadar mutlu bulacaktır. Filmler sürekli oynadığından da ordan çıkmak bilmeyecektir. Hem niçin çıksın? Dünyada çocuklarla birlikte olmaktan daha güzel ne vardır ki?

Serdar-ı Ekrem Sokağı işte böyle bir tarih sokağıdır, bütün tarih sokakları gibi de ancak yazılmak içindir artık. Burda Abidin Dino'yu anmanın da tam sırasıdır. O herşeyden önce Kamondo Han'dır çünkü.

SERDAR-I EKREM SOKAĞI'NIN BİR SAKİNİ ABİDİN DİNO'YU ONU ANLATIR

İşte Galatalı bir yüz: Abidin Dino. İnce, uzun. Büyük kara gözlü, top saçlı.

Eski bir Serdar-ı Ekrem Sokaklı. Sanki gençliğinden ellerine bir o gelip düşmüştür.

1913'te İstanbul'da doğduğunda "Sessiz bir çocuktu" diye yazacaktır annesi günlüğüne.

7 yaşında hâlâ altınla oynuyordur. Ama kurşun askerlerini dağıtmaya başlamıştır.

14 yaşında başı birden önüne düşecektir. Ve saçı hep kalkıktır artık.

Yani ne uzun, ne kısadır çocukluğu (bol kalemli yeşil bir çocuk olan çocukluğu).

Artık ırmaklar, otlar, kayalar resimlere girmelidir. Kentler uykusunu kaçırmıştır çünkü.

Elinin altında kâğıtlar hep kâğıtlar. Kâğıtlara çıkışını mı görecektir birden?

Delikanlılığında Leningrad'ın duru göğünü sevecektir. Yedi yıl, dört gün.

1933: D Grubu. 1939: Liman Sergisi. Resimler bir şenliğe dönüşmelidir mi diyordur?

Bir inden Karakalem'i çıkarır. Cebinde onunla mı dolaşıyordur?

Artık İstanbul'un yeraltlarını kazar. Yeditepeler'e soyunuyordur.

Sait Faik'le Haliç'in suyunu boşaltırlar. Boğaz'a aylar düşürürler. Çocukların derslerine giriyorlardır.

Yani resimlerini oya gibi işliyordur. Yeryüzüne oya gibi ince, güzel suretler düşüyordur.

Ama birden çizgileri hırçınlaşır. Dünya onu zorluyor mudur? (Ve Nâzım usuldan usuldan "mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin?" diye sormuştur.)

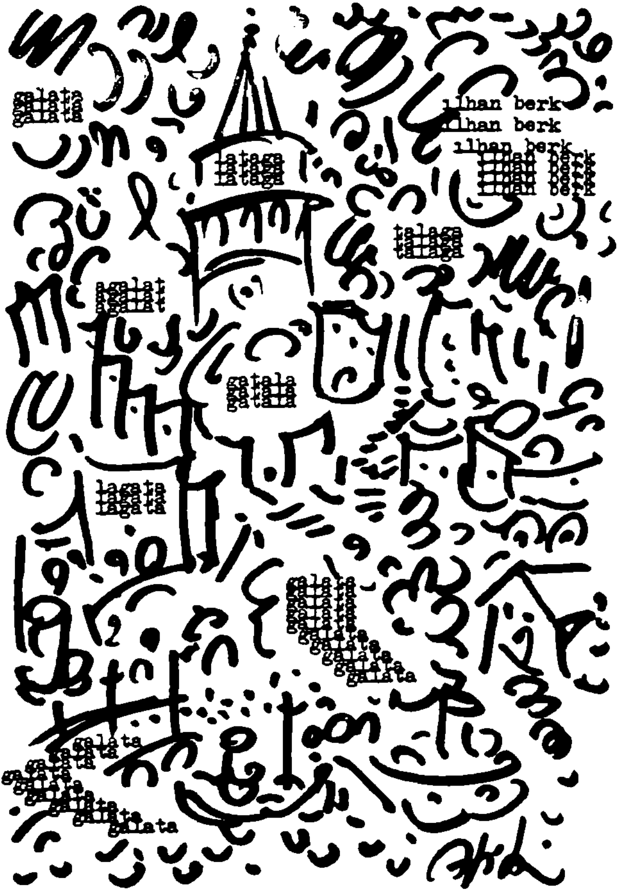
Bir kitap: *Kel.* Birden resimler yetmez mi olmuştur?

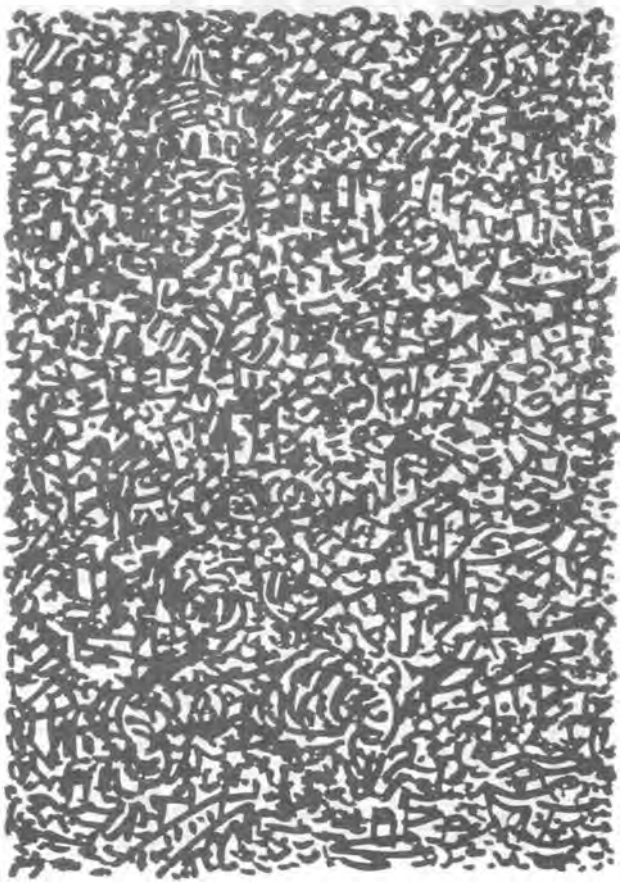
Hem artık Serdar-ı Ekrem Sokağı'nın çocukları, kuşları, bulutlarıyla gidip geliyordur. Her şey kâğıda geçmelidir.

Ama her zaman kâğıtlarda gelecekteki insanlar bir gün gelip doldursunlar diye bazı boşluklar bırakacaktır.

Böylece bütün dillerde sözcüklerin üstünü açacak, yaralarını saracaktır.

Bugün bir resim gibi ne zamandır Paris'te en uzun boylu Türk odur.

galata
galata
galata
ilhan berk
ilhan berk
ilhan berk
lataga
lataga
lataga
talaga
talaga
talaga
agalat
agalat
agalat
gatala
gatala
gatala
lagata
lagata
lagata
galata
galata
galata

SERDAR-I EKREM SOKAĞI'NIN BİR BAŞKA SAKİNİ CAVİT YAMAÇ'I ONU ANLATIR

(Cavit Yamaç Serdar-ı Ekrem Sokağı'nın Yüksekkaldırım ağzındaki küçük Yahudi evlerinden birinde otururdu. Sokak bütün gün türlü seslerle çınlardı. O, *Uyanış* dergisindeki işinden çıkınca Yüksekkaldırım'ı tepip evine döner dönmez düşleriyle baş başa kalırdı. (Cavit Romanyalı Türklerdendi ama, aslında bir dünyalı olmayı kurardı hep.)

Cavit Yamaç kara kaşlı kara gözlü sırım gibi bir lise öğrenciliğini geride bırakır bırakmaz, hemen tedirginliği seçip, bütün yaşamına onu serpmiştir.

Bir yıkık doğmuştu ona bağlı kaldı.

Öyküler, anılar yazdı, ama hiçbirini bir kitapta toplamadı.

Gazetecilik yaptı, Anadolu Ajansı'nda çalıştı. Kitaplar çevirdi.

"Nedir dünya?" der gibi yaşadı.

Dal inceliğinde, esmer, uzun yüzlüdür.
Kendi üstüne kurduğu sözlüğün kimi harflerinin eksikliği-

ne inandı, onları tamamlamaya, bulmaya çalıştı.

Divanyollular onu hep Oktay Akbal ile yürürken gördüler, buna da hiç şaşmadılar (anılar da "konacak" dal ararlar).

Belki de Serdar-ı Ekrem Sokağı'nda uzun güzel karısı Naire ile, bir bu sokakta rahat etti.

Şimdi bırakılmış bir iskele hüznüyle (hep ona özenmedi mi?) İzmir'de yaşıyor.

ŞAHKULUBOSTANI SOKAĞI'NI VE LÜLECİHENDEK CADDESİ İLE ALAGEYİK SOKAĞI'NI VE DE SALÂH BİRSEL'İ ANLATIR

Şahkulubostanı Sokağı bir ucuyla Pera'ya, bir ucuyla da Serdar-ı Ekrem Sokağı'na gelip dayanır. Minyatürde bir kıyı sokağıdır.

Salâh Birsel 1948-1951 yıllarında, tam üç yıl Şahkulubostanı'nda lengerendaz olmuştur ama, apartmanların topu da onarım gördüğünden ve de yüz hatları değiştiğinden bu oturduğu sokaktaki evi kestiremediğini söyleyecektir.

Birsel'in bu sokaktaki evi, sonra da bu sokağı sevdiğini söylememize bilmem gerek var mı? Bu sokak değil mi ki 20-30 adım sonra Pera'ya çıkıyordur, öyleyse doğma büyüme bir Peralı olan yazarımız daha ne ister? Lebon'da ya da Markiz'de çayını yudumladıktan sonra, kendini İstiklal Caddesi'ne atmak işten bile değildir. Hem Pera'yı o da bir aşağı bir yukarı dolaşmak için seviyordur. Hem belki de daha iki adım atmadan, önüne ya Oktay Akbal (Fatihli olan Oktay Akbal), ya Naim Tirali, ya Lütfi Özkök, ya Sabahattin Kudret, ya da Sait Faik (Beyoğlu'nda deli danalar gibi dolaşan sevgili Sait Faik) çıkıverecektir. Hiç kimseye rastlamayıp Elit'e uzanırsa, orada herkesi zaten hazır bulacaktır.

O zamanların Salâh Birsel'ini, bugünkü *Salâh Bey Tarihi* yazarını merak ediyor musunuz?

1951'lerde kolunun altında Fransızca bir kitapla İstiklal Caddesi'nden resim güzelliğinde bir delikanlı geçiyorsa, bu Salâh Birsel'dir.

Kalabalığın arasında beyaz bir dilde biri gülüyorsa, bu odur.

İyice eski bir güneş birinin yüzüne vurmuşsa, bu odur.

O gün Saatli Ragıp Takvimi'ne göre uyanmışsa, bilin ki bir şiirin çok uzak bir ucuna kancayı takmıştır.

Gökyüzüne göre saat altı sıralarıysa, Doğruyol'un o en yavaş yürüyenidir.

Sabahsa ve günlerden pazartesiyse saçını kestirmiştir.

Yoldan geçen iki kuşun konuşmasına biri kulak kabartmışsa, bu odur.

Bir yere oturmuş, beş duyusunu birden ayakta tutan birine rastlarsanız, kesinkes, bu yine odur.

Bir pencere önüne gidip durmuşsa, *Dünya İşleri*'ne yumulmuştur.

Bir ormana bakıyorsa "Neden yaprakları anlatmıyor şiir?" diye soruyordur.

İşte Şahkulubostanı'nın böyle sevgili bir yüzüdür o. Hâlâ da öyledir.

Lülecihendek Caddesi

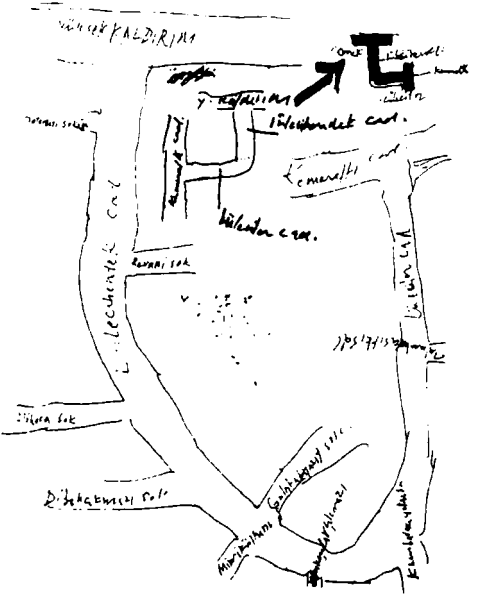
Lülecihendek Caddesi eskiden de böyle miydi? Bugün her şey eski evler, eski sokaklar, eski eşyalar, eski eşyaların ruhları sanki buna *evet* demek için hep birlikte parmak kaldırmışa benziyorlar. En başta da gök (gök çünkü burda eskiliğini adamakıllı belli eder), sonra rüzgârlar, geceler, gündüzler, aylar (eski tepsi büyüklüğündeki aylar) sonra ayaksatıcıları (çünkü burda ancak geceleri "Boza!" deyip bağırıp geçen bozacıları, ketenhelvacıları, gündüzleri de zilini çala çala yoğurdunu satan yoğurtçuları, eski elbisecileri, elma şekercilerini görürsünüz), sonra da sucular, falcılar, poğaçacılar bu dünyayı bir yana atıp eski dünyalarında yaşıyorlar gibidir. Galata'da sanayinin (bu canavarın) girmediği bir yer varsa, o da burasıdır. Hem siz Galata'da (bu Yahudi, Ermeni, Rum, Süryani Cumhuriyeti) değil de, Fatih'te, Edirnekapı'da, Aksaray'dasınızdır sanki. Ve de oraların Yeni Müslümanlar'ı doldurmuştur burasını. Bu görmüş geçirmiş caddenin, orasına burasına serpilmiş bir iki dükkânı görmemezliğe gelirseniz, bura insanlarının rızklarını sanki bir başka dünyadan çıkarıp, yalnız geceleri buraya gelip kapandıklarını sanırsınız. Buna hem bir kıyıya atılmışlık acısı, hem kendi kendine olmak, kendini dinlemek isteği diye bakabilirsiniz. Bunlar Galata'nın Yeni Müslümanlar'ı, yeni gurbetçileridir. Hem bu yalnız insanlara da özgü değildir. Bugün burda her şey "Galata değiliz" diyordur. Oysa, o birbirini kesen, birbirini tamamlayan sokaklar, çıkmazlar, Bizans'ın ilk çağıyla, son günlerini anımsatır hep ve de her yer Ceneviz, Venedik, ama asıl Bizans kokar. Cenevizliler sanki buralara hiç de uğramamışlardır: Bizans'tan da gizlice, duvarlar, surlar çıkmamışlardır. Böyle bir yeri de bile bile dışarda bırakmışlardır. Oysa biliyoruz, Cenevizliler, Venedikliler Tophane'ye burdan inip çıkmışlardır. Bugünse burdan Tophane'ye gidileceği kimsenin aklına gelmez. Tophane, burda öylesine uzak bir sözcüktür. Hem insan bu caddeyi dolaşırken Tophane de usuna gelmez. Ama yine de bir berber levhası bunu bütün bütün unutturmamak için kendini yazacaktır.

Tophane Berberi
İdris Öz

Bitirme

Böyle kendi içine kapanık, böyle kendisi olmaktan başka bir şey düşünmeyen bir caddedir Lülecihendek Caddesi. Aşağılarda Kumbaracı Yokuşu Caddesi'yle kesilir ki, onun da elinden tutarsak kendimizi Pera'da buluruz (Pera'nın tapusunu da bizden çok önce hem sevgili Ahmet Rasim, hem Said N. Duhani, hem de Salâh Birsel üstlerine geçirdiklerinden, sonra da konumuzun dışına çıkmamak için, oraya burnumuzu sokmayacağız).

Lülecihendek Caddesi'ni ben çizmeye kalksam, benim planlara, krokilere, paftalara bir türlü yatmayan elim, onun ancak cesedini çizer. Böyle:

Alageyik Sokağı

Yüksekkaldırım'ın Alageyik Sokağı (daha dûne kadar Zürefa Sokağı'ydı, şimdi iç sokaklardan birine bu adı vermişler) Yalnız Yüksekkaldırım'ın değil, İstanbul'un en kalabalık, en civcivli sokağıdır da. Hele cumartesi pazar günleri bir insan ormanıdır o! Sanki İstanbul'un gergin sinirlerini yatıştırmak, dinlendirmek yalnız bu küçük sokağa verilmiştir. Buna Karaköy'ü, Karaköy'ün Kadem Sokağı'nı da katarsak (buraya yine geleceğiz), –ki o da küçük bir sokaktır– bütün İstanbul'un sinirleri onlardan sorulur sanki. Hem Galata bu görevi kuruluşundan beri bir yazgı gibi yüklenmiştir de.

Yüksekkaldırım özellikle pazar günleri kendinden çıkar, tam bir lumpen kılığına bürünür. Dükkânlar, çarşılar, sokaklar, sokakların, dükkânların, çarşıların ruhu İstanbul'un pazar insanlarıyla hep birlikte –gökyüzünü, gökyüzünün yıldızlarını da alıp– Alageyik Sokağı'na akarlar. O gün çünkü Alageyik Sokak daha bir takmış takıştırmış, sabahın kôründe de kendini bu insan seline bırakmıştır. Yalnız sokağın sakinleri değil, sesler kokular da kendini kaybetmiştir.

Sesler:

— Kapıdan bakmayı bırak, içeri gel.
— Gel bakalım delikanlı, ne bakıp duruyorsun öyle.
— Bıyıklarını sevsinler senin.
— Bu kadar kolay kadın mıyım ben.

Dünyanın en eski mesleğinin sesleridir bunlar. Yalnız bir ses, yalnız o, kendisini kaybetmez, kendini hem de büyük harflerle yazıp bırakır:

ON SEKİZ YAŞINDAN AŞAĞI OLANLAR GİREMEZ

Sokağa Yüksekkaldırım'dan girenler sinirlerini yatıştırdıktan sonra, öbür ucundan (bu öbür uç Kemeraltı Caddesi'dir) çıkarlar.

Galata demek biraz da Alageyik Sokağı demektir. Bu da doğal karşılanmalı. Değil mi ki İstanbul'un 18 yaşına gelen bütün delikanlılarının gõbeğini bu sokak kesmektedir, o halde Galata'yı bu sokaksız nasıl düşünebiliriz. Hem biz böyle düşünsek bile o kızlıkları ellerinden gidenler onu nasıl unutabilirler. Öte yandan Alageyik Sokağı öyle yalnız bugünüyle yaşayan o sokaklardan değildir ki, dünüyle de ünlüdür o. Hemen karşısındaki Horoz Sokağı'nı da katarsak (ki ne çok canlar yakmış bir sokaktır) ikisi birden, bu kez, dünün koca bir fuhuş tarihini kurarlar. Bunu anlamak için de onlara biraz eğilmek yeter.

Alageyik Sokak Galata'nın õbür sokakları gibi işte böyle hem geçmişi, hem de bugünüyle o "kadim mi kadim" sokaklardandır.

ÇIKMA

(Alageyik Sokak için ek)

Küçük Arjantin sokakları için ölümsüz dizeler düşen J. L. Borges gibi bu değersiz de (sevgili ustasını õrnek alıp) o da Yüksekkaldırım'ın bu sevgili sokağı için bu Ek'i düşmek ister. Nasıl istemesin ki Alageyik Sokağı onun İstanbul'da yalnız en iyi bildiği sokak olarak kalmıyor, onun gençliği demektir de o! Yüksekkaldırım'ı, sonra da bu cefakâr sokağı tepmeye her başlayışında, onun ağzına geldiğinde molalarını hep mi hep orada vermiştir. İlk çayını da sarı yaldızlı çay bardaklarında hemen sokağın başındaki kahvede içip, sonra da ikinci, üçüncü çayını, bu kez çardaklı, asmalı kahvede sürdürmüştür. Bu sokağın sevgili kadınları da sabahlıklarıyla, çoğun, onun yanı başında yerlerini almışlardır. Onlar için yazdıklarınıysa uzun zaman yayımlayamamıştır. Onun sabahları başlayan bu sokağa karşı olan aşkı, õğleüstlerine, akşamüstlerine, kimi de gecelere değin uzamış,

böylece de Alageyik Sokağı'nın göğü, güneşi, yağmuru, gecesi, rüzgârları gibi, oranın o solgun, sevgili insanlarını da tanımak için buralarda o az buz pabuç eskitmemiştir.

Bunun için, onun böyle Alageyik Sokak tarafından anılmasını olsun (ölmezlik istemeye ne hakkı var) istemesi bağışlansın, hoş görülsün.

Şiir

"Binip keştîye dahi nice dilber
Galatada ayak seyrânın eyler."

ESKİ YÜKSEKKALDIRIM SAKİNLERİNİ ONLARI ANLATIR

Cizvitler
Serçeler
Züppeler
Protestanlar
Niyetçiler, ki gülmezler
Kokanalar
Simsarlar
Vatansızlar
Hastalıklı çocuklar
Ağaçkakanlar
Finolar
Okul kaçakları
Serseri bulutlar, ki yalnızlar
Gümüş topuklu çıraklar
Uçurtmalar
Saçlı zennaneler
Ortodokslar
Yedi Meşaleciler
Levantenler
Yarımaylar
Serseri ruhlu Yahudiler
Palikaryalar, ki tüysüzdürler
Tatlıcılar
Kefalonyalı denizciler
Külhanbeyler
Yakalara balinacılar
Deri montçular
Falcılar
Hıyar satıcıları
Yalnızlar
Şıpşakçılar
Pezevenkler
Acayip kuşlar
Cezayirliler
Uzun boylu Kürtler
Askerler
Karafatmalar
Süryaniler, ki büyük gözlüdürler
Tellaklar
Muhabbet tellalları
Avizeciler
Lodoslar
Kıptiler
Eski elbiseciler
Kartolozlar
Çocuk izciler
Gözükaralar
Şairler, ki Allaha söverler

Macuncular
Çerçiler
Şerbetçiler
Sakallı Ermeniler
Deniz kaçkınları
Eski plakçılar
Eskiciler
Orospular
Totocular
Güveler
Zağarlar
Bobsitiller
Zülüflü oğlanlar
Kanişler
Adalılar
Çaçalar
Çingeneler
Tazılar
Dantelacı kızlar
Pûskûllûbabalar
Ayıcılar
Godoşlar
Şapkacılar
Yeşilaycılar
Galata rüştiyelileri
Bahriyeliler
Başıbozuklar
Buldoklar
Büyük ağızlı Yahudi kızlar
Parlak yanaklı turistler
Baldırıçıplaklar
Ressamlar
Sakalar
Bıyıklı kadınlar
Âşıklar
Başkoymuşlar
Taze kaldırım kopukları
Sayılı rüzgârlar
Siyamlılar
Uzun Araplar
Sarhoşlar
Yılan oynatanlar
Bulucinliler
Garipçiler
Kırlangıçlar
İkinci Yeniler
Mısırcılar
Maşa, sepetçiler
Gülyağcılar, ki babalarına çekmişlerdir
Biracılar
Çakmak dolduranlar
İğneciler
Erzincanlılar
Tansiyoncular
Çorap örenler

Bir Ses
(Sait Faik gibi)

AFRİKA'DA YAKALANAN YARI YILAN YARI İNSAN!
MAVİ İKİ GÖZLÜ DÖRT KAŞLI ALTI AYAKLI İKİ AĞIZLI.
İKİ METRE BOYUNDA 100 KİLO AĞIRLIĞINDA.
ÜÇ KUYRUKLU BEŞ ELLİ ON YEDİ PARMAKLI
ON YEDİ PARMAĞINDA ON YEDİ TIRNAK.
HEM İNSAN HEM CANAVAR!
BUYURUN GÖZLERİNİZLE GÖRÜN.
HAYDİ BEYLER HAYDİ!
BİR DAHA BULAMAZSINIZ.
ÖBÜR DÜNYADA DA GÖREMEZSİNİZ.
HAYDİ DEDİK.

Kıssadan Hisse

Kıssadan hisse budur ki Yüksekkaldırım bir yeryüzülüdür. Her sınıftan insanlar, mahluklar, sesler pazarıdır. Yalnız bunlar mı? Tarihin, kokuların da ağababasıdır o! Galata Kulesi de buna tempo tutmak için buradadır sanki. Öyle dikilmiş durur. Böyle durmasının bir nedeni daha vardır ki o da Galata Rıhtımı'na gelip dayanan gemilerin abazan tayfalarına Alageyik Sokağı'nı göstermektir. Hem Alageyik Sokak'tan gelen kokulara kim burnunu tıkayabilir ki? Sonra Galata doğuştan beri kokulara beşiklik etmemiş midir? Bütün selâtin meyhaneleri, kumarhaneler, genelevler, bekâr odaları, esrarkeş tekkeleri, eroin kuyuları, dehlizler, mahzenler buna tanıklık etmiyor mudur? Öyleyse biz de ona bırakalım kendimizi. Bırakıp Yüksekkaldırım'ı anlatmayı sürdürelim ve de Yüksekkaldırım'ı çıkan çıkmayanların arasına karışalım.

YÜKSEKKALDIRIM'I ÇIKANLARI ÇIKMAYANLARI ONLARI ANLATIR

ÇIKANLAR

Ahmet Mithat Efendi, fesini ütületmek için.
Namık Kemal, Lebon için.
Tevfik Fikret, üç kez Hüseyin Cahit'le.
Hüseyin Rahmi, külhanlar için.
Musahipzade Celal Bey, İstanbul hayatı için.
Mehmet Akif, merdiven sevgisi için.
Ahmet Rasim, yazmak için.
Cüceler, adımlamak için.
Osmanlılar, Meşrutiyet'in kahraman ruhu için.
Prens Sabahattin, hüzünlenmek için.
Gülcemal'in Maketi, bandoyla.
Dr. Nazım, kendi için.
Yeni Osmanlılar, sabahları.
Darüşşafakacılar, geceleri.
Mithat Paşa, bir kez merdiven sevgisi için.

ÇIKMAYANLAR

Abdülhak Hamit, paraşol aşkına.
Abdülmecit, at aşkına.
Rıdvan Paşa ve Ali Fuat Paşa, merdiven sevmedikleri için.
Nigar Hanım, sıkıldığı için.
Halit Ziya, Tünel aşkı için.
Ziya Gökalp, Türklük için.
Yahya Kemal, düzayak olmadığı için.
Tokatizade Şekip, atla çıkılmadığı için
Ruşen Eşref, astımlı olduğu için.
Talat Paşa, vakti olmadığı için.
Cenap Şahabettin, şiir için.
Ahmet Haşim, melâl için.
Abdülhak Şinasi Hisar, kupa arabayı sevdiği için.
Yakup Kadri, Cumhuriyet'in ruhu için, Tünel'le.
Ulunay, beygirden inmediği için

Resneli Niyazi, geyiği için.
Mizancı Murat, yani Jön Türkler, yani Tunalı Hilmi, İshak Sükûti, Abdullah Cevdet, Akil Muhtar: Meşrutiyet'in askıya alınmış ruhları ve de iğdiş edilmiş kanunlar için.
Tanzimatçılar, yenilenmek için.
Güllü Agop, eski plakçılar için.
Rıza Tevfik, kendine acı vermek için.
Beşir Fuat, utangaç özdekçiler için.
Çaylak Tevfik, kendi ve de İstibdatın çok bozuk olan sinirleri için.
Enver Paşa, gençlik günleri için.
Nabizade Nâzım, Zavallı Kız, asıl da yırtık pırtıkçı Yahudiler için.
Çallı İbrahim, yaprak dökümü için.
Nâzım Hikmet, bir şiire başlamak için.
Osman Cemal Kaygılı, çingeneler için.
Sait Faik, çocuklar için.
Nazmi Ziya, Yüksekkaldırım'ın gökyüzüsü için.
Bedri Rahmi, aşklar adına.
Orhan Kemal, küçük insanlar için.
Yaşar Kemal, yokuş sevgisi için.
Abidin Dino, güz ayları için.
Mehmet Rauf, nedensiz.
Muallim Naci, öfkesini bastırmak için.
Recaizade Ekrem Bey, araba sevdaları adına.
Şehremini Suphi Bey, landonla.
M. Trink, merhum, öksürük tuttuğu ve de Tatlısu Frenklerini sevmediği için.
Ziya Paşa, nedensiz.
Sultan Reşat, ipek gibi derviş meşrep gençliğini harcamamak için.
II. Abdülhamit'in hem inen, hem çıkan ruhu çıkmadığı (Sabah: Uyanma, uzun uzun süslenme, kahvaltı ve hafiye raporları / Gündüz: Silah talimi, gizlice kapalı bir lando içinde bir başına yolculuklar / Her Ramazan Hz. Muhammed'in eşyalarını görmeye gitmek / Cuma: Selamlık: beyaz eldivenler, nişanlar / Gece: Cinai romanlar, tabanca doldurup uyuma, karanlık düşler).
Şevket Dağ, yükseklik korkusu duyduğu için.
Halide Edip, Tünel düşü için.
Şeker Ahmet Paşa, ölüdoğa aşkına.
Ahmet Hamdi, sıkıldığından.
Necip Fazıl, yeraltı korkusundan.
Reşat Nuri, vakitsizlikten.

Oktay Akbal, İlhan Berk, Cavit Yamaç, eski kitapçılar için.
Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat, Garip aşkı için.
Kemal Tahir, Osmanlı adına.
Rıfat Ilgaz, A. Kadir, A. Damar, Ö. F. Toprak yeni insanlık adına.
Cihat Burak, metroyu çağdaş bulduğu için.
Necatigil, kuşlara yem vermek için.
Salâh Birsel, Pera aşkı için.
Ferit Edgü, eski günler için.
Cemal Süreyya, Onlar için Minibüs Şarkıları adına.
Orhan Peker, burjuva ahlakına karşı soyunmak için.
Demir Özlü, eski evler için.
Edip Cansever, kendiyle daha bir olmak için.
Fethi Naci, artık bıyık bıraktığı için.
Turgut Uyar, kendi için.
Can Yücel, Tünel'i unuttuğu için.
Leylâ Erbil, gökyüzünün birden farkına vardığı için.
M. Eloğlu, eloğulları adına.
Füruzan, anı aşkına.
Ece Aylan, bakışsız kediler için.
Orhan Duru, tümce bilgisi için.
Adalet Ağaoğlu, dağ havası için.
Tomris Uyar, serçeler için.
Peyami Safa, yalnızlık çektiği için.
Asaf Halet Çelebi, kendi kendine konuşmak için.
Ahmet Muhip, Voyvoda aşkına.
Avni Arbaş, arabayla.
Deniz Kızı Eftalya, tramvayla.
Muhsin Ertuğrul, Kapalılık sevgisi için.
Necati Cumalı, Tünel'i hecelemek için.
Mücap Ofluoğlu, tramvay aşkı için.
Faruk Nafiz, kendini birden yaşlı bulduğu için.

Güven Turan, ibibik kuşu aşkına.
Hilmi Yavuz, Kemal Özer, Adnan Özyalçıner, Konur Ertop, Süreyya Berfe A'yı çıkarmak adına.
Memet Fuat, yeni şiir damarlarını koklamak için.
Cevat Çapan, börtü böcek için.

YÜKSEKKALDIRIM'IN BİR BAŞKA SAKİNİ RESSAM HABİP GEREZ'İ ONU ANLATIR

Habip Gerez İstanbul'da doğdu. Hukuk okudu. Soyunun –sevgili Musevi soyunun– küçük duruşmalarına katıldı.

Gençliğini resme, şiire verdi.

Galata'yı hem resim, hem şiir için seçti.

Uzuna yakın boylu, esmer, kara kaşlı kara gözlüdür.

Çocukluğu Galata bankerlerini penceresinden seyretmekle geçti.

Şiirlerinde ince, kapalı duygulara yer verdi. Ayrılıkları dile getirdi.

Resimlerine dünya manzaraları, özellikle de denizler egemen oldu. (Zaten deniz gören evinden baktı denize. Resimlerinde de onu yanına getirdi.)

Her türlü boyayı kullandı, her türlü boyada büyük bir aşk buldu.

Dünyanın birçok kentlerinde sergiler açtı, oralardan ödüller getirdi.

Şiirleri de dış dünyada ödüllere boğuldu. Ülkesinde kitaplarını kendi bastırdı, kendi dağıttı.

Galata'ya –soyunun bu sevgili ilçesine– bir o sahip çıktı. Onu bırakıp gideyim demedi.

Üç odalı evinin birini şiire, birini resme, birini de küçük buluşmalarına ayırdı.

En çok diplomalarının altında oturmayı sever. Deniz de –ordan– en iyi görünür.

Kırk yıldır Yüksekkaldırım'da, (Yörük Çıkmazı, Sabahyıldızı Apt.) bir başına yaşıyor.

YÜKSEKKALDIRIM'IN KÜÇÜK ESNAFINI ONLARI ANLATIR

Yine eski günlerin elinden tutmayı sürdürecek olursak, Yüksekkaldırım'ın eski kitapçılarını, eski plakçılarını, pulcularını, şapkacılarını düşünüp, ağımızı onlara da atmak gerekir ki bu da değer mi değer hani. Hem eski kitapçıların kırıntıları hâlâ Yüksekkaldırım'ın sakinleridir. Bunların en ünlüleri Sergiadis, Yerasimos, Kohen, Natan, Lefteris Bert kitabevleriydi. Yakın zamana kadar Bert Kitabevi yerindeydi. Venitia Konstantino ile Talya Nomidis ise son günlerini yaşıyorlar.

Lefteris Bert

Lefteris Bert, bugün hâlâ 22 numaradaki eski kitapçılık yapan Talya Nomidis'in tam karşısındaydı. Sokağın belki de en iyi eski kitapçısı oydu. Kitaplar onun dükkânında hem üst üste yığılmaz, hem de bir kıyılara atılmazdı. Camekânı da en tanınmış Fransız, İngiliz yazarlarının kitaplarıyla doluydu.

Lefteris Bert benim bu dünyada tanıdığım en efendi, en cana yakın sevgili bir kitapçıydı. Bir kitap gibi de kendini yavaş yavaş açmasını bilirdi. Konuşurken de sesini elinden geldiğince alçaltarak konuşur, çevresini rahatsız ediyormuş gibi de kendi dükkânında kendini silerdi. Hep siyahlar giyerdi, hep beyaz bir gömlekle karşılardı müşterilerini. Öbür dünyada da eski kitaplar satılıyorsa, orda da en iyi eski kitapçı hiç kuşkusuz odur.

Selamımız ona ulaşsın!

Venita Konstantino

Venita Konstantino ile *Talya Nomidis* bugün Yüksekkaldırım'ın ayakta kalan en eski iki kitapçısıdır. Eski Yüksekkaldırım'ı sanki onlar simgeliyordur. Ama artık her ikisi de öbür dünya özlemini çekiyorlarmış gibidirler. Kışın soğuk günlerinde ikisinin de dükkânlarını kapadıklarını görürseniz buna şaşmamalısınız. Dükkân her ikisine de ağır geliyordur. Venita Konstantino zaten tavanlara kadar yükselen kitaplar arasındaki dükkânlarında bir fazlalıktır. Adım atacak bir yer yoktur, yerler de kitaplarla dolu olduğu için o kapıya yakın bir yerde kıvrılarak oturur. Hem iyice de topallıyordur artık. Müşterileriyle de ancak Fransızca konuşur. Bu dünyayı, bu dünyanın müşterilerini Fransızca konuşarak bırakmak ister gibidir. Salâh Birsel'e göre de pek mi pek kaknemleşmiştir. Ayrıca pek de pahacıdır. Buna ben değersiz de katılır.

Venita'nın bir gün çekip gitmesi, hele yanına Talya Nomidis'i de alıp gitmesi, Yüksekkaldırım'ın eski kitapçılığının ölümü olacak mıdır? Bunu söylemek o kadar zor görünmüyor. Değil mi ki kaplamacılar dukalığı Tünel'e de adımlarını ha attı, ha atıyordur.

Talya Nomidis

Talya Nomidis, insanda, babasının ölümünden sonra, sanki dükkânındaki üst üste yığılmış kitaplarla birlikte o da artık bu dünyadan çekip gitmek istiyormuş izlenimini uyandırır. Küçük sefertasını tam 12'de açtığında, o artık dünyayla bütün ilişkilerini kesiverir: Sanki yemeğini yiyip öbür dünyayı boylayacaktır.

Talya Nomidis'i görenler, onu eski kitapların kuruttuğunu –hem de hiçbirini açmadan, bir satır olsun okumadan– sanır. Oysa bütün o eski kitapları onun eskittiğini, kuruttuğunu, onu biraz tanıyanlar söylemekte gecikmez.

Nedendir bilinmez. Talya Nomidis herkese düşman gibi bakar. Dünyaya kitapçı olarak değil de, ölü yıkayıcısı olarak gelmiş gibidir.

(Yüksekkaldırım'ın esnafı için açtığımız bu *Çıkma*'ya eski şapkacıların en ünlüsü Pepo'yu da katmalıyız. Bir de Pulcu Hancıyan ile Kamer Arıkan'ı.)

Pepo, 61

Eski Yüksekkaldırım şapkacıların da yeriydi. Ünlü kadın erkek şapkacılar burdaydı. Şapkacı Pepo ise bunların en ünlüsüydü. Ona bugün de Yüksekkaldırım'ın en eski sakini diye bakabiliriz. Ağzına kadar kaplamacılarla dolu olan bugünkü Yüksekkaldırım'da o sanki VI. Daire'ce unutuluvermiştir.

Beyoğlu Belediyesi'nin sanki ne o eski defterlerine, ne de yeni defterlerine girmiştir. Oysa bir zamanların bu sevgili insanının şapkaları bütün ünlülerce bilinirdi.

Bugün 61 numarada oturan Pepo, 58 yıldır bu dükkândan başka bir yer bilmemiş, çocuk yaşta buraya kapaklanıp kalmıştır. Kapısında, şapkalar arasındaki büyük camekânın içinde siyah bir cam tabelada şunlar yazılıdır:

Pepo
Şapka Ütü ve Satış Evi
No. 61

Pepo 58 yıl kadın erkek şapkaları yapıp sattı. Şimdiyse yalnız erkek şapkaları alıp satıyor. Bugün ütü işi de bir yana atıldığından, küçük dükkânında sanki kendisi de hazır bir şapkaymış gibi alınıp gitmeyi bekliyor. Hemen karşısındaki Şahkulu Camisi'nden gelen seslere sık sık kulak kabartmasına başka bir anlam vermek de zordur.

Pepo 61 bu dünyada içinden gülenlerin en başında gelir. O denli de sıcak, kendince bir içten gülüştür bu. Belki de dünyada en iyi içten gülen şapkacılardır. Kim bilir?

Pulcu Hancıyan – Kamer Arıkan

Yüksekkaldırım pulcular kaldırımıydı da. Bugün hâlâ en eski bir iki pulcu burdadır. Pulcu Hancıyan bunlardan biridir ama, eski işlerin öldüğünü söylediğinden midir nedir yarı açık yarı kapalı dükkânında pek anılmak, bilinmek istemiyor gibi bir kıyıya çekilip kalmıştır.

Ama Filateli Pul Galerisi 45 ile Kamer Maden Eşya 47, bu iki dükkân pulculuğun Yüksekkaldırım'da ölmediğini, ölmeyeceğini söylemek ister gibidir.

Kamer Arıkan'ın çocukluğu pullarla, yalnız onlarla oynamakla geçmiştir. 1940 yılında buraya gelip yerleşince de bir daha burdan kımıldamamıştır.

Kamer Arıkan 44 yıldır eski otomobiller, eski kalyonlar, eski askerler, kahraman pilotlar, süvariler, Napolyon'lar, Hitler; Avusturya manzaraları, Almanya, Fransa, İngiltere kiliseleri, İspanya 82 pullarıyla 68'inde de oynamayı sürdürüyor. Pulculuk onun için bu dünyanın elinden ayağından tutmak gibi bir şey. Onlarla, bir onlarla yaşıyor. Hem hakkı da yok değil hani: Dünya dediğimiz nedir ki?

ÇIKMA

(Bugünkü Yüksekkaldırım insanlarını anlatırken, eski günlere de bir kement atacak olursak, o zaman da Yüksekkaldırım'ın Karaköy ağzındaki

TIRING GALATA

elbise mağazasını anmadan geçemeyiz. Geçersek onsuz Yüksekkaldırım eksik kalır. Avusturya asıllı M. Tiring'in mağazasının bütün Ortadoğu'da da şubeleri vardır. Merkez mağaza da Viyana'dadır. İmparatorluğun bütün ünlü üyeleri burdan giyinirlerdi. Ayrıca bugünkü Beyoğlu ağzındaki Dört Mevsim Lokantası'nın bulunduğu binada da M. Tiring'in ikinci bir mağazası vardı. Tiring Galata bütün Peralıların uğrak yeriydi.)

Les vêtements TIRING à travers le monde entier

GRANDS MAGASINS DE NOUVEAUTÉS

TIRING

GALATA - CONSTANTINOPLE

Établissements de tout premier ordre vendant réellement le meilleur marché

FONDÉS EN 1848

MAISON CENTRALE

VIENNE

FABRIQUES :

VIENNE-PROSSNITZ

NOUVEAUTÉS

VÊTEMENTS COMPLETS pour HOMMES, DAMES et ENFANTS et tout ce qui concerne L'HABILLEMENT en général

PRIX FIXE

FONDÉS EN 1848

SUCCURSALES dans toutes les principales villes de l'Orient

NOUVEAUTÉS

ARTICLES de Luxe, de Sport et de Voyage

HORLOGERIE BIJOUTERIE MAROQUINERIE PARFUMERIE QUINCAILLERIE etc., etc., etc.

PRIX FIXE

Les vêtements TIRING les mieux faits habillent toujours comme des vêtements sur mesure

TÜNEL'İ VE DE BİR TÜNEL YOLCUSUNU ONU ANLATIR

Galata'nın yerüstlerini atlaslar, gravürler, haritalarla anlattıktan sonra, söz elbette yeraltlarına gelip düşecektir. Değil mi ki bir Galata topoğrafyası kâğıda geçiyordur, o halde oralara da inilecektir. Hem burda resimler elimizden tutmayacaktır artık.

Tarihler Fatih'in dışında Galata'ya çıkan padişahlardan hiç söz etmezler. Fatih'ten sonra gelenlerse Galata'ya hep uzaktan bakmakla yetinmişlerdir. Orasını bir düş tepesi diye düşünmüşlerdir sanki. Hem düşlemek elbette padişahların da hakkıdır. Ama II. Beyazıt'ın Galata'ya olmasa bile kulesine karşı büyük bir sevgi taşıdığı biliniyor. 1509'da *Küçük Kıyamet* diye anılan depremde, İstanbul'un altı üstüne geldiğinde, Galata Kulesi'nin de külahının düşmesi üzerine, II. Beyazıt önce hemen kulenin onarımını buyuracaktır ki, bundan da biz onun kuleye olan aşkını öğreneceğiz. Bu kule düşü III. Selim için de söz konusudur, o da yeni bir depremde önce kuleyi onaracaktır. Ama IV. Murat (bu çatık kaşlı ve dediği dedik padişahımız) Galata'nın varlığını bile bilmek istememiştir. Galata'ya çıkmak, ya da bakmak onun için de onun tarihinde hiç geçmez. Ama ünlü uçucumuz Hezarfen Ahmet Çelebi'nin Galata Kulesi'nden bir kuş gibi uçup Üsküdar'a konma dileğine karşı da geleyim dememiştir. Belki de kuleyi merak ettiğinden olmalı, Hezarfen'in Üsküdar'dan uçuşunu seyredecektir. Hezarfen Ahmet Çelebi'nin ayakları ucuna düşüşünü görünce, bunda bir şeytan işi olduğuna karar verecek, önce bu ilk uçucumuzu sü-

recek, sonra da Galata'yı ve Kule'yi artık aklından büsbütün çıkaracaktır.

Galata böyle yüzyıllarca padişahların kayıtsızlığına uğrayınca, o da tutup içine kapanmıştır. Ama bu kapanış o kadar da uzun sürmemiştir. 1869'larda İstanbul'a gelen Henri Govan adındaki bir Fransız mimar, Abdülaziz'e çıkarak Galata'nın yeraltlarını (bu, işe yaramayan Galata'nın) kazarak Pera'ya –Galata'yı görmeden– çıkılabileceğini söyleyince, bu yenilikçi padişahımız (ki "Şimendifer memlekete girsin de, onu sırtımdan bile geçirmeye razıyım" demiştir), bunu hemen kabul etmiştir.

1871'de yapımına başlanan Tünel dört yıl içinde bitmiştir. Böylece de Pera düşkünleri Galata'yı artık görmeden kendilerini hemen oraya atma olanağını bulmuşlardır. Ama o günleri görenlerin anlattıklarına göre, Tünel'in vagonları açık olduğu için, halk binmekten korkmuş, ancak kapatıldığında binmiş, sonra da ayağını ordan başka yere de atmamıştır artık. Tünel açıldığının ikinci yılında 50.000 altın bırakmıştır.

İşte bu tarihten sonra da Galata'nın yeraltı dünyası da başlamış olur. Galata'nın merdivenlerine tırmananlar da hemen hemen sıfıra iner. Tünel o günden bugüne Namık Kemal'leri, Ziya Paşa'ları, Abdülhak Hamit'leri, Halit Ziya'ları, Abdülhak Şinasi'leri, Yahya Kemal'leri, bu çok sevgili büyüklerini taşıyıp duracaktır. Ama yalnız onları mı taşıyacaktır? Hayır. Bir gün buraya bir çocuk da binecektir elbet. Hem de ilk. Kavun kafalı, cin gibi gözlü, ama utangaç mı utangaç, gözlerini de önünden başka yerlere çevirmeyen, önüne, hep önüne bakan bir çocuk. Belki de bir kunduracı, bir marangoz, bir kahveci çırağı. Boş yerlerden birine oturmuştur. Vagonun kalkmasını bekliyordur, kalkınca da ne olacağını adamakıllı merak ediyordur. Ama bu çocuğa bakan da biri vardır, o da onun kadar şaşkın, sanki o da Tünel'e, ilk biniyordur. Sait Faik'tir bu. İçinin belki de bütün bütün sıkıldığı bir gündür: Galata'nın yerüstüyle oyalanamayacağını anlamış, onun için de bu yeraltına gelip girmiştir. Birden bu çocuğu görünce de dünyalar onun olmuştur. Gözünü de iyice ona dikmiştir. Hiçbir şeyini kaçırmıyordur. İşte şimdi de vagon kalkmış ve de met-

ronun üst başındadırlar. Çocuk bir yana, o bir yana sapmıştır. Çocuk nereye mi gidiyordur? Onu bilemeyiz, ama Sait Balıkpazarı'na çıkacak. Cumhuriyet Meyhanesi'nin üstü küçük mermer masalarından birine oturacak ve

TÜNELDEKİ ÇOCUK

diye –cebinden çıkardığı defterine– öyküsünü yazmaya başlayacaktır.

«Galata-Beyoğlu Tahtelarz Demiryolu Anonim Şirket-i Osmaniyesi ikinci mevki pasodur... Zata mahsus olduğundan yed-i âharda görüldüğü takdirde zaptolunacaktır...»

Müteakip yıllarında bir Fransız şirketi tarafından işletilmekte olan Tünel için ilgililere verilen pasolar Türkçe ve Fransızca yazılıydı. Yukarıda görüldüğü gibi pasonun bir yüzünde taşıyanın adı ve sefalı yazılıdıktan sonra fotoğrafı yapıştırılır ve şu ihtar yapılırdı: "İşbu pasa bilâhare (yukarıda) isimi muharrer (yazılı) zata mahsus olduğundan yed-i âharda (başkasının elinde) görüldüğü takdirde zaptolunacaktır. Pasa sahibi, şirket müstahdemînine (memurlarının) her dafa vuku bulacak talepleri üzerine pasoyu ibraza ve şirket nizamnamesi ahkâmına riayete mecburdurlar." Pasonun arka yüzünde de gene Türkçe ve Fransızca bir yazı ve altında Fransız müdürü pasoyu taşıyanın imzaları bulunuyordu. Bu yüzdeki yazı, o günlerin ifadesiyle, şöyle: "Galata-Beyoğlu Tahtelarz (yerâltı) Demiryolu Anonim Şirket-i Osmaniyesi ikinci mevki pasodur. Efrenci (miladî) 1919 senesi kânunusanî (ocak) iptidasından sene-i mezkûre kânunuevvelî (aralık) nihayetine kadar mutebberdir (geçerlidir).

Bilgi: Mehmet Ekrem Sanaye ve S. Vedi Okan Tercüme

YÜKSEKKALDIRIMLI BİR CANİYİ BIÇAKÇI PETRİ'Yİ ONU ANLATIR

Kitaplar ondan Galata'da Yüksekkaldırım'da doğmuş katil bir Rum palikaryası diye söz eder.

Sevgili Reşat Ekrem Koçu da *İstanbul Ansiklopedisi*'nde bir Galata civanı diyecektir.

"Aşırı derecede güzel cani delikanlı" diye de ekleyecektir, öfkeyle, belki de aşkla.

Bir resimde uzun güzel saçlarını ortadan ayırmış ve sol perçemi sol kaşına düşmüş.

Hırvat Kavas Nikola'yla çekilmiş bir fotoğrafta siyahlar giymiş, çıplak, küçük, güzel ayakları yere basıyor.

Bütün resimlerde bir akşamüstü güzelliğinde. Hepsine de "1918 pazartesi" diye bir tarih düşülmüş.

Galata Zabıta Kütüğü'ndeki Özellikleri:

Galata'da Horoz Sokak'ta üç katlı bir evde doğmuştur. Bir Piç.

Bulunmaz, kusursuz güzeldir. Daha on üçünde kirletilmiştir.
Bıçakla on dört kişiyi öldürmüştür. Yalnız ikisi tabancayla.
On altı yaşında Galata meyhanelerine düşmüş, adamlara avuçlarında şarap içirmiştir.

Üç yıl denizlerde dolaşmış, kazanların altını yakmış, para biriktirmiştir.

Uzun boylu, beyaz tenli, beyaz yüzlüdür. Sol yanağında bir beni vardır.
Çok içer, çok iyi bıçak kullanır.

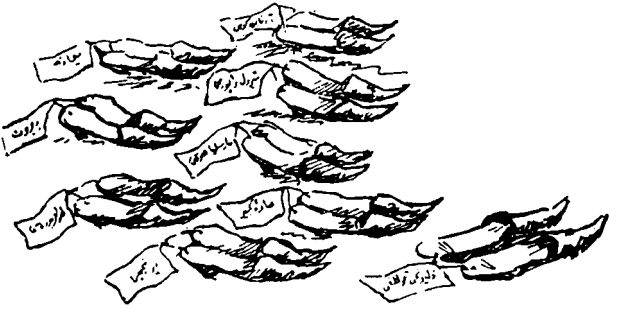
Her cinayetten önce avuçlarının kan koktuğunu söylemiştir.

Küçük taze orospulara, genç oğlanlara düşkündür.

Cinayet yerinde şıpıtıklarını (ayakkabı) bırakmayı âdet edinmiştir.

Dört yıl Kefalonyalı bir kaptanın zenaneliğini (kadınlığını) yapmıştır.

Galata'nın bir sokağında ölü bulunmuştur. Cebinden bir Akdeniz haritası çıkmıştır.

Petri'nin Şıpıtıkları (Resim: S. Bozcalı)

Petri ve Hırvat Kavas Nikola
".. bütün resimlerde bir akşamüstü güzelliğinde..."

YÜKSEKKALDIRIM'IN 1984 YILI 5 MAYIS PERŞEMBE GÜNÜ SAKİNLERİNİ ONLARI ANLATIR

(Pera'dan, Karaköy'e)

Sol Yön	*Sağ Yön*
Lale Mağazası	ABC Kitabevi
Hülya Çanta	Haluk Müzik Aletleri
Zühal Müzik	Ritm Müzik Mağazası
Diplomalı Saatçi	Anböz Ticaret
Divan Edebiyatı Müzesi	Bando ve Müzik Aletleri
İkimiz Pastanesi	Plakçı
Artun Kaplama	Erkân-ı Harbiye Sokağı
Genç Kaplama	Talya Nomidis, Kitapçı
Zenginler	Kitapçı Venitia Konstantino
Boş	Dilek Müzik Mağazası
Avukat	Saatçı
Ayhan Spor	Ümit Kaplama
Pulcu	Cav Cav Müzik Mağazası
Saatçi 41	İnşaat
Cem Kaplama	Güven Kaplama
Pul Galerisi	Musiki Kültür Derneği
Kamer Pulcu	İtimat Limitet Şirketi
Kaplama	Çakmakçı
Bahadır Pul Evi	Şahkulu Camisi
Doğu Kaplama	Fidan Kaplama
Güney Kaplama	Uğur Börekçisi

59, Ev
Pepo
Modern Şapka
Akın Kaplama
Başaran Kaplama
Kaya Kaplama
Uğur Kaplama
Cav Cav
Alman Okulu
Balkon Çıkmazı
İsmet Erturan Kaplama
Ercan Kaplama
Fırın
Plak Evi
Saray Pul
Sinyal Sanayi
Nefis Yaprak Döner
Zenginoğulları
Türk Ticaret Bankası
Motif Avize
Han, 119
Kule Ticaret
Müeyyet Zade Camii Şerifi
Erol Güney Kasap
Metin Kaplama
Ev
Vedat Elektrik
Arslantaş Ticaret
Seven Kaplama
Sadık Apt. 149
Yeğitbaşlar
Yüksel Kaplama
Net Ses
Kapsaş Kaplama
Yiğit Kaplama
Akbaş Ticaret
Turan Mobilya
Sarıoğlu Yatırım Pazarlama
Sevinç Kaplama
Fırın, 76
Nebil Foto
Yıldırım Kaplama
Erzincan Bakkaliyesi
Ümit Kaplama
Mahir Başaran Kaplama
Kundura Tamircisi
Kanaat Kollektif Şirketi
Bakkal, 132
Yiğit Başar
Pakiş
Uğur Avize
Bayrak Ticaret
Aydın Tuhafiye
Kasetçi
Emko
Giyim Mağazası
Asrın Ticaret
Uğur Bisiklet
Arkadaşım Elektrik
Sinez Elektrik
Hakkak
Onva Han
Akeller Reklam
Fırat Ticaret
Uğur Han
Birlik Ticaret
Yaşar Neon
Lastik Mühür
Denizciler
Hakkak Turan Aksöz
Emniyet Kundura Mağazası
Avni
Keçeci
Philips Bayii

Ar Kaplama
Bahar Hırdavat
Güven Ticaret
Piliç Lokantası
Set Lokanta
Lezzet İşkembecisi
Erkek Kuaför
Emin Ticaret
Pakiş
Özyurt Basımevi
Eskici
Bisikletçi
Galeri Form
Asal Kaplama
Yeğen Büfe
Pars Otel
Örnek Kardeşler
Alageyik Sokağı
Bizim Büfe
Şahsoy Serigraf
Galeri 23
Yılmaz Elektrik
Metal Ticaret
Hakkak Matbaa
Hakkak 33
Gayret Apt.
Rulso Hakkak
Sinagog
Kervan Elektrik
41 Ticaret
Abdi Nüsret
Hakkak
Sever Ticaret
Şebboy Sokağı
Özgür Video
Hakkak Yücel
Kaya Ticaret
Kunduracı
Üniversel Ticaret
Pepo Şapka
Kâmil Pantograf
Ayakkabı Sanayii
Elektronik Ticaret
Durul Elektrik
Otel, 66
H. Çerkezo
Selamet Han
Ak Sigorta

Tamir Servisi
Sedef Ticaret
Çağ Ticaret
Güneş Han
Terim Ticaret
Norveç Han
Altan Ticaret
Senfoni Müessesesi
Sancar Video
Saruhan Elektrik

* Sol yön kapı numaraları 1 ile başlıyor.
* Sağ yön kapı numaraları 2 ile başlıyor.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
Genel Kütüphanesi

ESKİ GALATA SAKİNLERİNİ ONU ANLATIR

Bu kocasının ölümünden sonra kendini yıldız falına veren Madam Katia'dır.

(Artık gözleri görmüyor ve pazarları yolunmuş tavuk gibi kokuyor.)

Bu Lebon'un çay saatini hiç kaçırmayan çocuk ruhlu M. Nomidis.

Beş duyusunu hep tetikte tutarak uyur.

Şu Dul Madam Hoffmann –artık piyano dersleri veriyor– Ve her sabah kaba saba bir Latinceyle uyanır ve loş evler gibidir.

Hep uzun paltolar giyen fotoğrafçı S. Weinberg bu. Düşünde hep beyaz bir ev görür.

Eski kitaplar alıp satan alıngan Baudin bu da.

Bu II. Abdülhamit'in ünlü fotoğrafçısı Pireli M. Kargapulos. Kanlı fıkralar anlatmayı sever.

Bu da Kiryako Efendi, M. Huguen'in kapı kâhyalığını yapar ve uzun beyaz sakalını hep uzatagelmiştir.

Bu Osmanlı Bankası Müdürü Sir Edgar Vincent öğleleri Banka Sokağı'nda yer yemeğini.

(Öldüğünde kendi yazdığı kendi hayat hikâyesini yayımlatmak istiyordu.)

Şu Ensiz Sokak'ta oturan Dr. M. Violi, çocukları ve kuş kafeslerini sever.

Pepe Amador bu da. Pazar günleri evine bir sap hintsümbülüyle dönmeyi hiç unutmaz.

Şu Şehzade Mehmet Reşat Efendi'yi giydiren Tüccar-Terzi

Voedoriç. 6 numarada oturur.

Kadeh elde dolaşan Bıçakçı Petri bu. Bir Galata civanı.

Eski kurtlar bunlar da: Yani Deli Tahsin, Küçük Ali (ki Rumca'nın Elenika'sını bilir), Ayı Hamdi.

Stevarki bu, kurbağa çocuk, ki hep bankacı olmak istemiştir.

Bu Rafat, meşin toplu, it oğlu it, ki 13 yaşındaki Nazlı Eray'a âşık olmuştur ve başına bir kova su yemiştir.

Şu da bakkal Davit, Avaramu'yu Sancak Sineması'nda altı ay seyretmiştir.

Bu Pepo Şapka, ki dükkânında doğup büyümüştür. Hatmi yetiştirdi on yıl.

Tuhafiyeci Simon bu da, hâlâ gözü seğiriyordur.

Bu kendini kâğıttan kuşlar yapmaya adayan Hobel Kundura.

Bu Müeyyetzade Camisi Hanifi Mehmet Efendi'nin kabirleridir. 1558'de doğdu, 1656'da öldü biliyoruz.

Bu kendi saatini kendi tamir eden Diplomalı Saatçi Hüseyin Erbaş. Eli hep sakalına gider.

Kendini bir sabah kuş olarak bulan Stefan bu.

Bu cins ayak bilekli Venitia Kostanide, hep bir deniz resmi altında oturur ve yusufçuğu andırır.

Pulcu Kamer bu. Pazarları Oka Irmağı'nda at sular.

Bu Talya Nomidis, ki oturmadan önce kendinin sonra da kitaplarının tozunu alır.

Bu Şeref Pasta ve Şekerleme, ki ceviz turtası, bademli tartı ve elmalı tartaletiyle ünlüdür.

Bunlar da yırtık pırtıkçı Yahudiler, eski pörsümüş yırtık paraları eksiğine satın alırlar ve öyle geçinirler.

Bunlar eski işportacılar, uzun yüzlüdürler ve için için gülerler.

Hotozlu kuşlar bunlar da yalnız Galata'da görülür.

Bunlar Cumartesi Bahriyelileri, saçma tüfekle nişan tahtasında şişman kadınların oralarına nişan alırlar.

Seyyar tansiyoncular bunlar da. Güneşli bir akşamüzeri gibidir yüzleri.

Bunlar emekliler, saatleri hep kösteklidir ve elleri arkalarında dolaşırlar.

Bu yalnız öğleleri geçen sevgili Büyük Amelya, ki sevdaya

ayarlıdır.

Uzatmalı âşıklar bunlar.

Bunlar solgun frengililer, hep parmak parmağa tutuşup gezerler.

Eski plakçılar bunlar da, el arabalarının üstüne mavi bir kuş oturtup dolaşırlar.

Şunlar ketenhelvacılar, kızarmış balık kokarlar.

Sevgili ipsiz sapsız bunlar. Hep başları ağrır.

Şunlar yapma çiçekçiler, ki resim gibi güzeldirler.

Bu Lefter Bert, kitapların arasında karıncaları eziyormuş gibi dolaşır.

Ayhan-Spor bu, atletle Hukuk'a çalışır. Ne zaman ayağa kalksa eli saçına gider.

Bunlar Polviyos Koçanis Çanta, Mihlis Canis Kırtasiye ve İkimiz Pastanesi, ki suböreği ünlüdür.

Bu Kasap Milikyadis, bıyığının iki telini yolmaktan hâlâ vazgeçmemiştir.

Bu yalnız çarşambaları midye satan Kürt Haso. Bıyıklarıyla oynar.

Bu Haluk Müzik Aletleri, bu Cav Cav.

Peki ya bunlar mı? Bunlar Güven Ticaret, Set Kafeterya, Erol Kaplama, Çağ Pantograf.

Bu bütün gün utla oynayan Papa Joji. İşine bir İran kedisiyle gider gelir.

Bu her akşam gayetle yakışıklı dilber fakir bir oğlanla çıkan Süslü Balıkçı.

Gülen Büfe bu da. Düşünde gecesefaları görür.

Şu Avram Frayde kır saçlı şapkacı, eski bir ayakkabıya benzer elleri.

Kaline bu, sabahları evlat hatırına çalışır.

Bunlar çam, meşe, dişbudak.

Bunlar kontrplak, sunta, kaplama.

Bıyıklı güvercin bu.

Bu bizim Ceneviz duvarına çıkan yüzümüz.

Bu senin yolunmuş gül hüznündür.

Bu topal rüzgâr.

III. kitap

KARAKÖY'Ü KARAKÖY'ÜN RIHTIM VE KEMANKEŞ CADDELERİNİ ONLARI ANLATIR

Cinler top oynuyor Karakôy'de.

Ve gôk boş.

Dôrt yelkenli pupa yelken (derya cengine mi çıkıyorlar?)

Biri bûyûk yelken, ûçû fırtına yelken: Uzun direkli, ıstarlı, serenli.

İki kadırga Tophane Rıhtımı'na gelip dayanmış.

İki kayık uzakta yol alıyor.

Havada kâğıtlar uçuyor. (Sessizliğin bir garip uzantısı mı?) Ta ôtelerde Kızkulesi, ûç haneli. Suya kendini yazıyor.

Galata tepelerinde akşam oluyor.

İlkyaz havaya tırmanıyor.

Tabak gibi deniz. Belli çocukluğunu dûşûnûyor.

Tabak gibi denize karşı bir çocuk uçurtma uçuruyor, eski bir güneş yüzünde.

(Uçurtmalar birer çocuk yüzü mûdûr?)

Ve su! Su! Su! Su!

Soru:

Evliya Çelebi Tophane'yi adımlamış mıdır? Ayanı ve kibarı azdır dediği Tophane'yi?

Karşılık

Adımlamasa bile gidip ilkin Galata Mollası'nın ellerine sarılmıştır. Topçubaşı ve Bostancıbaşı ve Subaşı'yla nice nice söyleşmiştir ve Fatih ve Beyazıt ve Süleyman Han toplarını görmüştür ve camileri ve tekkeleri ve sebilleri ve çeşmeleri ve dükkânları gezmiş (ki sekiz yüzdür) ve kebabı ve hoşafı ve darı bozasını ve has beyaz ekmeği ve pişmiş göz göz sıcak somunu yemiştir ve tüccar ve gemici ve dükkâncı esnafıyla hoş vakit geçirmiştir.

Rıhtım Caddesi'nde mi duruyor Matrakçı? Adımlamak için Galata Kulesi'ni? Öyle olacak.

Rıhtım Caddesi'nden Gümrük Sokağı kaç adım mıdır? 77 adım. Ordan Necatibey Caddesi'ne kaç adımdır? 68 adım. Ordan Leblebicişaban Sokağı'na 100 adım. Ya Kemeraltı Caddesi mi? 99 adım. Ya ordan Alageyik Sokağı'na? 20 adım. Ya Alageyik Sokak kaç adımdır? 205 adım. Peki, Alageyik Sokak'tan Galata Kulesi kaç adımdır? 201 adım. Artık toplayalım: 647 adım.

Biliyoruz Karaköy sokaklarını çok sevmiştir minyatürcümüz. (Bunun için çarşıları, evleri, dükkânları, sokakların buyruğuna vermemiş midir?)

Şarapiskelesi Sokağı'na gidip durmuş şimdi de, geçip Mangır, Gümüşhalka sokaklarını ve birden Mumhane Caddesi'nde duruyor. Duruyor, çünkü Fransız Çıkmazı, Kireçkuyusu, Kölemen, Tophanekasapları, Derici ve Gecekuşu sokakları çıkıyor önüne. Çıkacaktır elbet. Bir cadde sokaklarsız nasıl olur? O zaman da daha düne kadar yerlerine sımsıkı sarılıp kalmış hanlara, hamamlara, mağazalara gelip çarpıyor. Ve bir bir biz sayalım diye duruyor:

Gümüşhane Hanı, Uluğ Hanı, Deniz Hanı, Nuri Selçuk Hanı, Karaköy Emek Hanı, Nimet Hanı, Mumhane Hanı, Veli Alemdar Hanı ve de Tekel G. M. Muayene ve Tesellüm Komisyonu, Ölçüler ve Tartılar Müdürlüğü, Arlak Yağlı Boyaları Mağazası, Denizcilik Sanayii Kollektif Şirketi, Paksoy Ticaret ve Sanayi Deposu, Klima İthalat ve İhracat Şirketi ve 1 unlu mamuller fabrikası, 1 torna makine atölyesi, 1 makine atölyesi, 1 asansör atölyesi, 1 mermer atölyesi, 1 model atölyesi, 1 motor musluk-

ları imalathanesi, 1 lokum imalathanesi, 1 elektrik malzemesi mağazası, 1 kırtasiyeci, 1 turistik eşya satıcısı, 2 büfe, 1 şekerci, 4 lokanta, 4 kahvehane, 3 mermerci, 1 elektrikçi, 1 plastik işler mağazası, 1 makine ve değirmen taşı mağazası, 1 matbaa, 1 tesviyeci, 3 tekel bayii, 7 tornacı, 2 demirci, 1 çerçeveci, 1 planyacı, 1 tavuk yumurta pazarı, 1 tavukçu, 1 köfteci, 1 berber, 1 bakkal; 18 de kapalı dükkân.

Kapı numaraları mı? 1-84 ve 44-64'tür.

Böyle hanlar, hamamlar, sokaklarla başı dönüp sonra da Kemankeş Caddesi'nde alıyor soluğu.

Kemankeş Caddesi

Minyatürde Kemankeş Caddesi, Gümrük Sokağı'nın ağzını kesip orda kalıyor. Bütün haritalar Kemankeş Caddesi'ni bir kıyıya atıp bırakmışlar. Oysa bir kıyıya atılmak caddelerin değil, olsa olsa sokakların başına gelir. Hele böyle Kemankeş Caddesi gibi bir tarihi de yüklenip gelen caddelere bu hiç yapılmaz. Koca bir Kaptanıderya Ahmet Paşa'nın adı söz konusudur. Bu da yetmiyormuş gibi güzelim Kemankeş Camisi de bu caddeyi süslemekten geri kalmıyor. Hem Yeraltı Camisi de buradadır. Yalnız bu bile onun kıyıya atılmasını engellemelidir. Neyse ki Mumhane Caddesi'nin oralarda şanına yakışır kılığıyla ortaya çıkıyor. Ama her şeye karşın Rıhtım Caddesi'nin yanında yine de ikincil bir caddedir o. Kefeli hanları, ölü depoları, çaptan düşmüş yapılarıyla iyice içine büzülmüştür. Bilir ki bütün iş Rıhtım Caddesi'ndedir. O, yalnız işsiz güçsüzlerin, günde iki kez geçen postacıların, daktilocu kızların, öğle akşam namazını kılmak için gelenlerin, küçük kızların, kedilerin, çocukların caddesidir daha çok. Bir de kokuların! Kokuların kimliği, tarihi ne ölçüde yazılmıştır. Bunu bilmek zordur ama, burası da onun için iyi bir kaynaktır. Hemen her şey Rıhtım Caddesi'nde olup bittiği için Kemankeş Caddesi sanki ona depo görevi görür. Bütün ayak meyhaneleri oraya açılmaz mı? Hem sevgili serserileri de, sarhoşlar da buradan daha iyi bir yer bulamayacaklarını çoktan anlamışlardır. Oysa bir adım ötede, vapurlar, tekneler, motorlar, sandal-

lar, kuşlar, otobüsler, arabalar, insanlar cirit oynuyordur. Böyle vıcık vıcık insanın kaynaştığı yerde o yalnızdır işte. Denizyolları önüne birikmiş kalabalık onun yalnızlığını dağıtmaya çalışır ama, kökendeki yalnızlığı yine de ağır basar.

Buraya kokuları yazmak, bir kıyıya atılmışlığı, sonra da tarihi, tarihin yalnızlığını duymak için gelinmelidir!

19 Mayıs 1983 yılı Perşembe günü, öğleden sonra, eni 9, boyu 170 adımdı. Bunu hiçbir şey değiştirmeyeceğe benziyor. Onu kimsenin gördüğü yok çünkü. Değil mi ki bir kıyıya atılmış bir caddedir, bunu bilmeli ve başka bir şeye heveslenmemeli. Hem bir kıyıya atılmışlığın da bir erdemi vardır. Kemankeş Caddesi'nin bunu bildiğinden de kimsenin kuşkusu olmamalı hem. Keşiş bir caddedir çünkü o! Resimde de bu yüzden, "Kendimi öne çıkarayım," dememiştir.

KARAKÖY'ÜN LEBLEBİCİ ŞABAN, KADEM VE MANGIR SOKAKLARINI ONLARI ANLATIR

"kadimden bir Galata fuhuşu..."

Ya şimdi nerde miyiz? Leblebici Şaban Sokak'ta.

Surlar, kuleler, evler arasında kaybolmuş Leblebici Şaban Sokak. Minyatürde de bir nokta. O bile değil. Dünyada Leblebici Şaban Sokak gibi bir sokak daha var mıdır bilmiyorum. Önce dünyanın en küçük sokağı odur. Öyledir ama, kendi gibi iki küçük sokağı da alıp, onları da kendine benzetip, sonra da tek bir sokakmış gibi görünen de yine odur. Bu iki sokağa –Aynalı Lokanta Sokağı'yla Kadem Sokağı'na– önce kendi coğrafyası içinde küçük sivil bir geri karakolluk vermiş, neden sonra ancak öyle tanımıştır onları. Bundan sonra ikisinin de bu coğrafyanın dışına çıkmak aklına gelmemiştir. Niçin gelsin? Aynalı Lokanta Sokak ile Kadem Sokak, Leblebici Şaban Sokak'sız nedirler ki? O olmasa kim onları bilir? Ya Kadem Sokak? Acaba Leblebici Şaban Sokağın adı anılmadan onu paftalarda, haritalarda, krokilerde bulmak olanağı var mıdır? Belki birileri bir duvarın kıyısına kıstırılmış soluk, kimi harfleri de silinmiş bir

Kadem Sokak

tabelasını bulur çıkarır ama, bunun için de epey taban tepmesi gerekir. Hem onca yoğun insan trafiği içinden onun adını bulup

çıkarmak yine de kolay değildir. Leblebici Şaban Sokak işte böyle hem kendine, hem de yandaşı iki sokağa böyle sıkı yasaklar koyup, ancak ondan sonra kendini ele verir. Bir ucundan girildi mi de, artık bu dünyanın dışında bir yerde olduğunuzu hemen anlarsınız. Önce Leblebici Şaban Sokak, sonra da Kadem Sokak korkunç insan seli içinde sizi birden yutar. Nerden çıkacağınızı da bilemezsiniz. Yeryüzünün en lumpen üç sokağıdır çünkü bunlar. Ayaktakımının sevgili bütün kulları o işsiz güçsüzler, serseriler, ayyaşlar, sevgili küçük orospular, sevgili küçük sıradan insanlar, on sekiz yaşını doldurmuşlar "iktidarlarını" burada kurmuşlardır çünkü.

"En ucuz aşk,

Aynalı Lokanta Sokağı'nı bir yana bırakırsak, Kadem Sokak yeryüzünün ilk "kadim" fuhuş sokağıdır da.

Hem bu sokakların toplumu ayakta bir toplumdur. Bir fabrikaya girip çıkan insanlar gibi bir vardiya hayatı yaşarlar.

Ya sokağın öbür sakinleri: Çocuklar, falcılar, ketenhelvacılar, işportacılar, simitçiler, tombalacılar, tatlıcılar, elmaşekerciler, dönerciler?.. Bunlar sanki bu sokağı süslemek ve de bir getto töreni için buradadırlar.

Dünyanın en eski mesleğinin kadınları bu törende ne mi yapıyorlardır? Bir sarışın sol memesiyle oynuyordur, saçını topuz yapıyordur bir çocuk kadın; ancak yarısını bildiği bir şarkıya takılmıştır aklı bir esmerin; oralarını sokağa verip oturmuştur bir çaça; bir bıçak yarasıyla oynuyordur bir kumral.

Leblebici Şaban Sokağa (ne güzel bir ad değil mi, ona selamınız olsun!) nerden gireceğimizi söyledik mi? Necatibey Caddesi'nden.

500 lira"

Bu konuyu biraz deşmek istersek –ki değer de değer hani– o zaman eşsiz Evliya Çelebi'nin, Ahmet Mithat Efendi'nin, Ahmet Rasim'in, S. Muhtar Alus'un, benzersiz Reşat Ekrem Koçu'nun ellerine iyice sarılmalıyız. Sarılmalıyız ki bu yazı kurtları bize yol göstersinler. Bunun için de Sidikli Sokak'tan başlayıp, Horoz, Şarapiskelesi, Arkadi, Beyzade, Şeftali, Karaoğlan, Halkalı, Aynalı sokaklarına uzanıp; sonra da oraların Büyük ve Küçük Aynalı, Adalı, Yani, Madam Bella, Yüksek Baloz, Hovarda, Tırnakçı Rıfat, Sakallı Yorgi, Küplü Meyhane, Fazlı Baba, Şekerci Sofi, Bizans Birahanesi, Filip, Laz Osman, Kadifeli, İsponi, Kara Yani, Arap Yorgi meyhanelerine girip çıkmamız gerekecektir. Girince de esmer, sarışın, kumral, beyaz, parlak Frenk ve Rum palikaryaları, kaptan zenaneleri, kart, kıranta nice beyzadeler, mirasyediler, Cemal âşıkları, baldırıçıplakları ve de yine nice saf ve toy gayetle yakışıklı ve dilber fakir delikanlılarla karşılaşacağız demektir. İşte o zaman da güler yüzlü çakırkeyif *Bakü*s'ün resmi karşısına geçip, ellerimizi rakı, bira, konyak, apsent, mestika, reçine şişelerine ve de çividi, beyaz azman şarap fıçılarına uzatacak, Rumcanın Elenika'sıyla ortaya fırlayıp al, mavi, sarı atlas bluzlar içinde kıvıranlara, kayıkçı, mavnacı, at sürücüsü, hamal çamalla ve daha nice haşaratla polkalar, mazurkalara, naralar atıp, gemici, tatlısu frengi, kabadayılar, ayyaşlar ve de serseriler, külhanbeylerle kol kola girip sokaklara dökületeğizdir. Dökülünce de bu kez yakamıza apaş mı apaş, yakası açılmadık, haya damarı çatlamış –başkaca nasıl olabilir– şiirler yapışacaktır:

Şiir:

Galata Rıhtımına dizilmiş meyhâneler
Müşteri dâvet ider Pedimu zenâneler

Zülûf perçem apiko pantol fransız kesim
Hizmetinde gayreti topuklu pervâneler

Yumurta ökçeleri tıkır tıkır vurarak
Türlü türlü cilve lâübâliyâneler

Kimi gümüş köstekli parmağında gül yüzük
Süslü püslü palikar ellerinde şâneler

Gemici arabacı kayıkcı tulumbacı
Bankerler bey paşalar hep yanık dîvâneler

Heman akçe gösterip çakmaya gör işmarı
Cümlesine yeksandır hoteller vîrâneler

Öte yandan, Karaköy sokakları yine bir zamanların Galata tiyatrolarını akla getirecektir ki, işte o zaman da ister istemez *Amerika, Avrupa* tiyatrolarını, bu tiyatroların sevgili Amelya'sını, Peruz'unu, Eranik'ini düşüneceğiz demektir. Bu zaman da göz, kaş işaretleri, el, mendil parolaları, bizi yerlerimizden oynatacak, feslerimizi, bastonlarımızı, şemsiyelerimizi attıracak, tepindirecek, bağırtacaktır. Kantolar birbirini izlerken Peruz'un kaşı, gözü, ağzı, burnu, göz süzüşü daha bir artacak, bu da bizi bütün bütün çılgına çevirecektir. Hem sonra da Kuşlu Tiyatrosu'ndan gelen seslere de elbet uzak kalmayacağızdır:

Mısırımı kavururken
Dumanını savururken
Ayaklarım yoruluyor
Sokak sokak dolaşırken.

Elbet bütün bunlar *donmuş zaman* dediğimiz geçmişte kalmıştır. Bugün bu yerler geceleri yalnız cinler içindir. Sevgili cinler top oynasınlar diyedir. Cinlerin tarihini de yazmak bizden sonrakilerin işidir. Hem bizim gibi yazı açgözlüleri, biraz da olsun, onları düşünmelidir!

Ama bu bizim yine de Madam Bella'ya bir gönderme yapmamıza engel olmamalıdır. Onsuz, Karaköy yarım kalır çünkü.

Madam Bella

Madam Bella'nın kim olduğu, nerden geldiği bilinmiyor ama, tarifsiz bir Rum güzeli olduğu ve tam bir batakhane olan oteli herkesçe biliniyor. Madam Bella'nın otelinde güzel Leh yosmaları hizmet eder, bunlar ancak cüzdanlarını bütün bütün boşaltacaklarını gözlerine kestirdiklerini otele alırlarmış. Soyup soğana çevirmeden de bırakmazlarmış.
Madam Bella'nın otelinin tam bir *Mavi Sakal* yeri olduğuysa çok sonraları anlaşılmıştır. Bu da otelin bir gün yanıp yıkılması sırasında anlaşılmıştır: Otelin bodrumundan birçok insan kemikleri çıkar. Bir zamanlar Galata denince güzelliğiyle Madam Bella akla gelirmiş. Madam Bella gazetelerde çıkan fotoğraflarında resimleri duvarlara asılan eski Dünya Güzellerine benziyor.

Bir fotoğrafta uzun güzel boynu, uzun güzel şeyleri akla getiriyor.

Bütün fotoğraflarda şiir teninin soğuk, asi beyazlığı vuruyor.

Uzun saçlarını üç güzel topuz yapıp bırakmış.

Bir yaprak inceliğindeki ellerini nereye koyacağını bilemiyor.

Pencere önünde çekilmiş bir başka fotoğrafta uzaklara bakıyor.

Yarı açık ağzı insana sanki cinayetler işletecek gibidir.

Yine bütün fotoğraflarda sonsuz geçmiş zaman kipiyle bakıyor.

Çocukluğunda, kara saçlarını uzun kuyulara sarkıtır bırakırmış.

Esmer bir dilde bütün dilleri konuşur diye biliniyor.

Kocamışlığı bir akarsuyun kocamışlığıymış.

Mangır Sokak

Galata'nın Balıkpazarı bura
Galata durdukça bu çarşı dura
Erzurumlu Âşık İbrahim

Bir gün biri çıkar da İstanbul sokakları sözlüğünü yazar mı bilmem. Yazarsa bunun ne denli güzel bir şey olacağını düşündük mü hiç? Bu hele Galata sokaklarına kabarık bir yer ayıran bir sözlük olursa, o zaman Mangır Sokak için, Mangır Sokağın bu lokantası için düşülecek tarihi şimdiden görür gibi oluyorum.

Mangır Sokağa bir sokak olarak bakılır mı bilmem. Bir karış boyunda bir sokaktır çünkü o. Benim adımlarımla eni 6, boyu 36 adım. Böyle sürüp giderken de, Demirciler Sokak bir yandan, Kemankeş Caddesi bir yandan onu kesip atarlar. O da buna hiç ses çıkarmaz sanki. Bu böyledir ama Bedri Umay'ın meyhanesi de burdadır. Ama onu bulmak da kolay değildir, değildir çünkü sokak gibi o da kendini gizledikçe gizlemiştir, onun için de ha diye kolay kolay bulunmaz o! Dışardan küçük kapısı içini hiç mi hiç yansıtmaz. Hem kapısı yaz kış kapalıdır bu yüzden de böyle bir yerin varlığı sokaktan geçenlerce bilinmez, ancak orasını bilenler için vardır o. Ne dışardan içeriye, ne de içerden dışarıya hiç ışık sızmaz. Sanki bir karartma mahzenidir, insanlar oraya böyle karartma için girerler. Bir mağara gözüyle de bakabiliriz buraya. İçki verilmez burada, içkiyi müşteriler getirirler. Böyle bir şeyi sahibi niçin uygulayagelmiştir? Bunu kestirmek zordur. Burası meyhane değildir mi diyordur? Öyle olmalı. Gerçekten de buranın mutfağı ender mutfaklardandır. Ancak ağzının tadını iyi bilenlere açıktır. Sahibi yemeklere kusur bulanları kolundan tutup atayım demez ama, güzel işinin bilinmesini de ister.

Bedri Umay'ın meyhanesi yatık bir dikdörtgen biçiminde kapıdan girince geniş bir bölmeyle ayrılan, yüksekçe peykeli bir yerde kurulmuştur (şimdi burası indirilmiş, zeminle birleştirilmiştir. Eskiden buraya yeni müşteriler alınırdı. Salon gediklile-

rin yeridir). Salonla büfe aynı yerde, ortada küçük bir masa, sıralar, birkaç sandalye: Hepsi bu. Ama bir meyhaneden çok bir antikacı dükkânına girmişsinizdir sanki: Büfe gelin duvağı gibi süslenmiştir; duvar boşluklarını eski eşyalar doldurmuştur. Göz bunu ister de, bir inde içilmek için gelinmemiştir çünkü. Ama bütün bu eşyanın varlığı ancak bir dakika sürer, kendinizi birden oraya, oradaki insanlara, mezelere, dünya güzeli balık yemeklerine, içkilere bırakıvermişsinizdir. Her şeyden önce de Bedri Umay'a. Böyle diyorum çünkü bu güzel insan zaten burasını bazı yakın arkadaşlarıyla yiyip içmek için açmış gibidir. Böyle demek için de yeterince neden vardır: Sabahları saat on birde başlayan bu buluşma, akşama doğru ağırlığını kazandığında birden söner, söner çünkü gece düşmez buraya. Geceyi herkes artık evinde ağırlar, ya da geceyi iyice duyabileceğiniz Tophane'nin öbür sokak aralarındaki yerlerde karşılarsınız. Sahibine gelince, o zaten bir müşteridir, onlarla birlikte yer, içer, konuşur, şakalaşır. Sanki evindedir, evinde dostları için türlü yemekler hazırlamıştır, şimdi de sofraya oturmuşlardır. Şakacı, hoşsohbet, babacan haliyle dostları da (müşteriler) buraya sanki onun için gelmişlerdir. Hem dünyada açık saçık hikâyelerin böylesine bolu, böylesine yakası açılmadıkları ancak burada bulunur. Küfürün de en ballısı yine burda işitilir.

Mangır Sokağın bu meyhanesi Karaköy'ün eski ününü biraz olsun anımsatmak içindir sanki. Değil mi ki bugün artık tarihe karışan, yalnız bir sokak adı olarak kalan Aynalı Lokanta, sonra da daha niceleri silinip gitmişlerdir, onlar olsun belleklerimizi kurcalaması az şey midir? Hem biliyoruz Galata demek, meyhane demektir.

TOPHANE'Yİ ONU ANLATIR

Şimdi de nerdeyiz mi diyorsunuz?

Karaköy'de. Karaköy'de deniz, Yeraltı Camisi'nin önüne gelip durmuş.

Kemankeş Caddesi'ni yalıyor ve Karaköy Kapısı'ndan çıkılıyor Yüksekkaldırım'a.

Uzakta Rüstem Paşa Hanı. Adı Bilinmeyen Kapı'nın üst yakasına düşüyor.

Yelkenci Hanı'nı deniz sıyırıyor.

Ve Kemeraltı ve Necatibey ve Mumhane ve Kemankeş caddeleri Tersane Caddesi içinde kaybolmuşlar.

Ve Haliç uzun bir su.

Ve iple çekilmiş gibi Tophane düz ve Tersane önlerinde girintiler çıkıntılar yapıyor.

Ve Rıhtım Caddesi denizle tanışmamış daha ve haritalara girmemiş.

Ve belli geleceğin bir caddesi şimdiden.

Ve uzakta Galata Köprüsü.

Ve Şinasi'nin ünlü kasidesini düşürüyor bir kenar yazısı gibi ebcetle.

(demek I. Abdülmecit'in göğü altındayız:

— ki kendisi İstibdat ile Meşrutiyet arası uyanık bir istibdat olmuştur —

Ve biliyoruz ki, I. Abdülmecit'in elyazısı çok güzeldi ve neyi bir başına üflerdi.

Ve en çok Florya kumsalını severdi).

Ve yayalar Galata Köprüsü'nden beş paraya geçiyor.

Yüklü hamal 10.
Beygir 20.
Araba 100.
Koyun, keçi, kuzu 3.
Ve fildişi ve sedef kakmalı bir tezkerede, bir taze, sağ eli kalkık (neden kalkık?) geçiyor.
Beyaz maşlahına bürünmüş bir Bedevi gökyüzüne bakıyor.
İki kişi köprünün demirlerine dayanmış konuşuyorlar.
Bir ses, "Varda" diyor.
Bir çerçi bir serçeyi seyrediyor, seyredip bırakıyor.
Bir adam fesini düzeltiyor.
Bunlar Arap Yorgi'nin şerbethanelerinden çıkanlar.
Bir sokak koşarak geliyor.
Ve silme vapurlarla dolu Tophane ve dama taşlarına benziyor sokaklar.
Ve deniz taşıt acenteleri denize vermişler yüzlerini ve Galata hanları ve tabelaları çıkıyor gravüre
Ve kûfî bir yazı gibi düşüyorlar:

Adriatica, S. A. Navigation – Galata, Lloyd Han
American Export Line – Galata, Tahir Han
Arslaniantz R. – Galata, Kara Mustafa Paşa Cad. 3
Baker G. ve A. Ltd. – Galata, Hovagimyan Han
Comptoir Maritime – Galata, Hovagimyan Han
Compagnie des Méssageries Maritimes – Galata, Kuto Han
Concordia Line – Antalya Nakliyat Şti. Sirkeci
Dede Orhan – Galata, Aynalı Lokanta Sok. 25
Dani Co. – Galata, Eski Şarap İskelesi 17
Dabkoviç ve Şür. – Galata, Frenkyan Han
Demirtaş İzzet – Galata, Kefeli Han
Export Stimship Corporation – Galata, Tahir Han
Fern-Ville Mediterranean Lines – Antalya Nakliyat Şti. Sirkeci
Gristi J. Henry – Galata, Kara Mustafa Paşa Cad. 129
Hidivial Mail Line – Galata, Yeni Han
Kovers L. Capt – Galata, İktisad Han
Kovap T.A.Ş. – Galata, Tahir Han
Kalkavan H. Avni – Galata, Eski Gümrük Sok. Ada Han

Mançini Jozef – Beyoğlu, Balo Sok. 33
Pehlivan Muzaffer – Galata, Ömer Abid Han
Paçalıoğlu Fahri – Galata, Liman Bahçe Han
Savromtransport – Galata, Frank Han
Sperco Willy – Galata, Anadolu Sigorta Han
Sadıkoğlu Orhan – Galata, Muradiye Han
Sadıkoğlu Rıza ve Aslan – Taksim, Amasya Ap.
Sadıkzade Ruşen Oğulları – Galata, Arzu Han
Türk Swiss – Galata, Hovagimyan Han
Türk Şilepçilik Ltd. – Galata, İktisat Han.

Ya küçük Tophane sokakları mı? Görünmüyor.

Hem onlar bunu hak etmişler gibi bugün de görünmüyorlar.

Hepsi birbirinin içine girmişler, sanki Gümüşhalka Sokak, sanki Başcerrah, Karınca, Derici, Sakızcılar, sanki Karatavuk, Akçe, Hoca Tahsin sokakları bu adların kendilerine neden verildiklerini bilmiyorlar, bilmek istemiyorlarmış gibi de yazgılarına karşı hiçbir eylemde bulunmuyorlar. Buna da şaşmamalı. Neden şaşalım – değil mi ki onlara sokak olmak hakkı verilmemiştir, karşı durmak neye yarar ki? Hem bir kıyıya atılmış olmak salt onların suçu mu? Bu yüzden değil midir, Hoca Tahsin Sokak *hocalığını Istanbul Başpiskoposluğu*'na kaptırmamış mıdır? Böylece Anadolu Ortodoks Kilisesi ile Aya Nikola Ortodoks Kilisesi'ni de bağrına basarak Ortodoksluğa parmak kaldırmamış mıdır? Başka ne yapsındı ki?

Ya Galataşarap Sokak mı? O başı dönmüş olarak doğdu, onun için de hâlâ ayılmış değil. Hem ne de olsa o bir tarih sokağıdır. Bunun için de silinip gitmek bütün bütün onun elinde değildir.

Tophane'nin kendisi de öyle değil mi? Bugün onun top dökümüyle, topçulukla ne ilgisi var. Sanki Fatih topları, sanki Süleyman Han Topları, sanki Beyazıt Han Topları, sanki Üç Ağızlı Top, Şişhane Top, Burma Top, Fransa Topları, Kırkkarış Küpeli Topları ve Esâbali ve Hamzabâli ve Çultutmaz ve Kundaktutmaz ve Devebâli ve Sekibâli ve Ejderbâlî ve Palamarkıran Topları burada dökülmemiştir –ki her biri bir kale döverdi– ve tüccar ve topçu ve gemici olan yaranı saf saf toplanıp buradan deryada

yüzen gemileri seyretmemişlerdir? Ama tarihin üstünden hiç sünger geçilir mi? *Tophane*, bu üç heceli sözcük şöyle dilin ucuna gelmesin, tarih birden doğruluvermeyecek midir? Hem Kılıç Ali Paşa Camisi, sonra da sevgili III. Ahmet Çeşmesi değil mi ki daha yerindedir, öyleyse o daha çok tepecektir. Hem yalnız o mu? Gecekuşu Sokağı da bu dünyayı bırakıp gideceğe hiç benzemiyor. Değil mi ki koca Tophane halkının biricik pazaryeri orasıdır, kalacaktır o da. Bütün bir halkın yeryüzünden silinip gittiği nerde görülmüştür.

Soru, 1

— Peki daha böyle nerelere gideceğiz, Galata'nın sınırları gelmeyecek midir?

Karşılık

— Tamamdır, değil mi ki Kemeraltı Caddesi'ndeyiz ve değil mi ki Lülecihendek Caddesi bizi Kumbaracı Yokuşu'na çıkaracak ve ordan da Tünel önünde bulacağız kendimizi, öyleyse yeniden Karaköy'e dönüp, bu kez de Tersane'ye demir atabiliriz. Böylece de üçgenimizin tabanını (onsuz bir üçgen nasıl ayakta durur ki) kotarırız.

Soru, 2

Peki, Yüksekkaldırım'ın Karaköy ağzından Lülecihendek Caddesi'nin ağzına kaç adımdır?

Karşılık

630 adımdır.

Soru, 3

Ya peki, Kemeraltı Caddesi'nden Kumbaracı Yokuşu (ki İstiklal Caddesi'ne çıkar) kaç adımdır?

Karşılık

576 adımdır.

ÇIKMA

Tophane, anılara da kancasını atmasını bilmiştir. Galata'nın tabanı değil mi ki odur, öyleyse ordan da Galata'ya bakacağız. Bu da biz değil, Nermin Streater (Menemencioğlu) olacaktır.

İşgal yıllarının sonuna doğru, Tophane'nin Kemeraltı Caddesi'nin bir anısı ona pek dokunmuştur:

— Bebek-Eminönü tramvayı ile geçerken, Galata'da bir pencerenin dışında asılı bir Fransız subayı şapkası gördüğümü hiç unutmam. İşgal yıllarının bir simgesi olarak mı nedir, ordan geçtiğim zamanlar hep başımı kaldırıp o şapkayı düşünürüm.

Tophane'den Galata, bazen de böyle bir imgedir işte!

KARAKÖY'ÜN TERSANE CADDESİ'Nİ ONU ANLATIR

İstanbul planlarında, haritalarında, krokilerinde Perşembe Pazarı'nda adına pek rastlamazsınız. Onlar Karaköy'ün bu kapalı kutusunu

Tersane Caddesi

diye iki sözcük düşürüp öylece bırakıverirler. (Gerçi şimdi bu adı da kullanmıyorlar ya: Yarbay Sabahattin Evren Cad. diyorlar çünkü.) Oysa bu bölge halkın ağzında Perşembe Pazarı'dır. Buraya girdiğinizde de cadde adlarından geçilmez. Sanki Yemeniciler, Kürekçiler, Permeneciler, Makaracılar caddeleri, cadde değildir. Ya sokaklar? Onların birinin adına rastlanmaz. Hem sokak adlarına gelince, haritacılara hak vermemek de elde değildir. Bu birbirine girmiş yüzlerce sokağın hangi birini ansınlar? Haydi andılar diyelim, o sokakları nasıl bağlayacaklar, nereden geçirip nereden çıkaracaklar, nereye koyacaklar, nasıl sıralayacaklar? Hem onlara nasıl sokak diyebilecekler? Hemen hepsi de bir karış boyunda bile değildir. Yine bu sokak adlarını nereye yazacaklardır, hangi duvara? Böyle bir duvar bulmaları olanaksızdır. Çünkü orda burda kalmış yarım duvarı, buraların sevgili halkı hemen kapatıverip işyerine çevirmiştir. Böylece de bir barakalar cumhuriyeti kurmuşlardır. Hem yine buraların yalnız insanları değil, sokakları, dükkânları, evleri de soluk almıyorlardır. Bunun için ancak Tersane Caddesi'ne çıkmaları gerekir ki, onu bulup çıkarmaları da olası değildir. Bunun için hiç değilse burala-

rını görmüş geçirmiş birisinin ellerinden tutması gerekir. Bunun da nedeni öylesine yalın, arı, anlamlı bir sözcük olan "sanayi" sözcüğü, burasını öylesine allak bullak etmiş, karıştırmıştır ki, sonunda o da bu sokakların, bu insanların bir parçası olup çıkmıştır. İstanbul'un sanki bütün karmaşık ve arapsaçına dönmüş işleri ancak burda görülürmüş, burdan sorulurmuş gibi de bir kılığa bürünüp çıkmıştır.

Cenevizlilerin ruhunun asıl burada yaşadığını söylemeye gerek bile yoktur. Değil mi ki Cenevizliler denizin ruhuyla yaşayan insanlardır, öyleyse bunu büyük bir dinginlikle söylemeliyiz. Hem Cenevizliler o avuç içi kadar sokaklarını asıl buralarda kurmamışlar mıdır? Hepsi de buradan denize açılmaz mı? İyi ama biz ardılların Ceneviz ruhuyla ne ilgisi olabilir?

KISSADAN HİSSE

Bu kıssadan hisseden murat odur ki Karaköy'ün bu bölgesini anlatmanın olanağı yoktur. Bu böyle ama, biz bunu yine denemek zorundayız, değil mi ki Galata'yı yazmayı üstlendik, Karaköy'ü, sonra da onun asıl can damarı olan bu yeri atlayamayız. Öyleyse Tersane Caddesi'nin elinden tutup, onun denize açılan sokaklarına dalalım. Deneyelim bunu.

Dünyada Karaköy sokakları gibi sokaklarını unutturmak için bu denli baskı yapılan başka sokaklar var mıdır bilmiyorum. Buna karşın bırakılmışlığı, yalnızlığı böylesine hiçe sayan onu umursamayan sokaklar da varsa, yine bu sokaklardır bunlar. Gerçi Permeneciler, Yemeniciler Caddesi onların bu yalnızlığını duyurmamak için ellerinden geleni yapmaya yaparlar ama, onlar bunun da ayırdında değillermiş gibi de, kendi bildikleri dünyalarına sımsıkı bağlanıp kalmayı yeğlemişlerdir. Bu sokakların sanki hepsi, en başta da Kardeşim Sokak adından aldığı bu güçle:

— Kardeşlik bu dünyada esastır! diyordur.

Hem başka neye inanmalıdır ki? Musluk, Bergamut, Çilatmaca, Kuyumcu Tahir, Arap Kayyum, Ziyalı, Sırmalı, Hediye, Hocahanım, Abdülselam, Üsküfçü adları da onların ne denli alçakgönüllü sokaklar olduğunu anlatmıyor mu? Hem onlar

Berk'in elini de bunun için tutmamışlar mıdır? O da onlarla birlikte böyle Azapkapısı (Sokullu Mehmet Paşa diye anılıyor) Camisi'ne gelip dayanmıyor mu? Dayanıyor, öyleyse Tünel'i de tam karşısına alıp Baylan Pastanesi'nden Azapkapısı Çeşmesi'ne değin 865 adım diyecektir ki, böylece Tersane Caddesi'nin ne menem şey olduğunu da ortaya koyuverecektir. Sonra da bu kez caddenin karşı yakasına geçip o avuç içi kadar sokaklara dolacaktır ki, oralardan çıkıp yeniden Tersane Caddesi'ne dönmesi ise uzadıkça uzayacaktır. Karşıya geçerken de bu kez de eninin 34 adım olduğunu söylemeyi unutmayacaktır. Ama burdan bütün bütün ayrılmadan önce de Aliyazıcı Sokağa da uğrayacaktır. Burada çünkü yatık bir dikdörtgen içinde, iki yanı çıkmalı bir tabela ile karşılaşacaktır. Bu da onun büyük Sinan'a olan aşkını bir daha perçinleyecektir.

Tersane Caddesi'nin girdisine çıktısına karışmadan çizmeye kalkarsak böyle çizeriz onu. Hem Matrakçı da bizim gibi davranmamış mıdır? Tersane Caddesi'ne uzun bir çizgi çizip bırakmamış mıdır? Öyleyse biz de öyle bırakalım.

PERŞEMBE PAZARI'NIN YANIKKAPI SOKAĞI'NI ONU ANLATIR

Yanıkkapı minyatürdeki Plazzo Comunale'yi çeviren iç surların en eski kapılarındandır. Minyatürde de tam ordadır. Sonra da bugün eski Galata kapılarının ayakta kalan bir iki kapısından biri de odur. Perşembe Pazarı'nın avuç içi kadar sokaklarından birine de onun adını vermişler. Sanki zift katran kutusundan çıkarılmış gibi de simsiyahtır sokak. Yalnız sokak mı? Sokağın insanları da fabrikaların evlerin bacalarından yeryüzüne inmişler gibi is pas içinde. Hem yalnız dükkânlar, evler değil, insanlar da sanki bu dünyanın son konuklarıdır: Sanki tornacılar, sanki kaynakçılar, soğuk, sıcak demirciler, frezeciler, kablocular, makaracılar, demir-dökümcüler hep birden bu yolculuğa adamışlardır kendilerini. Bu dünyayı bırakıp giderken de yandaşları olan Telaşçı, Camcı, Sarkçı, Harup, Abdülselam sokaklarını da –kendilerine benzettiklerinden– onları da yalnız bırakmamak için bekliyorlarmış gibi birlikte geldikleri bu dünyadan birlikte gitmek istiyorlardır. Hem kendilerinin bu dünyadan başka hiçbir yerde böyle görülmeyeceklerini biliyorlardır. Öte yandan, Yanıkkapı gibi bir tarih kapısı burada olmasa, böyle bir yerin varlığının bulup çıkarılmayacağının da ayırdında oldukları için, kalıyorlarsa biraz da onun adına kalıyorlardır.

Bu sokağa önce işte bu insanları, sonra da Yanıkkapı'yı görmek için gelinmelidir. Bir de Ceneviz ruhunu, (o boyuna hortlayan Ceneviz ruhunu) koklamak için uğranmalıdır. Sokağın kendisi gibi Yanıkkapı da göçtü göçecektir. Göçüşün şiirini de görmek için gelinmelidir buraya! Sonra da sevgili Ceneviz ar-

maları burada son olarak yerinde sergileniyordur. Kapının üstünde hepsi kendilerini baş aşağı vermiş ziyaretçilerini bekliyorlardır. Bütün bunlardan sonra da bu sokakta doğmuş büyümüş çilekeş Kaynakçı Tahsın Usta'yı da –bu tarih çıkıntısını– görmelidir. O da gitmeye hazırlanıyordur çünkü. Hem buraya kadar gelmişken bir başka tarih babasını da göreceğimizi bilmeliyiz: Yelkenci Han! Bu gidişe o da katılacaktır. Onun varlığını ise yalnız kapısıyla silik mi silik bir yazı koruyordur. İçi kat kat, vıcık vıcık insandır. Her şey de tarihi yaşamak için ayaktadır. Baştan aşağı tarih kaçkınlarıdırlar!

Yanıkkapı Sokağı işte böyle tarih öncesiyle tarih sonrasını mühürlemiş bir sokaktır. Bu yüzden olacak, haritacılar onu hiç unutmamışlar, adını olsun, o çocuk resimlerine benzeyen haritalarına düşmüşlerdir. Bu bile elbet bir şeydir. Değil mi ki bu dünyada tasını tarağını toplamaya hazırlanmış bir sokak varsa, o da Yanıkkapı Sokağı'dır. Ve dünyaya:

— Hoşça kal dünya, hoşça kal! diyordur.

PERŞEMBE PAZARI'NIN ANLATILMAZLIĞINI ONU ANLATIR

Bu bölümde Karaköy'ün Perşembe Pazarı'nı bitirirken, yine başa dönüp, onun anlatılmazlığını bir kez daha vurgulayıp, böylece *anlatılmazlığın* eline yeniden yapışıp, son bir deneye gireceğiz ki, bu da SÖZCÜKBİLİM yöntemi olacaktır. Bu bizim sözcüklere olan inancımızı ortaya koymakla da kalmayacak, onlara gerçekten güvenmemiz gerektiğini de kanıtlayacaktır.

Bir yeri sözcüklerden daha iyi ne anlatabilir? Değil mi ki sözcükler bu dünyayı kopya ediyor, öyleyse onları sıralamak yetmelidir. Her şeyden önce de, dünyada sözcükbilimin yerini hiçbir şeyin dolduramayacağını da söylemeliyiz. Dünyayı sözcükler (bu kendi halindeki sözcük dünyası) değil de ne kuruyor? Hem tek bir sözcüğün içeriğini, koyduğu dünyayı, tuttuğu yeri sayfalarca yazı, çoğun karşılayamaz. Karşılasa da o tek sözcüğün yerini dolduramaz. Yalınlık çünkü sözcük kökenlidir.

Hem gerçekten de Perşembe Pazarı'nı alt alta sıralayacak sözcükler kadar hiçbir şey daha iyi anlatamaz. Anlatamaz çünkü Perşembe Pazarı her türlü betime karşı koyar. Bu yüzden yazıyla anlatılamaz o! Hem Perşembe Pazarı çok kendine özgü koca bir sözlük yaratmıştır. Sonra da alfabenin hemen bütün harflerini onda bulabiliriz. Böylece yeryüzünün en özgün sözlüğünü kotarmıştır o! Bu sözlüğe öte yandan *Uğraşlar Sözlüğü* de diyebiliriz. Böyle bir sözlüktür ki dünyayı, dünyanın işlerini ancak içine alır:

İNSANOĞLUNUN UĞRAŞLAR SÖZLÜĞÜ

İNSANLAR	İŞLER	NESNELER
Kaynakçı	Ticaret	Anahtar
Tornacı	İhracat	Bıçak
Tesviyeci	İthalat	Aşı bıçağı
Demirci	Tacirlik	Balta
Kalafatçı	Tecim	Bel
Çilingir	Aksata	Bıçkı
Ayakkabıcı	Toptancılık	Bisturi
Tenekeci	Perakendecilik	Biyel
Sobacı	Esnaflık	Vurgu
Kalaycı	Pazarcılık	Civata
Saraç	İşportacılık	Çakı
Tamirci	Hırdavatçılık	Çapa
Radyocu	Hurdacılık	Çark
Elektrikçi	Parçacılık	Cirit
Muslukçu	Yamacılık	Çivi
Lağımcı	Nalburluk	Çekiç
Makaracı	Kavaflık	Çizelge
Uskurcu	Acyoculuk	Çuvaldız
Tesisatçı	Murabahacılık	Delgi
Boyacı	Komisyonculuk	Döveç
Mostracı	Ortaklık	Elmas
Saka	Şirket	Freze
İplikçi	Balıkçılık	Kaldıraç

Çerçi
Camcı
Bakırcı
Bezzaz
Koltukçu
Soyacı
Dökmeci
Bileyci
Hammal
Amele
Zanaatçı
Yanaşma
Haftalıkçı
Aylıkçı
Ateşçi
Kalfa
Çırak
Miço
Kamacı
Ustabaşı
Pompacı
Presçi
Taşçı
Makinist
Sendikacı
Kayıkçı
Filikacı
Kürekçi
Tacir
Tüccar
Zahireci
Yemişçi
Borsacı
Tefeci
Kabzımal
Tellal

Bakkallık
Deniz
Dolmuşçuluk
Kahvecilik
Mezarcılık
Motorculuk
Makinistlik
Tablakârcılık
Tesfiyecilik
Kamacılık

Kraker
Mıh
Gönye
Iskara
Havya
Kalıp
İğne
Kalbur
Kalemtıraş
Kanca
Kazma
Kerpeten
Keser
Kıskaç
Kompas
Kompresör
Körük
Kürek
Küskü
Makas
Mala
Masura
Mekik
Merdane
Örs
Pota
Pulluk
Rende
Sata
Sayaç
Sifon
Sistre
Sürgü
Şiş
Takoz
Tokaç

Simsar
Acenteci

Torna
Tornavida
Ustura
Yay
Tel
Törpü
Vida
Yaba
Zımba
Neşter
Saldırma
Kama
Makas
Keski
Çekme
Enser

KARAKÖY'ÜN ESKİ BANKA SOKAĞI İLE BANKER SOKAĞI'NI VE DE GALATA BANKERLERİNİ ONLARI ANLATIR

Matrakçı sanki Evliya Çelebi'yle dolaşıyordur ve Bergamut Sokağı'nda Varyemez Kıraathanesi'nde çay içiyordur bir Venedikli'yle. (İlk Venedik mahalleleri Tahtakale'de, Sirkeci'de değil miydi?) Hem niçin mi burda diyorsunuz? Galata'ya tırmanmak için elbet. Bunun için de Kardeşim Sokak'tan 122 adım atacak, Tersane Caddesi'ne çıkacaktır. 57 adımda da Zencirli Han Sokağı'nda bulacaktır kendini. Ömerağa Sokağı yolunu kesecektir ama, o yine de tırmanmasını sürdürecek, 37 adım sonra da Keresteci Fazıl Sokak'la karşılaşacaktır. Burada da duracaktır, duracaktır çünkü burada artık ben fakirin elini tutacak, benimle birlikte de Banka Sokağı'na dalacaktır, dalıp asıl büyük ayracını o zaman açacaktır. Hem bir ses:

— Tarih dedikleri biziz!

diyordur

Eski Banka Sokağı

Eski Banka Sokağı İstanbul haritalarında Galata'nın o küçük, dar, hemen başlayıp, hemen de biten sokaklarındandır. Ama sokakların bir ruhu varsa, ruhu olan o ilk sokaklardandır. Tersane Caddesi gibi koca bir caddeye arada bir de olsa çıkıp soluk almak için ağzını vermiştir. Bunu da tarihten bunaldığı için yapmıştır sanki. Öyle ya, koca imparatorluğun başının burda

yendiğini görmüş, sonra da o görmüş geçirmiş tarih gibi içine çekilmiştir. Ama Cenevizli ruhunu hiç elinden bırakmadan da bugünlere gelmesini bilmiştir de. Bu yüzden de tarihte en kabarık yeri o almıştır. Nasıl almasın ki Havyar Han'daki borsa kavgalarını hâlâ unutamamış, ikide birde damarlarında onun depreştiğini duymuştur. Osmanlı Hazinesi'nin Defter-i Kebir'ini kemiren fareleri değil mi ki hep o beslemiştir, o halde bunda şaşılacak bir şey yoktur. Hem Ceneviz ruhunu Galata bankerlerine devretmesini onun kadar kim bilmiştir ki? Yine onun kadar kim kabarık mı kabarık tecimsel bir sözlük türetmiştir:

Ilk sıradakiler:	*Ikinci sıradakiler:*
Sarraf	Aktar
Aksata	Zenneci
Banker	Bezzaz
Tecim	İşportacı
Alışveriş	Madrabaz
Toptancılık	Acyo
Perakendecilik	Murabahacı
Pazarcılık	Faizci
Sergicilik	Borçlu
Borsacılık	Alacaklı
Celeplik	Mudi
Simsarlık	Kredi
Komisyonculuk	Mangır
Şirket	Tahvil
Trôst	Kayme
Altın	Hisse
Gümüş	Konsolit

Öykü

Derler ki Sadrazam Reşit Paşa kapısına Banker Avram Kamondo'nun dayandığını duyunca, odalığının hamamında ruhunu teslim eder.

Yine derler ki Fuat Paşa hekimlerin önerisi üzerine gittiği Nice'te,

— "Ben de binlerce kişi gibi Konsolide'nin* kurbanıyım" diyerek can verecektir.

Bugün, Eski Banka Sokağı'nın paftalara, haritalara, krokilere vuramayan yönü hüzündür** elbet. Eski kent plancılarının en zor işi de belki budur: Bir sokağı çizgilerle (bu çizgiler ne denli düz, eğri, keskin, yumuşak olursa olsun, sokağın iç yaşamını göstermediğine, ona sokulmadığına, bunun için de ancak yapay yaklaşımlarla yetinildiğine göre, sonunda bir sokağın özelliği kâğıda çıkmayacaktır) gösterip bırakmak. Böylece de bir sokağın, acısına, sevincine karışmamak, onun içlerine gömülüp kalmak. Sevinçler, acılar, yalnız canlılarda kurmaz otağını, nesneler de yüklenirler, taşırlar bunu. Bütün kara, deniz haritacıları bir kara, deniz parçasının iç dünyalarını görürler ama, bunu kâğıda dökemedikleri için de kaygılanırlar. Böyle içlerine kim bilir ne denizler, adalar, karalar, körfezler gömüp kalmışlardır.

Eski Banka Sokağı bugünün haritacılarına hüznü hiç kuşkusuz vermiştir. Ama ellerinden bir şey gelmediği için de çaresizliklerini yansıtmışlardır. Bunca yaşamışlığına karşın (belki de bunun için) kulunuz bu sokağı Galata'nın en hüzünlü sokağı diye düşünür. Benim gibi sokakların sevinçleri, arkadaşlıkları, güzellikleri, eskilikleri, dostluklarıyla ilgilenen birinin, Eski Banka Sokağı gibi bir sokağa hüzünler yüklemesi, onu yalnızlıkların, kimsesizliğin eline bırakması acıdır elbet. Ama onu kendi dışına atmak, ona yeni kılıklar biçmek de benim elimden gelmez. Hem bakalım böyle bir şey onu gönendirecek midir? Hangi sokak geçmişine, bugününe, yarınına ters düşmek ister? Bir sokak varlığını her şeyden önce neyse, yine o olmakla saptamak istemez mi? Ancak öyle, "Varım!" demez mi? Gerçi hiçbir sokak hüznü,

* Konsolide, vadesi gelen borcun vadesinin uzatılması.

** Hüzün, bir sözcük, şairlerin yazdığı.

yalnızlığı, bırakılmışlığı sürgit yaşamaz. Elbet Eski Banka Sokağı da böyle kalmayacaktır, değişecektir. Ama bu sanki onun için çok uzakmış hissini de getiriyor insana; ondan vuran hüzün de budur işte. Ben onu unutulmuşluğun elinden hiç kurtulamayacakmış gibi görüyorum. Hüznü de bunun için biçiyorum ona!

Soru
Eski Banka Sokağı kaç adımdır?

Karşılık
58 adımdır.

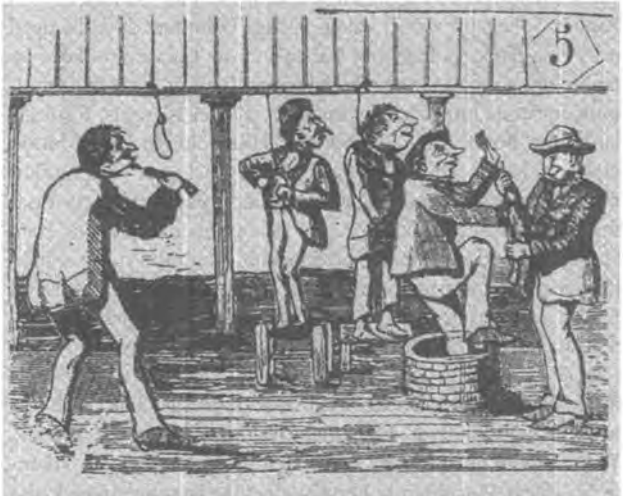
Banker Sokağı

Artık Eski Banka Sokağı'nı bırakıp Banker Sokağı'nı tutmanın sırasıdır. Ama bunu Saint-Pierre Hanı'nı atlayarak yapamayız, değil mi ki o da Eski Banka Sokağı'nın bir sakinidir ve yine onun gibi tarihle göbeği kesilmiştir, o halde elinden tutacağız.

Saint-Pierre Han üç yüz yıldır burdan kılını kıpırdatmamıştır. Hem yazılı tarih André Chenier'nin bu hanın ikinci katında doğduğunu da söyler bize. Sokağın kendisi gibi bu handan da hüzün akar. André Chenier o haşarı çocukluğunu burda geçirip, koca bir adam olunca da bunu sürdürdüğünü, bundan da ancak boynunu giyotine vererek kurtulmuştur derler. Kulunuz bugün dökülen bu hana 1 Kasım 1982 tarihinde bir öğle sonu 64 basamak sayarak çıkmıştır ve Saint-Pierre Hanı'nın sancılar içinde kıvrandığını görmüştür. Eski Banka Sokağı, bütün Ceneviz sokakları gibi o da bir satranç çizip burdan kendini hemen Banker Sokağı'na atar. Banker Sokağı (adından da belli değil mi?) Eski Banka Sokağı gibi Galata'nın –ne Galata'nın– koca İstanbul'un, sonra da bütün bu ülkenin eli ayağı, gözü kulağı olmuş, uğrunda intiharlar, kıyımlar, cinayetler işlenmiş, o sokaklardandır. Böyle ateşle oynayan bir sokak olduğu halde, bütün öbür yandaşları gibi o da bugün unutulmuşluğun eline bırakılmıştır. Ama daha düne kadar burda faizle para verenlerin yaşadığını duymuşuzdur ki, buna da pek şaşmamak gerekir. Hem elimizdeki eski bir fotoğraf bize Banker Kamondo'yu bu sokaktan geçerken göstermiyor mu –ki çok tatlı dillidir derler.– Ya bu Baltacı Bezirgân değil mi? Sonra bu başı önünde giden sarrafandan M. Mires elbet. Alfabenin harfleri içinde en çok A harfini –almak fiilinden geldiği için mi– sevdiği söylenir. Çok az uyuduğu, uykusunda da ancak kendisinin duyacağı kadar alçak sesle konuştuğu biliniyor. Elimizdeki resimde uzun boylu, incecik. Ya bu da kim mi? Osmanlı Bankası Müdürü M. Abernon Vikontu Sir Edgar Vincent'in ta kendisi elbet, ki İstanbul'da ne kadar İngiliz varsa onlara kolayca köşeyi dönme yollarını öğretmiştir. Bu da Banker Mavrokordato olmalı. Kızıyla akşamları Tarabya'da piyasaya çıkanların başını en çok o çekmez mi? Sonra da Banker Sokağı'nın en iri kıyımlısı yine o değil midir? Bu kol ko-

la gidenler de Banker J. Alléon ile Th. Baltazzi. Nedense güldüklerini hiç kimse görmemiştir. Bu da Yorakim. Boyacıköy'den hep bu saatlerde çıkar.

Banker Sokağı bütün yandaşları gibi işte böyle –cebi konşimento dolu – nicelerini cebinden çıkarmış sonra, onun da sonu Eski Banka Sokağı gibi kendini yalnızlığın eline bırakmak olmuştur.

Galata borsasının durumu!..

1874 / Nişan Berberyan

BANKER AVRAM KAMONDO
(1785-1873)

Azınlıklar Tarihi'nde İmparatorluğun en güvenilir adamıdır diye geçer.

Koca Reşit Paşa'nın mali danışmanlığını yaptı. Yalnız Reşit Paşa'yı sevdi.

Daha çocukken eşyanın tabiatına karşı gitmemeyi öğrenmiştir.

Gençliği her gün gazetelerden altının hayatını izlemekle geçti.

Giyimine çok dikkat etmiş, ayda bir Tring Galata'ya gidip ordan kendine yeni bir şeyler almayı unutmamıştır.

Tanzimat'ın ilanıyla fes giymiş, Bahtiyar Han'daki müdürlük odasına fesli yağlıboya bir resmini asmıştır.

Ermişler Takvimi'ni hiç yanından eksik etmedi.

Galata'dan Boğaz'ın durgun zamanlarını seyretmeyi sevdi.

Kısa boyluydu. Dünyaya kendi hayatı gibi baktı.

Elleri altından başka bir şeye değmedi derler.

Pazar günleri Büyükdere'de bir başına bir aşağı bir yukarı dolaşmayı severdi.

En yakın arkadaşları Zarifi, Hiristaki Zagrafos. Eseyan'dı.

Az yiyip içti. Az konuştu.

Öldüğünde yüzünü görenler kireç gibi beyazdı diye yazdılar.

BANKER ZARİFİ

İmparatorluğun son günlerinde adı en çok geçen, kulağı en çok çınlayanlardandı.

İşine günle girer günle çıkardı. Tez canlıydı.

Çocukluğu haritalara bakmakla geçmiş.

Havyar Han'daki odasından bütün Borsa kavgalarını penceresinden izlediği, adamlarıyla da ordan işini sürdürdüğü söylenir.

Bütün kitaplar onun bir Borsa kurdu olduğunda birleşmiştir.

Her pazartesi saçını kestirmeyi âdet edinmiştir.

Pazarları küçük gezinti motorunu kendi çalıştırır, kendi kullanırdı.

Çin işi ipek mendilini yanından ayırmamıştır. Ceketinin cebinde beyaz bir zambak gibi hep açık dururdu.

Altının kokusunu çok uzaklardan alırdı. Bütün iniş çıkışları ezberden bilirdi.

Toparlak yüzlüydü, bütün toparlak yüzlüler gibi de gülüşünü gizleyemezdi.

Acımasızdır diye tanınır.

Osmanlı Ticaretinde Gayri Müslimler diye bir ayraç ilk onunla açılmıştır.

Bürosundaki masasında sardunya yaz kış hiç eksik olmamıştır.

Fal açmayı, tarih okumayı severdi.

"Para parayı çeker!" sözü onundur, denir.

GALATA BANKERLERİNİN İŞ ADAMLARININ AVUKATI YAZAR-NOTER MİTHAT CEMAL'İ ONU ANLATIR

Mithat Cemal her gün saat 17'de Galata'daki bürosundan çıkar, Tünel yoluyla Lebon'a giderdi.

Galatalı bütün büyük tacirler, sanayiciler, yabancı şirketler, Levantenler, bankerler müşterileriydi.

Her yılki bilançosu öbür noterlerden her zaman kabarık olurdu.

1885'te İstanbul'da doğdu. İşkodralı Selim Bey'in oğludur.

Fransız okulunu, Vefa İdadisini, Mekteb-i Hukuk'u bitirdi.

Noterliği sırasında yazılar, kitaplar yazmaya başladı.

Mehmet Akif'e hayrandı. Şiirler yazdı. Abdülhak Hamit, Cenap Şahabettin, Tevfik Fikret, Sami Paşazade Sezai beylerle oturdu.

İmparatoriçe Elizabeth'i sevdi, hayatı üstüne bir kitabı çevirdi.

Sarıklı İhtilalci Ali Süavi'yi, Namık Kemal'ı yazdı.

Üç İstanbul'u üç kez yazdı. Üç çağı eşyada, insanlarda aradı.

Dostları yazdıkları için: "Yemeklerden sonra içilen nefis bir kahveyi andırır." derler.

Lebon'a hep Tünel yoluyla gitti. Bir kez Yüksekkaldırım'ı çıktı, ama birçok kez indi.

"Göz alıcı bir başı, bu başın üstünde gümüş renkte saçları vardı."

İri, büyük gözlüydü. Mendil cebindeki mendilini her gün değiştirirdi.

Bir Pera Don Juan'ı. Akşamları Levanten kadınlar Beyoğlu'ndan o geçerken baygın bakışlarla süzerlerdi.

Dostları onun için: "güzel yazar, güzel konuşurdu, sözcükleri güzel tümcelere dönüştürürdü" diye yazarlar.

Öldüğünde (1956 Ocak, Perşembe) saat dördü üç geçiyordu. 71 yaşına iki gün dört saat vardı.

GALATA'NIN KARAKÖY SINIRLARINI ONU ANLATIR

Eski Galata gravürleri Azapkapısı ile Kemeraltı Caddesi'ne getirip oturtmuşlar

Galata'nın taban sınırlarını

Geçip bir bir Karaköy sokaklarını ve Necatibey ve Mumhane caddelerini

Ve Kılıç Ali Paşa Camisi'ni ve Surp Krihorlusavoriç Kilisesi'ni ve Saint-Benoit'yı ve Rüstempaşa Hanı'nı ve Musluk ve Su İskelesi sokaklarını

Ve Yelkenci ve Ceviz Han'ı ve Kürekçiler Kapısı'nı ve Yemeniciler ve Fermeneciler caddelerini

Ve Avcılar ve Kefalon ve Kurnalı lokantalarını

Ve Beyaz Gül'ü ve Tokatlı Birahanesi'ni ve Taşmerdiven, Kefeli, Manyeli, Mihalaki, Sümbüllü, Kostantin "nam" meyhaneleri

Ve misket şarapları

Ve saatçileri ve aktarları ve bir Ermeni Dukalığı'nı: Yani Beyazcıyan'ı yani Bedrosabanyan'ı yani Mitrat Karabekyan'ı ve Çekintyan'ı ve Sarıyan'ı

Ve Melenur Balık Restoran'ı ve Deniz Restoran'ı

Ve Makbul İbrahimpaşa Camisi'ni ve Arapkayyum'u

Ve Dikişçi ve Aliyazıcı sokaklarını ve

Assiourazioi General
— 1831 —

alınlıklı bir yazıyı

Durup Makaracılar Caddesi'nde ve demirci ve tornacı ve yelkenci dükkânlarına girip
Ve Gümrük ve Karantina sokaklarına ve Kölemen ve Ağaç-tulumba ve Denizciler ve Yuva sokaklarına
Ve paslı demirler, gemi leşleriyle karşılaşıp
Ve molozları, kayıkları ve çöp ve yağ deryalarını aşıp
Güneşli güneşsiz yüzleri alıp
Matkapları freze tezgâhlarını çelik levhaları boşlayıp
Ve işçileri yüklenip
Ve çıraklara gülüp
Ve Nafe Sokağı'nda dinlenip (demek Arapcamisi'nin en iyi bu sokaktan göründüğünü biliyorlar)
Ve Bergamut ve Kardeşim Sokak'ta eğlenen güneşi önlerine katıp
Haliç'in elinden tutuyorlar

Bir ince suyun
Harlı bir suyun
Yalnız bir suyun
Çılgın bir suyun
Uykusuz bir suyun
Sakal bırakan bir suyun
Bir ölü suyun
Ortaçağ yüzlü bir suyun
Sıkılan bir suyun
Allah'ın sol eli sayılan bir suyun
Mühür taşıyan bir suyun
Leş gibi bir suyun
Sise bulanmış bir suyun
Bal gözlü bir suyun
Arı istekli bir suyun
Bizans kılıklı bir suyun
Ancak Bizans'ta rastlanan bir suyun
Akşamları hava almaya çıkan bir suyun
Çayır gözlü bir suyun
Ateş dilekçesi dağıtan bir suyun
Bir uzun mesafe koşucusu suyun

Müslüman bir suyun
Bıyıklı bır suyun
Geldim gördüm gidiyorum diyen bir suyun
Hıç büyümüyorum diyen bir suyun
Hep delikanlı bir suyun
Çocuk bir suyun
Bu dünyayı yalınayak dolaşan bir suyun

MİNYATÜRE ÇIKMAYAN GALATA SOKAKLARI BALADI

I

Bir bulut üstüme üstüme geliyor diyor Bergamut Sokak (atlı kılığında bir bulut).

Kadem Sokak yine yükünü tuttu gözü hiçbir şey görmüyor diyor Leblebici Şaban Sokak

Alageyik Sokak'tan sesler geliyor diyor Mangır Sokak bir adamın kan akıyor yüzünden.

Bütün gün bir güzel yüz geçmedi diyor Şair Eşref Sokak koca gün böyle geçti diyor.

Bir çocuk işiyor diyor Sırmalı Sokak hiç bilinir mi neden işiyor.

Şöyle başımı alıp gitmek istiyorum diyor Üsküfçü Sokak şöyle başımı alıp gitmek istiyorum.

Kuşlar geçiyor diyor Arap Kayyum Sokak bulutları arkalarına takmışlar geçiyorlar.

Sise bulandı yine Kardeşim Sokak diyor Abdülselam Sokak iyice sise bulandı.

Öyle kapı deliğinden bakmayı bırak içeri gel içeri diyor Zürefa Sokak.

Bu erkek milleti doymak bilmiyor diyor Şahdeğirmeni Sokak neden böyle bilmiyorum diyor.

Bir zamanlar her şey başkaydı diyor Yazıcı Sokak her şey çok başkaydı diyor.

Bu biz sokaklara ne oldu böyle diyor Eski Banka Sokak dünyanın sonu mu geldi diyor.

Uykum var susun artık diyor Musluk Sokak bütün gece balık akınından uyuyamadım.

Baş döndürücü bir hızla aşağılara doğru kayıyorum diyor Erkân-ı Harbiye Sokak aşağılara aşağılara doğru.

Su ve çocuk sesini göreceğim geldi diyor Şahkulu Sokak anaokulu olan bir denız kıyısına götürüp bırakın beni diyor.

Yukarı alındığım güne kadar burdan bir adım atmak istemiyorum diyor Aliyazıcı Sokak.

Bir deniz kuşu olmak istiyorum diyor Gümrük Sokak bir deniz kıyısında tek başına duran.

Ben bir ırmak olmak isterdim diyor Aynalı Lokanta Sokak bu dünyayı dolaşan bir ırmak.

Bu dünyada en iyi şey sokak olmak diyor Mangır Sokak bir daha geldiğimde yine sokak olmak isterim diyor.

II

Galata Şarap İskelesi Sokak dedi ki böyle ne konuşuyor bunlar hiç ama hiçbir şey anlamıyorum.

Dünya işlerinden dünya işlerinden konuşuyorlar dedi ta ötelerden Şahkulu Sokak.

Nereye bakıyorsun öyle dedi Galata Kulesi Sokak Otçu Sokağa durmadan nereye bakıyorsun öyle?

Kardeşler Kıraathanesi'ne dedi Otçu Sokak bir adam ikide bir cep saatına bakıyor belli çok sıkılmış dedi.

Sıkıntılı zamanlar yaşıyoruz diye lafa karıştı durup dururken Portakal Sokak olduğu yerden.

Dünya vaktimizi aldı dedi Kölemen Sokak dünyada ne çok zaman geçti hiç düşündünüz mü dedi.

Ursula lambasını yaktı deyip doğruldu Müellif Sokak artık fotoroman okur dedi.

Kumru Sokak da dedi ki Toto Visbal yine horoz dövüşünden dönüyor artık o da oturur tırnaklarını keser dedi.

Marvo da yatağına uzanır şimdi dedi Horoz Sokak kulağını pamukla tıkayıp uzanır dedi.

Çok yaşlandım artık kıpırdayamıyorum hem sonra burada da ölmek istemiyorum dedi Mangır Sokak.

Ne öpmek isterdim bacaklarından şu kızı dedi Kurt Çıkmazı adındaki bir sokak.

Kim bilir ne kokulu yerleri vardır diye ekledi uzaklardan Kartçınar Sokak.

Adalı Yani neden bu akşam erkenden kapadı dükkânını diye sordu adsız sokak neden erkenden eve dönüyor?

Kır bıyığını ve başını karısının göğsüne koyup hemen uyumak istiyor herhalde dedi Hacı Yazıcı Sokak.

Adımı hiç basılı görmedim dedi Şahdeğirmeni Sokak adımı basılı görmeyi öyle isterdim ki.

Böyle hepsi konuştu sonra hepsi birden sustu.

MATRAKÇI NASUH'UN MİNYATÜRÜNÜN ELİNİ SON KEZ TUTUP GALATA'YI NOKTALAMAMIZI ONU ANLATIR

Artık son bir kez Matrakçı'nın elini tutmalıyız: Değil mi ki onunla başladık, onunla bitirelim.

— Şimdi nerelerde mi diyorsunuz?

Kumbaracı Yokuşu'nda elbet, kapamak için üçgenini. Hem ne zamandır orda olmak istemiyor mudur? Düşünüp Fatih'i.

Fatih gemilerini burdan yürütmemiş midir?

Ve Zağanos Paşa Kasımpaşa sırtlarını dövmüyor mudur?

Ve Fatih çadırında Halil Paşa'ya "İstanbul'u alacağız!" dememiş midir?

Ve Galatalılar liman boylarına inmemişler midir?

Bir kitabın yapraklarını açar gibi işte Kumbaracı Yokuşu'nu yavaş yavaş çıkıyor minyatürcümüz.

Ve fırçasını ve boyalarını belli Pera için hazırlıyor.

Bağlık bahçelik Pera için.

Hazırlasın bırakalım.

Hem artık orda da kalacaktır. Ve Sarayburnu'ndan son bir kez ordan bakacaktır.

Bakıp sevgili padişahının* hemen yanında olmak isteyecek-

* Kanuni'yi biliyoruz: Uzun boylu, geniş omuzluydu. Boynu da öyleydi. Ve de tel tel posbıyıklıydı. Konuşurken sözcükler ağzından tek tek çıkardı. Şiir yazdı, "Muhibi" diye ad düşürdü. Böylece Baki'nin, Fuzuli'nin çağdaşı oldu.
7 Eylül 1566'da Cumartesi sabahı 1.30'da öldü. Öldüğünde buğday benizli, ela gözlüydü ve 71 yaşını 4 ay 10 gün geçiyordu. Gök? Bilinmiyor.

tir. Hem uzun bir yolculuk için soyunmamış mıdır? Bütün bu çizip boyamalar *Sefer-i Irakeyn* için değil midir? Değil mi ki bir menzil ressamıdır, Galata da bu çıkış ayracı için düşülmemiş midir?

Hem Kanuni de artık atına binmiştir, gözü hiçbir şey görmüyordur.

Güzel bir günde bıraktığı belli Matrakçı'nın İstanbul'u.

Ve sabah (Kanuni sabahları severdi).

Ve Bağdat göğü de öyledir. Ve Fuzuli:

Şiir

Geldi burc-î evliyâ Pâdişah-î nâm-dar

diye bir tarih mısraını düşürüyordur.

Düşürsün bırakalım.

PERA
(1990)

1.,2. Baskı: Adam Yayınları, 1990, 1996
YKY'de gözden geçirilmiş 1. Baskı: 2000

PERA*

"Dublin'in, bu kentin görüntüsü bir gün yeryüzünden silindiğinde, bir rehber kitap gibi, Ulysses'e bakarak, yeniden, eksiksiz bir biçimde kurulsun istiyorum."

James Joyce

* İnsanda, tarihte, eşyada.

Tabella v. Post pag. 348.

URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ

DELINEATIO,

Qualis extitit MCCCCXXII. proinde antequam in Turcarum potestatem veniſſet.

Auctore CHRISTOPHORO DE BONDELMONTIBUS *Florentino* in Opere MS. quod *de Inſulis Archipelagi* inſcripſit.

CONSTANTINOPOLIS

Sultanahmet ve Pera

ÖNDEYİŞ

Bir taşbaskısı: Pera alınlıklı.

Alt alta, üst üste çizgiler, oyuklar, çıkmalar, taşmalar. (Bir taşbaskısı Himalayalar'da bir yolculuktur. Yol iz yoktur. Yolunuzu siz bulacaksınız.) Karınca yuvaları gibi insanlar, sokaklar, caddeler. Bir deniz dibi haritasıdır sanki: Burunlar, koylar, körfezler çizecektir: Bir azınlık kalesi için. Bir azınlık kalesi: Özenle çevirdiği bir imparatorluğun (ki haraç ve talanla büyümüştür).

Salipler, putlar, haçlar.

Bir çıkma (Galata kökenli). Coğrafya onu böyle mi görmek istemiştir? Sessiz, duruk bir suyun sardığı. Yabanıl, kırılgan (böyle de denebilir). Adacıklar çıkan Eyüp önlerinde, hızla dönen sonra çarpıp Galata surlarına. Değil mi ki kapalı, yalnız bir iç sudur, dönecektir. (İkonlar, aynalar, küçük haçlar toplayıp, in-

cecik.)

Bir labirent: Sarı bir tarih çiziyordur gizliden gizliye: Akan evler, alanlar, sokaklar. Kuşatılmış Ortodoks şiddet ve şehvet – Sodom-Gomore.

Katafalklar gibi sıralanmış Sainte-Marie, Üç Horan, Aya Triada. Ağzını ağzına almış Yüksekkaldırım. Uzuyor Büyük Cadde. (Kurutulmuş çiçekler, kuşlar, öpülmüş kızlar.)

Haritadaki yerinde Meşrutiyet ve Yeni Çarşı caddeleri. Ve Concordia ve Panaia Kilisesi. Yerinde Eski Çiçekçi, Hava, Alyon sokakları.

Yerinde gök.

Atlaslarda, Pera atlaslarında, geometrinin diliyle konuşur. Bunda haksız da değildir; öyle ya bunca sokağın elinden başka türlü nasıl tutulur? Kendine göre doğrular, zikzaklar, eğriler çıkacak; üçgenler, koniler, piramitler indirecektir. Bütün bunlar için de çizginin (o büyük sihirbaz) egemenliğine girecek, bu çilekeş yolculuğu öyle yapacaktır.

Hem geometri dediğimiz dil çizgiden başka nedir ki? Caddeler Caddesi başka nasıl gösterilir. Tünel'den başlayan yolculuğu için Galatasaray önlerinde, yalnız orda, bir eğri çizmesi yetmeyecek midir? Pera'nın sınırlarını parçalanmaktan, dağılıp gitmekten onu başka kim kurtarabilir? Hem bu birbirinin içine girmiş, birbirini kesen, çeviren küçük alanlar, izbeler, çıkmaz sokaklar, geçitler ancak geometrinin elinde var olabilir. İşte bunun için kendini geometrinin dünyasına bırakacak, onun diliyle konuşacaktır elbet.

Piri Reis'in Kitab-ı Bahriye'*sinde, bir tepe. Surlar, sokaklar, evler (evlerin çatıları bunun için görünmüyor mudur?). Ölçülü, düzenli. Bütün haritalar gibi de ayrıntılarla yürüyen. (Ayrıntılar ölçü, düzen ister.) Piri Reis bunu bilirdi. Burunları, koyları, adaları çıplak bırakmayı sevmezdi. Gördüğü yerleri ağaçlarla, hayvanlarla, kuşlarla süslerdi. Boyaları bunun için yanından hiç ayırmadı. Gittiği denizlere onlarla gitti, geldi.*

Bir harita-resim. Hem bir harita-resim ayrıntılardan başka nedir ki? Bu yüzden Pera kunt surlarla ayrılmamış mıdır? Pera, değil mi ki "fethedilmeyen İstanbul"*dur, ayrılacaktır. (En kalın çizgilerle.) Piri Reis de Kâğıthane'yi, Alibey Deresi'ni, Ayvansaray'ı, Pera'dan öyle ayırmıyor mudur? Ama asıl da Karaköy'ü (ki soyca bir Gregoryen'dir), bir daire içine alıp bırakacaktır. Bir haritaya değil de, bir resime çalışıyordur sanki. Üç boyutlu. Zikzaklı. Ve hep üçgenlerle*

ilerleyen. Yerini bilmelidir her şey. Hem evler, sokaklar, yollar kitabına ancak öyle sığacaktır. (Hep taşıracak.) Saraybumu'na, Boğaz surlarına geldiğinde de iskandillerini sarkıtacaktır artık. Son bir kez. Değil mi ki büyük derya yolculuğuna burdan çıkıyordur. Her şey ölçülüp biçilmelidir.

Tophane önlerinde dik ve kat kat. Ve kapılar, kapılar, kapılar. Bir yol Yüksekkaldırım'a (ki denizci yatağıdır ve morfinli hücreler) çarpıp kalıyor. Ve Fındıklı ve Dolmabahçe önlerinde birden kırılıp dağılıyor surlar. Ayaspaşa'ya uzanmak için mi? (Öyle olmalı.) Bir kenar suyu geçip bırakıyor Talimhane'yi. Hızla Dolapdere sırtlarına iniyor sonra da. Inip Kasımpaşa'da kapatıyor kendini.

Bir Karşıyaka (Bizans'ın uykusuz tarihinde). Hırçın bir coğrafya· Karanlık.

Bir Karşıyaka (Bizans'ın uykusuz tarihinde)...

I. kitap

Pera'da yedi sekiz dil konuşulur,
öyle ki bir Babil Kulesi'ni andırır.

Dullaway

İstanbul'un 1776'da biçimsel ölçekli ilk planında Pera.
Planı François Kauffer çizmiş. (Marianna Yerasimos koleksiyonu)

BİR NİRENGİ NOKTASI
TALİMHANE ÜZERİNEDİR

Bir nirengi noktası: Talimhane.
Bağlar, mezarlıklar, talim eden askerler.
Uzakta bir yapı: Taksim Topçu Kışlası. Üç katlı, iki top küreli. Kemerli pencereli.
Büyük, yalın ve görkemli.
Gökyüzünü kesiyor. Tanıdık gökyüzünü.
Ve bir imparatorluk arması: İki sancaklı, çatılı silahlı ve turalı.
Bir ağaç: Çınar.
Bir kuş: Serçe.
Bir kalabalık: 31 Mart Şehitlerini uğurluyor.
Açık gök Gümüşsuyu'na vuruyor ve Ayas Paşa'ya.*
Bir sacayağı kurmak için üç sözcüklü: Talimhane, Ayas Paşa, Gümüşsuyu.
Üç adam Taşkışla'nın önünde durmuş, fesli ve ayakta üçü de.
Uzakta Surp Agop Mezarlığı ve serviler. Uzaklığı yazıyorlar.
Bir Sokak: Bağodaları Sokağı (yeni adı Tarık Zafer Tunaya). Çifte Vav Sokağı'na çarpıyor.**
Ve Ağaçırağı Sokağı'nda bitiyor.
Kapısının önünü süpürüyor bir kadın.
(tavuklar, kediler, kuşlar)

* Ayas Paşa: Kanuni'nin sevgili Veziri. Tıknaz, esmer. Kanguru yürüyüşlü. Viyana Kuşatması'nda imzası vardır. Sessiz yaşadı ve bir dilbilgisi kitabı gibi karıştırdı durdu kendini. Vebadan öldü.
** Bir fi tarihli. Sakinleri yaz kış beyaz elbiseler giyerler.

İki at arabası Talimhane göğüne çıkıyor.
Ve resim gibi Tevfik Paşa Konağı.*
Ve 60 odalı
Boğaz'ı ve Marmara'yı görüyor.
Ve Maksim.** Kefeki taşlı, albenili, köşeli ve kuş evli (Osmanlı kuşları severdi).
Büyük Mezarlık'ta dolaşıyor Edmondo de Amicis.
Ve İtalyanca bir çocuğa adını soruyor.
Ve su içiyor bir sakanın elinden.
Venedik Balyosu Alvario Griti'nin konağından sesler geliyor.
Ve *Körler Ülkesi*'ne bakıyor.
Bir bahçe: Taksim Bahçesi. Mızıka Köşkü'nden çıkıyor Büyük Şarman.
Ve rakısını içiyor Rıdvan Paşa. Yarı açık ağzı.
Akşam piyasasına çıkmış Marki İmperiali ve Baron Dödzel.
Bir leylek*** beyazın beyazı. Uzun yüzlü. Gümüşsuyu'na iniyor. Ve çocuk ruhlu.
Ve sıra sıra toplar.****
Bir adam uzanmış gökyüzünü okuyor.
(iki zaman arasından)
Ve yıldızlara ad veriyor.
Ve iki zamana çıkıyor yüzü.

* Tevfik Paşa'yı biliyoruz: Hariciye Nazırı. Bir sır küpü (ki misyon şeflerini dört duvar arasında kabul eder ve halk arasında "Soba borusu gibi doğru" diye bilinir): Şifreli notalar, kapalı zarflar, ayyıldızlar, mühürler. Hepsi hepsi bir hariciye mutfağı için. Değil mi ki bütün yabancı elçilikler burdadır: Öyleyse dört duvarlı odaları seçecektir.

** Bir nirengi noktası: Suyun tarihine eğilmek için. I. Mahmut suyun hareket halini severdi.

*** Leylek, yazına giren ilk kuşlardandır.

**** Tarihte, insanda, eşyada üç çağı gördük mü diyorlardır?

CUMHURİYET ATLASLARINDA BİR DÖRTYOL AĞZI TAKSİM ÜZERİNEDİR

Cumhuriyet atlaslarında bir dörtyol ağzı Taksim diye. (Cumhuriyet atlaslarını ve Cumhuriyet adlı bir türlü büyümemiş zamane çocuğunu biliyorsunuz.) Bir alan.* Bütün dörtyol ağızları gibi dikkatli ve gözünü dört açan. Yalnız gözünü mü? Kollarını ellerini de öyle açmıyor mudur? Bunun için de pek çok neden vardır: Hem yeni, hem de deneysizdir. Her şey de ondan soruluyordur. Bir atardamar. Bir ileri karakol. Tıkanmaya, kireçlenmeye gelmez. Cumhuriyetin yeni tarihini o yazacaktır. Bir yeniyetme: 1923'te 1 kasaplı, 2 bakkallı, 1 berberli, 1 fırınlı, 1 karakollu, 1 eskicili bir adadır. Kaş üstüne düşürülmüş hünnabi, nar çiçeği fesliler, uzun setreli, uzun pantolonlu, çakşırlı poturlular, yemenililer dolaşıyordur. Harrington Kupası'nda da havada fesler uçuyordur. Arap harfleriyle:

AHALİ**

sigarası içiyordur Cumhuriyet. Eller de sık sık fitilli çakmaklara uzanıyordur. Cumhuriyetin büyükleri de eski Ford'lar, Fiat'larla gidip geliyordur. Hem Kristal Gazinosu'ndan sesler de

* a) Bütün alanlar gibi bir alan. Bir daire de diyebiliriz.
b) Cumhuriyet kökenli. Cumhuriyet gibi çoğulcu, güler yüzlü, açık elli. 1850'lerde kurtlar iniyordur.

** Bir yerde oturanlar, halk. Bir altın çağ içindir.

gelmeye başlamıştır. Ben Amer Kardeşler'in sirki de dolup dolup taşıyordur. Birden redingot, Kemali kalpak, kırmalı etek uç vermiştir. Hilal Kahvesi'nde de papaz uçuruluyordur. Kimi evlerden de Aga, Körting marka radyoların sesleri duyuluyordur. Hangi alan onun gibi Cumhuriyetin yeni tarihini böylesine "sinesine" sığdırmıştır? Hem bir alandan da beklenen budur. Değil mi ki Pera adlı "iffet düşkünü" bir İmparatoriçe'ye ondan geçip giriliyordur, öyleyse kendine bir çekidüzen vermelidir.

Hem artık bütün ünlüler de burda oturmuyor mudur?

Bella Vista'dan geliyordur M. Rallis.

Çoktan evinin yolunu tutmuş Osmanlı Bankası Müdürü, M. Pangris.

Bu Frankfurt Muhabiri M. Weiz. (Bu M. Weiz'in bilmediği yoktur. Hem büyük bir koku alma yeteneği vardır.)

Park-Otel'den çıkıyor İtalyan Büyükelçisi Baron Blanc.

Abdülhak Hamit bu. (Lusiyen Hanım'la Tokatlıyan'a gidiyor.)

Bu Fuat Bey.

Fethi Bey bu da.

Bu ipekliler ve müslinler içindeki Madam Natin Vera.

Ya Abdülhak Şinasi? Her akşam burdan (ki sessiz yaşadı, Gümüşsuyu'nu da kendisi gibi sessiz diye sevdi) Tokatlıyan'ın yolunu tutmayacak mıdır? Beyaz ceketli uşağı kat kapısında, elinde şapkası, bastonu onu bekliyordur. Park Pastanesi önünden geçerken dalgın gözlerle içerisini süzecek, öyle geçecektir. Çayını yudumlarken de bisküvilerle bütün bir geçmiş zamanı yaşayacaktır. Hem son olarak *Ali Nizami Bey ve Alafrangalığı* üstünde

İLK OTOMOBİLLER
Otomobilin Türkiye'ye girişi ile birlikte reklam kampanyaları da başladı. Yukarıdaki ilanda Fiat otomobili tanıtılıyor ve temsilci firmanın geniş bakım olanaklarından söz ediliyor.

bütün gün çalışmış, öyle buraya gelmemiş midir? Biliyoruz çok titizdir. Birkaç satır üstünde günlerce çalışır. Bu akşam saati bunun için bir kurtuluştur. Ama İzzet Melik belirince de bütün düşleri yıkılacaktır.

Ya Yahya Kemal mi* (ki yerinden kımıldamayı sevmez ve dış yolculuklarında yanına Hafız Burhan'ın taş plaklarını almayı unutmazdı)? O şimdi Tokatlıyan'dan dönmüş, Park-Otel'de yemeğini yiyor ve fakir Üsküdar'a bakıyor –İstanbul'a hep uzaktan bakmayı sevmedi mi?– Ve ilk kez yalnız. Ve her halinden belli, yalnızlığı sevmiyor. Kim bilir? Bunu belki de kendisi seçmiştir. Birazdan da odasına çekilecektir, açıp en eski tarihleri, Fatih'e çalışacaktır, çok sevdiği Fatih'e.

Hem elbette çok sevdiği Fatih'e çalışacaktır. Bundan daha doğal ne olabilir? Şiirinin ortadireği İstanbul'u ona borçlu değil midir? Pes İstanbul'suz ne yapardı?

Ama, hayır, masası dolmuştur işte. Ve anlatıyordur. (Anlatmayı çok severdi ve yalnız kendisi anlatırdı. Yine yemek meraklısıydı. Pandeli'yi bunun için "artist" ilan etmiştir. Ayakkabı merakını da biliyoruz; Bali marka ayakkabıları severdi. Bunun için Paris'teki Fatma Sultan'a kâğıtlara ayak ölçülerini çizer gönderirdi. [Sevgili Fatma Sultan da sonraları bu kâğıtları çerçeveletip duvarına asacaktır.] Ve çok şişmandı ve kendi başına yıkanamazdı. Bu yüzden Eyüp'te fakir anacığıyla oturan ve gölge gibi üstadı bırakmayan Asım Sönmez'e keseletirdi kendini.)

Hem 1944'teyiz artık. Ayaspaşa Lokantası'nın önünde Dodge'lar, Ford'lar, Bugatti'ler sıraya girmiştir. Çallı İbrahim, Abidin Dino, Fikret Adil, Madam Judith'in elinden *bœuf strogonof* yemişler, karafaki, karafaki sarı votkaları içmişler, Almanya Sefareti'nin önüne gelmişler ve de Büyük Cadde'nin yolunu tutmuşlardır. Nereye mi gidiyorlar? Nisuaz'a elbet. Çallı'yı da kapıdan Beyaz Ruslar (bu yersiz yurtsuzlar) karşılamıştır, o da onlarla ve de uzun saçları, uzun paltosuyla doğru üst balkona çıkmıştır bile. Abidin ile Fikret Adil de hemen caddenin ağzındaki koltuklara oturmuşlar ve de Niko ile Patroniçe oldukları yerden gülücüklerini yağdırıyordur. Hem Asaf Halet Çelebi de koltuğunun altın-

* Park-Otel'in özel misafiri. 16 yıl. 7 gün. Oda numarası 16.

da kitaplar, ağzına giren kara bıyıkları, kara saçlarıyla belirmiştir işte.

Ya Necip Fazıl mı? Yeni bir şiiri heceliyordur o, uyakları da birbiri ardına gökten düşürerek geliyordur.

BİR FOTOĞRAFTA PARK-OTEL ÜZERİNEDİR

Bir fotoğraf, eprimiş, soluk: Park-Otel.
Geniş alnaçlı, dört katlı, balkonlu.*
Gök kapalı.
Ve kimseler yok.
Ama büyük terasta kolalı beyaz örtülü masalar, tabaklar, bardaklar, bıçaklar dizilmiş duruyor.
Sanki biraz önce yağmur yağmış ve herkes içeri kaçmış.
Ve her şey denize bakıyor.
Ve büyük kapıda kitap harfleriyle bir yazı:

PARK-OTEL

Aşağıda evler, elektrik direkleri, sokak lambaları, çocuklar, kadınlar.

Odasının camına vuruyor gölgesi Kral Edward'ın ve Madam Simpson'ın.**

Ve Carmen Pady Orkestrası çalıyor.

* 1931 ortaları mı? Öyleyse II. Abdülhamit'in Tevfik Paşa'ya bir "ihsan-ı şahanesi" konağın yerinde yeller esiyor.
Ve Aram Hıdır sahnededir.

** Bu Simpson su yollarında büyümüştür. Şiir yazar. Bu yüzden de alçakgönüllüdür.

Kuşlu Saray'ın bayrağı dalgalanıyor.

Ve Yahya Kemal Üsküdar'a vermiş yüzünü.

Barda ayakta durmuş Falih Rıfkı.

Bir masada yazısını yazıyor Emir Erkilet.*

Birileriyle konuşuyor Burhan Belge.

Yeşil robu, zümrüt broşuyla oynuyor Tütüncü İhsan'ın refikaları.

Ve merdivenlerden iniyor güzeller güzeli Cahide.

Ve havada döne döne uçuyor bir yaprak.

Ve çocuk yüzlü bir ağaç (belki çınar, belki de atkestanesi).**

İki masayı birden doldurmuş Orient-Express'in (Kralların treni, trenlerin Kralı) yolcuları. (Pera-Palas'ın salonları birden canlarını mı sıkmıştır?)

Boş von Papen'in masası.

Ve boş masa *Sacré-Cœur* Kilisesi'nden gelen çan seslerine vermiş kulağını.

Ve bir yazı (kendi dilinde) kendini yazıyor:

* Bu Emir Erkilet (emekli general) 1942'lerde faşizmin ayak seslerini pek sevecektir. Büyük bir aşkla da Alman Ordularının ilerleyişini çiziktirecektir her gün gazetesine. Kulağını ona ayarlamıştır.

** Bu ağaç, Tevfik Paşa'nın haremleri Afife Hanım'ı (Elizabeth), bir dalı kesildi diye bir gün bir gece ağlatacaktır.
Şimdilerde. yeni yerinde doksan yaşındadır.

PARK-OTEL YEMEK LİSTESİ

Öğle Akşam Yemekleri

Her gün te dansan ve Orkestra
Saat 17.30'dan 1'e Kadar
Cuma sabah matine saat 11'de
Sipariş üzerine hususi ve enfes yemek ihzar olunur.

TABLDOT 1 LİRA

Rus çorbası/Tavuk suyu
Mayonezli istakoz/Kılıç şişte
Salçalı makarna/Pilav/Omlet

~

Sebjeli piliç. Volovan
Biftek. Garnitürlü/Dana kıjartması

~

Kabak dolması. Etli Ayşekadın fasulyesi
Tereyağlı bejelya, zeytinyağlı bamya.

~

Komposto. Dondurma.

ABDÜLHAK HAMİT, LAMARTİN, ŞEHİT MUHTAR, RECEP PAŞA CADDELERİ ÜZERİNEDİR

Taksim, Gümüşsuyu'nu, Ayaspaşa'yı koluna geçirdikten sonra, Abdülhak Hamit, Lamartin, Şehit Muhtar, Recep Paşa caddeleriyle (bu dörtlü azınlık imparatorluğu) tam bir dikdörtgen kurup, hep birlikte Cumhuriyet Caddesi'ne düşerler. Düşer düşmez de Taksim Caddesi ile (ki Yeni Şehir Caddesi'nden gelip bir sokak bile olmadan yiter) Yedi Kuyular Caddesi arasında yuvalanırlar. Bu da onların bir başına bir takımada kurmalarına yarayacaktır. Sonra da gene dördü birden iple çekilmiş gibi koşutlar sıralayıp kapanırlar. Ama nerden geldiği belli olmayan Topçu Caddesi (ki yalnız haritalarda vardır) onları tam belkemiğinden acımasızca vurup çıkar. Ama bu yine de dördüzlerin bir azınlık kalesi (Ortodoksluklar) kurmasına engel olamayacaktır. Pera zaten azınlıklar kalesi değil midir?

Hem artık Taksim yeni yetme halkına da yer açmasını bilecektir: Tamirciler, işportacılar, bakkallar, fırıncılar, manavlar, haytalar yerden biter gibi bitecektir. Asıl da yedekparçacılar (bu Dukalık) kaplayacaktır. Taksim yalnız ünlülerin tapusunda değildir. Elbet sıradan insanlar da onu parselleyecektir: Eskici Rıfat dükkânının önünü süpürüyordur. Bisikletçi Fahri Bey de bisikletlerini sıralamıştır. Triumph marka motosikletlerinin gürültüsü de havada çınlıyordur. Laz Nuri, Hampik Usta, Abes Bey, Rum, Ermeni çocuklarının futbol maçlarına dikmişlerdir gözlerini. Tomris Uyar'ın anneannesi de penceresinden onları seyrediyordur. Çocuk Feyyaz Kayacan da annesine gökyüzünün neden mavi olduğunu soruyordur. Ustalar Ustası Yunus Usta da boy boy anahtarlarıyla baş başadır. Manav Çakır (ki o

Lamartin Caddesi'nde doğmuştur) da elmaları parlatıyordur Ya Ellia Marvo mu? O zaten Abdülhak Hamit Caddesi'ni dükkânı gibi kullanıyordur. Hem Cumhuriyet başka nasıl kurulacaktır ki?

Ellia Marvo

Ellia Marvo bu dünyaya gelmemiş de, Musa Peygamberin kitabı gibi gökten düşmüştür sanki. Düşer düşmez de yanından hiç ayırmadığı lehim kutusunu, törpülerini, çekiçlerini, kerpetenini, körüğünü, eğelerini sıralamış, Taksim'in göbeğinde çalışmaya başlamıştır. Hem Taksim dedikleri de yeni yeni kurulmuyor mudur? Evler, dükkânlar, kuleler yükseldikçe de, ancak o zaman bir sokağa düştüğünü anlamıştır. Ama yersiz yurtsuz, sürgün, acılı soyu gibi o da bunu yadırgamamış, siftahını da yapınca sokağı dükkânı sanmıştır. Giderek de bu yeryüzünü, bu yeryüzündeki yerini öyle görmüştür. Hem yeryüzü dedikleri de nedir ki?

Bunun için, Ellia Marvo'nun, benim sözlüğümde İstanbul'un dağı taşı gibi bir yeri vardır.

Söylenti

Taksim esnafı (Yedekparçacılar Dukalığı) onun bu dünyada yalnız pazar günleri çalışmadığını söyler.

O gün Ellia Marvo giyinip kuşanıp bütün gün gökte uçurtma uçurur.

Selamımız ona ulaşsın.

Taksim biraz Abdülhak Hamit Cad. demektir. Aslında bu cadde de koşutları Lamartin, Recep Paşa, Şehit Muhtar caddeleri gibi bir caddedir. Uzun, dar, iple çekilmiş gibi de düz. Bütün caddeler gibi de bir yerde başlayıp bir yerde biter (bir cadde böyle bir şeydir hem: başlar ve biter). Planda İstiklal Caddesi'nden gelmişseniz ve yüzünüzü Taksim Anıtı'na çevirip kollarınızı açarsanız, soldaki ilk caddedir. Yine bütün caddeler gibi ilk yapının duvarında küçük bir plaka vardır: çinko, küçük, yatay bir dikdörtgen, kenarları beyaz çizgili, parlak, mavi yüzeyli bir plaka. İçinde yine beyazla yazılmış şu yazılar:

Abdülhak Hamit Cad.

Bir caddeden çok bir sokaktır aslında. Yandaşları Lamartin, Recep Paşa, Şehit Muhtarbey caddeleri gibi alımlı, bayındır, güzel değildir; bir kıyıya atılmış gibidir. Büyük adına ters düşer, çatışır onunla (çağının en aksoylu adamı değil midir Abdülhak Hamit? Monokllü, bastonlu, ince uzun boylu, cebi mendilli, kolalı yakalı, kravat iğneli ve redingotlu. Tam bir İngiliz). Bir sokak adamı hayatı yaşayan Tarlabaşı Caddesi'yle karşılaştırılır daha çok. Ya da bir:

WC

sokağı olan Taksim Caddesi'yle. Zaten üç kardeş gibidirler: Birbirlerinden ayrılmazlar. Çeşitli katlardan geçmiş bir parya hayatıdır bugün sürdüğü.

Ilk sakinleri:

Bizans huysuzları	Faytonlar
Yahudiler	Servet-i Fünun
Birinci dereceden lodoslar	Uzun kaşlı çocuklar
Sessizlik	Ağaçlar
Sarı Katolikler	Akşamları evine dönen Rumlar
Sular	Bulutlar
Erken yatan Ermeniler	Doktorlar
Şairler	Rüzgârlar

Bugünkü sakinleri:

Trafik	Tamirciler
Büyük küçük kuşlar	Kornalar
Çerçiler	Kamyonlar
Otolar	Emekliler
Her çeşit otolar	Ayaksatıcıları
Lehimciler	Yedekparçacılar
Atlar, uzun atlar	İhtiyarlar
Bay gürültü	Kısa sabahlar

Cumhuriyet

Bir sokak adamıdır ama, yerini OTO YEDEKPARÇALARI DUKALIĞI'na bıraktı bırakacaktır. Bunun için de çağdaştır. Bir yenilikçi ve de. Pazarları ve geceleri ölü: Bütün çağdaş toplumlar gibi. Bir tabelalar caddesidir de, yedekparça cumhuriyetinin. Yalnız bir kapı üstü yazısı buna ters düşer:

KÜÇÜK PALAS
32

(Kışları, önünde beyaz kâğıtlar, uzun boylu, zayıf bir şairin oturduğu, çağına hep ters düşen ve gülen).

CADDELER İÇİNDE BİR CADDE SIRASERVİLER ÜZERİNEDİR

İstanbul şehir rehberlerinde Sıraserviler de bütün caddeler gibi bir cadde. Bütün caddeler gibi de bir yerde başlayıp bir yerde bitiyor. Eski bir Peralı: Bağlar, mezarlıklar, serviler. (Osmanlı servileri severdi, ölüleri servilerle özdeşleştirmiştir.) Bir uzun yol yolcusu. Bir yalnız. Bir Yorgun. Cadde-i Kebir'in (Büyük Cad.) bir koşutu olarak doğmuştur. Bunun için, kendini Taksim'e vererek yaşar. Onun dışında bir yaşamı yoktur. Tarih de kancasını (Cumhuriyet adlı tarih) daha ötelere atmaz. Küçük sokaklar, çıkmazlar caddesidir. Dünyanın en güzel çıkmazlarını da o kapmıştır sanki: Baltacı, Mücadele, Lapacı, Maç çıkmazları bunlardan yalnız dördüdür. Bu böyledir ama Sıraserviler sabahtan akşama kadar dur durak bilmediğinden bundan habersizdir. Düşe ayıracak vakti yoktur. (Bir cadde de düş görür, bu onun da hakkıdır.) Çalışmayı, yalnız onu bilir o. Ona dünyanın en çalışkan caddesi de diyebiliriz. Elbet en yoğunu da. Hem nasıl yoğun olmasın ki, bütün gün İstanbul'u bir yerden bir yere taşımıyor mudur? Bunun için de bu güzel çıkmaz sokak adlarını çok görmemeli ona. Böyle kendine gelebiliyordur. Her gün böyle deliler gibi çalıştığına göre, kullarından birinin haytalığına da neden göz yummasın ki? Dahası, belki de hoşlanıyordur da bundan. Neden olmasın? Yine belki bu yüzden Lapacı Çıkmazı'nı gözden uzak bir yere atmıştır. Böylece de karışanı görüşeni olmasın istemiştir. Hem bunu yalnız onun için değil, kimi küçük sokaklar, en başta da, Hocazade, Çukurçeşme, Tel, Anadolu (Pera'da Ana-

dolu sözcüğünün ne işi var?) sokakları için de düşünmüştür. Belki de özel bir sevgidir bu.

Hem onları egzoz, yağ, kömür kokularından korumak için nice nice labirentler kurmamış mıdır? Kimilerinin de sokak levhalarını söküvermiştir. Bazıları için de inler kurmuştur. Yeryüzüyle, bu acımasız yeryüzüyle, bütün bütün ilişkileri kesilsin diye... Sonunda da bütün caddeler gibi o da başını alıp gitmiştir. Tek soluk alınacak yerin de Cihangir olduğunu bildiği için, orda adını sanını silip yoklara karışmıştır. Ama Lapacı Çıkmazı'na hepsinden ayrı bir yöntem uygulamasını da unutmamıştır: Adını bütün İstanbul şehir haritalarından çıkarmıştır. Böylece de bu yeryüzünde yokmuş gibi, onu yalnız kendisine saklamıştır. Ama bunu bir sokak kurdu olan benden gizleyememiştir elbet.

Lapacı Çıkmazı Sokağı

Lapacı Çıkmazı'na Turnacıbaşı'ndan kolayca çıkılır ama (çıkılır, çünkü bir Ağrı Dağı tırmanışıdır bu) o zaman da Sıraseviler'in o labirent ruhuna inemeyiz. Taksim'i solumuza alıp yürürsek, ilk Meşelik Sokağı'nın ağzına geliriz. Birden de (neden birden bu belli değil) Billur Sokak'la karşılaşırız (bu sokak, kulunuzun, bir zamanlar elinden çokça tuttuğu bir sokaktır) Billur Sokağı üç adım sonra Hocazade Sokağı'na tosladığında adını hemen değiştirip, Maç Sokağı adını alır ki bu da bize Pera inlerine ayak bastığımızı (Pera bir inler cumhuriyetidir) muştulayacaktır.

Maç Sokağı (işte o büyülü sokak adlarından biri daha) belki de futbol topunu düşünde bile görmemiştir. Dahası, maç sözcüğünü de bilmez. Hele hele maça gitmek diye bir şeyi de aklından hiç mi hiç geçirmemiştir. Geçirmemiştir, çünkü o kolunu bile yerinden oynatamayacak çıkmaz sokaklardandır. Lapacı Çıkmazı, hem Billur Sokağı'nın (o çileli ve asık yüzlü sokağın), hem Mücadele Çıkmazı'nın (dünyada bu sokağa bundan daha güzel bir ad konamaz, öylesine yıpranmış, öylesine dökülmüştür ki...) hem de Hocazade Sokağı'nın (ki elleri ayakları birbirine karışan sokaklardandır) ve de Çukurçeşme'nin (bu sokağı biliyorsunuz: Büyükparmakkapı Sokağı'nı elinde tutan ve bizi can havliyle İstiklal Caddesi'ne atan sokaktır) bütün ağırlığını yük-

lendiğinden biraz kör, biraz da kötürümdür. Sonra Lapacı Çıkmazı doğası gereği böyledir: Üç yakasını çeviren sokaklar, evler, insanlar, taşıtlar ona bunu uygun görmemiş midir? O da bunu kabul etmiştir. Lapacı Çıkmazı dediğimiz işte böyle bir kıyıya atılmış sokaklardandır. Sırtını da Balta Çıkmazı'na (ki baltaya benzer) dayamıştır. Hem Lapacı Çıkmazı'nın eti kemiği nedir ki? Eni bir, boyu üç karıştır. Böyle bir sokağın haytalığından, Lapacılığından ne çıkar. Ne yapsın yani? Dünyayı değiştirmek ona mı kaldı? Bırakalım, Lapacılığın tadını çıkarsın.

Bir Aşk

Sıraserviler Fuhuş-u Atik tarihçilerine göre bir aşk yuvasıdır. Bu aşk yuvasının en ünlüsü de Randevucular Kraliçesi Madam Atina'nın evidir. Evin güzelliği de dış kapısından başlar: Mermer merdivenler, süslü bir giriş, büyük geniş bir salon (salonda dolaşan bir kurt köpeği) ve sıra sıra birbirinden güzel loş odalar, komodinler, aynalar... Fiyatlar da 5 liradan başlar, iki Reşat altına değin de çıkar. Buranın güllerinden biri de, ünü cihanı tutan, Zozo Dalmas'tır.

Madam Atina'nın defterinde Zozo Dalmas (buraya geleceğiz) "Misafir Artist" diye geçer. Cumhuriyetin bütün büyükleri burdan nasibini alır. Bu büyükler adına da ev "basılmaz" diye bilinir. Ama bir gün bu ev basılır, Madam Atina da Sıraserviler'den asıl Pera'ya (Pera Cadde-i Kebir demektir), bu antik fuhuş yatağına taşınır (Reşat Paşa Han).

yuvası

Sıraserviler'in bu evlerinin (ki eski Majik Sineması'ndan başlayıp Romanya ve Belçika konsolosluklarına değin uzanırlar ve Mithat Nermi ile Kara Ailesi evleridir) öyküleri bitmez. Pierre Loti, bu çapkın Eyüplü ruh da bu evlere bulaşmıştır. *Kırık Hayatlar* adlı yapıtının kahramanları olan Zennur ile Nuriye Hanımlar da bu sıra evlerde otururlar Pierre Loti yalnız Aziyade'yi değil, bu iki güzel kız kardeşi de baştan çıkaracaktır.

Sıraserviler Caddesi böyle ardında –kısa da olsa– bir tarih bı-

raktıktan sonra, aşağılarda (aşağılar Cihangir'dir) birden yitiverir. Bu yitiş haklı bir yitiştir de. Öyle ya, Pera, Cihangir'e geldiğinde birden ezan sesleriyle (ki Pera ezan sesi duyulmayan da demektir) boğuluverecektir. Yalnız ezan sesleriyle mi? Cihangir kasvet de saçıyordur. Bu kasveti de en iyi duyan Halit Ziya'dır. Bu büyük barok romancımız nasıl olduysa buraya düşmüştür: "Yazın uzun ferah gecelerine karşı şimdi kışın ıslak havası altında, çamurlar içinde sabah akşam bu gidiş gelişler, Cihangir'in bu dar sokağında, geceleri insana garip bir hüzün veren bozacıların, simitçilerin, mısır buğdaycıların ağlar gibi nağmeleriyle uyumaya çalışıp, sabahleyin salepçilerin çocukları kapılara üşüştüren bağrışlarıyla uyanışlar, bende gittikçe artan bir iç sıkıntısı uyandırıyordu" diyecektir ki bu da –Pera'nın Cihangir'i dışlaması gibi– bizi de oraya uzandırmayacaktır. Hem Pera değil mi ki bir adadır, bir ada da sınır nedir bilir.

BİR BEYAZ MELANKOLİ ZOZO DALMAS

Bir Kelt-Rum melezi, bir Afrodit. Gizemli, esrik.

Daha on dördünde bir taverna civanıdır. Salıncaktan inmez.

On dokuzunda kırılgan, uçucu. Hep dekolteli, simli tuvaletli.

Türk İtalyancasıyla güler. Uzun kirpikli, uzun sarı saçlı. (Korkunç mor ağızlı.)

Ayakta iken cariye görünümlü. İnce, güzelim bronz boyunlu. Her akşam köpeğini okşar.

Yirmi birinde bir fotoğrafisi ki değdiği teni ölüme götürür.

1940'larda Halk Opereti'nin bir numaralı yıldızı. Sık sık sevda çıkmazlarına girer.

Her uzun elbiseler ve yüksek topuklu ayakkabılar. (Bir çocukluk düşü mü?)

Bir dişi. Paris yüzlü. Temsillerden önce süt banyosu yapmayı unutmaz. Daha o zamandan "Bir yokuştur aşk!" diyordur.

Adı Madam Atina'nın defterinde "Misafir Artist" diye geçer.

Uzun şemsiyesi, kırmızı şapkasıyla Beyoğlu'ndan geçerken hep sarı güneş gözlükleri takar.

Otuz beşinde saçları duvar gibi bir oğlana âşık olmuştur. Artık iki beyaz fare besliyordur.

Madam Atina her sabah çayını büyük endam aynasının önüne kendi eliyle koyardı.

Bir peygamber böceği! Çok sevişti. Pullar biriktirdi. Nemrut Dağı'ndan güneşin batışını seyretmek istedi.

Ölüm döşeğinde çekilmiş bir fotoğrafında dünyaya açık dudaklarla bakıyordur.

Bitirme

Bu bölümü bitirirken, geriye dönüp –bu ne denli bir geriye dönüş olursa olsun– Eftalikus Kahvesi'ni (şimdi Şadırvan) anmadan edemeyiz. Eftalikus yalnız Sıraserviler Caddesi'ni başlatmakla kalmaz, ona hem bir tarih, hem de bir anılar elini uzatır. Bir kahveden çok da böyle bir şeydir o.

Eftalikus'a (Eftalipos) İstiklal Caddesi'ne bakan taş merdivenlerden çıkılır. Çıkılır çıkılmaz da birden insan kendini Eyfel Kulesi'nde sanır. Dünya burdan kapılarını ardına kadar açar. Şimdiye değin sanki yeraltında yaşıyordunuz da, sonra birden dünya önünüze serilmiştir. Bir gözlem kulesidir sanki Eftalikus. Pek çok insan da buraya bunun için gelir. Ama Abidin Dino, Arif Kaptan, Sait Faik, Hüsamettin Bozok, Arif Dino, Asaf Halet Çelebi, İlhan Berk kendileri için gelirler. Eftalikus yine de en çok Sait Faik'in yurdudur. Açık hava düşlerinin elini daha çok burda tutmayı sever. Yalnızlığın tadını da yine burda çıkarır. Bazen de bu dünyaya, bu dünya dediğimize, burdan bakacaktır. Neden olmasın?

II. kitap

BİR GAYYA KUYUSU

Dıştan, bir gayya kuyusu. Göz önce hiçbir şey görmez. Yolumuzu saptamak için de kollarımızı açalım ki böylece de bu dünyanın (bildiğimiz bu dünyanın) neresinde olduğumuzu biraz olsun anlayabilelim. Sonra da ona* Tarlabaşı *diye bir ad verip, öylece kazmaya, oymaya, tepmeye başlayabilelim. Önümüze çıkan büyük küçük sokaklar, caddeler, evler, çarşılar, alanlar, çıkmazlar burasının yine de coğrafyasının pek de dışında bir yer olmadığını gösterecektir. Bu da ne de olsa bir şeydir. Değil mi ki bu bir keşif yolculuğudur, öyleyse, önümüze çıkana razı olalım.*

İçten *(içten ne demekse) köstebek yuvalarına benzer. Yeraltı kataflklarına inmişsiniz de, oralarda yürüyorsunuzdur. Bir çukur cumhuriyetidir hem. Suyu düşünüp: "Suyun tabiatı yukarıdan aşağıya akmaktır!" mı demiştir? Varla yok arası bir yer. Bir kazıbilim adamı gibi de yolunuzu bulmalısınız. Yalnız sesler, kokular, yalnız onlar sizi uyaracaktır. İşte o zaman buranın bir düş ülkesi olduğunu anlayacaksınız. Yine yalnız sesler, kokular sizi yalnız bırakmayacak, sizinle, sizin içinizde gidip gelecektir. Ortaçağ'dasınızdır sanki, falcılar, dilenciler, çalgıcılar, elma şekerciler, niyet çekenler, at arabaları, sokağa çamaşır serenler, ayı oynatanlar, çocuklar, kadınlar, pamuk atanlar, ateş yakanlar... bütün bunlar Ortaçağ'dan kopup gelmiş gibidir. Tam bir düş resmi çizmek için de her şey hazırdır:*

* Gayya kuyusu: Cehennemin beşinci katındaki korkunç kuyu, belalı yer. çukur.

Bir ev durduğu yerde uçuyordur / bir sokak kendini erimeye bırakmıştır / bir su yolu gökyüzüne kayıyordur / bir kadının boynu durmadan uzuyordur / bir pencere başını almış gidiyordur / bir çocuğun kaşları bitiyordur / bir saat durduğu yerde akıyordur / kendini suluyordur bir tarla / bir puhu kuşu yumurtluyordur.

Her şey, her şey birbirine karışmış, boyuna da bir kılıktan bir kılığa giriyordur. İnsanlar da masallardaki gibi uçuyorlar, yitiyorlar, sonra da yeniden beliriyorlardır.

Bir in. (dereler, çukurlar, keçiyolları, çıkmazlar, labirentler)

Atlaslarda, eski Pera atlaslarında, uzun bir yol, bir çizgi. Cadde-i Kebir'le (Grand rue de Péra) koşut. Onun bir izdüşümü. Onun gibi de Galata'nın bir koludur. Ama Cadde-i Kebir gibi adını sürgit koruyamaz. Koruyamaz çünkü önce Meşrutiyet Caddesi, sonra da Hamalbaşı, Ömer Hayyam caddeleri gelip çarpacak, bir süre adını unutacaktır. Böylece de haritalara, haritaların koyduğu dünyaya uyacaktır. (Hem harita dediğimiz de böyle bir şeydir: Sağını, solunu, önünü ardını düşünüp öyle yol almalıdır.) İş bununla da bitmeyecektir. Nerelerden geldiği bilinmeyen (ama gittiği yer belli) Kalyoncukulluğu Caddesi gelip belinden ikiye bölecektir. Ama asıl da o zaman işte kendine gelecek, adına sahip çıkacaktır.

İşte bütün bu yolculuğun sonunda da, sokaklarını dizecek, sıraya koyacaktır. İlk ağızda da Balo, Mis, Bekâr, Solakzade, Sakızağacı, İmamadnan, Yeşilçam, Zambak –bu takma dişler gibi sıralanmış– sokaklarının önü kapanmasın diye gerekli her şeyi yapacaktır. Bunun sonunda da Cadde-i Kebir'e uzanacaktır. Bu uzun yol onu ne denli yok sayarsa saysın, o yine de ona sımsıkı sarılmasını bilecektir. Hem bütün Pera sokakları soluk almak için aynı şeyi yapmıyorlar mıdır? (Sokaklar da insanlar gibi soluk alacak yer ararlar.) Sonra da asıl kendine benzeyen Simitçi, Demirbaş, Peşkirci, Tirşe, Çukur, Karakurum, Baş, Kömürcü, Fıçıcı Abdi, Geniş Yokuş, Halepli Bekir, Ak Kiraz, Samancı Ferhat, Doğramacı Şakir (dünyada hangi semt böyle dünyamızı kuranları bir araya getirmiştir?), Cezayirli, Kemer Bosta-

nı, Düğün, Yasemin, Hasan Paşa, daha bunun gibi (bunlara elbette adsızları, çıkmazları, unutulmuşları, bir kıyıya çekilmişleri, yaralıları, yeraltından çıkmayanları, ölü doğanları da katmalıyız) nice nice sokakları alıp artık kendi dünyasına çekilecektir. Haritadaki yeri de böyle çizilecektir.

BİR GAYYA KUYUSU TARLABAŞI ÜZERİNEDİR, I

Tarlabaşı sokakları Pera'nın pek çok sokağı gibi tarihle yıkanmıştır. Hem yalnız tarihle mi? Dünyanın en güzel sokak adları da Tarlabaşı'ndadır:

CAMCI MUSA SOKAĞI / UTARİT SOKAĞI / HACI AHMET SOKAĞI / BASMA TULUMBA SOKAĞI / ZAMBAK SOKAĞI / TURUNÇ SOKAĞI / EKREM TUR SOKAĞI / AŞAĞI BAKKAL SOKAĞI / TOPRAK LÜLE SOKAĞI / BÜYÜK KIRLANGIÇ SOKAĞI / KÖMÜRCÜ ZEYNEL SOKAĞI / BÜYÜK ZİBA SOKAĞI / KARANLIK BAKKAL SOKAĞI / YOĞURTÇU FAİK SOKAĞI / TAKSİM ÇEŞMESİ SOKAĞI / KIMIZ SOKAĞI / ABANOZ SOKAĞI / SAMANCI FERHAT SOKAĞI / DEREOTU SOKAĞI / ESKİ ÇEŞME SOKAĞI / PAŞA BAKKAL SOKAĞI / VİŞNECİ SOKAĞI / TEK KUYULU SOKAĞI / GENİŞ YOKUŞ SOKAĞI / TATLI BADEM SOKAĞI / PEŞKİRCİ SOKAĞI / CEZAYİRLİ SOKAĞI / DÜĞÜN SOKAĞI / AYVA SOKAĞI / SAKIZAĞACI SOKAĞI / ERİK SOKAĞI

Sakızağacı Sokağı

Bu sokaklar içinde Sakızağacı Sokağı (ki Tarlabaşılı olduğu kadar Cadde-i Kebirlidir ve de kösnül, peçeli bir güzeli andırır), yalnız tarihle yıkanmamış, tarihle de doğmuştur. Bu yüzden Sakızağacı Sokağı demek, biraz da Tarlabaşı demektir. Tarlabaşı'nın yüzlerce sokağını sanki o koltuğunun altına almıştır. Tarlabaşı'nı bir baştan bir başa kesen de odur.

Sakızağacı Sokağı'na en kısa yoldan Cadde-i Kebir'den girilir. Çıkmak için de aynı yol izlenmelidir ama, Sakızağacı Sokağı'na girildi mi, bir daha kolay kolay çıkılmaz. Burda sokaklar yalnız birbirini kesmekle kalmaz, üst üste de binerler. Bunun sonucunda da önce adlarını, sonra da kendilerini yitirdiklerinden, tanınmaz hale gelirler. Sakızağacı Sokağı yalnız sokakları bir araya getirmek, toplamakla kalmaz, bütün Tarlabaşı sokaklarının insanlarına da kucağını açar. Böylece de her din ve mezhepten olan bu insanlar (ki Türk, ki Ermeni, Nasturi, Rum, Tatar, Çingene, Yahudi, ki Arap, Süryani, Afganlı'dır) bu birliktelikten yakınmazlar. Bunun için olacak, burda konuşulan diller de bir dünya diline dönüşmüştür.

Mezopotamya'dan

Buna en çok da Sakızağacı Sokağı'nın yoksul Keldanileri sevinmiştir. Kalde'den gelirken, Hakkari'ye uğramayı unutmamışlar, dillerini oranın halkıyla biraz yıkadıktan sonra da, Tarlabaşı'nın Katolik, Ortodoks, Protestan diliyle de pekiştirmesini bilmişlerdir. Bu dili Peralı kardeşlerle de paylaşmak için küçük kiliselerinin kapısına el kadar bir kâğıda:

Her gün Saat 19'da
Keldanice Ayin
(Kudas)

diye bir yazıyı yazıp asıvermişlerdir. Hem bu küçük kilisenin Hakkarili papazı Aziz Yalap, bu dili (artık dünyayı bırakıp gitmekte olan bu dili) hem örgü ören, hem çocuklarını emziren, hem de içinden dua eden kadınlar, adamlar, çocuklarla birlikte bir dünya dili yapmak için didinmiyor mudur?

SAKIZAĞACI SOKAĞI'NDA BIR KELDANI KILISESINDE BIR AYINDE

Sakızağacı Sokağı'nda bir Keldani kilisesinde bir ayinde
İnmeli bir çocuk, Hakkarili üç adam ve kocaman gözlü

İki marangoz çırağı ve ben,
İsa'mıza gidiyoruz.

Ve çok fakiriz.

Ve hiçbir şeyimiz eksik değil
Coğrafyada ve tarihte.

Taş ocaklarını, deniz resimlerini ve birbirimizi seviyoruz.
— Rabbin yolunu hazırlayın, patikaları düzeltin! diyor.

Bir ses. Rabbin yolunu ve patikaları düzeltiyoruz.
Terkimizde Vaftizci Yahya'nın deri kuşağı ve çekirge ve yaban balı

Ve yoksul kilisemiz ve yoksul sokağımız ve yalnızlığımız.
Bir ağızdan su gibi Keldanicede kudası söküyoruz.

Kayığımız, iki balığımız, Ürdün ırmağında yürüyoruz
Dağlara taşlara ve gökbilime yazıyoruz adımızı.

Sonunda Isa ile Celile Denizi'nden kol kola dönüyoruz.
Sonunda suda sakallarımızı, Hakkarili yaralarımızı kurutuyoruz.

Sofrамız hazır. Suya yumurta kırıyoruz bir güzel yiyoruz.
Sonra sokakta asılı çamaşırlarımızı topluyoruz.

Gazımızı, kömürümüzü alıyoruz, suyumuzu çekiyoruz sonra
Sonra uzun uzun sokaktan gelen sesleri dinliyoruz.

Oturduğu sokağı soruyor yeşil bir kadın yeşil bir kadına
Birden hiç duymadığımız bir dilde duyuyoruz.

İç içe iki gömlek gibi iki iç içe baloncu geçiyor
Iki iç içe bulutta buluşup yitiyorlar.

Sonra Hakkarili üç adamla kadın evine dönüyor
Iki marangoz çırağı hemen tavlanın başına oturuyor.

Böyle birer birer bu şiirden çıkıp dağılıyoruz sonra
Sonra inmeli çocukla ben kendimizce Tarlabaşı'nı tepiyoruz.

İstanbul'a

Keldani dilinin elinden tutan Sakızağacı Sokağı gibi, Süryani dilini bir dünya dili yapmaya çalışan bir sokak da Karakurum Sokağı'dır.

Süryani Kadim Meryem Ana Kilisesi, 1963

Bütün Tarlabaşı sokakları gibi Karakurum Sokağı'nı da bulup çıkarmak zordur. Tarlabaşı sokakları İstanbul haritalarında sanki tarihöncesi sualtı kenıleri gibi diplere çekilmiştir. Bulmak için de yalnız yerüstü haritaları değil, deniz dibi haritaları da gerekli. Hem sokakların adları yalnız haritalardadır. (Haritacılara da hak vermeli. Tarlabaşı sokaklarını çizgilerle nasıl göstersinler, onların elinden nasıl tutsunlar?) Karakurum Sokağı'na yine de Halepli Bekir Sokağı'ndan (onu sağımıza alıp) ordan girmelidir. Bu sokak bizi Karanlık Bakkal Sokağı'na çıkaracaktır ki, ona sapmayıp sola dönersek, ilk sokaktır. Birçokları gibi Karakurum Sokağı da öbür dünyalık sokaklardandır. Su çünkü burda durmaz; yukarıdan aşağı akmakla da kalmaz (Ölülerini yalnız bırakmamak için olacak) kendince mezarlar da kazar. Tarlabaşı'nın pek çok sokağı –nedendir bilinmez– Karakurum Sokağı'nın ağzına gelip çöreklenir. Böylece de Süryanilerin (Asur'dan gelip Mardin'de altını ipek gibi işlemeyi öğrenip, sonra da kapağı buraya atan bu yalnız halkın) Ayak Yıkama Töreni'ni hep birlikte izlerler. Bu fakir, bu "tören"de yıkanmış ve de sağ salim çıkmıştır. Benimle birlikte de evler, evlerin balkonları, çiçekler, çamaşırlar, kuşlar, çocuklar, kadınlar, su yolları, dükkânlar, dükkânların ruhu, kelebekler, yeraltı katafalkları, balıklar, fosfat, yağ, tuz gölleri; ölü yıkayıcıların sesleri de buna katılmıştır:

KARAKURUM SOKAĞI'NIN ÖLÜ YIKAYICILARI

(Birağızdan)

"Yüz eli var ölümün ve bir kapısı."
Dünya ki sınırsız korkular öğretti bize
Ve korkunç yalnızlıklar.

Biz ki yaşadıktı
Ölenle öleniz şimdi.
Sanki,
Köyleri dolaşan gezgin körleriz:
Bu bedeni ordan oraya sürüyoruz.

I. Kadın

Eskidi her şeyimiz
Eskidi ellerimiz yüzümüz.

II. Kadın

Bir adımız vardı bizim
Adımızı yitirdik.

III. Kadın

Biz bu dünyayı adıyla çağırmayı unuttuk.
Günlerin ayların bir adı vardı,
Bir adı vardı kuşların, çiçeklerin,
Bir adı ağaçların, rüzgârların, unuttuk!

IV. Kadın

Kapalı bir pencere gibiyiz.

V. Kadın

Günler de
uzun mu uzun.

VI. Kadın

Bir ölü hayatı...

(Irmaklar, ağaçlar, otlar, kuşlar.)

I. Kadın
Bir yalnızlığı eğiren.

II. Kadın
Uzun bir yalnızlığı.

III. Kadın
Yazılan bir yalnızlığı.

IV. Kadın
Elli ayaklı bir yalnızlığı.

V. Kadın
Dağ parçası bir yalnızlığı.

VI. Kadın
Yurtsuz bir yalnızlığı.

VII. Kadın
Bin yıllık bir yalnızlığı!

(Bir ağızdan)

Dünya yaşlanıyor mu ne?
Düşümüzde bizi yıkıyorlar.
Üşüyoruz korkunç!

Ölümün döşeğinde
Kocayoruz.

Kendi kendimize konuşuyoruz
Gittikçe ölüme benziyoruz.

BİR GAYYA KUYUSU TARLABAŞI ÜZERİNEDİR, II

Tarlabaşı sokaklarının, insanlarının gözüne uyku girmez. Bütün gün bütün gece ordan oraya gidip gelirler. Hem sokaklarla insanların ayrı gayrıları da yoktur. Bu, Tarlabaşı'nın küçük büyük bütün sokakları için böyledir. Sokaklar insanlarını, insanlar da sokaklarını düşünmeden edemez: Birlikte yaşarlar, birlikte yatıp kalkarlar. Bir yazgı. (Böyle de diyebiliriz buna.)

Sokaklar sokağı küçük, sessiz Halepli Bekir Sokak, Salih Tozan'ın dönüşünü bekleyecek, bu güzel insanın geçişini seyredecek, öyle yatacaktır. At arabacısı Pandelli Muskari'nin öksürüklerine de kulak kabartacaktır. "Çok öksürüyor" diye de içinden geçirecektir. Darbukacı Hasanaki'nin soluğunu da bir yana atayım demeyecektir. Değil mi ki o bu sokağın tek darbukacısıdır ve de buranın en eskisidir, onu da düşünmelidir öyleyse. Sonra da derinden derinden gelen Madam Sofiya'nın şarkısını da dinleyecektir elbet.

Tatlı Badem, Halepli Bekir, Çukur Zerdali, Solak Kadın Çıkmazı, Tirşe, Ayva, Erik Sokakları

Ya Çukur Zerdali (dünyada bu kadar güzel başka bir sokak adı var mıdır?) Sokağı? O, 1 numaradaki Refika Suna'nın matematik ödevini bitirmesini bekleyip öyle dünyasına çekilecektir. Onun düşlerini süslemek için de gökten balonlar, dönmedolaplar, kâğıt kuşlar indirecek, havai fişekler atacak, bayraklar salla-

yacaktır. Sonra da Ziya Metin'in lambasının ışığının sönmesini gözleyip (bu gece kuşunun) öyle dalacaktır uykusuna (değil mi ki o bu sokağın en yalnızıdır).

Ama Tarlabaşı'nın asıl gözüne uyku girmeyen sokakları Solak Kadın Çıkmazı, Tirşe, Fıçıcı Abdi, Erik (işte dünya güzeli bir sokak adı daha), Kurdele (Tarlabaşı sokakları saymakla bitmez, hem buraya yine geleceğiz) sokaklarıdır. Büyük, Küçük Ziba sokaklarından boşanan sarhoşlar, serseriler, çulsuzlar, yerdenbitmeler, çapulcular, uçkursuzlar, bücürler, şizofrenler, bobstiller, haytalar bu sokaklara uyku dirlik tanımazlar.

Ya Avya (teşekkür Ayva), Tatlı Badem (sana da teşekkür, Tatlı Badem), Cezayirli Hasan sokakları mı? Onlar zaten dünyaya ayakta gelmişlerdir. Gece gündüz dönüp dururlar. Bir uyur-gezerdir sanki onlar. Ama bu sokakların yine de asıl uykusuzu Şair Adam Mickiewicz'dir. Bu sürgün şairin hayaleti hâlâ her akşam evinin odalarını arşınlamaktan geri kalmaz. Hem sürgünlüğün ne menem şey olduğunu ondan iyi kim bilebilir? (Şairlik biraz da böyle bir şey midir?)

Tatlı Badem Sokağı'nın (No. 25) bu ünlü Polonyalı uykusuz şairi gibi, Tarlabaşı sokaklarının iki şairi daha vardır: Cahit Sıtkı ve Cahit Irgat. Cahit Sıtkı'nın gençliği biraz da Tarlabaşı'dır. Bu büyük uykusuz her şeyi, yaşamın, aşkın, ölümün üstüne gide gide öğrenecektir. Bekâr odasının penceresi de sabahlara kadar bunun için açıktır. Tarancı gibi büyük uykusuzlardan biri de Cahit Irgat'tır. Tarlabaşı sokaklarının bu üç uykusuzuna Erik Sokaklı Dul Madam Thedosia'yı da katmalıyız. Onu uyutmayan ise gençliği, kral sofraları gibi olan gençliğidir: Her gece bir kitap gibi okuduğu gençliği! Ya yine bu sokağın diş hekimi Kriton Vasiliadis? Vasiliadis sanki bu dünyaya kedisiyle gelmiştir, onun ölümüyle de dünyası kapanmıştır. Bu insanlara ilk cazcımız, klarnetçi Hrant Lusikyan'ı da eklemeliyiz. (Şimdi nerde midir? Surp Pirgiç Ermeni Hastanesi'nde.)

Ya Tarlabaşı'nın asıl büyük uykusuzu mu?

O bu sokakların gece bekçisi elbet.

TARLABAŞI SOKAKLARININ GECE BEKÇİSİ

Ben Basma Tulumba Sokağı'nın bekçisi
Uyuyanların uyumayanların bekçisi
Geçen günlerin geçmeyen günlerin bekçisi
Ben Basma Tulumba Sokağı'nın bekçisi

Ben Sakızağacı Sokağı'nın bekçisi
Bir anam vardır seçme kömür gibi
Bir oğlum vardır su yolları gibi
Ben Sakızağacı Sokağı'nın bekçisi

Ben Karanlık Bakkal Sokağı'nın bekçisi
Bir karım vardır pamuklar gibi
Bir kızım vardır Buldan bezleri gibi
Ben Karanlık Bakkal Sokağı'nın bekçisi

BİR GAYYA KUYUSU TARLABAŞI ÜZERİNEDİR, III

Tarlabaşı bir labirenttir. Bu labirentin başını her ne kadar sokaklar çekerse de, caddeler de ondan aşağı kalmaz. Hem Tarlabaşı'nda cadde ile sokağın hangisinin sokak, hangisinin cadde olduğunu bize ancak haritalar, yalnız onlar söyler. İş bu kadarla da bitmez. Pek çok caddenin, sokağın nerde başlayıp nerde bittiğini de saptamak olanaksızdır. Samancı Ferhat Caddesi de bunlardan yalnız biridir. Yüzlerce sokağın içinde kaybolduğundan, herhangi bir yerinden tutmak usdışıdır. Öte yandan, Samancı Ferhat Caddesi dört yüz yıllık bir caddedir de. Bu yüzden de Pera'nın o görmüş geçirmiş caddelerinden (ki bunlar bir elin parmaklarını geçmez) biridir. Hem Samancı Ferhat Caddesi yalnız dört yüz yıllık tarihin değil, bir yüzyıllık bir baronesin, onun gizli tarihinin de elinden tutar.

Samancı Ferhat Caddesi

Buraya nasıl mı gireceğiz? Bunun için Hamalbaşı Caddesi'nin (ki uçurumu seyreden bir caddedir) herhangi bir ucundan tutmak gerekir. Bundan ötesini ne türlü söylemeye çalışırsak çalışalım, söyleyemeyiz. Bundan ötesi önümüze çıkan sokaklardan birine sapmak en doğrusudur. Belki böyle bulursunuz onu. Hem yalnız bilmece meraklıları böyle bir yolculuğa kalkmalı. Ya da ayakta düş görenler. İşte böyle giderken birden dünyanın en uzun bir caddesine rastlarsınız. Bu Samancı Ferhat Caddesi'dir. Bir de, bir kuyuya iner gibi tepiyorsanız bu yolculuğu, işte asıl o

zaman Samancı Ferhat'ta olduğunuzu anlayacaksınız. Bundan sonra da gözlerinizi açın, 33 numarayı arayın.

Buraya ille de sokakları aşa aşa, haritalara baka baka gitmek isterseniz, o zaman Balıkpazarı'na çıkıp Kalyoncukulluğu Caddesi'nin eline yapışmalısınız. Bunun için de önce Balık Sokağı'nı geçip, Eczacıbaşı Sokağı'na (ki bir hurdacı dükkânına benzer), sonra da koşutları Zeynu (burda çocuklar, sokağı ve gökyüzünü sabahtan akşama kadar süpürürler), Turnacı, Nilgün, Camcı Musa sokaklarını (ki üçü de birbirlerine dolanmışlardır) arşınlayıp, Ömer Hayyam Caddesi'nin buyruğunda olmalısınız. İşte tam burda yoldan geçen birine:

Gümüş Küre Sokağı nerde? diye sorun. Eliyle de sizi oraya götürmesini isteyin. Bundan sonrası kolaydır: Sokağın sonuna geldiğinizde, sola sapın ve önünüze çıkan Emin Camii Sokağı'na girin. Samancı Ferhat Caddesi'ni buldunuz demektir.

Peki bunca yolculuğu niçin mi yaptık diyorsunuz? Önce böyle tarih artığı bir caddeyi bulmak, sonra da Barones Valantin Taskin için elbet.

BİR YUSUFÇUK KUŞU VALANTİN TASKİN

Valantin Taskin 1902'de Kafkasya'da bir malikânede doğdu.

Üç yaşına kadar taş bebeklerle ve de pek sevdiği babasının sakallarıyla oynadı.

Altı yaşında bütün kuşları ve seslerini tanıdı.

Yedisinde piyano dersleri almaya başladı. Dünyalar onun oldu.

On yaşında Çar ailesi önünde Chopin çaldı.

Diller öğrendi. "Ne kadar dil varsa o kadar dünya vardır" demişti babası. Bunu hiç unutmadı.

On yedisine kadar resimli kitapları, dünya haritalarını elinden düşürmedi.

Kendisini hep Ormanda Uyuyan Güzel'e *benzetti.*

On sekizinde Konstantin von Clodt Jurgenzburg'la evlendi. Bir yıl sonra ayrıldı.

Yirmisinde böceklere merak sardı. Böceklerin yapısında büyük bir güzellik buldu.

Pul koleksiyonu yaptı. Dünyaya bir yusufçuk kuşu olarak geldiğine inandı.

Devrimden yalnız elmas broşunu, altın küpelerini kurtardı. İstanbul'da çok ağladı.

Birden piyano bildiği aklına geldi. Lüks Hayat, La Bohème operalarında orkestraya eşlik etti.

Tavernalarda mazurka çaldı. Todori'yi tanıdı.

Artık kırk yedi yıldır Todori söylüyor o çalıyor.

Şimdi bütün fotoğraflarda uzaklara bakıyor ve nasıl yaşadığına şaşıyor.

BİR GAYYA KUYUSU TARLABAŞI ÜZERİNEDİR, IV

Tarlabaşı sokakları hep içine kapanıp kalmazlar. Cadde-i Kebir'e de çıkarlar. Hem caddeler de bu işe yarar: Sokakların elinden tutarlar.

Pirimiz Said Naim Duhani (Duhani tütüncü demektir) Mis, Bekâr sokaklarını anlata anlata bitiremez. Bu iki sokak ile yandaşları Balo, Solakzade, İmamadnan, Zambak sokakları da Cadde-i Kebir'e uzanırlar. Asıl da işte o zaman yaşamaya başlarlar.

Mis, Bekâr sokakları, Pera'nın kalburüstü sokaklarındandır. Bir zamanlar Doktor Zartaryan –garip huyları olan biri– ile Doktor Tatas'ın Mis Sokağı'nda oturduğu biliniyor. M. Zartaryan, akşamları arabayla dolaşmayı severmiş. Bir yarasa gibi sessiz ve gececi olduğu da söylenir. "Mis, Bekâr sokakları arasında eskiden Yunan Konsolosluğu vardı. Bu yapı sonradan yıkılarak yerine kocaman bir apartman yapıldı. Alt katına da Florya Bar açıldı. Sahibi buraya "parizyen" bir hava verdiği için kısa sürede tanınıp sevildi. Böylece Peralılar için burası bulunmaz bir yer oldu.

Hüsamettin Bozok –Peralı bu altın çağlı– Mis Sokak'ta dolu dolu on üç yıl yaşadı. Burası onun yalnız yaşadıklarının değil, düşlerinin de (o düşleri biliyor muyuz?) sokağıdır.

Mis ve Bekâr Sokakları

Bekâr Sokağı da ünlüler yönünden Mis Sokağı'ndan aşağı kalmaz. Yalnız Nafiyan Efendi'yi (ki kendini bir içdeniz gibi görürdü) saymak yeter.

Nafiyan Efendi, İmparatoriçe Eugénie'nin Abdülaziz'i ziyareti sırasında Beylerbeyi ve Tuileries sarayları arasında "teati" edilen telsiz iletişimini büyük bir sıkılıkla sağladığı için, İmparatoriçe ona bir boyunbağı iğnesi hediye eder ki Nafiyan Efendi de onu ölünceye kadar takacaktır.

1960'larda ise Bekâr Sokağı'nda Çağlayan Saz, Şen Bar, Pavyon Şehir gibi herkese açık eğlence yerleri açılacak, böylece de Bekâr Sokağı yavaş yavaş bugünkü halini alacaktır.

İstiklal Caddesi ile Tarlabaşı sokakları arasında kaybolan Kurabiye Sokağı ile Mis Sokağı'nın kavşağında bir zamanlar araba yapımcısı M. Martin otururdu. Söylendiğine göre II. Abdülhamit'in kardeşi Veliaht Reşat Efendi ona büyük değer verirmiş. M. Martin sonradan Saray'ın ve Babıali'nin en iyi müşterilerini kendisine çekmesini bilecektir. Arkasında da uzun bir öykü bırakacaktır.

Mis, Bekâr sokakları yandaşları gibi (buna Sakızağacı'nı katmazsak) kısa boylu sokaklardandır. Yüz adım sonra Tarlabaşı'nda yitip giderler. Bu böyledir ama Cadde-i Kebir'in varlığı da onlara yeter.

Süslü Saksı Sokağı

Balo Sokağı ile Abanoz Sokağı'nın uzantısında güzeller güzeli Süslü Saksı Sokağı vardır. Bu sokak Sakızağacı Sokağı ile birleştiğinde, küçük, güzel bir alan oluşturur. Karşılıklı evlerle de bir tiyatro dekoru kurar ki, Pera'da bunun bir benzeri yoktur. Bu küçük alan bugün yalnızlığın, bırakılmışlığın o acı burukluğunu yaşar. Bu burukluk giderek bu sokağın bir parçası da olmuştur. Hem belki de bugün Süslü Saksı Sokağı'nı asıl süsleyen de bu burukluktur. Kim bilir?

Süslü Saksı Sokağı alanını biraz da Pire Mehmet Çıkmazı süsler. On adımlık bu çıkmaz, ününü Pire Mehmet'ten (bu sokakların astığı astık, kestiği kèstik "şehir eşkıyası") alır. Denildiğine göre, bu ele avuca sığmayan azılı, aylarca Pera'nın altını üstüne getirdikten sonra, bir gün, bu çıkmazda kıstırılıp kurşun yağmuruna tutulur. Böylece bu avuç içi kadarki güzel çıkmaz da (hem çıkmazların güzelliğini bilmeyen var mıdır?) adını ondan alır. Pera'nın bütün çıkmazları biraz da hep böyle öykülerle örülmemiş midir? Öyleyse yaşasın öyküler!

BİR GAYYA KUYUSU TARLABAŞI ÜZERİNEDİR, V

1986 Yılı Üç Eylül Cuma Günü Öğleden Sonra Zambak Sokağı

Bu satırların yazarı Zambak Sokağı'nın ağzına (ki yandaşları Sakızağacı, Mis, Bekâr, Balo sokakları gibi bir ucuyla İstiklal Caddeli, bir ucuyla da Tarlabaşılıdır ve de dünyada hiçbir sokak Zambak adına bu denli ters düşmez) gelip durduğunda, elindeki eski Pera haritalarının hiçbirinde bu adda bir sokak olmadığını gördü ama, o değil mi ki bir sokakla karşılaşmıştı, öyleyse duracaktı:

Bir çerçi cep aynalarının tozlarını alıyor, taş bebekleri, renk renk tarakları yan yana sıralıyor; iki ağızlı bir çakının ağzını açıp kapıyor; sonra da bir tütün tabakasının yerini değiştiriyordu;

Bir kuş (kuşlar bilmeden Zambak Sokağı'nı severler) Zuhal İşkembecisi'nin camına çarpıyor, çok güzel gülüyordu (kuşun güldüğünü gören bir çocuk annesine gösterdi);

Üsküdar çatması başörtülü bir kadın, bir adamın elini eline almış fal bakıyordu;

Bir delikanlı çakmağına benzin doldurtuyordu;

Bir tansiyoncu kadın bir kadının tansiyonuna bakıyor, durup dururken kadını öpüyordu;

Bir deli sırtını Surp Artuyum Kilisesi'ne vermiş kendi kendine konuşuyor, kendine: "Kaç saat var ölüme?" diye soruyordu;

Bir kedi güneşleniyordu;

Bir ayıcı ayısıyla Karanlık Bakkal Sokağı'nı soruyordu (ayı bunu biliyormuş gibi yapıyor, ters yöne yöneliyordu);

Sokağın kendisi bütün bunları görüyormuş, duyuyormuş gibi oralı değildi; her şeyden habersiz, dünyanın bir ucunda yitip gitmek istiyordu.

Gök?

Gök yerinde değildi.

Yerinde olmayan göğe kör bir adam başını dikmiş bakıyordu.

BİR GAYYA KUYUSU TARLABAŞI ÜZERİNEDİR, VI

Tarlabaşı sokaklarını nasıl anlatmalı? Böyle diyoruz, çünkü dünyada ele avuca sığmayan sokaklar belki de yalnız Tarlabaşı'ndadır. Tarlabaşı'nda hemen hiçbir sokağın başı sonu belli değildir. Bu yalnız üst üste, alt alta gelmelerinden de değildir, asıl birbirleri içinde yitmelerinden, böylece her seferinde yeni bir kılıkta ortaya çıkmalarındandır. Yalnız Abanoz Sokağı'nı yalnız onu bunun dışında düşünebiliriz.

Abanoz Sokağı

Abanoz Sokağı'nı bilmeyen var mıdır?

Ama Abanoz Sokağı'nın (şimdi Halas Sokağı) bir zamanlar –Beyoğlu Pera iken– Pera'nın en varsıl, en güzel sokaklarından biri olduğunu da biliyor muydunuz? Hem onun yandaşları olan ve de Sakızağacı Caddesi ile Balo Sokağı arasında sıkışıp kalmış olan Toprak Lüle, Nane, Kilit, Küçük Yazıcı sokakları için de bu böyledir. Eski sokak kurtları pek çok ünlünün Abanoz Sokağı'nda oturduğunu söylerler. Ünlü kimyager M. Bossy (bu M. Bossy ölüleri yakmak parolasını ilk olarak ortaya atandır) yıllarca bu sokakta oturmuştur. Yine Pera'nın zenginlerinden Nurettin Mansi de –ki kitaplarının tozunu almaya bayılırmış, bunun için de kendinden başka kimseye el sürdürmezmiş– bu sokakta doğup büyümüştür. Bunlara özellikle de Galata bankerlerini, sarraflarını, tüccarlarını da katmalıyız. Ya Dumas Kardeşler ile Vasilakiler? Onların ölüleri de Abanoz Sokağı'ndan çıkmıştır.

Abanoz Sokağı haritalarda yatık bir dikdörtgeni andırır. Nane Sokağı ile Süslü Saksı sokaklarını yanına aldığında da, birden içine gömülüverir. Ama Kilit Sokağı yine de Büyük Bayram ve Tarlabaşı Caddesi arasında sıyrılıp denize uzanmayı bilir.

Abanoz Sokağı'na girmek için Sakızağacı Sokağı'nın eteğine yapışmalıdır. Ama bu da yetmez, ille de Nane Sokağı'nı bulmamız gerekir. Nane Sokağı bugün de güzel bir sokaktır. Hem bu sokak Ece Ayhan'ın da (bu sarışın cin [bir zamanlar sarışındı]) çocukluğudur. Öte yandan bu sokağın güzelliğinin ayrımına ilk varan da Cihat Burak, bu sevgili çocuktur. Burak, Abanoz'a gitmek için önce bu sokağın elini tutacak, sonra da burdan –o dillere destan– Abanoz Sokağı'na uzanacaktır ki, doğrusu da budur. Böylece pek sevdiği 1 numaradaki Gülizar'ına kavuşmak için ayaklarına dolanan sokaklara sapmaktan kurtulacaktır. Gerçi asıl bağlandığı –yeşil gözlü, güzelim siyah saçlı– 2 numaradaki Afrodit'tir ama, onu yakalamak öyle herkesin harcı değildir.

Abanoz Sokağı ve de yandaşları (biraz da uzak komşuları), sonraları Yeni Çarşı'nın sokaklarına taşınacaklardır. Böylece de Abanoz Sokağı ilk yersarsıntısını geçirecektir.

Bu sokak anlatmakla bitmez ama, onun kadın yüzünden –yoksa aşk yüzünden mi demeli– işlenen cinayetlerin ağababası olduğunu da söylemeliyiz. Bunlar arasında Kumarbaz Kör Emin ile Bahriyeli Hulusi'nin arasında geçen dalaşmaların ünü cihanı tutar. Ama yine de en ünlüsü Abanoz Sokağı'nın yandaşı Lale Sokağı'nda geçer (No. 5/9).

Benzersiz R. E. Koçu, adını vermediği bir harp zenginin bu evin kızlarını soyup, havuza da altınlar atıp, sonra da onları seyretmeye doyamadığını yazacaktır ki, bunu da ancak ondan okumalıdır. Nikoladis'in Lale Sokağı'ndaki bu evi, bu evin öyküleri anlatılmakla bitmez.

Pera'nın eşsiz piri S. N. Duhani bu sokakları, en başta da Abanoz Sokağı'nı, ağzına almak istemez. "*Yoz*" sözcüğüyle zengin uyaklı bir sokak adı diye alaya alır onu. Abanoz'u da ancak bastonunun ucuyla gösterir. Monoklünü de kımıldatmaz. Ama biz Abanoz'un ününü yine de böyle bir tarih yüküne borçluyuz. Yoksa 1 numaranın Palatina'sını, 3 numaranın (ki 1'den 36'ya kadar numaralanmıştır) Tayyare Melahat'ını, 2

numaranın Afro'sunu, 10 numaranın Necla'sını (güzel Magripli çocuk), 7 numaranın Tasula'sını (ki Fransız sabunu kokar), sonra da Neriman'ı, Semiha'yı, daha nicelerini

(Ey bu yazıyı okuyanlar! Kulaklarınızın çınladığını duyuyor musunuz?)

Welcome Missouri

başka türlü su yüzüne nasıl çıkarırdık?

Abanoz (bu yalınayak, solgun yüzlü, dişi yeryüzü çocuğu) ve komşuları son parlak günlerini ise 6 Nisan 1946'da Missouri Zırhlısı'nın (ki bordasında Büyük Elçi Münir Ertegün'ün cesedi ile "İkili Anlaşmaları, Askeri Üsleri, Marshall Planı'nı getirecektir") İstanbul'a gelmesi ile yaşayacaktır. O gün Tarlabaşı'nın bütün sokakları sarıya boyanacak, Abanoz'un ünlü evleri yenilenecek, daha bir meydana çıkarılacak, eli yüzü yıkanıp, allanıp pullanıp, kapılara da:

I LOVE YOU America

yazılacak; o zamana kadar da yalnız filmlerde gördüğü Amerikalıları sevgili "Hayat kadınları" bu kez onları yanı başlarına düşmüş göreceklerdir Burda E. Hemingway'in burası için: "Her ulustan insanların ve bütün Müttefiklerin askerleri burada kurulu tuzağa düşürülüyor" dediğini ekleyelim. Hemingway'in bu dediğinden de biz onun burasını San Francisco batakhanelerinden Barbary Coast'a –Barbarlık Kıyısı– benzettiğini çıkaracağız elbet; sonra da gerisinde solgun mu solgun bir tarih bırakıp (bu solgun tarih Galata'da sürecektir artık) bu yeryüzünden silinip gidecektir. Bu silinip gitmeden de en çok bütün zamanların Genelevler Patroniçesi Madam Manukyan (ki yaşayan bir efsanedir ve iki yüz kızlıdır ve de dişi bir Karun'dur) üzülecektir.

BİR GAYYA KUYUSU TARLABAŞI ÜZERİNEDİR, VII

Sokaklar da insanlar gibi hırçın, iyi huylu, kötü huyludur. Bir zamanların iyi huylu Balo Sokağı'nı nasıl anlatmalı bilmem. Bugün ona olsa olsa tekin olmayan bir sokak denebilir. Özellikle, geceleri cinler, periler yatağıdır sanki. Bugünkü Beyoğlu'nun hayaleti burasını mesken tutmuştur; burdan kımıldamaz. Gündüzleri bütün hayaletler gibi ortalıkta dolaşmaz ama, bu sokağa "gündüz" de pek uğramaz. Sakinlerine gelince, onlar kovuklarına çekilmiş yaşar. Ayakta bir sokaktır o. Öyle vardır: Gidip gelmek içindir. Bütün gizli işler de burda döner. Gizli işler de hep ayakta döndüğünden, buranın kulları ele avuca sığmaz. Atilla Dorsay (ki o da benim gibi eski evler tutkunudur), bu sokakta oturan seksen altılık Liana Suskova'dan söz eder ki, görünen, bilinen de bir odur.

Balo, Solakzade Sokakları

Liana Beyaz Ruslardandır. (Pera tarihi biraz da Beyaz Rusların ["bu gülleri gölgede bırakanlar"] tarihidir.) Liana 1919'da pek çok soydaşı gibi Devrim'den kaçarak İstanbul'a gelir. Korkunç yıllardır onlar. Tünel'de gazete kâğıtları üstünde yatar. Bu korkulu günlerden sonra (bu korkuyu anlamak gerekir), Türkçeyi küfürlerden başlayarak öğrenir. O zamanlar yirmisindedir ve de pamuklar gibidir. Bu konuda da yalnız: "Çok şeyler yaptım" diyecektir ki, o zamanlar soydaşları da böyle diyordur. Bugün Liana Balo Sokağı'nda 41 numarada oturuyor –oturuyorsa–:

"Hepsi gitti. Hepsi gitti" diyerek de her şeyi iki tümceye sığdırıverecektir. Sonra da önündeki renk renk kırpıntı bez parçalarını eliyle dikmeye başlayacaktır. Hem bu kırpıntılar Liana Suskova'nın yaşamı gibi, Pera'nın hem yükselişinin, hem de çöküşünün bir simgesi değil de nedir?

Çıkma

Balo Sokağı'nı böyle bitirip kapatırken, Solakzade Sokağı'nı anmamak olmaz; olmaz çünkü ikisi de tek bir sokak iken, İstiklal Caddesi'ne geldiklerinde birden ikiye ayrılırlar. Böylece de Balo Sokağı'nın bir yandaşı olarak Solakzade Sokağı çıkar ortaya. Bu ben değersiz, bu sokağın dünü üstüne hiçbir şey bulamamıştır. Bu yüzden de bugünü ile yetinmiştir. Ama Solakzade'nin bugünkü tarihi de karanlık mı karanlıktır. Nedendir bilinmez, cinayetler sokağı olarak bilinir Solakzade. Oysa Pera'nın bütün öbür sokakları gibi bir sokaktır o da. Dahası, kuzu gibidir kimi sokakların yanında. Bize kalsa sessiz, kendi halinde bir sokaktır. Bu ününü –cinayetler sokağı ününü– *Can Can*'dan (ki kan gövdeyi götürür denir) aldığını söylemek de kolay değildir. *Can Can* çünkü nice berduş yatakları gibi durgun, sessiz –sessizlik fırtınalara gebe midir– varla yok arası, avuç içi kadar yerdir. Geceleri kapısını da kapadığından dış dünya ile ilgisini keserek yaşar. Hem dışardaki dünya onu ilgilendirmez. Varsa yoksa içine çekildiği o dünyadır: O kurşunların vınladığı, havada bıçakların döndüğü, sandalyelerin, bardakların, tabakların, şişelerin uçtuğu dünya! Bunun için burası yeter ona. Ama bir bunun için de horlanmamalı o. Öte yandan, Yıldız Kırtasiye'nin, Foto Gör Çek'in, Çiçek Izgara'nın, Berber Salonu'nun ise başını kaşıyacak vakti yoktur. Ya Royal, İlya Güldersan, Herman Şapcıyan, N. Sabuncuyan mı? Cinayet onların nesine? Öyleyse, bu kara çalma neyin nesi?

Solakzade Sokağı'nın yarınını bilemeyiz. Bugünkü tarihi böyle.

Bizden söylemesi.

BİR GAYYA KUYUSU TARLABAŞI ÜZERİNEDİR, VIII

Yalnızlık ne denli insanoğluna özgüymüş gibi görünürse görünsün, asıl sokaklarındır. İnsanoğlu için yalnızlık sürgit sürmez. Sonsuz yalnızlık yoktur. Hem sokaklar yalnızlığı bir kuşanmayagörsün, bir daha onu üstlerinden atamazlar. Dünyada buna en iyi örnek de Balık Sokağı'dır.

Balık Sokağı yalnızlığı seçmekle kalmamış, onu yaratmıştır da. Giderek de bütün bütün sahip çıkmıştır ona. Böylece de yalnızlığın ta kendisi olmuştur. Bunu anlamak için de ona şöyle bir bakmak yeter.

Balık Sokağı'na nerden mi gireceğiz? Kalyoncukulluğu Caddesi'nden. Onun elini tutup geldinizse, hemen orda adıyla karşılaşacaksınız:

BALIK SOKAĞI

Daha ilk adımda da yalnızlıkla sarılıverirsiniz. Sanki dünyada veba kol geziyordur da ondandır bu ıssızlık, bu yalnızlık. Elli ayaklı bu karabasan da bundandır. Budur işte ilk vuran. Oysa Balık Sokağı'nda sabahsa 1 numaradaki Madam Marika çoktan uyanmış, kör ışıkta ocaktan hiç inmeyen çayını koymuş, galetasını da çıtırdatmaya başlamıştır. Gece ise Sidiri Lokantası'ndadır aklı.

Ya Zerzevatçı Yorgo mu? O çoktan evinin beşinci katına çıkmış, hemen de yatağa atmıştır kendini.

Seyyar çiçekçi Mustafa Acar da çiçeklerle son konuşmasını yapmış, radyosunu açmıştır.

Eskici Madam'ın ışığı ise hâlâ yanıyordur. Sokağı bir kırlangıç da hızla geçmiştir (nasılsa kendini buraya atmış bir kırlangıç).

Ya oduncu Bekir mi? O hâlâ sokakları arşınlıyordur.

Balık Sokağı'nın sanki bütün bu insanlardan haberi yoktur; ve de yalnızlığı, yalnız onu almış çekilmiştir. Sanki yalnızlığı insanoğluna armağan etmek için burdadır. Bunu böyle düşünmeliyiz.

Öyleyse, Balık Sokağı'nın bu armağanı için girin ona.

Girin de bu dünyaya bir de ordan bakın.

Hem bir Bizans düşü için de gelin buraya.

Balık Sokağı Bizans'tır çünkü.

Bizans da düş demektir!

BİR GAYYA KUYUSU TARLABAŞI ÜZERİNEDİR, IX

Kalyoncukulluğu Caddesi büyük bir cadde değildir ama, dünyayı bu dünya dediğimiz kara parçasını içine alır. Kamyonlar, el arabaları, taksiler, dünyayı sırtlamış hamallar, berduşlar, haytalar, Pera Yahudileri, ayaksatıcıları, macuncular, Sahne Sokağı'nın Üç Horan Kilisesi (ki ininden hiç mi hiç çıkmaz, kapısını bulup içeri girebilmek için de Gregoryen ruhlarla gidip gelmek gerek), kuşlar, kediler, balıklar (Peralı balıkları biliyor musunuz? Uzun gözlü, uzun yüzlü, zebra huyludur) baldırıçıplaklar, pezevenkler, çıraklar, serseriler, kafalarını kazıtmış çocuklar, göbek taşında uyumuş soluk kızlar, cennetin yarısını görmüş adamlar, kadınlar hep bu caddede cirit atarlar.

Ya sesler? (Sesleri anlatmak için yeni bir sözlük gerek. Onun için buna kalkışmayacağız.)

Hem:

Meşhur Karaköy Katmercisi ve Panayot

her gün böyle bir kalabalığa hizmet için vardır. İncecik oklavalarıyla açtığı katmerlerini kızgın saca burda atıp, yine burdan caddenin buyruğuna sunar. Böylece de onunla özdeşleşir. Ben burdan ne zaman geçsem, bu küçük dükkânın katmerlerini mideme indirmeden yapamam. Hem onun üç adım ötesindeki (Hamalcıbaşı Cad.) Koltuk Meyhanesi kırk yıllık Panayot'a da (ki çok çalışkandır, kafasını ağlarından pek seyrek çıkaran bir örümcek gibidir) uğramadan edemem. Edemem çünkü bugü-

nün Beyoğlu'sunun –bu lağım çukurunun– insan manzaraları için burası eşsizdir. İnsanoğlunun atlası bu inde (insanoğlunun ilk yurdu değil midir ın?) kaleme alınmıştır sanki. Buraya önce bunun için, sonra da birden nasıl değiştiğinizi, çoğulun bir parçası oluverdiğinizi, burdan öyle çıktığınızı anlamak için gelmeli. Bu uçurum insanlarından alınan böyle bir dersi düşünün!

Hem:

Panayot'tan atılan "bitmiş" demektir

BİR GAYYA KUYUSU TARLABAŞI ÜZERİNEDİR, X

(1975 Yılı 10 Aralık Pazar Günü DOLAPDERE)

Dolapdere'yi biliyor musunuz?

Kalyoncukulluğu Caddesi'nin elinden tutarsanız Dolapdere'de bulursunuz kendinizi. Işte o zaman da birden yerküreden koptuğunuzu, eski mi yoksa yeni zamanlara mı çıktığınızı anlamayacak, bu dünyadaki denizleri, karaları, ormanları, daha nice şeyi, en başta da göğü (o gök diye bildiğimiz şeyi) bulamayacak (eski gökbilimciler de size yardım etmeyeceklerine göre) bir an

NERDEYİM?

diye soracak, sonra da kendinizi bırakıvereceksiniz. Ama yine de sular, çöpler, rüzgârlar, güneş artıkları arasından geçerken ayağınıza takılan bir

Vatan Konserve

kutusundan, bir dişfırçasıyla bir kuş ölüsünden ve de Yeni Karamürsel yazılı bir naylon torbadan (naylon biliyorsunuz çağdaşımızdır) bu dünyada, bu dünyadaki yerlerden birinde, dahası İstanbul'da olduğunuzu çıkarıvereceksiniz (öyle ya insanın hem

tarih hem şimdiki zaman içinde olduğu başka neresi vardır?). Demek ki yeryüzündeki yerlerden birindesinizdir, adına da Dolapdere diyorlardır, ama burası bir yer, toprak kaymasında halkı, yerküredeki yerini altıyla değişmiş, orada yaşaya yaşaya da orasını sevmiş, oralı olmuş, yeryüzüne de (dışarsı dediğimiz yeryüzü) ancak çok kanı çektiği zamanlar çıkmış, kimi kokuları, kimi sesleri dinlemiş, biraz sağına soluna baktıktan sonra da "Bir değişiklik yok" deyıp o polissiz, elektriksiz, terkossuz, trafiksiz, egzozsuz, gazsız dünyasına çekilmiştir.

Yeraltı dünyasını sürdürmek için de (çamurayaklı dediği) sarı devleti bir kalem silip, sevgili çetesini kurup salıvermiştir (değil mi ki o çamurayaklıdev onu tanımamış, bu dünyada yok saymıştır), o da elbet başının çaresine bakacaktır. Öyle de olmuştur, zamanla o terörcü, savurgan devin artıklarıyla büyümesini semirmesini bilmiş, büyük yeraltı depolarını tütün, gaz, demir, tuz, kahve, şeker, buzla doldurmuş, kentin damarlarının tam kuruduğunda, elindekilerini (giydirip kuşattığı) kendi kolluk kuvvetleriyle kentin dört bir yanına sürmüştür.

O günden beri de Dolapdere bu dünyaya, bu dünyadakilere bıyık altından güler olmuştur.

KISSA

Dolapdere'den her geçişimde onun bu gülüşünü hep duymuşumdur. Hem yolunu şaşırıp da kimler geçmemiştir ki buradan? Yetişemediği için büyük gezginimiz Evliya Çelebi bir yana, yakın zamanlarda Tatavla'ya en kısa yoldan gitmek için biraz Ahmet Rasim, biraz Osman Cemal (en çok da elbet o), biraz Sait Faik (ki kuyuları, dolap beygirlerini düşündürdüğü için adını sever), sonra da *Kuşlar da Gitti*'de Yaşar Kemal... onunla da el, at arabaları, gözü çıkmış bir çocuk, hurda demir, girip çıkan bir güneş, davul, zurna, bir otomobilin kaportası, asılı çamaşırlar, (elbet) Çingeneler, duvarcı ustaları, dülgerler

VE

AFİYET OLSUNLU
BIR ÇAY BARDAĞI SONRA OTO ŞARK
KARADENİZ LOKANTASI
HOTEL HASTÜRK OTO TİCARET
GENÇ SU SAATİ MARLBORO
SONRA
İHTİYAR BERBER DİNÇ ELEKTRİK ZİYA USTA
HOŞ GÖR EMLAK HUZUR APARTMANI
GÜNGÖR SU KANLICA YOĞURDU
SONRA BİR SAP FESLEĞEN
SONRA LARK
KENT
(sonra)
ÇOCUK VE ALLAH

Bitirme

Tarlabaşı'nı. Tarlabaşı'nın sokaklarını (bu sabırlı Eyüpler) kapatırken, elinden tuttuğumuz Kalyoncukulluğu Caddesi'nin –bu insan, kurt, it kopuk yatağı– yeryüzünün belki de en bencil bir caddesi olduğunu da söylemeliyiz. Kendisinden başka kimseye yaşama hakkı tanımayan bu cadde, yalnız Balık Sokağı'nı karanlıklara boğmakla kalmaz, iki küçük sokağı (bize göre küçük) Daracık Sokağı ile Topçekenler (ki el arabalarını bile zor çeker) Sokağı'nı da belleklerden siler. Ama yine de Topçekenler Sokağı haritaları boşlamasını bilmiş ve de Balo Sokağı ile Solakzade Sokağı'na kapağı atarak, onun hışmından kurtulmuştur.

Ya Daracık Sokağı mı? O ancak benim sözlüğümdedir.

Kalyoncukulluğu Caddesi böyle olmasına böyledir ama, Tarlabaşı'na da onsuz ne girilir ne çıkılır. Aslında Tarlabaşı'nda yalnız yitilir. Yitilir, çünkü Tarlabaşı'nın sokaklarının elinden tutulmaz; tutulsa bile bir yere çıkılmaz, varılmaz. Yüzlerce sokak böyle bir bilinmezlik, bir yitiş içindir sanki. Orda her şey rastlantılara, rastlantıların o uçsuz bucaksızlığına bırakılmıştır. Tarlabaşı'nda yitenler kendini Dolapdere'de bulur. Böylece de Pera'nın sınır taşlarından birinin elini tutmuş oluruz. Bu hele Pazar günüyse (ki kulunuz bunu öğütler) Tarlabaşı'nın, Dolapdere'nin pazarının içinden de geçmiş olursunuz. Bunun için de Dolapdere'nin ağzında olmanız yeter. Burdan Tarlabaşı'na çıkan (Tarlabaşı'na ancak çıkılır çünkü) herhangi bir sokağa saparsanız, kendinizi birden karpuzların, kavunların, kap kacağın, kumaşların, ayakkabıların, terliklerin, limon ve portakalların, biberlerin, gaz lambalarının, gaz lambası şişelerinin, yağın, sirkenin, elma şekerlerinin, domates, dereotu, havuç, pırasa, lahanaların arasında bulursunuz. Daha ne istenir? Ama yine de bütün bütün yitmemek için Dereotu Sokağı'nın (bu sokağa bu adı verene selamımız olsun) koluna girin. Bu sokak çünkü yalnız başınızın dönmesinden kurtarmayacak, yolunuzu az çok bulmaya da yardım edecektir. Öyleyse onun kılavuzluğunda Vişneci, Kurtuldu, Akis, Paşa Bakkal, Büyük Kırlangıç, Küçük Kırlangıç, Tavla, Eski Çeşme sokaklarının eline yapışın. Bu sokaklar sizi Sakızağacı Caddesi'ne çıkarmasını bilecektir. Sakızağacı Cadde-

si'nde olmak demek de, hem Kalyoncukulluğu, hem de Caddei Kebir'de olmak demektir. Böylece de hem Tarlabaşı'na girmeyi hem de ordan çıkmayı başarmış olursunuz. Ama ille de Kalyoncukulluğu Caddesi'ne çıkmak isterseniz, o zaman da Narçıl, Tek Kuyulu, Geniş Yokuş, Düğün, Cezayirli, Demirbaş, Peşkirci, Çukur sokaklarıyla, Ortodoksluğun kemik bekçisi Aya Konstantin'i de kolunuza takmanız gerekecektir ki, bu da değer. Değer çünkü böylece Tarlabaşı insan manzaralarıyla da boca olursunuz. Tarlabaşı çünkü insan manzaralarının tahtıdır. Tahtıdır, çünkü burdan her sabah binlerce insan, duvarcı, badanacı, sıvacı, sucu, aşçı yamağı, boyacı, marangoz, kahveci, bakkal, bakkal çırağı, kapıcı, yol amelesi, ayaksatıcısı, piyangocu, tansiyoncu, macuncu, elektrikçi, serseri, pezevenk, orospu, yani kadınlar, adamlar, çocuklar, bütün bir halk İstanbul'un dört yanına dağılır. Böylece de dünyamızın bir ucundan tutarlar. Dünyamız da onlar sayesinde çalışmaya başlar. Tarlabaşı bir dünyadır!

III. kitap

Pera yangınlarla büyümüştür. Ama hiçbiri 1870 yılı 5 Haziran akşamı çıkan yangına benzemez. Feridiye Sokağı'nda küçük bir evde başlayan bu yangın Pera'nın üçte ikisini küle çevirir. Ateş kısa sürede Mis Sokağı'na sıçrar. Ordan da Ağacamii mahallesiyle Kalyoncukulluğu Caddesi'ne geçer. Böylece de "Yangın Var!" sesleri bütün Pera'yı sarar. Halk sokaklara dökülür: Beti benzi atmış, saçı başı karmakarışık, dehşetten bitmiş, oraya buraya saklanmaya çalışan insanlar, kan içinde kalmış çocuklar, ölmüş veya kör olmuş bebeklerini bağırlarına basmış, üstü başı parça parça, saçları yanmış kadınlar, can çekişme ıspazmozları içinde yerlerde yuvarlanan, yüzleri, kolları yara bere içindeki erkekler, çocuk gibi hıçkıran, ağlayan ihtiyarlar, kafasını duvardan duvara vuran zenginler, sayıklama halinde gençler, kararmış cesetleri taşıyan aileler, korkudan deli olmuş bahtsızlar sokaklarda ölüm terleri dökerler. Beyaz atının üstünde Sultan Abdülaziz de –ne zaman atının üstünde değil ki?– şimdi belki Atlas Han'daki haremine gidiyordu. Ağacamii mahallesinin yanmış bir sokağının ağzında kımıldamadan duruyordur. Etrafındaki "bendegânı"nın gözleri de dışarı fırlamıştır. Üsküdar tepelerinin üzerinde, çınarların gölgesinde oturan ihtiyar Türkler de: "Sultanlar şehrinin son saati çaldı! Allah'ın hükmü yerine geldi" diyorlardır.

Pera'da ateşin geçtiği her yerde artık sadece bir çöl kalmıştır. Yangın altı saat sürer. Dokuz bin ev kül olur. İki bin ölü de yerde kalır.

PASAJLAR YA DA GİZEMLİ DÜNYALAR ÜZERİNEDİR, I

Pasajlar gazla aydınlanmanın ilk uygulandığı yerlerdir.
Walter Benjamin

BALIKPAZARI

Ruhbilim henüz atlasların ruhuna inmediğine göre, Balıkpazarı'nın ruhunu (buna Pera'nın ruhu da diyebiliriz, onsuz Pera ellerini, ayaklarını nereye koyacağını bilemez çünkü) boşuna arayacağız. Oysa Balıkpazarı İstanbul'da ruhu olan yerlerin başında gelir. Bu hele Pera ise ruha daha bir gerek vardır. Pera bir ruhtur çünkü. (Ruhu nasıl anlatmalı? Değil mi ki ele avuca sığan bir şey değildir ve de hem var hem yoktur, öyleyse kendi başına bırakalım onu, dolaşsın!) Levanten bir ruhtan çok da, Ortodoks bir ruhtur. İstanbul atlasları burda işe yaramayacağına göre, kapatalım onları daha iyi.

(Tarihler –bu "mühürlenmiş zamanlar"– Balıkpazarı'nın ruhunun XVIII. yüzyılın sonlarına doğru kıpırdadığını yazarlar. Ama bu kıpırdama korkaktır, bir türlü dirilmez. Bunun için önce sevgili "uyanık istibdatçı" Padişahımız Abdülmecit'in [ki halk ağzında "kız gibi" diye anılır ve de dilber bir yüze sahipti], sonra da Abdülaziz'in gelmesini bekleyecektir. Elbet Naum Paşa'yı da. Ama Hristaki Pasajı'nın [Cité de Péra] kurulması için, II. Abdülhamit'in Sütçübaşısı Hristaki Efendi, asıl o dünyaya gelmelidir. Hem yalnız o mu? Balıkpazarı'nın dört dörtlük olması için bir Ermeni'ye de gerek vardır: Aynalı Pasaj da –Avrupa Pasajı–

onu bekliyordur. Balıkpazarı böyle tamamlanacaktır ancak. Bir gün bütün bunlar gerçekleşecektir de. Ama önce 1853 sonra da 1870'te çıkan yangınlar burasını küle çevirecektir. Ama biz tarihi bir yana bırakıp, Balıkpazarı'na dönelim.)

Balıkpazarı'na, Balıkpazarı'nın pasajlar ruhuna nerden mi gireceğiz? Buna her yerden de diyebiliriz ama asıl da Cadde-i Kebir'den (bu sevgili kökü dışarda ruh) elbet. Bunun için de Sahne Sokağı'nın elini tutacağız. Hem bu kez yukardan, Sahne Sokağı'nın ağzını tutup ordan ineceğiz. Bu yüzden de geçmiş zamanın elini elimize almalıyız. Bu da az şey değildir. Geçmiş zamanın ellerinden biri de Sıvacıoğlu Konağı'dır (şimdi PTT). Birçok "hemcinsi" gibi bu konak da tarihe bol bol göndermeler yapar. Nasıl yapmasın ki Allah'ın günü tarih aksıra tıksıra hep önünden geçmiştir. En başta da Abdülmecit'i atıyla sık sık Opera Naum'a girerken görmüştür.

Hem atının ayakları incinmesin diye de bütün Pera sokakları halıyla döşenmiştir. Ya Galler Prensi VII. Edward? Sevgili Galler Prensi İstanbul'u "ziyaretinde" Opera Naum temsillerinde iki kez hazır bulunmuştur. Yanlarında da Abdülaziz vardır.

Bugün Sıvacıoğlu Konağı, bütün bunlardan sonra Silvo, Sander Kitabevi, Sembol Konfeksiyon, Dore Kundura, ve de en çok sokağın hemen ağzındaki Martino Mağazası ile yan yana olmaktan sıkılmış olmalı ki, yüzü hep asıktır. Öteki geçmiş zaman eli de Hristaki Pasajı'nın hemen ağzındaki İtalyan Lokantası Degüstasyon'dur (bugün yerinde yeller esiyor). Hem Degüstasyon, Sahne Sokağı'nın elini sımsıkı tutuyordur. Balıkpazarı'nın ruhuna da işte burdan girilir asıl. Girer girmez de sizi ilkin çiçekler, çoraplar, donlar, gömlekler, midyeler, erikler, hıyarlar, domatesler, bin yıllık çirozlar, horozbinalar, pisibalıkları, Gregoryen kokular (Gregoryen kokuları biliyor musunuz? Deniz mağaralarını düşünün, biraz da tuzu ve sirkeyi), Ortodoks, Katolik yüzler ve naylon ve plastik ve baharat ve çamaşır ipi, çay bardağı, kokoreç ve Vaftizci Yahya'nın yaban balı, kudretnarı, ve kıl çadırı ve adaçayı ve sinekler ve Galata fareleri (ki kedi köpek büyüklüğündedir ve korkunç güzel bakarlar) karşılar. Burda her şey de ayaktadır: Giden, gelen, uçan, konuşan, susan, duran her şey; sonra da yine her şey gökten (evet gökten) birdenbire bura-

ya inmiş ve bir anda da yine geldiği yere ağacakmış, yok olacakmış gibidir. Asıl da sesler, asıl onlar her dilde yarışa çıkmıştır sanki ve de dur durak bilmezler.

Sahne Sokağı

Sahne Sokak, işte burda, bu ses dünyasında birden kollarını sağa sola atarak önce Hristaki Pasajı'na –eskilerin Kraliçe dedikleri, ki bir Kraliçe de böyle bir şey olmalı–; sonra da Aynalı Pasaj ile Krepen Pasajı'na takılır. Hem Balıkpazarı dedikleri de bu üçlüdür. Bu gizemli dünyalardır. Sahne Sokağı'nın elini de onlar için tuttuk.

Hristaki Pasajı (yeni adı Çiçek Pasajı) bugün iki ayak üstünde duran, yıkıldı yıkılacak, öbür dünyalı yapılara benzer. Yatık bir dikdörtgen içindeki yazı da bunu gösteriyordur:

Çiçek Pasajı Onarımı
1 Haziran 1986

Sahibi: Niyazi Erol
Ruhsat Tarihi: 26.5.1986

Oysa bir zamanlar Madam Ifijeni Epentos Padişah haremlerini burda giydiriyordur. Modayı da Paris'ten izler. Dünya güzeli mağazalar da bu pasajdadır. Japon Nakamura da (ki kısa boyluydu, çipil çipil bakardı ve de hiç oturduğu görülmemiştir) Japon işi ürünlerini burda sergiliyordur. Saraylı bütün çocuklar da onun dükkânından çıkmak bilmezlerdi. Sonra Fransız, İngiliz modasını günü gününe izleyen M. Perret! O cin! Bianci, Décugis ailelerini (ki ayna önünden ayrılmaz diye bilinirler) o giydiriyordur. M. Paluka da (ki Pera'nın en şık erkeği olarak bilinir) burdan çıkmaz. Yalnız o mu? Bütün Pera'nın kalburüstü ailelerinin

sıraya girdiği yer gene burasıdır. Hristaki Pasajı sanki bütün bunları yaşamamış gibidir bugün. Dört katlı bu güzelim Neo-Barok yapının pırıl pırıl dünyası da bu dünya değildir sanki. Bugün bütün bunları düşünüp: "Bütün ölümleri öldüm ben!" diyordur. Belki de: "Cennetin yarısını gördüm!" diye de içinden geçiriyordur. Böylece de anılara, bir onlara sarılıyordur. Hem anısızlığın ölüm olduğunu ondan iyi kim bilir? Sonra da gözünü donmuş zamanlara dikip, Seviç'i (ki Osman Nihat, Selahattin Pınar, Ahmet Rasim burasını evleri bilmişlerdir), yani M. Haçik'i (ki av meraklısıydı, ama sevgili Padişahımız IV. Mehmet gibi yatağında değil, avda ölmüştür), Nektar'ı, Degüstasyon'u, Palmiye'yi, Ankara Birahanesi'ni düşünüyordur. Bırakalım düşünsün. Hem tarih dedikleri de *"ölüyü sorguya çekmek"* değil midir?

Ya peki, bu dört dörtlük, sarmal yapının düne kadarki sakinleri? Burda koca bir ömür sürmemişler midir? Üçüncü katın Sara'ları, Diran'ları; dördüncü katın İfijeni'leri, Vartuhi'leri; birinci katın Nikoli'leri, Luisa'ları, Maria'ları? Ya bu sesler? Bu sesler onların sesleri değil midir?

HRİSTAKI PASAJİ SAKINLERI

Akşamları sevmiyorum artık, dedi Diran, bir zamanlar akşamları ne kadar severdim.

Hiçbir şey de anımsamak istemiyorum. Niçin anımsamalı?

Her şey değişti, her şey yerini büyük bir sessizliğe bıraktı.

Mari daha dönmedi, dedi Ifijeni, Paluka dükkânını çoktan kapamıştır.

Bu Alba'nın memeleri neden bu kadar büyük, dedi Vartuhi, daha on dördünde bile değil.

Annesine çekmiş dedi, Marta, bir zamanlar Pera'da onun memelerinin bir benzeri daha yoktu.

Sana şu saçlarını Izidor'a kestir diye kaç kere söyledim, sinirime gidiyor artık, dedi Armenak.

Her şeyin sinirime dokunuyor, her şeyin.

Papillon Tuhafiye ne kadar kalabalık öyle, dedi Glavani, şu kadınların işine akıl ermiyor.

Beni anılar şişmanlattı böyle, dedi Diran, artık hiçbir şeye el sürmek istemiyorum.

Pencereden bakmak bana yetiyor. İşte Eleni de dönüyor, elinde mavi çantasıyla.

Hep yüksek ökçeli ayakkabılar giyer, hep yalnız gider gelir.

Pigmalion Mağazası vitrinlerini yine değiştirmiş, dedi Sara, mağazalar da ne yapacağını bilmiyor.

Derdin ne senin, dedi Marta, bütün gün böyle söylenip duruyorsun?

Ne olacak? Duymuyor musun, her gece üstümüzde sevişip duruyorlar, onu soruyorum, dedi Sara.

Sonra da akşamlara kadar Çin çayı içerler, durmadan göğe bakarlar, anlamıyorum bir türlü.

Gök ki kurdeleler, taş bebekler, resimli kitaplar, Çin'den gelmiş portakallardır.

Şu Luisa altmışına geldi, dedi Diran, başını hâlâ pencereden ayırmıyor.

Her gece Lebon, Alkazar, Degüstasyon! Dünyaya bir türlü doyamadı gitti.

Her gece, her gece taş bir plakta Hafız Burhan, Osman Nihat, Hafız Cemal.

Lulu çok unutkan oldu, dedi Germaine, pilava ne kadar su katacağını soruyor yine.

Dün Şütte'ye gidiyorum diye evden çıkmış, Terre-Sainte Kilisesi'nde bulmuş kendini.

Kocadık hem, kocadık, şurdan iki odun alıp atamıyorum sobaya.

Yani'ye bana kuru odun getir diye kaç kere söyledim anlamıyor.

Ne zamandır her yanım yanıyor, titriyorum, dedi Eleni, hiçbir şeyin yok diyor doktor.

Yalnız erken yatıp erken kalkmalıymışım, üşütmemeliymişim, sağlığıma dikkat etmeliymişim.

Bazı sabahlar kelebek olarak uyandığımı da anlattım, olurmuş öyle şeyler.

İşte Sara pencerelerini kapadı, dedi Marta, muz şilebiyle denize açılan kocasını düşünmekten kurtulamadı gitti.

Matmazel Suzan'ın boynu ne kadar uzunmuş öyle dedi Lulu, kime benzemiş ki?

Bir zamanlar dünya umrunda değildi, sarı çoraplar giyer, yatardı istediğiyle.

Ulla üçüncü kattan Markiz'e gidiyorum diye bağırıyor yine, dedi Diran.

Markiz'e mi gidiyormuş dedi Madam Tilla, ben reçine kokusunu oldum bittim sevmem.

Dün Royal Otel'den dönerken doktor Violi'yi gördüm dedi Eleni, beni tanımadı.

Marta'nın penceresinden bana el sallardı, ne çok gülerdim.

Evi hep karanfil, yağ kokardı; karanfil, yağ kokusunda gider gelirdim.

Aylar var dedi Armenak, burnumun dibindeki Nektar'a gitmek istemiyor canım, bana ne oldu böyle?

Beyoğlu bir kefene benziyor artık, hayır bir sirke!

İşte gece indi, dedi Diran, pencereleri kapamalı, gece indi.

Gece artık her şey gece, yüz ya da iki yüz yıl oldu, her şey gece.

Dünya yalnızlıklarla dolu, dedi Lulu, durup dururken sardunyaları suluyorum, üstümü değişiyorum durup dururken.

Ah bir türlü bitmiyor, dedi Armenak, aşağısının pis gürültüsü, bu darbuka, bu zurna sesleri.

Margarita'nın bu şapkasına, bu şemsiyesine, dedi Marko, bakmaya dayanamıyorum.

Şu karşıma oturur Toskana dilinden baladları ne güzel söylerdi.

Zaman artık geçmek bilmiyor: Çocuklar, ağaçlar, suda su ölüleri.

Matilda'nın derisinin kokusunu, dedi Vartuhi, en çok o kokusunu unutamıyorum.

İpek çoraplarını, uzun bacaklarını bir de, bir de bütün gece ağzında bir gülle uyuyuşunu.

Ve işte şimdi saat dört, yatakta durmadan dönüp duruyorum, boyuna dönüp duruyorum.

Bu dünya boğuyor beni, bu ev, bu pencere, bu perdeler, bu diş fırçası.

Madam Anahit'in akordeonu bu, dedi Matilda, bu akordeonla büyüdüm ben.

O güzelim komparsitaları, tangoları şimdi bu pis kalabalığa çalıyor.

Ah onun bu kasap havalarını, soğan kokan akordeonunu dinleyemem artık.

Bu kent, bu çanlar, bu radyo sesleri çıldırtıyor beni.

Ne kadar haklısın, dedi Suzan, ben artık bu Uzun Yolu, bu ağaçları, bu insanları görmek istemiyorum.

HEPSİ BİRDEN

Bağışlayın bizi, hepiniz bağışlayın evler, sokaklar, insanlar, bağışlayın bizi

Bağışla bizi kocamışlık, bağışla.

HRİSTAKİ PASAJI'NIN AKORDEONCUSU MADAM ANAHİT TERZİYAN

Madam Anahit akordeonu, Balıkpazarı'nı, dört kocasını, dört kedisini sevdi.

Dünya daha o zaman kısır değildi, kırk yapraklı bir güldü.

Akordeonu Büyükada'da daha dondurmasını yiye yiye giden bir çocukken gördü.

İçinden bir günbatımı geçmiş gibi duydu.

On birinde akordeonu eline aldığında hemen Saint-Antoi-ne'a gitti, adak yaptı.

Saint-Antoine güzel evliyadır.

Her sabah uyandığında onu yanında buldu.

İlk derslerini kısa gülüşlü kısa kirpikli M. Artepenon'dan aldı.

Daha on yedisinde Hristaki Pasajı'na düştüğünde uzun akordeonunu, uzun kirpiklerini düşürmesini bildi.

Göğsünün ilk düğmesini o gün açtı, bir daha da kapamadı.

Bir süre ağaç kokan Yorgo ile gitti geldi.

Artık sık sık âşık oluyordu, hepsini de akordeonundan buluyordu.

Memelerini ilkin çok sinirli çok uçucu çok kırılgan ilk kocasına dokundurdu.

Adını yavaş yavaş her yere yazdı: La vie en Rose.

Cüneyt Arkın ile ilk dekolteli "Babanın Suçu" ve "Kadın ve Şarap"ı çevirdi.

Ama en çok Ayhan Işık'ı sevdi. O da onu sevdi.

Dünya değişmeye başladığında hep ıslık çala çala dolaşan Solak Hüseyin'i gördü. Bir türlü unutamadı.

Hüseyin'i kar altındaki Uludağ'a benzetiyordu.

Kırk beşinde daha teni şeker ırmak kokuyordur.

Saçlarında her zaman fırketeler, çift te topuzlar ve dur durak bilmeyen iki perçemi bıraktı.

Üçüncü kez evlendiğinde komodinin üstündeki dalyanın suyunu her gün değiştirdi.

Uzun zaman İsa'ya benzeyen bir çocuğu olsun diye düşündü.

Dördüncü kocasının ellerini sevdi. Doğal kendi halinde bir yumruğu olduğunu gördü.

Kedileri sevmeye o zaman başladı. Artık gazetelere hep kedilerle poz verdi.

Şimdi?

Şimdi en çok sevdiği çiçek: Filbahri. En çok sevdiği şarkı: "Mani oluyor halimi takrire hicabım."

PASAJLAR YA DA GİZEMLİ DÜNYALAR ÜZERİNEDİR, II

Aynalı Pasajı
Geçerken aynalara baktım
her günkü gibi sağlısollu
Edip Cansever

Hristaki Pasajı, Krepen Pasajı, Aynalı Pasaj, Sahne Sokağı demektir. Bundan da hiç kuşkusuz Sahne Sokağı'nın ne denli bir albeni sokağı olduğu anlaşılır. Sahne Sokağı gibi bunca güzelliğe ağababalık yapan başka bir sokak var mıdır, bilmem. Pera pasajları (bu güneş görmeyen afsunlu güzeller) levanten ruhun kapalı kutularıdır. Levanten ruh Aynalı Pasaj'da artık uluslararasıdır. Türlü kılıklara girer, öyle dolaşır. Burasını da başkent diye bilmiştir. Nasıl bilmesin ki, bir zamanlar dünyanın bir ucundan gelen özel düğme, takı, şapka katalogları bu mücevher kutusunun günlük el kitabıdır. Burda küçük bir dükkândan gelen bir kanarya sesi, bir New York'luya (New York'ta kuş sesi duyulmaz) kim bilir ne anımsatır? Pasajın tepe camlarına vuran yağmur, bir Meksikalıya birden Meksika'ya hiç yağmur yağmadığını düşündürür. Bütün dillerdeki düğmelerin, takıların, şapkaların, gelinliklerin adları da burda bir senfoniye dönüşür. Hem Avrupa Pasajı (Aynalı Pasaj) kendisiyle birlikte tarihi de buraya kapamıştır: Aynalar, heykeller, camlar' tarihi kat kat kıvırmış, soldurmuş, havasız bırakmış, soluk aldırmamıştır. Bir kutu hayatı. Renkler, kokular, sesler burda kendileri için yaşarlar. Her şey de öyledir: Gün ışığı burda başına buyruktur, istediği ile ko-

nuşur, istediğini dışlamasını bilir. Ama asıl da geceleri Avrupa Pasajı her şeyden uzak yaşar. İçine, iyice kapanır. Hem eşyaların ruhu yalnız geceleri sevmez mi? Bir elmas iğne, bir altın yüzük, bir gümüş düğme renklerini ó zaman açarlar. Bir korse geceleyin daha bir korse, bir sutyen geceleyin daha bir sutyen, bir gecelik geceleyin daha bir geceliktir. Bir saç tokası, bir tarak, bir firkete, bir allık daha kendisidir. Eşyanın kokusu da öyle: Geceleyin daha kendisidir. Yüz yıllık kokular burda yalnız geceleyin kendi adlarına yaşarlar. Sesler de burda daha sestir. Bir gün buraya uğrayan Galler Prensesi'nin *"Bu düğmeler ne güzel!"* dediği havaya çakılı kalmıştır. Tarih burda sesler için ayrı defterler, ayrı kütükler, çeteleler tutmuştur. Abdülmecit'in harem kadınlarının o buğulu sesleri hâlâ yaşamaz mı? Bunun için küçük bir işaret yeter. Von Papen'in, General Harrington'ın, Liszt'in sesleri hep böyle bir işaret bekler. Hepsi, hepsi seslerini buraya bırakıp gitmediler mi?

Avrupa Pasajı böyle kapalı bir kutudur. Hem bunun için değil midir ki bugünkü dünya ile kendini yalıtlamasını bilmiştir. Bu da az şey değildir elbet.

Kıssa

Avrupa Pasajı bir mücevher kutusudur. Küçük heykeller, küçük güzelim pencereler, aynalar, camlar burasını bir alışveriş yerinden çok, bir müzeye çevirmiştir. Hem buraya böyle bir yer diye gelmeli. Gelince de dünya ile ilginizi kesmelisiniz. Ancak o zaman böyle bir yerde olduğunuzu anlarsınız. Buraya bu kez Sahne Sokağı'ndan değil de, Meşrutiyet Caddesi kapısından, ordan içeri süzülmelisiniz. Kapıya, kapı üstlerine, pencerelere, asıl da küçük heykellere bakmayı unutmamalısınız. Dahası, burda bir başka çağda, Barok bir çağda olduğunuzu düşünün.

Barok, böyle bir şeydir: Yalıtım ister!

PASAJLAR YA DA GİZEMLİ DÜNYALAR ÜZERİNEDİR, III

Sahne Sokağı (ki küçük rüzgârların, biraz da "Uçurum insanları"nın sokağıdır) Pera Sitesi'nin (Cité de Péra) Krepen Pasajı'na geldiğinde (şimdi Aslı Han ve yeraltı mezarlarına benzer) biraz soluk alır; çünkü burası Bizans'ın, Bizans ruhunun son durağıdır. Burda birden eski günlerini anar; bir sokak olarak geçmişi anımsamaya kendisinin de hakkı olduğunu anlayıverir.

Krepen Pasajı bir havradır (havralar, havralılar beni bağışlasın). Böyle diyoruz, çünkü sesler burda ancak *havra* sözcüğüyle daha bir ses, koku, renk, biçimdir. Yalnız, sesler bir sıra izlemez, türlerini de unuturlar ve yalnız bir dil olarak vardırlar. Hem yalnız sesler mi? Ruhlar da. Birçok ölü ruhla yeni doğmuş ruh burda yan yana diz dize oturur. Gündüz gece de bilmezler. Birlikte oturup birlikte kalkarlar. *Krepen* diye de büyük bir sözlük oluştururlar. Öznesiz, yüklemsiz, fiilsiz, sıfatsız bir dilbilim sözlüğü. Bir Babil Kulesi! Yeni bir alfabe. Ama her yönden okunan bir alfabe. Ünlü ünsüz sesler, kalın ince sesler, hepsi de tek bir ad altında toplanmıştır. Bir işaret dizgesi olan dil, burda işaretleri yok bilip, yalnız kalın bir sese indirgenmiştir. Kendine özgü özerk bir dil bu. Hem Krepen'in "özerk" bir yer olması bu dilden, bu dilin özgünlüğünden gelir. Bir jargon. (Kendine göre bir jargon.) Krepen Pasajı buna "Ameli" dil adını takmıştır. Konuşan, konuştuğunun anlaşılıp anlaşılmadığına bakmadan konuşur. Bir topluluk dili. Bu da kimi bölümlere ayrılmıştır: Hırsız argosu, umumhane argosu, artist argosu, vb. Konuşulan, kitaplara girmeyen bir dil olduğu için Devlet dili burda yalnız kalır, geçmez.

Tombalacının, tansiyoncunun, piyangocunun, karamelacının, niyetçinin, pavuryacının, ciğercinin, lahmacuncunun sesi hep bu Krepen alfabesinin türettiği sestir, harftir, sözcüktür, dildir. Bütün bu sesler, kokular tek, büyük, oylumlu bir sözlüğü oluşturmak içindir: Meyhaneler Cumhuriyeti Sözlüğü. Zaten seslerin, kokuların anlamları da yoktur, bunun için de bir sözlüğe kolayca dönüşürler.

Tarih (buraya kadar sokulan tarih), burasını eskiden *sessizlik ülkesi* ilan etmiştir. Zaten, *crépins*, Fransızcada kunduracı avadanlığı demektir ki bu da sessizlikle eşdeğerdir. Kunduracılar, kundura gereçleri satanlar kadar yeryüzünde az konuşan başka insanlar var mıdır? Yeryüzünün başları önünde sessiz mi sessiz çalışan ilk insanlarıdır onlar. Bir çivi, bir falçete, bir çekiç, bir iğne, bir iplik (bu sevgili, sessiz eşyalar) niçin konuşmak istesin? Bunlar yalnız yaşamı değil, ölümü de öyle karşılamamışlar mıdır? Aziz Krepen'in ve de Krepencilerin çömezi Dimitri Deçoz (bu içine kapanık) Sezar'ın: "Geldim, gördüm, gittim!" sözünü de böyle bir sessizlik içinde söyleyip, beynine kurşunu sıkmamış mıdır? Bu dünyayı da öyle bırakmamış mıdır?

Krepen'de yedi sekiz dil birden konuşulur. Bin yıllık yeşil soğan, domates, hıyar, radika, beyaz peynir, kavun aynı seslerde Rumca, Arnavutça, Hırvatça, Türkçe, Ermenice, Yahudice, Arapçadır. Ama bütün bu dillere yine de Ortodoks dil öncülük eder.

Krepen, biraz Pera, biraz Beyoğlu (yani Hristaki, Rejans, yani Bohem, Cumhuriyet, yani Yeşil Horoz, Vlado, Nil, yani Lefter, Lambo, Kulis, yani Kör Agop, Nektar, Tokatlıyan, Park Otel, vb.) iken, kunduracı avadanlığının ve de kunduracıların sessizliğini biraz daha sürdürecek, havra çağının doruğunda da bu dünyadan çekip gidecektir.

Pera pasajları burada bitmez, bunlara Tünel Pasajı, Şark Pasajı, Suriye Pasajı, Narmanlı Pasajı, Karlman Pasajı, sonra da Frederici, Nil, Fresko, Andria, Fransız pasajlarını da katmalıyız. Ama asıl da Rumeli Pasajı'nı. Bugün ölümün elinde ne denli çırpınırsa çırpınsın, sihirli bir el onu kendine getirmekte hiç gecikmeyecektir. Bundan kimsenin de kuşkusu olmamalı. Anıların dev belleğidir çünkü o! Pasajlar yalnız iççarşılar da değildir. So-

kaklara, dahası caddelere atlamak için gizli yollardır da. Caddei Kebir onlarla atlaya atlaya, bu tekdüzelikten kurtulma yollarıdır da. Yalnız bu da değildir: Karanlık saraylardır. İçlerinde yitip gitmek, düşte dolaşmaktır da. Kendi içlerine hem kapanan, hem de açılan büyü odaklarıdır da. Türlü kokular, sesler, iklimler yuvalarıdır. Zaten başka ülkeler, iklimler, diller yaşama yerleri olarak kurulmuşlardır. Paris, Londra, Roma'dan kesitler gibidir. Gaz lambaları pasajlar için yanar, söner, piyasaya, alışverişe pasajlar için çıkılır. Asıl da keşif yollarıdır: Yalnızlıklar, düşler, aşklar için biçilmiş kaftanlardır.

Sahne Sokağı –bu tarih kazıntısı– pasajlardan kurtulup kendini can havliyle dışarıya attığında, irili ufaklı, iç içe girmiş, nerde başlayıp nerde biteceği belli olmayan sokaklarla karşılaşır. Elini de onlara kaptırır. Ama asıl da Nevizade Sokağı'na.

Nevizade Sokağı, sokaklar içinde bir sokaktır ama (gelmiş, geçmiş dediğimiz dünyada), Cumhuriyet yazın tarihinde bu denli ağır basmış başka bir sokak var mıdır, bilmem.

Lambo'nun Meyhanesi

M. Lambo'nun meyhanesi belki de dünyanın en küçük meyhanesidir: Bir tramvay büyüklüğündedir.

Bu dünyada, Rimbaud (şiirin bu delifişeği) gibi, yaşadığına inanmayan Sait Faik, yalnız burda varlığından kuşku duymaz. Dünyada sanki ilk güzel günü burda olmuştur; cıgarası ilk burda yanıyordur; ocağı ilk burda tütüyor, çorbası pişiyor ve de ilk burda keyfi tamdır. Her şeyin de ilk burda ayrımındadır. Yine yalnız burda, yüzüne, ayağına, ellerine, saçlarına Azrail'in eli uzanamayacaktır. Bu bir "oda kokusu" dünya, burda cennete –nasıl bir yerse cennet– dönmüştür. Ya da burda Barba Yakamoz ile balığa çıkıyordur! Ve dünya kadar balık tutmuşlardır.

Tarancı ile Dıranas (bu büyük yalnızlar) için de burası en sevdikleri yer olmamış mıdır?

Ya Abidin Dino için burası nedir?

Yalnız Sait'tir.

Abidin, Sait'in ancak burda Sait olduğunu bilir çünkü.

Bu kendisi için de böyle değil midir? Hem Bedri Rahmi de

görünmüştür işte; arkasına da çiçeği burnunda Orhan Peker ile Turan Erol'u da takmıştır. Ama Abidin ile Sait burda yalnız ikisi iken kendileridir. Bu böyledir ama, Bedri Rahmi'nin gelişiyle de dünya daha bir onların olmuştur. M. Lambo da bunu anlamıştır. Her zaman kendi dünyasında olan M. Lambo, böyle anlarda daha bir içine kapanmasını bilir.

Bütün dünya dillerindeki sessizlik neyse, M. Lambo da odur. İşini öyle görür. M. Lambo'nun bu dünyada konuştuğu sözcükler hem belki de yüzü geçmez. O ayrı bir dilbilgisi, ayrı bir alfabe, ayrı bir dil bulmuştur. İmbilimdir bu. Bunu da kimseye karşı kullanmaz. Yalnız kendisi içindir. Kafasından geçen her şey bu dile bürünür, orda kalır. Bu dünyayı konuşan bir dünya değil de, cansız bir nesneler dünyası olarak görmemiş midir? Eli de şarap, rakı, bira şişelerinin, bardakların, tabakların, küçük çinko tezgâhın ötesine de gitmemiştir sanki. Onların diliyle kendi dili arasında hem bir ayrım da yoktur. O bu dünyada insanların melekleri görmediğini, yalnız adlarını duyduklarını bilirmiş gibi, gökyüzünden onlar için, melek neymiş görsünler diye inmiştir.

M. Lambo konuşan bu üç ipek sesi duyınaz bile. Hem bu üç ipek sesin arasına giren bir ses daha vardır.

Orhan Veli'dir bu da.

Orhan Veli de şiirlerinden çıkmış gelmiş gibidir. Ya Oktay Rifat, Melih Cevdet mi? Eşikte göründü, görüneceklerdir.

Sait de dünyanın en güzel dinleyen insanlarını bulmuştur; elbette konuşacaktır. Konuşmasını da hep küfürlerle süsleyecektir. Başka türlü nasıl olur? Konuşmak, Sait için biraz da bu değil midir?

Ya Cahit Irgat mı? O zaten Mücap Oflu ile burdan çıkmıyordur.

Berk'e gelince, o Abidin'le –Abidin onun elini hiç bırakmamıştır ki– gelmiştir; üstü başı da asker kokuyordur. Sonra da bu avuç içi kadar yerde herkes ayaktadır. Burda dünyaya ayakta gelinmiştir. Bütün bunlara da sokağın yerden bitme bir çocuğu bakmaktadır: Ferruh Doğan.

Kimi sokaklar güzellikleriyle, kimi sokaklar da sakinleriyle vardır. Nevizade Sokağı ise yalnız M. Lambo demektir. Onunla da kapanır. Bu sokağın sakinleri onu bir sabah dükkânında asılı bulurlar. Gerçi hemen karşısındaki Lefter, bu geleneği biraz da olsa sürdürecektir. Ama Nevizade Sokağı'nın asıl ölümü (yakın zamanlardaki ölümü) de Dilek Lokantası'nın yok olmasıyla tamamlanacaktır. Dilek Lokantası Cihat Burak'ı (resmimizin bu koca çocuğunu [ki cebinde pastırmalar, otlarla dolaşır]) ve bu ben zayıfı ve de İstanbul'da deli danalar gibi dolaşan, sevgili Orhan Peker'i, kısa bir süre de olsa barındıracaktır; sonra o da kepenklerini kapatacaktır.

Soru

— Lambo'nun meyhanesi nerde? midir?

Karşılık

— 13 numarada. Hâlâ da ordadır. Ama Şen Büfe'dir artık o!

NEVİZADE SOKAĞI MANAVI
AHMET ASLANOĞLU

Ahmet Aslanoğlu otuz beş yıl Nevizade Sokağı'nı açtı kapadı
Yeşili sevdi, yeşilden başka renk bilmedi.

Çocukluğunda uzun süre kuşların uçuşunu seyretti
Kuşları bir türlü anlamadı

İhtiyarlığında (ihtiyarlığı olmuş mudur?)
Şarabın tuzun tadını hiçbir şeye değişmedi.

İşleri iyi gittiğinde –nedense–
Tanrı'nın birden gökyüzünde oturduğuna inandı.

Akşamları Sait'le Orhan'ı Lambo'dan çıkarken gördü
Onlar geçerken arkalarından hep bir gülüş sarkıttı.

Ahmet Aslanoğlu otuz beş yıl ayakta manavlık yaptı
Otuz beş yıl Nevizade Sokağı'nı yeşile boyadı.

Cumhuriyet Meyhanesi

Dünyanın boşlukları sevmediğini hep biliyoruz: M. Lambo'nun boşluğunu da kadim Cumhuriyet Lokantası dolduracaktır, elbet. Cumhuriyet Meyhanesi'ne de Sahne Sokak'tan girilir. Girilir girilmez de sokakla sarılıverirsiniz. Yalnız sokak da değil, gök de sizi bırakmaz, sarıverir. (Dışardaki gök.) Hem yalnız gök mü? Balıklar, kuşlar, portakallar, sinekler, narlar, kediler, et, peynir, tarak, çiroz, yaralı bir fino, bir demet maydanoz, bir el ilanı arkanızı bırakmaz. Cumhuriyet Meyhanesi'ne –şimdi lokanta– böyle hep birlikte girersiniz. Değil mi ki burası bağıran, çağıran, oturan, kalkan, küfreden, düşünen, içen, dolaşan, duran insanların bir yeraltı inidir; öyleyse onlar niçin dışarda kalsınlar? Madem Fatih'le (gül koklayan Fatih), Safiye Ayla, Fevzi Çakmak (burada ne işi var demeyin), Yavuz'un denize ilk indirilişi, Atatürk (Mustafa Kemal'ken) batık gemiler, Abdülaziz çağı arabalar, sivil İnönü'ler, Fethi Beyler duvarlarda sizi ayakta karşılıyorlardır, yerlerde de izmaritler, karınca ölüleri, zeytin, kürk, iğne, sarmısak, firkete, çinko, düğme, güherçile, Gregoryen yüzük, Ortodoks sakal, ikon, havuç sizinle gelenlere yer açıyordur.

Ya kaşları ağzına inmiş oğlanlar
eski elbiseciler
muhabbet tellalları
kuşbazlar
sevgili serseriler?
Ya ölü yıkayıcılar, Peralı mezarcılar mı?
Onlar oturmuş bekliyorlardır.
Bir cumhuriyet anlayacağınız!
Bir cumhuriyet de böyle bir şey değil midir hem?

Bir Pera ini (altı katlı). Ama ancak iki katını sabah akşam içen insanlar doldurabilmiştir işte. Öbür katlarsa cinlere, yarasalara, Pera yılanlarına, böceklerine, Afrika farelerine, puhulara, kedilere, çıyanlara verilmiştir. Böylece de yeryüzünün bu sevgili canları burda akşamlara kadar durup dinlenmeden:

— ÇARŞAMBADIR ÇARŞAMBA!

diye hora teperler. Geceleri de yorgunluktan yataklara düştükle-

rinden, yalnız cinleri dolaşsın diye bırakmışlardır, onlar da (askere alınan, sevk gününü bekler gibi ayakta bekleyen) aşağı katın insanları arasında dönüp dururlar. Hem ayakta duranlar yalnız onlar mıdır? Rüzgârlar, geceyle gündüzler, sesler, kokular da oturmazlar. Yalnız avuç kadar bir güneş, duvardaki bir deniz parçası, lodoslar, bir çatal, tuz, leblebi, havuç, rakı dolu bir bardak, bir şişe, bir tüy masaların bir kıyısına gelip ilişmiştir.

Ya yukardakiler mi?

Yukarısı bir Ortodoksluktur. Ortodoksluğun daha sakal, daha bıyık bırakmadığı, daha papyon kravat mı takmak, yoksa açık yaka mı dolaşmak daha iyidir diye karar veremediği ve yüksek sesle açık oya dayanan o ilk zamanlarına benzer. Bir mumyalar müzesi. Yalnız hizmetliler ayaktadır ve siyah bir mum gibi ortada dururlar ve gözleriyle konuşurlar (bir Bizans geleneği mi? Öyle ya hem burası böyle bir yer değil midir?).

Şu Theodosios'u resimlerde olsun gördüğü için sağ yanına yaslanıp durmuyor mu?

Şu da İstanbul Patriği Nestorios gibi saçlarını ensesinde toplamamış mı?

Ya şu I. Leon gibi bırakmamış mı bıyıklarını?

Bunun için:

— Rakı, radika, fava!

diye bir ses, radikayla favaya dönüşüp gelmiştir. Hem burada sesler de kimlik değiştirmez mi? Bu Ortodoks akşamına gelmişseniz, siz de değişmişsinizdir. Ama bütün bütün kendinizle kalmak istiyorsanız, bir öğleüstü gelin buraya, ve o büyük pencerelerden birinin önüne oturun (şimdi ben kulunuzun yaptığı gibi) ve önünüzden geçen Kalyoncukulluğu Sokağı'na dikin gözlerinizi, ya da küçük Balık Sokağı'na, sonra da içinize, sevgili içinize dönün! Büyük içedönüğümüz Sait Faik de buraya bunun için gelmez miydi? Burası için bulunmaz bir saattir bu, son Bizans Barba Mihal'ın yüzüne şöyle bir bakıp bütün Bizans'ı (barbar, korsan, haydut, şehvet adamı, vahşi, ince denen Bizans'ı) düşleyebilirsiniz.

Hem buraya ancak böyle bir düş için gelinmeli!

IV. kitap

Sefarethanemiz Pera'da.
Westminster nasıl Londra'nın 'kibar semti' ise
burası da Istanbul'un kibar semti.
Bütün sefirler burda, birbirlerine yakın oturuyorlar. Sefarethanemizden şehir, Topkapı Sarayı, Anadolu'nun uzak dağları hep görülüyor, dünyanın en güzel manzarasını oluşturuyor.

Lady Montagu

SOKAKLAR İNSANLAR EVLER ÜZERİNEDİR, I

Küçük, dolambaçlı arka sokakların şiiri hiçbir şeye değişilmez. Şiirin ta kendisidir çünkü. Pera da küçük, dolambaçlı sokakların ağababasıdır. Bunun için Büyük Cadde'nin (Grand Rue de Péra) sağlı sollu sokaklarından birine girmek yeter. Böyle sokakları, insanları, evleri bulmak için uzun boylu dolaşmaya da gerek yoktur. Bunlar kendiliğinden önünüze çıkıverir. Pera çünkü biraz da –bu biraz da'ları çok kullanmamız hoş görülsün– bu küçük sokaklar, onların insanları, evleridir. Bu sokaklara hiçbir şey düşünmeden dalınmalı. (Hem şiirin eli ancak böyle tutulur.) Öyle dalmalı ki, böylece de nerde olduğumuz bilinmemeli. Bilinmemenin o büyüsü, tansıklığı yaşanmalı. Yalnız gitmek, gitmek... Bir bu düşünülmeli. Başkaca da hiçbir şey. Usun –o canavarın– zincirlerinden kurtulmak. (Us, canavardır.)

Pera'nın bütün küçük arka sokakları böyle bir yolculuk için yaratılmıştır hem. Nedir ki bütün bu sokaklar bunca açıkyürekliliklerine karşın, yine de kendilerini gizlemeyi severler. Her sokak kendine inler, labirentler kurmuştur. Ama bunu da onlara çok görmemeliyiz. Yaşamak için hepimiz aynı şeyi yapmıyor muyuz?
Öyleyse, bu sokaklar, insanlar, evler (bu yeryüzü kiracıları) için kolları sıvayalım.

Meşelik Sokağı

Pera'nın başına buyruk bütün küçük arka sokakları ne yapıp yapıp Cadde-i Kebir'e (Uzun Yol, Büyük Cad.) çıkarlar. Bu sokaklar içinde kendini hemen de orda bulan Meşelik Sokağı'dır.

Taksim'i kolumuza takarsak, ilk sokağıdır Sıraserviler'in. Dünyadaki birçok sokak gibi de, düz, küçük bir sokaktır. Bu böyledir ama, karşılıklı Rum ve Ermeni okullarının sokağı baştan başa kaplayan yüksek, kara duvarları, koca kapıları, hep kapalı duran pencereleri sokağı her zaman yalnız karartmakla kalmaz, ona koyu bir kasvet de biçer. Ama asıl kasvet de yine sokağın kendisinden gelir. Yalnız İstiklal Caddesi ağzına geldiğinde, Meşelik Sokağı birden değişir, canlanır, ışır. Buna elbet sesler de (Büyük Cad.'nin bu seslerini biliyorsunuz) katkıda bulunur. Hem Pera dedikleri de ses demektir. Meşelik Sokağı'nın kendine gelmesinde, bu seslerin payı büyüktür ama, asıl da Aya Triada Kilisesi ile bulur kendini. Bu kilise bu sokağın boğuntusunu dağıtmaya yine de yetmez. Öyle doğmuştur o. Yalnız insanlar değil, yazgıdan sokaklar da nasibini alır. Bir sokak delisi olan kulunuz, hemen hemen her sokakta bir güzellik bulur. Ama Meşelik Sokağı'na gelince iş değişir; onu dünyanın en karanlık, en boğucu, bir karabasan sokağı olarak görmekten kendini alamaz. Pek az sokak çünkü onun insanoğluna yaptığını yapar: *İnsanoğlu*'nu ölümle yüz yüze getirir. Böyle bir sokağı belki de yalnız Giorgio Chirico, yalnız o (Chirico'nun, o karabasancının resimlerini gördünüz mü?) sevebilir. Değil mi ki o yalnız karabasanın, kasvetin, gizemin, ölümün kol gezdiği sokakların resmini yapmıştır, öyleyse burası onun arayıp da bulamadığı bir sokaktır.

Meşelik Sokağı *içten* böyle bir sokaktır, *dıştan* bütün sokaklar gibi bir sokaktır (sokakların da bir içleri, bir dışları vardır).

Kıssa

Ben ne zaman ölümle tanışmak, onunla yunup yıkanmak istesem (ölümle tanışmalı, saçlarını ona taratmalı, soluğunu duymalı, taşımalı onu) Meşelik Sokağı'na vurur, bir baştan bir başa giderim onu. Hem sokaklar değil mi ki kemiklerin bekçisidir –bu sessiz mezar kazıcılar– şimdiden alışmalı buna.

Bu *kıssa*'yı da bunun için düşmedik mi?

Aya Triada Kilisesi

Aya Triada Kilisesi'ne dünya güzeli bir Ortodoks avlusundan girilir. (Ortodoks avlusu ne demek?)
Girer girmez de sokaktan gelen seslere bırakın kendinizi:

"Yarım kilo ıspanak, yarım limon" diye bağırdı bir çocuk.

"Hoşça kal, yolum uzun" dedi bir kuş, üç yıldır uçan.

"Pamuk atarım!" diye geçti bir gün birlikte oturup içtiğimiz beyaz bir adam.

Sonra da yoldan geçen bir kızın yüzünü alıp içeri girin (herhangi bir kızın); gümüş bir İsa'yı ya da, kopuk bir kolu, suya düşmüş bir haçı (kendi halinde bir haçı); ya da büyük hüzünler saçan gözlerini Meryem Ana'mızın (gebelik sancıları içinde ve korkunç kokan ve de yapış yapış oraları) ve de dikenli tacı ve üç çiviyi ve o çok ağır çarmıhını Nasıralı gencin.
— Bu marangoz Yusuf'un oğlu değil mi? diyen alaycı sesini sonra da bir kadının, İsa'nın anasıyla kapıştıkları (bir zamanlar).

Ya da benim yaptığım gibi hemen oradaki sıralardan birine oturun (incecik bir ispermeçet mumunu yaktıktan ve uykusuz İsa'mızın kanlı ayaklarında elinizi gezdirdikten sonra) ve iki sıra sütunlu, üç sofalı dikdörtgene (ki İstanbul'un suları gibi Ortodoksluk da Taksim'den yayılmaz mı?) bakın ve de yine benim gibi sonra da altın suyuna batırılıp çıkarılmış gibi duran papaza dikin gözlerinizi; her Pazar korkunç sıkılan (bir gözü şehla) çocuğa çevirin ya da; duvardaki ikonlara isterseniz:
— Aşağı Galile'deki Nasıra kenti mi bu?
— Ya şu ağlarını yamayan Petrüslü Andreas değil mi?
— Ayakta duran da İsa olacak.
— Şunlar da Ürdün içlerinden gelen Onikiler, ayakları tozlu.
— Şu da ihtiyar Hillel, göğe bakıyor – başka nereye baksın?

Ya da benim önümde oturan kadına dikin gözlerinizi siz de, durmadan saçlarıyla oynayan
ve korkunç güzel benli
ve kendine vermiş kendini.

Sonra da kalkın artık, dışarıda yine birbirine karışıyor sesler:
"Çok sıkıldım, canım şöyle deniz kıyılarını istiyor" diyor bir kadın.
"Anladım" diye karşılık veriyor bir evin zeytinyağı kokuları içinden bir adam.
"Ben size gösterirem sıkılmak neymiş bakalım" diyor Sıraservili bir sokak.
Sonra soğan, sonra tuzlanmış et, sonra geçmişteki rahibelerin, kızların, gelecekteki kadınların, sonra Tünel'in, Beşiktaş'taki Gürel Sineması'nın,
bebeklerin
içyağların
atların sesi

sıraya giriyor.

SOKAKLAR İNSANLAR EVLER ÜZERİNEDİR, II

Meşelik Sokağı'nın koşutu Küçükparmakkapı ile Büyükparmakkapı yan yana geldikleri bu dünyayı bir gün yine böyle bırakırlar mı bilmem? Ama onların bu bitişik yaşamdan yüksündüklerini sanmam. Hem Küçükparmakkapı küçüklüğünü bilir, bunun için de büyüklükte gözü yoktur. Keşiş ruhlu bir sokaktır o. *"Küçük güzeldir"* der. Sonra da Abdullah Sokağı ile adı gibi güzel İpek Sokağı'nın durup dururken gelip yolunu kesmelerine de ses çıkarmaz. Büyükparmakkapı'yla olan içli dışlılığı yetmiştir ona. Bu dostluğun gelişmesinde Afrika-Han'ın payı büyüktür elbet. Kapısının birini ona açması az şey midir? Sabahtan akşama kadar düş gören bu dünya güzeli han (Afrika dedikleri de böyle bir şey olmalı) ona bu dünyadan beklediklerinden fazlasını vermiştir.

Büyük, Küçükparmakkapı Sokakları

Büyükparmakkapı'ya gelince: Sıraserviler ile Pera'nın arka sokakları arasında başı döndüğünden, yalnız geçmişle yaşar. Hem Büyükparmakkapı'dan kimler kimler geçmemiştir ki? En başta da Ragıp Paşa. Afrika-Han'ın sahibi Ragıp Paşa idi. II. Abdülhamit'in bu sevgili paşası han koleksiyoncusuydu. Afrika-Han'dan başka, Anadolu, Rumeli-Han'ları da onundu. Anakara adlarına meraklıydı. Afrika, Anadolu (Asya), Rumeli (Avrupa) adlarında kaldı. Amerika ile Avustralya'ya yetişemedi. Büyükparmakkapı, Tramvay İşletmesi Müdürlüğü'nden emekli Hoci

Efendi'nin de sokağıydı. Bu Hoci Efendi Cadde-i Kebir'e açılan penceresine dışarıdan görülecek biçimde küçük bir tramvay vagonu oturtmuştu. Bu yolun yolcuları geçerken ona bakmadan edemezlermiş. Sürmeliyan Efendi'nin de burda oturduğu biliniyor. Evinden pek çıkmadığı için Büyükparmakkapı'yı dünya diye bilmiştir. Asıl da Naum Paşa ailesinin sokağıdır Büyükparmakkapı. Bu sokak kapısında mermere kazılmış bir levhayı hâlâ da taşır:

Appartements de Naoum Pacha

Pirimiz Said Naim Duhani Avrupa'da nice nice altın çağlar yaşadıktan sonra, son otuz yılını bu evin çatı katında, bir başına geçirecektir. Çanakkaleli Melahat'ın da sokağıdır o. Fuhuş-u Atik'in bu anaç mamasının evine iki kapıdan girilirdi ama, birinden giren aynı kapıdan çıkamazdı. Çıkış, giriş gibi kısa değildir: Uzun mu uzun bir yoldur. Fuhuş, bu uzun yolları seçmiştir hep. Bunu hem Çanakkaleli Melahat'ın fuhuş anlayışı diye de düşünmeliyiz. Bir gün o bu dünyadan giderken de, gerisinde yüklüce ardıllar bırakmasını da bilmiştir. Sonra da bu ardıllar hep bir ağızdan :

— Bizi bu hale Çanakkaleli Melahat düşürdü, demeyi de unutmayacaktır.

Büyükparmakkapı ile Küçükparmakkapı sokaklarının (bu ikiz kardeşlerin [belki de bitişik kardeşler demeli]) fuhuş öyküleri bitecek gibi değildir.

ÖYKÜ

Edirnekapılı pamuklar gibi Hafize'yi kocası, Parmakkapı Bakkalı Maksimo'yla basar. Mahalle halkı çapkın bakkalla Hafize'yi salla sırt evden uçururlar. Ama Serasker arkasını bırakmaz. Serasker'in buyruğu buyruktur: Derhal bulunup Hafize kadın ferace kıyafeti ile, Bakkal Maksimo

da önlüğüyle Balıkpazarı'nda asılacaktır. Asılırlar da. Sonra da "ibret-i âlem" için cesetleri üç gün asılı kalır.

Büyükparmakkapı –bu dipsiz kuyu– daha pek çok ünlünün de sokağıdır. Semavi Eyice, Sermet Muhtar Alus'un –bu anılar saraycısı paşa çocuğu– bir zamanlar burda oturduğunu yazar. Alus, son günlerini buranın üç beş kişilik çinko tezgâhlı ayak meyhanelerinin gizli (gizli diyoruz, çünkü o da Pera'nın çöküşü gibi kendi çöküşünü yaşıyordur) "müdavimi" olacaktır. Hem yazarımız "İstanbul kazan ben kepçe" demiyor mudur? Öyleyse, gökten buralarını da kolaçan etmek ona düşecektir.

Büyük ve Küçükparmakkapı elbet bugünlere de uzanacak, bugünlerin (bugün her yer Beyoğlu'dur) sakinlerine de kucağını açacaktır. Bunlar da Çukurçeşme (ki yedi yaş çocuklarının sokağıdır), Anadolu, Kuyu, Çalı, Tel sokaklarının elinde mutfak bıçağıyla dolaşan ipsiz sapsızları, inmeli ağızlıları, sarhoşları, mezar kazıcıları, kör gemi aşçıları, özel dedektifleri, işportacıları, haytaları, kaknemleri, eli maşalıları olacaktır. Böylece de Büyük ve Küçükparmakkapı sokaklarının altını üstüne getireceklerdir.

Büyük ve Küçükparmakkapı sokakları Ahmet Hamdi'ye göre, Pera'nın en Müslüman sokaklarıdır da. Sultan Aziz çağında Ramazan aylarında Hayalî Salim –son büyük Karagözcülerimizdendir– buranın kahvelerinde Karagöz oynatacaktır. Meddah Aşıkî de dinlenecektir. (Kulunuzun Büyükparmakkapı sevgisi bitmez. Bitmez çünkü o çok sevdiği futbol maçlarını da buranın avuç içi kadar birahanelerinde seyrettiğini söylemelidir. Sonra da bin yıllık Lâle İşkembecisi de [ki Babil'e burdan gidileceğine inanırım ben] burdadır.)

LÂLE
İŞKEMBE ÇORBA SALONU

Lâle İşkembecisi dünya güzeli bir yerdir. Bu dünyada güzelim dört köşe, küçük mermer masaları koruyan bir burası kalmıştır. Hem Berk, burda, bir kış gecesi (lodosla poyrazın "muharebe" ettiği) benzersiz Sevim Burak, Leylâ Erbil, Ömer Uluç'la (bir odun sobasının etrafında) sabahlamıştır. Yolu ne zaman bu sokağa düşse yine Lâle İşkembecisi'nin eşiğini aşındırmaktan kendini alamaz. Duvarlara göz atmayı da hiç unutmaz. Özellikle de:

Çalışanı, Başaranı Koruyunuz.

yazısını her okuyuşunda bıyık altından güler. Sonra da özenle masada hazır duran listeyi eline alır, açar, önce tuzlamasını, ardından da koyun başını (beyinli) söyler. (Aşureyi ise hiç unutmayacaktır.) Büyükparmakkapı onun için biraz da Lâle İşkembecisi'dir.

Kıssa

Benim Büyük ve Küçükparmakkapı sokaklarını bir türlü bitiremeyişim bağışlansın. Bunun nedeni de bu iki sokağın insan manzaralarının zenginliğidir; sonra da Afrika-Han'ın sevgili delisidir. (Bize göre o deli, ya ona göre?..) Hem bu güzel kirpikli, güzel yüzlü deli için Afrika-Han her şeydir. Dünya diye burasını bildiğinden de, dönüp dolaşıp yine buraya gelir. Elinde de hep bir şarap şişesi vardır. Afrika-Han dedikleri onun için karıncalar, kuşlar, kedilerdir. Bütün gün de onu karıncaların, kuşların, kedilerin peşinde ordan oraya koşarken görürsünüz. Bu handa sanki yalnız onlar oturur. Böylece de o karıncaları, kuşları, kedileri Afrika-Han'ın asıl sakinleri diye bilir. Hem, kim bilir, belki de o haklıdır.

Uyarı

Ey yolları Büyükparmakkapı'ya düşenler! Afrika-Han'ın bu sevgili kulunu görmeden geçmeyin. Selamımız üzerine olsun.

SOKAKLAR İNSANLAR EVLER ÜZERİNEDİR, III

Cadde-i Kebir'in arka sokakları Tel, Kuyu, Ahududu, Çukurçeşme, Kuloğlu, Turnacıbaşı, Başağa, Anadolu, vb. yollarını Pera'nın içlerine doğru uzattıklarında bir bilmeceye dönüşürler. Bu yüzden bu arka sokakları bulmak deveyi hendekten atlatmaktır. Eski-yeni haritalarda bunların bazılarının adları da yoktur. Adları olanların da kendileri yoktur. Bu sokaklara girmek için de Ahududu Sokağı ile Kuloğlu Sokağı'nın elini tutmalıdır. Ancak o zaman bu sokakların nerde başlayıp nerde bittiğini biraz olsun anlarız. O da bir ölçüde. Öte yandan, bu ben değersiz, yine de Anadolu Sokağı'nın başlayıp bittiği yeri bir türlü bulamamıştır. Yalnız o mu? Tel Sokağı'nın da başını kıçını bulamamıştır. Başlamasıyla bitmesi bir olduğundan da ona bir sokak demek de zordur. Kuşkulu bir varlıktır onunkisi. (Oysa bir sokağın küçük ya da büyük olması, onu sokak olmaktan çıkarmaz.)

TEL, KUYU, KULOĞLU, ÇUKURÇEŞME, AHUDUDU BAŞAĞA, ANADOLU SOKAKLARI

Tel Sokağı için böyle diyoruz ama büyük hünerler ustası sevgili Fuat İzer'in işyeri de burdadır. Bu sessiz güzel insan her gün burasını tepmeden yapamaz. Bir tüy hafifliğinde olduğu için de gelip gittiği görülmez. Hem Tel Sokağı da güneşi, gökyüzünü pek bilmez. Bu yüzden de sakinleri ayırt edilmez.

Kuyu Sokağı ile Çukurçeşme sokaklarına gelince :

Onlar öyle her haritada önümüze çıkmaz. Görülmemek de sanki pek umurlarında değildir. Küçükparmakkapı Sokağı'na tutunarak gidersek, önümüze Kuyu Sokağı çıkıverir: *Eski İnsanlar, Eski Evler* yazarına göre, eskiden burda Jean Baptiste Okulu varmış. Şimdi Taksim Lisesi. Bu iki sokağın kavşağında da bir marangoz atölyesinin olduğu biliniyor. Bu atölyeden Reftakis adında bir Rum delikanlısı Yıldız Sarayı'nda II. Abdülhamit'in (ki biliyoruz ince, usta bir marangozdu Padişahımız) çömezliğini yapacaktır. II. Abdülhamit baston yapmayı, sonra da yaptığı bu bastonları hediye etmeyi pek severdi.

Çukurçeşme Sokağı nedendir bilinmez Ortodoks kokar. Yalnız o kokar. Bu, bugün de böyledir. Kokular sokaklara bir yapışmayagörsünler, onları üstlerinden bir daha kolay kolay atamazlar. Hem bu koku yalnız burda oturanlardan gelmez, sokağın kendisinden gelir. Büyük "Mecid" nişanı sahibi Torkmayan Efendi burda otururmuş. Ortodoks koku onun nesine? Başağa, Anadolu sokaklarına gelince, ikisi de özveri sokaklarındandır. Özellikle de Başağa Sokağı. İçine, iyice içine çekilip yaşar. Böylelikle pek çok arka sokağın soluk almasını sağlar. Özveri dediğimiz de bu değil midir?

Pera'nın bütün bu arka sokaklarını bulmak için Ahududu, Kuloğlu sokaklarının elini tutmak gerekir dedik. Gerçekten de bu iki sokak bütün bu küçük arka sokakların ağababasıdır. Hem Ahududu (eski Bursa Sokağı) artık koca bir caddedir. Sağından solundan Hasnun Galip Sokağı ile Alyon, Turnacıbaşı sokaklarını alarak Pera'yı hallaç pamuğu gibi atar. Ünlü Bursa Lokantası da burdadır. Yalnız o mu? Picadilly de bu caddenin başını tutar. Hayat Film ile Huzur Banyo ise burda doğmuş gibidir.

Kuloğlu Sokağı da çoktan sokak olmayı aşmış koca bir caddedir. *Yeşilçam* adı belki de ona daha bir yakışır. Böyle diyoruz büyük küçük film yapımcıları karargâhlarını buraya kurmuşlardır çünkü. Turnacıbaşı ile de birleşip ancak o zaman kendini yitirir. Ama arkasında anlı şanlı öyküler de bırakır. Geçelim.

öykü

Pera'nın arka sokakları öykü yüklüdür. Ama bunlar içinde bir karış boyundaki Tel Sokağı'nın öyküsünü anlatmadan geçmek olmaz.

Tel Sokağı'nın bin yıllık sakinlerinden David Gorelli ve sevgili eşleri Silka Gorelli kendi hallerinde yaşayıp giderlerken, nerden ellerine düşmüşse düşmüş Dostoyevski'nin *Kumarbaz* romanını gece gündüz okuya okuya sonunda kumarbaz olmuşlar. Bu da yetmiyormuş gibi bu kumar illeti onların başını da yemiş (edebiyat da ocak söndürür)

(Kulunuz bu öykuyu yine bu sokağın sakini Erol Ersan'dan duymuştur. Tel Sokağı Orhon Murat Arıburnu'nun da sokağıdır. Bu Yeşilçamlı şairimiz büyük yolculuğuna burdan çıkacaktır. Ama bu sokaklar hep fötrlü, hep uzun boylu, uzun yüzlü, kelebek boyunbağlı bu sevgili insanı unutmayacağa benziyor.)

Çıkma

YEŞİLÇAM YA DA KARANLIK SARAYLAR BÜYÜCÜLERİ

Yeşilçam Türk Sineması'nın Hollywood'udur. Hiçbir sözcük bu sokağı bu denli güzel anlatamaz. Beyazperdenin başında, ortasında, kıyısında yer alanlar bu sokakların (Yeşilçam bir sokağa sığmaz) üç kahvesinde: Yeğenler Kıraathanesi (figüranlar); Azmi'nin Kahvesi (yapımcılar, oyuncular, yönetmenler); Reşit'in Kahvesi (ışıkçılar, setçiler) toplanırlar. Hayal perdelerini de "karanlık saraylarda" öyle kurarlar. Hem her yaştan, her meslekten seyircileri de hazırdır: Yani çocuklar, kadınlar, kabadayılar, oğlancıklar, külhanlar, kaşsızlar, fırlamalar, kopiller, yani sakalı cebinde dolaşanlar, hırbolar, aynasızlar, bıçkınlar, tulumbacılar, sünepeler, çöpçatanlar, kansızlar, hafiyeler, haramiler, yani üflesen düşecekler, teneşir kargaları, tiritler, avurdu çökmüşler, jigololar, zimmetliler, kaçakçılar, hırsızlar, sarhoşlar, yiyiciler, süzülmüşler, cebi delikler, serseriler, çakırkeyifler, badigardlar, yani tezgâhtar kızlar, örücüler, sekreterler, çerçiler, bakkal çırakları perükârlar, hayat kadınları, çilingirler, sobacılar, yani kibarlar, seviciler, zamparalar, mamalar, yani pezevenkler, godoşlar, romantikler, kaşları dolananlar, yani cızıktırıcılar, yani eli kalem tutanlar, Rum, Ermeni, Yahudi kızları, çizerler yani, vb.

Ya dekorlar mı? Yeşilçam'ın kendisinden iyi dekor olur mu? Her türlü film için biçilmiş kaftandır o. Ama asıl da cinayet, mafya, güldürü, dram filmleri için onun üstüne yoktur. Pera'nın bütün arka sokakları yani Alyon, Anadolu, Ahududu, Hava, Hasnun Galip, Başağa sokakları Türk Sineması için doğmuş gibidir. Karanlık sarayların büyücüleri daha ne isterler.

Peki ya oyuncular, figüranlar mı? Onlar zaten bu sokakları doldurmuşlardır. Bunun için de küçük bir işaret yetecektir. Burdan daha iyi insan manzaraları nerde bulunur.

SOKAKLAR İNSANLAR EVLER ÜZERİNEDİR, IV

Pera'nın arka sokakları (yalnız arka sokaklar mı?) küçük sokaklar müzesidir. Hava, Alyon, Tel, Anadolu sokakları bunlardan yalnız dördüdür.

Hava Sokağı

Büyük Cadde'ye (Istiklal Cad.) dikey o küçük sokaklardandır. Bu güzelim küçük sokağı bilmeyen yoktur ama, buranın bir zamanlar salatalık tarlası olduğunu bilen kaç kişi vardır? Pera ve salatalık! Büyük bir aile olan Hava ailesi (sokak adını bu aileden alıyor) günün birinde Marsilya'ya göç etmiştir ama, adları kalmıştır. Hem yalnız bu aile değil, Pera'nın bütün kibar takımı bu sokakta oturmuştur. *Beyoğlu Pera İken*'in yazarı bu aileyi yakından tanıdığı için anlata anlata bitiremez. Hava ailesinden sonra bu sokakta oturanların en ünlüsü Dr. Viladikas'tır. Bu doktorun "göğüs dinleme aygıtını keman yayı gibi ustalıkla" kullandığı anlatılır. Yine Pera'nın kaymak tabağından M. Dimitri Belis de burda oturur. Hokkabazlık ve de ispritizma meraklısı olduğu biliniyor. *Moniteur Orient* gazetesinin de sahibiydi. Rus Büyükelçisi M. Nelidov ile Osmanlı ileri gelenlerinden pek çok aile de burda oturmuştur. Bu küçük sokakta oturanlar saymakla bitmez.

Hava Sokağı konumu gereği daha nice sokakları da kendine bağlayıp, Anadolu Geçidi ile Alyon Sokağı'nı da elinin altında tutar. Alyon Sokağı zaten Hava Sokağı'ndan ayrılmaz. Bitişik

kardeşlerdir. Anadolu Geçidi de öyle. Ta aşağılardan gelen Başağa Sokağı'na (bu aşağılar Turnacıbaşı Caddesi'dir) elini kaptırdığından Hava Sokağı'na gelip çarpar. Alyon Sokağı bugün ayakaltı bir sokaktır ve hep de ayakaltlarında dolaşır. Hem Anadolu Sokağı ile Kuloğlu Sokağı onu olduğu yere mıhladıklarından, ancak başını Anadolu Geçidi'ne uzatarak soluk alır. Anadolu Geçidi de dört yandan gelen bu üst üste, alt alta sokaklar hava alsın diyedir.

Alyon Sokağı Abdülhamit çağının ünlü bankeri Alion Antoine'ın sokağıdır. Alion adı sonradan halk ağzında Alyon'a dönmüştür. Dahası, "Alyon kadar zengin!" sözü de ondan kalır. Alyon Sokağı daha pek çok ünlünün de sokağıdır. Perpigonani, Vuccino aileleri de burda oturmuşlardır.

Alyon Pasajı

Bugün yerlerde sürünen Alyon Sokağı neden sonra birden üç kollu, üç ağızlı bir labirente atar kendini: Alyon Pasajı. Tekin olmayan bu sokakların irili ufaklı kulları (çünkü cinler, periler, hayaletler yatağıdır [bu kulları da biliyorsunuz, dünyamızı onlar doldurur, onlar boşaltır], bu pasajın gediklileridir.

Berk, 1989 yılı 8 Nisan Cuma gecesi burasını sürterken, dört katlı bir evin (No. 10) ikinci katının balkonu altından ayrılmayacaktır. Ayrılmayacaktır çünkü benzersizler benzersizi Cahide Sonku son günlerini burada noktalayacaktır. Koca bir efsane de böyle son bulacaktır. (Efsaneler neden hep böyle bir yumak örer, böyle kendi olur?)

SOKAKLAR İNSANLAR EVLER ÜZERİNEDİR, V

Hava Sokağı'nın yandaşı Turnacıbaşı Sokağı (şimdi cadde) Kartal Sokağı'nı koşutlayıp, Başağa, Anadolu, Alyon, Kuloğlu, Kocaağa, Ahududu sokaklarını çevirdikten sonra, Hayriye Sokağı'na gelip dayanır. Bir caddeden çok (bir caddenin, bir sokağın da yaşamı vardır) Pera'nın bütün bu sokaklarını sarmak, çevirmek için yaratılmıştır sanki. Bu her halinden de bellidir: Başkaları için yaşıyordur. Yolunun üstünde nice nice güzel sokaklar, evler vardır ama, o onları görmez. Yalnız Çapanoğlu Sokağı'na gelince, yalnız orda, biraz eğlenir; sonra da kendini hızla aşağılara atar. Bir de Hayriye Sokağı'na geldiğinde, birden önüne çıkan Cezayir Sokağı'nda (bir sokak bu kadar güzel olabilir, ben burasını görmediğim Cezayir'e benzetirim) durur. Kendi payına bütün lüksü de budur.

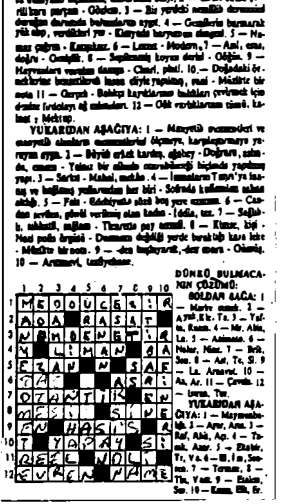
Turnacıbaşı, Hasnun Galip, Pembe, Kartal Sokakları

Turnacıbaşı Sokağı bütün bunlardan sonra haritalara pek vurmayan Hasnun Galip Sokağı'nı koltuğunun altına alır. Kulunuz, haritalara vurmayan daha nice sokakları kolaçan ederken, bu sokak önüne çıktığı zaman dünyalar kadar sevinmiştir. Artık ne zaman Pera'nın arka sokaklarını dolaşmaya çıksa, sonunda buraya gelip demir atacaktır. Burda çünkü Maça Kızı Kıraatha-

nesi vardır. Hem yalnız bu kıraathane için de buraya gelinmelidir. Sonra da Maça Kızı'nın duvarlarına, duvardaki resimlere bakmak için. Ama kulları resimleri değil de, Doğulu okeycileri, onların oyunlarını seyretmeyi yeğleyecektir. Buraya bir de Körfez Meyhanesi'ni, asıl onu görmek için de gelmelidir. Bugünkü Beyoğlu'nun ne menem şey olduğunu anlamak için buraya şöyle bir girip çıkmak yeter. Körfez bir dünyadır çünkü. Körfez'e hem gece gelinmeli. Üst katına da geceyarısından sonra çıkılmalıdır. Meyhane o zaman içerden kapısını da kapar. Sabahlara kadar kasap havalarıyla çınlar. Burası sonra da "Ölümsüz Cahide"nin de meyhanesidir. O, bu benzersiz, o denli de masum efsaneyi sanki burda kapamak istemiştir.

Bütün bunlardan sonra da yine bu sokağın Pembe Çıkmazı'nı da unutmamalı. Bugünkü Beyoğlu'ndan kendini sıyırmış belki de tek çıkmazdır o. Sonra da Pera burda hâlâ da yaşıyor gibidir.

Hem bu çıkmazın Zarifi Apt. (No. 4) güzelliği, gizemi de bunu göstermiyor mu? Ya bu evin bir zamanların güzeller güzeli Luiza Karakasyan'ı? O nasıl unutulur? Ya Madam Aleksandra? Madam Aleksandra'nın (o neşeli masum çıplak) ölümü gazetelerin de konusu olmamış mıdır? Bulmaca merakı yüzünden her gün üç gazete birden aldığı ve de bir bulmacayı tamamlayamayıp yarım bıraktığı da gazetelere geçmemiş midir?

BULMACA

SOLDAN SAĞA: 1 — Ay ve güneşin yeryüzüne üzerindeki çekim çekimi sayesinde denizlerde, özellikle sınırlı denizlerde ve dünyanın ılıman, tahıl'ının olayı. 2 — Eğlenceli bir çeşitlilikte yapılan - Gökçen. 3 — Bir yerdeki sınırlılık durumunu durağan durumda bulunduran uygu. 4 — Gemilerin bırakarak yük alıp, verdikleri yer - Ekmeğinde bozuşmuş olmayan. 5 — Nişanı çağrışım - Kanatlılar. 6 — Lazımi - Modern. 7 — Asıl; esas, değiş - Cesaretli. 8 — Sağlamlık boyası durulu - Olağan. 9 — Hayvanların vurulan damga - Cinsel, şiddi. 10.— Doğadaki örneklerine benzetilerek insan diyle yapılmış, yani - Müdürlüğü bir sınıfa 11 — Gerçek - Bakılıp kayıtlarının bakılan çevirmek için dramlar fotoların aşı sıkıntıları. 12 — Ölü varlıklarının temiz. kitlesi; bilgisi.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1 — Mayınlı yumurtaları ve mayınlı olmaların yumurtalarını düşmüş, karşılaşmamış yerleşim uygu. 2 — Büyük erkek tavuğu, eğlenç - Doğrusu, zahmetsiz, emeni - Yalnız bir silinde sınırlılığı bağında yapılmış yapı. 3 — Sarkıt - Mahal, mahlu. 4 — İnsanların Tanrı'ya inanış ve bağlılık yollarından her biri - Sofrada tatlılarının sahan alabiği. 5 — Fide - Gözleriyle ahlak boş yere uzanma. 6 — Cahiden sevilen, gönül verilmiş olan kadın - Şiddi, sert. 7 — Sağlıklı, sıhhatli, sağlam - Ticarette pay sermaye. 8 — Kimse, kişi - Nasıl yolu ilişkisi - Duyunun değişiği yerde beraberliği kaza kötü - Müdürlüğü bir sınıf. 9 — -den başlayarak, -dan sonra - Okuduğu. 10 — Arzuhalci, tezkiyeciler.

DÜNKÜ BULMACANIN ÇÖZÜMÜ:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	M	E	O	O	U	C	E	Ş	İ	R
2	A	O	A	R	A	S	A	T		
3	M	E	M	U	E	N	E	T	İ	R
4	M		L	İ	M	A	N		D	A
5	K	A	Z	A	N		M		S	A	E
6	İ			T			A	S	A	İ	:
7	O	T	O	M	O	T	İ	K		E	N
8	M	A	S	İ			S	İ	N	E
9	A	N		M	A	S	İ	S		A
10	T		Y	A	P	A	Y		S	İ
11	O	S	E				N	O	L	
12	K	U	R	A	N		P	A	M	E

SOLDAN SAĞA: 1 — Mevsimsel. 2 — Aşağı, Ek. Ta. 3 — Yatak. Kum. 4 — Mr. Alet. Lo. 5 — Asmalı. 6 — Nehir, Nüz. 7 — Brit. Sos. 8 — Ad, Te, Sl. 9 — Lo. Arsenal. 10 — Ar. Ir. 11 — Cevdi. 12 — Usma. Tur.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1 — Mayınsahibi. 2 — Ayar, Ateş. 3 — Rel, Alak, Ap. 4 — Tesek. Asar. 5 — Ekstir. Tr, Va. 6 — Il, Im, Sosyo. 7 — Temsil. 8 — Tlu, Yan. 9 — Sıkın, Sos. 10 — Kasa, Elk, Er.

Geçelim: *"Mer'iyül hatır!"*

ÇIKMA

Bu çıkmayı Anadolu Sokağı ile Çalı Sokağı'nın komşusu Telgraf Sokağı için açtığımızı söylemeliyiz.

TELGRAF SOKAĞI

İşte dünya güzeli bir sokak adı daha, dünyada yalnız *Eski İnsanlar, Eski Evler* yazarınca (bu Pera kazıbilimcisi) biliniyor. Böyle diyoruz, çünkü İstanbul rehberlerinde buna rastlanmıyor. Rehberlerin unutkanlığına alışık olan ben, rehberleri bir yana bırakıp yollara düştüğümde de bu sokağa hiçbir yerde rastlayamamışımdır. Daha 1947'de sarı saman kâğıtlarına (sarı saman kâğıtlarını, onların güzelliğini biliyor musunuz?) basılan, Fransızca bir kitaptaki bu sokağın ortadan kalkmasına kimin yüreği dayanır? Bu hele Pera'nın kaymak tabağının bir sokağı ise... Telgraf Sokağı II. Abdülhamit'in bir "Hariciye sokağıdır" sanki. Burda, her şeyden önce Hariciye Nezareti Müsteşarı Naum Paşa oturuyordur. Ayrıca aynı nezarette müsteşarlık yapmış olan eski Lübnan Valisi Ohannes Kuyumcuyan Paşa da oturmuştur. İspanyol Hükümeti'nin eski bakanlarından M. Camposagrado da buranın sakinlerindendir. Ama semtin "diplomatik evi" Keçecioğulları'nın barınağıdır asıl. Telgraf Sokağı'nın özel evlerinden biri de: Düz Evi'dir. Buranın sürekli iki ünlü konuğu da Pierre Loti ile Claude Farrère'dir. M. Alfred Caporal'in görkemli evi de buradadır. Bu güzel evin salonlarında saraylardaki gibi üstünde rom gezdirilmiş ekmek kadayıfı yenir.

Bütün bunlardan sonra Naum Paşa'nın evinde oda müziği konserleri verildiğini de söylemeliyiz. Kısaca, Telgraf Sokağı bir saray parçasıdır.

Bir Soru

Sokaklardan, sokak adlarından ne isterler? Niçin değiştirirler sokak adlarını? Kentlerin, atardamarları değil midir onlar? Bir kent onlarsız nasıl soluk alır, ayakta kalır? Sorulmalı bu.

SOKAKLAR İNSANLAR EVLER ÜZERİNEDİR, VI

Kitaplar –bu ölü yaşamlar– eski Pera'yı Galatasaray'da kapatıverir. Elçilikler (Pera biraz da elçilikler demektir) çünkü Galatasaray'ı sınır taşı bilmiştir: Eski Çiçekçi Sokağı'ndan öteye geçmezler.

Eski Çiçekçi Sokağı

Eski Çiçekçi Sokağı, Yeni Çarşı Caddesi'ni (ki yeniliği çok su götürür) izleyen, Acara, Akarsu, Kaymakam Reşat Bey sokaklarını saymazsak –değil mi ki görünmezler ve haritalarda da yokturlar– ilk sokaktır. Pera sokakları her zaman kendilerini hemen ele vermezler. Ellerinden geldiğince de kendilerini gizlemeyi severler. Gizlilikte bir güzellik bulurlar. Hakları da vardır bunda. Niçin hemen açılıp dökülsünler? Ama Eski Çiçekçi Sokağı bunlardan değildir. İlk anda bütün varını yoğunu ortaya döker: "Ben buyum" der. Bunda bir erdem bile bulur. Belki bunun için olacak (erdemin gücü nasıl unutulur?) o dünya güzeli sokaklardan biridir. Bu büyüsünü de hiç yitirmez. Sait Naim Duhani onu: "Evlerinin bütün kapalı pencereleri baştan başa aşk çiçekleriyle donanmış bir sokaktır" diye anlatır. Bundan da anlıyoruz aşklar için yaratılmıştır o. Yine ona göre, tarihten de nasibini almıştır: Kahramanlar kahramanı Garibaldi çünkü bir zamanlar bu sokakta oturan Madam Sauvaigo'nun evinde kalmış ve Madam Sauvaigo da okulunda ondan Fransızca öğretmeni olarak yararlan-

mıştır. Demek ki Eski Çiçekçi Sokağı Garibaldi'nin gençliğini de gördü. Ne mutlu ona! Sonra da bu sokak yine Pera'nın bütün güzellerini çatısı altında toplamıştır. Böylece bir altın çağ tanığıdır. Aslında Pera'nın bütün sokakları gibi bir sokaktır o. Uzunyol'dan başlayan yolculuğu (ki sokak meraklılarına bu yolculuğu önermek isteriz) bir süre sonra Yeni Çarşı Caddesi'nin bir koluna çarparak son bulur. Ama bu sokağın asıl karizması sakinleriyle olan içli dışlılığındadır. Eski Çiçekçi Sokağı onlarla özdeşleşmiştir sanki. Kendini onlara sunmasını bilmiştir. Bu da her sokağa nasip olmaz elbet.

Berk, bu sokağı asıl niyetçisi için sever. Burdan her geçişinde ona laf atmadan edemez:

— Kuşlar ne âlemde?

— İyiler, içerdeler!

Kuşların iyi ve de içerde (odalarında) olmaları onu sonsuz gönendirdiğinden, kendini birden bir sokaktan değil de, sanki cennetten (değil mi ki cennet diye bir şey yoktur, ama dünyalara değişilmeyecek bir imgelemi vardır) geçiyormuş sanır.

Bütün bunlardan sonra Eski Çiçekçi Sokağı'nın bir özelliği daha vardır ki, onu (asıl da onu) anlatmadan geçemeyiz. Geçemeyiz, çünkü bütün Pera sokakları içinde en çok düş gören (Pera sokaklarına bugün düşten başka ne kalmıştır ki) bir sokaktır o. Dahası, düşün kendisidir de. Bunun için de beyaz bir hayalettir Eski Çiçekçi Sokağı. Yine bütün hayaletler gibi de yalnız zaman zaman görülür.

Böyle de bakılmalı Eski Çiçekçi Sokağı'na.

SOKAKLAR İNSANLAR EVLER ÜZERİNEDİR, VII

Nuruziya Sokağı'nı kulunuz arşınlamadan önce, *İstanbul Kitaplığı*'na gitmiş, kendi boyunu da geçen sokak kütükleri defterlerinde onu aramıştır. Hemen de bulmuştur. Bir zamanların dünya güzeli sokaklarından biri olduğunu da nice nice kitaplarda okuduğundan, tepmeye de iyice hazırlanarak gitmiştir. Ama gelin görün ki onu Postacılar Sokağı ile Eski Çiçekçi Sokağı arasında varla yok arası bulmuştur. (Sokaklar da varla yok arası sorunsalını yaşarlar.) Kanuni çağında elçilikler –bu kökü dışardalar– Galata'dan Pera'ya (Pera Karşı Yaka demektir) akın etmeye başladığında, buraya ilk Fransız Elçiliği yerleşecektir (1555). Buna Tomtom Kaptan Sokağı'nı da katarsak, buraları elçilikler kartelidir artık.

Nuruziya Sokağı

Fransız Elçiliği nice yangınlar, yer sarsıntıları geçire geçire bugünlere gelmiştir. Bugün Nuruziya Sokağı'nı, Tomtom Kaptan Sokağı gibi –bu iki kardeş sokağı– haritalarda bulmak kolay değildir. Bu iki sokağı her şey içine sımsıkı kapamıştır. İlkin caddeler bir uçtan bir uca kesmiş, ardından da nice uzak yakın yandaşları sokaklar onları kuşa çevirmiştir. Yeni Çarşı Caddesi (ki bütün yeni çağlı caddeler gibi başına buyruktur) ile Boğazkesen Caddesi üzerlerinden silindir gibi geçerek de onları yerle bir etmiştir. Nuruziya Sokağı, özellikle de o, bugün kazıbilimindir

artık. Yalnız Cadde-i Kebir ağzında, yalnız orda birazcık olsun başını çıkardığını, sonra da hemen yittiğini görürsünüz. High School (şimdi Anadolu Lisesi) öğrencilerinin sesleri de olmasa bir sokak olduğunu bile unutacaktır. Bugün Nuruziya Sokağı tarih dediğimiz o donmuş zamandır. Oysa bir zamanlar havagazı lambalarının pırıl pırıl yandığı bu sokağı, bu sokağın güzelim elçilik evlerini, küçük albenili alanını, insanlarını bilenler, bu sokağı anlata anlata bitiremezler. Hele bu sokağın 19 numaradaki evi başlı başına bir tarihtir.

Franz Liszt ("İnsanın keşiflerinden biri de zamandır" diyen bu uzun saçlı, uzun burunlu Liszt) İstanbul'a geldiğinde, ünlü piyano yapımcısı H. Alexandre Commendiger ailesinin konuğu olarak bu evde kalır. Az kalsın o büyük aşklarından birini de burda noktalayacaktır. Ama Alphonsine Plessis (yolculuklarında yanına kurşunkalem almayı unutmayan bu güzelimiz) Paris'te bir çikolatacı dükkânında (A la Marquise de Sévigné) ölümle yüz yüze gelince, bu aşk da burda kapanır. Ama Liszt, Sultan'a, Saray'da kendisini dinletme olanağını bulacaktır (1847). Ünlü Castelli ve Sümer aileleri de bu sokağın sakinlerindendir. Güzel Matmazel McCarthy'nin de bu sokakta 43 numarada oturduğu da biliniyor. Bu güzel matmazel 97 yaşına kadar da yaşayacaktır. Dişlerine de pek meraklı olduğu ve yalnız Pertev Diş Macunu kullandığı da söylenir. Yaşlanıp, paçalı bir tavuğa dönüp sokağa çıkamaz olunca da, yanından hiç eksik etmediği Pertev Diş Macunu kesiğini kapıcının eline verip ona aldıracaktır artık.

SALLE FRANCHINI.

VENDREDI, 18 JUIN 1847,

MATINÉE MUSICALE PAR

F. LISZT.

PROGRAMME.

1. Andante de Lucie de Lammermoor.
2. Fantaisie sur des motifs de la Norma.
3. Mazurka de Chopin.
4. Le roi des Aulues, mélodie de Schubert.
5. Hexameron, variations sur un thême des Puritains.
6. Mélodies hongroises.

On commencera à 2 heures précises après midi.

Prix des Places: 100 Piastres.

On trouve les Billets à l'Hôtel de l'Europe; et le jour du Concert, à l'entrée.

SOKAKLAR İNSANLAR EVLER ÜZERİNEDİR, VIII

Eski Pera atlaslarında Tomtom Kaptan Sokağı gizli tutulmuş gibidir. Böylece de haritalarda adlı adsız sokaklar arasında yitmiştir. Oysa Tomtom Kaptan Sokağı, Pera kadar, dahası, ondan da eskidir. Bu sokak yalnız Venedik Cumhuriyeti Sarayı'nı (bu dört dörtlük XVI. yüzyıl yapısı) barındırmakla kalmaz, koca bir tarihi de koltuğunun altına kıstırmıştır. Venedik Sarayı (İtalyan Başkonsolosluğu) Fransa, Avusturya, İtalya arasında el değiştire değiştire bugünlere gelmiştir.

Tomtom Kaptan Sokağı

Tomtom Kaptan Sokağı için 1934 Belediye Şehir Rehberi'ni benim gibi elinize alıp yola çıkmalısınız. Bir kentin sokaklarını şehir rehberlerinden, haritalardan daha iyi hiçbir şey anlatamaz. Haritalar yalınlığın, tokluğun, açıklığın ta kendisidir. Ayrı bir dildir. Hem çizginin dili hiçbir şeye benzemez. Bunun için de, önce haritamızdaki Postacılar Sokağı'nın eline sımsıkı sarılmalıyız. Postacılar Sokağı [ki uzun favorili, uzun yüzlü İtalyanlara benzer] karşıdan güzeller güzeli bir sokaktır. Ama daha on adım sonra o büyüsünü birden yitiriverir. Cetvelle çizilmiş gibi de dümdüz giderken, birden kıvrılıp adını sanını da unutup, elini Tomtom Kaptan Sokağı'na kaptırır. Ama daha önce de Saint-Louis (Bu Saint-Louis Kilisesi uzun dar yolları sever ve rutubetle yaşar) Kilisesi'ne çarpar. Bol bol da Latince ile yıkanır; sonra da:

diye bir duvar yazısını yanına alıp, işte o zaman, Tomtom Kaptan Sokağı'na bırakır kendini.

Tomtom Kaptan Sokağı'na iki taş duvardan girilir. Birden de yalnızlıkla sarılı bulursunuz kendinizi. Ama bu uzun sürmez. Yeşil bir dal, Peralı bir gece feneri yalnızlığınızı unutturur. Bu taş duvarlı, arnavutkaldırımlı yol yüz adım sonra bir alana dönüşüverir. Ama önünüze çıkan bu alan yokuş aşağı bir inişi de ardınızdan sürümüştür. Bu inişi de İspanya Kançilaryası'nı, bu kançilaryanın güzelim avlusunu kolunuza takarak yapın. Yalnız onu mu? Bir mücevher kutusuna benzeyen küçük kiliseyi de unutmayın. Katolik kokular ve seslerle sarılmak için gerekir bu. Hem Tomtom Kaptan Sokağı Katolik kokular müzesidir. Yanına Nuruziya Sokağı'nı (ki o da bir tarih artığıdır) da alarak, bu Katolik kokuları daha bir pekiştirir. Hem bu iki sokak Pera alfabesinin temelini atmıştır.

Küçük bir alandır Tomtom Kaptan Sokağı'nın alanı. Caddelerin kurduğu o alanlarla karşılaştırılamaz. Yalnız İtalyan Başkonsolosluğu önünde biraz genişler, sonra Venedik Sarayı'na geldiğinde, yine daralıp büzülür. Venedik Sarayı her ne kadar yerinde duruyorsa da, asıl gravürlerdedir. Gravürlerde ağaçlar arasına gömülmüş durur. Bütün eski saraylar gibi de bol pencereli, görkemli, dört dörtlüktür. Her yanından da şövalyelik akar. Venedik Sarayı hem bir öykü yumağıdır. En eski öykü de 23 Ağustos 1745'te Giacomo Casanova'nın (aşkın bu sarı fırtınası) bu sarayda kaldığıdır. Ama buradaki yaşamı üstüne bir şey bilinmiyor. Yazık! Yazık ki yazık!

Tomtom Kaptan Sokağı bu küçük alanda birden de yitiverir. Bunun için yığınla neden vardır. Birçok sokağa çanak tutan bir alandır çünkü bu. Hem bu sokaklar hepsi de ağzını ona vererek yaşar. Nuruziya Sokağı'ndan başka, Seferbostanı, Babaocağı sokakları da ellerini, kollarını buraya atmadan yapamazlar. Yalnız o mu? Gül Baba, asıl o, bu küçük alanla yapışık yaşar. Ama Tomtom Kaptan Sokağı bütün bunları görmez. Bunun için, yalnız yaşar. Ama bu bizim yakıştırdığımız bir yalnızlıktır ona. Bir İtalyan sokağının yalnız yaşadığı hiç olur mu? Boğazkesen Cad-

desi balonlarını, elma şekerlerini, sandviççilerini, gökgözlü kedilerini, kokoreççilerini, lahmacuncularını, hıyarcılarını ağzına kadar getirip yığmıştır. Yalnızlığın sözü mü olur hiç!

Yine haritalara dönersek, Tomtom Kaptan Sokağı haritalarda yalnız gizli tutulmakla kalmamış, yok gibidir de. Değil mi ki bir Cadde-i Kebir artığıdır, ne hali varsa görsün, denmiştir. Hem o bunu istemiş gibidir. Tarih hep sığınacak bir çatı altı arar. Eski Pera haritacıları da Tomtom Kaptan Sokağı'nın bu huyunu bildikleri için olacak, ona şöyle bir göz ucuyla bakıp geçmekle yetinmişlerdir. Onlara göre, Pera demek Cadde-i Kebir demektir. Sokaklar bir virgül bile değildir. Yalnız dipyazılardır, çıkmalardır. Küçük sokak kurtlarının işidir bu.

Çağrı

(Siz ey küçük sokak kurtları! Pera'yı bu aksoylu, anamalcı, *virüsü* yazmak için soyunan bu satırların yazarını, bu kıyı bucak adamını hor görmeyin, elinden tutun onun; haritalardan adı silinmiş, kendi halindeki küçük sokakları bulmak için sizden değil mi ki "mağfiret" diliyor, öyleyse yalnız bırakmayın onu; bu 1987 yılı kışında [ki yüzyılın kışı diye geçmiştir tarihe] nice kitaplar, haritalarla sokakların kütüğünü çıkarmak için, düşe kalka ilerlediği bu yolda yalnızlık çekmesin, gülümseyin ona; gülümseyin ki kadrinin bilindiğini anlasın, yüreğine su serpilsin, kalemine ışık vursun, şenlensin!)

(Pera'nın bütün bu sokakları [dün] Lutraki'siz, Bi-Ba-Bo'suz, [bugün de] Körfez'siz, Can Can'sız, Panayot'suz düşünülemez. Onlar bu sokakların yalnız kimlikleri olarak kalmazlar, ruhlarıdır da. Bir zamanların küçük bir yeraltı meyhanesi olan Bi-Ba-Bo bugün yoktur ama, Fransızca ile Yahudiceye çalan o labirent dil, bugün de Körfez'de, Can Can'da, Panayot'ta yaşar. Taş bir plakta çalan bir ses bugün de yine duyulur. Lutraki'de Katolik bir kız, Körfez'deki gibi, ne içeceğini sorar. Bir gözü kapalı, korsan kılıklı biri, gözünüzün içine yine bakar. Böylece kokain satıcısı Salemenof'un yeri yine boş kalmamıştır. Hem bir zamanların meyhanelerini sırtında taşıyan ayak meyhanecilerinin yeri de doldurulmuştur. Yalnız bu kez, Büyük ve Küçükparmakkapı, Bursa, Alyon, Hava sokaklarını berduşlar, pezevenkler, kaçkınlar, küçük kızlar, ipsiz sapsızlar, sarı oğlanlar, tezgâhtar kızlar, dört kaşlı madamalar kapmıştır. Pikadilliy'nin, Monako'nun, Çağlayan Saz'ın, Lili Marlen'li Şopen'li noktürnlerin yerini de kasap havaları almıştır. Dünkü Anadolu Sokağı'nın delisinin yerini de bugün ordan oraya koşan, Tel Sokağı'nın sevgili cücesi tutmuştur. Hem sokaklar da sucu, kalaycı, eskici sesleriyle çın çın çınlıyordur.)

BİR PERABEYİ SAİD N. DUHANİ'Yİ ONU ANLATIR

Beyrut'ta Beytettin Sarayı'nda doğdu. Babası Lübnan mutasarrıfıydı.

Eski İnsanlar Eski Evler ve de *Beyoğlu'nun Adı Pera İken* kitaplarını yazdı.

Bir tatlısu Levanteni: Bereli, monokllü, siyah elbiseli, kırma kolalı yakalı.

Çelik Gülersoy ondan, "Paris'in altın çağında, altın parayla yaşadı" diye söz eder.

Gece kulüplerini, antikacıları, kitapçıları, dans salonlarını, operaları, tiyatroları, buz patenlerini sevdi.

Bir Cadde-i Kebir insanıydı. Karaköy'e pek az indi.

Yüksekkaldırım'ın eski kitapçıları onu hep ayakta selamladılar.

Yalnız bir kez Galata Kulesi'ne çıktığı biliniyor.

İşi Turing Klöb'de direktörlük. Her gün Fransızca bir mektup dikte etmek.

Akşamları ya Tokatlıyan ya da Lebon'da çay içerdi.

Önce oğlu, sonra da karısı bırakıp gittiklerinde birden dünyasının yıkıldığını gördü.

Bir tavan odasına çekildi.

Artık sabahları 10'a kadar yatakta kalacak, ancak 11'de giyinip sokağa çıkacaktır.

Ama her gün gömleği yıkanarak takır takır kolalanacaktır. 12'de biraz et, biraz ıspanak yiyecektir.

Akşamları Tünel'e doğru yürüdüğünde elinden *Figaro* ile pek sevdiği *Canard Enchaine* hiç eksik olmayacaktır.

Artık otuz yıl bir hücre hayatı: Saman bir kâğıda düşen: *Eski İnsanlar Eski Evler!*

1970'lerde saati durduğunda gümüş kalemi de hemen yanına düşecektir.

Şimdilerde Feriköy Latin Mezarlığı'nda yatıyor.

SUCU TÜRKÜSÜ

Sucuyum ben su satarım
Bütün güzelim yaz günleri
Bir aşağı bir yukarı
Tel Sokak'la Kuyu arası
Buz gibidir suyum

Diyorum ki eski
Fotoğraflar gibi günler
Pabuç boyarım kışları
İpek Sokak'la Anadolu arası
Buz gibidir suyum

Kıssa

Bu mudur dünya işleri
Yaşım geldi on beşe
Bir terslik var bu işte
Mis gibidir suyum.

V. kitap

Pera, XIX. yüzyılda Cuma ve Pazar günleri alafrangalığa düşkün kibar takımı için bulunmaz yerdi. Pazar günleri arabalara binip ya da daha sade elde baston, şemsiye ile Pera'ya çıkarlardı. Bunun piyasa yeri de Cadde-i Kebir'di.

Zoiros Paşa

CADDELER CADDESİ CADDE-İ KEBİR ÜZERİNEDİR

Uzayıp gidiyor caddeler caddesi
Sıraya girmiş Galip Dede, Şahkulubostanı, Kumbaracı sokakları

Demir parmaklıklarla çevrili küçük havuz
Gök duru.
Atlı tramvaya binmeye çalışıyor üç adam

(1900'ler mi? Öyleyse "hassas" ve tezcanlı Padişahımız. II. Abdülhamit tahttadır. Ve günlerden Cuma ise hemen yanıbaşındaki camisinden dönmüştür.

–Yıldız'da niçin her şey elinin altında olmasın?– ve sık sık hatırını sorduğu biraderleri V. Murat'a uğramış [o Parisli genç] sevdiği içkileri bol bol göndermiştir

ve işte çalışmaya başlamıştır.)

Ensiz Sokak görünmüyor
Dükkânının önüne çıkmış M. Leoffer

(Belki de 1875'teyiz ve Tünel'in açılışındayız
İlk yolcu: M. Henri Govan
[Değil mi ki günlerdir Karaköy ağzında durmuş ve Pera'ya çıkanları saymış ve de Abdülaziz'in karşısına çıkmıştır elbet.])

Balonlarıyla geçiyor
bir baloncu

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

Ciltçi M. Baudin'le konuşuyor Gözlükçü M. Verdoux
Ve Müeyyet Sokak'tan gelen sesleri dinliyorlar

Fotoğrafçı M. Kargapulos bu
Yoldan geçenlere bakıyor
Ve çocuk yüzüyle gülüyor
(Her insan biraz çocuktur)

Kalabalık İsveç Sokağı'nın ağzı

Ve Latin harfleriyle bir duvar yazısı: TIRING GALATA
Bir A'sı düşmüş Galata'nın

Ölü bir yaprakla oynuyor iki çocuk
Birinin hafifçe yüzüne düşmüş perçemi
Ve ikisi de soluk soluğa
Ve bulutsu

Voedovic bu, tüccar-terzi
Şehzade Mehmed Reşat Efendi'nin yanından dönüyor
(iğneler, iplikler, düğmeler)

Bu ünlü kunduracı M. Burguy
Kabartma resimler gibi
Yazıcı Sokak'taki evinden geliyor
Sımsıkı tutmuş şemsiyesini
ve kendini
"Sev beni. Sev şemsiyemi."

Yaşlı bir gün gibi Librerie Italiana
Zeplinsiz bir gök gibi

Başını iyice önüne eğmiş çalışıyor Sarraf Yorgo
Sönmüş sigarası

Ve iç içe girmiş Sofyalı, Müeyyet, Curnal sokakları
(Kediler, köpekler ve Anita Mermeroğlu)

Gökyüzünde gözü Kasap Pireur'ün (ve yalnız üç düğmesini
iliklemiş yeleğinin)
Ve Avusturya Kronuna benziyor
yüzü

Tıs yok
Sabah ölülerini mi gömüyor

Ve Botter-Han
Ve bir su çiçeği renginde
Gök
Beyaz bir deniz kırlangıcı havayı dövüyor
Dövüp kalıyor

Çince yazılara benziyor Petterson Pasajı
(kelebekler, bilyeler, yedi yaş çocukları)

Kâğıt beyazlığında Narnnanlı-Han
Ve demir parmaklı
Demir pencereli
Ve bir Çariçe güzelliğinde iç avlulu
(üçgenler, koniler, silindirler)
Bir gazete: Jamanak *(1908, Ermenice, resimli ve küçük boy)*
Bir kuş: Kumru
(ve bir tarih çıkması: Öyleyse bir yüz: Aliye Berger. Uzun,
güzel
Odaları arşınlıyor
Keskiler, çinkolar, ölü kelebekler
ve boy boy kalemler)
Ve iki güzel adam:
1) Ahmet Hamdi: "Saatleri Ayarlama Enstitüsü"ne çalışıyor
Yavaş, sessiz
2) Bedri Rahmi: Denizleri boyuyor: Çocukluk denizlerini
ve bir yaprak olan içini

Ve Hatmilere su veriyor bir kadın
(Zerrinler, lüpenler, kum zambakları)

Aşı boyalı evinin penceresinde Kont Ostrorog
Monokllü
Ve "adamakıllı seçkin gardrobunda" eli
(Hey Tanrım, sanki bana gösteriyor!)

Ve Heidrich Kitabevi
(Heidrich Kitabevi yaşlılıktır biraz
biraz da tuz ve yosun kokusu)

Mısır Oteli bu (Hidiv)

Ve göğe ağıyor Kumbaracı Ahmet Paşa'nın evi
(bu nasıl bir gökse)

Ve evlerinin merdivenlerini çıkıyor bir çocuk
Ve sarı

Karanlık Kuyumcu Sori'nin dükkânı

Ve göğü yarıyor bir hava fişeği
Ve Kasımpaşa'nın oralara düşüyor

Ve Lebon (Lebon'un müşterilerini biliyorsunuz: Yeni Osmanlıların başı güzel yüzlü, güzel sakallı Namık Kemal –ki burda yiyip içtikleri esin kaynağı olurdu–, Şinasi, Ziya Paşa; Tanzimat büyüklerinden Abdülhak Hamit; Servet-i Fünun ıluları: Halit Ziya, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit, Tevfik Fikret; Fecr-i Âticilerden büyük yalnızımız: Ahmet Haşim ve bir bağımsız: Yakup Kadri
Ve akşam menüsü 20 kuruştur)

Ve bir su zambağı gibi Markiz

(Bir manastıra girer gibi girilir Markiz'e, girilir girilmez de yeraltlarına inilir; katafalklara ya da: Yavaş yavaş dolaşılan eski Pera katafalklarına: Küllere, yerebatanlara, ölümün dış mahallelerine.)

Tıs yoktur.

(yüzler)

1) İsa'nın sınıf arkadaşları;
2) Bir kadının boyun haçlı yüzü;
3) İkonlara çalan adamlar;
4) Keşişler.

Ya da şu

(sesler)

1) Yavaş yavaş açılan bir gazetenin sesi;
2) Bir kâğıtta gidip gelen bir kurşunkalemin sesi;
3) Bir çay kaşığının olmayan sesi;
4) Sesin bir sözcük halindeki sesi.

Bütün bunlar nerde olduğunuzu demek ister:

MARKİZ
P A S T A N E

Yalnız bin yıllık bir yüz, insanlara, nesnelere, bu Levanten sessizliğe ters düşer:

MADAM AVEDİS

(ki bütün Peralılar gibi yerinde duramaz ve haçlı ve esmer ve Vizigot.)

Bu Dolmabahçe önünde demirlemiş Calypso
Beyaz Ordunun kılıç artıkları
(Papazlar, aksoylular, büyük toprak sahipleri)

Ve Şark Pasajı'nı yalıyor güneş
Evlere çıkıyor
Damlarla konuşuyor

Gönül ve Peremeci sokakları caddeye çıkmış
Caddeyi seyrediyorlar

Kapalı M. Kristiks'in Kuaför Salonu

Ve Baltazar Şapka

Bu yatık bir dikdörtgene benzeyen Polik Lokantası
Bu Timon Sokağı
Ve sabah
(Sabah çocuktur)

Seğiren bir göz gibi Sainte-Marie Drapéris Kilisesi
Ve bir alnaç yazısı: II. Abdülhamit
(Ve bir mühre çalıyor)

Bir sokak: Venedik
Bir Fotoğrafçı: Sabah
Bir Korseci: Ovagimyan

Vitrinin camlarını siliyor Saury
Ve iki broşun yerini değiştiriyor
(Her değiştirme biraz değişimdir)

Postacılar Sokağı'ndan mı geliyor M. Valéry
(Kelebek boyunbağlı, getrli, bastonlu)
Uzakta körbağırsak gibi bir sokak

Ve Glavani Apt. kapısını çalıyor bir çocuk
(2 Italyan, 3 Musevi, 2 Rum, 2 Ermeni) ve Giovanni Scognamillo

İçine gömülmüş Terre-Sainte ve Surp Yerortuyan

Ve Tomtom Kaptan Sokağı'nı tepiyorsun sen
Cebinde eski pullar, kâğıt kuşlar, ikonlar
Ve bir çıt kuşu yanın sıra geliyor

Ve Deva ve Perükâr sokaklarına yağmur yağıyor

Hırçın bir ateşböceği Concordia
(ki Servet-i Fünuncular [o sevgili laik havariler] buradan çıkmazlar)

Bir Garibaldi kırmızısı Hacopula-Han
(Kuşlar, aceleci gökyüzleri, ölüm törenleri)

Bu Pigmalion

Ve Rejans (Bu Pera kurtizanı bir çıkma ister ama, bunu merak böceklerine bırakalım ve bir gün Beyaz Rusların tarihi yazılırsa burası Beyaz Rus tarihinin en çok direndiği bir yer diye geçmelidir. Hem bu yalnız Beyaz Rus tarihi için değil, Pera tarihi [o iffet düşkünü Imparatoriçe!] için de geçerlidir. Bir zamanlarki Beyaz Rus dilberlerinin şimdi yalnız adları var. Ve Madam Veralar, Rayalar, Antoninalar ihtiyarlığın elinde oradan oraya süpürülüyorlardır)

(Ve burda her şey efsanedir: Mustafa Kemal, İran Şahı ve Süreyya ve Kılıç Ali ve von Papen ve borç ve karski ve kievski ve piroşki ve Recep Peker ve Sadi Irmak [ki beyaz bir hayaldir] ve sarı votka ve Hamdullah Suphi ve Yahya Kemal ve fırında elma [hem efsane hep böyle arkasında yalnız solgun fotoğraflar bırakır.])

Ve Panaia Kilisesi ve Kallavi Sokağı
Yani yağ ve karanfil

Bir saat tam yedide durmuş

Ve sanrılı bir bulut geçiyor

Ve üç tatlısu frengi, yani Luxembourg, yani Jardin des Fleurs, yani Arşak

Ve iki yeryüzü çocuğu: Mayer ve Karlman
(*Çocukluk* çoktanrılılıktır)

Bu benim üç yaşım
Külden ve tuzdan
İmgesi bir öğle sonunun
Çok yalnız çok soluk bir öğle sonunun
Ve yüzüm dünyanın ilk yüzü gibi
Dünyaya ilk gelmiş bir dünyanın

Bu Madam Anastazi Bakula
Alyon Sokağı'ndan geliyor
Baron de Vaureuvre bu
ki bir dikkat gibidir

Valori Lokantası bu
(*Bir ayrıntı: 1867'de Ziya Paşa ile Namık Kemal* Bosphor *vapuruyla Avrupa'ya kaçma planlarını ikinci kez burda yapacaklardır. İlki: Asmalımescit'te*)

Ve Metropol-Otel'in kapısı ardına kadar açık

Ve donmuş bir fotoğraf Mulatier Pastanesi

Ve Tanrı ile el ele Lion
Sevinçli ikisi de

Gecenin elinde Pappi Süthanesi
Ve Du Fratelli
*Ve Sponeck**

Ve el ele tutuşmuş iki bisiklet

(*) SPONECK BİRAHANESİ YA DA SİNEMANIN SOLUK ÇOCUĞU

Burda artık durup uzun bir soluk almalıyız, değil mi ki Galatasaray önlerindeyiz; hem bu dörtyol ağzı bunu bizden ister de, buna da hakkı vardır. Burda çünkü dört değişik rüzgâr esecektir ve bu uzun soluğu da bunun için almıyor muyuz? Ya durduğumuz bu yer neresi mi? Sponeck Birahanesi.

Öyleyse yeniden yüzyılımızın başlarındayız ve Sigmund Weinberg (bir Polonya Yahudisi, bir Kuzeyli, öyleyse açık renk tenli, uzun boylu, uzun saçlı, açık mavi gözlü) ilk sinema gösterisini sunmanın telaşındadır. 1895'te Lumière Kardeşler de Paris'te Grand Café'de ilk genel gösterilerinde aynı telaşları yaşamadılar mı? O da öyle. Yalnız o mu? Bütün İstanbul bu ilk gösteriyle (sinemanın sinema olma serüveni) dolup taşmıyor mu? Hem küçük bir çocuk olan Ercüment Ekrem Talu da ağabeyiyle ön sıralarda yerini almıştır. Karşılarında da bir, bir buçuk metrekarelik bir beyaz perde duruyordur. Ortalık kararınca da ağabeyinin elini sımsıkı tutacaktır. Weinberg böylece Cadde-i Kebir'in sinema tarihini, bu "karanlık saraylar" tarihini başlatacaktır. Pera da bu çağdaş "fantazyaya" dört elle sarılacaktır. Pera adını Beyoğlu'na bıraktığında da, Beyoğlu artık: "Beyoğlu demek sinema demektir" *savsözünü yeni sözlüğüne geçirmekte gecikmeyecektir.*

Sponeck için düştüğümüz bu yazıyı burda kesip, önümüze ve ardımıza düşen ünlü ünsüz insanları, eski sokakları, evleri, çarşıları en başta da Zaharyadis Mağazası'nı (ki üst katta biliyoruz İstanbul'un tek kadın berberi İzidor [sarı defterler sarılığında] oturuyordur) ve İpek Mağazası'nı ve Papillon Tuhafiye'yi ve Saka Çıkmazı'nı ve Mayer'i ve Turkuvaz Lokantası'nı ve de Zat-ı Hazret-i Şehriyari'nin ressam ve fotoğrafçıbaşısı Abdullah Biraderler'i ve de Psalty Mağazaları'nı yüklenirsek Beyoğlu Mutasarrıflığı'ndayızdır artık.

Beyoğlu Mutasarrıflığı dediğimiz de Galatasaray'a bitişik bir "çehre züğürdü"

yapıdır. Yeni Çarşı ağzında da cümbüşlü bir alana bakar (ki 1849'da Galatasaray ile birlikte yapılmıştır). "Alacalı bulacalı badanalı, pencereleri kırık camlı, gaz sandığı tahtası mıhlı, bakkal kâğıtlı; ve de fora kapılı, giren çıkan belli değil." Paşalar, serseriler, hünkâr yaverleri, bakkal çırakları, kavak boylu Yıldız Sarayı tüfekçileri, uşaklar, palabıyık Ermeniler, palikaryalar, Araplar, Arnavutlar, camedanlı Kürtler, yetmiş iki buçuk millet. Ve büyük kapının önünde de İstanbul'un en uzun boylu, en fiyakalı, burma bıyıklı Kanun Çavuşu!

Süzgün bir gōz Kartal Sokak
(Bir devini yoksa zaman da geçmemiştir.)
Ve pırıl pırıl Café Royal
(O tuzu kuru, şōlen şarkıcısı)
Ve Çardaş
(Çardaş, gulaş ve de fırında kaz demektir)

Ve ikonlar, takılar, resimler

Cafe Riche'ten çıkıyor Zoiros Paşa
Ve içinden ona kadar sayıyor adımlarını

Ve hurdalarıyla geçiyor bir hurdacı
Ve çiroz gibi

Yağmur gözlü Madam Miloviç mi bu
Ki cebi kuş yemleriyle doludur
Ve ağaçlarla alay etmeyi sever

Başı dönmüş gibi dolanıyor Yeni Çarşı ve Turnacıbaşı caddeleri
Ve sıradan bir bulut
(hey gidi sıradan güzel bulut!)
Ve aralık bir zamanı kapatıyor
Bir zaman arasından

Bir zaman arasını
Yarıp geçiyor bir lando
Ve evinden çıkıyor kırmızı bir karınca
Ve su yolunda duruyor
(hiç bilinir mi neden duruyor)

Bir soru işareti gibi Galatasaray Postahanesi
Ve uzun yüzlü uzun bıyıklı Jön Türkler geçiyor
Yani Ali Rıza Bey ve Meşveret (ki Fransızca baskısı elden
ele dolaşıyordur
Ve kapalı kapılar arkasında okunur)

Yani Reji Komiseri Nuri, Sağır Ahmet Bey'in oğlu Mehmet
Yani Ayetullah Bey, yani Prens Sabahattin
Yani Ulum ve Ali Süavi yani

(ve)

"Biraz zehir bulamaz mısın?" diyen sesi Abdülaziz'in
(ve insanlar, elden düşme kuşlar, böcekler, havaya uçan çocuklar)

Ve bir fotoğraftan düşmüş gibi Hristaki Pasajı ve Degüstasyon
Ve solgun

Ve bir serçe geç kalmış gibi uçuyor
Ve Tokatlıyan'a konuyor

Ve her zamanki gibi ayakta M. Jorj
Ve bir saka kuşu sol elinde
Ve gri yüzü
Ve korkunç ringa balığı ve tütün kokuyor

Ve iki kır çiçeği gibi Mir ve Cotterau

Benimle Savoi Oteli'ne tırmanıyor senin olmayan gölgen
Odaları dolaşıyor iniyor
Odeon'a girip çıkıyor

Ve işgalci bir Dodge bir Plymouth'u izliyor
Ve Londra Bar'da duruyorlar
Ve Bol içiyorlar
Ve sesi geliyor Josephine Baker'ın

Ve beyaz atıyla Atlas-Han'a gidiyor Sultan Abdülaziz (biliyoruz M. Köçoğlu burasını Padişahımızın küçük kaçamakları için yaptırdı [hem Fuhuş-u Atik ilk kez onunla yurt edinmedi mi?]: Yedi odalı ve on dört kapılı ve yalnız kendisinin açıp kapadığı ve de hep kalın perdeli ve de hep sarı bir ışık vuruyordur. Hem bu yeni haremini de bunun için sevmiyor mudur?*

Bütün halkçıl yürüyüşlerini de yapmamış mıdır: Fatih Karakolu'ndan geçtiğini görünce, atından inip karakolun önüne bir sandalye attırıp neferlerle senli benli konuşmuş, yoldan geçenlere de eliyle selamlarını çakmıştır.)

Ve işte atından indi
Ve çıplak ayağında mercan terlikler

Ve pike bir haydari
Artık yatak yatak dolaşacaktır

* Atlas-Han: Atlas Sineması, yani 1760 koltuk ve ilk film *Kısmet* (1949)
Ve Viyana Operet Grubu ve Sylvie Vartan ve Comédie Française
Ve ilk renkli film: *Halıcı Kız*.
Ve Ölümsüz Kulis
Ve Baba Jorj
Yani Küçük Sahne, yani Muhsin Ertuğrul, Sadri Alışık, Mücap Ofluoğlu, Uğur Başaran, Nevin Seval, Münir Özkul, Genco, Gülriz Sururi ve Engin ve Suzan Abla (Saadet Akay)*
Ve Ferhan Şensoy yani

"KÜÇÜK SAHNE'NİN SUZAN ABLASI YA DA TUVALETTE BİR TİYATROCU"

Saadet Akay (Suzan Abla) 1923'te İzmir'de doğdu.

Hep yanında taşıdığı kafakâğıdında baba adı Yako. Ana adı Rafk.

"Yedinci sınıfa kadar Aliance'ta okudum." Sonra gök kararդı.

Bir zaman evlerinin penceresinden dağları seyretti.
Dağları anlamadı.

On dördünde ablasına terzilik yaptı. Teyel çekti.
Dükkân süpürdü.

Pazarları Musevi büyüklerini okudu. Çok sıkıldı.

On beşinde dünyayı soluk bir köy diye belledi.

Sokak cambazlarını sevdi. Evlerinin bahçesine ipler gerdi.

"O zamanlar İzmir'de sinemalarda hem akrobasi hem tiyatro gösterileri olurdu ve yerler beş kuruştu."

Akrobat Mariça'yı orda tanıdı. "Mariça parsaya çıkmıştı, 1 kuruşa kart satıyordu. Bir kuruş verdim kart aldım."

Birden vücudu aklına düştü, o gün vücuduna baktı.
Gördüğünü aklında tuttu.

Akrobatlık böylece vücuduna girdiğinde on yedisindeydi.

Arlık durup dururken ağzında çiçekler ıslatmaya başladı ve akrobasiye çıktı.

Yirmisinde Musa Peygamber'le konuştu, yer ve tel cambazlığına başladı.

Söke o zamanlar elma kokuyordu ve elma kokusunu severdi.

"Rus Geliyor Aşka Rus'un Aşkı Başka"*ya çıktı.*

Sahneleri o peri yüzüyle süsledi.

Evlendi. "Kocam palyaçoluğa başladı, ben tiyatroda kaldım."

İstanbul'da artık eve 14 Nolu tramvayla gidip geliyorlardı ve antikacı dükkânları önünde duruyorlardı.

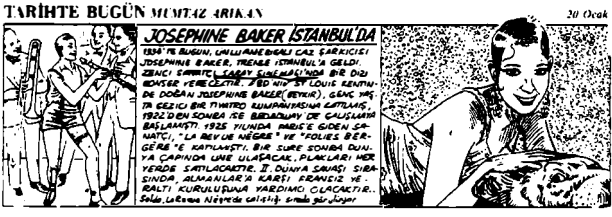
Otuz beşinde Muammer Karaca ile Cibali Karakolu'*nda oynadı. Çok sevildi.*

1975'te kuklalara merak sardı. Durup dururken kukla oynattı.

Kocası onu kuklalarıyla bırakıp gittiğinde çok ağladı.

Yataklara düştü. Sesi kısıldı. Bir zaman kısık sesiyle baktı dünyaya.

Şimdi Küçük Sahne'nin tuvaletine bakıyor. İçinden Tramvay Geçen Şarkı'*nın perdelerini açıp kapıyor.*

Ve Skating Palace
Ve Kalyopiler ve Virjinler, Evalar, Olgalar
Ve Müslinler, tüller, kürkler, ponponlu terlikler
(Ve duhuliye 3 liradır)
Ve çekilmiş gece
Çekilmiş geceyi yılışık bir kedi kokladı gitti.

Beyaz bir barok Cercle d'Orient
(III. Ahmet baroku severdi) Ve Parolalı
Büyük kemerli, büyük kapılı (değil mi ki bir İmparatorluğa açılacaktır)
Rokoko nakışlı
Ve bir alnaç (ki boyuna uzayayım diyordur) düz, sütunlu, oymalı
Ve yalın
Som
Ve bir ses : "Siz hiç on yedi yaşında oldunuz mu?"
Ve gece

Ve Bekâr Sokağı'na sapıyor M. Hoffmann
Koşullu bir hüzün gibi
Sessizlik gibi
Ve bir hüma kuşunun gölgesi düşüyor ellerine
Ve yanı sıra yürüyor sivri burunlu tutuk bir kız

Bu Loretta
(Güzelliği geceleri süzülmüş bir su gibidir)

Bu garip oğlan (hamam çıplağı)

Bu gazetesini okuya okuya giden Said N. Duhani
Monokllü, kırma kolalı yakalı ve yelekli
Bir Pera Bey'i (belli Turing Klöb'e gidiyor
Biraz yana kaçmış siyah boyunbağı)

Bir el yazısı havada fır dönüyor
Ve Şark Pazarı'nın üstüne düşüyor.

Ve çocuk Füreya (Koral) Refet Paşa'nın Istanbul'a girişini
seyrediyor
(Cercle d'Orient'dan)
Ve gökten çiçek yağıyor

Camları dövüyor bir sığırcık
Bir gözü şehla bir sığırcık
(Altını çizmeli bunun)

Ağız ağıza Ahududu, Hava, Kuloğlu sokakları
Ve çiçek tozları içinde Alyon ve Hasnun Galip

Ve düşte gibi Rumeli-Han
Ve çuha çiçeği kokuyor

Abdullah Efendi Lokantası'na giriyor Edinburg Dükü Philip
Ve Gina Lollobrigida ve Yul Bryner
Ve on yaşı Leyla Barutçu'nun

Bunlar: Seda Tur, Has Elektrik, Yeni Giyim
Ve Selçuk Çayevi

Bu bir kolunu hep havada tutan Matmazel Béatrice Blacque
Hep haçlı hep bir akşam kılığında

Bu Amiral Woods Paşa –üç incir yaprağıyla yatar–

M. Lewis bu, Levant Herald'ı oturduğu yerden yönetir
Şimdi kim bilir nereye gidiyor

Bu tarihin oyuncakçı dedesi Ermeni Rahip Mıgırdıç Terziyan

M. Nikoli bu, Atlantik'le Orman arasında gider gelir

Bunlar Bursa Sokağı'nın sakinleri böcekler, hüsnüyusuflar,
su sinekleri, arsenik

Bu M. Perpigani ki –sol elini pantolonunun cebinden hiç
çıkarmaz–

Bal gözlü Madam Anastazi Bakula bu da

Bu kitap kurdu. M. Avionitis

Bu bisikletin tarihine merak sarmış M. Vuccino
Çubuk tütüncülüğü yapıyor

Ve İpek Film'den dönüyor Nâzım'ın gençliği
Uzun güzel

Kızları hep bir renk giyinen Tsikllot ailesi bu da

Bu Allah'a inanır gibi kuşlara inanan M. Ekonomidis

Bu uzun yüzlü Madam Kolarao
Ve nedense bu akşam yalnız çıkmış

Hep köpeğiyle dolaşan M. Merconi bu

Halep Pasajı'na mı giriyor M. Hacara
Nedense uzamış yüzü
Belki Variyete-Sirk Tiyatrosu'na gidecektir ve Tournier'lerin o
müthiş numaralarını seyredecektir

Ama hayır Anadolu Pasajı'na dalıyor işte
Ve Belfast Gömlekçisi'nin önünde duruyor

Ve okul çantalı Şişli-Fatih tramvayından bakıyor Oktay Akbal
Ve gözsüz bir çocuğa gülüyor

Bu Arif Dino
Bir Buda yontusudur sanki
Ve Pekin'in bir sokağında yürüyordur

Şu Cuma adında bir kuş

Ve çilli bir oğlana benziyor Alkazar

Ve Çağlayan Saz'da "Bugünlerde ne yapıyorsun?" diyor bir papağan
bir papağana

Ve senin saçlarına sürünüp geçiyor gece
Yüzün çocuksu ve tozlu gökyüzü
Tozlu gökyüzüne çıkıyorsun
Ve mor bir akşam

Hızla geçiyor bir Galata faresi
Bir kedi hızla
Ve Adsız Çıkmazı'na dalıyorlar

Bu el yazılarına benzeyen Lazaro Franco

Sinapyan Efendi bu
Rus Büyükelçisi M. Nelidov ile konuşuyor
Ve ikisi de Cercle d'Orient'a gidiyorlar

Şark Sineması'nın önünde durmuş tramvaylar
Zambak ve Bekâr ve Imamadnan sokakları tortop olmuşlar

Bay Edip Halbuni olmalı şu
Siyah astragan kalpaklı ve kürklü

Ve siyah gözlüklü ve atkılı
Küçük Mandel'e el sallıyor

Meşelik Sokağı'na sapıyor Napolyon Ekrem
Ve berduş Timu
(Bu berduş Timu yaz kış demez her gün Bebek'ten kalkıp elinde
tahtadan bir direksiyonla Cadde-i Kebir'de araba kullanır)

Bomboş Bursa ve Başağa sokakları
Boşluğu heceliyorlar

Şu M. Liondor (ki on bir yaşında bir çocuktu bir zamanlar)

Dantelacı Marko Uziel bu da

Bu pileci Madam Anjel

Şu Panter Kırtasiye
"High School defterlerini, imtihan kâğıtlarını biz
basardık" diyor
(Kuşbaşı kalemler, baştan çıkarıcı silgiler, kalemtıraşlar, defterler)
Şimdi hem kahvesini içiyor, hem iki kuruşa bindiği tramvayları ve
Pera karnavallarını
Ve de maskeli baloları düşünüyor

Öğüt Sokak'ta kiremit aktarıyor bir adam
Soyu tükenmiş bir adam
Ve korkunç üşüyor
(Üşümek bir yalnızlıktır)

La Turquie *Gazetesinin sahibi Guillaume Bandini şu*

Şu Naum Tiyatrosu'ndan dönen Banker Zarifi'nin familyaları
Ve Madam Rebeka tahtırevandan iniyor

İki palikarya uçarının çektiği
Nazaryan bu (ki dükkânın vitrininde her zaman üç çift
ayakkabı hazır durur)
"Neden çabuk oluyor akşamlar?" diyor

Sait Faik'le L.E. bu
Bir barok kanaviçe: L.E.
Masum bir puhu kuşu
(Ve ardları sıra uzun deniz oğlanları ve sakallı çocuklar)

Ve bir tayf halinde iki ruh: Özdemir Asaf ve Naim Tirali

Bu 6-7 Eylül ayaklanması kalabalığı
Ortodoks toz
(devrilmiş arabalar, yağmacılar, yerle bir olmuş dükkânlar)

Bir düzyazıya benziyor Haricas Birahanesi
Ve Café Flam
(kaz yumurtaları, tütün balıkları, yatırılmış siyah havyar ve punç)

Solgun bir gül Petrograd ve sabah
Sabahı sırtlanmış oturuyor Fikret Adil ve Necip Fazıl
Bir yaprak ikisinin de ağzının kıyısında
Yüzüne düşmüş ikisinin de saçları

Rakıyla yıkanmış gibi Mis ve Kurabiye sokakları

Ve "Bugünlerde hiç gökyüzüne baktınız mı?" diyor bir kadın
Bir kadına

Ve sesler sesler sesler

VI. kitap

Islamlarla gayrimüslimlerin semtleri ayrı ayrı olduğundan, Beyoğlu'nda oturanlar, çeşitli din, ırk ve milliyette Hıristiyanlardan oluşuyordu. Çoğu Rum, sonra Ermeni ve Katolik Ermeniler ve yerlilerle ecnebilerin karışmasından meydana gelen "tatlısu frengi" denen melezler ve de yabancılar, Beyoğlu'nun asıl halkıydı. Musevi ailesi ise hemen hiç yoktu.

Kadınlar, o zamanda nadiren sokağa çıkarlardı. Yabancılar ve azınlıklar, Fransız modasına göre giyinirlerdi. Müslüman kadınları gibi ferace giyerler, ancak yüzlerini örtmezlerdi.

Yaz akşamları Taksim Bahçesi'nin ilerisinde bir sokaktan geçilerek gidilen Bella Vista Kahvesi ziyaret edilirdi. Ancak kendisine güvenen delikanlılar Küçük Ihlamur'a kadar uzanırlardı.

Beyoğlu'nda pek çok kahve vardı. Café Riche, Café Tortoni, Café Valori bunların başlıcasıydı. Buralara özellikle bekâr erkekler gelir, kadınlar az görülürdü.

Müzik Hol ve Kafe Şantan'lar o tarihlerden itibaren açılmaya başlamıştı. Halepli bir Hıristiyanın kurduğu Naum Tiyatrosu'na, İtalyanca ve Fransızca temsiller verdiği için, ancak bu dilleri bilenler giderdi. Bu tiyatro, 1870'teki yangına kadar düzenli temsiller vermişti.

Zoiros Paşa

HARİTADA BİR NOKTA MEŞRUTİYET CADDESİ ÜZERİNEDİR, I

Beyoğlu Belediyesi Şehir Rehberi, 1934

Bir harita; bir siyah-beyaz. Eprimiş, soluk. Bütün Pera haritaları gibi de VI. Daire'yi* bir üçgen içine almış, ordan başlıyor (değil mi ki defterler, kütükler orda tutuluyor, ondan soruluyor, öyleyse ilkin o bir daire içine alınmalı. Hem o ilk Belediyemiz değil midir? Havagazını, kumpanya suyunu, parke kaldırımı öyle öğrenmedik mi?) **

Uzakta Kâğıthane, Eyüp, Tozkoparan. Ve Kulaksız Mezarlığı ve Feshane Caddesi görünmüyor.

Ve kıvrılıp gidiyor Meşrutiyet Caddesi.

Ve hızla geçiyor Galatasaray ağzını, Kalyoncukulluğu'na çarpıyor. Geçip Hamalbaşı Cad. ve Diyamandi Lokantası'nı ve Panayot'u.

Ve Duduodaları Sokağı'na çıkıyor.

Küçük çıkmalarla kesiyor Kıblelizade, Bedrettin, Aybastı sokaklarını. Şimal Sokak'ta yavaşlayıp Asmalımescit'e vuruyor. (Yolunun üstünde elbet daha nice sokaklarla karşılaşacak, hal hatır soracaktır. Değil mi ki Meşrutiyet adlı dört heceli bir tarihle büyümüştür, adına yaraşır olmaya çalışacaktır. Hem bu dünyada addan başka ne kalır elimizde?)

* Bir dukalık. Bir kapalı kutu. Her sabah Levanten uyanır.

** Bir tarih: 1858. Bir azınlık atlasını orecektir: Bir Frenk tayfası için. Değil mi ki: "Tarif edilmeyecek kadar pistir ve bir dereden çirkef ve lağım suları" akmaktadır.

Göz ucuyla Aynalı Pasaj'a şöyle bir bakıp geçiyor. Hacopulo Pasajı'na girip çıkıyor. Kırlangıçlar kaldırıyor. Bir adamın saçlarını dağıtıyor. Bir evin penceresini kapıyor.

Çıkmaz sokaklara girip çıkıyor ve Kallavi Sokağı'nın ağzında duruyor. M. Glavani ile selamlaşıyor. M. Balladur, M. Rouet ile göz göze geliyor. Güzeller güzeli Matmazel Béatrice Blacque'a gülüyor. Doktor Livadari'nin kapısını çalıyor. Sonra da Kallavi Sokağı'nın bu büyüklerini baş başa bırakıyor. "Büyük Londra Oteli biraz dışarı çıkmış" diyor. Bristol Oteli'ni, Alibaba'yı, Elize'yi geçiyor. Kanun-ı Esasi Kıraathanesi'ni (ki Yeni Osmanlılar, Jön Türkler ve İttihat ve Terakki kokar ve de biraz Cumhuriyet) ve Pelit Pastanesi'ni sıyırıyor.

(Bir zamanlar bu Pelit'in penceresinden sarı bir çocuk bakardı [sarı çocuk, sevgili sarı çocuk, nerdesin?]).

En son moda şapkalar şapkacı YEROMNİMON'da

ÇIKMA

Bu satırların yazarı, burda bu çıkmayı yapıp Peremeci Sokağı'na girdiğini söylemelidir. Bunun için de yığınla neden vardır. En başta da elindeki haritada Meşrutiyet Caddesi'nin burda girip çıkmadığı sokak yok gibidir. Dahası, haritada geçen kimi sokakların da yalnız adı vardır. Frederik Sokak ile Gazete Sokak bunlardan yalnız ikisidir. Pera ve de Beyoğlu tarihçisi büyük küskünümüz Said Naim Duhani de bu iki sokağı anacaktır. Sofyalı Sokağı (ki buraya geleceğiz, ama şimdiden anaç bir sokak olduğunu söyleyelim) burda Curnal, Müeyyet sokaklarını ve daha nicelerini kanatları altına almıştır. Bir zamanların Jurnal Sokağı (şimdiki Curnal) ile Gazete Sokağı da bu olmalı. Frederik'e gelince, bu da bir zamanlar Minare Sokağı'nda oturan Madam Frederik'ten gelse gerek. Minare Sokağı bugün de yangınlara açık –ne zaman değildi ki– Union Française'i çeviriyor. Ya Kazeveci Sokağı mı? O yerini bir başkasına kaptırmış, yok. Hem Asmalımescit sokakları, sokaklar adasıdır. Kaybolmak için de birebirdir. İyisi mi biz Meşrutiyet Caddesi'nin elini tutalım yine.

Ve Mezarlık Sokağı'nda da gelip duruyor. (Hem biz de burda durmalıyız, durmalıyız çünkü bu sokağın *Meşhur Işkembecisi, No. 21* Oktay Akbal'ın, Cavit Yamaç'ın, İlhan Berk'in [ki ilk kez aklına bıyık bırakmak gelmiştir] uğrak yeridir o. Beyoğlu ile yıkanıp, nefesleri kuruduğunda kapağı buraya atacaklardır. Cavit Yamaç Köstence esmerliğini, yeni yeni bitmeye başlayan kara bıyıklarını; Oktay Akbal durmadan önüne düşen saçlarını, Berk de uzun mu uzun yüzünü, uzun boynunu –bu üç Fatihli– önlerindeki çorbaya düşüreceklerdir.) Neden sonra da Balyoz (Baile) Sokağı'na dalıyor.

Balyoz Sokağı (eski Venedik Sokağı) günlük güneşlik. İki kız seksek oynuyor. Bir bulut Caro'ların (büyük bir aile diye bilinir, ve bugünkü Lozan Palas Oteli bu ailenindi, Pera'nın bir sanat "fuaye"si gibiydi evleri ve *Eski Insanlar Eski Evler* yazarına kalırsa gizil bir havası vardı ve erotizm kokardı) evlerinin çatısına takılmış duruyor. Doktor Spadaro'nun evinin pencereleri kapalı. Belli sevgili kız kardeşi (ki ele avuca sığmaz bir afettir) *Chahika Devant L'Amour'a* çalışıyor. Doktor Hoffmann yine piyanosunun başında ve Madam Hoffmann daha dul değil; piyano dersleri vermeye de daha başlamamıştır. Şimdi güllerini suluyor.

Bulut şimdi de M. Branzeau'nun damında ve Gamsız Apartman'a (No. 25) kaydı kayacak. Bedri Rahmi, İvi Stangali ile bir tuvali geriyor ve Ahmet Hamdi ve Abidin Dino, Sait Faik onlara bakıyor.

Meşrutiyet Caddesi tam burda, onları bırakıp Gönül Sokağı'na (ki hüzünlü bir sokaktır ve hep de karanlıktır) giriyor. China Night, London Kürk, B. Kamer'i sıyırıp, Peremeci Sokağı'na atıyor kendini. Kodak Film, Çatı Restoran, Dostlar Tiyatrosu, Model Sûet, Bacım Saz, Mahzen Kırtasiye ile göz göze geliyor. Birden de Cadde-i Kebir'e çıkıyor ve Terkos Çıkmazı (ki geceleri kuşlar üşüşür), Perükâr, Sakar Selim çıkmazlarında alıyor soluğu. Bir zaman Deva, Korsan çıkmazları (dünyada Korsan Çıkmazı'na bundan güzel ad olamaz) arasında oyalanıyor. Ve Emir Nevruz Pasajı'nda dinleniyor. "Kapalı Rejans'ın kapısı" diyor. Kifidis Ortopedi'yi, Meryem Ana Kilisesi'ni (ki papazı uskumru kızartıyordur), Victoria'yı süzüyor. Sonra yeniden geldiği yere dönüyor hızla. Ve dönüp Pera Palas'ı ağır ağır geçiyor. Birden eski

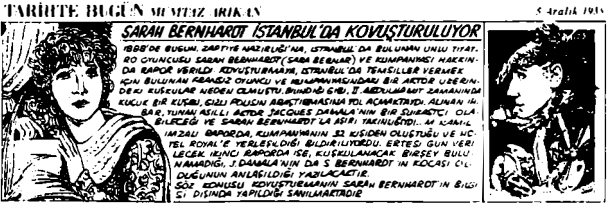
Lala Birahanesi'ne (biliyoruz sahibi şeftaliyı severdi ve şeftali çekirdeği boğazına takılarak öldü) çarpıyor. Neden sonra Nergis Sokağı'na atlıyor ve yukarılardan gelen Ilk Belediye Sokağı'nı koluna takarak Ensiz Sokak'a (adı gibi güzel bu sokağın ensizliği çok su götürür. Haritadaki nice sokakların yanında ona geniş bile denebilir, ama bu güzel sokak adını bulanı da kutlamayı unutmamalı) gelip yaslanıyor.

Meşrutiyet Caddesi'nin böyle uzun bir yolculuğu (ki çocukluğu, gençliği [gökyüzünün bir parçası olan gençliği] kocamışlığı olan bu yolculuğu) bir çırpıda bitirişine şaşmamak elde değil. Ama bir harita eninde sonunda budur işte: En kısa yolu seçer. Dünyayı düz, eğri, açık, kapalı, karanlık, aydınlık görmeye alışmıştır. Göz onda yalnız önüne bakar. Gözün geç uyandığını ise bilmez. Böylece de bütün haritalarda caddeleri bekleyen onmaz yazgı onun da başına geliyor: Asmalımescit'in içinde yitip gidiyor.

EK

(Unutulmuş Bir Sokak Için Duyuru)

Bu fakir, elinin altındaki haritalara bir kez daha bakıp Meşrutiyet Caddesi kütüğünü dürmeden, 1986 yılı 20 Nisan Pazartesi günü son bir yolculuk daha yaptığında, bu bir kıyıya atılmış caddenin (siz istediğiniz kadar onun bir kıyıya atılmadığını söyleyebilirsiniz) koca bir sokağının atlaslara, Şehir rehberlerine alınmadığını görmüştür. General Yazgan Sokağı'dır bu. Tünel'in iki sevgili sokağından –biri Ensiz Sokağı– biri de odur. Bir zamanlarki Ficher'in (Pera'nın bu şımarık çocuğu bugün Ayaspaşa'dadır) önünden kıvrılıp Sofyalı Sokağı'nı diklemesine kesip ve de uyku sersemi hızla Meşrutiyet Caddesi'ne iner ki, bunu yoldan geçen herkes görür. Gerçi o da birçok yandaşı gibi öbür dünyalık sokaklardandır ama, yine de görmüş geçirmiş bir sokak olduğu her halinden bellidir. Hem bir sokağı tarih dışı bırakmaya kimsenin hakkı yoktur. Bu hele benden nasıl beklenir? Benim gibi bir sokak kütükçüsünden. **Duyurulur.**

TARİHTE BUGÜN

SARAH BERNHARDT İSTANBUL'DA KOVUŞTURULUYOR

5 Aralık 19

HARİTADA BİR NOKTA
MEŞRUTİYET CADDESİ ÜZERİNEDİR, II

Bir Ortodoksluğun kapı alınlığı:

Hacopulo

Bir caddeye, Meşrutiyet adlı bir caddeye düşüyor.*

Bir Peralı. Hüzünlü. Beyaz haçıyla oynar.**

Bir dikdörtgen.*** İki kapılı. Büyük Cadde'ye (Cadde-i Kebir) uzanmak istemiştir çünkü. Kolunun biri bunun için uzun değil midir? Hem bir pasaj kollarını kullanmasını bilmelidir (uzun geceler, uzun günler için).

Büyük iç avlulu (çocuklar, kuşlar, kediler, ikonlar). Kendi içinde, kendisi için döner.

Bir ağaç: Akkavak.

* Bir tarih çıkması diyedir. Artık yarı yarıya okunan, havi dökülmüş, bir zaman artığı. Sanki: "Bırak beni böyle ansınlar" diyordur.

** Pera biraz da hüzün ve haç değil midir?

*** Bir kilise tabanı çiziyordur, gizliden gizliye; Ortodoks kulları için: Şapkacılar, düğmeciler, iplikçiler, iğneciler, terziler, kurdeleciler, çantacılar, tamirciler.

Bir laterna, Roma kökenli. (Ki yalnız Sezer Duru'nun ruhu görmüştür.)

L bir gökyüzü (bu L gökyüzü 1872'lerde Ahmet Mithat Efendi'nin basımevine düşecektir).

Ve kâğıttan bir ay. Bir Yazı: *Züraſa doğaya aykırıdır*..

Bir yazı: *Züraſa doğaya aykırıdır*.
Bir yüz: Madam Anet. Anılarda hep mavi ve tütünle yıkanmış; ve hiç düş görmez.*

Bir tabela: Adam Musiki Mağazaları. (Bir oda müziği için.) Öyleyse, Braun Kardeşler, Matmazel Akestorides Kardeşler, Singros'lar.

Ve bir para babası: M. Hacopulo. Uçuk biri. Sessiz, beyaz.

Ve yeşil, aptal bir yaprak.

Ve yeryüzünün ilk sakinleri.**

* Bu Anet bütün sultanlar, saraylılar terzisidir. Müşterilerinin bedenlerine göre mankenleri vardır. Siparişleri mektupla da alır. Diktiği tuvaletlerde en ufak bir pot olmaz. Bir tuvaletten yirmi otuz altın alır ve bir modeli başkasına dikmez.

** Arılar, karıncalar.

HACOPULO PASAJI SAKİNLERİ

(Bir ağızdan)

Biz Hacopulo Pasajı sakinleri, şapkacı terzi düğmeci kuaför kurdeleci biz.
Biz Nikol, Yurda, Marko, Ayten, Mıgırdıç, Katia, Küçük İplikçi Kız Loretta biz.
Her gün uyanır bakarız sabah makasımız iğnemiz ipliğimiz.
Her gün bakarız, akşam üstümüz başımız – nasıl da sürer yaşam.
Biz, Hacopulo Pasajı sakinleri, şapkacı terzi düğmeci kuaför kurdeleci biz.

Yurda

Kocaman ekvator kuşlarıyız biz kanatları yerde sürünen
Bütün gün aynalar şapkalar karşısında geçer günlerimiz.
Ağaçlara bakarız –niçin ağaçlar– kuru yapraklar toplarız.
Durup dururken yağmur yağsın güneş açsın ister canımız.

Madam Katia

Dünyanın bir ucunda, iyicè bir ucunda
Kurumuş bir sel yatağıyım sanki.
Günlerdir elim gitmiyor kaplinlere
Günlerdir her Cumartesi Pazar Pazartesi

Ayten

Kış uzun sürdü bu yıl,
Yaz gecikeceğe benziyor biraz.
Jüponu bitirdim diye yalan söyledim Safiye Ayla'ya
Dün akşamüstü yolda el salladık birbirimize
Sonra o bir sokağa ben bir sokağa
Ayaküstü kendime bakmalıymışım diye uyardı beni.

Nikol

Biz hiçbirimiz Margarite, Cornelia, Femina, Anet değiliz hiçbirimiz
Ne sen, ne ben, ne de Yurda, Katia biri olmayız onların.

Madam Katia

Madam Margarite'e Paris'ten gelirdi şapka modelleri
O zamanlar moda demek Paris demekti.
Kadın demek şapka demektir hem.

Ayten

Bir zamanlar her şey başkaydı her şey.
Şimdi her şey boş her şey boş.

Bir Ses

Bir zamanlar Isa da gemici idi
Herkes gibi balık tutar, sepet örerdi.

Yurda

Yaşamadık ki biz
Bir bulut geçiyor, bir bulut geçiyor diyoruz.
Bir yaprak düşüyor, bir yaprak düşüyor diyoruz.
Seyircisiyiz biz bu dünyanın!

Nikol

Şu Loretta Küçük İplikçi Kız yaşadı mı yaşadığını?
Durup dururken yüksek topuklu ayakkabılar giydi.
Durup dururken uzun yakalı balıkçı kazakları.
Her Pazar pembe sutyenlerini astı ipe
Durup dururken dişlerinin arasında kırmızı bir gül,
Dağıttı kabarttı saçlarını durup dururken.
Mısır Apartmanı'na dikti gözünü durup dururken.
Durup dururken ırmak kıyılarını seçti.
Koluna takıp yürüdü güneşi durup dururken.

(Bir ağızdan)

Böyle yoldan çıktı Küçük İplikçi Kız Loretta
Saptırıldı böyle.

Yurda

Ya ben, ben düğmeyle açtım gözümü, onunla büyüdüm.
Kim demiş geçmez diye zaman? On üçümde düğmeyle tanıştım.
Bütün düğmeler mutlu ederdi beni, fildişi, sedef, kemik,
On beşimde bir metropol iğnesi göğsümde
Bir çocuk-kadındım bal gözlü.
Sözlüklerdeki bütün balıklara yeni adlar takardım.
Rahmetli, fokları sever, suların haritasını çıkarırdı.
Pazarları güzelim nehir kıyılarına giderdik.
Nehir kıyıları bizi görmezdi.

(Bir ağızdan)

Bulaşık suları gibi aktık biz...

Şemsiye Tamircisi Mıgırdıç Baba diyor ki:

Sürekli gökyüzüne bakar, yağmuru beklerim ben.
Şairler gibi gökyüzünü okumaktır benim de işim.
Bakarım bir bulut kopmuş geliyordur
Bakarım yok.

Sorarım ama şu şairler ne anlar
Gökyüzünün bu duru maviliğinden?

Kunduracı Nazarin Diyor ki:

Nerde şimdi o eski deriler? Krokodil, timsah, lezar, yılan?
Nerde Mihaylidis, Ismail Kemal, Paçikakis, Zoto, Nuri nerde?

Narin Korsa Diyor ki:

Eski işler kalmadı, Hamiyet Yüceses, Zehra Bilir, Güzide Kasacı
Lobostat korse müşterilerimdi benim.
Hiçbiri uğramıyor şimdi.

Terzi Ulla

Her şey öldü, ısmarlama elbise öldü.
Kemik düğmeler, ipek astarlar öldü.

Çaycı Hasan

Çaylar da bozuldu
Nerde o eski çaylar?

Şemsiye Tamircisi Mıgırdıç Baba da Diyor ki:

Sessizlik. Sessizlik.
Bizi bekleyen asık suratlı sessizlik!

Madam Katia

Şapkalara, makaslara, iğnelere yürüyen bir sessizlik.

Ayten

Jarselere, ipliklere, kurdelelere, korselere yuvalanan bir sessizlik.

Silvia Mihaylidis

Mor bir sessizlik.

Yurda

Köpeksi, açgözlü, Doğulu bir sessizlik.

Kurdeleci Lusin

İpeklere, ketenlere, grogrenlere işleyen bir sessizlik.

Berber Hüseyin

Usturalara, makaslara sinen bir sessizlik!

Çaycı Hasan

Çay ocağına, bardaklara çöken bir sessizlik!

(Bir ağızdan)

Hoşça kalın ama sizler hoşça kalın geçen geçmeyen günler hoşça kalın siz gelecek günler!

Hepiniz hoşça kalın çocuklar kadınlar hepiniz hoşça kalın!

Yine de iyidir eskiden ne de olsa yeni olan her zaman

Dileriz hepiniz hoşça kalın çocuklar kadınlar adamlar hepiniz hoşça kalın!

HARİTADA BİR NOKTA ASMALIMESÇİT ÜZERİNEDİR

Asmalımesçit (bu cinsel özel coğrafya) bütün kullarını, yani Sofyalı, yani Yemenici, Abdüllatif, Müeyyet, Curnal, Frederik, Şahbender, Minare, yani Gönül, Kallavi, yani Balyoz sokaklarını; yani Terkos, Korsan, Deva, Perükâr, Tütüncü çıkmazlarını ve de Olivia, Emir Nevruz geçitlerini sarıp, sonra da bütün bu sokakları, insanları, evleri kucakladıktan sonra (hem bir mahalle böyle bir şeydir), ancak o zaman Belediye şehir rehberlerindeki yerini alır. Asmalımesçit sözlü tarihe göre, serüven peşinde bir ülkeden bir ülkeye koşanların karargâhıdır Bir Babil Kulesi'dir de: Bütün diller konuşulur. "Dünyanın bir ucundan kopup gelmiş bir Şangaylı, Şikagolu, bir Napolili, bir Suriyeli kendini burda yabancı saymaz." Böylece üst üste binmiş bu sokaklar, evler, insanlar burda bir adadaymış gibi yaşarlar. Gece ile gündüz de birbirine karıştığından, gökyüzünün varlığı bilinmez. Allah'ın günü falcılar, yankesiciler, jigololar, bobstiller, casuslar, haytalar, eroinciler, cebidelikler, arakçılar, bıçkınlar, pezevenkler, orospular burasını arşınlar. Bunlara yine Odessa üzerinden dökülüp gelen Beyaz Rus generalleri, baronları, baronesleri; Viyanalı kontesler, Alaman soyluları, Beserabyalı Yahudi tellallar da katılır. Bir Cumhuriyet! Başını da bu mahallenin Asmalımesçit Sokağı çeker. Hem değil mi ki o bir kolunu Cadde-i Kebir'e (bu sevgili iflah olmaz ur), bir kolunu da Meşrutiyet Caddesi'ne uzatmıştır, kendini bu coğrafyanın, bu azınlık coğrafyasının, dışına nasıl atar? Hem bir sokağın eti budu nedir ki? İçine, ta içine, ne kadar çekilebilir? En iyisi sakinlerine uymaktır, o da öyle

yapmıştır. Hem Pera'nın bütün kalburüstü insanları da burda oturmuyor mudur? Pirimiz Sait N. Duhani bu sokaktadır (Nil Pasajı No. 2). Kurumun (Turing Klöb) Fransızca bir iki mektubunu "dikte" ettiriyordur. Bu sesler onundur. Birazdan da çıkıp Lebon'da çayını içecektir. Ünü dünyayı tutan Fehime (gömlekçi) bu sokaktadır. *Levant Herald* (Asmalımescit Sok. No. 35) iki dilde (Fransızca-İngilizce) burda çıkar. M. Lewis Mizzi bunun için hep ayaktadır. M. Reşid Saffet Atabinen de öyle. Ünlü Chritich ailesi de Asmalımescit'i yurtları bilmemişler midir? Ya Barry ailesi? Onlar bu sokakta doğmuşlardır. Gözlükçü-Mühendis Lacouane işte evine dönüyor. (Bu Lacouane suyu severdi. "Su suçsuzdur" derdi.) General Spadora Paşa penceresinde. Sabahsa Giovanni Scognamillo'nun çocukluğunun elinden büyükannesi tutmuş kapının önündedir. Hem bu sesler de *(Asmalımescit, 47 Apt.)* Fikret Adıl ile Necip Fazıl'ın, bu iki "ahbap çavuş"un, sesleridir. Fıkret Adil, "*casus yatağı*" dediği *Asmalımescit 74* (Asmalımescit onun için böyle bir yerdir) romanını yazıyordur. Üç kaşlı sevgilisini anlatıyordur Necip Fazıl. (Necip Fazıl'ın üç kaşlı dediği sevgilisini görenler onun üçüncü kaşını görememişlerdir ama, şairimiz sevgilisini yine de üç kaşlı görmeyi sürdürmüştür.) Ya bu sokağı en çok arşınlayan kim midir? Sait Faik. O buradan çıkmaz. *Nil*'i, *Tuna*'yı aşındırır. Tuna'dan sonra da en çok *Elit*'i sever. Sahibi Frenkle Yahudi kırması bir hatundur. Onun elinden kapuçinosunu alıp içmeye başladı mı dünyalar onundur. Madamın çat pat Fransızcasına o da aynı yoldan karşılık verir. Sonra da o gün kendisini iyi bulmamışsa saatini çıkarıp gizlice nabzının atışını da yine burada dinler. Hem bayılır bu mahalleye o! Çok sevdiği Meşhur İşkembeci de hemen sokağın ağzındadır. Portakal satan Bakkal Salamon da. (Bir öneri: Buraları onun elinden okumalı.) Şanolu meyhaneler de burdadır. Kemancılar, zurnacılar, darbukacılar her gece burda "icrayı sanat" ederler. Kasap, çingene havalarının da bini bir paradır. Hem Asmalımescit göğü Virjinler, Marikalar, Evalar, Raşeller, Olgalarla çınlar! Daha ne ister?

Asmalımescit Sokak *Yeni Osmanlılar*'ın da bir sokağıdır. Namık Kemal ile Ziya Paşa (bu iki güzel sakallı) ilk kez bu sokaktaki *Courrier d'Orient* gazetesinin idarehanesinde tanışırlar. Av-

rupa'ya kaçma planlarını da burda yaparlar. Burası Jön Türkler'in de sokağıdır.

Hem nice canlar yakan Bilezikli Kalyopi'nin evi de buradadır. Asmalımescit böyle daha nice nicelerin yurdu, uğrak yeridir. Sonraları *Tuna, Elit, Nil* yeni yazının da ocağı olacaktır. Özellikle de Elit. (Bu sonralar, Pera'nın çöküşünü, Beyoğlu'nun doğuşunu hızlandıran sonralardır.) Oktay Akbal, Salâh Birsel, Fahir Onger, Lütfi Özkök, Selahattin Hilav, Naim Tirali (bu "Aşka Kitakse"ler düzen sevgili Parisli çocuk), Edip Cansever (ki daha o zamandan yeraltı diliyle yazmaya çalışıyordur), Ahmet Oktay, Demir Özlü, Ferit Edgü, Attilâ İlhan dolduracaktır bu sonraları. Bu da bizim değil, *Alı Beyoğlu Vah Beyoğlu*'nun konusudur.

Sofyalı Sokağı

Asmalımescit Sokağı, tarihle böyle dolu mu dolu yaşadıktan sonra: "Bu kadar tarih yeter" deyip çekilir. Yerini de Sofyalı, General Yazgan, Müeyyet, Curnal, Şahbender, Minare sokaklarına bırakır. Bütün bu sokakların ağababası da Sofyalı Sokağı'dır. Hepsini kolunun altına alır o. Yalnız almakla da kalmaz, bu sokakların her şeyiyle de o ilgilenir. Hem bir görev bilmiştir bunu. Gözünü onlara dikmiştir. Kulağını da onlara tutmuştur. Bir gözlem kulesidir sanki Sofyalı Sokağı; onları, yalnız onları gözler. İlkin Curnal Sokağı (eski Jurnal) uyanmıştır. Görür. Bir çocuk ağlıyordur. Duyar. Kompozitör M. Furlani masasındaki yerini almıştır. Bilir. Dussap Paşa kalkmış, Saray'a gitmek üzere hazırlanıyordur. M. Joseph Nikiti silahlarıyla oynuyordur. Smith, Wesson revolverlerinin en iyilerini bugün II. Abdülhamit'e gösterecektir. (Padişahımız adını değil mi ki nişan tahtasında bu revolverlerle yazmayı seviyordur, bırakalım gitsin öyleyse.) Yeryüzünün en eski terzisi M. Roben iki büklüm sabahı sırtlanıp gelmiştir işte. Okula gidiyordur iki çocuk. Bir kadın Deniz Han'ı süpürüyordur. Selin Bijuteri'nin kapısı kapalıdır.

Şahbender Sokağı'na çevirir sonra gözlerini. Şahbender Sokağı belki de Minare Sokağı'nın Allah'ın günü karanlığını yüklendiğinden (belki de kendi yalnızlığından, karabasanından) kendini bu dünyanın dışında düşünür. Hem sabahın varlığından da

haberi yoktur. Nasıl olsun ki Pera'nın dünüyle bugünü arasına sıkışıp kalmıştır. Bu böyledir ama yine de Şahbender Sokağı sakinleriyle içli dışlı yaşamasını bilir. Trikocusuyla trikocu, mobilyacısıyla mobilyacı, tamircisiyle tamirci, döşemecisiyle döşemecidir. Bu 1988 sabahı 13 Eylül Salı günü de Şahbender Sokağı'nın gözü sakinlerindedir. Mobilya cilacısı Fettullah Göçmen bu sokakta kırk yılını çoktan doldurmuştur. İşinden başka da bir şey düşünmemiştir. Ressam Muteber Yüğnük, Çiçek Han'ın merdivenlerini çıkmış, çoktan çalışmaya başlamıştır. Biliyordur. Süleyman Tınaz kurşunkalemlerinin hem ucunu açıyor, hem çayını içiyordur. Ya Minare Sokağı mı? O da çoktan günün elini tutmuştur. Woods Paşa'nın hayaleti, (ki II. Abdülhamit'in yaverliğini yapmıştır) yeşile boyalı evinin önündedir. Kelebek gözlüklerini siliyordur. M. Nazarin nöbetten dönmemiştir daha. Madam Nili hâlâ uykusunu alamamıştır. Sonra Müeyyet Sokağı da her zamanki gibi ağzını İstiklal Caddesi'ne vermiştir. Dünya diye orayı bildiğinden yalnız oraya bakıyordur. Hem bir karışlık boyu ancak ona yetiyordur. Sofyalı Sokağı kolunun altına aldığı bu sokakları böyle bir bir gözleyip, denetledikten sonra, ancak o zaman, kendine döner: Profesör Gottwald çok yapraklı gazetesini (ki Sofyalı Sokağı da çok yapraklı bir gazeteye benzer: Öğrenilecek, okunacak çok şey vardır) açmış, koltuğuna uzanmış, okuyordur. Gözü en çok da ölüm ilanlarındadır. Ölüm ilanları ona her seferinde nasıl bu kadar uzun yaşadığını anımsattığından, onları göz ardı edemez. Hem dün akşam eve dönüşünde komşusunun kapısında:

— *Sari hastalık vardır. Girilmez!*

yazısını okumuştur.

Överler Kasap kapısının önünde bir çocuğun elini tutmuş duruyordur. Göğe bakıyordur bir adam. Bir çocuk (yüzü yok) Refik'in camlarını siliyordur. Üç kişi sıraya girmiştir Gündoğan Pazar'da. Tarih artığı pirinç bir levha (A. D. 1720) bir evin (No. 16) duvarını süslüyordur. Süsleyip bırakıyordur.

Sofyalı Sokağı işte bütün bunları görmüş, bu gördüklerini de bilinçaltına depolamıştır. Hem ondan beklenen de budur. Asmalımescit de (bu *Karanlıklar Prensi*) bunu istiyordur.

HARİTADA BİR NOKTA TEPEBAŞI ÜZERİNEDİR

Bir gravür. Kalın, beyaz bir kâğıda çıkıyor.

Bir tarih (yarı yarıya okunan) 1919 mu? Demek ki VI. Mehmet Vahdettin tahttadır.*

Bütün gravürler gibi kara lekeler, soluk çizgiler, ölü ara renkler.

Eski bir estamp güzelliğinde ve Rembrandt'ın gölgesi gezmiş incecik.

* Çağdaş bir Pétain. Bendeki fotoğrafında kelebek gözlüklü, kolalı yakalı, boyunbağlı.

Güzel yüzlü, güzel fesli, güzel bıyıklı. Bir sivil padişah.

4 Temmuz 1918'de tahta çıktığında, kır saçlı, çelimsiz, orta boylu idı.

Daha padişahlığında o kalbi zayıflardandı ve kahve tiryakisi idi. Ve de çok sigara içerdi.

Zekiydi. "Karşısındaki insanların düşüncelerini gözlerinden okurdu."

Malta'da kalebentliğinde mektuplarını Mehmet Vahdettin diye imzaladı.

Osmanlı padişahlarının sonuncusuydu. (Bunun için bu kitabın "ilk yaprağı Söğüt'te açılacak, son yaprağı San Remo'da kapanacaktır.")

Cesedi? Şam'da. gölge altındadır.

Müellif Sokağı'ndan mı başlamış gravürcümüz Tepebaşı'nı kazmaya? Bir çizgi çekip Nergis Sokağı'na. (Öyle olmalı.)

(Dereler, yağmurlar, böcekler, otlar, molozlar)

Kasımpaşa ağzına gelip durmuş Tozkoparan Caddesi.

Ve uzakta Eyüp tepeleri. El ele vermişler.
Bir kuş su içiyor.
(dokunsam, okşasam diyorum)

Kül rengi Turing Palas.

Yapma bir gül Florya ve Emperyal otelleri.

Ve eski evler, eski çarşılar yorgunluğunda.

Şimal Sokağı görünmüyor. Ama sıraya girmiş Kohut Oteli, Hotel Novotny ve Camondo-Han.

Bir kırlangıç sürünüp geçiyor L'Union Française'i.

Ve Minare Sokağı aşağılarda Abdüllatif Sokağı'na çarpıyor durup dururken.

Ve Casa d'Italia'nın güneş vuruyor yüzüne.

Ve Continental Oteli, Dandria Pasajı'nı yalayıp geçiyor.

Ve iyice öne çıkmış Bristol Oteli ve bir rahip sessizliğinde.

Belli Sabah.

Papağan'dan dönüyor bir kemancı kemanıyla ve düşmüş boynu.

Bir deniz oğlanına benziyor Hôtel d'Angleterre, uzun sarı sakallı.
Ve Haliç'e bakıyor (Bir otel de Haliç'e bakar.)
Ve suyla çalışıyor asansör.
Ve dört katlı, üç çıkma balkonlu ve kârgir.
Ve dik merdivenli.
Ve sıra sıra odalı.
Ve bir lobili.
Ve de 1841 yüzlü (beyaz lake büfeler, uzun arkalıklı sandalyeler ve duvar resimleri).
Bir olmaz güzellik. (Böyle diyoruz uzun bir tarihin içinden çıkıp gelmiştir çünkü.)

Ve Darülbedayi. Ve siyah Ford bir araba.

Şapkacı Madam Laszlo'nun dükkânı kapalı. Yalnız demir kapıları görünüyor Hacopulo-Han'ın.

Mağripli bir çocuğa benziyor Pera-Palas.*

Bir leke-resim Tepebaşı Mezarlıkları. (Petit-Champs.)

Ve havagazıyla aydınlanıyor Tepebaşı Bahçesi ve on paraya giriliyor.
Ve beyaz peynir ve havyarla içiliyor rakı.
Ve göz süzüyor Nemseli Anna, Eleni, Kara Katina ve Benli Anjel.
Ve bir yalnız: Abdülhak Şinasi (ki "bayağı ve aşağılık havalı" diye geçiriyor içinden).

* Benzersiz bir Barok-Rokoko kırması. Şark Ekspresi yolculannı ağırlıyor.
Ve en önde Ölümsüz Greta Garbo ve Charles Boyer.
Ve General Harrington –bir işgalci – çayını içiyor.
Ve Enver ve Cemal Paşalar odalarına çıkıyorlar.
Ve Zozo Dalmas rujunu tazeliyor.
Ve göğü aydınlatıyor bir havafişeği.

Ve Abdülhak Hamit ve Süleyman Nazif ve Recaizade Mahmut Ekrem ön sıradalar.

Ve önüne bakıyor nedense Selahattin Pınar.

Ve Alabanda'dadır Safiye Ayla.

Ve çocuk Ziya Osman'ın babasının bıyıkları koca bir bira bardağına girip çıkıyordur.

RESTAURANT
PERA PALACE HOTEL

DINER

Consommé Chaud

Bar à la Norvégienne

Dindonneau Chipolata

Petits Pois à la Française

Bombe Praliné

Corbeille de Fruits

Café

Le I/10/24

sondeyiş

1850'lerde Beyoğlu'na kurtlar inerdi.
Ahmet Mithat Efendi

Beyoğlu sabah olmak üzere olan bir Ortaçağ kentine benziyordu.
Sait Faik Abasıyanık

BEYOĞLU

Beyoğlu'yum ben rüzgârlar öğrenciler yağmurlar kadar eski
Dünyanın ilk günleri ilk sakinleri gibi eski
Büyükparmakkapı Meşelik Bekâr Alageyik sokakları bunlar
(Güneşler puhular ağaçlar ikonlar)
Bu hep siyahlar giyen hep önüne bakan Mis Sokağı
Bunlar Zambak İmamadnan Sakızzade –kirli işler içindeki Sakızzade–
Bunlar, mumlar rüzgârgülleri, Matta'ya göre İncil
Bu günlük yutmuş gibi başı dönen Kazancı Yokuşu
Bu Müeyyet (ah o Müeyyet!) Sofyalı Sekbender Curnal sokakları
Çocuklar evler kiliseler kuleler bunlar
Bunlar dişi Lazaruslar ölü kuşlar arsenik cürüf
Bunlar sesler

Sesler, I

"Üç günlük ucuzluk" diyor Doğan Manifatura adında bir ses ve ikinci gününde
"Helena Rubenstein" diyor durup dururken bir koku Lady adlı bir dükkândan
"Haydi Emmanuelle başlıyor" diyor bir adam Emmanuelle'in oralarını dolaşıp gelen
"Akşama Taksim Işkembecisi'nde buluşalım" diyor rüzgârın elinde bir ses
Ve "Vakko" diyor ayaklar altında beş harfli bir sözcük Yidiş dilinde

"Göğü unuttuk" diyor bir dilsiz bir dilsize, bir cıgara yakıp göğe fırlatıyor sonra da
"Yalnız saç 50 TL." diyor bir berber fiyat listesi Şen Ali adlı
Ve "Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası" diyor bir cam altyazısı Cumhuriyet'e sarı ışık tutan
Ve "Buhara Pilavı" diyor bir kadın bir gözü akan
Ve yeni seslere karışıyor eski sesler yeni Tokatlıyan Lebon Cercle d'Orient
Ve "Taze mısır" diye geçiyor taze mısır adındaki bir çocuk
Ve "Banco Commerciale Italiano'da Grev var" diyor büyük harflerle bir pano
Ve Lale Pastanesi ve Kore Kundura ve Erol Tuhafiye
Ve Pop 66 ve Parmak Bebe Bali Çorapları ve Fitaş Sineması
Ve Garanti, Anadolu Bankaları ve Gönül Kırmaz Çayevi
Ve Antep Restoran ve Titiz ve Pehlivan Lokantası ve Galeri Edip
Ve Foto Galatasaray ve Hacı Bekir ve Narmanlı Yurdu ve Elhamra
Ve Bermuda Şeytan Üçgeni ve Saint-Antoine ve Markiz
Ve Bonmarşe ve Halk Pazarı ve Refik Lokantası
Ve Regence ve Binbir Düğme ve PTT
(hep bir ağızdan)

BANCO COMMERCIALE ITALIANO'DA GREV VAR

diyorlar

Böyle diyor bütün evler bütün sokaklar bütün dükkânlar
İstiklal Caddesi'nin kendisi böyle diyor
Böyle deyip Galatasaray önlerinde birden dikleşip birden düşüyor
(sevgili deltasını kurup sırtüstü kapanıp yere
ve sağ kolunu Meşrutiyet Caddesi'ne verip
–ki padişah düşmanı bir caddedir
yasama erki yürütme erki diye bir şeyi
halkın eline vereceğim diye tutturmuştur–
Ve Kanun-u Esasi önlerinde eğlenip
Ve dönüp Şişhane Yokuşu'nu
Ve Bizanslaşıp biraz da
–eski bir Peralı olarak–

Şiir, I

Istiklal Caddesi'nde çorbasını içiyor bir adam ve ilk cigarasını yakıyor
Ve "Merhaba" diyor saçlarını önüne düşürmüş geçen bir kadına
(ki haçını hep yanında taşır ve hiç gülmez)
Yüzünü yıkıyor Kristal Büfe ve şişelerini diziyor
Ve saatini kuruyor çil yüzlü bir kız Aya Triada'yla
Ve baloncu kadın ve ketenhelvacı sabah diyor
Ve Tissot ve Omega sekizi gösteriyor senin yüzünde gösterip çekiliyor
Ve Ağacami'de çocukluğunu süpürüyor bir çocuk ve açık önünü
Ve kuşlar geçiyor –değil mi ki sabah geçecektir–
Ve Turnababa Sokağı'na kâğıtlar uçuruyor rüzgâr
Ve korkunç güzel esniyor bir kedi
Ve ilk çağlarda gibi geçiyor omuzunda bir kuşla bir adam
Ve oto tamircileri ve bisiklet ve deniz feneri tamircileri geçiyor
Ve tulumbacılar ve ayaksatıcıları ve ipini koparan geçiyor
Ve Gürcüler ve uzun yüzlü Kürtler ve Araplar ve Yahudiler
Ve gözleri sürmeli oğlanlar ve tabutçular ve tezgâhtar kızlar
Ve kısa boylu çıraklar geçiyor
Ve Küçükparmakkapı'da başını çıkarıp çıkarıp kayboluyor güneş
Ve "Hoşuna gitti mi" diyor "bal gibi çocuk" bir adam bir adama
Ve çapaklı ikisinin de gözleri
Ve ikinci cigarasını yakıyor çorbasını içen adam ve Bekâr Sokağı'na sapıyor
Bekâr Sokağı'nda bir kadın yıkanıyor görüyor
Ağzını, ellerini meme uçlarını dolaşıp çıkıyor
Balkonunda güneşleniyor Nuruziya Sokağı'nda bir evin
Ayaklarına gidip duruyor uyuyan bir kedinin
Ve elinden tutuyor ödevini yapan bir çocuğun
Sonra "Sıkıldım" deyip Balıkpazarı'na çıkıyor
Ve seslere veriyor kendini

Sesler, II

Balıkpazarı'nda "Eskici! Eskici!" deyip geçiyor bir eskici
nedense böyle deyip geçiyor
Sütçü Pandeli "Dünya değişiyor" dedi "benden söylemesi"
Böyle deyip sandalyesini atıp oturdu
Bir ketenhelvacı bir puhu ölü bir kalkan aynı şeyi dedi
"Eskici! Eskici!" diye geçti yine aynı adam ve Aynalı Pasaj'a saptı
Aynalı Pasaj'daki Ellia eskicinin sesini dinledi bir zaman gidip alıklarını tazeledi
"Bugün ilaç içmeyi unuttuk" dedi düğmeci Marko, bir bardak su istedi
"Haydi Milli Piyangoyu yazıyor" dedi Ağacami'sini süpüren çocuk ve durup önünü iliklediı
Balıkçı Can Baba oturduğu yerden hafiften bir türküye başladı
İlkin Krepen Pasajı'ndaki sandviççi yavaşça katıldı
Sonra Dilek Lokantası tuttu ucundan
Neşe Lokantası karıştı sonra
Sonra Arnavutköylü Balıkçı
Sonra Mihail sonuna yetişti
Tombalacı oğlan baştan aldı sonra
Sonra Şark Paçacısı gırtlağını temizleyip girdi
Gök de durmadı Utarit Sokağı'nı bırakıp geldi
Afyon Sokağı onu yalnız bırakmadı
Sonra Cumhuriyet Lokantası "Ben niye duruyorum" dedi geldi
Sonra Üç Horan Kilisesi sesini ayarlayıp katıldı
Sonra Abanoz Sokağı sürüp sürüştürüp geldi
Sonra çakmak kalem tamircileri duyup geldi
Sonra camcılar dökmeciler nalburlar geldi
Sonra Tarlabaşı halkı
Bütün Beyoğlu sonra
Geldi
Sonra "İşçiler Emekçiler" diye bir el ilanı geldi (en sonra)
Geldi, uzun uzun havaya yazdı kendini
Kaldı

Şiir, II

Beyoğlu'yum ben bu sabah bu akşamı ilk görüyorum
Bu denizi bu kuleleri bu surları ilk
Ben bu rüzgarlarla yangınlarla vebalarla büyüdüm
Ben yeditepe'den biri hırçın sinirli bir imparatorluğun
(Tahtırevanlar kupa faytonlar zahar fino ölüleri)
Bir Lümpen üstünü başını yırtmış bir gözü akan
Bir şimdi adamı bıçaklar şişler mızraklar

Bıyıklı uzun
Göz kara
Renk esmer

Parka İstanbulin blucin yırtma
Ve bir hani balığı gibi şaşkın soluk soluğa
Ve yalnız geceleri çıkan
Biraz Paris Biraz Londra Jön Türklerle biraz
(günlük kokular patrikhane fermanları karides pavurya ve taze badem biraz
Ve ağzını ağızına almış gidiyordur bir kadın
–ki güzelliğnden başka bir şeyi yoktur
ve uzun saçından –
Ve Serdar Ekrem Sokağı'nı tepiyor bir haham
Tepip çiçekler alıyor kendine
Ve kağıt beyazlığında bir ses Hera diyor
Hera senin ağzın git git bitmiyot Hera
Hani dibi görünmeyen kuyular olur ya kuyular senin ağızın Hera

Hera samanyolları senin ağzının kuşları Hera Yeni
kurulmuş devletlerin mavi posta pulları
Lale soğanları güneş saatleri hatmiler
günebakanlar Su yolları çakıllar ağaçlar deniz
kıyıları Hera

Hera Hera Hera

İLHAN BERK

◆

Toplu Şiirler

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI